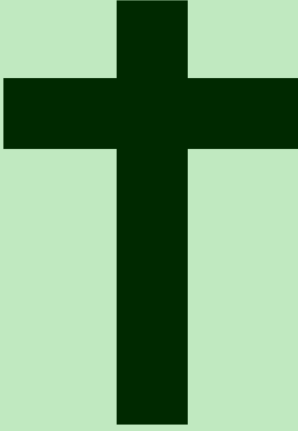

Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame

hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame

Quesusi Cürisitu mi'atüa

New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)

**Cacaiyari niuquieya xapayari tü ratu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame Quesusi**

Cürisitu mi'atüa

New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)

El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador Jesucristo

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3

Contents

Mateu	1
Maricuxi	64
Rucaxi	102
Vani	168
Nü'arisixi	213
Xumatari	269
1 Curinitutari	295
2 Curinitutari	320
Carasiyatari	337
'Epesutari	347
Piriputari	357
Curusetari	365
1 Tesarunicatari	371
2 Tesarunicatari	377
1 Timuteu	380
2 Timuteu	388
Titu	394
Quirimuni	398
Hepürayusixi	400
Satiyacu	420
1 Pecuru	427
2 Pecuru	435
1 Vani	440
2 Vani	446
3 Vani	447
Cura	448
Masiücütü Que Müratüa	451

MATEU

Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütiü'üxasitacai

Quesusi Cürisitu 'inüarieya, que mü'ane münu'ayatücai
(Rucaxi 3:23-38)

1 'Inüari canihücütüni 'icü. Nuivarite mecani'inüarini, Quesusi Cürisitu que mü'ane müxiüyarieyatücai. Raviri canitusieyatücaitüni, 'Apurahami meta.

2 'Apurahami 'Isahaqui cani'uquiyarieyatücaitüni. 'Isahaqui meta Cacuvu pü'uquiyarieyatücai. Cura pü'uquiyarieyatücai, 'ivamamata.

3 Cura meta Parexi Sara püva'uquiyaritücai, Tamari vavarusitücacu. Parexi Hesirumi pü'uquiyarieyatücai. Hesirumi 'Arami pü'uquiyarieyatücai.

4 'Arami 'Aminaravi pü'uquiyarieyatücai. 'Aminaravi Nahasuni pü'uquiyarieyatücai. Nahasuni Sarumuni pü'uquiyarieyatücai.

5 Sarumuni Puhuxi pü'uquiyarieyatücai, Xahavi varusieyatücacu. Puhuxi Huveri pü'uquiyarieyatücai, Xuti varusieyatücacu. Huveri Quisahi pü'uquiyarieyatücai.

6 Quisahi Raviri pü'uquiyarieyatücai, que mü'ane cuiepa müti'aitametücai. Raviri Sarumuni pü'uquiyarieyatücai, heitivitüca que mü'ane Huriyaxi mü'üyayatücai.

7 Sarumuni Xupuhami pü'uquiyarieyatücai. Xupuhami 'Aviyaxi pü'uquiyarieyatücai. 'Aviyaxi 'Asa pü'uquiyarieyatücai.

8 'Asa Cusapati pü'uquiyarieyatücai. Cusapati Curami pü'uquiyarieyatücai. Curami 'Usiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

9 'Usiyaxi Cutami pü'uquiyarieyatücai. Cutami 'Acaxi pü'uquiyarieyatücai. 'Acaxi 'Esequiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

10 'Esequiyaxi Manasexi pü'uquiyarieyatücai. Manasexi 'Amuni pü'uquiyarieyatücai. 'Amuni Cusiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

11 Cusiyaxi Quecuniyaxi pü'uquiyarieyatücai, 'ivamamata quepaucua vaüriyrica memevitüqui Vaviruniasiepaitü.

12 Mehevitüquieca Vaviruniya, Quecuniyaxi Saratieri pü'uquiyarieyatücai. Saratieri Suruvaveri pü'uquiyarieyatücai.

13 Suruvaveri 'Aviyuri pü'uquiyarieyatücai. 'Aviyuri 'Eriyaquimi pü'uquiyarieyatücai. 'Eriyaquimi 'Asuru pü'uquiyarieyatücai.

14 'Asuru Saruqui pü'uquiyarieyatücai. Saruqui 'Aquimi pü'uquiyarieyatücai. 'Aquimi 'Eriyuri pü'uquiyarieyatücai.

15 'Eriyuri 'Erehasari pü'uquiyarieyatücai. 'Erehasari Matani pü'uquiyarieyatücai. Matani Cacuvu pü'uquiyarieyatücai.

16 Cacuvu Cuse pü'uquiyarieyatücai. Cuse Mariya pücünayatücai. Mariyasie caniyenuiva Quesusi, Manayexeiyarie müтитеvacai Cürisitütütü.

17 Mücü 'Apurahamisie memüyecü nuivarite xiüyarimama tamamata heimana nauca xiüyaritari mecaniyupaümecaitüni Raviri 'amuyeicacaique. Tamamata heimana nauca xiüyaritari mepüyupaümecai Ravirisie memüyecü Vaviruniyapai memevitüquieque xiüyarimama. Tamamata heimana nauca xiüyaritari mepüyupaümecai Vaviruniyapai memevitüquie vaxiüyarima Cürisitu mutinuivaxüque.

Quesusi Cürisitu que mütiunivaxü
(Rucaxi 2:1-7)

¹⁸ Mericüsü müpaü catiniuyüni quepaucua Quesusi Cürisitu mutinuiv-axü. Mariya müvarusieyatücaimatü Cusematü mepüyutivitüni quecai, peru mecatineneüquivavetü cuxi, mücü nayehucacaitüni, 'Iyari Mütiyupata ya'ane 'ipitüacu.

¹⁹ Cuse cünaya mayaniquecai, mücü heiseriemecü yacatinicamiecaitüni, peru pücayuvaüriyacai mixaneticü. 'Ayumieme pi'eirimücücai 'avie.

²⁰ Mericüsü müpaü püreyutimaixüa. Hicü Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame niuxeiya yuheinüsita müpaü 'utaineme, Cuse 'acu Raviri pemünu'aya. 'Axa pepücati'acühüaveni Mariya pemütivitünicü 'a'üya. 'Iyari Mütiyupata ya'ane 'ipitüacu, hesiena püyeya 'icü nunusi.

²¹ 'Uquitüme pütiniveni. Mücü canivatavicueisitüamücü yuteüterima, tita 'axa memüteyurie canivanavairiemücü. 'Ayumieme pepitaterüva Quesusi, taniuquicü Tiyuvicueisitüvame maine.

²² 'Icü naitü müpaü catiniuyüni, maye'anicü tita mütixatacai Ti'aitame, tixaxatame müpaü 'utainecacu,

²³ Camüsü 'üimari müyuxevi payehucani,

'Uqui pütiniveni.

'Emanuheri pütaterüvarienu.

Mücü taniuquicü, Cacaüyari Tahesüa Muca paine.

²⁴ Mericüsü Cuse yatiuheinüca 'anutaniereca müpaü pütüyuri que mütita'aitüa Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame. Canitivitüni yü'üya.

²⁵ Peru püca'icumaüvacai, 'ariqueque 'uqui 'utinivecuque. Pitaterüvaxü Quesusi.

2

Temaivavemete que memüte'u'axüa

¹ Mericüsü Quesusi Verenipai canetinuiva Cureya cuieyarisie, quepaucua Herurexi mana müti'aitametücai. 'Ana yucuiépa meheycüneca temaivavemete tayeta mepayenexüa, tahixüapa mepu'axüa quiecarisie Querusareme müracuteva,

² müpaü me'utiyaütü, Haqueri peca Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame metinuivaxü. Tame xurave tepexei 'anatineximecacu, pü'inüariéya. Nenevieri te'ipitüanique tepu'axüa.

³ Hicü ti'aitame Herurexi tiutamarieca niyuxamuriecaitüni, yunaitü Querusaremetarita hepaüna.

⁴ Varucuxeüriéca mara'acate memühürütüariécai, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametetücai teüteri vasata miemete yunaimé, nivaruta'ivaviya haque metinüivaquecai Cürisitu.

⁵ Müpaü metenicühüaveni, Verenipai vaniu Cureya cuieyarisie. Tamüsü tixaxatame müpaü tiniu'ütüani,

⁶ Vereni quiecatari 'acu,

Cureya cuieyarisie xemütitei,

Que memütexexeiya,

Te'aitamete Cura cuieyarisie miemete,

Canimarivani xequiecarí.

Xesata quiecameütü

Cananucuquemücü ti'aitametütü,

Neteüterima va'üviyanique,

'Ixaherisixi teüteriyari.

⁷ Hicü Herurexi temaivavemete nivaruta'inieni 'avie. Nivaruta'ivaviya heiseriemecü quepaucua masiücütü matüa xurave.

8 Nivarenü'ani Verenipai müpaü 'utayüca, Mana xequenehu, heiseriemecü xequenativava nunusi hepaüsita. Quepaucua xemeitaxeyia yaxequeneteneutahüavi, mana nemineneviyamiecü neta.

9 Me'i'enieca ti'aitame menecüne. Camüsü xurave memexei 'anatineximecacu, mücü vahüxie neutamiecaitüni. Heta'aca haque müyecatei nunusi, heimana niyuhayeva.

10 Me'ixeyiatü xurave cuini mieme meniyutemamaviecaitüni yemecü.

11 Quita meheutahaxüaca nunusi meniuxeiya varusieya meta Mariya Me'utihüxima'uca nenevieri meneipitüani. Yupinite mana mete'ucupica, 'imiquyeri metenimini huru, 'ücuá visi mu'üa, míxaxi.

12 Hicü yuheinüsita mete'utaxatüarieca quename Herurexisüa tavari mec-
aheuhuni, xeime huyeyari 'utüa meniucacüne yucueipapai.

Que memüte'uyuta'unaxü 'Equipitu cuieyarisiepaütü

13 Mericüsü mehecünecu müme, Cuse yuheinüsita canixeiya Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame. Müpaü niutayüni niuqui tuayame, Quenanucuequexi, quenivaranuvitüqui nunusi varusieyamame. 'Equipitupai xe-
quenyuta'una. Mana xequene'uvani, 'ariqueque nematitahüave xemahun-
nicü. Herurexi canitivaumücü nunusi 'imienique.

14 'Anucuqueca Cuse, yüvicüta nivarevitüni nunusi varusieyata. 'Equipitu-
pai menecüne.

15 Mana mene'uvacaitüni mexi camüvecái Herurexi. Müpaü tinaye'ani
que mainecái Ti'aitame, tixaxatame ya'utainecacu, Nenitahüave nenive,
'Equipitu cuieyarisie müvayeyanicü.

Herurexi cuyaxi que mütivarenü'a türi memüvarecuinicü

16 Hicüsüari tiutamariéca Herurexi memicuamanaxücü temaivavemete,
cui niuyeha'ani. Nivarenü'ani cuyaxi memüvarecuinicü türi yunaime haica
viyari memücahücaí cuxi, Vereni memütitecaí naisarie 'auriena memütitecaí,
que memüte'itahüavixü temaivavemete tucari hepaüsita.

17 'Anari catinaye'ani tita mütixatacaí Cacaüyari, tixaxatame Queremiyaxi
müpaü 'utainecacu,

18 Xevitü pe'enierie Xamasie
'Utasuatü yuheiverietü cuini mieme,
Xaqueri 'utasuatü yunivema vacü
Cayunütüarinüatü 'amemüca'u'uvacü.

19 Mericüsü Herurexi 'umücu, Cuse yuheinüsita canixeiya Ti'aitamesüa
mieme niuqui tuayame 'Equipitu cuieyarisie heyeicatü.

20 Müpaü niutayüni, Quenanucuequexi, quenivaranuvitüqui nunusi
varusieyata. Mana quenemie 'Ixaherisixi vacuieyarisie. Menecuiniri
müme memivautüvecái nunusi memimiecucaí.

21 Hicüri 'anucuqueca nivarevitüni nunusi varusieyata. Mana caneta'ani
'Ixaheri cuieyarisie.

22 Tiutamariéca quename 'Ariquerau ti'aitametücaí Cureya cuieyarisie
'uquiyarieya que müti'aitacái Herurexi, peumacái mana munuanicü. Müpaü
tiutahüavariéca yuheinüsita, Carereya cuieyarisie püta caneutiyune.

23 Mana heta'aca quiecarisie nayerüni Nasareti müracutevasie. Müpaü
catinaye'ani Ti'aitame que mutayü, texaxatamete yame'utiyuanecacu, que-
name Nasaretitanaca titevacaquecaí.

3

Ti'üyame Vani que müticuxatacaí

(Maricuxi 1:1-8; Rucaxi 3:1-9, 15-17; Vani 1:19-28)

1 Mericüsü Cureya cuieyarisie caninuani Ti'üyame Vani macumavesie ticuxatatü

2 müpaü 'utaitü, Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecai. Canayehuraniri, que mü'ane taheima müti'aita cuitü canisütüamücü 'ena ti'aitatü.

3 'Icü canihücütüni que mü'ane müxasivacai, quepaucua tixaxatame Quisariyaxi müpaü मतयü,

Xevitü mahiva macumavesie 'uvetü

Xequeneucuha'aritüa Ti'aitame huyeya haitü,

Xexeuravime xequeneutivevi huyeya haitü.

4 Mücü Vani cameyu huxariyari cananacatücücaitüni, navi hüyameyaricü rayühüacai. Tüpuxi nivacuacaitüni yeuta mieme xiete ti'iecai.

5 'Ana yunaitü Querusaremetari, yunaitü Cureya cuie quiecatari, yunaitü Curutani hatuxame tesita quiecatari meni'axecaitüni hesüana.

6 Mücü nivaruca'üyacaitüni Curutani hatuxamesie, meyuhecüatacacu 'axa que memüteyuriecai.

7 Hicü yumüireme vaxeyiatü Pareseusixi Saruseusixi hesüana memü'axecai 'üyarica hepaüsita, müpaü tinivarutahüave, Cari xeme terücaxi xepüva'ivama. Quepaicü pütixehcüatüa xemüyuta'unacü capa 'uxa'a varie x'uyehecarienicü.

8 Müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecai, vahepaü püta xequeteneyurieca, 'uximayasica que müreuyevese.

9 Müpaü xepücateyücühüaveni quename xeyüvave müpaü xemutiyuanicü yu'iyarisie, Tame tepünaqui'eriva ta'uquiyari temexeyiacü 'Apurhami xe'utiuyatü. Müpaü nepütixecühüave, Cacaüyari caniyüveni 'icü tetexi teüteri müvarayeitüanicü, 'Apurahami nivemama memacünecü.

10 Hasa caniucaha'aritüarieni cüyexi maxüriyanicü. 'Ayumieme naitü cüye 'aixüa 'anenetü müca'utixuxuavere, mücü 'ari canaxüriyamücü, taipa caneuxüriyamücü.

11 Neri necanixe'uca'üyani hacü, xemüte'uhayevaxücü que xemüteyuriecai. Que mü'ane ne'utüma 'umamie, mücü cui pütürücaüye, necatürücaüyecacu ne. 'Aixüa nepüca'ane nehiesie mütinaquenicü ni nemiparevienicü. Mücü püta que mütxe'uca'üyani, 'Iyari Mütiyupata canixepitüamücü, canixe'itimücü tai que mütiyu'itiva.

12 Cuxari 'itivame pacue'e, cuini mieme pütiveque yutüricu. Niti'utamücü yu'icuxi caxetunisie, cuxariyari püta pütataiyani tai mücatüvesie.

*Quesusi que mütiuca'üyarie
(Maricuxi 1:9-11; Rucaxi 3:21-22)*

13 Mericüsü 'ana Quesusi caninuani Carereya cuieyarisie heyeyaca. Curutani hatuxamesie caninuani Vanisüa, 'iya mica'üyacü.

14 Vani masi niyucu'imavacaitüni müpaü 'utaitü, Neuyeveca masi 'ecü püta pemünesica'üya ne. Queri titayari nehesüa petünua.

15 Quesusi müpaü tinitahüave, Müpaü pütüyüni hicü. 'Aixüa cani'aneni yatemütecahunicü naime 'aisicasie, 'ipaü teteyurietü. Hicü Vani müpaü piyuri.

16 'Uca'üyarieca Quesusi, hapa nanatiyani cuitü cuiepa. Hicü muyuavi nanacatenire. Nixeiya Cacaüyari 'Iyarieya heimana 'acamiyecacu curupaü 'anetü, hesiena yuhayevaque.

17 Xevitüta müpaü netayüni taheima, 'Icü caninenivetüni münaqui'eriva. Mücü necaninaqui'aca.

4

Quesusi que mütiuta'inüasie

(Maricuxi 1:12-13; Rucaxi 4:1-13)

¹ Hicüsüari 'Iyari canevitüni Quesusi macumavesiepai. Mana Cauyumarie ni'inüatamücücaitüni, siparasü xüca 'axa tiuyurieni, häitü.

² Huta teviyari tücari huta teviyari tücari 'uyuhaquieca, caneuha-camücücaitüni Quesusi.

³ Hicü Cauyumarie nuaca 'ita'inüataque müpaü tinitahüave, Tamüsü, 'ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, müpaü quetineutahüavi 'icü tetexi, pa mayuyeitüanicü.

⁴ Mücü müpaü tinita'eiya, 'Utüarica müpaü paine,

Tevi xüca pa cuaca xecüa,

Mücücü püca'ayeyurini.

Cacaüyari que mutayü,

Niuquieya naitü peuyeveseta

Mayeyurinicü tevi.

⁵ Hicü Cauyumarie Querusareme neivitüni Cacaüyari quiecarienapaitü. Vatuqui yecürita nenutivitüni.

⁶ Müpaü tinitahüave, 'Ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, vatipai queneuca-

suna. 'Utüarica müpaü paine,

Yuhesüa miemete niuqui tuayamete

Pütiva'aitüaca 'ahepaüsita.

Yumamacü mepümasituicani

Capa tetesie pe'uti'ücamürecü.

⁷ Quesusi müpaü tinita'eiya, Müpaü paineta 'utüarica, Pepüca'l'isipaneni Ti'aitame mü'acacaüyari, häitü.

⁸ Hicü tavari Cauyumarie neivitüni yemuri cui manutitevasie. Cuiempa memütama vacuie xexuime nixeyasitüani visi mü'ane.

⁹ Müpaü tinitahüave, Nepümasimini 'icü naime, xüca nenevieri penesi'upitüani pe'utitunumaqueme.

¹⁰ Quesusi müpaü tinitahüave, Quenemie Cauyumarie. 'Utüarica müpaü paine,

Nenevieri pecanipitüaca Ti'aitame

Mü'acacaüyari hücüame.

Mücü hücüa pecanayexeyacamücü.

¹¹ Hicü Cauyumarie nicu'eirieni neyani, niuqui tuayamete me'u'axüaca menipareviecaitüni.

Quesusi que mütisutüa ti'uximayatü Carereya cuieyarisie

(Maricuxi 1:14-15; Rucaxi 4:14-15)

¹² Mericüsü tiutamariECA quename Vani heviyarie, Carereyapai neyani Quesusi.

¹³ Nasaretisie 'uyupataca, Caperünaume henuaca haracuna tesita maniere, mana nayerüni Savuruni Nepütari vacuieyari müracusevasie.

¹⁴ Müpaü tinaye'ani tita mütxasivacai quepaucua tixaxatame Quisariyaxi müpaü mutayü,

¹⁵ Savuruni cuieyari

Nepütari cuieyari,

Haracuna mananiere

Curutani 'anutaüye meta,

Carereya haque memetitei müme memücatateüterima,

¹⁶ Teüteri yüvipa memütitecai

Müme hecüariya meniuxeiya cui müxavatü.

Müme 'etüripa memütitecai

Haque memücuiximecai,

Müme vahesie mieme

Hecüarivivame cananatineni.

¹⁷ Mericüsü 'ana Qesusi nisütüani ticuxatatü, müpaü 'utaitü, Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecai. Canayehuraniri, que mü'ane taheima müti'aita cuitü canisütüamücü 'ena ti'aitatü.

Qesüteveyamete Qesusi que müttivarutahüavixü yunaucame

(Maricuxi 1:16-20; Rucaxi 5:1-11)

¹⁸ Hicüsüari haracuna tesita 'uyemietü Carereya cuieyarisie, nivaruxeiya yuhutame yu'ivamacame. Xevitü Simunitütü Pecuru catinitevacaitüni, 'ivaya meta 'Atürexü. Mana taxaya meneutavivivacaitüni haracunasie, memüquesüteveyametücaicü müme.

¹⁹ Hicü müpaü tinivarutahüave, Cümü, nehiesie xequeteneviyani. Teüteri xevacuxexeürivame necanixe'ayeitüamücü, quesüte xemütevaruxexeürivapaü hicü.

²⁰ Müme yapaucua yutaxaya me'ucu'eirieca hesiena meteniuviya.

²¹ Mericüsü 'uma 'uyemietü hipame nivaruxeiya yuhutame yu'ivamacame, Cacuvu Vani, Severeu nivemama. Canuvasio meniyetecaitüni Severeumatü va'uquiyarimatü yuvipi memanesiquitüatü. Hicü nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü.

²² Cuitü me'icu'eirieca canuva, yu'uquiyari me'ucu'eirieca, hesiena meteniuviya.

Qesusi que mütiva'üquitüacai yumüireme

(Rucaxi 6:17-19)

²³ Mericüsü naisarie Carereya cuieyarisie caniuyeicacaitüni, ti'üquitatü vatüquiteta, ticuxatatü niuqui 'aixüa manuyü necü, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü, varanayexürüvatü teüteri naime cuiniyacü naime veranariyacü.

²⁴ Naisarie Siriya cuieyarisie tiniutamariva que mütiyurienecai. Meni'atüirivacaitüni yunaime 'axa memü'itüariecai, müireme cuiniya müvaviyacai, müiremecü memü'uximatüariecai, müme cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai, quierixiecate, huriecate. Ni-varanayexürüvacaitüni.

²⁵ Cui yumüiretü meneiveiyacaitüni, Carereyasie Tamamata Quiecaritesie Querusaresiesie Cureyasie Curutani 'anutaüyesie meheyecüneca.

5

Xasicaya, yemurisie 'anutiyaca que müticuxatacai

¹ Mericüsü teüteri yumüireme vaxeyatü, mana yemurisie neutiyune. Muva 'anacayacu teyü'üquitüvemetemama 'auriena meniu'axüani.

² Mücü tinivaruti'üquitüani ya'utaitü,

Müme 'aixüa memü'itüarie vaxatatü

(Rucaxi 6:20-23)

³ Aixüa mecani'itüarieca

Müme vaüca memüteheuyehüva yu'iyarisie que memüteyumate.

Que mü'ane taheima macave mecanexeyacuni tiva'aitüvametüme.

⁴ Aixüa mecani'itüarieca

Müme memüyuheiverie.

Mepünütüarieni.

5 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memüca'ayu'eririyä.
Vahesie pütinaque cuie naitü.

6 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memüyuvaüriya
Heiseriemecü yamemütecahunicü
Yaxeicüa tevipaü
Meuhacamücüpaü meuharimücüpaü.
Yamepütepütarieni mepütihuxani.

7 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memüteyucananimaya.
Mepütinenimayasieni.

8 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memü'itiatüca va'iyari müyuxevinicü.
Mepixeiya Cacaüyari.

9 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memüvanütüani teüteri, 'aixüa memüteyuxeiyanicü.
Mepümasiücüni Cacaüyari nivemama que memütehüme.

10 'Aixüa mecani'itüarieca
Müme memuveiyarie memüyuvaüriyacü heiseriemecü yamemütecahunicü.
Que mü'ane taheima macave mecanexeiyaconi tiva'aitüvametüme.

11 'Aixüa xecani'itüarieca xeme
Quepaucua memüxeta'uxive'erieni, quepaucua memüxe'uveyiani,
quepaucua mete'itavatü 'axa memutiyaneni xehepaüsita naimecü nehiesie
xemümiemetecü.

12 Xequeneyutemavieca 'ana xequenenaqui'aca müpaü xetemaitü, 'aixüa
'aneme xecanipitüariecuni vaüca taheima mieme. Müpaüta metenivaruveiy-
acaitüni texaxatamete xehetüa memü'axecai.

Cuiepa memütama va'una vahecüarivivamete

(*Maricuxi 9:50; Rucaxi 14:34-35*)

13 Xeme cuiepa memütama va'una xecanihümetüni. 'Una xüca hamu-
ritü 'ayanique, titacü ha'usivitü rayaniqueyu. 'Asipüçayüve. Panuyevivi-
vaniqueyu xeicüa, teüteri mepicaquesinaniqueyu.

14 Xeme cuiepa memütama vahecüarivivamete xecanihümetüni. Yemuri
heima quiecari püçayüve müti'aviesieni.

15 Mücü meta, 'ititaiyame cüxeme, cacunicü püca'enucanani, masi vapaitü
neitiyemücü. Nivahecüariyacamücü yunaime quita memayeteli.

16 Yaxeicüa xeme, hecüariya xehesüa mieme müpaü quetihecüaca teüteri
vahüxie, memüxexeiyanicü 'aixüa que xemüteyurie, 'aixüa memutiyanenicü
xe'uquiyari taheima macave hepaüsita.

Quesusi que mutayü 'inüari niuquiyari hepaüsita

17 Müpaü xepücatecu'erivani quename nenua ne'ica'unaque 'inüari niuqui-
yari, texaxatamete vaniucuiyari. Que nemütinua, ne'ica'unaque necapunua,
ne'eye'atüanique püta necaninüani.

18 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, mexi cataxüve muyuavi
cuie, xei hüxiyari xei tuniyari pücatatümayarieni 'inüari niuquiyarisie mieme,
naitü mexi ca'aye'ave.

19 Que mü'ane mitixani'erieni 'icü 'aisica sepa 'imatüme, yativa'üquitüatü
teüteri, mücüta 'imatüme pütaterüvarienu, que memütemariva müme memeix-
eiya que mü'ane taheima macave tiva'aitüvametüme. Perusü que mü'ane
yamüticamie yamüti'üquita, mexüacame püta pütaterüvarienu.

20 Müpaü nepütixecühüave, xeme xepüyuvaüriya heiseriemecü yaxemütecahunicü. Mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete, Pareseusixi meta, müme yaxaicüa vaniu mepütējuvaüriya. Mericüte, peuyevese xeme masi yemecü yaxemütecahunicü. Me xüca catixaütüni, tixaü xepücaheutahaxüani haque müra'aita que mü'ane taheima macave.

Quesusi que mutayü memüha'a vahepaüsita

(Rucaxi 12:57-59)

21 Xepu'enana quename meripai miemetexi müpaü mete'utahüavarie, Pepücati'amemivani. Que mü'ane mütiyumemivani, 'isücame hesiena 'apürahüpani.

22 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane miheca yu'iva, 'isücame hesiena 'apürahüpani. Que mü'ane 'axa müticühüaveni yu'iva, mücüsie mepüte'uhüpani ta'üquiyarima. Que mü'ane müpaü mütitahüave, Cari pepüca'amate, mücü panutahüiyani xasi taiyariyarisie.

23 'Ayumieme xüca 'a'imiquieri pe'atüani mürayutimavatüre, mana xüca yapera'erivani quename 'a'iva tixaütücü 'aixüa camatixeyia,

24 mana mürayutimavatüre queneucu'eiri 'a'imiquieri. Quenemie meri, 'aixüa xeteyuxeiyatü xequenacüni yu'ivamatü. 'Ariqueque muva pe'ayeneme queneutimava.

25 Cuitü quenehamicutani que mü'ane mümasixaneta mexi huyeta pe'uyeica hamatüana, capa masiyetuanicü 'isücomesüa masixanetame, 'isücame capa masiyetuanicü tupirisüa, capa pe'anutahüiyanicü.

26 'Icü niuqui caniseüyeni que nematicühüave, muva pepücavayeyani mexi pecati'atuave naimecü.

Quesusi que mutayü, que mü'ane micumaüva xeime 'üyaya xeime cünaya, mücü hepaüsita

27 Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Xeime 'üyaya cünaya pepücacumaüvani.

28 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane mixeyia 'uca 'ihive'erietü, mücü canicumaüvani yu'iyarisie.

29 'Ayumieme 'ahüxicü 'aserieta miemecü xüca 'axa petiyurieneni, mecuxi quenivatitu'i quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi tixaütü müreyevenicü 'avaiyarisie mieme, capa pe'axevitü peheucahüiyanicü xasi taiyariyarisie.

30 'Amama 'aserieta mieme xüca 'axa 'ane matiumayüisitüvani, mecuxi quenavitequi quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi pemanupurunicü capa pe'axevitü peheucahüiyanicü xasi taiyariyarisie.

Quesusi que mutayü, 'uqui yü'üya mucu'eirie hepaüsita

(Mateu 19:9; Maricuxi 10:11-12; Rucaxi 16:18)

31 Müpaüta mepüte'utahüavarie meripai miemetexi, Que mü'ane micu'eirie yü'üya, 'eiriya xapayari que'ihuritüani.

32 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane micu'eiri yü'üya, mücü xeime cünaya cumaüvame canayeitüani yü'üya me xüca 'uca 'icumayüirieni que mü'ane mücayücüna xecüa. Que mü'ane mitivitüni 'uca mucu'eiriva, mücüta picumaüvani xeime 'üyaya.

Quesusi que mutayü, memüyhüritüa vahepaüsita

33 Mücü meta, xepu'enana quename meripai miemetexi müpaü metecühüavarüvacai, Pepüca'ahüritüani peti'itavatü, masi que pemüti'ahüritüa yapepüticamieni Ti'aitame masixeyiacacu.

³⁴ Ne masi müpaü nepütixecühüave, yemecü xepüca'yühürütüaca. Taheima mieme muyuavi xexatatü xepüca'yühürütüaca Cacaüyari muva yu'uenisie 'acaitü müti'aitacü.

³⁵ Cuie xexatatü xepüca'yühürütüaca cuie 'uvenieyatüa mieme quetayatüa mieme mühücücü. Querusareme xexatatü xepüca'yühürütüaca ti'aitame mütürücaüye quiecarieya mühücü.

³⁶ 'Amu'u pexatatü pepüca'ahürütüaca pemüca'yüvecü tuxame yüvime pe-meyeitüanicü ni xei cüpayari.

³⁷ Xüca xeyuvaüriyani, hü xequeneutiyaneni xEICÜA, me xüca xecayu-vaüriyani, tixaü xequeneutiyaneni. Tavari xei niuquiyari panayuhayeva, que mü'ane 'axa mütüyuruvasüa canimiemetüni.

Quesusi que mutayü, 'axa memüvayurie 'axa me'itüarieca vahepäüsita
(Rucaxi 6:29-30)

³⁸ Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Yühüxicü pürapica rahüxicü, yutamecü ratamecü.

³⁹ Ne masi müpaü nepütixecühüave, müpaü xeteyurietü xepüca'inenaca que mü'ane 'axa müxeyurie. Masi que mü'ane 'a'apucuesie mümasicuvaya 'aserieta, ta'aurie pe'aveme queneupitüa tapata.

⁴⁰ Que mü'ane masixanetatü mümasinavairiemücü 'acamixa, queneutauniri 'a'ücarita.

⁴¹ Que mü'ane masiviya hesiena mieme tixaütü pemüranutünicü xei queyari, huta queyari queneumieni 'utüana.

⁴² Que mü'ane tixaütü mümativaviri, queneupitüa, que mü'ane mümasiniüviriemücü pepüca'ixani'erieca.

Que müreuyevese müvanaqui'eriecü müme memeye'unie
(Rucaxi 6:27-28, 32-36)

⁴³ Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Pepinaqui'erieca 'auravatanaca, pepi'uxive'erieca que mü'ane mümasi'aye'unie.

⁴⁴ Ne masi müpaü nepütixecühüave, xequenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie, xequenyunenevieca müme memüxe'uveiya vahesie mieme.

⁴⁵ Müpaü xeyüatü püyuritüni yu'uquiyari taheima macave nivemama xemühümecü. Mücü canenatinetüvani yutau 'axa memüteyurie vahesüa 'aixüa memüteyurie vahesüa. Viyeri panacanü'ava müme heiseriemecü yamemütecahu vahesie müme heiseriemecü yamemütecahu vahesie yaxecüa.

⁴⁶ Xüca xevanaqui'erieca müme memüxenaqui'erie, que xete'a'iva мүcücü. Camü, 'asita müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari yaxecüa mepüteyurie.

⁴⁷ Xüca yu'ivamarixi xevavaürütüaca hücüa, titasü xeteyurie hipatü yamemüteyurie. Camü, müme memücatateüterima yaxecüa mepüteyurie.

⁴⁸ Xeme püta yemecü xequenaye'axüa, maye'vepaü xe'uquiyari taheima macave.

6

Quesusi que mutayü, müme 'aixüa memüteyurie vahepäüsita

¹ Xequenyucuerivayurieca capa xete'ayexeyanicü teüteri vahüxie, müme memüxe'ixüariecacü xEICÜA. Me xüca vahüxie xEICÜA yaxeteyurieca, tixaütü xepücatepitüarieni, yu'uquiyarisüa taheima macavesüa.

² Quepaucua pemiparevie puvüre, cuxineta pepüca'aitani 'ahüxie mühüseriesacü pemüxeiyaricü, tuquipa caye 'utüa que memüteyurie müme yacü xeicüa memüteyurie, teüteri 'aixüa memutiyanenicü vahepaüsita. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeyatü mepacü tita memütepitüarieni.

³ 'Ecü püta quepaucua pemiparevie, 'asipepücatayüni, sepa 'amama 'aserieta mieme 'asimücatimate que mütiyuriene 'a'utata mieme,

⁴ 'avie pemiparevicü. 'Ana 'a'uquiyari 'ixeyatü tita müti'aviesie pümatipitüani 'a'ivarica yunaima vahüxie.

Quesusi que mutayü nenevieri hepaüsita

(Rucaxi 11:2-4)

⁵ Quepaucua xemüyunenevie, müme yacü xeicüa memüyüa vahepaü xepücayüaca. Cui püvanaque tuquipa memüti'unicü 'isiquinasi memüti'unicü meyunenevietü teüteri memüvaxeiyanicü. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeyatü mepacü tita memütepitüarieni.

⁶ 'Ecü püta quepaucua pemü'anenevie 'aquita queneutahaca. Quitenie pereuname nenevieri quenepitüaca 'a'uquiyari mana muyeica muye'aviesie. 'A'uquiyari 'ixeyatü tita müti'aviesie pümatipitüani 'a'ivarica yunaima vahüxie.

⁷ Xeyunenevietü xepüca'imüiriyani niuqui hipame nuivarite vahepaü. Vaüca memutiniucacü, me'enieriecame mepüyuerie.

⁸ Vahepaü xe'anenetü xepüca'acüne. Cacaüyari müxe'uquiyari yapütimate tita xemüteheuyehüva, yaxecate'itavavirievavecacu cuxi.

⁹ 'Ayumieme 'ipaü püta xequeteneyunenevieca xeme, Ta'uquiyari taheima pemacave, Pequereuyehüviyarieni que pemütipasie.

¹⁰ 'Enata queneusutüa peti'aitatü, Yamequeteyurieca que mümatinaque Taheima que memüteyurie, cuiepata yaquetiuyüni.

¹¹ 'Icuai hicü mieme que temüteheuyehüva, Yaquetatineumicuani hicü.

¹² Quetatineuyehüvirieca 'axa temüte'uyuricü Tameta temütebareuyehüviricü müme 'axa memütasi'uyuri.

¹³ Pepücatasipitüaca temüta'inüasienicü, Masi quetaneutavicueisitüa 'axa temüca'itüarienicü.

'Ecüsü 'aheyemecü pecatini'aitametüni Pecanitürücaüyeni

Visi pecani'aneni 'aheyemecü.

Müpaü xeicüa cani'aneni.

¹⁴ Xüca xetevareuyehüvirieca teüteri 'axa memüteyurie, xe'uquiyari taheima macave püxereuyehüvirieca xemeta.

¹⁵ Me xüca xecatevareuyehüvirieca teüteri, xe'uquiyari pücxereuyehüvirieca xemeta 'axa xete'uyurieyu.

Quesusi que mutayü haquiya hepaüsita

¹⁶ Quepaucua xemüyuhaquiva müme yacü xeicüa memüteyurie vahepaü xepücayüaca. Müme yuheiveriecate vahepaü meteyuxexeyame mepayuyeitüva yacü xeicüa, yuhaquivamete vahepaü memüteyuxexeyanicü teüteri que memütevaxeyia. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeyatü mepacü tita memütepitüarieni.

17 'Ecü püta quepauca pemü'ahaquiva, quene'acaviri 'amu'usie, quenanac-ahütäima,

18 tiyuhaquivamepaü pemücati'axexeyanicü, teüteri que mematexeyia. 'Auquiyari mana muyeica muye'aviesie, mücü püta que matixeyia pepümasiücünü. 'Auquiyari 'ixeyiatü tita müti'aviesie, mücü pümatipitüaca 'a'ivarica yunaima vahüxie.

Que müti'ti'uta taheima mieme

(Rucaxi 12:33-34)

19 Xequeteneuhayeva cuipepa timieme xetixeuürietü xeixüa. Cuipepa timieme pütüyusevixima ticümüyarietü tiyucuitamatü, tenavayamete qui vari mepeuhaque, mepinava.

20 Taheima mieme masi xequetenexeürieca. Mücü pücatiuyusevixima caticümüyarietü catiyucuitamatü, tenavayamete mepücaheutahaque mepüca'inava.

21 Haque pemeitixeuürie, manata 'a'iyari püyecani.

Tavaiyari cüxemeya

(Rucaxi 11:34-36)

22 Tahüxie canihücütüni tavaiyari cüxemeya. 'Ayumieme xüca 'ahüxi yux-evini que pemütixeyia 'apini, 'avaiyarisie naime pepühecüariviyarieca.

23 Me xüca 'ahüxi 'axa 'aneni peti'acahive'eriecacu, 'avaiyarisie pecaniyüriyariemücü. Mericüte, 'acüxeme xüca 'uyüre, yemecü pepüyüriyarieni.

Caäuýarisie tiviyatü, yupinisie tiviyatü pücaýüve müti'uximayaca 'axeicüa

(Rucaxi 16:13)

24 Tevi pücaýüve 'axeicüa yuhutame vahesie tiviyatü müti'uximayaca yucusi-yarima. Ni'uxive'eriecamücü xeime 'inaqui'erietü xeime, mesü xeimesie pütiviyani 'ixani'erietü xeime. Xepücaýüvave 'axeicüa xemüte'uximayaca Ca-äuýarisie xeteviyatü yupinisie xeteviyatü.

Caäuýari que müti'va'üviya yunivema

(Rucaxi 12:22-31)

25 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, xequeteneuhayeva xeyu'iyaritüatü yutucari hepaüsita, tita tetecuanani tita tete'ieni xecateyücühüavetü, yuvai-yari hepaüsita xepücaýu'iyaritüaca tita tete'anacatüxüani xecateyücühüavetü. 'Icuai xeixüa que titucari, 'ixuriqui ravaiyari que tihücütüni.

26 Xequenivaru'ixüari viquixi taheima miemete. Mepüca'uca'esa mepüca'uca'isana, caxetunisie mepücateti'uta. Sepanetü, xe'uquiyari taheima macave pütivamicua. Mericüte, xeme cuini mieme masi xepeuyevese ni que müme.

27 Xeme quepaicü püýüve yu'iyaritüatü 'a'utevitü mayuyeitüani xüca 'esi'utevini, sepa xei sicuriyari.

28 'Ixuriqui hepaüsita titayaricutaxi xeteyu'iyaritüa. Xe-queteneyü'üquitüaca xehe'erivatü texuxuri 'üsita mieme que mütiuyüraxüa. Capüti'uximaya capüvita.

29 Siepüre müpaü nepütixecühüave, Sarumuni sepa naimecü marivetü mayuyeitüvacai visi pücatiuyquemaritüvacai texuxuripaü.

30 Xüca müpaü 'aneni, xüca Caäuýari müpaü tiquemaritüaca 'üxa 'üsita mieme hicü meuti'u 'uxa'a huxunuta meucahüiva, masi yemecü catixequemaritüaca xeme sepa haveri mieme xeixüa yuri xemüte'erie.

31 'Ayumieme xepücaýu'iyaritüaca yaxex'utiyaütü, Queri tetecuaca, titari tete'ieca, titacü tetetaquemaritüaca, xex'utiyaütü.

³² Müme memücatateüterima mepivautüve mücü naime. Xe'uquiyari taheima macave yapütimate xemeiyehüvacü 'icü naime.

³³ Xeme masi xequeneyuvaüriyani mücü tixe'aitüvame mühücütünicü, heis-riemecü yaxemütecahunicü. Müpaü xeteyurietü, xepütemiqienita mücü naime.

³⁴ 'Ayumieme xepücayu'iyaritüaca 'uxa'a miemecü. 'Uxa'a puxuaveni 'iyaritüarica yücümana. Tita 'axa müti'ane 'ari pütüunaquixü hicü miemecü xemüyu'iyaritüacacü.

7

Hipame vahesie xepücate'uhüpani, que mutayü

(Rucaxi 6:37-38, 41-42)

¹ Hipame vahesie xepücate'uhüpani, xehesie capa rahüivanicü.

² Hipame vahesie que xemüte'uhüpa, yaxeicüa xeme xehesie pürahüivani. Que xemüteva'inüasirie hipame, yaxeicüa xepüte'inüasiyarieni.

³ Titayari cui petixeiya xasi 'a'iva hüxita meutavivi, pecahe'erivatü queuruvi mana meutave 'ecü 'ahüxita.

⁴ Que petitahüaveni 'a'iva, Tamüsü nepümasivaye'itirieni xasi 'ahüxita meutavivi, queuruvi heutavecacu cuxi 'ecü 'ahüxita.

⁵ Yacü peputaine xeicüa. 'Ahüxita meri quenivayehüva queuruvi, 'arique 'aixüa peheunieretü pecanayeimücü pemivaye'itirienicü xasi 'a'iva hüxita meutavivi.

⁶ Tita Cacaüyarisie mieme mütipasie xepücatevamüciani süicüri. Cuca cuini müraye'atüca xepüca'acaxürüvani tuixuri vahüxie, capa me'itiquesinanicü, capa ta'aurie me'axürieme mexe'utisanacü süicüri.

Xüca xeteta'ivauni, xüca xetecuvautüveni, 'itupari xüca xe'uyütüani, 'aixüa püyüni

(Rucaxi 11:9-13; 6:31)

⁷ Xecatehayevatü xüca xeteta'ivauni, yaxepütemiqieni. Xüca xetecuvautüveni xecatehayevatü, yaxepüte'itaxeiya. 'Itupari xüca xe'uyütüani xecatehayevatü, xepüteheuyepiyarieni.

⁸ Que mü'ane mita'ivau pitanaqui'erieni yu'ivaurica, que mü'ane mivaune pitaxeiya, que mü'ane 'itupari mücuyütüva püreuyepiyarüva.

⁹ Xevitü xeme xüca nu'aya 'itavavirieni pa, tete que timini pa xatatü.

¹⁰ Xüca quesü 'itavavirieni, cu que timini quesü xatatü.

¹¹ Xemesietü sepa 'axa xemü'anene, xüca 'aixüa 'anemecü xetevamicuani yutüriyama, masi vaücavamecü xe'uquiyari taheima macave 'aixüa 'aneme catinivamimücü müme yamemüte'itavavirieni.

¹² 'Ayumieme nai que mütxenaque teüteri memüxeyurienicü xeme, mücü canixe'inüaritücamücü, yaxeicüa xemüvayurienicü müme meri. Müpaü tiyurienetü canitaxeviriyamücü 'inüari niuquiyari texaxatamete vaniuquiyari naime.

Quitenie 'esimayeva

(Rucaxi 13:24)

¹³ Quitenie 'esimayevasie xequeneutahaxüa. 'Epayeva quitenie, 'epatayeva huye meucayune haque memeuyexürüve. Mepüyümüire mana memeutahaque.

¹⁴ 'Esipayeva quitenie, püyusaipüna huye tucarisiepai meutiyune. Hipatü xeicüa mepicaxexeiya.

*Cüye que mütimasücü yu'icuaxisie**(Rucaxi 6:43-44)*

¹⁵ Xequeneyucuerivayurieca texaxatamete memüte'itava vahepaüsita. Xehesüa mepatahaque muxasi vahepaü meteyuxexeyatü, masi tetüata mepü'üravesixi püta memütenavaya.

¹⁶ Que memüte'utixuxuavere xepüvaretimani que memü'anene. Caxie que tica'inüiva xuyasie. Pini que tica'inüiva visexasie.

¹⁷ Naitü cüye münararani 'aixüa pütiutixuxuavere. Naitü cüye mütixainirüme 'axa pütiutixuxuavere.

¹⁸ Cüye münarani pücaýüve 'axa mütiutixuxuavereni. Cüye mütixainirüme pücaýüve 'aixüa mütiutixuxuavereni.

¹⁹ Naitü cüye 'aixüa mücatiutixuxuavere canavitequiemücü, taipa canexüriyamücü.

²⁰ 'Ayumieme que memüte'utixuxuavereni xepüvaretimani que memü'anene.

*Yunaitü muyuavisie mepüca'aye'axüani que mutayü**(Rucaxi 13:25-27)*

²¹ Müme müpaü memünetecühüave, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame me'utiyuatü, yunaitü müme mepücaheutahaxüani haque müti'aita que mü'ane taheima macave. Müme xeicüa yamemütecahu que mütinaque ne'uquiyari taheima macave, müme mecaneutahaxüacuni.

²² Mücü tucarisie yumüretü müpaü mepünetetahüave, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame, neuxeitame temasixatatü tetenicuxatacaitüni, temasixatatü cacayarixi 'axa memü'anene tepüvareutanü'axüa, temasixatatü marivemecü tepüteyuricai.

²³ 'Anari ne müpaü nepütivatahüave, Hasuacu nepücaxematecai. Nehesüa xepücamiemete, xequeneutayeixüa. Cari yaxepüteyurie que mücatiheiserie.

*Simiyenitu 'aixüa mü'ane 'axa mü'ane**(Rucaxi 6:47-49; Maricuxi 1:22)*

²⁴ 'Ayumieme nepaine, que mü'ane mi'enie 'icü neniuguí que nemutayü, yamüticatüa, mücü tevi mütimaivepaü cani'aneni. Mücü niyutaquitüani tete-sie.

²⁵ 'Ucaviyecu, hatuxame vayenecu, 'ucu'ecacu, mücü quisie 'uquexüacu 'eca, cacanativeni, tetesie mutaquicaicü simiyenituyari.

²⁶ Masi que mü'ane mi'enie 'icü neniuguí, yacaticamietü, mücü tevi 'asimücatimatepaü cani'aneni. Mücü niyutaquitüani xiecaripa.

²⁷ 'Ucaviyecu, hatuxame vayenecu, 'ucu'ecacu, mücü quisie 'uquexüacu, niucaveni. Carima niutayuaní 'ativeximetü.

²⁸ Hicüsüari Qesusi quepaucua minü 'icü xasica, teüteri mecaniuhüxiyani 'üquisicayacü.

²⁹ Que mü'ane heiserie mexeyipaü tiniva'üquitüacaitüni. Müme 'inüaricü memüteva'üquitüvacai vahepaü pücati'üquitacai Qesusi.

8*Qesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai**(Maricuxi 1:40-45; Rucaxi 5:12-16)*

¹ Mericüsü quepaucua yemurisie macane, teüteri yumüretü mecaniveiya-caitüni.

² Hicü tevi cuiniyacü müca'itiyacai hesüana nuaca nenevieri canipitüani ya'utaitü, Ti'aitame xüca pe'avaüriyani pepüyüve pemünesi'itienicü.

³ Mücüri yumama 'utaseraca nimayüani ya'utaitü, Nepünevaüriya. Pecaniu'itiyani. Cuiniyaya yapaucua neunuani, 'itiyatü nayani.

⁴ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxei, xeimetüme pepücaraxaxatüvani. Mara'acamesüa quenemie püta quene'ahecüata masixeyacü. 'Imiquieri quenanutimava que mütiu'aitaxü Muisexi yapemütivatahecüatüanicü.

Quesusi que mürenayahüa cuya nu'aya
(Rucaxi 7:1-10)

⁵ Mericüsü Caperünaumesie heutahacu cuya hesüana caninuani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame. Mücü vaüriyarica nipitüani

⁶ müpaü 'utaitü, Ti'aitame 'acu, nenive muva nequita pacaca hurietü cui yüanetü cuiniyacü.

⁷ Mücü rehüave, Ne netiyemie nemenayahüanicü.

⁸ Cuya rehüave, Ti'aitame, 'aixüa nepüca'ane nequita pemeutahanicü. Ni-quu xeicüa queneutayüqui. Mücücü panayahüiyani nenive.

⁹ Nesiere necatini'aitüarieca necuyatütü, cuyaxita nepütiva'aitüvame. Xüca müpaü netitahüave xeime, Quenemie ne'utaitü, mücü püyemie. Xeimeta müpaü xüca netiutahüave, Quenaye'a ne'utaitü, mücü canayeimücü. Xüca müpaü netitahüave nehesusia mieme ti'uximayatame, 'Ipaü quetineyurieneni, müpaü pütüyurieneni.

¹⁰ Quesusi 'enieca nihüxiyacaitüni. Müpaü tinivarutahüave müme memiveiyacai, 'Icü niuquu caniseüyeni que nemütixecühüave, ni xeime 'Ixaherisixi vasata 'icüpaü 'aneme nepücahetaxeiyave yuri ti'eriecame.

¹¹ Müpaü nepütixecühüave, yumüiretü meni'axüacuni tau matineicasie miemetecacayuyipiquesie miemetecacayuyipiquesie. Mexa 'aurie mecanayaxicuni 'Apurahamimatü 'Isahaquimatü Cacuvumatü haque müre'aita que mü'ane taheima macave.

¹² Peru müme mana memeutahaxüaniquecai müpaü me'anenetü memutinuivaxücü, müme püta mecanayeveyariexüacuni tacua, yüvipa yemecü memü'usanicü. Mana meniutisuanacuni meniutaquevecuni.

¹³ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave cuyaxi tiva'aitüvame, Quenemie. Yuri que pemütiuta'eri, yapeque'itüarieni. 'Anatütü nanayahüiyani nu'aya.

Quesusi que mürenayahüa Pecuru varücaüya
(Maricuxi 1:29-31; Rucaxi 4:38-39)

¹⁴ Mericüsü Quesusi Pecuru quie nuaca, nixeyi varücaüya 'ucacaime hüiyacame.

¹⁵ Mamayasie nimayüani. Hüiya nihayeva. 'Anucaqueca tinivarumini.

Yumüireme que mütiaranayexüri
(Maricuxi 1:32-34; Rucaxi 4:40-41)

¹⁶ Hicü 'ucutaicarecu mecani'atüirieni yumüireme teüteri, cacayarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai. Cacayarixi nivanaruyenü'axüani niuquicü, yunaimemüvavanayexüri memütecucuyecai.

¹⁷ Müpaü tiuyuriecü, paye'a Cacayari que mutayü, tixaxatame Quisariyaxi ya'utainecacu, Mücütütü cataniunavairieni taveranariya, peitü tacuiniya.

Teüteri Quesusisie memüteviyaquecai
(Rucaxi 9:57-62)

¹⁸ Mericüsü Quesusi vaxeyatü teüteri que memüteyuxexüriecai 'auriena yumüiretü, tinivaruta'aitüani yuteüterima 'anuta'yepai memenuyevitünicü.

¹⁹ Hicü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai hesüana nuaca, müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'acu, 'ahesie necatiniviyamücü. Haque pemeyemie, neta necaniyemieni 'a'utüma.

²⁰ Quesusi rehüave, Cauxaisi yuterü mepexeyia, viquixi taheima miemete yu'itua mepexeyiata, peru ne, Yuri Tevi que nemütiteva, haquevasü nepücarexeiya haque nemünetamuritaritüani.

²¹ Xevitüta tiyü'üquitüvame müpaü tinitahüave, Ti'aitame, queneneupitüa merie nemüyemiecü, nemicateucucü ne'uquiyari 'umüyu.

²² Quesusi rehüave, Nehesie quetineviyanisü. Müquite quenivaruhayeva, müme püta memüvacateucucü yuhesüa miemete müquite.

Quesusi que müreinuitüa 'eca hamevari

(Maricuxi 4:35-41; Rucaxi 8:22-25)

²³ Mericüsü canuvasie 'acayerüca neyani Quesusi, hesüana miemete teyü'üquitüvamete yunaitü me'acayaxeca 'üaritü mepecü.

²⁴ Hicü haracuna nenuvayacaitüni, Canuva pücahahecüacai hamevarisata. Quesusi masi canicusucaitüni.

²⁵ Hicü teyü'üquitüvamete 'auriena me'uyuxeürieca menenutahütüani müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame quetaneutavicuesitüa tepeuyevexime.

²⁶ Mücü müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteheumama. Cari haveri mieme xeixüa yuri xepüte'erie. Hicü 'anucuqueca nitatieni 'eca haracuna. Cui cayuvatü caniutamare.

²⁷ Teüteri menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Queri 'ane 'icü. Cari 'asita 'eca yapüticamie que maine, haracuna meta.

Cacaüyarixi que memütevaviyacai Catarenatari

(Maricuxi 5:1-20; Rucaxi 8:26-39)

²⁸ Mericüsü 'anutaüyepai meheta'axüacu Catarenatari vacuiepapai yuhutatü menencunaque teuquiyapa meheycüneca, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai. Cuini mieme metenayu'eririyacaitüni. Hipatü mepücaüyavecai mana memü'uvanücü mücü huyeta, müme vacümana.

²⁹ Mericüsü müpaü meteniuhiva, Que petasiyurieni 'ecü, Cacaüyari pemünu'aya. 'Uva petinua petasi'uximatüanique tucari ca'aye'vecacu cuxi.

³⁰ Mericüsü memanu'uvacaisie tevapai metenicuacaitüni tuixuri yumüiretü.

³¹ Cacaüyarixi 'axa memü'anene menitavavirieni müpaü me'utiyuatü, Xüca petasi'anuyenü'axüani, mana püta quetanunü'a cuerietü tuixuri temüvaviyacü.

³² Müpaü tinivarutahüave, Xequenehu manapaitü. Mana mehécüneca menivarutiviyaüani tuixuri. Yunaitü tuixuri meniutinausa. 'Axa 'anecüa meneucanausaxüaximeni haracunapa. Hapa meniucüni.

³³ Hicü vahüvemete meniyuta'unaxüani. Quiecarisie meheta'axüaca metenicuxatacaitüni naime teüteri cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai vahepaüsita.

³⁴ Hicü quiecatari yunaitü mecanivayecüne meheinaquiyuca Quesusi. Me'ixeyiatü vaüriyarica menipitüacaitüni müyemiecü vacuiepa mücayuhayevanicü.

9

Quesusi que mürenayehüa huriecame

(Maricuxi 2:1-12; Rucaxi 5:17-26)

¹ Mericüsü canuvasie 'acayerüca 'anutaüyepai neyani. Yuquiecarisie ninuani.

² Hicü huriecame meni'atüirieni 'itarisie yecaime. Quesusi vaxeiyatü yuri que memüte'eriecai müpaü tinitahüave huriecame, 'Aiyari queneucayesa nenive. 'Ari pepüreyehüviyari 'axa pemütiiyuricü.

³ Hicü hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai müpaü metenyücühüavecaitüni yu'iyarisie, Cari 'icü pisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü.

⁴ Quesusi va'iyaritüarica maitü, müpaü niutayüni, Titayariri 'axa xeteyu'iyaritüatüve yu'iyarisie.

⁵ Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütayünicü, pepüreyehüviyari 'axa pemütiiyuricü 'utaitü. Caticuanive masi müpaü püta mütayünicü, quenanucuquexi quenecuyeicani 'utaitü.

⁶ Para yaxemütemaicacü quename heiserie nehexeiya cuiepa nemütivareuyehüvirienicü 'axa memüte'uyuricü, Yuri Tevi nehücütütü, hicü müpaü tinitahüave huriecame, Quenanucuquexi, 'a'itari quenacuetü, 'aquie quenemie.

⁷ Hicü 'anucuqueca yuquie neyani.

⁸ Teüteri me'ixeiya menimamacaitüni. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Ca-caüyari hepaüsita, heiserie müvarupitüacü teüteri müpaü memüteyurienicü.

*Que mütita'ini Mateu hesiena mütiviyanicü
(Maricuxi 2:13-17; Rucaxi 5:27-32)*

⁹ Hicü Quesusi 'uma 'uyemietü nixeiya tevi Mateu titevacame mana 'acaimememüte'ayutituayasie. Müpaü tinitahüave, Nehesie quetineviyani. 'Anucuqueca hesiena tiniuyia.

¹⁰ Mericisü Quesusi mana catinicuacaitüni quita. Yumüretü cuviyex-unusie mieme memüteyeturiyari, 'axa teyuruvamete meta me'u'axüaca Quesusimatü teyü'üquitüvametemama vahamatü metenicuacaitüni 'axeicüa.

¹¹ Pareseusixi mevaruxeiyaca müme, müpaü metenivarutahüave teyü'üquitüvametemama, Titayaricutaxi müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari vahamatü 'axa teyuruvamete vahamatü ticua'a mücü tixe'üquitüvame.

¹² 'Iya varu'eniaca müpaü niutayüni, 'Aixüa memüteheu'erie mepücaheiyehüva tiyu'uhayemavame. Müme memütecucuye püta mecaneiyehüaca.

¹³ Peuyevese cuxi yaxemüteyü'üquitüanicü que maine mücü niuqui müpaü manuyüne, Nepünaqui'a xüca xeteyucanenimayaca, peru mavari xeicüa pücanesinaque, manuyüne. Ne que nemütinua, nepücanua nevata'inienique müme heiseriemecü yamemütecachu. Müme 'axa memüteyurie püta nevata'inienique nepunua, memütehayevanicü que memüteyuriecai.

*Que mütiuta'ivaviyarie haquiya hepaüsita
(Maricuxi 2:18-22; Rucaxi 5:33-39)*

¹⁴ Hicüsüari Vani teyü'üquitüvametemama Quesusisüa meniu'axüani müpaü me'utiyaatü, Tame, Pareseusixi meta, titayari tete'utatahaquiva, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mecayutahaquivacacu.

¹⁵ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Neüquiyapa que meteyüvave 'ixüaramete memüyuheiveriecacü mexi neneüqueme vahamatü 'a'uca. Tucari canaye'amücü quepauca neneüqueme mütihanieni vasata. 'Anari meniyuhaquicuni.

¹⁶ Tevi 'ixuriqui mücayutatutuecü püca'imanisiquitüani 'ixuriqui müye'i. Manesiquiyari müpaü mü'ane 'ixuriqui pütahana, sanimeyari masi 'axa 'anetü payeica.

17 Yaxeicüa sixai müyeye'isie pücacatuariva caxie vinuyari mücuanacü. Me xüca müpaü tiuyurienique, sixai nitisaniqueniqueste. Vinu nitayeuriveniqueyu, sixai neuyeveniqueyu. Masi sixai mühehecuasie pücacatuariva caxie vinuyari mücuanacü. Mücücü naitü püyuhayevani.

Cairu nu'aya que müranucuquetüarie, 'uca ticuicame Quesusi 'ücarieya 'umayüacu

(Maricuxi 5:21-43; Rucaxi 8:40-56)

18 Müya tivacuxaxatüvacacu, teüteri va'uquiyari xevitü nuaca nenevieri canipitüani ya'utaitü, Nenive nemüni xique 'uca. Masi quenemie queneutime'i hesiena, nanutanierimücü.

19 Quesusi 'anucuqueca neiveiya, teyü'üquitüvemeteta 'üaritü.

20 Hicü 'uca 'aura caniuyani müticuyecai, tamamata heimana huta viyari müyuricai xuriyaya caheunuavecacu. Varitana 'uyemietü nimayüani 'ücarieya putuniarisie.

21 Yu'iyarisie müpaü tiniyücühüavecaitüni, Xüca ne'imayüani siqueresü 'ücarieya xeicüa, nepanayevani.

22 Quesusi ta'aurie 'aveca 'ixeyaca müpaü niutayüni, 'Aiyari queneucayesa nenive. Yuri pemütü'eriecü pepanayehüiyari. 'Anatütü nanayevani 'uca.

23 Hicü Quesusi va'uquiyari quie henuaca, cürautavivamete varuxeyaca teüteri meyuxamuriecame meta,

24 müpaü tinivarutahüave, Xequenanyecüni. 'Üimari pücamüqui. Pucusu masi. Meninanaimacaitüni.

25 Peru varanuyenü'axüacu teüteri, mana heutahacu, 'iviyacu mamayasie, nanucuqueni 'üimari.

26 Müpaü pütütamarivaxü mücü cuiepa naisarie.

Yuhutatü memacücüpecai meheunenieretü que memüte'ayeitüarie

27 Mericüsü mana 'anuyeyacu, yuhutatü meniveiyacaitüni Quesusi memacücüpecai, meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Raviri pemünu'aya, quetanenenimayaca.

28 Quita heutahacu müme memacücüpecai 'aura menacüne. Quesusi müpaü tinivarutahüave, Yuri xete'erie quename müpaü neyüve. Müpaü mete'icühüave, Hü Ti'aitame.

29 Hicü nivaramayüaxüani vahüxita müpaü 'utaitü, Yuri que xemüte'erie yaxeque'itüarieni.

30 Meheunenieretü menacüne. Hicü Quesusi cuini mieme nivarupitüani yuhaxüama ya'utaitü, Neuxei, xevitü tüma pücaretimani.

31 Müme masi mehecüñeca metenicuxatacaitüni mücü cuiepa naisarie.

Nenurietü niuvetü que mürayeitüarie

32 Hicü mehecüñeca müme hesüana canü'atüarieni tevi münenuriecäi cacüyari 'axa mü'ane miviyacacü.

33 'Enuyenü'acu cacüyari 'axa mü'ane, nenurie niutaniuni. Teüteri menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Hasuacu müpaü 'anetü pücamarivacai haitüarie 'Ixaheri cuieyarisie.

34 Perusü Pareseusixi müpaü meniütüyanecaitüni, Cacaüyarixi 'axa memü'anene tiva'aitüvame müparevicü, 'ayumieme nivaranyenü'axüani cacüyarixi 'axa memü'anene.

Quesusi que mütivanenimayacai teüteri

³⁵ Mericüsü Qesusi naime quiecaritiesie 'emacuyeyeusie 'esimüyeyeusie canicuyecacaitüni ticu'üquit Janetü vatuquiteta, ticuxatatü niuqui 'aixüa manuyü necü, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametü cacu ticuxatatü, varanayexürvatü müme naime cuiniyacü naime veranariyacü memütecucuyecai.

³⁶ Teüteri yumüireme vaxeyatü, nivarutinenimayata, memü'uximatüaricacü mematixürüveacü, muxasi memücaheixeiya yühüveme vahepaü.

³⁷ Hicü müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, 'Isanari püvaücava, 'isanamete mepücayumüire.

³⁸ 'Ayumieme xequeneutavaviri 'isanari cusiyari, 'isanamete müvatanü'axüanicü yu'isanarita.

10

Tamamata heimana yuhutame que müti varanayexei nü'arisixi (*Maricuxi 3:13-19; Rucaxi 6:12-16*)

¹ Mericüsü teyü'üquitüvamete varuta'inieca yu'aurie tamamata heimana yuhutame hesüana memümiemetetücai, heiserie nivarupitüani cacauyarixi memüca'itiyatüca vahepaüsita memüvaranuyenü'axüanicü, memüvaranayexürüvanicü müme naime cuiniyacü naime veranariyacü memütecucuyecai.

² Nü'arisixi tamamata heimana yuhutatü müpaü mecatenitetevaca. Simuni meri Pecuru mütitetevacai, 'Atürexitari mü'ivayatücai, Cacuvu Vani meta mü'ivayatücai, Severeu memünivemamatücai,

³ Piripe Parüturume meta, Tumaxi Mateu meta cuviyexunusie mieme mütiyetuiriyarüvacai, Cacuvu 'Aripeu münu'ayatücai Reveu meta Tareu mütitetevacai,

⁴ Simuni mücananisitatücai Cura meta 'Isicariütitanaca 'arique miyetua Qesusi.

Tamamata heimana yuhutame que müti vareutanü'axüa (*Maricuxi 6:7-13; Rucaxi 9:1-6*)

⁵ Mericüsü 'ime Qesusi nivareutanü'axüani tamamata heimana yuhutame müpaü tivaruta'aitüaca, Müme memücatateüterima vahuyeta xepücaheuhuni. Samariyatari vaquiecarisie xepücaheutahaxüani.

⁶ Masi muxasi memeuyexürüve vahesüa xequeneuhuni, 'Ixaherisixi teüteriyari vahesüa.

⁷ Xe'uyehutü 'ipaü xequetenecuxatani, Canayehuraniri, cuitü que mü'ane taheima müti'aita 'enata pisütüani ti'aitatü, müpaü xe'utiyaütü.

⁸ Xequenivaranayexürüvani tecuicucate, xequenivaranutanieritüvani müquite, xequeniva'itica müme cuiniyacü memüca'itiyatüca, xequenivaranuyenü'axüa cacauyarixi 'axa memü'anene. 'Asixecatetütüarietü xepüte'umiquie, 'asixecatetütütatü xequetenivamicuani.

⁹ Xepücahenu'üveni ni huru ni pürata ni cuvüre tuminiyari yuvivurasie.

¹⁰ Xerai xepüca'anuhuruvani huyeta mieme. Huta 'ücaiyari ya cacai xepüca'anu'üni. Mumuxi xepüca'anucueni. Ti'ivamesie pütinaque yu'icuai mümiquienicü yu'ivarica.

¹¹ Quiecarisie quepaucua xemeutahaxüani 'amacuyevasio ya 'esimüyevasio, xequeneucuvava que mü'ane mana meca 'aixüa mütiuca'iyari. Hesüana xequeneyuhayevani 'asita quepaucua que xemüyehu.

¹² Quita xeheutahaxüaximetü vaürisica xequenepitüaca quiecame.

13 Xüca quiecame 'aixüa tiuca'iyarini, xe'vaürisica queyuhayevani hesiena. Me xüca 'aixüa catiuca'iyarini, xe'vaürisica que'acunuani xehesie.

14 Que mü'ane mücaxetanaqui'erieni, que mü'ane mücayuvaüriya xeniüqui mü'enienicü, quita xevayenexüaximetü, mücü quiecarisie xevayenexüaximetü, xequeneucasixüa tumuanari yu'ücasie, mana mücayuhayevacü.

15 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tucari 'aye'ayu quepaucua 'isücame müvatahüave, Surumatari Cumuxatari 'esiva cuanivemecü meni'itüariecuni, peru mana quiecatari püta cui cuanivemecü mecani'itüariecuni.

'Arique xepuveiyarieca, que mutayü

16 Neri que nemütixeheutanü'axüa, muxasi vahepaü xecaniyüacacuni 'üravesixi vasata xe'u'uvatü. 'Ayumieme xequetenemaivaveni cuterixi vahepaü, xepüca'inüca tita 'axa müti'anene cucuruxi vahepaü.

17 Xequeneyucuerivayurieca teüteri vahepaüsita. Müme mepüxeyetuani yu'uquiyarima vahesüa. Mepüxetavayani yutuquiteta.

18 Cuvexunarurisixi te'aitamete vahüxie xecananuhapaniecuni nehesüa xemümiemetecü. Müpaü xe'itüarietüvetü xecanivatahecüasitüiyacuni müme hipameta memücatateüterima.

19 Quepaucua memüxeyetuani, müpaü xepücateyu'iyaritüaca que xemutiyaneni, quepaü xemütevacühüaveni. 'Anaque yaxecatenipitüariecuni que xemutiyaneni.

20 Xemesü xepücahümetüni que mü'ane yamütayüni 'ana, masi xe'uquiyari 'Iyarieya canihücutücamücü que mü'ane yamütayüni xecuyuitätü.

21 Ra'iva pürayetüani mümierienicü. Ra'uquiyari niyetuamücü yunive. Türi meniye'ha'acuni yu'uquiyarima vahepaüsita, metenita'aitacuni memücüi'ivacü.

22 Yunaitü mecanixe'uxive'eriecacuni nehesüa xemümiemetecü. Que mü'ane tiuca'enivatü 'amuyeicani heutipareyuque, mücü canitavicueisitüariemücü.

23 Quepaucua memüxe'uveiyani xeime quiecariyarisie, 'uma püta xeimesiepaütü xequeneyuta'unaxüa. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, quiecarite 'Ixaheri cuieyarisie miemete xepüca'ayenüvaveni mexi necanaveni, Yuri Tevi que nemütihücü.

24 Tiyü'üquitüvame que tiyüve me'ivacü ti'üquitame ve'emetütü. Ti'uximayatame que tiyüve me'ivacü yucusiyari ve'emetütü.

25 'Aixüa caniyümücü xüca tiyü'üquitüvame ti'üquitamepaü 'anetü 'ayani xeicüa, xüca ti'uximayatame yucusiyaripaü 'anetü 'ayani xeicüa. Mericüte, qui cusiyari xüca Pehereseperi me'itaterüva masi vaüca yamepütevaterüva hesüana miemete quiecatari.

Que mü'ane meuyevese mimacarüca

(Rucaxi 12:2-9)

26 Xepücavamacarüca. Naitü müranucaname, xeyarietü catinayeimücü. Tita mütiu'aviesie, mücüta masiücütü payani.

27 Que nemütixetahüave tahücüate tetecuxatatü yüvipa, yaxequetenecuxatani hecüta. Tita xemüte'enie yanetixecuxaxatüvacacu xenacata, vapai yunaima vahüxie xe'uti'utü yaxequeteneuhivani.

28 Xepücavamacarüca müme memüyüvave vai memümieni xeicüa, mecayüvavetü memimieni ra'iyari. Masi xequenemacarüca que mü'ane müyüve mica'una ra'iyari ravaiyari naime xasi taiyariyarisie.

29 Tamüsü 'üxaviquixi que memütetuiya, yuhutatü xei senitavuyari mecate'aye'atüca. Ni xevitü müme cuiepa pücacaveni, xe'uquiyari yacatimaicacu.

30 Xeme xecüpa xemu'usie mieme xexuitü puti'inüasie que mütipaüme.

31 'Ayumieme xepücaheumamaca. Yümüiretü 'üxaviquixi que memüte'aye'atüca, masi vaüca xepüte'aye'atüca xeme.

Müme memüyuhecüata Quesusi Cürisitusüa memiemetetütü teüteri vahüxie (Rucaxi 12:8-9)

32 Que mü'ane müyuhecüata teüteri vahüxie quename nehesüa mieme 'utaitü, neta quename hesiena netiviya nepünehecüata ne'uquiyari hüxie taheima macave hüxie.

33 Que mü'ane masi müyuhecüata teüteri vahüxie quename nehesüa camieme 'utaitü, neta quename hesiena necativiya nepünehecütani ne'uquiyari hüxie taheima macave hüxie.

Quesusi hixüata que mütivasana (Rucaxi 12:51-53; 14:26-27)

34 Que nemütinua, müpaü xepücatecu'erivani quename cuiepa memütama 'aixüa meteyuxeiyame nemüvarayeitüanicü nenua. 'Aixüa meteyuxeiyame nemüvarayeitüanicü necapunua, cusiracü memüyutacucuyanicü püta necaninüani.

35 Nepunua meta vahixüata nemüvatasanacü, tevi yu'uquiyari maye'uniecacü, 'uca yuvarusi maye'uniecacü, viquivame yumu'e maye'uniecacü.

36 Müme memeye'unieca tevi, quiena quiecatari mecanihümetücacuni.

37 Que mü'ane vaüca müvanaqui'erie yu'uquiyari yuvarusi 'esiva nesinaqui'erietü ne, 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü. Que mü'ane vaüca müvanaqui'erie yunive 'uqui 'uca 'esiva nesinaqui'erietü ne, mücüta 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü.

38 Que mü'ane yeme mücayuvaüriya 'asita curuxisie mümierieni, sepa nehamatü muyeica nehesie tiviyatü, mücüta 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü.

39 Que mü'ane yutucari mütaxeiya pitatümaiya. Que mü'anesü mitümaiya yutucari nehesüa mümiemecü, mücü heixeyatü payani.

Ivarica (Maricuxi 9:41)

40 Que mü'ane müxetanaqui'erie pünesitanaqui'erie neta. Que mü'ane münésitanaqui'erie canitanaqui'erienita 'iya münesiheyenü'a.

41 Que mü'ane mitanaqui'erie tixaxatame, he'erivatü tixaxatame mühücücü xEICÜA, mücü tixaxatamepaü pütüpütüarieni. Que mü'ane mitanaqui'erie tevi heiseriemecü yamüticamie, he'erivatü yamüticamiecü xEICÜA, mücüta tevi heiseriemecü yamüticamiepaü yapütüpütüarieni.

42 'Ime sepa memücämarivave, que mü'ane miharitüani müme xeime, sepa xei vasuyaricü haütümeccü xEICÜA miharitüa, he'erivatü tiyü'üquitüvame mühücücü, niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yemecü yu'ivarica püpütüarieni.

11

Vani Ti'üyamesüa miemete niuqui tuayamete que memüte'u'axüa Quesusisüa (Rucaxi 7:18-35)

1 Mericüsü Quesusi quepauca mütiutahayevaxü tiva'aitüatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete tamamata heimana yuhutame, mana caneyeyani quiecaritesie müti'üquitanicü müticuxatanicü.

2 Mericüsü Vani casariyanata 'ayecaitü tiniutamarieni Cürisitu que mütiyurienecai. Nivaretanü'ani yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete.

3 Vacümana Quesusi müpaü tiniutahüave, 'Ecü petihücü que mü'ane 'umamieniquecai, nusu xeime cuxi tepücuevieca.

4 Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xequeneuhuniri, xequetenetaxatüa Vani tita xemüte'u'eni tita xemüte'uxei hepaüsita,

5 memacücüpe que memüte'anutaneniere, huriecate que memüte'anucu'uve, müme memüca'itiyatücatei cuiniyacü mete'itiyatü que memüte'acüca, memünacatuxietücatei meheu'enanatü que memüte'acüca, müquite que memüte'anucu'uitüariva, puvüresixi que memütecuxaxatüariva niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita.

6 Mücü meta, 'aixüa cani'itüarieca que mü'ane necümana müca'ucununitüariva.

7 Mericüsü mana me'uyehuximecacu, Quesusi canisütüani tivacuxaxatüvatü teüteri Vani hepaüsita müpaü 'utaitü, Titayari xetehecucünixüa macumavesie. Haca 'ecacü 'uyuaneme que xetehecu'ixüari. Tixaü xüari.

8 Mesü tita xetehecu'ixüari. Xicu 'ixuriqui müyumeni manacatücü xetehecuxei. Tixaü xüari. Tamüsü müme müyumeni memanacatücü masi te'aitamete vaquita mepayetei.

9 Mesü titayari yemecü xetehecunenierixü. Tixaxatame xexeiaque püta xecatehecücünixüa 'acu. Hü müpaü nepütixecühüave, tixaxatame xepuxei yemecü müti xaxatame hipatü yamemücatehüme.

10 'Icü canihücütüni 'utüarica mixatacai müpaü 'anuyütü, Camü, nenuquui tuayame.

Necanenunü'amücü 'ahüxiepai
Micuha'aritänicü 'ahuye
Pecanuavecacu cuxi.

11 Niuqui caniseyeni que nemütixecühüave, teüteri vanivema vasata ni xevitü püca'anucuqueve Vani Ti'üyamepaü ve'emetütü. Perusü que müti'ane mücü taheima macave ti'aitametücacu, sepa tevi mücave'eme, mücüsie tiviyatü masi yemecü püve'eme, Vani hepaüna cave'emetücacu.

12 Vani Ti'üyame munuasie hicüque, tita temütehexeia que mü'ane taheima macave tati'aitüvametücacu, mücü naitü püviyariexime tüma. Me'iviyacutü mepüyucuitüve memeixeyanicü yuhesie mieme.

13 Texaxatamete yunaitü, 'inüari niuquiyarita metenicuxatacaitäni 'arique que mütiyüni quecai Vani munuaque.

14 Xüca xeyuvaüriyani xemitanacui'erienicü 'icü niuqui, mücü Vani canihücütüni 'Eriyaxi 'umamieniquecai.

15 Xaütü netü mu'enaxü.

16 Titapaü mete'aneneme netivaxatani hicü miemete teüteri. Türi vahepaü mecani'aneneni quiecarani hixüapa memütitei memüvahivi yu'ivama

17 yame'utiyuatü,

Cari yacü xeicüa tepüxecürautaviya,
Xepücateneitüve.

Yacü xeicüa tepütahiveriecai xehesie mieme,
Xepüca'utisuanacai.

18 Vani caninuanu caticua'atü caye'etü. Müme müpaü meputiyuane, Cari cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

19 Ne püta Yuri Tevi nehücutütü necaninuani neticua'atü necu'ienetü. Müme müpaü meputiyuane, 'E'e, mücü tevi 'icuaicü xeicüa püyüane, vinucü xeicüa püyüane, püvanaqui'erie müme cuviyexunusie mieme memüteyutuiyari 'axa teyuruvamete yunaime. Sepanetü mücü, Cacaüyari timaivetü que mütiyuriene, mücücü yacatinimasiücüni heiserie que mürexeiya.

Que memücateyuvaüriyacai quiecaritiesie quiecatari

(Rucaxi 10:13-15)

20 Hicü nisütüani varutate'atü teüteri quiecaritiesie memayetecai haque türücaüyemecü mütiyurienecai müiremecü, quiecatari memücatehayevacaicü que memüteyuriecai.

21 Müpaü niutayüni, Xüa 'ui Curasini quiecatari, xüa 'ui Vesaira quiecatari. Tirusie Sirunisie xüca türücaüyemecü tiuyüni que mütiyü xehesüa, vana quiecatari meripai mepütehayeveaqueyu que memüteyuriecai, mepüyuheiveriecaqueyu maixa me'anacatütü heiverica 'inüariyari, naxi meyucavirivatü.

22 Müpaü xeicüa nepütixecühüave, Tirutari Sirunitari vahesie mieme pücuaniveni quepauca 'isücame müvatahüave, peru xeme xehesie mieme cuini mieme pücuaniveni masi.

23 Xemeta Caperünaumetari, que xeteyutituicaniqueyu muyuavisiepai. Müquite vahesüa xepeucaxüriyani püta. Xüca Surumasie türücaüyemecü tiuyüni que mütiyü xehesüa, mücü quiecarü püraniereniqueyu cuxi hicü.

24 Müpaü xeicüa nepütixecühüave, Suruma cuieyarisie quiecatari vahesie mieme pücuaniveni quepauca 'isücame müvatahüave, peru xeme xehesie mieme cuini mieme pücuaniveni masi.

Nehesüa xequeneu'axüa, xequene'uxipieca, que mutayü

(Rucaxi 10:21-22)

25 Mericüsü 'ana Qesusi müpaü niutayüni, Ne'uquiyari taheima pemüti'aita cuiepa meta, pamüpariyusi nepümasipitüa 'ecü, pemütiuti'avietaxücü 'icü naime memücaheitimanicü müme memüteyü'üquitüavave memütemaivave, türi püta vahesie mieme masiücüme pemayeitüacü.

26 Hü ne'uquiyari, pepü'avaüriyacai müpaü pemütiyurieneicü.

27 Nai netiniyetuiyarieni, ne'uquiyari yanetipitüacacu. Xevitü püca'imaive mücü nu'aya, 'uquiyarieya xeicüa pimate. Xevitü püca'imateta 'uquiyarieya. Nu'aya xeicüa pimate mücü, me xüca nu'aya yuvaüriyani masiücüme meyeitüani xeicüa, peitimani 'uquiyarieya.

28 Nehesüa xequeneu'axüa xemüte'uximayatatüve xemu'ica yunaitü. Ne nepüxe'uxipitüaca.

29 Neyucu xequenanyetecani, xenesi'enietü xequeteneyü'üquitüaca. Ne nepüca'ane'eriya, nepücatinecatave'erie ne'iyarisie. 'Uxipiya xecanetaxeiya-cuni yu'iyarisie.

30 Neyucu 'aixüa pü'ane, ne'ica pa'exani.

12

Teyü'üquitüvamete que memüte'itihurucacai türücu 'uxipiya tucarisie

(Maricuxi 2:23-28; Rucaxi 6:1-5)

1 Mericüsü 'ana Qesusi türücu ma'iviyanecaisie niuyemiecaitüni 'uxipiya tucarisie, teyü'üquitüvametemamata yunaitü. Hicü mepeuhacacuicucpai teyü'üquitüvamete. Menisütüani me'itihurucatü müayari, meteniuticu-atücüne.

² Hicü Pareseusixi mevaxeyatü müpaü metenitahüave Quesusi, Neuxei, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamate yamepüteyurie que mücatitainiva yamütiyurienicü 'uxiþiya tucarisie.

³ Mücü müpaü tinivarutahüave, Cari xepüca'iterüvavave que mütiuyuri Raviri quepaucua meuhacmücücai, müme 'utümana memü'uvacaita quepaucua memehacucücai.

⁴ Cacaüyari quita neutahani, pa Cacaüyari hüxie mamanecai niucuan. Heiserie pücahexeyacai miticuanicü, mümeta 'utümana memü'uvacai heiserie mepücahexeyacai memiticuanicü, mara'acate xeiçüa heiserie mepexeyacai.

⁵ Mücü meta, xüari xepüca'iterüvavave que maine 'inüari niuquiyari, mara'acate que memüte'itisana 'uxiþiya tucari 'inüariyari tuquipa me'ü'uvatü 'uxiþiya tucarisie, peru vahesie pücarahüiva mücücü.

⁶ Ne masi müpaü nepütixecühüave, 'ena catinixuaveni tita cui mütive'eme, tuqui 'amüpa cave'emetücacu hepaüna.

⁷ 'Icü niuqui müpaü manuyüne, Nepünaqui'a xüca meteyucananimayaca, peru mavari xeiçüa pücanesinaque, manuyüne, xüca xemaivavenique xepücate'uhüpaniqueyu müme 'asimemücate'uyuri vahesie.

⁸ Mericüte, Yuri Tevi nehücütütü, 'uxiþiya tucari hepaüsitata neca-tin'aitani.

Tevi mümamavaquicai

(Maricuxi 3:1-6; Rucaxi 6:6-11)

⁹ Mericüsü mana heyeyaca vatuquipa nenuani.

¹⁰ Hicü tevi mana nayecateitüni mümamavaquicai. Müme müpaü metenita'ivaviya Quesusi, Sipara, titauniva 'uxiþiya tucarisie menayehüanicü ticuicame, mehaitücaitü memitaxanetacü.

¹¹ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane xeme xüca muxa hexeyani, muxa xüca 'uxiþiya tucarisie xavata heucaveni, cativiyani mivatihanacü. Xüari piviyani.

¹² Mericüte, tevi cuini mieme caraye'axe, muxa mücaraye'axepaü. 'Ayu-mieme nepaine, canitaunivani 'aixüa mütiyurienicü 'uxiþiya tucarisie.

¹³ Hicü müpaü tinitahüave tevi, 'Amama queneutase. 'Itaseracu, 'aixüa 'anetü nayani yuxevitü tapa miemepaü.

¹⁴ Hicü Pareseusixi mevayecüneca meniuyu'enieni hepaüsitana, que memüte'imieniquecai.

Niuqui matüaripai mixatacai Quesusi

¹⁵ Quesusi müpaü retimaica xaüsie neyani. Yumüiretü meniveiyacaitüni. Yunaima nivaranyexürieni.

¹⁶ Vaüriyarica nivarupitüani capa masiücüme meheyeitüanicü.

¹⁷ Müpaü catinaye'ani Cacaüyari que mutayü, tixaxatame Quisariyaxi ya'utainecacu,

¹⁸ Camü nesiparevivame

Nepenayexei

Nepinaqui'erie

Mücücü nepünaqui'a ne'iyarisie.

Nenipitüamücü ne'iyari.

Hipame nuivarite tinivataxatüamücü

Tita mütiheiserie hepaüsita.

¹⁹ Mücü pücayumieneni

Püca'utahivani.

Xevitü püca'i'enieni

Caye 'utüa 'utaniucame.

²⁰ Haca mutapünarie püca'anumura.

Cüxeme vitayari sepa mücuauniya püca'icutüsanı

Mexi 'e'ivarüme naime

Mücü yatipitüacacu

Tita mütiheiserie.

²¹ Müme memücatateüterima

Yuri mepüte'erieca

Que mü'ane mühücüsie.

Que memüte'ixanetacai Quesusi, müpaü me'utiyuatü quename cacaiyari 'axa mü'ane 'inücai

(Maricuxi 3:19-30; Rucaxi 11:14-23; 12:10)

²² Hicüsüari hesüana caniu'atüarieni tevi cacaiyari 'axa mü'ane minücai macüpecai mücaniuecai. Quesusi nenayahüani. Nenuriecame niuветü nayani, heunieretü ratüa.

²³ Memüyümüirecai yunaitü menihüxiyacaitüni. Müpaü meniu-tiyuanecaitüni, Cari 'icü Raviri Nu'aya catihücü.

²⁴ Pareseuxi masi me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Icü xüca Peheresepuri cacaiyarixi 'axa memü'anene mütiva'aitüva ca'inücaque pücavaranuyenü'axüaveniqueyu cacaiyarixi.

²⁵ Peru Quesusi va'iyaritüarica maitü müpaü tinivarutahüave, Naime cuiepa xüca quiecatari yuhixüata meyusana, mana pacumavere. Naime quiecarisie, naime quita xüca quiecatari yuhixüata meyusana, quiecarı 'epücareutevini.

²⁶ Xücarı Cayumarie 'anuyuyenü'ani yücümana, yuhixüata nisane. Que reutevini ti'aitametütü.

²⁷ Mücü meta, xüca Peheresepurisie xeniu netiviyatü nevaranuyenü'avani cacaiyarixi 'axa memü'anene, que mü'anesie meteviyatü mete-varunuyenü'ava xeme xenivema. 'Ayumieme müme xehesie mepüte'ahüpani.

²⁸ Nesü Cacaiyari 'Iyarieya xüca hücütüni que mü'ane munesiparevie nevaranuyenü'avacacu cacaiyarixi 'axa memü'anene, cari Cacaiyari 'ari canısütüani ti'aitatü xehesüa.

²⁹ Mücü meta, quepaü tiyüve tevi mütürücaüye quita meutahaque mütinavanicü piniteya, me xüca ca'ihüani meri mücü mütürücaüye. 'Thüame pütinavani tita mütixuave quitana.

³⁰ Que mü'ane nehiesie mücativiya, mücü pünesi'aye'unie. Que mü'ane nehamatü müca'icuxeürıe, mücü pitaxürüva.

³¹ 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, naime 'axa que memüteyurie 'axa que memutiyuane teüteri, mepüyüvave memüteheuyehüviyarıenicü. Peru müme memisevixima 'Iyari 'axa me'utiyuatü, müme mepücateheuyehüviyarıeni.

³² Que mü'ane niuqui yamütayüni nehepaüsita, Yuri Tevi que nemütihücü, mücü püyüve müreyehüviyarıenicü, peru que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima 'Iyari Mütiyupata, mücücü pücareuyehüviyarıeni 'ena cuiepa, 'umamiesieta.

Cüye yu'icuxicü pümasiücü

(Rucaxi 6:43-45)

³³ Cüye xüca xemaica quename narani 'icuxieyata 'aixüa caniyümücü. Me cüye xüca xemaica quename xainive, 'icuxieyata xaxainitü canayeimücü. Cüye yu'icuxicü pümasiücü.

³⁴ Cari xeme terücaxi xepüva'ivama, quepaü xeyüvave 'aixüa xemütecuxatanicü 'axa xete'u'iyaritä. Que müranayuhaveva ra'iyari tihü necacu, yacatinicuxatamücü yutetacı.

³⁵ Tevi 'aixüa mütiuca'iyari 'icuxeürieme tita 'aixüa müti'anene yuhesie, tita 'aixüa müti'anene canivayehanimücü. Tevi 'axa mütiuca'iyari 'icuxeürieme tita 'axa müti'anene yuhesie, tita 'axa müti'anene canivayehanimücü.

³⁶ Müpaü nepütixecühüave, naime niuqui yacü xeicüa memutiniuca teüteri, mücü hepaüsita mepütiniuni quepaucua 'isücame müvatahüave.

³⁷ Que pemutayücü, mücücü heiserie pecanipitüariemücü, mesü que pemutayücü, mücücü pepanutahüiyani.

'Ana miemete 'axa mete'u'iyaritä 'inüari que memüte'itavaviri Quesusi

(Maricuxi 8:12; Rucaxi 11:29-32)

³⁸ Mericüsü 'ana hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Pareseusixi meta hipatü müpaü metenitahüave, Ti'üquitame 'acu, 'inüari tepüxeiyaqueyeyu yapetatixeisitüacacu.

³⁹ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Hicü miemete teüteri 'axa xepüte'u'iyari, xepüvacumaüva hipame va'ütama. 'Ayumieme 'inüari xenivautüveni, peru 'inüari xepücapitüarieni. Cunasi 'inüari que müratüa tixaxatametütü, müpaü xeicüa xecatenipitüariemücü 'inüari.

⁴⁰ Cunasi quesü 'amüpasie que mütiyecatei haica tucari haica tücari, müpaürta yaxecüa Yuri Tevi que nemütiteva, cuieta nepüyecani haica tucari haica tücari.

⁴¹ Ninivesie quiecatari 'amepüti'uni metetahecüataque hicü miemete teüteri vahepaüsita quepaucua 'isücame müvatahüave. Hicü miemete vahesie pürahüiyani 'ana, Ninivetari memüte'uhayevaxücü que memüteyuriecai, Cunasi tivarutaxatüacu. Camüsü, Cunasi que mücatitürücaüyecai, que mü'ane cui mütürücaüye püta 'ena puyeica.

⁴² Uca taserie mecatei müti'aitametücai yucuiempa, mücü 'apütaqueni titahecüataque hicü miemete vahepaüsita. Vahesie pürahüiyani 'ana, mücü meyetüacü cuie manunierepaitü, mi'enienicü Sarumuni que mütimaivecai. Camüsü Sarumuni que mücatimaivecai, que mü'ane cui mütimaive püta 'ena puyeica.

Cacaüyari 'axa mü'ane tavari que mütiyiva tevi

(Rucaxi 11:24-26)

⁴³ Xevitü cacaüyari müyusevixima 'ixüname tevi, macuvaquisie pücuyeicani 'uxipiya cuvaunetü, yutexienetü.

⁴⁴ 'Ana müpaü pütayüni, Nequie nepüyemie nemüvayetüasie. Nuame heutaniereme xüca 'ixeiya 'uyemaveme vaye'itiyacame 'aixüa tiuye'aneme,

⁴⁵ 'ana püyemie, hipame püvata'inieni cacaüyarixi 'atahutame masi cuini mieme 'axa memü'anene. Meheutahaxüame, muva me'ayetetü mepacüne yunaitü. 'Imatürieca mücü tevi masi yemecü 'axa 'itüarienetü payani, müca'itüarieneipaü matüaripai. Müpaüta mecani'itüariemücü 'icü teüteri hicü miemete 'axa memüteyurie.

Quesusi 'ivamama varusieya

(Maricuxi 3:31-35; Rucaxi 8:19-21)

⁴⁶ Tivacuxaxatüvacacu cuxi teüteri yumüireme, varusieya 'ivamama tacua meniti'ucaitüni me'ihüavicütü.

⁴⁷ Xevitü müpaü tinitahüave, Neuxei, 'avarusi 'a'ivama tacua meniti'uca memasihüavicütü.

⁴⁸ Quesusi müpaü tinita'eiya niucame, Que hateri nevarusi ne'ivama.

⁴⁹ Yumama 'utaseratü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete vahepa, müpaü niutayüni, Camü nevarusi ne'ivama.

⁵⁰ Que mü'ane yamütiyuriene que mütinaque ne'uquiyari taheima macave, mücü canine'ivatüni caninevarusitüni.

13

Ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai
(*Maricuxi 4:1-9; Rucaxi 8:4-8*)

¹ Mericüsü 'ana Quesusi quita hayeneca, haracuna tesita niutayerüni taniunique.

² Hicü teüteri yumüiretü meniuyucuxeürieni 'auriena. 'Ayumieme canuvasie püta nicayerüni, mana yecaitü tini'üquitacaitüni, teüteri xiecaripa meti'ucacu.

³ Vaüca tinivaruti'üquitüani 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, ya'utaitü, Mericüsü ti'ivivame neyani, ni'ivienecaitüni.

⁴ Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huye tesita niucaxürieni. Viqixi me'ucaxürieca menicuteüxü.

⁵ Hipatüta ayeparisie tiucaxüri vaüca müca'acucueyasie. Cuitüva niutineni cuie 'emücasuicaicü.

⁶ Tau hanecu maxürixü niucuini, niutivani mücahananayatücateicü.

⁷ Hipatüta xuyasata mucaxüri, xuya tupiriyayari 'utiyüraca heimana puyetüa.

⁸ Masi hipatüta cuie 'aixüa mü'anesie niucaxürieni. Putixuaverixü, hipatü xei sienituyari nayani, hipatü haica teviyari ratüa, hipatü xei teviyari heimana tamamata ratüa.

⁹ Xaütü netü mu'enaxü.

Titayari müpaü müti'üquitacai Quesusi, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü xEICÜA
(*Maricuxi 4:10-12; Rucaxi 8:9-10*)

¹⁰ Mericüsü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca müpaü metenita'ivaviya, Titayari 'üxasi hepaüsita peticuxatatü xEICÜA petiva'üquitüa.

¹¹ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Xeme xecaniupitüarieni xemimaicacü tita müti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Müme püta müpaü mepücatepitüarie.

¹² Que mü'ane tixaütü mürexeiya tavari cuxi pütimiQuieni, manayuhayevanicü. Que mü'ane mümave, sepa que mütitita mürexeiya, pütinavaiyarieni.

¹³ 'Ayumieme 'üxasi hepaüsita neticuxatatü nepütiva'üquitüa, memücaheunenierecü sepa cui memütaneniere, memücaheu'enanacü sepa cui memüta'enana, 'asimemücatemaivavecü.

¹⁴ Vahesie pütünaquixü tita mütixatacai tixaxatame Qisariyaxi ya'utaitü, Cui xepüta'enanaca peru xepücatemaivaveni. Cui xepütaneniereni peru tixaütü xepücatexeyiani.

¹⁵ Icü teüteri yu'iyarisie mepüyü'üraraxie, Yunacacü haveri mieme xEICÜA mepeu'enana. Vahüxie pü'itutupe.

Me xüca müpaü meca'anenique
Yühüxicü mepeuneniereniqueyu
Yunacacü mepeu'enanacaqueyu
Yu'iyarisie mepütemaivaveniqueyu,
Ta'aurie mepaxürieniqueyu,
Nepüvaranayexürieniqueyu ne.

¹⁶ Xeme masi 'aixüa xepu'itüarie xemeunenierecü yühüxicü, 'aixüa xepu'itüarie, xemeu'enanacü yunacacü

17 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yumüiretü texaxatamete, yumüiretü teüteri heiseriemecü yamemütecahucai, müme mepixeyacucai tita xemütexeyia xeme, peru mepüca'ixei. Mepi'eniecucai tita xemüte'enie, peru mepüca'i'eni.

Quesusi que mütihecüatacai yü'üquisica, ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita que müti'üquitacai

(Maricuxi 4:13-20; Rucaxi 8:11-15)

18 Mericüte, xequeneu'enana 'üxasi hepaüsita, ti'ivivamesie que mütimasiücü 'üquisica.

19 Que mü'ane mi'enie 'icü niuqui que müti'ane 'Iya ti'aitametücacu maine, peru asimücaretimaive, que mü'ane 'axa mütiyuruva nuame pinavairieni tita 'iyariefasie mütiuca'iviya. Müpaü cani'itüarieca huye tesita muca'iviyapaü.

20 Ayeparisie muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, yutemavietü mitanaqui'erie xei mieme.

21 Yücümana pücahananatave, 'apücareutere masi. 'Ayumieme quepaucua mü'uximatüarie, quepaucua muveyarie 'icü niuqui hepaüsita, yapaucua niucunütüarivani.

22 Mücü meta xuyasata muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, peru püyu'iyaritüa tita cülepa mütimieme ra'erivatü, pütüyu'irüviya tuminicü yutemavietü. 'Ayumieme niuqui panunamiyari cacaniutixuavere.

23 'Aixüa mü'anesie muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, meitima. Mücü niutixuxuavereni, hipatü xei sienituyari pacü, hipatüta haica teviyari racü, hipatüta xei teviyari heimana tamamata racü.

Türicu hepaüsita hamürixa hepaüsita, ticuxatatü que müti'üquitacai

24 Mericüsü tavarita 'üquisica nivarumini 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, müpaü 'utaitü, 'Ipaü catini'neni, que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Tevi'imüari 'aixüa mü'anene puca'ivi yuvasiyata.

25 Perusü mecusucacu xevitü mana caninuanani 'eye'unietü. Hamürixa 'uca'ivieca türicusata, neyani.

26 'Utinecu sisiüravitü, tixuaverirümecacu, 'anari masiücütü nayani hamürixa.

27 Hicü te'uximayatamete me'u'axüaca yucusiyarisüa, müpaü metenitahüave, Cusiyari 'acu. 'Imüari 'aixüa cati'anenecai pemica'ivi 'avasiyata. Haqeri pemieme hamürixa.

28 Mücü müpaü pütivaruta'ei, Tevi munesi'aye'unie müpaü pütüyuri. Te'uximayatamete müpaü metenitahüave, Mericüte, pecati'avaüriya temuhu, temicuxeürieni hamürixa.

29 Mücü müpaü niutayüni, Tixaüsü, xücate xe'icuxeürieni hamürixa, 'axeicüa xepivatixünaxüani türicuta yünücame.

30 Xequeneuhayeva 'axeicüa müvaverenicü 'isanaxaque. 'Isanari 'aye'ayu, 'ana müpaü nepütivatähüave 'isanamete, Hamürixa xequeneucuxeüri meri, xequenahanahüaxüa xemititaiyacü. Türicu xequeneuti'uta necaxetunisie.

Musitasa 'imüariyari hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

(Maricuxi 4:30-32; Rucaxi 13:18-19)

31 Hicü tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü 'üquisica nivarumini müpaü 'utaitü, 'Ipaü pütü'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Musitasa 'imüariyari'ipäu cani'neni tevi mica'epäu yuvasiyata.

32 'Imüarite pücaxuave hepaüna 'anenetü 'esipepetü, peru quepaucua mütineni, tupiriyate pücaxuave hepaüna 'anenetü 'epapatü. Cüye payeica 'epatü, taheima miemete viquixi mepüyüvave hesiena memü'axüani memüyuti'ituatüani.

*Pa cuxanariyame hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai
(Rucaxi 13:20-21)*

³³ Tavarita tinivaruta'üquitüani 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, müpaü 'utaitü, 'Ipaü püti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Pa cuxanariyamepaü cani'aneni. 'Uca 'ivatituca nenutinüitüani pa mütüxiyarisie haica 'axuvayarisie, 'ariqueque niuticuxanare naitü.

*Que mütiyurienecai Quesusi, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü ti'üquitatü
(Maricuxi 4:33-34)*

³⁴ Müpaü naimecü Quesusi tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tivati'üquitüanique. 'Üxasi hepaüsita caticuxatatü, 'asipücativacühüavecai.

³⁵ Müpaü püraye'a, Cacaüyari que mutayü, tixaxatame ya'utainecacu, 'Üxasi hepaüsita neticuxatatü nepütaniuni. Nepütitaxata tita müti'aviesiecai Cuië munetüariepai hicüque.

Quesusi que mütheçüatacai yü'üquisica, hamürixa hepaüsita ticuxatatü que müti'üquitacai

³⁶ Mericüsü varenü'aca teüteri quita neutahani. Teyü'üquitüvamete 'auriena meniti'uni müpaü me'utiüyatü, Quetaneutaheçüasitüiya mücü 'a'üquisica hamürixa hepaüsita peticuxatatü que pemüti'üquitacai vasiyata mieme.

³⁷ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que mü'ane mica'ivi 'imüari 'aixüa mü'anene, Yuri Tevi que nemütihücü ne necanihücütüni.

³⁸ Vasiya cuië canihücütüni naitü. 'Imüari 'aixüa mü'anene, müme mecanihümetüni memexeiya que mü'ane taheima macave tiva'aitüvametüme.

³⁹ Hamürixa, mücü 'axa mütiyuruvasüa miemete mecanihümetüni. Tevi meye'uniecai quiecame, hamürixa muca'ivi, mücü Cauyumarie canihücütüni. 'Isanari, mücü tucari canihücütüni quepaucua meutipare. 'Isanamete niuqui tuayamete metehüme.

⁴⁰ Hamürixa que mütiucuxeüriya que mütiütitaiyari taipa, müpaürita catiniyümücü quepaucua maye'ani.

⁴¹ Yuri Tevi que nemütihücü, nepüvatanü'axüani nehesüa miemete niuqui tuayamete. Müme mepüvacuxeürieni teüteri memüteyucununuitüva, teüteri yamemüteyurie que mücatiheiserie, mevanücacu müme memünesihexeiya netiva'aitüvametücacu.

⁴² Memücuxeüriyani, müme mepüvareucaxürieni huxunuta müvatitavesie. Muva meputisuanani mepüyutaqueveni.

⁴³ Müme heiseriemecü yamemütecahu püta memamarivavetü mecanacünicuni 'ana haque va'uquiyari müra'aita, tau que mütimerücaüye. Xaütü netü mu'enaxü.

Tumini mü'aviesiecai

⁴⁴ Mericüsü 'ipaü catini'aneni que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Vaücava tuminipaü cani'aneni mü'aviesiecaipaü cuieta. Tevi heitaxeyi-aca tavari niti'avieta. Cui yutemavietü, mana neyani, catinetuani nai mürexeiyacai neinaneni mücü cuië.

Perüra visi mü'ane cuinie müraye'axe

⁴⁵ Tavarita 'ipaü catini'aneni que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Tituayame picuvaunecai perüra visi mü'anene.

⁴⁶ Xeime perüra hetaxeiyaca cuinie müraye'axecai, mana neyani, tinetuani nai mürexeiyacai, mücü tuminiyaricü neinaneni perüra.

Vipi

⁴⁷ Tavarita 'ipaü catini'aneni, que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Vipipaü cani'aneni haramarasie meuchanivapaü. Mücücü ha tesita mepüvaratinetüa quesüte yücü me'aneneme yusata.

⁴⁸ Quepauca memutahünixü, menenatihana haramara tesita. Mana metitetü 'aixüa memü'anene menivanuyeteüxü, menivareucaxürieni quirivasie, 'axa memü'anene mepüvarexüri.

⁴⁹ Müpaürita catiniyümücü quepauca meutipare. Niuqui tuayamete meneutayeixüani, menivanuyeteüxicuni 'axa teyurvamete memüvanü'tü müme heiseriemecü yamemütecahu,

⁵⁰ mepüvareucaxürieni huxunuta müvatitavesie. Muva meputisuanani mepüyutaqueveni.

Rapini xique mütimieme meripai mütimieme

⁵¹ Hicüsüari müpaü tinivarutahüave, 'Icü xetehetima naime. Hü mete'icühüave.

⁵² 'Iya müpaü tinivarutahüave, Mericüte, 'ayumieme nepaine, que mü'ane 'inüaricü müti'üquitame, quepauca yamüretimanicü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave, mücü tevipaü caniyüaneni quicü mühürütüariapaü. Yayüanetü, yupinisata pütivayehapa tita xique mütimieme tita meripai mütimieme meta naime.

Quesusi que mütiuyuri Nasaretisie

(Maricuxi 6:1-6; Rucaxi 4:16-30)

⁵³ Mericüsü Quesusi tiuhayevaca müpaü ti'üquitatü 'üxasi hepaüsita ticuxatätü, mana heyeyaca niuyupata.

⁵⁴ Yuquiecarü nuaca tiniva'üquitüacaitüni vatuquita. Müme 'ayumieme menihüxiyacaitüni. Müpaü meniutyuanecaitüni, 'Icü meixeiya, haque pemieme que mütimaive türücaüyemecü que mütiyuriene.

⁵⁵ 'Icü carüpiniteru catinu'aya. Varusieya Mariya catiteva, 'ivamama meta Cacuvu Cuse Simuni Cura mecateteteva.

⁵⁶ Ivamama 'ucari yunaitü 'uva mecatetitei tahesüa. Haquesüari pemieme 'icü naitü que mütiyuriene.

⁵⁷ Menitixeümani. Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Tixaxatame naisarie ve'eme cani'erivani. Yucuipea xeicüa yuquita ve'eme püca'eriva.

⁵⁸ Mana vaüca pücatuyuri türücaüyemecü, müme yuri memücate'eriecaicü.

14

Ti'üyame Vani que mütiiumerie

(Maricuxi 6:14-29; Rucaxi 9:7-9)

¹ Mericüsü 'ana Herurexi canihürütüariacaitüni mücü cuiepa müti'aitanicü. Canü'ena Quesusi hepaüsita que müranuuvacai.

² Müpaü tinivarutahüave memipareviecai, Cari Vani canihücütüni Ti'üyame. 'Umüca panucuque, 'ayumieme türücariya nicuyuitüvani.

³ Mücü Herurexi yatiuta'aitacu meripai, niuviyarieni Vani, niuhüiyani, nanutahüiyani casariyanata, müpaü mütinaquecaicü Heruriya.

⁴ Müpaü tinuiyüni, Vani caviyarieveteü cuxi müpaü mütitahüavecaicü Herurexi, Pücatauniva pemevitücünicü, 'utaitü, Heruriya xatatu. Mücü Heruriya, Herurexi canicueyatücaitüni meri, ca'inavairievecacu cuxi yu'iva Piripe mütevecacai.

⁵ Herurexi pimiemüçai Vani, peru püvamacarücai teüteri, quename tixax-atametücai memütecu'erivacaicü.

⁶ Mericüsü tucarisie quepauca Herurexi mutinuivaxüsie, Heruriya nu'aya 'ucatütü tiniutineini vahüxie. Pinaquecai Herurexi.

⁷ 'Ayumieme puyühürütüa, quename tita mütitavavirieniqueyu timiniquecai, 'utaitü.

⁸ 'Iya varusieya yatitahüavecu müpaü tinitahüave, Vani Ti'üyame mu'uya queneneu'ütüa 'ena pateyusie yecaime.

⁹ Ti'aitame cui yuhiverietü müyühürütüacaicü teüteri hamatüana memütecuacai vahüxie, tiniuta'aita mütimiqienicü.

¹⁰ Neinü'ani cuya tita'aitüaca Vani mu'uya manuxitenicü casariyanata.

¹¹ Mu'uya 'atüariecu pateyusie yecaitü, 'üimari 'umiquieca, pi'ütüa yu-varusi.

¹² Hicü Vani teyü'üquitüvametemama me'u'axüaca meneicueni caxarieya, meneicateucu. Meheycüneca meteneitaxatüani Quesusi.

Teüteri que mütivarumi 'auxüme miriyari

(Maricuxi 6:30-44; Rucaxi 9:10-17; Vani 6:1-14)

¹³ Mericüsü Quesusi tiutamarioca, neyani canuvasie cayerüca macumavesiepaütü yuxaüta. Teüteri mete'utamarioca, yü'ücama menecüne quiecaritesie meheycüneca hepaüsitana meheta'axüanique.

¹⁴ Hicü 'anatiyeiximetü Quesusi, teüteri nivaruxeiya yumüireme. Vaneni-mayatü, nivaranaxexürieni vahesüa miemete tecuicucate.

¹⁵ Hicü 'ucutaicarecu teyü'üquitüvamete 'auriena meniuyu-cuxeürieni müpaü me'utiyaütü, 'Ena canacumaveni, cananucayaniri memütecuaniquacaicü. Qenivareutanü'axüani teüteri, quiecaritesie memütayeixüanicü, 'icuai memütetyutinairienicü.

¹⁶ Quesusi masi müpaü tinivarutahüave, Pücaheuyevese memüyehucü. Xeme püta xequetenivarumicua.

¹⁷ Müme müpaü metenita'eiya, Quete 'ena tixaütü tepücatehexeiya, 'auxüme payari huta quesüteyari xeicüa tepexeiya.

¹⁸ Müpaü tinivarutahüave, 'Uva nehesüa xequenatua.

¹⁹ Hicü tivaruta'aitüaca teüteri memücyaxixüanicü 'üxapa, 'enu'üca 'auxüme payari huta quesüteyari meta, taheima heutinieroca niyutanenevieneni. 'Ititaraca pa nivaru'ütüani teyü'üquitüvamete, müme menivaruta'ütüani teüteri.

²⁰ Yunaitü meniticuani meniutihuxani. Hicü menicuxeürieni tarimeyari manuyuhayevaxü, menitihüniya tamamata heimana huta quirivayari.

²¹ 'Uquisi memüte'ucuai 'auxüme miriyari yacütütü mecaniyupaümecaitüni, 'ucari türi meta mepüca'inüaricai.

Quesusi ha heima que müramiecai

(Maricuxi 6:45-52; Vani 6:16-21)

²² Hicüsüari nivarutamexüitüani teyü'üquitüvamete, canuvasie memüca yaxecü memenuchaitüiyacü 'anutaüyepaitü, 'arique püvarenü'a teüteri.

²³ Varenü'aca, yemurisie neutiyune yuxaüta yutanenevienique. Hicü 'ucuyürecu mana necateitüni yuxaüta.

²⁴ Hicü canuvasie meyetetü ha hixüapa meneutahucaitüni. Cuieteve-cacu, hamevari picuyütüvacai canuva, hepana mu'ecacaicü.

²⁵ Mericüsü 'esivatücacu tuxacüta, vahepa canamiecaitüni Quesusi hara-cuna heima 'umietü.

²⁶ Teyü'üquitüvamete me'ixeiyaatü haracuna heima 'amiecame, meniyumuinacaitüni, müpaü meteniüücühüavecaitüni, Tietü 'iyari 'uyüximeni. Memamatü meniutihvacaitüni.

²⁷ Hicü Qesusi niutaniuni müpaü tivacühüavetü, Yu'iyari xequeneucayasa, ne nepühücü. Xepücamamaca.

²⁸ Hicü Pecuru müpaü tinita'eiya, Ti'aitame xüca 'ecü pehücütüni, quenetineuta'aitüa mana nemümeccü 'ahesüa, ha heima ne'umietü.

²⁹ 'Iya rehüave, Quenaye'a. Canuvasio 'anacayaca Pecuru, ha heima namiecaitüni. Mana hura ninuani Qesusi manuvecaisie.

³⁰ 'Ixeiyaca 'eca que mütiu'ecacai niutimani. Nicayunirümeccaitüni. Niu-tahiva müpaü 'utaitü, Ti'aitame queneneutaviceisitüa.

³¹ Hicü Qesusi yumama 'utaseraca niviya. Müpaü tinitahüave, 'E'e, cari 'ecü 'esiva xEICÜa yuri pepüti'erie. Titayari peti'a'iyaritüacai.

³² Canuvasio mecayaxirümeccacu 'eca neunuani.

³³ Müme canuvasio memüyetecai nenevieri mecanipitüani müpaü me'utiyaatü, Xasunicü Cacaüyari pecaninu'ayatüni 'ecü.

*Teüteri Qesusi que mütivaranaxürüvacai Quenesareti cuieyarisie
(Maricuxi 6:53-56)*

³⁴ Hicü 'anutaüye mehecüneca, Quenesareti cuieyarisie meneta'axüani.

³⁵ Mana quiecatari menimaicaitüni me'ixeiyaaca, niuqui meneutanü'axüani 'aura yunaime vahesüa. Meni'atüirivacaitüni fecuicucate yunaime.

³⁶ Cuini mieme menivaviriecäitüni me'imayüanique siqueresü 'ixuriquieyasie. Müme memimayüa mepanaxexürüe yemecü.

15

*Titacü mütiseviximarie tevi
(Maricuxi 7:1-23)*

¹ Mericüsü 'ana Qesusisüa meniu'axüani Pareseusixi, hipatüta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Querusareme memeyecü müpaü me'utiyaatü,

² Titayaricutaxi 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mete'itisana yutusima vayeiyari. Cari mepüca'ucamaimava quepauca memüte'uticua'a.

³ Mücü masa müpaü tinivaruta'eiya, Titayaricutaxi xeme püta yaxecateyurie Cacaüyari que müti'aita, yuyeiyarisie xemüteviyanicü.

⁴ Cacaüyari meripai müpaü niutayüni, Quetinivareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi. Tavarita müpaü niutayüni, Que mü'ane 'axa mutaineneni yu'uquiyari yuvarusi hepaüsita, que'umierieni xei mieme.

⁵ Xeme püta müpaü xeniutyuaneni, Que mü'ane xeniü müpaü müticühüave yu'uquiyari ya yuvarusi, Que nematiparevieniquecai, mücü 'imiquieri püta nepayeitüa, haitü, mücücü xeniü pücaheuyevese 'uxa'atüni varie mütivareuyehüvirienicü yu'uquiyari yuvarusi.

⁶ Xepitürücariyapi tita Cacaüyari mütiutayü, yuyeiyarisie yaxemütecahunicü.

⁷ Yacü xEICÜa xeputiyuane. Quisariyaxi 'aixüa putayü ticuxatatü xehapaüsita, müpaü 'utaitü,

⁸ 'Icü teüteri yutetacü xEICÜa

Quename meneteheuyehüvirie meputiyuane.

Que memüte'u'iyari püta, teva mepu'uva.

⁹ Yacü xEICÜa menenayexeiyani

Tita memüte'üquita, teüteri püta va'aisica mühücücü xEICÜa.

¹⁰ Mericüsü yu'aurie varutahüaveca teüteri, müpaü tinivarutahüave, Xe-queneu'enana, xequetenemaivaveni.

11 Tita tevi teta müreutahaque, mücücü pücaseviximarieni. Masi tita tetana müratineica, mücücü püta caniseviximariemücü tevi.

12 Hicü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca müpaü metenitahüave, Müpaü pecatimate, Pareseusixa mücü niuqui me'u'enieca meniuyeha'ani.

13 Müpaü tinivaruta'eiya, Naitü 'iteüri ne'uquiyari taheima macave müca'ica'e püvatihuna.

14 Xequenivahayevani. Me'acücüpetü mepüvarahapana hipame memacücüpe. 'Acüpetü xeime macüpe xüca 'ahanani, yuhutatü mevativaxasie meneucaxüriecuni.

15 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Quetaneutahecüasitüiya 'icü 'üquisica.

16 'Iya rehüave, Cari xemeta 'asixepücatemate.

17 Tietüsü müpaü xecatemaica, naitü rateta müreutahaque huriepana nicayune, nihüani.

18 Tita rateta müratineica 'iyarieyasie püta patineica. Mücütütü niseviximaca tevi.

19 Va'iyarisie natineicani tita memüteyurie, 'axa meteyücühüavetü, meteyumemivatü, mevacumaüvatü hipame va'ütama vacünama, mevacumaüvatü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, metenavayatü, mete'itavatü quepaucua memütehecüata, 'axa me'utiyuatü hipame vahapaüsita.

20 'Icücü caniseviximarieca tevi. Peru müpaü que memütecua'a meca'ucamaimavatü, mücücü pücaseviximarieni tevi.

Yuri que müti'eriecai 'uca Canani quiecame (Maricuxi 7:24-30)

21 Mericüsü mana heyeyaca Qesusi, Tiru Siruni cuieyarisie neyani.

22 Hicü mana caninuani Canani quiecame 'uca mücü cuieyarisie heyeyaca. Niutahivacaitüni müpaü 'utaitü, Quenenenenimayaca Ti'aitame, Raviri pemünu'aya. Nenive 'uca cui püyüane, cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

23 Qesusi püca'ita'ei. 'Aura me'acüneca teyü'üquitüvametemama, müpaü metenitahüave, Quenanunü'a. Tasicuveiyanetü putahiva xEICÜA.

24 Mücü müpaü niutayüni, Ne muxasi memeyexürüve vahesüa xEICÜA neneyenü'arieni 'Ixaheri quie quiecatari vahesüa.

25 'Uca 'aura 'ayaca niutihüximaqueni hetüana müpaü tivavirietü, Ti'aitame 'acu, queneneuparevi.

26 Müpaü tinita'eiya, 'Aixüa capü'aneniqueyu xüca tevi türi vapa vanavairienique, sinurixi xüca vaminique.

27 'Uca rehüave, Xasunicü peputaine Ti'aitame, peru 'asita sinurixi mepiticia'a temüxiquiyari vacusiyarima vamexasie manacavivive.

28 Hicü Qesusi müpaü tinita'eiya, 'Uca 'acu, cuini mieme yuri pepüti'erie. Que matinaque, yapeque'itüarieni. 'Anatütü cananayehüiyani nu'aya.

Qesusi que mütivaranyexürie yumüireme

29 Mericüsü mana heyeyaca Qesusi, haracuna tesita caninuani Carereya cuieyarisie. Yemurisie 'utiyaca mana nayerüni.

30 Hicü hesüana meniu'axüani yumüiretü teüteri huriecate mevaravitütü, müme meta vამამათე müttutunicai memacücüpecai memünenurietücai hipameri yumüireme. Hetüana menivacutuacaitüni, 'iya nivaranyexürüvacaitüni.

31 'Ayumieme teüteri menihüxiyani mevaxeyiatü nenuriecate que memüteniuvavecai, huriecate que memüte'u'uvacai, memacücüpecai que

memüteheunenierecai. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni 'Ixaherisixi yucacaüyari hepaüsita.

*Teüteri que müttivarumi nauca miriyari
(Maricuxi 8:1-10)*

³² Hicü Qesusi yu'aurie varutahüaveca yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete müpaü tinivarutahüave, Ne teüteri nenivanenimayaca. Haica tucari meniuyurieni hicü nehesüa. 'Icuai mepücahexeiyä. Nepücanevaüriya meyehacacuitüveme nemüvarenü'anicü, capa metiveranaxüame mehecaxürieni huyeta.

³³ Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenitahüave, 'Uva macumavesie haque tepeicaxeiyä pa yapaümeme temütevaminicü teüteri yayupaümeme.

³⁴ Qesusi müpaü tinivaruta'ivaviya, Qepaümeme xepexeyä pa. Müme müpaü meniutiyuane, 'Atahutame, quesüte meta yapaümeme 'esimepeme.

³⁵ Tivaruta'aitüaca teüteri memücuaxixüanicü cuiepa, pa cananucü'üni 'atahuta payari, quesüte meta.

³⁶ Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nititara pa, tivaru'ütüa teyü'üquitüvamete, teyü'üquitüvameteta metevavuta'ütüa teüteri.

³⁷ Yunaitü mete'ucuaa menüitihuxani. Menicuxeürieni tarimeyari manuyuhayevaxü, 'atahuta quirivayari hüpüneme.

³⁸ Memüte'ucuai nauca miriyari mecaniyupaümecaitüni 'uquisi xEICÜA, 'ucari türi meta mepüca'inüaricai.

³⁹ Hicü varutanü'axüaca teüteri canuvasie nicayerüni. Macarani cuieyarisie neyani.

16

*'Inüari que memüte'itavaviri Pareseusixi Saruseusixi
(Maricuxi 8:11-13; Rucaxi 12:54-56)*

¹ Mericüsü Pareseusixi Saruseusixi meniu'axüani. Me'i'inüatatüvetü, menitavavirieni 'inüari memüxeyacü taheima mieme mupitüarie.

² 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme taicai müpaü xeputiyuane, 'Uxa'a xüari sipüreu'aneni, camü haivitüri nixuxureni.

³ Ximerita hicü pücavierüme xeputiyuane, camü haivitüri nixuxureni 'aneusuica. Tamüsü xepimate que mütiyuxexeyä haivitüri. Cari xepücaüyave xemeitmanicü 'inüari hicü muxuave que mütiyuxexeyä.

⁴ Hicü miemete teüteri 'axa mepütëyurie, mepüvacumaüva hipame va'ütama. Müya me'enenetü 'inüari mepücuvaütüve memixeyacü, peru 'inüari mepücapitüarieni, Cunasi 'inüari que müratüa, müpaü xEICÜA mepütepitüarieni. Hicü varucu'eirica neyani.

*Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mümieme
(Maricuxi 8:14-21)*

⁵ Mericüsü teyü'üquitüvamete hamatüana menecüne 'anutaüypai, peru metenatümaiya pa memanu'üniquecai.

⁶ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Yumarima 'aixüa, xequeneyü'üviyani tiyucuxanariyame hepaüsita Pareseusixi Saruseusixi vahesüa mümieme.

⁷ Mücü müpaü meteniyutahüave, Pa temücaheye'üicü 'ayumieme müya cananieni.

⁸ Qesusi retimaica que memüteyücühüavecai, müpaü niutayüni, Titayari niuqui xetexüatüa xeme, pa tepücahexeyä xeteyücühüavetü. 'Esiva cari yuri xepütë'erie.

⁹ Cari 'asixepücatemate cuxi. Xepücahe'eriva 'auxüvime payari cümana yu'auxüvime miriyari mememiquie, quepaümeme quirivayari xemucuxeüri,

¹⁰ mesü 'atahuta payari cümana nauca miriyari mememiquie, quepaümeme quirivayari xemucuxeüri.

¹¹ Titayari 'asixecatemate, quename pa necaxatatu müpaü netixe'utahüavixü, Xequeneyü'üviyani Pareseusixi Saruseusixi vahesüa mieme tiyucuxaniriyame hepaüsita, ne'utaitü.

¹² 'Anaque yamecatenetimani quename memüyü'üviyanicü tiyucuxanariyame hepaüsita cahainecai, masi Pareseusixi Saruseusixi va'üquisica hepaüsita memüyü'üviyanicü püta hainecai.

Pecuru que mütiyuhecüataxü, Quesusisie tiviyatü

(Maricuxi 8:27-30; Rucaxi 9:18-21)

¹³ Mericüsü Quesusi Sesareya Piripusie nuaca, nivacu'ivaviyacaitüni yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete müpaü 'utaitü, Teüteri que me'utiyuane ne que nepüpaicü, Yuri Tevi que nemütihücü.

¹⁴ Mümesü müpaü metenita'eiya, Hipatü quename vaniu Vani Ti'üyame pehücü, meputiyuane, hipatüta quename vaniu 'Eriyaxi pehücü, hipatüta quename Queremiyaxi, 'ecüsü texaxatamate xevitü pepühücü meputiyuane.

¹⁵ Müpaü tinivarutahüave, Xemeta, que xe'utiyuane que nepüpaicü ne.

¹⁶ Simuni müpaü tinita'eiya Pecurutütü, Que mü'ane manayexeyarie Cürisitütütü, 'ecü pecanihücütüni, Cacaüyari mayeniere pepünu'aya.

¹⁷ Quesusi müpaü tinitahüaveni, 'Aixüa pepu'itüarie 'ecü Simuni Cunasi pemünu'aya. Tevi vai xuriya xEICÜA hücütütü, yapücamatiu'üquitüa, masi ne'uquiyari taheima macave yamatiniu'üquitüani.

¹⁸ Nesü müpaü nepümaticühüave, 'ecü Pecuru pecanihücütüni, tete pemütiteva. 'Icü tetesie nepüvaruti'uitüani müme 'arique memüyutixexeürivani nehesüa miemete. Müme mepüca'a'ivarieni, sepa memücüi'iva.

¹⁹ Yavi nepümasi'uitüani cümana müxünarüva haque müre'aita que mü'ane taheima macave. Tita cuiepa pemücatitauni, müpaü pücatitauniyarieni taheimata. Tita cuiepa pemütitaunie, müpaü pütitauniyarieni taheimata.

²⁰ 'Ana nivaruhürütüni teyü'üquitüvamete 'asimemücatehehüavenicü xeime quename Cürisitütücai.

Quesusi que mütarutaxatüa que mütimierieniqueca

(Maricuxi 8:31-9:1; Rucaxi 9:22-27)

²¹ Mericüsü 'ana Quesusi nisütüani tivahecüatüatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, müpaü 'utaitü, Neuyevaca Querusareme nemeutiyuncü haitü, vaüca nemüticüine ta'uquiyarima vahesüa mara'acate memühürütüarie vahesüa müme meta 'inüaricü memüte'üquitamete vahesüa haitü, nepemierieni, hairieca tucari nepanucuqueni haitü.

²² Hicü Pecuru yateva heivitüca nisütüani 'icu'imaiyatü müpaü 'utaitü, Tixaü Ti'aitame. Müpaü pepüca'itüarieni.

²³ Quesusi cui 'enutaxeyatü müpaü tinitahüave Pecuru, Xaüsie queneuye'a, Cauyumarie 'acu. Pepünesicunuitüamücü, Cacaüyariपाü pemücare'iyaricü, teüteri vahepaü püta pemüre'iyaricü.

²⁴ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muyeicanicü, que'uyutatüani queyuvaüriyani sepa curuxisie mumierie, nehesie quetiviyani.

25 Que mü'ane müyutavicueisitüamücü caniyutatümaiyamücü. Que mü'ane püta müyutatümaiya nehiesie mieme, niyutavicueisitüamücü yemecü.

26 Tevi nai cuiëpa mütxuave xüca ti'ivanique, tita ra'ivaqueyu xüca yutatümaiyanique. Titacü tyutuani tevi, yutucari mücanavaiyarienicü.

27 Yuri Tevi que nemütihücü, necaninuamücü ne'uquiyaripaü nemarivetü neniüqui tuayamete vahamatü. 'Ana nepürapica, yuxexuitü que memüteyuriecai 'anaque 'amecatenapiniyariecuni.

28 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hipatü 'ena memu'uva mepücacuini mexi mecanesixeyavave Yuri Tevi neye'acacu, neti'aitacacu.

17

Yücü tiyuxexeyatü que müratüa

(Maricuxi 9:2-13; Rucaxi 9:28-36)

1 Mericüsü 'ataxeime tucari 'anucayacu, Quesusi canivarevitüni Pecuru, Cacuvu, 'ivaya meta Vani, yemuri 'emutevisie yühücüame.

2 Hicü me'ixeyiacacu yücü 'anetü nayeitüarieni. Nayexavatüre taupaü. 'Ixuriquieya tuxatü ratüa hecüariyapaü.

3 Hicü mevaxeyiacacu memasiücütü menacüne Muisexi 'Eriyaxi, hamatüana metenicuxatacaitüni.

4 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame, 'aixüa cani'aneni, 'uva temu'uvacü tame. Xüari pümasinaque 'ena xamaru nemütivevieni haicame, 'ahesie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime.

5 Taniucacacu cuxi, yapaucua haivitüri müxavatü nivareutinani. Haivitürisie xevitü niutaniuni müpaü 'utaitü, 'Icü caninenivetüni münaqui'eriva, mücücü neninaqui'aca. Xequene'enieca 'iya.

6 Me'i'enieca teyü'üquitüvamete, meniutihüxima'uni cuini mieme memamatü.

7 Quesusi 'aura 'ayaca, varutimayüaca müpaü niutayüni, Xequenanucu'uti xepücaheumamaca.

8 Mehanerietücüneca, Quesusi xeicüa mepuxe, xeime pücatixaü.

9 Hicü yemurisie me'acanaximecacu, Quesusi müpaü tinivaruta'aitüani, Tita xemüte'uxe, xeme xepücatehaxaxatüvani xeime, mexi cuxi müquite vasata neca'anucuquetüarieve, Yuri Tevi que nemütihücü, 'ariqueque xeicüa.

10 Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenitahüave, Mericüte müme 'inüaricü memüte'üqita, titayari müpaü mete'utiyuane quename heuyevese 'Eriyaxi meri munuanicü.

11 Müpaü tinivaruta'eiya, Neuyeveca siepüre 'Eriyaxi meri munuanicü, 'aixüa miyurienicü naime.

12 Ne masi müpaü nepütixecühüave, 'Eriyaxi 'ari caninuani. Mepüca'imaicai me'ixeyatü, masi que mütivanaquecai yamepiyurie. Yaxeicüata Yuri Tevi que nemütihücü, nepüticuine yamenesiyuriecacu hepaüna.

13 'Ana müpaü mepütehetime teyü'üquitüvamete, Vani Ti'üyame müxatacaicü.

Quesusi que mürenayehüa temaicü müquierixiecai

(Maricuxi 9:14-29; Rucaxi 9:37-43)

14 Mericüsü teüteri yumüiretü mana memu'uvacaisie meta'axüaximecacu, tevi 'aura caniyuani hesüana. Utitunumaqueca hüxiena

15 müpaü niutayüni, Ti'aitame 'acu, nenive quenenenimayaca. Püquierixie, cui püyüane. Heiva nativauseni taipa heivata hapa.

16 Neniva'atüirieni 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete. Mepüyutatexi me'enayehüanique.

¹⁷ Quesusi müpaü niutayüni, 'Acusü xeme hicü xemümiemete yuri xepücate'erie, yu'iyarisie xepüxamurie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemuyeicanicü, quepaümexa nepüxenevieca. Xequenavitüqui 'uva neheshüa.

¹⁸ Hicü Quesusi 'itatiecu cacaüyari 'axa mü'ane minücai, pixünaxü. 'Anatütüri nanayehüiyani temaicü.

¹⁹ Hicü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca Quesusisüa yühücüate müpaü meniutiyuani, Titayari tete'itatexie tame te'eyenü'anique.

²⁰ Müpaü tinivarutahüave, 'Esiva xEICÜa yuri xemüte'eriecü, 'ayumieme xepitatexie. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, musitasa 'imüariyaripaü 'esipemecü xEICÜa xüca yuri xete'erieca, xüca müpaü xete'itahüave mücü yemuri mana muve, Qeneu'apata 'uma püta, xe'utiyaütü, mücü niyupatamücü. Xeniquemacacuni naime.

²¹ Peru yunenevietü yuhaquietü xEICÜa caniyüveni meyenü'anicü müpaü mü'ane.

Tavari Quesusi que müttivarutahüavixü que müttimierieniquecai

(Maricuxi 9:30-32; Rucaxi 9:43-45)

²² Mericüsü quepaucua memuyucuxeüri Carereyasie, müpaü tinivarutahüave Quesusi, Yuri Tevi que nemütihücü, necaniyetuiyamücü teüteri vaheshüa.

²³ Müme mecanenimiecuni. Hairieca tucarisie necananucuemücü. Cui mepüyuhiveriecai müme.

Tumini tuqui 'amüpasie mieme, que mütiuyutua

²⁴ Mericüsü Caperünaume me'uxüacu, müme tuqui 'amüpasie mieme tumini memücuxexeürivacai meniu'axüani Pecurusüa. Müpaü metenitahüave, 'Iya xeniü mütixe'üquitüa tuqui 'amüpasie mieme catiyutua.

²⁵ Hü, pütuyutua, rehüave.

Hicü quita heutahacu 'asicatayüvecacu cuxi, Quesusi müpaü tinitahüave, Que peticu'eriva Simuni. Que hate mepücuetatüarie cuiëpa memütama teva'aitüvamete vaheshüa memütetyutuanicü 'amemüte'apicacü. Te'aitamete vanivema meteyutua, nusu hipatü mepütetyutua.

²⁶ Pecuru, Xüari hipatü mepütetyutua 'utayücu, Quesusi müpaü tinitahüave, Mericüte, vanivema mepüxüxüni.

²⁷ Peru tepücavahaxüatüani. 'Ayumieme haracuna quenemie, mana queneucavivi cuaisü. Que 'anetü meri manuviere quesü, mücü quenanatihani. Pehenutatetapieme mana tumini pepetaxeyia 'auxüme 'inüariyari tuminiyari. Mücü quenivaye'üi quenivaruta'ütüa neheshie mieme 'aheshie miemeta.

18

Que mü'ane masi müve'eme

(Maricuxi 9:33-37; Rucaxi 9:46-48)

¹ Mericüsü 'ana Quesusisüa meniu'axüani teyü'üquitüvamete müpaü me'utiyaütü, Mericüte, quepaicü masi cuini mieme püve'eme, taheima macave que mütivaxeyia müme mütiva'aitüa.

² Quesusi yu'aurie 'itahüaveca nunusi vahüxie nitaqueni.

³ Müpaü niutayüni, Caniseüyeni que nemütixecühüave, ta'aurie xüca xeca'axürieni, türi vahepaü xe'ananetü xüca xeca'acüne yemecü xepücaheutahaxüani haque müre'aita que mü'ane taheima macave.

⁴ Que mü'ane yuhepaüsita 'asica'utaitü mayuyeitüani 'icü nunusipaü, mücü canihücütüni que mü'ane masi cuini mieme müve'emetüni, taheima macave que mütivaxeyia müme mütiva'aitüa.

5 Que mü'ane mitanaqui'erieni xeime nunusi 'icüpaü mü'ane nehësüa mümiemecü, mücü pünesitanaqui'erieni neta.

*Teüteri que memütēcununuitüariva
(Maricuxi 9:42-48; Rucaxi 17:1-2)*

6 Mesü 'ime mecavavemetetütü yuri memüte'erie nehësie, que mü'ane micunuitüa sepa xeime, 'aixüa caniyüniqeyu masi xüca mata mahete 'acatütüarienique cüpieyasie, xüca haramarasie heucahüiyanique meucat-evasie.

7 Xüa 'ui que me'itüarieni cuiepa memütama memüyucununuitüvacü. Neuyevēca teüteri memücunuitüarieni, peru xüa 'ui mücü tevi que mü'ane müvacunuitüani.

8 Xüca 'amama masihecahüpani ya 'aüca, quenavitequi quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi pemeutahanicü tucari maxuavesie pemamapurutü pe'ücapurutü, peru 'aixüa püca'yüni huta mamayari huta quetayari pehexey-atü xüca peheucahüiyani tai yuheyemecü müta'asie.

9 Xüca 'ahüxi masihecahüpani, quenivayetu'i quenehüva. Masi 'aixüa caniyümücü tapa xecüa peheunieretü pemeutahanicü tucari maxuavesie, peru 'aixüa püca'yüni naisata peheunieretü xüca peheucahüiyani xasi taiyari-yarisie.

*Muxa meuyevēcai 'üxasieya hepäüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai
(Rucaxi 15:3-7)*

10 Yumarima 'aixüa xepücavatave'erieca 'ime memücavavemete, sepa xeime. Müpaü nepütixecühüave, müme vaniüqui tuayamete yuheyemecü 'amecäniu'uvani ne'uquiyari taheima macavesüa, mepicühüave.

11 Yuri Tevi nehücütütü que nemütinua, nevatavicueisitüanique memeyexürie, 'ayunieme necaninuani.

12 Que xetecu'eriva. Tevi xüca xei sienituyari varexeiyani yumuxasi, xüca xevitü müme heuyeveni, hipame cativacu'eirieni hürisie nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame, cativaumie meuyeve.

13 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca 'acu heitaxeiya, mücücü niyutemavieca cuini mieme, que mücatiyutemavie memücaheuyexüriecai vacü nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame vacü.

14 Müpaü yaxecüa xe'uquiyari taheima macave püca'yuvaüriya meuyevenicü sepa xevitü 'icü memücavavemete.

*Que müreuyevēse müreiyehüvirienicü yu'iva
(Rucaxi 17:3)*

15 'Aiva xüca 'axa masi'uyurieni, mana quenemie yaquetineutahüavi yühücäte xeti'utü 'ecü 'iya. Xüca masi'u'enieni, 'aivatütü pühücütüni xeyunaqui'erietü.

16 Me xüca camasi'u'enieni, xeime quenanuvitüqui ya yuhutame, tehecüatamate vaniüquicü naitü niuqui müseirecü, yuhutame ya yuhaicame vaniüquicü.

17 Müme xüca cavaru'enieni, yaquetinivarutahüavi memüyutixexeüriva. Xücate cavaru'enieni memüyutixexeüriva, que mü'ane tanuivarisie mücämiepepaü quetineuxeiya, tiyucuanamepaü.

18 Caniseüyeni que nemütixecühüave, tita xemücatetaunie 'ena cuiepa, mücü pücatitauniyarieni taheimata, tita xemütetaunie 'ena cuiepa, mücüta pütitauniyarieni taheimata.

19 Tavari caniseüyeni que nemütixecühüave, yuhutatü xeme xeyu'enietü xüca yaxeicüa xeteyumaica 'ena cuiepa tita xemütetavauni hepaüsita, sepa que mütitita, ne'uquiyari taheima macave müpaü catinixepitüamücü.

20 Haque yuhutatü yuhaicatü memeyuxeürie menesitahüaveque, mana nepuyeicani vasata.

21 Hicü Pecuru 'aura 'ayaca müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quepaümexa nepüreiyehüvirieni ne'iva, 'axa nesiyurieyu. 'Atahutamexa va'atü.

22 Quesusi müpaü tinitahüave, Ne 'atahutamexa nepücahaine, masi haica teviyari heimana tamamata heimana 'atahutamexa püta.

Tevi mücayuvaüriyacai müreiyehüvirienicü xeime

23 'Ayumieme nepaine, 'ipaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Tevi yucuepa müti'aitametücai müpaü pütiuta'ai, te'uximayatametemama 'amemüte'apicacü tita müreuyevcai.

24 Mericüsü müpaü tisutüacu vavavirietü, xevitü hesüana pü'atüarie, meuyevcai xei miriyari miriyari 'inüariyari 'amürapicacü tumini.

25 Mücaheixeyacaicü cümana mütiyutuanicü, mücü ti'aitame müpaü pütiuta'ai mütiuyacacü tevi, 'üyayata türiyamamata piniteyata, mücü tuminiyari'icü 'amürapiniyarienicü.

26 Hicü hetüana niutihüximaqueni ti'uximayatame müpaü 'utaitü, Quenenecuevieca cuerietü, nai nepürapica.

27 Hicü mücü ti'uximayatame cusiyarieya 'inenimayatü nixüna, reiyehüviri tita müreuyevcai.

28 Mericüsü ti'uximayatame heyaca neitaxeiya yuhepaü 'aneme ti'uximayatame. Peuyevcai 'iya xei sienituyari 'inüariyari xeicüa mi'ütüanicü. Cüpitüana 'iviyaca müpaü tinitahüave, Queneneü'ütüa tita müreuyevese pemürapinecü.

29 Hetüana niutihüximaqueni hepaüna 'anetü ti'uximayatame, müpaü 'utaitü, Quenenecuevieca cueritü, nai nepürapica.

30 Mücü pücauyuvaüriyacai, masi tiniuta'aíta casariyanata manutahüiyanicü mexi carapivecai tita müreuyevcai.

31 Mericüsü hepaüna me'aneneti te'uximayatamete hipatü me'ixeyaca que mütiuyuri, cüni mieme meniyutihiverieni. Mehecüneca, que mütiuyü nai metenitaxatüani yucusiyari.

32 Hicü cusiyarieya 'itahüaveca müpaü tinitahüave, Cari 'axa pepütiuca'iyari. Camü ne nemareuyehüviri tita müreuyevcai pemürapinecü naimecü, yapemutayücü.

33 Caricuta müpaü careuyevcai 'ecütari peminenimayacacü 'iya 'ahepaü müti'uximayatame, yaxeicüa que nemümatiunenimayataxü ne.

34 Cusiyari ha'atü yemecü niyetuani teyu'uximatüvamete vahesüa mexi carapivecai tita müreuyevcai naima.

35 Yaxeicüata ne'uquiyari taheima macave püxeyurieni xüca yuxexütü 'aixüa 'iyari'icü xecatevareuyehüvirivani yu'ivama.

19

Quesusi que müti'üquitacai, memücü'eiriva vaxatatü

(Maricuxi 10:1-12; Rucaxi 16:18)

1 Mericüsü Quesusi 'inüca 'icü niuqui, Carereya cuieyarisie niuyupata, Cureya cuieyarisie neyani Curutani hatuxameyari 'anutaüye.

2 Teüteri yumüretü meniveiyacaitüni. Mana nívaranayexürüvacaitüni.

3 Mericüsü Pareseusixi hesüana meniu'axüani me'ita'inüataque müpaü me'utiyaütü, Titauniva yü'üya mücü'eirienicü naimecü.

4 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Müpaü xecate'iterüvavave, mücü matüaripai müvarunetüa, 'uquitüme 'ucatüme müvarutivevi.

5 Müpaü niutayüni, 'Ayumieme 'uqui niyupatamücü, yu'uquiyari yuvarusi vahesüa niyeyeimücü, yü'üyasie tiniviyamücü püta. Memüyuhutacai xei vaiyari mecanacünicuni meyuxevitü, cananuyüeni.

6 'Ayumieme mecaniyuxeveni, mepücayhutari, xei vaiyari mehümetütü. 'Ayumieme Cacaüyari müvarutaxeviriyaxücü, tevi pücvataxüriexüani.

7 Peru müme müpaü metenitahüave, Mericüte, xüca müpaü 'aneni, titayari Muixexi müpaü tiu'aitaxü xapa 'eiriyi hepaüsita mihuritüanicü micu'eirienicü.

8 Mücü müpaü tinivarutahüave, Muixexi yu'iyarisie xemü'itutupecü canixe'utaunieni xemüvacu'eirienicü yü'üitama. Peru matüaripaitü müpaü cacani'anecaitüni.

9 Ne masi müpaü nepütixetahüave, que mü'ane micu'eirieni yü'üya, mitiv-itüni xeime, mücü canicumaüvamücü que mü'ane mücayü'üya xeime cünaya mühücücü, me xüca 'uca mü'üyayatücai 'icumayüaveni xeime mücayücüna meri xeicüa, picu'eirieni. Que mü'ane meta mitivitüni mücü'eiriva, mücüta nicumaüvamücü xeime 'üyaya.

10 Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenicühüaveni, Cari xüca müpaü 'aneni 'uqui 'ucamatü que mütivaiyacü, 'aixüa cani'aneniqueyu masi xüca caneüquenique.

11 Mücü müpaü tinivarutahüave, 'Icü niuqui yunaima vahesie pücamieme. Müme müpaü memütepitüarie, müme vahesie xeicüa canimietüni.

12 Hipatüta mepücaneüquivave müpaü me'anenetü memutinuivaxücü. Hipatüta mepücaneüquivave müpaü me'aneneme teüteri memüvarayeitüacü. Hipatüta yücümana mepücaneüquivave, yamütiyünicü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Que mü'anesie mümieme 'icü, hesiena quetinaqueni.

*Quesusi que mutayü türi vahesie mieme 'aixüa memü'itüarienicü
(Maricuxi 10:13-16; Rucaxi 18:15-17)*

13 Mericüsü 'ana türi meni'atüarieni hesüana, vahesie 'utimeme müyutanenevienicü, peru teyü'üquitüvamete menivarutate'acaitüni.

14 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xequenivapitüaca türi, xepücavanenaca nehesüa memü'axenicü. Müya memü'anene catiniva'aitüvametüni que mü'ane taheima macave.

15 Hicü vahesie 'utimeca neyani.

*'Uqui müxicutücai
(Maricuxi 10:17-31; Rucaxi 18:18-30)*

16 Hicü 'uqui hecuatü hesüana ninuani müpaü ticühüavetü, Ti'aitame 'acu, tita reuyevese 'aixüa nemütiyurienicü, tucari mücaxüve nemexeyanicü.

17 Müpaü tinita'eiya, Titayari peneticu'ivaviya tita 'aixüa müti'ane hepaüsita. Que mü'ane 'aixüa mü'ane yuxevitü 'apuyeica Cacaüyaritütü. 'Ayumieme xüca peheutahamücü tucari maxuavesie, yaquetinecamieni que müti'aita.

18 Rehüave, Que mü'ane 'aisica 'acu. Quesusi rehüave, Müpaü manuyüne, pepücati'amemivani pepüca'icumaüva xeime 'üyaya, pepücatinavayani, peti'itavatü pepücatihecüatani,

¹⁹ quetinivareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi, quenenaqui'erieca 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie manuyüne.

²⁰ Hicü 'uqui müpaü tinitahüave, 'Icü naimesie yanepüticamie temaicüyaripai. Tita cuxi reuyevese.

²¹ Quesusi müpaü tinitahüave, Xüca pe'avaüriyani pemaye'anicü, quenemie, quetineutua 'apini, quetinivarumicua memümamave. Müpaü petiyurieme vaüca pepeucaqueni taheima. 'Ana pe'ayame nehiesie quetineuviya.

²² Hicü 'uqui 'icü niuqui 'u'enieca neyani yuhiverietü, vaüca mürexeyacaicü.

²³ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, canicuaniveni xicu maye'anicü müti'aitüvametünicü que mü'ane taheima macave.

²⁴ Tavari müpaü nepütixecühüave, que müticuanive xicu maye'anicü Cacaüyari müti'aitüvametünicü, masi pücacuanive cameyu manuyehanicü 'ivipame huxieyasie.

²⁵ Me'u'enanaca teyü'üquitüvamete yeme meniuhüxyani. Müpaü meniu-tiyanecaitüni, Xüca müpaü 'aneni, quepai püyüve mütavicueisitüarienicü.

²⁶ Hicü Quesusi vaxeyatü müpaü tinivarutahüave, Teüteri mepücaüvave, peru Cacaüyari naimecü caniyüveni.

²⁷ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Camüsü tame tepeicü'eiri naime 'ahesie tepüteviya. Mericüte, tita tetehexeyani tame.

²⁸ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xeme nehiesie xemüteviya, quepauca cuie mühecuasie temü'axüani, Yuri Tevi nehücütütü quepauca ne'uenisiesie nemayerüni neti'aitatü visi ne'anetü, 'ana xemeta 'isücate xecanacünicuni. Tamamata heimana huta 'uveniyarisie xe'ayaxeme xecateniva'aitüacacuni teüteri tamamata heimana yuhutame nuivarite 'Ixaherisiesie memüyecü.

²⁹ Que mü'ane micu'eiri yuqui yu'ivama 'uquisi 'ucari, yu'uquiyari yu-varusi yunivema yucuie, xüca varucu'eirieni nehiesüa mümiemecü, mücü cuini mieme masi varexeyatü canayeimücü, tucari mücaxüve hexeyatü payani.

³⁰ Yümüretü hicü miemete memümexüacate 'imatüremete mecanacünicuni, 'imatüremete mexüacate mete'acüne.

20

Caxie haraverita memüte'uximayacai

¹ 'Ipaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Tevi quiecame ximeri meri neyani vata'inienique te'ivamete haraveritana memüteta'ivacü caxie hepaüsita.

² Müpaü tivarutahüavecu xei tucarisiesie mieme que mütiyutuacai, meniuyu-vaüriya, nivarenü'ani yuharaverita.

³ Hicü 'anatinecu heyaca nivaruxeiya hipame quiecari hixüapa memüti'ucai mecate'ivatüvetü.

⁴ Müpaü tinivarutahüave, Xemeta haraverita xequenehu. Que mütiheiserie nepütixepitüani. Hicü menecüne.

⁵ Mericüsü tavari heyaca tuca tavarita cüa caviecacu yaxeicüa pütüyuri.

⁶ Hicü 'acayunirümecacu neyani. Hipameta nivarecaxeyia mana meti'ucame. Müpaü tinivarutahüave, Titayari 'uva xeteti'u tucari-cü xecate'ivatüvetü.

⁷ Mũme mũpaũ metenitahũave, Tevi pũcatasita'inieve temũteta'ivacũ. Mũpaũ tinivarutahũave, Xemeta haraverita xequenehu. Que mũtiheiserie, yax-epũtepitũarieni.

⁸ Mericũsũ 'ucutaicarecu haraveri cusiyari mũpaũ tinitahũave yuparevivame, Te'ivamete quenivaretahũavi, quenivare'ũitũani va'ivarica xique miemetexi meri, 'ariqueque ximeri miemetexi.

⁹ Hicũ mũme 'acayunirũmecacu memutahũavarie me'u'axũaca xei tucarisie mieme meniuta'ũitũarieni yuxexuitũ.

¹⁰ Mũme matũari memutahũavarie me'u'axũaca, mũpaũ mepũtecu'erivacai vaũcava masi memũ'ũitũarieniqueacũ, peru mũmeta yaxecũa xei tucarisie mieme meniuta'ũitũarieni yuxexuitũ.

¹¹ Me'itanaqui'erieca yu'ivarica, menitiniquimani haravericame

¹² mũpaũ me'utiyuatũ, Camũ 'ime 'imatũrieacaque memu'axũa xei hurayari mepuyuri xeicũa caricuta yaxecũa pepũtivarupitũa tahepaũ, sepa tame temũte'ucacucinecai tucaricũ, sepa temũcuaxiyatũcatei xũripa tame.

¹³ Mũcũ 'ita'eiyaca xeime mũme mũpaũ niutayũni, Nehamicu 'axa nepũcamasi'uyuri. Pecatiu'avaũri que nemainecai xei tucarisie mieme que memũtinetuacai.

¹⁴ Quenanu'ũi 'atumini, quenemie. Nepũnevaũriya nemi'ũitũanicũ 'icũ 'imatũreme que nemũmatiu'ũitũa 'ecũ.

¹⁵ Catitauniva mũpaũ nemũtiyurienicũ nepinicũ que mũtinaque. Nusu 'axa pepũnetiuxei 'ecũ 'aixũa nemũtiuca'iyaricũ.

¹⁶ Mũpaũ yaxecũa mũme hicũ memũ'imatũremete, 'ana mexũacate mecanacũnicuni, mexũacate 'imatũremete mete'acũne. Yumũretũ meputa'inierie, peru hipatũ xeicũa mepanayexeyarie.

*Tavari Quesusi que mutayũ que mũtimierieniquecai
(Maricuxi 10:32-34; Rucaxi 18:31-34)*

¹⁷ Mericũsũ Quesusi Querusareme quepaucua mumiecai, yateva nivarevĩtũni Tamamata Heimana Yuhutamẽ yũhũcũame. Mana huyeta mũpaũ tinivarutahũave,

¹⁸ Neuxei, Querusareme tepeutiyune hicũ. Yuri Tevi que nemũtihũcũ necanijetuiyamũcũ mara'acate memũhũritũarie vahesũa, mũme 'inũaricũ memũte'ũquita vahesũa. Va'isũcate menesita'ivaviyayu necanimieriemũcũ.

¹⁹ 'Ana meneniyetuacuni mũme memũcateteũterima vahesũa nemũnanaimarienicũ nemũcuveyaxũanicũ curuxisie nemũmierienicũ. Hairieca tucari 'aye'ayu necananucuquetũariemũcũ.

*Cacuvu Vanimatũ que memũte'itavaviri
(Maricuxi 10:35-45)*

²⁰ Mericũsũ hicũ Severeu nivemama vavarusi hesũana ninuani yunivema varavitũtũ. Niutihũximaqueni hetũana tixaũtũ titavarienique.

²¹ Mũcũ mũpaũ tinitahũave, Tita pereuyehũva. Rehũave, Mũpaũ queneutayũqui, 'icũ nenivema yuhutatũ memayaxecũ xevitũ 'aserieta xevitũ 'a'utata quepaucua peti'aitatũ pemayani.

²² Quesusi mũpaũ tinivarutahũave, 'Asixepũcatemate tita xemũtecu'ivava. Nehepaũ xete'ucacucinetũ xeteyũvave xemenu'ienicũ tita nemũranu'ieni ne, nehepaũ xeteyũvave xema'ivarienicũ, tevi que mũranucanamiepaũ hacũ quepaucua muca'ũyarie. Tepũyũvave mete'icũhũave.

²³ Mũpaũ tinivarutahũave, Yemecũ nehepaũ xepũte'ucacucinieni xe'ietũ tita nemũranu'ieni, xeca'ũyarietũ nemũca'ũyarienipaũ. Peru heiserie nepũcahexeiyã nemũxepitũanicũ ni neserietã xeniu ni ne'utata

xemutiyaxecü. Masi müme xeicüa ne'uquiyari micuha'aritüa vahesie mieme, yamecatenipitüariecacuni müme püta.

²⁴ Hicü hipatü tamamata me'u'enanaca menivarutixeu'mani yuhutame yu'ivamacame.

²⁵ Hicü Qesusi yu'aurie varutahüaveca müpaü niutayüni, Xeme müpaü xepütemate, müme nuivarite vasata memüte'aitamete, müme meteniva'uxitüaca mete'aitatü. Vavemete heiserie mecanexeyani vahepaüsita que memüteyurieni.

²⁶ Müpaü pücatiyüni xeme xesata. Que mü'ane xeme xesata ve'eme mayaniqueyu, mücü yunaime xeparevivame canayeimücü.

²⁷ Que mü'ane mexüacame mayaniqueyu xesata, yunaime xehesie mieme ti'uximayatü canayeimücü.

²⁸ Yaxeicüa Yuri Tevi nehücütütü que nemütinua, nemüpareviyanicü nepücanua, masi hipame nevaparevienique püta necaninuani, netucari nemüyetuanicü yumüireme vahesie mieme, nevaxünaque.

Que memüte'anutanenierixü yuhutatü me'acücüpetü

(Maricuxi 10:46-52; Rucaxi 18:35-43)

²⁹ Mericüsü Quericusie me'ayecünirümecacu, yumüiretü teüteri meniveiya-caitüni.

³⁰ Yuhutatü me'acücüpetü mana menicatecaitüni huye tesita. Hicü me'u'enanaca quename 'anuyeyaniquecai Qesusi, meniutihivani müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu Raviri pemünu'aya, quetanenenimayaca.

³¹ Teüteri menivarutieni cayuvatü memüteticü. Müme masi vaüca meniutihivatücüne müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu, quetanenenimayaca, Raviri pemünu'aya.

³² Hicü Qesusi mana 'utaqueca nivarutahüave. Müpaü niutayüni, Que tixenaque müpaü nemütiyurienicü xehesie mieme.

³³ Müpaü metenitahüave, Ti'aitame 'acu, tepanutanenireqeuyu.

³⁴ Hicü Qesusi vanenimayatü nivaramayaxüani vahüxita. Yapaucua menanutaneniere, menenucuveiya mümeta.

21

Querusaremesie que müreutaha

(Maricuxi 11:1-11; Rucaxi 19:28-40; Vani 12:12-19)

¹ Mericüsü Querusaremesie meni'axüaximecaitüni. Vetüpaquesie nu-aca Huriva Matü'u yemuriyaritüa, Qesusi nivarenü'ani teyü'üquitüvamate yuhutame

² müpaü tivarutahüaveca, Quiecarü 'anutaüye mucumasie xequenehu. Cuitü xecanivaretaxeyiacuni puxu macuvie nu'ayamame. Xevaracuxüname xequenivarahapani nehësüa.

³ Xevitü xüca xeta'ivaviya, müpaü xepüte'itahüave, Ti'aitame püvareuyehüva. Cuitü püvaranü'ani.

⁴ Müpaü tiniuyüni maye'anicü que mutayü Cacaüyari, tixaxatame müpaü 'utainecacu,

⁵ Müpaü quetinetahüavi Siyuni müracuteva quiecame, Neuxei, que mü'ane mümatü'aitüa 'ahesüa canamiene Ca'ayu'eriyatü, puxusie 'acaitü Puxu nunusisie 'anutiyerüme.

⁶ Hicü teyü'üquitüvamate mehecüneca, müpaü mete'uyurieca que mütvaryu'aitüa Qesusi,

⁷ puxu meneyehana, nu'ayari. Yü'ücarì me'anutiveracu puxusie, nanutiy-erüni.

⁸ Yumüiretù teüteri huyeta meni'itüaximecaitüni yü'ücarì, hipatü cüye mameya meheucuvitequetü meni'itüaximecaitüni huyeta.

⁹ Teüteri yumüiretù memuhaitütüacai memü'imamatücai meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa cani'aneni Raviri Nu'aya, 'aixüa queticuniuvani que mü'ane mamie Ti'aitamesüa miemetütü hepaüsita, 'aixüa cani'aneni que mü'ane taheima macave.

¹⁰ Hicü Querusareme heutahacu yunaitü quiecatari menanucu'uni müpaü me'utiyuatü, Qesü püpaicü 'icü.

¹¹ Teüteri müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catinixaxatametüni Qesütütü, Nasaretü quiecame Carereya cuieyarisie.

Que müti'ti tuqui 'amüpa

(Maricuxi 11:15-19; Rucaxi 19:45-48; Vani 2:13-22)

¹² Mericüsü Qesusi Cacaüyari tuqueya 'amüpata neutahani curaruta. Nivaranuyeveiya yunaimè memütetuacai memütenecai mana curarutapai. Tumini patamete vamexate natixürìeni, cucuruxi vatuyamete va'üpari ratixürì.

¹³ Müpaü tinivarutahüave, 'Ipaü catine'uca, Nequi nenevieri quiyari canimarivacamücü, 'anuyütü, xemesü masi terü xecanayeitüani haque tenavayamete memeyu'avietta.

¹⁴ Hicü tuqui curaruyarita 'uvecacu, memacücüpecai memühurietücatei hesüana menü'axüani, nivaranayexürìeni.

¹⁵ Hicü mara'acate memühürütüaricai mümeta 'inüaricü memüte'üquitacai, me'ixeyaca marivemecü que mütiyuriencai, mevaxeyatü türi metä tuqui curaruyarita memutihvacai, 'Aixüa cani'aneni Raviri Nu'aya me'utiyuatü, müme meniuyeha'ani.

¹⁶ Müpaü metenitahüave, Cari pecati'ena que memutiyuane 'icü. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hü. Cauca hasuacu xeca'iterüvavave 'icü, Türi memüsiseve vatetasie Niuqui 'aixüa mü'ane Nepüvayenetüani nehepaüsita, maine.

¹⁷ Hicü varucu'eirieca, quiecarisie nivayeyani Vetaniyapai. Muva necateitüni.

Que mütiuniu, 'axa mü'itüaricü xapa mücatacacai

(Maricuxi 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Mericüsü ximeri tavari quiecarisie yemieximetü neuhacamücücaitüni.

¹⁹ Xapa cüyeyari 'uxeiyaca huye tesita 'uveme, hepana neyani. Tixaü pücatituxei hesiena, xavari xeicüa. Müpaü tintahüave xapa, Tavari pepücatacaca. Yapaucua niutavani xapa.

²⁰ Me'ixeyaca teyü'üquitüvamete menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, 'E'e, quetü, yapaucua putava xapa.

²¹ Qesusi müpaü tivacühüave, Caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca yuri xete'erieca, xüca xe'iyari cayuhutani, que mütiyü xapa hepaüsita, müpaü xepüteyurica xemeta. Mücü meta, sepa müpaü xemüte'itahüave yemuri mana muve, Queneu'apata, haramarasie queneu'ahüva, xe'utiyuatü, müpaü pütüyüni.

²² Sepa que mütitita, nai xemütetavauni xeyunenevietü, xüca yuri xete'erieca, xeheixeyatü xepacüne.

*Quesusi heiserie que mürexeiyacai
(Maricuxi 11:27-33; Rucaxi 20:1-8)*

²³ Mericüsü tuquipa heta'acu mara'acate memühürütuariecai teüteri va'uquiyarima yunaitü 'aura menacüne ti'üquitacacu. Müpaü meniutiyuane, Heiserie haque pemieme pemeixeiya 'ipäu pemütüyuriencü. Quepai 'icü heiserie masi'upitüa.

²⁴ Quesusi müpaü tivaruta'ei, Neta tixaütü nepütixeta'ivaviya. Xüca xenesita'eiya, neta yanepütixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya yanemütüyuriencü.

²⁵ Tamüsü Vani quepaucua müti'üyanecai, haque pemiemetücai 'üyaricaya. Taheima macave pipitüa, teüteri nusu mepipitüa. Mümeri niuqui menixüatüacaitüni müpaü meteyücühüavetü yunaitü, Xüca tame müpaü te'utiyaneni quename taheima macave 'ipitüa, mücü müpaü pütaticühüaveni, Mericüte, titayari yuri xecate'ita'eriri.

²⁶ Mesü xüca müpaü te'utiyaneni quename teüteri me'ipitüa xEICÜA, camü tepüvamacaxe teüteri. Yunaitü Vani tixaxatametüme mepü'erie.

²⁷ Hicü Quesusi müpaü meteniuta'eiya, 'Asitepücatemate. Mücüta müpaü tinivarutahüave, Mericüte, neta 'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya yanemütüyuriencü.

Tevi nivemama yuhutame va'ixasi hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

²⁸ Perusü que xetecu'eriva. Tevi yunivema nivarexeiyacaitüni yuhutame. Xeimesüa nuaca müpaü tinitahüave, Nenive 'acu, hicü quetine'uximayatame haraverita.

²⁹ 'Iya rehüave, Nepücanevaüriya. 'Ariquesietü yücü tiyutihüaveca neyani.

³⁰ Mericüsü 'arique 'ivayasüa nuaca yaxEICÜA tinitahüave. 'Iya, 'Au ne'uquiyari 'utayüca, püchahetüa.

³¹ Mericüte, que mü'ane mücü 'icü yapücatitüa 'uquiyarieya que mütinaquecai. Müpaü mete'icühüave, Matüari mitahüavixüsietü. Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, 'asita müme memüteyeturiyari cuviyexunu tuminieya, 'ucari meta tuminicü memüyuvitünüa mecanixe'anuhaitüiyacuni memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü, xeme pücatixaü.

³² Vani xehesüa ninuani huye xexeisitüanique, tixecuxaxatüvatü heiseriemecü yaxemütecahunicü. Yuri xepücate'uta'eri hesiena, peru 'asita müme memüteyeturiyari cuviyexunu tuminieya, 'ucari meta tuminicü memüyuvitünüa müme yuri meteniuta'eriecaxüani hesiena. Xeme masi xete'uxeiyaca que mütiyü, ni 'ariqueque xepücatehayevacai que xemüteyuriecäi, yuri xepücate'uta'eri hesiena.

*Te'üviyamete 'axa teyuruvamete
(Maricuxi 12:1-12; Rucaxi 20:9-19)*

³³ Xeimetä 'üxasi xequene'enieca xemüteyü'üquitüacacü. Quicame haraveri niutaveieni. Caxie 'uca'uitüaca nicurarutüiya, caxie püname ni-vati'inieni, 'e'utevime niutaveieni neniereme, capa caxie 'ucacuaiyanicü.

Te'üviyamete nivaruhürütüani vacuetatütü, teva retüa.

³⁴ Mericüsü ticuaximecacu, yuhesüa miemete te'uximayatamete nivarenü'ani te'üviyamete vahesüa memenuitünicü 'icüaxi cusiyarisie mütinaquequecaicü.

³⁵ Te'üviyamete masi mevarutiviyaca te'uximayatamete hesüana memeyecü, xeime meniucuvaxüani, xeime mete'umi, xeime mete'utituaixixü.

³⁶ Hicü hipame tavari nivareyenü'axüani te'uximayatamete yumüireme masi. Yaxeicüa mepüvaruyuri.

³⁷ 'Imatürieca vahesüa neinü'ani yunive müpaü 'utaitü, Xüari meteneiyehüviriecuni nenive.

³⁸ Hicü te'üviyamete nu'aya me'uxeiyaca müpaü meniutiyanecaitüni, Camüsü 'icüsie 'ariqueta catininaquimücü cusiari pinieya. Cümü tepimieni, tepiviya tita hesiena mütinaque 'arique.

³⁹ Me'iviyaca haraveri vari meneicahüani mepimi.

⁴⁰ Mericüte, quepauca munuani haraveri cusiari, que vayurieni te'üviyamete müme.

⁴¹ Müpaü metenitahüave, 'Axa 'anemecü nivatixütüamücü 'axa memüte'uyuricü müme, hipame püta nivahüritüamücü te'üviyamete, 'icuaxiyari memiyetuirieni cusiari quepauca tucari maye'ani.

⁴² Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hasuacu xecate'ititerüvavave 'utüarica xapayarisie que maine, Mücü tete memutixani'eri qui vevivamete Mücü 'isiquina titutuicame nayani. Ti'aitame müpaü catiniuyurieni. Canimariveni que temüte'ixeyia, manuyüne.

⁴³ 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, xepücapitüarieni xeme xemeixeyianicü Cacaüari tixe'aitüvametüme. Hipatü püta 'icuaxiyari memütixuavitüani yamecanipitüariecacuni xei nuivariyari.

⁴⁴ Xüca 'iya tetesie 'ucaveni pütimure. Xüca hesiena 'ucaveni tete, pitapüna.

⁴⁵ Hicü mara'acate memühüritüariecai Pareseusixi vahamatü me'i'enieca 'üxasieya, müpaü metenimaicaitüni müvaxatacaicü müme.

⁴⁶ Metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru 'asimepücate'uyuri mevamacatü teüteri. Müme müpaü mepütecü'erivacai quename tixaxatame hücütücai Qesusi.

22

Neüquiya 'ixüarariyari 'üxasieya hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Mericüsü Qesusi tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, 'Ipaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave.

² Tevi yucuepa müti'aitametücai neüquiya 'ixüarariyari niutavevieni yuni-viesie mieme.

³ Yuhesüa miemete te'uximayatamete nivareutanü'axüani memüvatahüavecü müme meripai memuta'inierie neüquiyacü. Müme memuta'inierie mepücaýünecai memacüneçü.

⁴ Tavari tivareutanü'axüa te'uximayatamete hipame müpaü tivarutahüaveca, Memuta'inierie müpaü xequetenivaretahüavi, Neuxei, ne'icuai 'apürapine, turusixi mete'ucui'ivaxü, vacaisixi meta memüvaiyatüca xemüttecuanicü, nai pütihari'arisie. Xequenacüni neüquiyapa.

⁵ Memuta'inierie me'itave'erietü masi meneutayeixüani xevitü yuvaxata, xevitüta yutienitapai.

⁶ Hipatüta mevarutiviyaca te'uximayatametemama, 'axa mepüvaruyuri mepüvarucui.

⁷ Hicü ti'aitame niuyeha'ani. Varenü'acu cuyaxi yuhesüa miemete menivarutixütüani müme teyumemivamete, vaquiecaru mete'utataiyaxü.

⁸ 'Ana müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete te'uximayatamete, Neüquiya pücuha'ariseri peru memuta'inierie 'aixüa mepücate'u'iyaricai.

⁹ 'Ayunieme xequeneutayeixüa huye manuyehanesiepai. Yunaimeme müvaretaxeiya xequenivareta'ini neüquiypa.

¹⁰ Mericüsü te'uximayatamete huyeta meheutayeixüaca menivarucuxeürieni yunaimeme müvaretaxe'i'axa teyuruvamete 'aixüa teyuruvamete yunaimeme. 'Ixüaramete mecanihüpünecaitüni haque neüquiya meveviya.

¹¹ Mericüsü ti'aitame mana heutahaca vaxeiyaque 'ixüaramete, tevi niuxeya mana 'acaimeme neüquiypa mieme 'ixuriqui müca'anacatücücai.

¹² Müpaü tinitahüave, Nehamicu 'acu, quepaütütü 'uva pepataha neüquiypa mieme 'ixuriqui peca'anacatütü. Mücü cayuvatü tinicateitüni.

¹³ Hicü ti'aitame müpaü tinivarutahüave yuparevivamete, Xequenannahüa 'üateyasie mamateyasie, xequenanyehüva tacua yüvipa. Mana pütasuacani püyutaqueveni.

¹⁴ Yümüiretüsü meputa'inierie, peru hipatü xeicüa mepanayexeiyarie.

Cuviyexunu tuminiya

(Maricuxi 12:13-17; Rucaxi 20:20-26)

¹⁵ Mericüsü Pareseusixi menecüne. Mepuyu'eni que memüte'iviyacü niuqueyasie.

¹⁶ Hicü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete menivarenü'ani hesüana, hipame meta Herurexisie memüteviyacai, müpaü memüte'itahüavecü, Neuxei ti'üquitame tame müpaü tepütamate 'ecü yuri pemutainecü, Cacaüyari huyeya hepaüsita pemüti'üquitacü que mütivaiyacü, pemüca'acuerivayuriecü sepa xevitü que mütiyüchüave, yücü pemücativaxeiyacü teüteri.

¹⁷ Hicümüsüari, yaquetatineutahüave que pemüticu'eriva. Ti'aitame Sesaxi tumini que mütivava cuviyexunusie mieme, titauniva mütiyutuanicü, pücauniva nusu.

¹⁸ Quesusi timaitü 'axa que memiyuriecucai müpaü niutayüni, Cari yacü xeicüa xepüyü. Titayaricutaxi xenete'inüatatüve.

¹⁹ Tumini para xequeneneuxeisitüa xeime cümana mütiyutua. Müme xei tuminiyari meni'üitüani.

²⁰ Hicü müpaü tinivarutahüave, Quepai ramu'u püra'uxa, quepai püra'utüarica 'icü.

²¹ Mete'icühüave, Sesaxi. Hicü müpaü tinivarutahüave, Mericüte, tita Sesaxisüa mütimieme xequetenapinirieca Sesaxi, tita Cacaüyarisüa mütimieme, xequetenapinirieca Cacaüyari.

²² Me'i'enieca meniuhüxiyani. Hicü me'icu'eirieca menecüne.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(Maricuxi 12:18-27; Rucaxi 20:27-40)

²³ Mericüsü mücü tucarisie Saruseusixi hesüana meniu'axüani. Müme müpaü pütivanuquitücai quename meca'anutaneniere müquite. Hicü müpaü menenita'ivaviya,

²⁴ Ti'üquitame, Muisexi müpaü niutayüni, tevi xüca 'umüni türi cavarexeiyatü, 'ivaya nitivitümücü yucue, türi nivativevimücü 'ivaya mumüpaü memütetevacacü.

²⁵ Mericüsü tahesüa 'amenititecaitüni yu'ivamatü 'atahutatü. Vamasi 'utineüqueca niumüni. Türi mücavarexeiyacacü, yü'üya caniucu'eirieni mutaya mitivitüni.

²⁶ Mutaya yaxeicüa tiniuyurieni, 'itivitüca niumüni, 'utümana mieme meta, 'atahutatü yunaitü.

27 'Imatürieaque niümüni 'uca.

28 Mericüte quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü, que mü'ane ra'üya pürayani.

29 Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xepuyuyari xemüca'imatecü 'utüarica xapayari que maine, 'asixemücatematecü Cacaüyari que mütitürücaüye.

30 Quepaucua memanucu'uni mepücaneneüqueni mepücaviqueica, masi Cacaüyari niuquieya tuayamete vahepaü mepü'aneneni taheima.

31 Müquite que memüte'anucu'uni que müre'uxa cauca hasuacu xeca'iterüvavave tita mütixe'utahüavixü Cacaüyari müpaü 'utaitü,

32 Ne 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu necanivacacaüyaritüni, manuyüne. 'Ayumieme müquite pücavaxata, quename vacacaüyari haitü. Memayeyuyuri püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucui.

33 Me'u'enanaca teüteri, menihüxiyacaitüni 'üquisicayacü.

*'Aitüarica müve'eme
(Maricuxi 12:28-34)*

34 Mericüsü Pareseusixi me'u'enanaca que mütivarunütüa Saruseusixi me-niuyucuxeürieni 'axeicüa.

35 Hicü xevitü müme 'inüari niuquiyari mümaicai nita'inüata müpaü ticu'ivaviyatü,

36 Ti'üquitame 'acu, que mü'ane 'aitüarica masi peuyevese 'inüari niuquiyarisie mieme.

37 'Iya rehüave, Quenenaqui'erica Ti'aitame mü'acacaüyari, nai que pemüticu'a'yari, nai que pemütü'amate, nai que pemüticu'eriva, manuyüne.

38 Icü 'aitüarica masi yemecü caneuyeveca, cananuhaitüaca.

39 'Utümana mieme hepaüna cananuyüneni, 'Ahepaü tevi quenenaqui'erica que pemütü'anaqui'erie, 'anuyütü.

40 Icü niuqui hutatü canenucutuica 'inüari niuquiyari texaxatamete vaniqui naime.

*Cürisitu quepai püranive, que mütivaruta'ivaviyaxü
(Maricuxi 12:35-37; Rucaxi 20:41-44)*

41 Mericüsü Pareseusixi memuyucuxeürie Quesusi nivaruta'ivaviya

42 müpaü 'utaitü, Que xetecu'eriva Cürisitu hepaüsita. Que mü'ane püraxiüyari. Müpaü mete'itahüavixü, Raviri canixiüyariyatüni.

43 Müpaü tinivarutahüave, Mericüte, Cacaüyari 'Iyarieya 'icuyütüvacacu, titayari Raviritütü Neti'aitüvame titaterüvaxü müpaü 'utaitü,

44 Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüa, Neserieta quenacani

'Ahetüapai mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

45 Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücü quename xiüyarieya.

46 Xevitü pücayüvecai mita'eiyacü. Tavari ni xevitü pücayuvaüriyacai tixaütü mütita'ivaviyacü 'arique.

23

Quesusi que mütivaruniuquima müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Pareseusixi meta

(Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 11:37-54; 20:45-47)

1 Mericüsü Quesusi tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri yuhesüa miemete teyü'üquitüvameteta

² müpaü 'utaitü, Müme 'inüaricü memüte'üquita Pareseusixita Muisexi 'uve-
nieyasie me'atetü mepüte'üquita.

³ 'Ayumieme nai que memütexecühüave yaxequeteneyurieca yaxequetenecahuni, peru que memüteturie yaxepücateyurieca xeme.
Mepütecuxata peru yamepücateyurie.

⁴ 'Ica meniucuha'aritäni mahetete mücuanivetüca, teüteri
vanaiparisie menivarutitütüvani, peru mepücayuvaüriya ni yu'itüvamecü
memüvaporevienicü.

⁵ Nai que memüteturie, yamepüteyurie teüteri memüvaxeyiacü xeicüa.
'Epatayeyu cuitaxiyari cümana niuqui xapayari manahüa quepaucua
yuyeyari memüvevie, 'apünene va'ücaru putuniyari.

⁶ Püvanaque quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, teüteri vahüxie
memayaxecü tuquita,

⁷ püvanaque vaürisica memüpitüarienicü quiecari hixüapa, teüteri Ti'üquitame
me utiyuatü memüvatahüavecü püvanaque.

⁸ Xemesü Ti'üquitame xepücate'uterüvarüvani. Xevitiüxa catinixe'üquitüaca,
xeme yunaitü xecaniyu'ivamaca.

⁹ Ne'uquiyari xepücatecühüavarüvani cuiepa, xevitiüxa müxe'uquiyaricü
taheima macave.

¹⁰ Te'üquitamete xepücate'uterüvarüvani, xevitiüxa tixe'üquitüvame
mühücü Cürisitütütü.

¹¹ Que mü'ane xeme masi mümariva, peuyevese mücü xeparevivame
mayanicü.

¹² Que mü'ane tixaütü tihücütütü mayuyeitüva, mücü tixaü catihücütütü
canayeitüariemücü masi. Que mü'ane tixaü catihücütütü mayuyeitüva, mücü
masi tixautü tihücütütü canayeitüariemücü.

¹³ Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que
xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Xepücavataunie teüteri memaye'axüanicü
mütiva'aitüvameütünicü que mü'ane taheima macave. Xeme xepücayuvaüriya
müpaü xemüte'aye'axüanicü, müme meta memüyuvaüriya, xepüvanena.

¹⁴ Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que
xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Xepütevarutixütüiri viyurasixi vapini,
'exeteheutevitü neneviericü, mücamasiücünicü que xemüteturie. Xehesie
masi yemecü tinahüivamücü.

¹⁵ Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que
xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Naisarie haramarasie cuiepa
xepücu'uva, xe'ivautüvetü xeime xenücame xemayeitüanicü. Quepaucua
xemeitaxeyia, xecanipata, masi yemecü hesiena mütinaquenicü xasi
taiyariyarisie meucahüiyanicü, xehesie 'axa mü'ane que mütinaque xeicüa
pücatixaü.

¹⁶ Xüa 'ui xeme xe'acücüpetü xemüvarahapana hipame, müpaü xe'utiyuatü,
Que mü'ane tuqui 'amüpa xatatü müyühürütüa, yacü püyühürütüa. Me xüca
yühürütütü huru tepüayari xatani cümana müquemarütüarie tuqui, peuyevese
yamüticamienicü que mutayü.

¹⁷ Cari 'asixepücatemate, xepacücüpe. Que mü'ane masi yemecü peuyevese,
huru nusu, tuqui nusu peuyevese tuqui huru müpatacü Cacaüyarisüa mieme
mayanicü.

¹⁸ Mücü meta, que mü'ane xeniu mürayutimavatüre xatatü müyühürütüa,
yacü püyühürütüa. Me xeniu xüca mavari heimana mürapine xatatü
yühürütüani, peuyevese yamüticamienicü que mutayü.

19 Xepacücöpe. Que mü'ane masi yemecü peuyevese, mavari nusu, mürayutimavatüre nusu peuyevese, mücü mipatacú mavari Cacaüyarisüa mieme mayanicü.

20 Que mü'ane mürayutimavatürecü xatatü müyühürütüa, mücü xatatü püyühürütüa, nai heimana mürapine xatatü püyühürütüata.

21 Que mü'ane müyühürütüa tuqui 'amüpa xatatü, mücü xatatü püyühürütüa, que mü'ane tuquita mayeca xatatü püyühürütüata.

22 Que mü'ane muyuavi xatatü müyühürütüa Cacaüyari 'uvenieya xatatü püyühürütüa, que mü'ane hesiena macave xatatü püyühürütüata.

23 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜa xemüyüacü. Tamamata taparisie mieme, xeitüarieni xepüyuavüriya xemixatüanicü Cacaüyari, 'asita yerüvavuena texuxuri cuminu naime. Peru xepihayeva tita masi müreyuevese 'inüari niuquiyarisie mieme, heiseriemecü yaxemüteyuriecacü, xemüteyucanenimayacacü, yaxemütecahunicü que xemutiyuane. Müpaü püta püreuyevese müpaü mütiyurienenicü, siepüre catihayevatü xeitüari 'ixatüatü.

24 Xe'acücöpetü xepüvarahapana hipame. Cari yu'isarisie xepenuyecase xecü xemücahexünicü, peru xepexü cameyu 'amünena.

25 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜa xemüyüacü. Que mü'ane herie xEICÜa müca'itiva tecüxi xacü, müpaü xepüyüa, peru yutaüta xepühüpüne xetnavacutü xeyutatüatü.

26 Cari Pareseu pehücütütü pepacöpe. Taütana meri quenivacu'itixüa tecüxi, herieta 'itiyatü mayanicütari.

27 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜa xemüyüacü. Müqui teucume meunaximapäü xecani'aneneni. Herie visi pütüyuxexeiya, peru pühüne müquite va'umeyari naitü müca'itiyatüca.

28 Xemeta yaxEICÜa herie xEICÜa müme heiseriemecü yamemütecahu vahapaü xepüteyuxexeiya, teüteri que memütexexeiya, peru xepühüpüne yacü xEICÜa xeyüatü, yaxecatecacünicutü.

29 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜa xemüyüacü. Texaxatamete vateucumete xepüvaveviri, müme heiseriemecü yamemütecahucai vateucumete visi xepüte'uquemarütüa.

30 Müpaü xeputiyuane, Tame xüari xüca 'ate'u'uvanique quepacua ta'uquiyarima 'amemu'uvacai, tamesüari tepücavapareviecaqueyu mütayeurienicü texaxatamete vaxuriya.

31 Xemesietü xepüyuhecüata, müme texaxatamete memüvarucui que xemütevanivema.

32 Xe'uquiyarima que memüte'isütüa mecuxi xequenaye'atüaca vahapaü.

33 Cari cuterixi xepühüme, terücaxi xepüva'ivama. Quepaütücacu xepüyutavicueisitüani xemücaheucaxüriyanicü xasi taiyariyarisie, 'isücame xeta'ivaviyayu.

34 'Ayumieme xehesüa nepüvarenü'avani texaxatamete, temaivavemete, 'inüaricü te'üqitamete. Hipame müme xepüvacuini, curuxisie xepüvacavütüani, hipame müme xepüvativayani yutuquita, quiecarisie xepüvaranüyeveiyani xeime quiecarisie.

35 'Ayumieme xehesie pürähüiyani yunaima heiseriemecü yamemütecahu vaxuriyacü cuipea mütayeurivecü, Haveri heiseriemecü yamüticameicai

xuriyayacü meri, 'asita Sacariya Verequiyaxi nu'aya xuriyayacüque, xemimi tuqüita caheta'avecacu, mürayutimavatüre heyeyacu.

³⁶ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü naitü pürahüiyani hicü miemete teüteri vahesie.

Quesusi yuhiverietü que mutayü Querusareme quiecatari vahepaüsita

(Rucaxi 13:34-35)

³⁷ Querusareme 'acu, Querusareme, 'ahesüa quiecatari mecanivatacu-cuyani texaxatamete, mecanivatituaxani Cacaüyari nü'arimama 'ahesüa memü'axe. Müixa nepünevaüriyacai nemüvacuxeürienicü 'atüriyama, vacana yunivema que mütivacuxexeüriva yu'anatüa. Mepücayuvaüri.

³⁸ Camüsü xequi 'uyemavetü pücu'eiriva.

³⁹ Müpaü nepütixetahüave, tavari xepücanesixeiya mexi tucari ca'aye'ave quepauca müpaü xemutiyaneni, 'Aixüa queticuniuvani que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü mamie hepaüsita.

24

Quesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecai 'arique

(Maricuxi 13:1-2; Rucaxi 21:5-6)

¹ Mericüsü Quesusi tuqui 'amüpata vayeyaca neyani. Hesüana miemete teyü'üquitüvamete 'aura menacüne me'ixeisitüanique quite tuqui curarur-yarita miemete.

² Mücü müpaü tinivacühüaveni, Xete'ixeiya 'icü naime. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tete pücahayevarieni yuheima 'atetü. Naitü masi nica'unariemücü.

Tnüari que mütimasücünü taparirümecacu

(Maricuxi 13:3-23; Rucaxi 21:7-24; 17:22-24)

³ Hicü mana 'ayerücü Huriva Mati'u yemuriyarisie teyü'üquitüvamete 'a-riena menacüne yühücüate mecutecacu. Müpaü metenitahüave, Quetatineu-taxatüa quepauca müpaü pütüyüni que pemainecai. Tita ti'inüariyaritüni quepauca pemunuani, quepauca mütaparirümeni.

⁴ Hicü Quesusi müpaü tivacühüave, Xequeneyucuerivayurieca capa xevitü tixe'u'irüviyacü.

⁵ Yümüiretü mepü'axüani müpaü me'utiyuatü quename nehesüa memiemete, Neri Cürisitu nepühücü, me'utiyuatü. Mepüteva'irüviya yumüireme.

⁶ Xepüva'enieni cuyaxi meyucuitüveme, cuya niuqui xepü'enieni. Yumarima xepücacamurieca. Peuyevese müpaü mütiyünicü, peru 'acuxi naitü pücatapare mücücü.

⁷ Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuivarite. Xexuime cuieyarisie quiecatari mepüyeha'ani, hipame cuieyarisie miemete mevacuicutü. Naisarie väuca cuiniya canitixuaverimücü, haca canitavemücü cuie canitayuamücü.

⁸ 'Icü naitü müpaü tiyüyu, mücücü cuiniya püsütüarieni xeicüa.

⁹ 'Anari mecanixeyetuacuni xemü'uximatüarietacü. Mepüxecuinisü, yu-naitü nuivarite mepüxe'uxive'erieca nehesüa xemümiemetecü.

¹⁰ 'Ana yumüiretü mepücunüitüarieni, mepüyuyetuanani mepüyuye'uxive'erieni.

¹¹ Yümüiretü texaxatamete mepanucu'uni mete'itavatü. Mepüteva'irüviya yumüireme.

¹² Cuini mieme memücayuvaüriyacü yamemütecahunicü, 'ayumieme yumüiretü mepütivaürüpiximeni que memüteyucanaqui'erie.

13 Que mü'ane tiuca'enivatü 'amuyeicani tapareyuque, mücü canitavicueisitüariemücü.

14 'Icü niuqu'i aixüa manuyüne que müti'ane 'Iya ti'aitametücacü manuyüne, mücü catinixaxasivamücü naisarie memeutitei teüteri, memühecüasitüiyarienicü yunaitü nuivarite. 'Anaque nitaparimücü.

15 'Uxa'atüni xepixeiya mücü tevi müvaseviximani müracumaveriyani mana 'utiveme haque mevayepasie Cacaüyarisie mieme, Cacaüyari que mutayü Tanieri tixaxatame ya'utainecacu, titerüvame quetimaive tita mütxitata.

16 'Anari müme Cureya cuieyarisie meme'uvani hürisiepai meque'uyuta'unaxüani.

17 Que mü'ane caretasie müyeca 'uxipietü, yapaucua que'anacayani. Ni yuquita pücaheutahani yupini tivayepinique, püyuta'una püta.

18 Que mü'ane yeuta meyeicani yu'utüma pücanuani yü'üari tivayehurienique.

19 Xüa 'ui müme memuhuca, müme memütesisitüani mücü tucari 'aye'ayu.

20 Xequeneyunenevieca muhäütisie müca'aye'anicü xemüyuta'unaxüanicü, mesü 'uxipiya tucarisie ca'aye'anicü.

21 'Ana cuini mieme 'uximatüarica canitixuaverimücü yamemücate'uximatüarievavepäü cuie munetüariepai hicüque, tavari que mücatitixuavere 'ariqueta.

22 Mücü 'uximatüarica xüca 'esicareuteritüarienique, ni xevitü haquevasü pücatavicueniqueyu. Peru memanuyexeiyarie vacü, 'uximatüarica 'esipüreuteritüarieni.

23 'Anari xüca xevitü müpäü tixecühüaveni, Camü 'ena caniuyeicani Cürisitu, Camü mana, xüca haineni nusu, yuri xepücate'erieca.

24 Mete'itavatü mepü'axüani Cürisitusixi meyuxatatü texaxatamete meyuxatatü. 'Inüari mepütivevieni mamarivaveme meteva'irüviyaque 'asita müme memanuyexeiyarie xüca meyüvavenique.

25 Tamüsü müpäü catiyüvecacu cuxi, müpäü nepütixe'utahüavixü.

26 'Ayumieme xüca müpäü metexecühüaveni, Neuxei, macumavesie neyeicani, mana xepücaheuyeneicani. Xüca müpäü metexecühüaveni, Neuxei, quita peti'aviesie, yuri xepücate'erieca.

27 Merücariya naisarie que mütimasiücü muyuavisie tahixüata 'umerücatü tasütüapai, müpäüta naisarie catinimasiüccamücü quepaucua munuani Yuri Tevi.

28 Canimasiücüni caxari sepa haque meca, mana meniycuxeüriecuni virücüxi.

Yuri Tevi que mütinuani

(Maricuxi 13:24-37; Rucaxi 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 'Ana cuitü 'uximatüarica heunuayu, tau niyürimücü, meseri pücahecüarivieni, xuravesixi mepücaxürieni muyuavisie miemete, müme türücaria memexeiya muyuavisie mepücyuitüarieni.

30 'Ana masiücutü canayeimücü Yuri Tevi 'inüarieya taheima. 'Ana yunaitü nuivarite cuiepa memütama meniyutihiveriecuni, mecanixeiyacuni Yuri Tevi muyuavisie mieme haisata 'acamiecame, türücaüyetü cui xavatütü.

31 Cuxineta hüsiyacacu püvatanü'axüani yutupirisixima, müme mepüvacuxeürieni müme müvaranuyexei, taserieta ta'utata tahixüata tasütüapai memü'uva, naisarie cuie manuniere muyuavitüa.

32 Pinicü xequeteneyü'üquitüaca. Quepaucua xavari mücavivieni xüca yürani, xüca mamateya cuneicani, müpäü xepütemaica tasüari 'auracacutüca.

³³ Xemeta yaxaicüa quepauca xemixeiya 'ipaü tiyüanecacu naitü, müpaü xequetenemaica quename hehura quitenie müta'aximenipaü.

³⁴ Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, Hicü miemete mepücacuini mexi ca'aye'ave 'icü naitü.

³⁵ Muyuavi cuie pütixüni, peru nenuqui pücaxüni.

³⁶ Tevi 'asipücatimate quepauca maye'ani mücü tucari. Taheima miemete tupirisixita 'asimepücatemate, Cacaüari Nu'aya 'asipücatimate, 'uquiyarieya xaicüa pütimate.

³⁷ Que mütiyü Nuhexi 'amuyeicacaisie, müpaüta catiniyümücü quepauca Yuri Tevi munuani.

³⁸ 'Anapai memücatihavecai cuxi, mepütecuatüvecai mepü'ietüvecai mepüneneüquecai mepüvatavitütüvacai. 'Ariqueque tucari naye'ani quepauca Nuhexi meütaha canuvasie.

³⁹ 'Asimepücatemaicai, 'ariqueque xaicüa quepauca ha mütitüa müvarehausitüa yunaimé. Yaxaicüa catiniyümücü quepauca Yuri Tevi munuani.

⁴⁰ 'Anari yuhutatü xüca me'u'uvani vaxata, xevitü panutivitüquieni xevitü pücu'eiriva.

⁴¹ Yuhutatü xüca metüxüni yu'aurie, xevitü ranutivitüquieni xevitü ticu'eiriva.

⁴² 'Ayumieme xequenayeneniereni 'asixemücatematecü que mü'ane tucarisie munuani xecusiyari.

⁴³ 'Ipaüsiere xequetenemaica, quiecame xüca müpaü timaicaque que mü'ane hurayarisie munuaniquecai tinavayame, payeniereniqueyu püca'ipitüaniqueyu meütahanicü quitana.

⁴⁴ 'Ayumieme xemeta xequeneha'arisieca. Quepauca canuaximeme xemü'erieca, 'ana caninuamücü Yuri Tevi.

*Ti'uximayatame yamüticamie yamücaticamie
(Rucaxi 12:41-48)*

⁴⁵ Qui cusiyari que mü'ane pühüritüani yuquita miemete te'uximayatamete vacü, mütivaminicü quepauca memeiyehüva. Que mü'ane yamüticamie, que mü'ane müyumate, mücü canihüritüariemücü.

⁴⁶ 'Aixüa pü'itüarieni 'iya ti'uximayatame xüca cusiyarieya nuame 'itaxeiya müpaü tiyurieneme.

⁴⁷ Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, pütihüritüani yupini hepaüsita naimé.

⁴⁸ Me xüca 'iya ti'uximayatame 'axa tiuca'iyaritü müpaü tiyücühüaveni yu'iyarisie, Necusiyari 'epüreutevi canuavetü,

⁴⁹ xüca varutivatüyani yuhepaü te'uximayatamete, xüca ticucuaneni xüca cu'ieneni tarüvecarixi vahamatü,

⁵⁰ mücü ti'uximayatame cusiyarieya caninuamücü quepauca müca'icuevie yapauca quepauca 'asimücatimate ti'uximayatame.

⁵¹ Hixüata piviteni mücü, müme yacü xaicüa memüyüa vahepaü pütipitüani. Manari putasuacani püyutaqueveni.

25

Tamamata 'üimarixi va'üxasi hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Mericüsü 'ana 'ipaü catini'anemücü ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Neüquiyapa, neneüqueme mücueviyasie 'üimarixi tamamata yücüxeme me'a'ütü menecüne me'inaqueque.

² Yu'auxüvitü müme 'asimepücatemaicai, yu'auxüvitü mepütémaivavecai.

³ Mũme 'asimemũcatemaicai yũcũxeme me'a'ũtũ haseitiyari mepũcaheyeha.

⁴ Memũtemaivavecai haseiti mepahapacai puteyasie yemaneme yũcũxeme me'a'ũtũ.

⁵ Yunaitũ mepeucusicucai neneũqueme 'ereutevicacu, meneucusu.

⁶ Tũcari hixũapa xevitũ niutahiva, Neuxei neneũqueme mana pamie, xequenaquiyu, 'utaitũ.

⁷ Hicũ 'ũimarixi yunaitũ menenucu'uni, menicuha'aritũani yũcũxeme.

⁸ Mũme 'asimemũcatemaicai mũpaũ metenivarutahũave memũtemaivavecai, 'Esiva xequetaneumicua yuhaseiti, tame tacũxeme mũtũxũaximecũ.

⁹ Memũtemaivavecai mũpaũ metenivaruta'eiya, Tietũsũ catinaquimũcũ tahesie mieme xehesie miemeta. Mecuxi xequenehu tetuayamete vahesũa, xequenenanai yuhesie mieme.

¹⁰ Hicũ mexi meheinanetũvecai neneũqueme caninuani. Mũme memucha'arisie 'utũmana meneutahaxũani 'ixũararipa. Quitenie neucunare.

¹¹ 'Arique mũcana memecunanoi mecani'axũani 'ũimarixi mũpaũ me'utiyaũtũ, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame, quetatineuyepiri.

¹² Mũcũ mũpaũ tivacũhũave, Yuricũ nepũcaxemate.

¹³ 'Ayumieme nepaine, xemeta xequenayeneniereni 'asixemũcatematecũ que mũ'ane tucarisie que mũ'ane hurayarisie munuani.

Vaũcava tumini 'ũxasieya hepũsita ticuxatatũ, que mũti'ũquitacai

¹⁴ Mũcũ meta, 'ipaũ catini'anemũcũ, tevi teva mũyemiecai que mũtiuyuri. Yu'aurie nivarutahũave yuhesũa miemete te'uximayatamete. Yupini tiniyvetuirieni.

¹⁵ Xeime niu 'ũitũani 'auxũme quirivayari tumini, xeimeta huta quirivayari tiu'ũitũa, xeimeta xei quirivayari tumini. Que memũteyũvavecai yuxexũitũ, yapaũmeme mepu'ũitũarie. Hicũ neyani.

¹⁶ Que mũ'ane 'auxũme quirivayari mu'ũitũarie tumini, cuitũ neyani, mũcũcũ tinituacaitũni. Tavari 'auxũme quirivayari pana'ivaxũ tumini.

¹⁷ Yaxeicũa 'iya hutame mu'ũitũarie tavari hutame rana'ivaxũ.

¹⁸ Peru 'iya xei quirivayari mu'ũitũarie mana vayeyaca cuieta nivati'inieni titi'avietaxũ yucusiyari tuminieya.

¹⁹ Mericũsũ te'uximayatamete vacusiyari 'epũreuterixũ, 'ariqueque caninuani. Cuenita nivaruvevirieni.

²⁰ Que mũ'ane 'auxũme quirivayari mu'ũitũarie nuaca, ni'atũirieni tamamata quirivayari mũpaũ 'utaitũ, Cusiyari 'ecũ tumini 'auxũme quirivayari pepũnesi'uyetui. Neuxei, mũcũcũ tavari 'auxũme quirivayari nepana'ivaxũ.

²¹ Cusiyarieya mũpaũ tinitahũave, 'Aixũa puyũ, ti'uximayatame pecanihũcũtũni 'aixũa pemũtiuca'iyari yapemũticamie. 'Esivacũtũtũ yapepũticamiecai, hicũ vaũca nepũmatihũritũani. 'Acusiyaripaũ pe'atemavietũ peque'ayani.

²² Hicũ 'iya huta quirivayari mu'ũitũarie nuaca mũpaũ niutayũni, Cusiyari 'ecũ tumini huta quirivayari pepũnesi'uyetui. Neuxei mũcũcũ tavari huta quirivayari nepana'ivaxũ.

²³ Cusiyarieya mũpaũ tinitahũave, 'Aixũa puyũ, ti'uximayatame 'aixũa pemũtiuca'iyari yapemũticamie pecanihũcũtũni. 'Esivacũtũtũ yapepũticamiecai, hicũ vaũca nepũmatihũritũani. 'Acusiyaripaũ pe'atemavietũ peque'ayani.

²⁴ Hicũ 'iya xei quirivayari mutanaqui'erie mũpaũ niutayũni, Cusiyari nepũmasimate 'ecũ pema'a'eriya. Pepuca'isana haque pemũcaheca'e, pepicuxexeũriva haque pemũcaheicaxũri.

²⁵ Neri nematũ neneyani netiti'avietaxũ 'atumini cuieta. Camũ 'apini.

26 Hicü cusiariyea müpaü tinitahüave, Cari ti'uximayatame 'axa pemütiuca'iyari pemü'a'üraxi pecanihücütüni. 'Ecüsetü pepünesimate que nemütiuca'isana haque nemücaheca'e, que nemüticuxexeüriva haque nemücaheicaxüri.

27 'Ayumieme peuyevecai 'ecü siqueresü netumini pemüyetuanicü tumini hüvemete vahesüa, ne nenuame nepini nemütitanaqui'erienicü yapaümeme 'ana'ivayu.

28 Tamüsü xequenenavairi 'iya tuminieya, xequene'ütüa 'iya tamamata quirivayari mexeiya.

29 Que mü'ane tixaütü mürexeiya tavari cuxi pütimiquieni, manayuhayevanicü. Que mü'ane tixaü mücarexeiya, sepa que mütitita mürexeiya, pütinavaiyarieni.

30 'Iya ti'uximayatame 'asimücatiuyuri xequenanuyehüva tacua yüvipa. Mana putasuacani pütiyutaqueveni.

'Isücame que mütivata'ivaviya nuivarite

31 Mericü quepaucua munuani Yuri Tevi marivetü, yunaitü tupirisiximama me'iteütacacu Cacaüyarisie mieme memüpasie, 'ana marivetü payerüni yu'üvenisie.

32 Yunaitü nuivarite menicuxeüriyacuni hüxiena. Nivapatamücü, muxasi vahüveme que mütivapata muxasi sipuri.

33 Muxasi nivati'uitüamücü yuserieta sipuri yu'utata.

34 'Ana Ti'aitame müpaü pütivatahüave müme serietana memüti'uni, Xequenaye'axüari xeme. Ne'uquiyari 'aixüa paine xehepaüsita. Xeheixeyatü xequenacüni tixe'aitüvametüme, xehesie mieme que mütiucuha'arisie quepaucua cuie munetüarie.

35 Ne neheuhacamüccacu xepünete'umi, neheuharimüccacu xepünesi'uharitä, necuyeicametüme xepünesi'utanaqui'eri,

36 nemavecacu xepünesi'uquemaritä, neticuyecacu xepünesi'üviyacai, ne'anutahüiyacu nehesüa xepü'axecai.

37 'Anari müme heiseriemecü yamemütecachu müpaü metenitahüavicuni, Ti'aitame quepaucua tepümasi'uxei peheuhacamüccume temate'umi, peheuharimüccume tepümasi'uharitä.

38 Quepaucasü tepümasi'uxei pecuyeicame temasi'utanaqui'eri, pemaveme temate'utiquemaritä.

39 Quepaucua tepümasi'uxei peticuyeme pe'anutahüiyacu 'ahesüa tete'axecai.

40 Hicü Ti'aitame müpaü tinivatahüavimücü, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, müpaü que xemüvaruyurie 'ime ne'ivama sepa memü'imatüremetetücai, müpaü xepünesi'uyuri ne.

41 Hicü müpaü pütivacühüavenita müme 'utatana memüti'uni, Nehesüa xequeneutayeixüa xeme 'axa xemütecühüavarüva. Tai yuheyemecü müta'asie Cauyumariesie mieme tupirisiximama vahesie mieme mucuha'arisiesie xequenehu.

42 Neri neheuhacamüccacu xepücanete'umi. Neheuharimüccacu xepücanesi'uharitä.

43 Necuyeicametüme xepücanesi'utanaqui'erie, nemavecacu xepücanesi'utiquemaritä, neticuyecacu ne'anutahüiyacu xepücanesi'üviyacai.

44 'Anari müme müpaü metenitahüavicuni, Ti'aitame quepaucua tepümasi'uxei peheuhacamüccume peheuharimüccume pecuyeicame pemaveme peticuyeme pe'anutahüiyacu, temücatavaüriyacai temasiparevicü.

45 Hicü müpaü tinivatahüavimücü, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, müpaü que xemücavaruyuri 'ime ne'ivama sepa memü'imatüremetetücai, müpaü xepücanesi'uyuri ne.

46 Mümesü mecaniyehuni yuheyemecü memü'uximatüariecacü, müme heis-eriemecü yamemütecahu tucari mücaxüve memexeyacü püta mecaniyehuni.

26

Que memüte'imieniquecai Quesusi

(Maricuxi 14:1-2; Rucaxi 22:1-2; Vani 11:45-53)

1 Mericüsü Quesusi 'inüca 'icü niuqui naime, müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete,

2 Xeme müpaü xepütimate, huta tucari 'anucayayu, Pasicua 'ixüarari canatinemücü quepaucua teme'eriva, Cacaüyari que mütvaruhayevaxü tateüterima. 'Ana Yuri Tevi nehücütütü neniyetuiyamücü curuxisie nemümürierenicü.

3 Hicü 'ana mara'acate memühüritüariecai teüteri va'uquiyarima meniuyucuxeürieni mara'acame mühüritüariecaisüa Caipasi müтитеvacaisüa.

4 Meniuyu'enieni, me'icuananame memiviyacü Quesusi, memimienicü.

5 Müpaü meniutiyanecaitüni, 'Ixüaramete vahüxie xEICÜA tepüca'iviya, teüteri me'uyuxamurienicü.

Visi mu'üa que mütiucaviriyari Quesusisie

(Maricuxi 14:3-9; Vani 12:1-8)

6 Mericüsü Quesusi mana niucateitüni Vetaniasie Simunisüa cuiniyacü meripai müca'itiyacaisüa.

7 Hicü 'uca mana ninuani tete puteyayari visi mü'ane 'ahanatü visi mu'üa 'aye'üneme cuini mieme müraye'axe. Neitüani Quesusi mu'uyasie ticuacacu.

8 Hicü teyü'üquitüvamete me'ixeiyaü meniuyeha'ani müpaü me'utiyaütü, Titayaricutaxi yacü xEICÜA reiyehüa.

9 Püyüveniqueyu vaücavamecü mütuiyacacü, tuminiyari memümüquienicü memümamave.

10 Quesusi müpaü retimaica, müpaü tinivarutahüave, Titayari xete'i'uximatüa 'uca. 'Aixüa tiniuyurieni nehiesie mieme.

11 Uxa'atüni varie 'amecaniu'uvacuni memümamave xehesüa, nesiere xehesüa 'anepüca'uyeicani 'uxa'atüni varie.

12 'Ipaü que müreititua visi mu'üa nehiesie, nesicuha'aritätü nemücateuquienicü müpaü pütüuyuri.

13 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepanetü haque 'icü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita mecuxaxasivani naisarie cuiepa, que mütiuyuri 'icü 'uca canitaxasiemücü ma'erivanicü.

Cura que mütiuyuväiri miyetuanicü Quesusi

(Maricuxi 14:10-11; Rucaxi 22:3-6)

14 Mericüsü Cura Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai 'Isicariuti-tanaca müтитеvacai mana neyani mara'acate memühüritüariecai vahesüa.

15 Müpaü tinivarutahüave, Tita xenete'üitüani nemüxeyetuirienicü. Müme yuhamatüa me'uyu'enieca xei teviyari heimana tamamata meni'üitüani pürata tuminiyari.

16 'Ana nisütüani ticuvaunetü quepaucua 'aixüa müyüniqueyu müvayetuirienicü.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Maricuxi 14:12-25; Rucaxi 22:7-23; Vani 13:21-30; 1 Curinitutari 11:23-26)

17 Mericüsü 'anatücacu Pa Mücacuxanariyari tucariyari, teyü'üquitüvamete Qesusi 'aurie meniuyucuxeürieni müpaü me'utiyuatü, Haque masihenaque 'aixüa temeiyurienicü, 'ecü 'ixüarari 'icuaiyari pemürecuanicu.

18 Müpaü tivacühüave, Xeimesüa xequenehu quiecarisie. Müpaü xequetenetahävi, Ti'üquitame müpaü paine, Netucari caneutihuraniri. 'Aquita Pasicua 'ixüarari nepütavevieniqueyu nehësüa miemete teyü'üquitüvamete vahamatü.

19 Hicü Qesusi que mütiyaruta'aitüa yamepüte'uyurie. 'Aixüa mepiyuri Pasicua 'ixüarari 'icuaiyari, para meme'erivanicü Cacaüyari que mütiyaruhayevaxü vateüterima.

20 Hicü 'ucutaicarecu mexa 'aurie nayerüni Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü.

21 Metecuacacu müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme pünesiyetuanü.

22 Cuini mieme meyhiverietü yuxexuitü müpaü metenitihüavetücüne, Ne netihücü Ti'aitame.

23 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xevitü canihücütüni nehamatü pa manati'üve xacüsie, 'iya caneniyetuamücü.

24 Yuri Tevi que nemütiteva necaniyemieni nemümierienicü que müre'uxa nehapaüsita, peru xüa 'üi 'iya tevi que mü'ane munesiyetuanü Yuri Tevi nehücütüme. Masi 'aixüa pü'aneniqueyu xüca ca'utinüivaque 'iya tevi.

25 Hicü miyetuaniquecai Curatütü müpaü niutayüni, Ti'üquitame netihücü ne. Rehüave, 'Ecüsü müpaü pecaniutaineni.

26 Hicü metecuacacu Qesusi pa nanucu'üni. 'Aixüa 'utayüca Cacaüyari hepaüsita pa hepaüsita, nititara tivarumi teyü'üquitüvamete. Müpaü niutayüni, Xequenanu'üi xequeneuticua'i. 'Icü caninevaiyaritüni.

27 Hicü 'enucuhana ca tecüxi, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nivaru'itüani müpaü 'utaitü, Yunaitü xequenanutü'ixëxa 'icü.

28 'Icü caninexuriyatüni, türatu mühecua caniseiriyamücü. Yumüireme vahesie mieme nitayeuriemücü memüteheuyehüviyarienicü 'axa memüte'uyuricü.

29 Müpaü nepütixecühüave, tavari havaicü nepüca'enu'ieni 'icü caxie haryari, mexi tucari ca'aye'ave quepaucua hecuamecü nemenu'ieni xehamatü haque ne'uquiyari müre'aita.

Qesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniquecai, quename ca'imaicai 'utaitü

(Maricuxi 14:26-31; Rucaxi 22:31-34; Vani 13:36-38)

30 Hicü cuicari Cacaüyari hepaüsita me'uticuicaca menecüne Huriva Mati'u.

31 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme yunaitü xepücunuitüarieni 'icü tücarisie necümana. Müpaü püre'uxa, Nepimieni muxasi vahüveme, muxasi müva'üviyacai menitaxüriexüacuni.

32 Nemierieme ne'anucuqueme nenixe'anucuhaitüiyamücü Carereyasiepaütü.

33 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Sepanetü yunaitü memucunuitüarie 'acümana, ne hasuacu nepücacunuanü.

34 Qesusi rehüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, 'icü tücarisie vacana 'uquiri catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

³⁵ Pecuru rehüave, Sepanetü meuyevese 'ahamatü nemumierieni, nepücanecu'imavani quename necamasimate ne'utaitü. Yunaitü teyü'üquitüvamete yaxeixüa meniutiyanecaitüni.

Quesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie
(*Maricuxi 14:32-42; Rucaxi 22:39-46*)

³⁶ Mericüsü Quesusi Quetisemani mütiuyetevasie neta'ani vahamatü. Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, 'Uva xequenateni, ne mexicuxi 'uma nepünenenevime.

³⁷ Hicü Pecurumame Severeu nivemama yuhutame nivarevitüni manapai, nisütüani yuhiverietü yu'iyaritüatü.

³⁸ Hicü müpaü tinivarutahüave, Ne'iyarisie cuini mieme neninehiverieca, mücücü nenimüximeni. 'Uva xequeneuyahayeva xequenetaneniereni nehamatü.

³⁹ 'Esiva 'uma 'uyaca niutihüximaqueni. Niyutanenevienieni müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari xüca tüma yüvenique müca'aye'anicü, 'icü hivericacü nemüca'itüarienicü cuerietü. Mesü que münatinaque ne pücatixaü, que matinaque 'ecü püta yaneque'itüarieni.

⁴⁰ Teyü'üquitüvamete memanatecaisie nuaca, nivaretaxeyia mecusume. Müpaü tinitahüave Pecuru, 'E'e xecateyüvavecai siqueresü xei hurayari xemütanenierenicü nehamatü.

⁴¹ Xequenetaneniereni, xequeneyunenevieca capa 'axa xete'uyurienicü xe'uta'inüasieme. Xe'iyari caniyuvaüriyani, xevaiyari masi puverani.

⁴² Hicü hutarieca heyaca niyutanenevienieni müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari, xüca cayüveni 'icü manuyeyanicü, xüca heuyeveca yanemü'itüarienicü, que mümatinaque yaquetiuyüni.

⁴³ Nuaca tavari nivaretaxeyia mecusume, memücusimarietücateicü.

⁴⁴ Varucu'eirieca tavari heyaca hairieca tiyutanenevi yaxeixüa 'utaitü.

⁴⁵ Hicü teyü'üquitüvamete memanatecaisie nuaca müpaü tinivarutahüave, Xetecusu cuxi xete'uxipie. Camü, canaye'aximeniri, Yuri Tevi que nemütihücü, nemüyetuiyanicü 'axa teyuruvamete vahesüa.

⁴⁶ Xequenancu'uti tepüvanaquiyu. Que mü'ane munesiyetuani 'acanamieni.

Quesusi que mütiuviyarie
(*Maricuxi 14:43-50; Rucaxi 22:47-53; Vani 18:2-11*)

⁴⁷ Mericüsü 'utaniucacacu cuxi Cura mana caninuaneni Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai. Yuvaücavame teüteri yuhamame nivaravitücaicitüni 'ixiparate cüyexi mete'u'ücame, mara'acate memühürütüariecai teüteri va'uquiyarima mevareyenü'acu.

⁴⁸ 'Iya miyetuaniquecai 'inüari püvarupitüa mevayecünirümecacu, müpaü 'utaitü, Que mü'ane nemütavaüritüani ne'i'isetü, mücü canihücütüni. Xe-queueuviya.

⁴⁹ Hicü Qesususüa nuaca müpaü niutayüni, Que 'acu Ti'üquitame. Ni'iseni.

⁵⁰ Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Nehamicu, titacü pemütinua, yaquetineuyuri. Hicü 'auriena me'uyucuxeüriececa, Qesusi meniuviya.

⁵¹ Müme Qesusimatü memu'uvacai xevitü nivatihana yu'ixipara. 'Ivaca ti'uximayatame mara'acame mühürütüariecaisüa mieme, nacaya naviteni.

⁵² Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Painatana queueuca'uta 'a'ixipara. Yunaitü 'ixiparasie memüteviya, 'ixiparacü mepüca'unarieni.

⁵³ Müpaü pecaticu'eriva nemüyüvecü nemitavarienicü ne'uquiyari, mücü cuitü müvaranü'anicü yutupirisixima tamamata heimana huta vaxayari meyupaümeme.

54 Peru xüca müpaü netiyurienique, quepaü raye'aniqueyu 'utüarica meuyevese 'ipaü mütiyüni manuyüne.

55 Hicü 'ana Qesusi müpaü tinivarutahüave teüteri, Cari xepeyecü 'ixi-parate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, que mütiwiviyarüva tinavayame. Müixa tuquita nenayecateitüni tucariçü neti'üquitatü. 'Ana xepüxatesihevi.

56 Perusü 'ipaü naitü pütiuyü, maye'anicü texaxatame que memuyia 'utüarica xapayarisie. Hicü teyü'üquitüvamete yunaitü me'icu'eirieca meniyuta'unaxüani.

Qesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie

(Maricuxi 14:53-65; Rucaxi 22:54-55, 63-71; Vani 18:12-14, 19-24)

57 Müme memiviya Qesusi mecani'atüirieni Caipasi. Mücü mara'acame mühürütüaricai canihücütücaitüni. Hesüana müme 'inüaricü memüte'üquitametücai meniyucuxeürieni 'uquiravesixi vahamatü.

58 Pecuru niveiyacaitüni yateva mara'acame mühürütüaricai quitanapaitü. Mana heutahaca tupirisixi va'aurie nayerüni niereque que mü'itüarieni quecai.

59 Hicü mara'acate memühürütüaricai vahamatü yunaitü 'isücate 'axe-icüa menivavautüvecaitüni memunenierixü, Qesusi memütaxanetacü, vani-ucüicü mümierenicü.

60 Mepüyutexiecai sepa yumüiretü mete'itavatü memu'axüa metehécüatatü que memüte'unenierixü. 'Imatüriea yuhutatü me'anucu'uca,

61 müpaü meniutiyuani, 'Icü müpaü painecai, Ne necaniyüveni nemica'unacü Cacaüyari tuquieya, tavari hairieca tucari nerenuquitüani.

62 Hicü mara'acame mühürütüaricai 'anucuqueca müpaü tinitahüave, Tixaü pecatitaniüni 'ahepaüsita, 'ipaü que memümetaxaneta 'ime.

63 Qesusi 'asipücahainecai. Hicü mara'acame mühürütüaricai müpaü tinitahüave, Nepümasihürütüa Cacaüyari mayeyuri masi'eniecacu yapemütaticühüavenicü xüca cürisitu pehücütüni Cacaüyari nu'aya.

64 Qesusi cayucu'imavatü müpaü ticühüave, 'Ecü müpaü pecaniutaineni. Mücü meta, müpaü nepütixecühüave, Yemecü xecanenixeiyacuni Yuri Tevi que nemütihücü, mana ne'acaime Que Mü'ane Mütürücaüye serieta, haisata ne'acamecame taheima.

65 Hicü mara'acame mühürütüaricai yu'ixuriqui niutasana müpaü 'utaitü, Cari pisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü. Que cuxi tetevareuyehüva memunenierixü. Xemetütü hicüri xepi'eni que mütiwixixima Cacaüyari 'axa 'utaitü.

66 Que xetecu'eriva. Müme müpaü metenicühüaveni, Peuyevese mümierenicü.

67 Hicü mericü meniti'aüsicamatücüne hüxitana, menitihusutücüne. Hipatü 'auritapana meneitvani

68 müpaü me'utiyaütü, Cari pepütixaxatame. Mericüte Cürisitu, quetaneu-taxatüa que mü'ane pümasiheutiva.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, quename Qesusi camaicai 'utaitü

(Maricuxi 14:66-72; Rucaxi 22:56-62; Vani 18:15-18, 25-27)

69 Mericüsü Pecuru tacua niucateitüni. Ti'uximayatame hesüana nuaca 'üimaritütü müpaü tinitahüave, 'E'e, 'ecütari Qesusimatü pepuyeicacai Carereya quiecamematü.

70 'Iya niyucu'imavacaitüni yunaime vahüxie müpaü 'utaitü, 'Asinepücatimate tita pemütixata.

71 Mana heyacu quitenie xevitü nixeiya 'uca. Müpaü tinivarutahüave müme mana memüti'ucai, 'Icüri Qesusi Nasaretitanacamatü puyeicacai.

⁷² Tavari niyuta'imani yühürütütü müpaü 'utaitü, Cacaüyari nesi'eniecacu nepaine, nepüca'imate mücü tevi.

⁷³ Yareutevicacu vana memüti'ucai me'u'axüaca müpaü metenitahüave Pecuru, Yuricü 'ecü xevitü pecanihücütüni müme. 'Aniuquicü pepümasiücü que pemütiuniuca.

⁷⁴ Hicü 'axa tiniutiutüyani, müpaü 'utaitü, Cacaüyari xüca 'axa ne-siyurienique tüma xüca neti'itavani, yemecü nepaine, nepüca'imate mücü tevi. Yapaucua niutahiva vacana.

⁷⁵ Pecuru ne'erivacaitüni Qesusi niuquieya que mütitahüavixü, Vacana catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani quename pecanesimate pe'utaitü. 'Anuyeyaca niutasuani cui yuhiverietü.

27

Qesusi que mütiutahüavarie Piratu hüxie

(Maricuxi 15:1; Rucaxi 23:1-2; Vani 18:28-32)

1 Mericüsü ximeri yunaitü mara'acate memühürütüariecai teüteri va'uquiyarima vahamatü meniuyucuxeürieni meyu'enienique Qesusi hepaüsita, memimienicü.

² Meneihana hüacame, Piratu meniyetuirieni cuvexunaruri.

Cura que mütiümü

³ Mericüsü Cura miyetua tiutamariECA quename 'isücate mete'uta'aitaxü mümierienicü, yücü tiniyücühüavecaütüni. Vatumini nivarecu'ütüani mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi, xei teviyari heimana tamamata pürata tuminiyari,

⁴ müpaü 'utaitü, 'Axa nepütiuyuri nemiyetuacü tevi hesiena mücarahüiya, xuriyaya mütayeurienicü. Müme müpaü metenicühüavecaütüni, Sepasü tame, 'ecü püta pepü'acuerivayurieca.

⁵ Tuquita heicaxürieca tumini nivayeyani. Heyaca niuyucavieni.

⁶ Mara'acate memühürütüariecai meheiti'üca tumini müpaü meniutiuyanecaütüni, Pücatauniva temeicaxürienicü tuquü tuminiyari meucavesie, muyetuyiacü tevi xuriyaya mütayeurienicü.

⁷ Me'uyu'enieca cuie mecaniunaneni mücü tuminicü xari vevivame cuieya, mana heu'uvacate teva miemete vateuquiyapa mayanicü.

⁸ 'Ayumieme mücü cuie Xuriya Mataxüri catiniuyetevaca hicüque.

⁹ 'Anari naye'ani tita Cacaüyari mütiutayü Queremiyaxi müpaü 'utainecacu tixaxatametütü, Menei'üni xei teviyari heimana tamamata pürata tuminiyari, que müraye'arücai 'iya, 'Ixaherisixi teüteriyari müpaü mete'eye'atüacu,

¹⁰ mepi'ütüa xari vevivame meminanairienicü cuie, Ti'aitame que münetiu'aitüa.

Piratu Qesusi que mütiuta'ivaviyaxü

(Maricuxi 15:2-5; Rucaxi 23:3-5; Vani 18:33-38)

¹¹ Mericüsü Qesusi niutaquerieni cuvexunaruri hüxie. Mücü müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü 'ecü. Qesusi cayucu'imavatü rehüave, 'Ecüsü müpaü pecaniutaineni.

¹² Mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi me'ixanetacacu 'asipücatiuta'a.

¹³ Hicü Piratu müpaü tinitahüave, Pecativa'enie que müreupaüme memaitüca 'ahepaüsita memunenierixü.

¹⁴ 'Iya havaicü püca'ita'ei. 'Ayumieme cui ni'iyarixiecaütüni cuvexunaruri.

*Cuvexunaruri que mütiuta'aitaxü. Quesusi mümierienicü
(Maricuxi 15:6-20; Rucaxi 23:13-25; Vani 18:38-19.16)*

15 Mericüsü xexuime 'ixüarapa cuvexunaruri niyuväüriyacaitüni memanutaxürivacai xevitü müxünarienicü teüteri vahesie mieme, que mü'ane müvanaquecai.

16 'Ana 'anutahüiyacame mecanexeyiacaitüni mümarivacai Vaxavaxi müтитеvacai.

17 Me'uyucuxeüriecu Piratu müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane püxenaque nemüxexünirieni, Vaxavaxiri, mesü Qesusiri Cürisitu müterüvarüva.

18 Müpaü pütimaicai, me'ütesatü memiyetuacü.

19 Hicü Piratu mana 'acaicu 'isücame 'uvenieyasie, 'üyaya niuqui neinü'airieni müpaü 'utaitü, Queneuhayeva mücü tevi heiseriemecü yamüticamie. Cümana vaüca nepütiucuinixü neheinüsita hicü yüvicüta.

20 Mericüsü mara'acate memühürütüarietü 'uquiravesixita menivarutahüave teüteri memitavavirienicü Vaxavaxi, memüteta'aitacü Qesusi mümierienicü.

21 Hicü müpaü tinivarutahüave cuvexunaruri, 'Ime yuhutame que mü'ane püxenaque nemüxexünirienicü. Müme müpaü mepaitücatei, Vaxavaxi queuexüna.

22 Piratu tivacühüave, Mericüte, queri ne'iyurieni Qesusi 'icü Cürisitu müterüvarüva. Yunaitü mete'icühüave, Curuxisie que'umierieni.

23 'Iya tivarahüave, Titayaricuta, queri tiuyuri 'axa tiuyuri. Müme cuini mieme meniutihivatücüne müpaü me'utiyuatü, Curuxisie que'umierienicü.

24 Piratu tiuxeyaca que mütiyutexienecai, masi cuini mieme que memüteyuxamurietüvecai, ha niuta'aita, niucamaimani teüteri vahüxie müpaü 'utaitü, Ne nepü'itiya, nehiesie pücarahüivani 'icü xuriyayacü, xeme püta xehesie pürahüiyani.

25 Yunaitü teüteri müpaü metenitahüave, Xuriyayacü tahesie querahüivani, tatüriyama vahesieta.

26 Hicü nivaruxünirieni Vaxavaxi. Tiuta'aitaca Qesusi mücuveyaxüanicü, niyetuani curuxisie mümierienicü.

27 Mericüsü cuvexunarurisüa miemete cuyaxi parasiyusie mehevitüca Qesusi cuyaxi vaquita, menivaruta'inieni cuyaxi mana memayetecai yunaine.

28 Me'itiquemaripieca, cuya 'ücarieya mütaüraüye menenacuvirieni.

29 Xuya mumyari me'utasaca mu'uyasie menenutimanirieni, haca 'isüyari menicueitüani serietana. Hüxiena metitunuma'utü meninanimacaitüni müpaü me'utiyuatü, Que 'acu Huriyusixi tiva'aitüvame.

30 Me'i'aüscavieca, haca meninavairieni, cümana mu'uyasie menicuvayacaitüni.

31 Me'inanaimaca meninavairieni 'ücar, menitiquemaritüani 'ixuriquiey-acü. Mana meneihana curuxisie mümierienicü.

*Quesusi que mütiümierie curuxisie
(Maricuxi 15:21-32; Rucaxi 23:26-43; Vani 19:17-27)*

32 Mericüsü mana me'uyehutü menitaxeiya Sirenetanaca Simuni titevacame. Mecaniviya menütüquirienicü curuxieya.

33 Curucuta mütiuyetevasie meniu'axüani, taniuquicü Müqui Mu'uya Manuca mütiuyetevasie.

34 Mana meni'itüani vinu masina siürica nücame meuyuyehüacacü. He'inüataca püca'i'imücücai.

35 Curuxisie me'icavieca cuyaxi meniyuta'iva que memüteheitahuriexüaniquercaicü 'ixuriquieya.

36 Mana mecetëtü meni'üviyacaitüni.

37 Mu'uya heima meneivera xapa, que mütiutaxanesie re'ucame, 'ICÜ QUE-SUSI CANIHÜCÜTÜNI HURIYUSIXI MÜTIVA'AITÜVAME, 'anuyüneme.

38 Mericüsü 'auriena menivarutivütüani tenavayamete yuhutame curuxisie, serietana xeime 'utatana xeime.

39 Hicü müme memanuyecücacai 'axa metenicühüavecaitüni yumu'u me'utisiquetü

40 müpaü me'utiyuatü, Cari 'ecü pepica'unaquecai tuqui, haica tucari 'anayeyayu pepenuquitüaniquercai. Parasü, queneu'atavicueisitüa xüca Cacaüyari penu'ayatüni. Curuxisie quenacaye'a.

41 Müpaüta mara'acate memühüritäriecai mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai 'uquiravesixi vahamatü me'inanaimatü yunaitü müpaü meniutiyuanecaitüni,

42 Hipame niu nivatavicueisitüvacaitüni, pücaüve müyutavicueisitüanicü yücümana. Cari 'Ixaherisixi catatini'aitüvametüni niu. Mericüte, hicü que'acayani curuxisie, yuri temüteta'erienicü tame hesiena.

43 Mücüsietü Cacaüyarisie yuri püti'eriecai, hicü xüca 'inaqui'erieca que'itavicueisitüani müpaü mainecaicü, Ne Cacaüyari necaninu'ayatüni.

44 Tenavayameteta 'auriena curuxisie memuyevücai yaxecüa 'axa metenicühüavecaitüni.

Quesusi que mütiyetua yu'iyari

(Maricuxi 15:33-41; Rucaxi 23:44-49; Vani 19:28-30)

45 Mericüsü tuca niucuyüre naisarie mana cuiepa cüa caviecacuque niucuecüre.

46 Hicü cüa caviecacu Quesusi carima niutahiva müpaü 'utaitü, Heri, Heri, rama savacütani, taniuquicü Necacaüyari necacaüyari titayari penetiucu'eiri manuyüne.

47 Hipatü müme muva memüti'ucai me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Eriyaxi niutahüave.

48 Xevitü müme 'unausarümetü neyani, ha'iseveme 'acuetü nitihüniya vinu masinacü. Hacasie 'iqueca neitiserieni menu'ienicü.

49 Hipatü müpaü meniutiyuani, 'Acuxisü tepütaneniereni, siparasü 'Eriyaxi xüca 'uhamieni 'itavicueisitüanique.

50 Quesusi tavari carima 'utahivaca niyetuani yu'iyari.

51 Hicü 'ixuriqui 'emayesuicai meuvücai tuquita hixüata nisane heimana 'acayuaca. Cuie putayua, tetexi tiutitarixü.

52 Teuquiya nanutiyepletücani, yumüiretü Cacaüyari teüterimama memecusixüa mepanucu'uitüarie.

53 Teuquiypa meheycüneca Cacaüyari quiecariena meneutahaxüani 'anucüquecu 'iya, yumüiretü mepüvaruxei.

54 Hicü cuya mühüritäriecai hipatü hamatüana memi'üviyacai Quesusi quepaucua cuie memuxe 'uyuaneme memixei naitü que mütiuyü, cuini mieme menimamacaitüni müpaü me'utiyuatü, Yuricü 'icü Cacaüyari caninu'ayatücaitüni.

55 Yumüiretuta 'ucari mana meniti'ucaitüni teva metanenieretü. Müme Qesusimatü menyecüne Carereyasie mete'iminique.

56 Mariya Mararatanaca xevitüta Mariya Cacuvu Cuse müvavarusitücai, Severeu nivemama vavarusi hipatüta mana meniti'ucaitüni.

*Quesusi que mütiucateuqui**(Maricuxi 15:42-47; Rucaxi 23:50-56; Vani 19:38-42)*

⁵⁷ Mericüsü 'acayunirümecacu, tevi mana ninuani xicutütü 'Arimateya quiecametütü Cuse titevatü mütiyü'üquitüvametücai Quesusisüa mieme.

⁵⁸ Piratusüa nuaca nitavavirieni Quesusi caxarieya. Hicü Piratu müpaü pütü'aitaxü müyetüiriarenicü.

⁵⁹ Hicü Quesusi caxarieya necueni nita'eima rinu 'ixuriquiyaricü 'itiya-camecü.

⁶⁰ Yuteuquiyapa neitateni mühecuaçaisie meripai mütiuta'aitacai müvaye'inierienicü 'aitüa. Tete 'amüнена 'acacurupaca teuquiya heunaca, neyani.

⁶¹ Mana meniucateitüni Mariya Mararatanaca xevitü Mariyamatü teuquiya hüxie.

Cuyaxi que memüte'i'üviyacai teuquiya

⁶² Mericüsü 'uxa'arieca, Pienixi 'utaxücu, mara'acate memühürütüaricai Pareseusixi vahamatü meniuyucuxeürieni Piratusüa

⁶³ müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame tame tepe'eriva 'iya tiyu'irüviyame que mainecai 'ayeyuritü cuxi, Haica tucari 'aye'ayu nepanucuqueni 'utaitü.

⁶⁴ 'Ayumieme quetineuta'aíta teuquiya mü'üviyarenicü hairieca tixüyuque, capa teyü'üquitüvamate yüvicüta me'axüame me'inavanicü, müpaü capa metevarutahüavecü teüteri, Müquite vasata panucuque. Xüca müpaü meteyurienique, 'imatürieca mieme 'irümari pe'ivaniqueyu meripai mieme.

⁶⁵ Piratu müpaü tinivacühüaveni, Xemesietü cuyaxi xequenivaranuvitüqui. Xequenehu xequene'üviyani que xemüteyüvave.

⁶⁶ Müme mehecüneca meni'üviyacaitüni teuquiya. Cuyaxi menivaruhürütüani, tetesie teuquiya menu'inüaritüani yuseyucü.

28*Que müranucuquetüarie 'umieriecu**(Maricuxi 16:1-8; Rucaxi 24:1-12; Vani 20:1-10)*

¹ Mericüsü 'uxipiya tucari 'utaxücu semana mexüacame tucarisie yuimuana Mariya Mararatanaca xevitü Mariyamatü mana menu'axüani me'ixeiyaque teuquiya.

² Hicü cuie carima niutayuan. Taheima nacaneni Ti'aitame tupirieya. Nuaca, heicurupaca tete, hesiena nayerüni.

³ Merücariyapaü pütüyuxexeyacai, 'ixuriquiteya pütuxacai 'üvipaü.

⁴ Me'imacatü tehüvemete cuyaxi meputiyüyacacai, müquite vahepaü me'ananetü menacüne.

⁵ Hicü niuqui tuayame müpaü tinivarutahüave 'ucari, Xepücaheumamaca xeme. Ne müpaü nepütimate xemicuvautüve Quesusi curuxisie memierie.

⁶ 'Uva pücayecaca. Panucuquetüarie que mainecai. Xequenacüni xequeneu'ixüari haque matequi.

⁷ Hicü cuitü xequenehu, müpaü xequetenivaretahüavi teyü'üquitüvametemama müquite vasata manucuquetüaricü, müxe'anuhaitüiyacü Carereyasiepai. Mana xecaneixeyacuni. Camü yanepütixe'utahüavixüri.

⁸ Cuitü teuquiyapa meheycüneca memamatü cui meyutemamavietü meniutanausaxüani memütevataxatüanicü teyü'üquitüvametemama.

⁹ Hicü mana me'uhucacu Quesusi nivanarucunaque müpaü 'utaitü, 'Aixüa 'acu. Müme hetüana me'utihüxima'uca menimayüani quetayaside, nenevieri menipitüani.

¹⁰ Hicü müpaü tinivacühüaveni Quesusi, Xepücaheumamaca. Xequenehu, xequetenivaretaxatüa ne'ivama Carereyapai memüyehucü. Mana mepünesihexeiya.

Quyaxi que memütevarutahüavixü mara'acate memühüritüariecai

¹¹ Mericüsü 'ucari me'uhucacu, cuyaxi hipatü quiecarisie menecüneti. Naitü que müreyü metenivarutaxatüani mara'acate memühüritüariecai.

¹² Hicü 'uquiravesixi vahamatü me'uyucuxeüriea me'uyu'enieca yunaitü, tumini vaüca menivaru'ütüani cuyaxi

¹³ müpaü me'utiyuatü, Xeme müpaü xequeneutiyuaneni, Teyü'üquitüvametemama meniu'axüani, mepinava mexi tecusucai.

¹⁴ Xüca cuvexunaruri tiutamarieni, tame 'aixüa tepiyurieni xehesie mücarahüiyanicü.

¹⁵ Müme tumini me'utanaqui'erieca yamepüteyuriecai que memüte'utahüavarie. Müpaü pürecuxaxasiva Huriyusixi vasata hicüque.

Quesusi que mütivaruhüritüa nü'arisixi

(Maricuxi 16:14-18; Rucaxi 24:36-49; Vani 20:19-23)

¹⁶ Hicü teyü'üquitüvamete Tamamata Heimana Xevitü Carereya menecüne mücü yemurisiepai Quesusi que mütivarehüavecai memüyehucü.

¹⁷ Me'ixeyatü nenevieri mecanipitüacaitüni, hipatüsietü müme 'asimepücatemaicai xüca yuritüacaitüni me xüca catixaütüni.

¹⁸ Hicü Quesusi 'aura niuyani, tinivarutaxatüani müpaü 'utaitü, Naimecü heiserie nepexeiya taheima cuiepata.

¹⁹ 'Ayumieme xequeneutayeixüa, teyü'üquitüvamete xequenivarayeitüa yu-naine nuivarite, xevaca'üyatü ta'uquiyarisüa nu'ayasüa 'Iyari Mütiyupatasüa memümiemetetünicü,

²⁰ xeteva'üquitüatü yamemütecahunicü nai que nemütixe'u'aitüa. Camüsü, nesietü tucaricü xehamatü nepuyeicani mexi cataparive. Müpaü xeiçüa cani'aneni.

MARICUXI

Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütiü'üxasitacai

Ti'üyame Vani que müticuxatacai

(Mateu 3:1-12; Rucaxi 3:1-9, 15-17; Vani 1:19-28)

¹ Niuqui 'aixüa manuyüne Qesusi Cürisitu Cacaüyari münu'aya hepaüsita, 'ipaü tiniusutüarieni.

² Quisariyaxi Cacaüyarisüa mieme müti xaxatametücai xapayasie, müpaü catine'uca,

Camü, neniüqui tuayame necananunü'amücü meri.

Mücü 'aixüa caniyuriemücü 'ahuye pecanuavecacu.

³ Macumavesie xevitü nahivani,

Xequeneha'arütüaca Ti'aitame huyeya, 'utaitü,

Xequeneutixeurariya huyeteya, 'utaitü.

⁴ Que müre'uxa, Vani macumavesie tine'üyanecaitüni, müpaü ticuxatatü, memütehaye vacü 'axa memüteyuricaicü, mücücü memüteheuyehüvyarienicü, 'arique memüca'üyarienicü.

⁵ Yunaitü Cureya cuieyarisie quiecatari, yunaitü Querusareme quiecatarita, menyecüne me'ixeyacutü. Nivareca'üyacaitüni yunaime Curutani hatuxamesie, meyuhecüatacacu 'axa que memüte'uyuri.

⁶ Mücü Vani cameyu huxariyari cananacatücücaitüni, navi hüyameyaricü nayühüacaitüni. Tüpuxi nivacuacaitüni, yeuta mieme xiete ni'iecaitüni.

⁷ Que müticuxatacai, müpaü nainecaitüni, Xevitü 'ucanamiene ne'utüma. 'Iya yemecü canive'emetüni, ne pücatixaü. Ne 'aixüa nepüca'ane nehiesie müti naquenícü ni nemiparevienícü.

⁸ Nesüari necanixe'üyaneni hacü. Mücü canixeca'üyamücü 'Iyari Mütiyupatacü.

Qesusi que mütiuca'üyarie

(Mateu 3:13-17; Rucaxi 3:21-22)

⁹ Mericüsü, 'ana caninuani Qesusi, Nasareti heyeyaca Carereya cuieyarisie. Vani canica'üya Curutani hatuxamesie.

¹⁰ Hicü Qesusi hapa 'anatiyeiximetü, muyuavi niuxeiya 'anacayepierümeme. Canixeiya 'Iyari 'acamieme para hesiena müyuhayevacü, cucurupaü 'anetü.

¹¹ Xevitüta niutaniani taheima, müpaü 'utaitü, 'Ecü pecaninenivetüni, necamaninaqui'erieca. 'Acümana neninetemavieca.

Qesusi que mütiuta'inüasie

(Mateu 4:1-11; Rucaxi 4:1-13)

¹² Hicü 'Iyari neinü'ani macumavesie.

¹³ Mana niuyeicacaitüni huta tevyari tucari. Cauyumarie ni'inüatanecaitüni. Yeutari memüvaxuave niuyeicacaitüni Qesusi. Cacaüyari tupirisiximama menipareviecaitüni.

Qesusi que müti sutüa ti'uximayatü Carereya cuieyarisie

(Mateu 4:12-17; Rucaxi 4:14-15)

¹⁴ Mericüsü, Vani 'anutahüyacu, Qesusi caninuani Carereya cuieyarisie, niuqui cuxatatü 'aixüa manuyüne, que mütiyüni Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü,

15 ya'utaitü, Tucari canaye'aniri. Hicürixüa Cacaüyari cuitü canisutüamücü 'ena ti'aitatü. Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecäi, niuqui 'aixüa manuyünesie yuri xequeteneuta'eri.

Quesusi que mütivaruta'ini hesiena memüteviyanicü quesüteveiyamete yunau-came

(Mateu 4:18-22; Rucaxi 5:1-11)

16 Mericüsü, haracuna tesita 'uyemietü Carereya cuieyarisie, canivarux-eiya Simuni 'Atüreximame yu'ivamacame. 'Emeneitavivivacaitüni vipi haracunasie, memüquesüteveiyametetücaicü müme.

17 Hicü Quesusi müpaü tinivartahüave, Cümü, nehesisie xequeteneviyani. Teüteri xevacuxexeürivame nixixe'ayeitüamücü, quesüte xemütevaruxexeürivapaü hicü.

18 Yapaucua yuvipi me'ucu'eirieca, hesiena meteniuvia.

19 Hicü 'esiva 'umapai 'uyemietü nivaruxeyia Cacuvu Vanimame yu'ivamacame, Severeu nivemama. Müme canuvásie meniyetecaitüni yuvipi memanesiquitüatü.

20 'Iya nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü. Yuquemasi Severeu me'ucu'eirieca canuvásie yecäime, te'ivamete vahamame, Quesusisie meteniuvia.

Cacaüyari müca'itiya que mütinücai tevi

(Rucaxi 4:31-37)

21 Mericüsü Caperünaume meneta'axüani. Hicü cuitüva 'uxipiya tucarisie, Huriyusixi vatuquita heutahaca, tini'üquitacaitüni.

22 Menihüxiyacaitüni tita müti'üquitacai hepaüsita. Que mü'ane heiserie mexeyapaü tinivaru'üquitüvacaitüni, que memücate'üquitacai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai.

23 Mericüsü heutahacu, yapaucua tevi caneutahani vatuquita cacaüyari müca'itiya minücai. 'Iya niutahiva

24 müpaü 'utaitü, 'Ai, que petati'uximatüani, Quesusi Nasaretitanaca 'acu. Petasiheuyehüanique petinüa. Ne nepümasimate que pemüpaicü. Que mü'ane Cacaüyarisie mieme mupasie, 'ecü pecanhücütüni, tinitahüave.

25 Quesusi nita'imaiya, müpaü ticühüavetü, Cayuvatü 'aixüa, queneuxüna.

26 Hicü mücü cacaüyari müca'itiya, tevi nütü, carima 'utahivatü, nixüna.

27 Yunaitü menihüxiyani. 'Ayumieme niuqui meniutixüatüatücüne müpaü me'utiuyatü, Titari 'icü. Que titita 'icü 'üquisica mühecua. Camü heiserie hexeyatü tiniva'aitüaca 'asita cacaüyarixi memüca'itiyatüca, müme meni'enieni.

28 Hicü cuitüva naisarie Carereya cuieyarisie tinitamariva que mütiuyuri.

Quesusi que mürenayehüa Pecuru varücaüya

(Mateu 8:14-15; Rucaxi 4:38-39)

29 Mericüsü tuquita me'ayenexüaca, Simuni 'Atürexü vaquie menecüne, Vani Cacuvu yunaitü.

30 Simuni varücaüya mana niucateitüni hüiyatü. Cuitüva metenitaxatüani Quesusi que mü'anecai.

31 Hicü 'aura 'ayaca, mamaya 'uviyaca, nenuchüana. Yapaucua cahüiyatü nayani 'uca, tinivarumini.

'Acayunecu, yumüiretü que memüte'anayexüriya

(Mateu 8:16-17; Rucaxi 4:40-41)

32 Hicü taicai 'acayunecu, meni'atüirieni tecuicucate yunaime, müme meta cacaüyarixi memüvaviyacai.

³³ Yunaitü quiecatari meniyucuxeürieni quitenie hüxie.

³⁴ Yumüireme nivararayexürieni cui memüyüacai müireme cuiniyacü. Cacaüyarixita nivarayenü'axüani yuvaücavame. Pücavapitüacai cacaüyarixi memütinunicü, müme memimaicaicü.

Quesusi que müticuyeicacai Carereya cuieyarisie ticuxatatü
(Rucaxi 4:42-44)

³⁵ Hicü 'uxa'arieca ximeri meri 'acuxi yüvicüta nanucuqueni. Quita vayeyaca, neyani macumavesiepai. Mana niuyutanenevieni.

³⁶ Hicü Simuni, hipatüta hamatüana memu'uvacai menenucuyeique Quesusi.

³⁷ Me'itaxeiyaca müpaü metenitahüave, Yunaitü mepümasicuvautüve.

³⁸ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Cümüsüari 'uma püta tepüyehu. Hipame quiecaritiesie tepütayeixüani, nemütivaretaxatüanicü manarita. 'Ayumieme necaneyeyani.

³⁹ Hicü mana niuyeicacaitüni, ticuxatatü vatuquiteta naisarie Carereyasie, varayenü'avatü cacaüyarixi.

Quesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai
(Mateu 8:1-4; Rucaxi 5:12-16)

⁴⁰ Mericüsü xevitü cuiniyacü müca'itiyacai caninuani hesüana, cui 'ivaviri-
etü. 'Utitunumaveca hüxiena, müpaü tinitahüave, Xüca pe'avaüriyani, 'ecü pecaniyüveni pemünesi'itieni.

⁴¹ Quesusi 'inenimayatü yumama niutasera. Nimayüani müpaü ticühüavetü, Nesüari nepünevaüriya. Pecaniu'itiyani.

⁴² Müpaü titahüavecu yapaucua peunua cuiniya. Tevi 'itiyatü nayani.

⁴³ Cüni mieme 'ihüritütü, Quesusi neinü'ani cuitüva,

⁴⁴ müpaü ticühüavetü, 'Amarima 'aixüa, xeimetüme pemücaraxaxatüvani havaicü. Mara'acamesüa quenemie püta. Quene'axeiyana. Pemanayevécü, quenanutimava que müre'aitaxü Müsexi yapemütivatahecüatüanicü.

⁴⁵ Mücü masi mana heyaca yatiniutixatatüyani vaücava. Naisarie tinicuxat-
acaitüni que mütiyü. 'Ayumieme Quesusi pücayüvecai quiecarisie me'axeni
yuhecüatatü, masi yeuta necateitüni macumavesie. Hesüana meni'axecaitüni
naisarie quiecatari.

2

Quesusi que mürenayehüa huriecame
(Mateu 9:1-8; Rucaxi 5:17-26)

¹ Mericüsü yapaümexa tucari 'anucayacu, hutarieca caninuani Caperünaumesie. Catiniutamariva quename quita hayecatei.

² Yumüiretü cuitü meniyucuxeürieni. Memüyumüirecaicü, ni quitenie hüxie mepücatenaquecai. Mücü tinivacüxaxatüvacaitüni nauquü.

³ Hicü hipatü huriecame meni'atürieni, yunacuatu mehecuetü.

⁴ Hura me'ecuenique meniyutatexieni teüteri memüyumüirecaicü. 'Ayumieme Quesusi manucatei qui heima püta mecaneitiyepieni. Me'ivati'ineca 'ixumari muva meneicatüani huriecame, 'itarisie 'acaimé.

⁵ Quesusi varuxeyaca yuri que memüte'eriecai, müpaü tinitahüave huriecame, Nenive, pepüreuyehüviyarie 'axa pemütüyuricü.

⁶ Hicü hipatü 'inüaricü memüte'üquitametücai muva mecanayetecaitüni. Yu'yarisie müpaü metenyücühüavecaitüni,

⁷Titayaricuta müya ticühüave icü. Pisevixima Cacaüyari müpaü 'axa 'utaitü. Quepainetü püyüve müreiyehüvirieni tevi 'axa tiuyurieyu. Xevitiüxa xEICÜA caniyüveni Cacaüyaritütü.

⁸Quesusi yu'iyarisie timaitü müya memüteyücühüavecaicü, müpaü tini-varutahüave, Titayari müya xeteyücühüave yu'iyarisie.

⁹Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütitahüave muhurie, Pepüreuyehüviyarie 'axa pemütiiyuricü. Caticuanive masi müpaü mütitahüave, Quenanucuquexi, 'a'itari quenanucucue'i, quenecucuyeicani.

¹⁰Paraque müpaü xemütehetimeanicü Yuri Tevi netitevatü heiserie nemexeyacü cuiepa, nemütivareuyehüvirienicü 'axa meteyurieyu, müpaü tinitahüave huriecame,

¹¹'Ecü nepümarahüave, quenanucuquexi, 'a'itari quenanucucue'i, 'aquei quenemie.

¹²Hicü nanucuqueni. Yu'itari 'anucucueca neyani yunaime vahüxie. 'Ayumieme yunaitü meniuhüxiyani. 'Aixüa meniutiyanecaitüni Cacaüyari hepaüsita, müpaü me'utiyuatü, Hasuacu tepücanenierivave 'ipaü tiyüaneme.

Que mütita'ini Revi hesiena mütiviyanicü

(Mateu 9:9-13; Rucaxi 5:27-32)

¹³Mericüsü tavari haracuna tesita neyani Quesusi. Teüteri yunaitü hesüana meni'axecaitüni. Mücü tiniva'üquitüacaitüni.

¹⁴Hicü mana 'uyemietü nixeiya Revi 'Aripeu münu'ayatücai teüteri memüte'ayutituayasie 'acaime. Müpaü tinitahüave, Nehesie quetineviyani. Revi 'anucuqueca hesiena tiniuviya.

¹⁵Mericüsü ticuacacu Quesusi Revi quita, yuvaücavatü cuviyexunusie mieme memüteyuturiyarie, hipatüta 'axa teyuruvamete metenicuacaitüni Quesusimatü teyü'üquitüvametemama vahamatü. Meniyümüirecailüni memiveiyacai.

¹⁶Hicüsüari hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai, müme Pareseusixi vahesie memüteviyacai, müme me'ixeiya ticuacame 'axa teyuruvamete vahamame müme cuviyexunusie mieme memüteyuturiyari vahamame, müpaü metenivarutahüave teyü'üquitüvametemama, Neuxei, püticia'a püti'ie müme cuviyexunusie mieme memüteyuturiyari vahamatü, 'axa teyuruvamete vahamatü.

¹⁷Quesusi varu'eniaca müpaü tinivarutahüave, Müme 'aixüa memüteheu'erie tiyu'uhayemavame mepücaheuyehüva. Müme memütecucuye püta mepeiyehüva. Nesü que nemütinua, nepücanua nemüvata'inienicü müme heiseriemecü yamemütecahu. Müme 'axa memüteyurie püta nevata'inienique nepunua, memütehayevacü 'axa memüteyuriecaicü.

Que memüte'ita'ivaviyaxü haquiya hepaüsita

(Mateu 9:14-17; Rucaxi 5:33-39)

¹⁸Mericüsü Vani teyü'üquitüvametemama, Pareseusixi yunaitü 'icuai meniyyahaquiecaitüni heiva. Hipatü me'u'axüaca, müpaü metenita'ivaviya, Titayari Vani teyü'üquitüvametemama, teyü'üquitüvamete Pareseusixi vahesüa memümüiemete titayari meteyuhaquie, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mecayuhaquiecacü.

¹⁹Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Que meteyüvave memüyyahaquieca neneüqueme cupanierumama, neneüqueme mexi vahamatü 'a'uca. Mexi neneüqueme vasata 'uca, mecapyüvave memüyyahaquieca.

²⁰Tucari naye'amücü quepaucua neneüqueme mütihanieni vasata. 'Ana meniyyahaquieconi, 'iya tucari 'aye'ayu.

21 Tevi 'ixuriqui mücayutatutuvecü püca'imatesiquitüani 'ixuriqui cui müye'i. Mesü xüca müpäü tiuyurienique, manesiqui hecuametütü müye'i pütahanaqueyu, sanimeyari masi 'axa 'anetü nayaniqueyu.

22 Tevi sixai müye'isie püca'icatuani vinu mücuanacü, mesü xüca müpäü tiuyurienique, sixai nitasanequeyu, vinu neuveveniqueyu sixaita. Vinu masi sixai hecuamesie canituarivani mücuanacü.

Teyü'üquitüvamete que memüte'ivatihunaxüa türicu 'uxipiya tucarisie

(Mateu 12:1-8; Rucaxi 6:1-5)

23 Mericüsü 'uxipiya tucarisie 'esipa niuyeicacaitüni, teyü'üquitüvametemamata yunaitü. Müme menisütüani me'icahurucatu müayeyari, mana me'u'uvatü.

24 Hicü Pareseusixi müpäü metenitahüave, Neuxei, titayaricuta müpäü meteyurie que mücatitauniva 'uxipiya tucarisie.

25 Qesusi müpäü tinivarutahüave, Hasuacu xecate'ititerüvavave que mütiuyuri Raviri, heiyehüatü heuhacamütü, müme hamatüana memü'uvacaita meheuhacacuicucacu.

26 'Iya Cacaüyari quita neutahani quepaucua 'Aviyatari mühüritäriecai mara'acate vahepaüsita. Pa Cacaüyari hüxie mamarari niuticuani. Mara'acate xEICÜA heiserie mepexeiya memiticuanicü mücü pa, hipatü heiserie mepücahexeiya. Müme hamatüana memü'uvacai tinivaruminita Raviri.

27 Müpäüta tinivarutahüave Qesusi, 'Uxipiya tucari caniuti'usieni teüteri vahesie mieme. Teüteri que memüte'uveviya, 'uxipiya tucarisie mieme xEICÜA mepüca'utiveviya.

28 'Ayumieme Yuri Tevi que nemütiteva, 'uxipiya tucari hepaüsitata neca-tini'aitani.

3

Tevi mümamavaquicai

(Mateu 12:9-14; Rucaxi 6:6-11)

1 Mericüsü tavari tuquita neutahani. Tevi mümamavaquicai muva nayecateitüni.

2 Müme menihupiecaitüni, Capenayehüani 'uxipiya tucarisie meteyücühüavetü, me'ixanetacutü.

3 Hicü Qesusi müpäü tinitahüave tevi mümamavaquicai, Quenanucuquexi, hixüapa queneutaquexi.

4 Müpäü tinivaruta'ivaviya Qesusi, 'Uxipiya tucarisie tipitüarie 'aixüa mütiyurienicü, püpitüarie nusu 'axa mütiyurienicü. Tipitüarie mütiyutavicueisitüanicü, püpitüarie nusu mütiyumiencü. Mümesü cayuvatü menümacaitüni.

5 Hicü yuhaxüama varuxeiyaca, yuhiverietü memüsese'icaicü yu'iyarisie, müpäü tinitahüave tevi, 'Amama queneutasera. 'Iya nitasera, 'aixüa 'anetü nayani.

6 Hicü Pareseusixi mevayecüneca, müme Herurexisie memüteviyacai vahamatü menüyu'enieni hepaüsitana, que memüte'imieniquecai.

Teüteri que memüteyucuxetürie haracuna tesita

7 Hicü Qesusi teyü'üquitüvametemama yunaitü haracunapai menecüne. Yümüretü teüteri meniveiyacaitüni Carereyatari, Cureyatari,

⁸ Querusaremetari, 'Irumeyatari, Curutani 'anutaüyetari, Tiru 'aurie Siruni 'aurie quiecatari. Yuvaücavatü me'u'enanaca nai que mütiyurienecai, hesüana mecaniu'axüani.

⁹ Hicü nivaruta'aitüani teyü'üquitüvamete hura memehanacü canuva hesiena mieme, capa me'isaipünacü, memüyumüirecaicü teüteri.

¹⁰ Yumüireme nivaranayexürüvacaitüni. 'Ayumieme yunaitü cuiniya memexeyacai mesaipünatü hesüana meni'axecaitüni me'imayüanique. 'Ayumieme canuva niuta'aita.

¹¹ Cacaüyarixi memüca'itiatüca me'ixeyatü, hüksiena meniu-caxürüvecaitüni, müpaü mete'uhivatü, 'Ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni.

¹² 'Iya heiseriemecü nivahürütüacaitüni memüca'ihecütanicü que müpaicütücai.

Tamamata heimana yuhutame que mütivaranuyexei nü'arisixi

(Mateu 10:1-4; Rucaxi 6:12-16)

¹³ Hicü neutiyune hürisie. Müme müvaranuyexei nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü. Me'ayecüneca teüteri vasata, hesiena meteniüviya.

¹⁴ Tamamata heimana yuhutame nivanayeteüxüa. 'Arique nivatanü'axüaniquecaitüni memütecuxatanicü, hamatüana memü'uvanacü,

¹⁵ heiserie nivapitüaniquecaitüni memüvaranayexürüvanicü tecuicucate, memüvarayenü'axüanicüta cacaüyarixi 'axa memü'anene.

¹⁶ Simuni püxevitütücai, Qesusi mitaterüvaxü Pecuru,

¹⁷ hipatüta, Cacuvu Severeu nu'aya, Vani Cacuvu 'ivaya, Qesusi mütiyarutaterüvaxü Puhanerüquesi, taniuquicü Türarücamete paine,

¹⁸ 'Atürexü, Piripe, Parüturume, Mateu, Tumaxi, Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Tareu, Simuni mücananisitatücai,

¹⁹ Cura 'Isicariutitanaca 'arique Qesusi müyetua.

Que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima 'Iyari Mütiyupata

(Mateu 12:22-32; Rucaxi 11:14-23; 12:10)

Hicü quita meneutahaxüani.

²⁰ Tavari yuvaücavatü teüteri me'u'axüacu müme mepüyutatexie metecuanique.

²¹ Hicü maremama me'u'enanaca, meniu'axüani memenuhanacü. Müpaü metenyücühüavecaitüni, 'Asipücatimate que mütiyuriene.

²² Mücü meta, hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Querusaremesie memeyecü, müpaü meniutiyaneacaitüni, Peheresepuri pinü'ü. Cacaüyarixi 'axa memü'anene va'uquiyarisie mütiyayacü, 'ayumieme püvarayenü'a cacaüyarixi, meniutiyaneacaitüni.

²³ Hicüsüari yu'aurie varutacuevieca, 'üxasicü müpaü tinivaruta'üquitüani, Cauyumarie que tiyüve mayuyenü'anicü yücümana.

²⁴ Yaxeicüata, xeime cuieyarisie quiecatari xüca hixüata meyasana, xüca me'ayuca'unieca, mücü vacuviyexunu pücaüveni 'emüreutevinicü.

²⁵ Xeime quie miemete hixüata xüca meyasana, xüca me'ayuca'unieca, mepücaüvaveni 'ememüteheutevinicü.

²⁶ Cauyumarie xüca yuca'unarümenique, türücariyaya hixüata xüca yu-sanaque, 'emüreutevinicü pücaüveniqueyu. Pütaxüximeniqueyu püta.

²⁷ Tevi pücaüve meutahanicü mütürücaüye quita, piniteya mütinavanicü, me xüca ca'ihüanique mütürücaüye meri. 'Ihüame, pütinavani tita mütiyuave quitana.

²⁸ 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, naime 'axa memüteyurie teüteri, mepüyüvave memüteheuyehüviyarienicü, naime 'axa memütiyuane.

²⁹ Masi que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima Cacaüyari 'Iyarieya Mütiyupata, mücü hasuacu pücareuyehüviyarieni mücücü. Hesiena masi catiniuhüivani, yuheyemecü 'emuvecü tita 'axa mütiyuri.

³⁰ 'Ipaü niutayüni, müme müpaü memutiyuanecaicü, Cacaüyari müca'itiya ninüca.

Quesusi 'ivamama varusieya

(Mateu 12:46-50; Rucaxi 8:19-21)

³¹ Hicü varusieya 'ivamama yunaitü mecaniu'axüani. Tacua meti'utü metenitanü'airieni yu'aurie me'icuevietü.

³² Teüteri yumüretü menayetecaitüni hamatüana. Müpaü metenitahüave, Neuxei, 'avarusi 'a'ivama mepümasiha'ivava tacuapaitü.

³³ Mücü müpaü tinivarutahüave, Quehateri nevarusi ne'ivama.

³⁴ Varanuxeiyatüyaca 'auriena mematecai, müpaü niutayüni, Camü nevarusi ne'ivama.

³⁵ Que mü'ane yamütiyuriene que mütinaque Cacaüyari, mücü canine'ivatüni caninevarusitüni.

4

'Imüari 'ivivame 'üxasi hepaüsita que mütimasücü

(Mateu 13:1-9; Rucaxi 8:4-8)

¹ Mericüsü tavari haracuna tesita tiniuti'üquita. Hesüana meniyu-cuxeürieni yuvaücavatü teüteri. 'Ayumieme canuvasie nacayerüni hapa yecaimesie. Yunaitü teüteri cuiepa püta meniti'ucaitüni ha tesita.

² Mana vaüca tiniva'üquitüacaitüni 'üxasi hepaüsita. Hicü ti'üquitatü müpaü tinivarutahüave,

³ Xequene'enanaca. Camüsü, 'ivivame neyani.

⁴ Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huyeta niucaxürieni. Viqixi meni-cuxürieni meniticuani.

⁵ Hipatüta macutetexiyasie niucaxürieni, vaüca müca'acucueiyasie. Cuitüva niutineni, cuie 'emücasuicaicü.

⁶ Hicü quepaucua tau mane nicuini, niutivani mücahananatücateicü.

⁷ Hipatüta xuya 'imüariyarisata niucaxürieni. Xuya niutivere, heimana niuyecüne. 'Imüari cacaniutixuavere.

⁸ Hipatüta cuie 'aixüa müracu'anesie niucaxürieni. 'Utinexüaca 'utivavereca, niutixuavere. Hipatü xei teviyari heimana tamamata nayani, hipatüta haica teviyari ratüa, hipatüta xei sienituyari ratüa.

⁹ Müpaüta niutayüni, Xaütünetü mu'enaxü que'u'ena.

Titayari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü müti'üquitacai

(Mateu 13:10-17; Rucaxi 8:9-10)

¹⁰ Hicü yühüüate metitetü, müme 'auriena memütitecai, Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü menita'ivaviya 'üxasi hepaüsita que müti'üquitacai.

¹¹ Müpaü tinivarutahüave Quesusi, Xeme xecaniupitüarieni tita mütiuti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Hipatü tacua memütitei püta, naimecü 'üxasi hepaüsita xeicüa mecaniupitüarieni 'utüarica manuyünepäü, para memüca'ixeyacü, sepa yemecü memütanenierenique, para 'asimemücatehetimanicü, sepa yemecü memü'enanacaque,

¹² capa ta'aurie me'axürienicü Cacaüyarisie meteviyaque, capa mete-heuyehüviyarienicü.

*Quesusi que mütihecüatacai yü'üquisica ti'ivivame hepaüsita**(Mateu 13:18-23; Rucaxi 8:11-15)*

13 Hicü müpaü tinivacühüaveni, Cari xeme 'icü 'üxasi hepaüsita xepüca'u'enana. Quetütüri xete'enanani naime 'üxasi hepaüsita.

14 'Ivivame ni'ivieneni niuqui.

15 Hipatü huyeta miemete mecanihümetüni haque niuqui muca'iviya. Quepaucua memi'enie, cuitüva Cauyumarie ni'axeni. Niuqui netücüni vah-esüa muca'iviya.

16 Hipatüta yaxecüa 'imüari mecanihümetüni macutetexiyasie memuca'iviya. Quepaucua niuqui memü'enie, yapaucua menitanaqui'erieni meyutemamavietü.

17 Yücümana mepüchanaanatüca, masi 'emepücateheutere. Quepaucua memü'uximatüarie quepaucua memutaveiyarie 'icü niuqui hepaüsita, yapaucua meniucunuitüarieni.

18 Hipatüri 'imüari menihümetüni xuya 'imüariyarisata memuca'iviya. Müme niuqui meniu'enieni,

19 masi mepüyuhiveritüa tita hicü mütimieme meha'erivatü, tuminicü meyutemamavietü mepütüyu'irüviya, hipameta vaücavame menihive'erieca. Mücücü niuqui niupünariexüani naisata. Cacaniutixuavere.

20 Hipatü 'imüari mecanihümetüni cuie 'aixüa müracu'anesie memuca'iviya. Niuqui mecaniu'enieni, meniuyuvaüriya me'inaqui'erietü, mecaniutixuxu-avereni. Hipatü xei teviyari heimana tamamata menacüne, hipatüta haica teviyari menacüne, hipatüta xei sienituyari menacüne.

*Tita müti'avie que mütihecüasieni**(Rucaxi 8:16-18)*

21 Hicü müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, Cüxeme que racueiya puticü manunamienicü, 'utatüa mutiquecanicü nusu. Vapai püta caraqueca.

22 Tita müti'avie, masiücütü mayanicü xecüa 'apuve. Tita müranucaname, mühecüasienicü xecüa 'apuve.

23 Xaütünetü mu'enaxü que'u'ena.

24 Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, Xequeneyucuerivayurieca tita xemüte'enie hepaüsita. Que xemüteva'inüasirie hipame, yaxecüa xepüte'inüasiyarieni. Hesiena payaxe, xeme xemü'enana xehesie mieme.

25 Que mü'ane tixaütü mürexeiya, tavari cuxi pütimiQuieni. Que mü'ane tixaütü mücarexeiya, sepa que mütitita mürexeiya pütinavaiyarieni.

'Üxasi 'imüari hepaüsita, que mütiutineica

26 Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, 'Ipaü catini'aneni Cacaüyari ti'aitametücacu. Camü xev 'imüari niuta'ivieni cuiepa.

27 Niucahupuni nanucuquecani tucaricü tucaricü. 'Imüari niutineicani niutivavereni, mücü 'asicatimaicacu que mütineica que mütiuvavere.

28 Cuie yuxaüta pitinenetüva cüsunuyari meri, 'arique müayeyari, 'arique tacari.

29 Ticuayu, 'ana türicu xicamete nivaranunü'amücü, 'isanari maye'acü.

*'Üxasi musitasa 'imüariyari hepaüsita**(Mateu 13:31-32; Rucaxi 13:18-19)*

30 Hicü müpaü niutayüni, Que te'utiyaneni, titapaü ti'aneni Cacaüyari ti'aitametücacu. Que mü'ane 'üxasi hepaüsita tepihécüatani.

31 Musitasa 'imüariyari paü cani'aneni. Cuiepa muca'iviva, xevitü 'imüari hepaüna 'anetü pücaxuave cuiepa 'esipepetü.

³² 'Uca'iviyaca caniutineicani. Tupiriya mutineica, xevitü hepaüna 'anetü pücaxuave 'epapatü. Mamateya neucunexüani 'etütütü. Taheima miemete viquixi mecaniyüvaveni memüyuti'ituatüanicü hesiena 'etüriyarisie.

Titayari Qesusi müti'üquitacai 'üxasi hepaüsita ticuxatatü
(Mateu 13:34-35)

³³ Vaüca 'üxasi hepaüsita ticuxatatü 'iyapaü 'aneneme tinivacuxaxatüvacaitüni niuqui, que memüteyüvavecai memi'enienicü.

³⁴ 'Üxasi hepaüsita caticuxatatü pücativacuxaxatüvacai. Teyü'üquitüvamete xeicüa me'ayetetü yühücüate tinivarutahecüatüani naime.

Qesusi que mütinütüa 'eca vitari
(Mateu 8:23-27; Rucaxi 8:22-25)

³⁵ Hicü mücü tucarisie 'ucutaicarecu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Hicümüsütari 'anutaüye tepanucüne.

³⁶ Müme mevarucu'eirieca teüteri mana memüti'ucai, meneivitüni ca'anatiyeivecacu canuvasio meyetetü. Hipatüta canuvate menecüne hamatüana.

³⁷ Hicü yapaucua niucu'eca vaücava. Hamevari neucayeurivecaitüni canuvasio. Niühüniyarümeccaitüni.

³⁸ Qesusi canuva cüsapa nacateitüni, muritarisie 'utimu'utü, cusutü. Menenutahütüani müpaü mete'icühüavetü, Ti'üquitame 'acu, pecareu'acuerivayurie temeuyeveximecü.

³⁹ Hicü 'anucuqueca nitatieni 'eca. Müpaü tinitahüave haracuna, Cayuvatü 'aixüa, quetineuhayeva. 'Eca neunuani, niucuharuanare yemecü.

⁴⁰ Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Titayari xetemama. Quepaütütü yuri xecate'erie.

⁴¹ Müme masi cuini mieme meniutimamani. Müpaü meteniyutahüave, Quepaicüri pühücü 'icü. 'Asita 'ecatütü haracunatütü meni'enieca que mütiva'aitüa.

5

Cacaüyarixi 'axa memü'anene que memüte'inücai Cataratanaca
(Mateu 8:28-34; Rucaxi 8:26-39)

¹ Mericüsü haracuna 'anutaüye meneta'axüani Cataratari vacuiepa.

² Canuvasio 'anatiyacu, yapaucua tevi cacaüyari müca'itiya minücai nenucunaque müquite vateuquiyapa 'ayeneca.

³ Mücü tevi vateuquiyapa necateitüni. Teüteri menitexiecaitüni me'ihüanique tepüacü.

⁴ Müixa nicuhüivacaitüni tepüacü yumamatesie yü'ücasesie, peru yumamacü tepüa nanutequecaitüni, yü'ücasie mieme nanuyequesinacaitüni. Xevitü hepaüna pücatürücaüyecai mimaxiutacü.

⁵ Tucariçü tucariçü teuquiyapa nicuyeicacaitüni ya hürisise, cuhivanetü, tetcü yucuxitequetü.

⁶ Hicü Qesusi 'uxeiyaca teva 'uyeicame, hepana niutanausa. Hüxiena niutitunumaqueni

⁷ carima 'utahivatü, müpaü 'utaitü, Que peneti'uximatüani, Qesusi 'acu Cacaüyari yunaime vaheima macave pemünu'aya. Nepümasivaviri yanetihüritütü Cacaüyari, penücahürixüa 'axa nesi'uyurieni. Müpaü niutayüni

⁸ Qesusi müpaü mütitahüavixücü, 'Ecü cacaüyari pemüca'itiya, queneuxüna.

⁹Hicü müpaü tinita'ivaviya, Que petiteva. Mücü müpaü tinitahüave, Cuyaxi Xei Vaxayari netinitevaca, temütamüirecü.

¹⁰Vaücava vaüriyarica neyevaviriecaitüni Quesusi mücavaranuyenü'anicü mücü cuiepa.

¹¹Mericsü yemuritüa tuixuri metenicuacaitüni yuvaücavatü.

¹²Cacaüyarixi vaüriyarica meneyevaviriecaitüni yamete'icühüavetü, Tuixuri vahesüa quetananunü'a temüvanünicü müme.

¹³Hicü Quesusi nivarupitüani. Cacaüyarixi memüca'itiyatüca me'ixünaca tevi menivarutiviya tuixuri, 'esivatücacu huta miriyari meyupaümeme. Tuixuri yapaucua meniutanausa 'aita meneucayune. Hapa meneuxürieni, meniucüni haracunasie.

¹⁴Hicü tuixuri vahüvemete meniuta'una. Yametenicuxatacaitüni quiecarü 'amüyevasio 'esimüyeyeusie. Teüteri menecüne mecunieretüvetü que mütiuyü.

¹⁵Quesusüa me'u'axüaca menixeiya tevi cacaüyarixi meminücai, Xei Vaxayari memiviyacai. Menixeiya mana 'acaime, heuquemarimacame, 'aixüa re'iyarime. Meniutimamani.

¹⁶Hicü müme memunenierixü metenivacuxaxatüvacaitüni que mu'itüarie tevi, que mütiuyü tuixuri vahepaüsita.

¹⁷Teüteri menisutüani vaüriyarica me'ipitüatü vacuiepa müyemiecü.

¹⁸Hicü canuvasie cayerüximecacu Quesusi, 'iya tevi cacaüyarixi meminücai vaüriyarica canipitüani hamatüana muyeicanicü.

¹⁹Qesusiri püca'ipitüa. Müpaü püta tinitahüave, 'Aque quenemie 'amarema vahesüa. Yaquetinivaretaxatüa vaüca que mütiuyuri Ti'aitame 'ahesie mieme, que matiunenimayataxü.

²⁰Mücü neyani. Tamamata Quiecarite müracusevasie nisutüani ticuxatatü vaüca que mütiuyuri Quesusi hesiena mieme. Yunaitü menihüxiyacaitüni.

Cairu nu'aya que müranayehüiya, 'uca müticuyecai 'imayüacu Quesusi 'ixuriquieya

(Mateu 9:18-26; Rucaxi 8:40-56)

²¹Mericsü hutarieca 'anutaüye 'anuyacu canuvasie, yuvaücavatü teüteri meniucuxeürieni 'auriena haracuna tesita 'uvecacu.

²²Mericsü tuqui va'ü xevitü, Cairu titevatü, mana caninuani. Quesusi 'uxeyaca niütihüximaqueni hüxiena.

²³Vaüriyarica canipitüani müpaü 'utaitü, Nenive pemüxime 'ucatatü. Quenemayüamie manayevenicü, 'ayenieretü mayanicü.

²⁴Quesusi 'utümana neyani.

Mericsü meniveiyacaitüni teüteri yumüretü me'isaipünatü.

²⁵Hicü 'uca 'aniyueicacaitüni vasata tamamata heimana huta viyari müyuriecäi ticuyetü xuriya 'uhanisitüatü.

²⁶Vaüca tini'uxitüariecäitüni yumüireme teyu'uhayemavamete vahesüa 'axetü. Tita mürexiyacai nai tiniutixütüani tiyutuatü. Yutatexieca, cui niyüanecaitüni masi.

²⁷'Uenaca que müticuxaxasivacai Quesusi hepaüsita, 'utümana 'umietü teüteri vasata, Quesusi 'ixuriquieya niümayüani,

²⁸müpaü tiyücühüavetü, 'Ixuriquieya xüca ne'umayüani xEICÜA, nenanayevemücü.

²⁹Mericsü yapaucua xuriya peunua maneicacai. Yuvaiyarisie müpaü tiniuyumani mücü cuiniya meunuacü.

³⁰ Hicü Qesusi yu'iyarisie retimaica yütürücariyacü mi'axixücü xeime, yapaucua ta'aurie 'aveca teüteri vasata müpaü niutayüni, Quepai ne'ixuriqui pumayüa.

³¹ Teyü'üquitüvametemama müpaü metenitahüave, Cari pevaxeyatü teüteri naisata memasisaipünacacu, müya peraine, quepai pünesi'umayüa peraine.

³² 'Iya nanieretüyani, que mü'ane miyuri xeiyaque.

³³ 'Uca 'uyüyüacatü maricacü, timaitü que mütiuyü yuhesie, hüxiena ninuani. Mana 'utihüximaqueca, naime tiniutahecüata que mütiuyü, que mütiyaiyacü.

³⁴ Hicü müpaü tinitahüave, Nenive, yuri pemütiuta'ericü pepanayeve. 'Aiyarisie peca'uximatüarietü quenemie, 'aixüa pereu'erietü 'uxa'atüni varie yapecatiucacucinetü.

³⁵ Hicü müpaü 'utainecacu cuxi, va'üsüa miemete meniu'axüani müpaü mete'icühüavetü, 'Aniveri pemü. Titayari peti'uximatüa cuxi ti'üquitame.

³⁶ Qesusi varu'eniaca müpaü mete'icühüaveme, müpaü tinitahüave va'ü, Pepücaheumaca, yuri quetine'erieca xEICÜA.

³⁷ Hicü teüteri pücvapuritüa memenuveyacü. Pecuru Cacuvu yu'ivamacame Vanimame xEICÜA nivarupitüani.

³⁸ Hicü va'ü quie heta'aca meyuxamurietüveme nivaruxeyia me'utisuaname me'utihivame yumüreme.

³⁹ Muva heutahaca müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteyuxamurie xete'utisuana. Nunusi pücamüqui. Pucusu xEICÜA.

⁴⁰ Müme mecaninanaimacaitüni. Hicü yunaima varayenü'aca, nunusi muyecasio nivateutavitüni cuesieya varusieya mümeta hamatüana memü'uvacai.

⁴¹ Hicü mamayasie tiviereca, müpaü tinitahüave yuniuquicü, Tarita cumi, taniuquicü, 'Üimari 'acu, quenanucuquexi nematinahüaveni.

⁴² Yapaucua nanucuqueni nunusi, niuyeicacaitüni. Tamamata heimana huta viyari nexeyacaitüni. Cuitüva menihüxiyani yemecü.

⁴³ Qesusi heiseriemecü yatinivarutahüave xevitü tüma mücaretimanicü que mütiuyü. Müpaüta tinivarutahüave, memüte'iminicü.

6

Nasareti quiecarisie que mütiuyeicacai Qesusi (Mateu 13:53-58; Rucaxi 4:16-30)

¹ Mericüsü mana neyani, yuquiecaris ninuani. Teyü'üquitüvamete meniveiyacaitüni.

² Hicü 'uxipiya tucari 'aye'acu, tuquita nisutüani ti'üquitatü. Müme memi'eniaca meyumüretü menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyaatü, 'Icü meixeyia, haque pemieme. 'Icü que tiupitüarie mütimaivenicü. Que tiupitüarie 'inüari mütürücavi mütiyurieneçü.

³ 'Icü caticaripiniteru, Mariya münu'aya. Cacuvu Cuse Cura Simuni va'iva catihücü. 'Uva tahesüa mecetetitei 'ivamama 'ucari. Hicü menitixani'erieni.

⁴ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Tixaxatame ve'eme cani'erivani naisarie, masi yuquiecarisie xEICÜA yumarema vasata yuquita ve'eme püca'eriva.

⁵ Mana pücaiyüvecai xeime 'inüari mütürücaüye mütiyuriencü. Hipame tecuicuate xEICÜA yuxexuime vahesie 'utimeca nivanarayexürieni.

⁶ Yuri memücate'eriecaicü, ni'iyarixiecaitüni. Hicü quiecarite 'esimüyeusie tini'üquitaneçaitüni.

*Tamamata Heimana Yuhutame que mütvareutanü'axüa teyü'üquitüvamete
(Mateu 10:5-15; Rucaxi 9:1-6)*

7 Mericüsü Tamamata Heimana Yuhutame varutacuevieca yu'aurie, nivareutanü'axüani yuhutatame. Heiserie nivarupitüani cacayarixi memüca'itiyatüca vahepaüsita.

8 Müpaü tinivaruta'aitüani, tixatü memücate'upiximenicü huyeta, mumuxi xEICÜA, 'inüa pücatixaü, cüsürita pücatixaü, tumini vivurasie yemaneme pücatixaü,

9 memeu'uixüanicü cacai xEICÜA, peru huta camixayari memüca'anacatütücanicü tinivaruta'aitüani.

10 Müpaüta tinivarutahüave, Haque xeme'axüani quita, muva xequeneyuhayevani 'asita quepaucua xemüyehuque.

11 Quiecarisie quiecatari xüca mecaxetanaqui'erieni, xüca mecayuväriyani memüxe'enienicü, mana xequenayanuecünü, tumuanari xequeneucasixüa yucacaisie, müpaü xeteyurietü xemütahecüatanicü vahesie que mürahüiva. 'Icü niuquü caniseüyeni que nemütixecühüave, Surumatari Cumuxatari cuini mieme mepücatatacuritüarieni müme vahepaü quepaucua 'isücame müvatacuevieni, mücü quiecarisie quiecatari que memütetatacuritüarieni.

12 Hicüsüari teyü'üquitüvamete meneutayeixüani, müpaü metecuxatatü, teüteri memütehayevacü 'axa memüteyuriecü.

13 Yuvaücavame cacayarixi menivarayenü'axüani. Tecuicuciateta yuvaücavame haseiti mevarucavirivatü menivaranayexürüvacaitüni.

*Ti'üyame Vani que mütiümierie
(Mateu 14.1-12; Rucaxi 9. 7-9)*

14 Hicü Herurexi müti'aitametücai mana cuiepa niu'ena que mütiuyü. Naisarie tiniutamariva que mü'ane mühücütücai Qesusi. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Ti'üyame Vani caniyüaneni. Nanucuquetüarieni 'umüca, 'ayumieme mücü türücariva nicuyuitüvani.

15 Hipatüta müpaü meniutiyuanecatüni, 'Eriyaxi canihücütüni, hipatüta, tixaxatame caniyüaneni meripai miemetexi texaxatamete vahepaü 'anetü.

16 Herurexi masi 'u'enaca müpaü niutayüni, Süricü Vani canihücütüni nemi'aitaxü mu'uya manutivitequienicü. Mücü nanucuquetüarieni, rainecai.

17 Mücü Herurexi meripai nivarutanü'ani memiviyacü Vani. Casariyanata nenutahüani, müpaü mütinaquecaicü Heruriya. Müpaü tiniuyüni Herurexi mitivitücü yu'iva 'üyaya, Heruriya mütitavecai, Herurexi 'ivaya Piripe titevacu.

18 Vani caviyarievatü cuxi müpaü tinicühüavecaitüni Herurexi, Pepücapitüarie pemevitücnicü 'a'iva 'üyaya.

19 Heruriya ni'uxive'eriecaitüni. Niyutexienecaitüni 'imiemütü Vani.

20 Herurexi nimacarücaitüni Vani, 'imaitü tevi mühücütücaicü heiseriemecü yamüticamiecaicü, mupasiecaicü Cacaüyarisie mieme. Ni'üviyacaitüni. 'Tenietü 'asipücatimaicai que mütiyurinemücücai. Siepüre ninaquecaitüni mi'enienicü.

21 Mericüsü tucari naye'ani Heruriya Vani ma'ivacü, quepaucua Herurexi 'ixüarari mutavevi matinuivaxü yutucarisie. Te'aitamete, cuyaxi teva'aitüvamete, Carereyatari va'uquiyarima nivaruta'inieni.

22 Heruriya nu'aya 'uca vatahaca, tiutineaica, nivanaquecaitüni Herurexi mümeta hamatüana memütecuacai yunaitü. Cuiepa ti'aitame müpaü tinihüave 'üimari, Tita mümatinaque queneneutavaviri, nemümasiminicü.

²³ Niyühürütüani yarehüavetü, Tita pemünetitavavirieni nepümasimini, sepa cuiepa nemüti'aita hixüata 'arücame pemünetiutavaviri.

²⁴ Hicü mana neyani 'üimari. Müpaü tinitahüave yuvarusi, Tita netitavavirieni. Mücü müpaü tinita'eiya, Vani Ti'üyame mu'uya quenetavavirie.

²⁵ Mexüüva heutahaca cuiepa ti'aitamesüa, nitavavirieni müpaü 'utaitü, 'Ipaü canetininaqeni ne, hicü cuitü pemünesimini Vani Ti'üyame mu'uya, pateyusie yecaime.

²⁶ Cuiepa ti'aitame cui niyuhiveriecaitüni. Muyühürütüacü, teüteri hamatüana memütecuacai vacü, 'ayumieme pücayuvaüriyacai mita'imaiyacü.

²⁷ Cuiepa ti'aitame cuya niutanü'ani cuitü, 'ita'aitüaca Vani mu'uya mütuimiecü.

²⁸ Mücü heyaca, mu'uya nanutiviteni casariyanata. Pateyusie yecaime ni'atüani. 'Üimari niyetuirieni, 'üimarita yuvarusi niyetuirieni.

²⁹ Hicü mete'utamarieca, Vani teyü'üquitüvemetemama menecüne, caxarieya menecueni. Teuquiyapa meneiteni.

Teüteri que müivarumi 'auxüme miriyari

(Mateu 14:13-21; Rucaxi 9:10-17; Vani 6:1-14)

³⁰ Mericüsü nü'arisixi Qesusisüa meniycuxeürieni, que memüte'uyuri que memüte'üquitacai mete'itaxatüanique.

³¹ 'Iya müpaü tinivarutahüave, Cümüsü taxaüta tepuhu macumavesie, xequene'uxipieca 'esiva. Hipatü yuvaücavatü meni'axecaitüni menecücaicaitüni, 'ayumieme tucari mepücahücai ni memütecuanicü müme.

³² Hicü canuvásie menecüne macumavesiepai yühücüate.

³³ Yuvaücavatü menivaruxeiya memecü, menimaicaitüni Qesusi. Naime quiecarisie quiecatari yuvaücavatü yü'ücama menecüne me'unasaxüaximetü. Me'uhaitütütü meneta'axüani müme meri.

³⁴ Hicü 'anatiyeiximetü Qesusi, teüteri nivaruxeiya yumüireme. Nivarutinenimayata, muxasi yühüveme memücahexeiyavahepaü memü'aneneicacü. Mana nisütüani tiva'üquitüatü müiremecü.

³⁵ Hicüsüari ya'atevacacu tau, teyü'üquitüvemetemama hesüana meniycuxeürieni müpaü me'utiyuatü, 'Ena canacumaveni, yacanatevani tau.

³⁶ Quenivareutanü'axüa 'aurava memütayeixüanicü quiecarite 'esimüyeyeusie 'emüyeyeusie, memütetyutinairienicü 'icuai.

³⁷ Mücü masi müpaü tinivaruta'eiya, Xeme püta xequetenivarumicua. Müme müpaü metenitahüave, Tame tete'inanaiyu pa huta sienituyarisie 'arücame, tetevamini.

³⁸ Mücü müpaü tinivarutahüave, Quepaümeme xepexeiya pa. Xequeneux-eiya. Yametetimaica, 'Auxüme payari, huta quesüteyarita, metenitahüave.

³⁹ Hicü nivaruta'aitüani yunaime, memücuyaxixüanicü 'üxa macuyürasie yayupapaümetü.

⁴⁰ Mana menicuyaxixüani, xei sienituyari ya huta teviyari heimana tamamata yameyupapaümetü.

⁴¹ Hicü 'auxüme payari 'anu'üca, huta quesüteyari meta, yuheima heutiniereca, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, pa niutitara. Nivaru'ütüani teyü'üquitüvamate memüvaminicü. Huta quesüteyari niutimura yunaime vahesie mieme.

⁴² Yunaitü mete'ucua meniutihuxani.

⁴³ Hicü menicuxeürieni pa yuhayevameyari tamamata heimana huta quirivayari hüpüneme, quesüteyarita 'üarime yuhayevame.

⁴⁴ Müme memüte'ucuai 'uquisi xeicüa 'auxüme miriyari mecaniyupaümetaitüni.

*Quesusi ha heima que mütiyueicacai**(Mateu 14:22-27; Vani 6:16-21)*

⁴⁵ Hicü nivarutamexütüani teyü'üquitüvamete memacayaxecü canuvasio, memenyehaitüiyacü Vesairapai haracuna 'anutaüye, mexi varateutüvacai teüteri.

⁴⁶ Vareutanü'axüaca, hürisio neutiylene yutanenevienique.

⁴⁷ Hicü 'ucutaicarecu, canuva haracuna hixüapa niuyemiecaitüni. Quesusi cuiepa püta niuyecacaitüni yuxaütame.

⁴⁸ Mana me'uximatüarietame nivaruxeiya me'ivequeme, vahepa maye'ecacaiü. Hicü 'esivatücacu tuxacüta, Quesusi vahepa canamiecaitüni haracuna heima 'umietü. Niuyeyaniquercaitüni.

⁴⁹ Müme me'ixeyaca haracuna heima 'umiecame, müqui me'erietü, meniutihiva.

⁵⁰ Yunaitü menixeiya, menyumuinacaitüni. Mücü cuitü nivarutahüave. Müpaü niutayüni, Yu'iyari xequeneucayasa, ne nepüyüane. Xepücaheumamaca.

⁵¹ Hicü vahesüa ye'acu, canuvasio 'acayerücu, 'eca neunuani. Müme cuini mieme menihüxiyacaitüni meni'iyarixiecaitüni.

⁵² Pa hepaüsita que mütiyü 'asimepücatehetimaivavecai, masi yu'iyarisie meniupupurucaitüni.

*Quesusi que mütiwaranayexürüvacai Quenesareti cuieyarisie**(Mateu 14:34-36)*

⁵³ Hicü 'anutaüye me'anucüneca Quenesareti cuieyarisie meneta'axüani. Mana menecuvieni canuva.

⁵⁴ Canuvasio me'anaticüneca, yapaucua meneitimani quiecatari.

⁵⁵ Naisarie miemete vahesüa meniutanausaxüani. Menisutüani tecuicücate meva'atüvatü 'itarisio me'aheime haque meme'enana quenama mana nua.

⁵⁶ Naisarie que müticuyeicacai, quiecarite 'esimüyeyesusie, 'emüyeyesusie, yeuta, tecuicücate menicutuarivacaitüni quiecarü hixüapa, vaüriyarica me'ipitüatü 'ixuriquieya xecüa memümayüanicü. Yunaitü memicumauvacai menanayexürüvecaitüni.

7*Tita ca'itiyacame meyeitüa tevi**(Mateu 15:1-20)*

¹ Mericüsü 'auriena menyucuxeürieni Pareseusixi, hipatüta 'inüaricü memüte'üquitametücai Querusareme memeyecü.

² Menivaruxeiya teyü'üquitüvametemama hipame metecuacame vamama ca'itiyacacu mecamaimatücaitü Huriyusixi vayeiyari que müti'ane. Meniniquixiecaitüni müme.

³ Pareseusixi, hipatüta Huriyusixi teüteriyari yunaitü, xüca cuini mieme meca'utimaimani, tixaü mepücatecuaca, yutusima vayeiyarisie yametecahütü.

⁴ Quiecarü hixüapa me'ayecücatü xüca mecayavenani hacü, mepücatecuaca. Vaücava cuxi müreme yeiyari canixuaveni yamemütecahu, tecüxite xarite casute que memüte'itie.

⁵ Hicü Pareseusixi te'üquitameteta müpaü metenita'ivaviya, Titayari yutusima vayeiyarisie yamecatecahu 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete. Mesü vamama ca'itiyacacu mepüteca'a.

6 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Cari Quisariyaxi 'aixüa painecai meripai, xexatatü xeme, 'aixüa yuhesie 'axa mü'ane xemü'avietacü. Müpaü catina'uca, 'Icü teüteri yutetacü ve'eme mepünesixata, Que memüte'u'iyari püta teva mepu'uva.

7 Xüanacüa xeicüa menenayexeiyani

Tita memüte'üquita, teüteri va'aisica mühücü xeicüa.

8 Tita müti'aitacai Cacaüyari xete'uhayevaca, teüteri vayeiyarisie xeteniviyani, tecüxite harevemete que xemütehauxina, tavari hepaüna müireme que xemüteyurie.

9 Müpaüta tinivarutahüave, Visi xepüteyurie xeme, xe'ihayevaca tita Cacaüyari müti'aitacai yaxemütecahunicü yuyeiyarisie.

10 Muisexi müpaü naineni, Quetinivareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi. Tavari müpaü canaineni, Que mü'ane 'axa mutaineni yu'uquiyari yuvarusi hepaüsita, que'umierieni xei mieme.

11 Xemesü püta müpaü xeniutiyuaneni, Tevi xüca müpaü ticühüaveni yu'uquiyari yuvarusi, nepini naima cümana pemüparevianiqueyu, mücü Curuvani canihücütüni, taniuquicü, nepimini Cacaüyari, que maine,

12 mücücü xepüca'ipitüaca 'uxa'atüni varie 'asimütiyurienenicü yu'uquiyari yuvarusi vahesie mieme.

13 Xecaneyeitüani tita Cacaüyari mütiutayü, yaxetecahutü yuyeiyarisie, que xemütevaretüiri yunivema. Vaücavamecü xepüteyurie 'icüpaü.

14 Tavari yu'aurie varutacuevieca teüteri, müpaü tinivarutahüave, Xequenene'enieca yunaitü, xequetenemaivaveni.

15 Tevi 'aurie tixaütü pücatixuave hesiena heutahame müyüveni ca'itiyacame meyeitüanicü. Tita taütana müratineica, mücü püta canihücütüni tita ca'itiyacame müreyeitüva tevi.

16 Xaütü netü mu'enaxü que'u'ena.

17 Hicü teüteri varucu'eriecu, quita heutahacu, teyü'üquitüvemetemama menita'ivaviya 'üxasi hepaüsita que müti'üquitacai.

18 Mücü müpaü tinivarutahüave, Cari xemeta 'asixepücatemaivave vahepaü. Xeme müpaü xecatehetimaive, naitü tevi 'aurie mütixuave hesiena heutahame pücaüveni ca'itiyacame meyeitüanicü

19 'iyarieyasie mücaheutahaquecü. Huriepana püta neutahaqueni, nihüani. Müpaü 'utaitü, naima 'icuai 'itiyacame nixatacütüni.

20 Tita tevi taüta müratineica, mücü püta canihücütüni tita ca'itiyacame meyeitüa.

21 Teüteri va'iyarisie catinimiemetüni 'axa que memüteyücühüave, que memütevacumaüva que mü'ane mücayü'üya mücayücüna,

22 que memütenavaya, que memüteyumemiva, que memüte'icumaüva xeime 'üyaya, que memüte'ihive'erie tita mücativapini, 'axa que memüte'u'iyari, que memüte'irüma, que memüteyucahive'erie merucuyatüvetü, que memüteyucasiri, que memüteyusevixima 'axa me'utiyuatü, que memüteyucatave'erie yacü xeicüa que memüteyücühüave.

23 Mücü naitü 'axa que memüteyurie, vataüta catinimiemetüni. Mücü ca'itiyacame caneyeitüvani tevi.

Yuri que müti'eriecai 'uca Sirupenisiyatanaca

(Mateu 15:21-28)

24 Hicü mana heyaca, Tiru cuieyarisie ninuani, Siruni cuieyarisie. Quita heta'acu, püca'inaquecai Quesusi xevitü mütimariecacü, peru pücaüvecai mana müyuhayevacü camarivatü.

²⁵ Mericüsü, 'uca niu'ena hepaüsitana. Cacaüyari müca'itiya ninücaitüni 'iya nu'aya 'ucatüme. 'Uca cuitü hesüana nuaca, hüxiena niutihüximaqueni.

²⁶ Cüriyecusixi vaniuqui caniniuquieyatücaitüni, Sirupenisiasie ninuiv-ametücaitüni. Vaüriyarica nipitücaitüni meyenü'anicü cacaüyari 'axa mü'ane, mixünacü niveya.

²⁷ Quesusi müpaü tinitahüave, Neuyevaca meri türi memütihuxanicü. 'Aixüa püca'ane türi vapa müvanavairienicü, sinurixi müvaminicü.

²⁸ Mücü müpaü tinita'eiya, Xasunicü peputaine 'uqui, peru 'asita sinurixi mepiticia'a türi vapa mexatüa mücavivive temüxiqiyari.

²⁹ Quesusi müpaü tinitahüave, 'Aixüa pemutayücü, quenemie. Camü ca-
caüyari 'axa mü'ane 'ari nixüna 'anive.

³⁰ Hicü yuquie heta'aca canitaxeiya yunive 'utasie cacaimie, cacaüyari 'axa mü'ane 'ixünacu.

Quesusi que mürenayehüa tevi mücaheu'enacai münenuriecäi

³¹ Hicü Tiru cuieyarisie heyeyaca Siruni cuieyarisie niuyeyune. Tamata Quiecarite müracusevasie 'uyeyaca, Carereya haracunayarisie neta'ani.

³² Mana meni'atüirieni tevi mücaheu'enacai münenuriecäi. Vaüriyarica menip-
itüani hesiena mutimenicü.

³³ Yateva heivitüca hücüame teüteri memüca'anu'uva, nacatana neica'uitüani
yu'itüvame. 'Uta'aüsicavieca nimayüani nenieya.

³⁴ Yuheima heutinierica na'aivani Quesusi. Yünüquicü müpaü tini-
tahüave tevi, Hepata, taniuquicü quevatiyepietücani paine.

³⁵ Yapaucua nacateya nivatiyepierixüani nenieya niuxünarieni, heis-
eriemecü 'utaniutü nayani.

³⁶ Hicüsüari nivaruhürütüani xeime memücatehecaxatüvanicü, peru que
mütivaruhürütüa, müme masi yemecü metenicuxatacaitüni naisarie.

³⁷ Vaücavamecü menihüxiyacaitüni teüteri yame'utiyuatü, Naime
'aixüa catiniuyurieni. Müme memücaheu'enanacai meheu'enanacame
nivarayeitüvani, müme memücaniuvavecai meniuvaveme nivarayeitüvani.

8

Teüteri que mütivaruni nauca miriyari

(Mateu 15:32-39)

¹ Mericüsü 'anapaitütü tavari yumüiretü teüteri meycuxexüriecu, 'icuai
mecahehexiyacacu, teyü'üquitüvamate nivarutacuevieni yu'aurie. Müpaü tini-
varutahüave,

² Ne teüteri nepüvanenimaya. Haica tucari mepuyuri nehamatü. 'Icuai
mepücahexeiyä.

³ Meyehacacuitüveme xüca nevareutanü'axüani vaquie, huyeta
mepe'amüxüani, hipatü tevapai mecaniquiecataritüni.

⁴ Teyü'üquitüvamatemama müpaü metenita'eiya, Haque mieme peyüve pa
mütivaruminicü 'ime 'ena macumavesie.

⁵ Mücü müpaü tinivaruta'ivaviya, Quepaümeme xepexeiya pa. 'Atahutame,
meniutyuani.

⁶ Hicü nivaruta'aitüani teüteri cuiepa memücuyaxecü. 'Atahuta payari
'uti'üca, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nititara. Teyü'üquitüvamate ni-
varu'ütüani memüvaminicü. Müme mecanivarumini teüteri.

⁷ Yapaümeme quesüte menivarexeiyacaitüni 'esimemüpepe. Pamüpariyusi
'ipitüaca Cacaüyari, tiniuta'aita quesüte memümüquienicüta.

⁸ Mete'ucuaca meniutihuxani. Yuhayevameyari tarimeyari meniu-cuxeürieni teyü'üquitüvamete, 'atahuta quirivayari nayani.

⁹ 'Esivatücacu nauca miriyari mecaniyupaümecaitüni teüteri. Hicü ni-vareutanü'axüani.

¹⁰ Teyü'üquitüvamete vahamatü yunaitü canuvasie menacayaxe, Rarümanuta müracutevasie menecüne.

Inüari que memüte'itavaviri Pareseusixi
(Mateu 16:1-4; Rucaxi 12:54-56)

¹¹ Hicü Pareseusixi meniu'axüani. Menisutüani niuqui mexüatüatü hamatüana, me'ivavirietü 'inüari memüxeiyacü muyuavisie mieme mupitüarie, memi'inüatanicü.

¹² Mücü yu'iyarisie ha'aivatü müpaü niutayüni, Titayari 'inüari metevava hicü miemetexi. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yemecü 'inüari mepücapitüarieni hicü miemetexi.

¹³ Varucu'eirieca hutarieca nacayerüni canuvasie, 'anutaüyepai neyani.

Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mümieme
(Mateu 16:5-12)

¹⁴ Mericüsü teyü'üquitüvamete metenatümaiya pa mema'ünüqecai. Xeime hücüa mepexeyiacai pa canuvasie.

¹⁵ Hicü müpaü tinivaruta'imaiya, Yumarima 'aixüa xequeneyu-cuerivayurieca tiyucuxanariyame hepaüsita Pareseusixi vahesüa mümieme, Herurexisüa mümieme.

¹⁶ Müme müpaü meteniyutahüave, Pa temücaheye'üicü müya naineni.

¹⁷ Qesusi tiutimaica que memüteyücühüavecai müpaü tinivarutahüave, Titayari niuqui xetexütäa pa xemücahexeyiacü. Xecate'enana, xecatemaivave cuxi. Xe'iyari cuxi tisese'i.

¹⁸ Xe'uhüxitü xecateneuneniere, xe'unacatü xecatheue'enana, tixaü xecatoha'eriva.

¹⁹ 'Auxüme payari ne'utitaracu 'auxüme miriyari vahesie mieme, quepaüme quirivayari hüpüneme xepucuxeürie muyuhayevaxü. Müme müpaü meniutiyuani, Tamamata heimana hutame.

²⁰ Mücü tivarahüave, 'Atahuta payari nauca miriyari vahesie mieme ne'utitaracu, quepaüme quirivayari xepucuxeürie muyuhayevaxü. Müme meniutiyuani, 'Atahutame.

²¹ Müpaü tinivarutahüave, Queri xecatemaivave cuxi.

Macüpecai que müranayehüiya Vesairasie

²² Hicü mecaneta'axüani Vesairapai. Teüteri meni'atüirieni 'uqui macüpecai, vaüriyarica me'ipitüatü mimayüanicü.

²³ Hicü macüpecai mamayasie tiviereca, quiecaris tesitapai neihana. He'aüsicamaxüaca hüxitana, hesiena 'utimeca, müpaü tinita'ivaviya, Tixaü pecatixeiya.

²⁴ Hicü 'anutaniereca müpaü niutayüni, Teüteri cüyexi nepüvaxeiya yaxecüa me'aneneme, peru teüteri meneu'uvani.

²⁵ Hicü hutarieca hüxitana niutimieni. Tevi nanutaniere, heunieretü nayani. Naime tiniuxeiya que mütivayacü.

²⁶ Hicü Qesusi nitanü'ani quiena müpaü titahüaveca, Quiecarisie pepücaheumieni, xeime pepücaraxaxatüvani.

Pecuru que mütiyutahecüataxü
(Mateu 16:13-20; Rucaxi 9:18-21)

²⁷ Hicü Qesusi teyü'üquitüvamete vahamatü yunaitü menecüne. Quiecarite 'esimüyeyesie meniu'uvacaitüni Sesareya Piripu 'aurie. Mana huyeta me'uyehutü, müpaü tinivaruta'ivaviya teyü'üquitüvamete, Teüteri que me'utiyuane que nemüpaicü ne.

²⁸ Mümeri müpaü metenita'eiya, Hipatü müpaü meniutiyuane, Vani Ti'üyame pemühücücü, hipatüta 'Eriyaxi pemühücücü, hipatüta texaxatamete pemüxevitü.

²⁹ Hicü müpaü tinivaruta'ivaviya, Xemete que xe'utiyuane que nepüpaicü. Pecuru müpaü tinita'eiya, Que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütütü, 'ecü pecanühücütüni.

³⁰ Hicü nivaruhürütüani 'asimemücatehehüavenicü xeime hepaüsitana.

Qesusi que mütihecüatacai que mütimierieniquecai
(Mateu 16:21-28; Rucaxi 9:22-27)

³¹ Hicüsüari nisütüani tiva'üquitüatü, müpaü 'utaitü, Neuyeveca cuxi ne Yuri Tevi que nemütiteva vaüca nemüticuinecü. Ta'uquiyarima, mara'acate memühürütüarie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete mecanenitixani'eriecuni. Necanimieriemücü, necananutanierimücü hairieca tucarisie.

³² 'Ecü niuquieya canihecüacaitüni que mutayü. Hicü Pecuru yateva heiv-itüca nisütüani 'icü'imaiyatü.

³³ Qesusi ta'aurie 'aveca, hipame varuxeyaca teyü'üquitüvamete, nicü'imaiyani Pecuru müpaü 'utaitü, Xaüsie queueuye'a Cauyumarie Nehüxie pepüca'aveni. 'Ecü Cacaüyariपाü pepücare'iyari, teüteri vaheपाü xeicüa pepüre'iyari.

³⁴ Hicü yu'aurie varutacuevieca teüteri, teyü'üquitüvamete vahamame müpaü tinivarutahüave, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muyeicanicü, queyuxani'erieca, queyuvaüriyani sepa curuxisie mümierieni, nehiesie que-tiviyani.

³⁵ Que mü'ane müyutavicueisitüamücü caniyutatümaiymücü. Que mü'ane müyutatümaiya nehiesie mieme, niuqui 'aixüa manuyünesie mieme, mücü niyutavicueisitüamücü yemecü.

³⁶ Tevi nai cuiepa mütixuave xüca ra'ivanique, tita ra'ivaqueyu xüca yutatümaiyanique.

³⁷ Tevi titacü tiyutüani yutucari mücanavaiyarienicü.

³⁸ Hicü miemetexi hipame va'ütama memüvacumaüva 'axa memüteyuruva vasata 'uyeicatü, que mü'ane munesiteviya miteviya neniucü, neta Yuri Tevi que nemütiteva necaniteviyacamücü 'iya quepaucua nemunuani ne'uquiyariपाü nemarivetü, netupirisixima memüpasie Cacaüyarisie mieme vahamatü.

9

¹ Hicü müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hipatü 'uva memü'uva mepücacuini mexi mecanenierivave que mütiyüni quepaucua Cacaüyari munuani türücaüyemecü ti'aitatü. 'Arique mücaque mecanicuicuni.

Qesusi yücü 'anetü que müratüa
(Mateu 17:1-13; Rucaxi 9:28-36)

² Hicü 'ataxeime tucari 'anucayacu Qesusi nivarevitüni Pecuru Cacuvu Vani yemuri 'amanütitevisie yuhücüame. Mana yücü 'anetü nayeitüarieni vahüxie.

3 Quemarieya xavatütü nayani, cui tuxatü 'üvipaü. Cuiepa mütama turiyame müya 'aneneme pücaýüve mitiyeitüani.

4 Mana 'Eriyaxi Muiseximatü memasiücütü menacüne, Quesusimatü metenicuxatacaitüni.

5 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'üquitame 'acu, 'aixüa cani'aneni 'uva temu'uvacü. Camüsü xamaru tepütivevieni haicame, 'ahesie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime.

6 Pecuru 'asipücatimaicai que mütayüniquecai, teyü'üquitüvamete cui mememamacaiçü. 'Ayumieme müpaü putayü.

7 Hicü haivitüri nuaca nivaru'etüriviya. Xevitü niutaniuni haivitürisie ya'utaitü, 'Icú caninenivetüni neninaqui'erieca, xequene'enieca.

8 Yapaucua mehanieretücüneca naisarie, xeime mepüca'uxeí yu'aurie 'uveme, Quesusi xeicüa meniuxeiya.

9 Hicü yemurisie me'acanexüaximecacu, Quesusi nivaruta'aitüani 'asimemücatehehüavenicü xeime tita memüte'uxeí, mexi Yuri Tevi müquite vasata ca'anucuquevecai cuxi, 'ariqueque xeicüa.

10 Que mainecai yamecatenicahucaitüni, peru yusata niuqui menixüatüacaitüni tita mütixatacai, manucuqueni müquite vasata que mainecai.

11 Hicü müpaü metenita'ivaviya, Müme 'inüaricü memüte'üquitamete, titari müpaü mete'utiyuane quename heuyevese 'Eriyaxi meri munuani.

12 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Neuyeveca 'Eriyaxi meri munuani 'aixüa miyurieni naimé. Masi que re'uxa Yuri Tevi hepaüsita, que müreyevese vaüca müticuinecü müxani'erivanicü.

13 Masi ne müpaü netinixecühüaveni, 'Eriyaxi caninuaniri. Yamepiyuri que mütivanaquecai, müpaü que müre'uxa hepaüsitana.

Quesusi que mürenayehüa temaicü, cacayari 'axa mü'ane 'iviyacacu (Mateu 17:14-21; Rucaxi 9:37-43)

14 Hicü mevaranuç'axirümecacu hipame teyü'üquitüvamete, yumüireme teüteri menivaruxeiya teyü'üquitüvamete va'aurie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai menivaruxeiya niuqui mexüatüacame vahamame.

15 Hicü teüteri me'ixeyaca Quesusi, meniuhüxyani, hepana meniutausaxüani menitavaürütüani.

16 Mücü müpaü tinivaruta'ivaviya müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Titacü niuqui xetexüatüa vahamatü.

17 Tevi xevitü müpaü tinita'eiya, Neuxeí ti'üquitame, nenive 'uquitüme nepümasi'atüiri, cacayari 'axa mü'ane minü'ücü ca'itaunietü mütaniunicü.

18 Sepa haque meita'axiya peiyehüpa, cuaimuxari püvayeneica, yutametecü pütütaqueve putanaranare. Ne nenivarutavavirieni teyü'üquitüvamete 'ahesüa miemete memenayehüanicü, peru mepüyutatexie.

19 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Cari hicü miemete yuri xepücate'erie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemucani. Quepaümexa nepüxenevieca. Xequenavitüqui.

20 Hicüsüari meni'atüirieni. Mücü cacayari 'ixeyaca Quesusi, yapaucua nitanüni temaicü. Cuiepa 'ucaveca 'iya, nicurupenecaitüni, cuaimuxari 'anativietü.

21 Quesusi müpaü tinita'ivaviya quemasieya, Quepaümexa pi'axiya. Mücü müpaü niutayüni, Nunusiyaripaí.

22 Müixa taipa hapa neihüpani 'imienique. 'Ecü xüca peyüveni 'asipemütüyurieni, quetanenenimayaca quetaneparevieca.

²³ Quesusi müpaü tinitahüave, Titasü peraine, xüca neyüveni pemaine. Que mü'ane yuri müti'erie naimecü püyüve.

²⁴ Hicü temaicü quemasiya müpaü tiniuhiva, Yuri nepüti'erie 'acu, queneneuparevi yuri xüca necati'erieca.

²⁵ Quesusi yumüreme varuxeiyaca me'anasaxüaximeme hepana meyu-cuxeürienique, nitatieni cacaüyari 'axa mü'ane müpaü ticühüavetü, Neuxei 'ecü cacaüyari pemüca'itaunie mütaniunicü mü'enanicü, ne nematini'aitüaca pemixünacü, tavari pemüca'iviyanicü.

²⁶ 'Iya cacaüyari 'utahivaca 'itacasetü carima, nixüna. Müquipaü 'anetü nayani temaicü. 'Ayumieme 'esivatücacu yunaitü müpaü meniutiyuani, Caniumüniri.

²⁷ Perusü Quesusi temaicü mamaya 'uviyaca nenuchana. 'Iya nanu-cuqueni.

²⁸ Hicü quita heutahacu, teyü'üquitüvemetemama müpaü menita'ivaviya yuhücuate me'ayetetü, Titayari tetetatatexie tame temayenü'anicü.

²⁹ Mücü müpaü tinivarutahüave, Yunenevietü yuhaquietü xEICÜa caniyüveni meyenü'anicü 'ipaü 'aneneme.

Quesusi tavari que mutayü que mütimierieniquecai

(Mateu 17:22-23; Rucaxi 9:43-45)

³⁰ Hicü mana menecüne. Carereya cuieyarisie meniuyecüne. Püca'inaquecai xevitü mütitamarienicü.

³¹ Teyü'üquitüvamate tiniva'üquitüacaitüni. Müpaü tinivarutahüave, Ne Yuri Tevi nehücütütü nepüyetüiya teüteri vamamasie. Menenimiecuni. Nemierieme, hairieca tucari 'anucayayu nenanucuquemcü.

³² Müme 'icü niuqui mepücahetimaivavecai. Menimamacaitüni me'ita'ivaviyaque.

Que mü'ane masi müve'eme

(Mateu 18:1-5; Rucaxi 9:46-48)

³³ Mericüsü Caperünaume meneta'axüani. Quita meheutahaxüacu müpaü tinivaruta'ivaviya, Titacü niuqui xetexüatüacai huyeta.

³⁴ Müme cayuvatü xEICÜa meniumacaitüni, niuqui memüxüatüacaicü huyeta que mü'ane müme masi müve'emetücaicü.

³⁵ Hicü 'ayerüca, Tamamata Heimana Yuhutame varutacuevieca yu'aurie, müpaü tinivacühüaveni, Xevitü xüca ve'eme 'ayeimücüni, neuyevca yu-naime vaparevivame mayuyeitüanicü 'imatüreme mayuyeitüanicü.

³⁶ Hicü nunusi 'ahanaca vahixüapa nitaqueni. 'Itituca müpaü tinivarutahüave,

³⁷ Que mü'ane xeime mütanaqui'erieni 'ipaü me'aneneme türi nehesüa mümiemecü, mücü canenitanaqui'erimücü ne. Que mü'ane munesitanaqui'erieni ne xEICÜa pücanesitanaqui'erieni, masi que mü'ane munesihyenü'a canitanaqui'erimücüta.

Que mü'ane mücatasi'aye'uni, mücü tahesie tiniviyani

(Rucaxi 9:49-50; Mateu 10:42)

³⁸ Vani müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, xeime tahesie mücativiya tecaniux-eiya varayenü'avame cacaüyarixi 'axa memü'anene, 'ahesüa niu miemetütü. Mücü tahesie mücativiyacü, 'ayumieme tepinena.

³⁹ Quesusi müpaü niutayüni, Xepüca'inenaca. Tevi xüca türücaüyemecü 'inüari tiyurieneni, müpaü 'utaitü quename nehesüa mieme, quetiyüveni cuitüva nehapaüsita 'axa mutaineni.

⁴⁰ Que mü'ane mücatasi'aye'uni, tahesie catiniviyani.

41 Que mü'ane xei tecüiyari müxeharütüani Cürisitusüa miemete xemühümeçü, yemecü peixeiyani tita müra'ivaxü.

Titacü mütitiquetamüre

(Mateu 18:6-9; Rucaxi 17:1-2)

42 Que mü'ane mitiquetamüra xeime 'icü türi yuri memüte'erie, masi 'aixüa püyüniqeyu mata mahete xüca 'ecatütüanique cüipieyasie, haramarasie xüca heucahüiyanique meripai.

43 'Amama xüca masihecahüpani, quenavitequi. Masi 'aixüa püyüniqeyu pemamapurütü xüca peheutahanique tucari maxuavesie, hutame pe'ucamamatü xasi taiyariyarisie pemücaheutahanicü mücatüvesie.

44 Mana cuisü müvacüme pücamüni tai pücatüveni.

45 'Aüca xüca masihecahüpani, quenavitequi. Masi 'aixüa püyüniqeyu xüca pe'ücapurutü peheutahanique tucari maxuavesie, hutame pe'uca'ücatü xasi taiyariyarisie pemücauhüiyanicü mücatüvesie.

46 Mana cuisü müvacüme pücamüni tai pücatüveni.

47 'Ahüxi xüca masihecahüpani, quenivatitu'i. Masi 'aixüa püyüniqeyu xüca peheutahanique haque Cacaüyari müra'aita tapa pe'acüpetü, xasi taiyariyarisie pemücauhüiyanicü hutame pe'ucahüxitü.

48 Mana cuisü müvacüme pücamüni, tai pücatüveni.

49 Yunaitü meni'itiyacuni taicü, naitü mavari que müti'itiva 'unacü.

50 'Una 'aixüa cani'aneni, peru xüca hamuritü 'ayanique, titacü ha'usivime xeteheyeitüaniqueyu 'una. 'Una xequenexeyani yuhesie 'aixüa xeteyuxeyiatü.

Quesusi que müti'üquitacai, 'uqui yü'üya mücu'eirie hepaüsita

(Mateu 19:1-12; Rucaxi 16:18)

10

1 Mericüsü mana heyeyaca, Cureya cuieyarisie 'uyeyaca, Curutani hatuxame 'anutaüye ninuani. Mana tavari teüteri hesüana meniyuxeüriecaitüni. Que mütiyuriencai, tavari tiniva'üquitüacaitüni.

2 Hicü Pareseusixi meniu'axüani, müpaü mete'icu'ivaviyatü me'i'inüatatüvetü, Titauniva 'uqui yü'üya mücu'eirienicü me'utiyaütü.

3 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que tixe'u'aitüa Muisexi.

4 Müme müpaü metenitahüave, Muisexi nipitüani tevi xapa mütavievenicü 'eiriya hepaüsita, 'arique micu'eirienicü.

5 Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xe'iyari müsese'icü 'ayumieme 'icü 'aitüarica tinixe'uta'utüirieni.

6 Peru matüaripai naitü mütiunetüariepai, Cacaüyari nivarutivievieni 'uquitüme 'ucatüme.

7 'Ayumieme 'uqui niyupatamücü, yuquemasi yuvarusi vahesüa niyeyeimücü, yu'üyasie tiniviyamücü.

8 Memüyuhutacai xei vaiyari mecanacünicuni meyuxevitü, cananuyüneni. 'Ayumieme mecaniyuxevini, mepücayhutari.

9 Mericüsü Cacaüyari que mütiyaruxeviriyaxü, tevi pücvataxüriexüani.

10 Hicü quita me'ayetetü, teyü'üquitüvamete tavari menita'ivaviya mücü hepaüsita que mutayü.

11 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane 'icu'eirieme yü'üya, xeime püta mütitivüni, mücü nicumaüvani que mü'ane mücayü'üya.

12 'Ucata xüca 'icu'eirieni yücüna, xeime püta xüca 'uticünata, мүсü nicumaüvani que мү'ane мүсаяүсüna.

Quesusi que мүtiuniu, түri 'aixüa memü'itüarienicü

(Mateu 19:13-15; Rucaxi 18:15-17)

13 Hicü hesüana mecaniva'atüvacaitüni түri vahesie mutimenicü, peru teyü'üquitüvamete menivarutate'acaitüni.

14 Quesusi varuxeiyaca teyü'üquitüvamete que memüteyuriecai niuyeha'ani. Müpaü tinivarutahüave, Xequenivapitüaca түri nehesüa memü'axenicü. Xepücavanenasitüiyani. Cacaüyari müya me'aneneme catiniva'aitüvametüni.

15 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que мү'ane nunusipaü мүсаяуаüriya Cacaüyari мүтита'aitüanicü yapücatipitüarieni.

16 Hicü yumamasie varutitücütü yacaniutainecaitüni para 'aixüa memü'itüarienicü vaheima 'utimeca.

'Uqui мүxicutücai

(Mateu 19:16-30; Rucaxi 18:18-30)

17 Mericüsü Quesusi niyemieximecaitüni. Hicü tevi 'unausarümetü hesüana ninuani. Hүxiena niutitunumaqueni müpaü ticu'ivaviyatü, Ti'üquitame 'aixüa pemütüca'iyari 'acu, tita reuyevese nemütüyurienicü tucari мүсaxүve nehесie мүтинаquenicü.

18 Quesusi müpaü tinita'eiya, Titayari 'aixüa netiuca'iyarime penetixata. Tevi 'aixüa мүтиuca'iyari 'apüca'uyeica, Cacaüyari yuxevitü 'aixüa пүтиuca'iyari püta.

19 'Ecüsü 'aitüarica pepümate, pepücati'amieni, xeime 'üyaya cünaya pepücacumaüvani, pepücatinavayani, xeimesie pepücarahүpani peti'itavatü, pepücati'acumamanani, 'aquemasi 'avarusi quetinivareuyehүvirieca, que manuyüne.

20 'Iya müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, 'icü naimesie yanepüticamie temaicүyarpai.

21 Quesusi 'ixeyatü ninaqui'eriecaitüni. Müpaü tinitahüave, Xevitiüxa xeicüa peuyevese yapemütüyurieni. Quenemie, tifa pemүrexeiya quetinetua, tuminiyari quenivarumicua puvүresixi. Mücүcү muyuavisie vaüca pepeucaqueni. Pevare'ütüame quenaye'a, nehесie quetiniviyani, sepa curuxisie pemumierienique.

22 'Icү niuquicү panutixүnetüya. Yuhiverietү caneyani vaüca мүrexeyacaicү.

23 Hicü Quesusi yu'aurie hanieretүyaca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Canicuaniveni xicusixi memaye'axүanicü Cacaüyari мүтита'aitüvametүnicü.

24 Teyü'üquitüvamete menihүxiyacaitüni niuquieyacү. Quesusi hutarieca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Nenivema, canicuaniveni мүme yuri memүte'erie tuminisie memaye'axүanicü Cacaüyari мүтита'aitüvametүnicü.

25 Sepa мүсacuanivenique cameyu manuyehani 'ivipame hүxieyasie, peru siepүre yeme пүсuanive xicu maye'anicü Cacaüyari мүти'aitüvametүnicü.

26 Müme masi vaüca menihүxiyacaitüni. Müpaü meteniyүcühүavecaitüni, Mericүte, xüca müpaü 'aneni, qepai пүyүve мүтавicueisitüarienicü.

27 Hicü Quesusi vaxeyatü müpaü niutayüni, Teүteri mepүcayүvave memүyutavicueisitüanicü, masi Cacaüyari caniyүveni мүvatavicueisitüanicü. Cacaüyari naimecү caniyүveni.

²⁸ Hicüsüari Pecuru nisutüani müpaü ticühüavetü, Camüsü tame naime tete'ucu'eirieca 'ahesie tepüteviya.

²⁹ Qesusi müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane micu'eirie yuqui yu'ivama yuvarusima yuquemasma yü'ütama yunivema yucuie, xüca varucu'eirieni necümana, niuqui 'aixüa manuyünesie mieme,

³⁰ xei sienituyari masi varexeiyatü canayeimücü hicü quite, 'ivamarixi, yuvarusima, yunivema, cuie. 'Uximatüarietü varexeiyatü canayeimücü. Tucari 'umamiesie 'aye'ame, tucari mücaxüve hexeiyatü canayeimücü.

³¹ Peru yuvaücavatü hicü memüve'emete, 'imatüremete mecanacünicuni, 'imatüremete ve'emete mecanacünicunita.

Tavari Qesusi que mutayü que mütimierieniquecai
(Mateu 20:17-19; Rucaxi 18:31-34)

³² Mericüsü huyeta menihucaitüni Querusareme meutiyyune 'utüa, Qesusi nanuhaitüacaitüni. Teyü'üquitüvamete menihüxiyacaitüni. Hipatü memiveiyacai menimamacaitüni. Hicü tavari yateva canivarevitüni Tamamata Heimana Yuhutame. Nisutüani tivacuxaxatüvatü que mü'itüarieniquecai,

³³ müpaü 'utaitü, Neuxei, Querusareme teneta'axüacuni. Ne Yuri Tevi que nemütiteva necanietuyiyamücü mara'acate memühüritüarie vahesüa, müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahesüa. Va'isücate menesitahüaveyu, necanimieriemücü, menesiyetuayu teüteri memücahuriyusixi vahesüa.

³⁴ Müme mecanenitananaimacuni, yuhaxüama nehiesie meni-uta'aüsicaviecuni menicuvaxüacuni, mecanenimiecuni. Peru hairieca tucari 'aye'ayu, necananuquemücü.

Cacuvu Vanimatü que memüte'itavavirie
(Mateu 20:20-28)

³⁵ Hicü Severeu nivemama Cacuvu Vani yuhutatü 'aura me'acüneca, müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, pütasinaque tahesie mieme yapemütiyurienicü, que temümatetavavirieni.

³⁶ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que tixenaque yanemütiyurienicü xehesie mieme.

³⁷ Müpaü metenita'eiya, Quetaneupitüa 'atemutiyyaxecü xevitü 'aserieta xevitüta 'a'utata, quepaucua visi pe'agnetü pemayani.

³⁸ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, 'Asixepücatemate tita xemütecu'ivava. Nehepaü xete'ucacucuineteü xeteyüvave xemenu'ienicü tita nemüranu'ieni ne, nehepaü xeteyüvave xema'ivarienicü tevi que müranucanmiepaü hacü quepaucua muca'üyarie.

³⁹ Müme müpaü meniutiyuani, Tecanüyüvaveni. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Yemecü tita nemüranu'ieni xecananu'iecuni, nemüca'üyarienipaü xecanica'üyariecuni.

⁴⁰ Peru heiserie nepücahexeiyia nemüxepitüanicü ni neserietä ni ne'utata 'axemutiyyaxecü. Masi müme vahesie mieme mucuha'arisie xecüca, müme yametenipitüariiecuni.

⁴¹ Hipatü Tamamata me'u'enanaca que memutiyyanecai, menisutüani mevaxeümatü Cacuvu Vani.

⁴² Qesusi yu'aurie varutacuevieca yunaime, müpaü tinivarutahüave, Xeme müpaü xepütemate, müme nuivarite vasata memümariva mete'aitametetütü meteniva'uxitüaca mete'aitatü. Vavemete heiserie mecanexeyani vahepaüsita que memüteyurieni.

43 Müpaü pücatiyüni xeme xesata. Que mü'ane ve'eme mayaniquyeu xesata, yunaime xeparevivame canayeimücü.

44 Que mü'ane mexüacame mayaniquyeu xesata yunaime xehesie mieme vaüriyarica ti'uximayatü canayeimücü.

45 Yuri Tevi que nemütiteva, que nemütinua, nemüpareviyanicü nepücanua, masi nevaparevienique püta necaninuani, netucari nemütatuanicü yumüireme vahesie mieme, nevaxünaque.

Que müranutanierixü Varütimeyu macüpecai

(Mateu 20:29-34; Rucaxi 18:35-43)

46 Mericüsü Querico meneta'axüani. Mana meheyehuximecacu 'iya Quesusi, teyü'üquitüvametemama yunaitü, yumüiretü teüteri vahamatü, tevi macüpecai mana niucateitüni huye tesita tivautü, Varütimeyu titevatü, Timeyu nu'ayatütü.

47 'Icü 'u'enaca quename Quesusi Nasaretitanaca 'uyüximecai, nisütüani müpaü tiuhivatü, Quesusi 'acu Raviri pemünu'aya, quenenenenimayaca cuerietü.

48 Yumüiretü menitate'acaitüni cayuvatü müticanicü. Mücüsü masi carima müpaü tiniuhivacaitüni, Raviri nu'aya 'acu, quenenenenimayaca cuerietü.

49 Quesusi mana 'utaqueca, müpaü niutayüni, 'Aura xequenehüaviyu. Müme mehecüneca 'aura menitahüave macüpecai, müpaü me'utiyuatü, 'Aiyari queneucayesa quenancuquexi, 'aura pümasitahüave.

50 Mücü yü'ücarí hevívieca, 'anucuqueca, Quesusisüa neyani.

51 Quesusi müpaü tinitahüave, Que matinaque nemümasiyurienicü. Macüpecai müpaü niutayüni, Ti'üquitame nepayeniereniqueyu.

52 Quesusi müpaü tinitahüave, Quenemie, yuri pemütüta'ericü pepanayeve. Yapaucua nanutanieri, huyeta neiveiya Quesusi.

Querusaremesie que müreutaha

(Mateu 21:1-11; Rucaxi 19:28-40; Vani 12:12-19)

11

1 Mericüsüari Querusaremesie me'axüaximecacu Vetüpaquesie Vetaniasie, yemuritüa me'u'axüacu Huriva Macu'u müracutevasie, yuhutame nivarutanü'ani teyü'üquitüvamete.

2 Müpaü tinivarutahüave, Quiecarí 'anutaüye mucumasie xequenehu. Mana xe'anutahaxüaximetü puxu nunusi xecanetaxeiyacuni hacuviecame, tevi hesiena müca'anutiyerüve cuxi. Xequenacuxüna xequenahani.

3 Xevitü xüca müpaü tixecu'ivaviyani, Titayari müya xeteyurie 'utaitü xeme müpaü xequenetiyya, Ti'aitame neiyehüaca, cuitüva canenü'amücü.

4 Mericüsü mehecüneca caye 'utüa meneitaxeiya puxu nunusi 'acuviecame quiente 'aurie. Menecuxüna.

5 Teüteri mana memüti'ucalí hipatü müpaü metenivaruta'ivaviya, Que xeteyurie puxu nunusi xe'acuxünatü.

6 Hicü yametenivarutahüave que mütivarutahüavixü Quesusi, teüteri yametenivarupitüani.

7 Puxu meneyehana Quesusisüa. Hicü yü'ücarí me'enutiveriecu, hesiena nanutiyerüni.

8 Yumüiretü me'ivaürütatü yü'ücarí meni'itüaximecaitüni huyeta. Hipatüta cüye xavari me'uhapatü meniyyetuaximecaitüni.

⁹ Memuhaitütüacai, memu'imamatücai müpaü meteniuhivacaitüni, Queta-neutavicueisitüa 'aixüa, 'aixüa queticuxaxasivani 'iya hepaüsita, que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü 'amamie hepaüsita,

¹⁰ que mü'ane Ti'aitametütü maye'ani tatevari Raviri müti'aitacaipaü, mücü hepaüsita. 'Aixüa cani'arani que mü'ane taheima macave.

¹¹ Mericüsü Qesusi Querusaresmie neutahani, tuqui 'amüpata neutahani. Hanieretüyaca naisarie nivayeyani 'acayunirümecacu. Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü yunaitü menecüne Vetaniyapai.

Que mütiuniu 'axa mü'itüarienicü xapa mücatacacai
(Mateu 21:18-19)

¹² Mericüsü 'uxa'arieca Vetaniya meheycüneca Qesusi neuhamücücaitüni.

¹³ Xapa 'uxeyiaca tevapai xavacame, hepana neyani 'ixeyiaque, siparasü xüca tixaü ticaxeyiaqueyu hesiena. Mana nuaca tixaütü cacafiniucaxeyia, xavari xeixüa, maxuxuavere müca'aye'vecaicü.

¹⁴ Qesusi hicü müpaü tinitahüave xapa, Hasuacu xevitü tüma 'a'icuxi pücatucani. Meni'enieni teyü'üquitüvametemama.

Que müti'iti tuqui 'amüpa
(Mateu 21:12-17; Rucaxi 19:45-48; Vani 2:13-22)

¹⁵ Hicü Querusareme meneta'axüani. Qesusi tuqui 'amüpa curaruyarita heutahaca, nisütüani varanuyeveveyatü müme tuqui curaruyarita memütetuacai memütenanecai. Tumini patamete vamexate natixürieni, cucuxi vatuyayamete va'üparite natixürieni.

¹⁶ Pücvapitüacai tixaü mete'apitü mewanuyecünicü tuquita.

¹⁷ Mana tini'üquitacaitüni müpaü tivacühüavetü, 'Ipaüri care'uxa, Nequie nenevieri quiyari canimarivacamücü yunaime nuivarite vahesie mieme. Xemesü püta terü xecanayeitüaca haque tenavayamete memüyu'avieta.

¹⁸ Hicü mara'acate memühüritüariecai, müme 'inüariicü memüte'üquitametücai vahamatü yunaitü meni'enieni, menimacarücaitüni, teüteri yunaitü memühüxiyacaicü tita müti'üquitacai hepaüsita. 'Ayumieme mara'acate metenicuvautüvecaitüni que memüte'imienique.

¹⁹ Hicü 'ucutaicarecu quiecarisie nivayeyani.

Xapa que mütiuva, tiutaniucu para 'axa mü'itüarienicü
(Mateu 21:20-22)

²⁰ Mericüsü ximeri 'ame'uyehuximetü, xapa meniuxeyia vaquime naitü nanayaripaitü.

²¹ Pecuru heye'erieca que mütiuyü müpaü tinitahüave Qesusi, Neuxei Ti'üquitame, 'iya xapa pemaxatacaai 'axa mü'itüarienicü, mücü caniutavaniri.

²² Qesusi müpaü tinivacühüaveni, Cacaüyarisie yuri xequetene'erieca.

²³ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane müpaü mütitahüave 'icü yemuri, 'Ena quene'apata, haramarasie queneu'ahüva 'utaitü, xüca yu'iyarisie cayuxamurieca, masi xüca yuri ti'erieca quename müpaü tiyüni que maine, müpaü catiniyümücü hesiena mieme.

²⁴ 'Ayumieme nepütixecühüave, naime xemütetavauni xeyunenevietü, yuri xequetene'erieca quename xe'itanaqui'eri. Müpaü yuri xete'eriecacu, yacatiniyümücü hehesie mieme.

²⁵ Quepauca xemüyunenevie, xüca xeimesie xetehüacuni xequeteneuyehüvirieca, mütixehueyehüvirienicüta xeme xe'uquiyari muyuavisie macave, ta'aurie que xemüte'axürüve.

²⁶ Me xüca xecatevareuyehüvirieni teüteri, xe'uquiyari muyuavisie macave pücatixeheuyehüvirieni xeme ta'aurie que xemüte'axürüve.

*Quesusi heiserie que mürexiyacı
(Mateu 21:23-27; Rucaxi 20:1-8)*

²⁷ Mericüsü tavari meneta'axüani Querusaremesie. Tuqui curaruyarita yeyeicacacu, mara'acate memühürütüariecai, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, 'uquiravesixi vahamatü yunaitü 'aura meniu'axüani.

²⁸ Müpaü metenita'ivaviya, Haque pemieme heiserie pemexeiya 'ipaü pemütüyurieneçü. Quepaicü heiserie masipitüa 'ipaü pemütüyurieneçü.

²⁹ Hicü Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Neta nepüxeta'ivaviya xeimecü xeicia. Xüca xenesita'eiya, neta nepütixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'ipaü nemütüyurieneçü.

³⁰ Vani quepaucua müti'üyanecai, taheima timiemetücai 'üyarica, teüteri vahesüa pümiemetücai nusu. Xequeneneuta'eiya.

³¹ Hicü müme niuqui menixüatüacaitüni müpaü me'utiyuatü, Xüca tame müpaü te'utiyuani quename taheima miemetücai, mücü müpaü nitayümücü, Titayari yuri xecate'erri.

³² Masi xüca müpaü te'utiyuani quename teüteri vahesüa miemetücai, quesü yüni. Müpaü metenyücühüavecaitüni memüvamacarücaicü teüteri. Müme yunaitü müpaü menütüyuanecaitüni Vani hepaüsita, quename yuricü tixaxatametücai.

³³ 'Ayumieme müpaü metenita'eiya Quesusi, 'Asitepücatemate. Quesusita müpaü tinivaruta'eiya, Mericüte, neta 'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'ipaü nemütüyurieneçü.

*Te'üviyamete 'axa teyuruvamete
(Mateu 21:33-46; Rucaxi 20:9-19)*

12

¹ Hicüsüari nisütüani tivacuxaxatüvatü, 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü. Müpaü niutayüni, Tevi haraveri caniutavevieni. Caxie 'uca'uitüaca, 'utatesaca, vati'ineca caxie püname, 'e'utevime 'utavevica neniereme capa caxie 'ucacuaiyanicü, te'üviyamete nivaruhürütüani vacuetatüatü, tevapai caneyani.

² Hicü tucari 'aye'acu muticuacuxesie, ti'uximayatame niutanü'ani te'üviyamete vahesüa, haraverita mieme 'icuaxi yapaümeme mütanaqui'erienicü cusiyanisie mieme.

³ Müme masi me'iviyaca, me'icuvaxüaca, yacü xeicia maveme meneinü'ani.

⁴ Hutariecata xeime niutanü'ani ti'uximayatame vahesüa. Mücü menitüaxa mu'uyasie, meninanaimacaitüni.

⁵ Xeimeta 'utanü'acu, menimieni. Yuvaücavame cuxi nivanü'acaitüni. Hipame menivarutivani, hipame menivarucüni.

⁶ Xeime cuxi canexeiycaitüni yunivetüme münacu'eriecai. 'Imatürieca nitanü'ani vahesüa, müpaü tiyücühüavetü, Meteneiyehüviriecuni nenive.

⁷ Te'üviyamete masi müpaü metenyücühüavecaitüni, Camüsü, 'icüsie catini-naquimücü cusiyanisie piniteya. Cümü tepimieni, tahesie püta mütinaquenicü.

⁸ Hicü me'iviyaca menimieni, haraveri varie menceahüani.

⁹ Mericüte, que tiyurieni haraveri cusiyanisie. Caninuamücü, te'üviyamete nivatixütüamücü, hipame nivahürütüamücü püta yuharaveri.

¹⁰ Cari ni 'icü 'utüarica xecatetiterüvavave,

Mücü tete memutaxani'eri qui vevivamete,
Mücü 'isiquina titutuicame nayani.

¹¹ Ti'aitame müpaü catiniuyurieni,
Canimariveni que temüte'ixeiya.

¹² Müpaü mepütemaicai müvaxatacaicü 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü.
'Ayumieme metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru
menivamacarücaitüni teüteri. Hicü meheicu'eirieca menecüne.

Cuviyexunu tuminieya

(Mateu 22:15-22; Rucaxi 20:20-26)

¹³ Hicüsüari hesüana menivarutanü'ani Pareseusixi hipame, mümeta
Herurexisie memüteviyacai hipame, niuqueiyasie memiviyacü.

¹⁴ Mana me'u'axüaca müpaü metenitahüave, Neuxei ti'üquitame, tame
tepümasimate 'ecü yuri pemutainecü, pemüca'acuerivayuriecü sepa xevitü
que mütiyücühüave, yücü pemücativaxeyacü teüteri, masi Cacaüyari huyeya
hepaüsita pepüti'üquita que mütvaiyacü. Tamüsü, titauniva mütiyutuanicü
Sesaxi cuviyexunuyasüa mieme, pücatauniva nusu.

¹⁵ Tepi'ütüani, tepüca'i'ütüani nusu. Mücü yatimaitü yuhesie 'axa mü'ane
que memüte'avietacai, müpaü tinivarutahüave, Titayari xenete'inüatatüve.
Tuminiyari xequena'üi nemixeyacü xeime.

¹⁶ Müme meni'atürieni xeime. Müpaü tinivarutahüave, Quepai ramu'u
püra'uxa, quepai püra'utüarica 'icü. Sesaxi mu'uya canihücütüni, 'utüaricayata,
metenita'eiya.

¹⁷ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Tita Sesaxisüa mütimieme, Sesaxi xe-
quetenapinirieca. Tita Cacaüyarisüa mütimieme, Cacaüyari xequetenap-
inirieca. Menihüxiyani que mutayü.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(Mateu 22:23-33; Rucaxi 20:27-40)

¹⁸ Hicü hesüana meniu'axüani Saruseusixi. Müme yameniutiyanecaitüni
quename müquite meca'anutaneniereni.

¹⁹ Hicü müpaü metenita'ivaviya, Neuxei ti'üquitame, Muisexi 'ipaü
catiniu'ütüani tahesie mieme, tevi xüca masicaya 'umüni, xüca cueya
'uyuhayeva türi cavarexeiyatü, mücü tevi canitivitümcü yucue, türi
nivativevimücü masicaya nivemama memütaterüvarienicü.

²⁰ Mericüsü 'atahutatü 'amenititecaitüni 'ivamarixi. Vamasi 'uca niutiv-
itüni, niümüni türi cavaruhayevaca.

²¹ Mutaya nitivitünita, mücütatiumü türi cavaruhayevaca. 'Iyata mutaya
yunaitüta yaxeicüa menitivitüni.

²² 'Atahutatü yunaitü 'ivamarixi türi mepücavaruhayevaxü. Yunaitü
me'ucuicu, 'ucata tiumü.

²³ Mericüte, quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü que-
pai ra'üya pürayani.

²⁴ Hicü Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Camü, 'ayumieme xecaniyu-
yarieca, 'utüaricayari xemücamatecü, que mütitürücaüye Cacaüyari 'asix-
emücatematecü.

²⁵ Quepaucua müquite memanucu'uni, mepücaneneüqueni mepücaviquieca.
Cacaüyari tupirisiximama taheima miemete vahepaü mecaniyüacacuni püta.

²⁶ Müquite vahepaüsita que müre'uxa que memüte'anucu'uni, cari xe-
cate'ititerüvavave Muisexi xapayasie haque tupiriya mexata, Cacaüyari que
mütitahüavixü, 'Apurahami, 'Isahaqui, Cacuvu necanivacacaüyaritüni ne,
cananuyüeni.

27 'Ayumieme müquite pücavaxata quename vacacaüyari haitü. Memayeyuyuri püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucui. Cuini mieme xepüyuyari.

*'Aitüarica müve'eme
(Mateu 22:34-40)*

28 Hicü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai 'aura 'ayaca, varu'enieca niuqui mexüatüacame, tinimaicaitüni 'aixüa mütivata'eiyacü, müpaü tinita'ivaviya Quesusi, Que mü'ane 'aitüarica masi püve'eme naime 'aitüaricasie mieme.

29 Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Ipaü cananuyüneni 'aitüarica müve'eme, Xequeneu'enana 'Ixaherisixi. Ti'aitame mütacacaüyari, 'iya Ti'aitame caniyuxevini.

30 Peninaqui'eriecamücü Ti'aitame mü'acacaüyari naime que pemü'e'iyaricü, naime que pemüti'amatecü, naime que pemüticu'erivacü, naime 'atürüariyacü. 'Icü 'aitüarica masi canive'emetüni.

31 'Esivatücacu hepaüna müve'eme'ipaü cananuyüneni, Peninaqui'eriecamücü 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'eriepaü. Xevitü 'aitüarica pücaxuave masi ve'emetütü, 'icü hutatü xeixüa.

32 Hicü 'iya ti'üquitame müpaü tinitahüave, 'Aixüa pü'ane ti'üquitame. Yuri pecaniutaineneni, Cacaüyari caniyuxevini, xevitiüxa 'apüca'uyeica hepaüna 'anetü, que pemaine.

33 Xüca tevi 'inaqui'erieca naime que müre'iyaricü, naime que mütimaivecü naime yutürüariyacü, xüca yuhepaü tevi naqui'erieca que mütiyunaqui'eriepaü, yemecü 'aixüa caniyümücü, que mücatiüni naitü mavari mütaiya mücui'iva.

34 Hicü Quesusi 'ienieca timaivemepaü que mütita'ei müpaü tinitahüave, Teva pepüca'uyeica pemaye'anicü, Cacaüyari mati'aitüvemetütü mayanicü. Hipatü tavari mepücayuvaüriyacai tixaütü memüte'ita'ivaviyacü.

*Cürisitu quepai püranive, que mütivaruta'ivaviyaxü
(Mateu 22:41-46; Rucaxi 20:41-44)*

35 Quesusi müpaü niutayüni tuquita ti'üquitatü, Titayari müpaü mete'utiyuane müme 'inüaricü memüte'üquitamete, quename vaniu Cürisitu Raviri xifüyarieya hücütüni.

36 Mücü Raviritütü müpaü niutayüni 'Iyari Mütiyupata 'icuyuitüvacacu, Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüva, Neserieta quenacani 'Aquetatüa mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

37 Tamüsü Raviri Neti'aitüvame tinitaterüva. Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücüni quename xiüyarieyatüni. Teüteri meyutemamavietü meni'eniecaitüni yuvaücavatü.

*Quesusi que mütivaxanetacai sicürivanusixi
(Mateu 23:1-36; Rucaxi 11:37-54; 20:45-47)*

38 Ti'üquitatü müpaü tinivarutahüave, Xequeneyucuerivayurieca müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahepaüsita, müme müvanaque memeu'uvanicü 'etütüme me'anacatütü, quiecarü hixüapa vaürisica memüpitüarienicü,

39 teüteri vahüxie memayaxecü tuquita, quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, müme vahepaüsita.

40 Viyurasixi vapini mepütevarutixütüiri, 'emeteheutevitü neneviericü mücamasiücünicü que memüteyurie. Vahesie masi yemecü tinahüivani.

Viyura tumini que müti'atüiri Cacaiyari
(Rucaxi 21:1-4)

⁴¹ Hicü tumini macaxürüva cacuniyari hüxie niutayerüni Qesusi. Teüteri nivaxeyacaitüni tumini me'acaxürüvame cacunisie. Xicusixi yumüiretü vaüca meneicaxürüvacaütüni.

⁴² Mericusü xevitü viyura caninuani tuminicü mavetü, hutame neucaxürieni xei senitavuyari müraye'atüca 'axeicüa.

⁴³ Hicü yu'aurie varutacuevieca teyü'üquitüvamete, müpaü tinivarutahüave Qesusi, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü viyura tumini mavetü cacunisie neicaxürieni vaücava, müme yunaitü memeicaxürüva 'esiva xEICÜA meneicaxürieni.

⁴⁴ Yunaitü müme meneicaxürieni tita müranuyuhayeva, peru 'iya yuhaveri mieme neucaxürieni, naime cümana mütiyumicuacai.

13

Qesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecaicü 'arique
(Mateu 24:1-2; Rucaxi 21:5-6)

¹ Hicü tuquita 'ayenecacu, teyü'üquitüvame temama xevitü müpaü tinitahüave, Neuxei, ti'üquitame, tetexi que timamarivave quite.

² Qesusi müpaü tinitahüave, 'Icü qui petixeiya 'amüpapa. Tete püchayevarieni yuheima 'atetü. Naitü canica'unariemücü.

Inüarite que mütimasiücüni taparirümeccau
(Mateu 24:3-28; Rucaxi 21:7-24; 17:22-24)

³ Hicü Huriva Macu'u yemurisie 'ucaicu tuqui 'amüpa hüxie, Pecuru Cacuvu Vani 'Atürexü yühücüate müpaü metenita'ivaviya,

⁴ Quetatineutaxatüa quepaucua müpaü pütüyüni que pemaine. Tita ti'inüariyaritüni quepaucua maye'aximieni 'icü naitü.

⁵ Qesusi nisutüani müpaü tivacuxaxatüvatü, Yumarima 'aixüa, xevitü catixe'u'irüviya.

⁶ Yumüiretü mecani'axüacuni müpaü me'utiyuatü quename nehesüa memiemete, Ne Cürisitu necanihücütüni, me'utiyuatü. Yumüireme menivac-uamanacuni.

⁷ Xeme quepaucua xemüva'enieni cuyaxi meyucuitüveme, quepaucua xemi'enieni cuya niuqui, xepücayuxamurieca. Neuyeveca müpaü mütiyünicü, peru 'acuxi naitü pücatapare mücücü.

⁸ Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuivarite, xexuime cuiesie quiecatari mecaniyeha'acuni hipame cuiesie miemete mevacuicutü. Naisarie cuie canitayüamücü, haca canitavemücü. Peru que mütiyüni, mücücü canisutüariemücü xEICÜA cuiniya.

⁹ Xemesü xequeneyucuerivayurieca. Mecanixeyetucuni 'isücate vahesüa. Tuquiteta xecanitiveiyacuni. Cuvexunarurisixi te'aitamete vahüxie xecaniti'ivaviyarieculi nehesüa xemümiemetecü, xemüvahecüatüacacü que xemüte'unenierixü.

¹⁰ Neuyeveca 'icü niuqui 'aixüa manuyüne memütaxatüarienicü yunaitü nuivarite meri.

¹¹ Quepaucua memüxetiviya memüxe'anuhapani 'isücate vahüxie, xeta'icuevatü xepücayuyarütüaca que xemutiyaneni. Masi que xemütepütüarieni 'ana, müpaü xepütüyaneni. Xeme xepüchüme que mü'ane yamütayüni, 'Yari Mütiyupata püta canihücütüni que mü'ane yamütayüni.

12 Ra'iva pürayetuani mümierienicü, quemasioya yunive niyetuamücü, türi meniyeha'acuni yu'uquiyarima vahepaüsita, metenita'aitacuni memücüi'ivanicü.

13 Yunaitü menixe'uxive'eriecacuni nehösüa xemümiemetecü. Que mü'ane tiuca'enivatü 'amuyeicani quepauca mümüniqne, mücü nitavicueisitüariemücü.

14 Xeme 'uxa'atüni xenixeyacuni mücü tevi müvaseviximani müracumaveriyani mana 'utiveme haque 'aixüa müca'ane mutivenicü, que mainecai tixaxatame Tanieri. Titerüvame quetimaiveni tita mütxata. 'Ana hürisie mequeyuta'una müme Cureya cuieyarisie meme'uvani.

15 Que mü'ane caxetunisie macaca 'uxipietü, mücü 'anacayame yuquita pücaheutahani yupini tivayepiniqne.

16 Que mü'ane yeuta meyeicani, yu'utüma pücanuani yu'ücaritivayehurienique.

17 Xüa 'ui müme memuhuca müme memütesisitüa 'ana.

18 Xequeneyunenevieca müpaü catiuyünicü muhaütüsie.

19 'Iya tucarisie 'uximatüarica canitixuaverimücü cuini mieme, matüaripai quepauca Cacaüyari nai mütiunetüa hicüque que mücatixuavecai, tavari que mücatixuavenita.

20 Ti'aitame xüca 'esicareiteritüanique 'uximatüarica, ni xevitü tevi pücatavicueniqueyu. Mesü müme müvaranuyexei vacü 'esipüreiteritüa.

21 'Anari xevitü xüca müpaü tixecühüaveni, Camü, 'ena caniuyeicani Cürisitu, Camü mana, xüca haineni nusu, yuri xepücate'i'erieca que mü'ane müya mutaineni.

22 Yacü Cürisitusixi, yacü texaxatamete mecani'axüacuni. 'Inüari mecanitiveviecuni mamarivaveme mevacuamañaque 'asita müme memanuyexeyarie xüca meyüvavenique.

23 Xemesü xequeneuyü'üviya. Nai nepütixe'utaxatüa yacatiyüvecacu cuxi.

Yuri Tevi que mütinuani

(Mateu 24:29-35, 42-44; Rucaxi 21:25-36)

24 'Ana 'iya 'uximatüarica heunuayu, tau caniyürimücü, mesa cacanihecüarivimücü,

25 xuravesixi mecanicaxüricuni muyuavisie miemete, müme türücarिया memexeya muyuavisie mecaniyuitüaricuni.

26 'Ana Yuri Tevi que nemütiteva mecanenixeyacuni haisata ne'acamiécame, cui netürücaüyetü, nexavatütü.

27 'Anarita netupirisixima nenivatanü'axüamücü, müme nemüvaranuyexei nenivacuxeürimücü, taserieta ta'utata tahixüata tasütüapa memeu'uva, naisarie cuie manuniere muyuavitüa.

28 Narüca xeha'erivatü müpaü xequetenemaica, quepauca xavari mücavivieni xücaritü yürani, xüca mamateya cuneicani, tasüari 'auracacutüca.

29 Xemeta yaxecüa, quepauca xemixeya 'ipaü tiyüaneme, yaxequetemaica quename hehurari, quitenie müta'aximenipaü.

30 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hicü miemetexi mepücatixüni, mexi 'icü naitü ca'aye'ave.

31 Cuie muyuavi naitü canitixümücü, peru ne nenuiqui pücaxüni.

32 Tevi 'asipücatimate quepauca maye'ani 'iya tucari, taheima miemete tupirisixita 'asimepücatemate, neta 'asinepücatimate Cacaüyari Nu'aya nehücütütü. Ne'uquiyari xecüa catinimaica.

33 Yumarima, xequenayeneniereni xequeneyunenevieca, 'asixemücatematecü quepauca maye'ani.

³⁴ Müpaü cani'aneni que mütiuyü, tevi tevapai metüa, yuqui mucu'eiri. Te'uximayatamete nivaruhürütüani yuxexuime, vamayüitaricü vahürütüatü. Quiteni tihüveme tiuta'aitüani mayenierenicü.

³⁵ Xemeta 'ayumieme xequenayeneniereni, 'asixemücatematecü quepauca munauni qui cusiari, ya taicai ya tücari hixüapa, ya vacana tahivayu, ya yuimuana.

³⁶ Xequenayeneniereni capa xecusume xe'utaxeiyacü yapauca nuame.

³⁷ Que nemütixecühüave xeme, yunaime netinivacühüaveni vahesie mütinacü, xequenayeneniereni.

14

Que memüte'iviyaquecai Qesusi

(Mateu 26:1-5; Rucaxi 22:1-2; Vani 11:45-53)

¹ Mericüsü huta tucari neuyevecaitüni 'ixüarari maye'anicü quepauca mema'erivacai Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima, quepauca pa cacuxaxanime memücuacai. Mara'acate memühürütüaricai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamatü metenicuhautüvecaitüni que memüte'iviyacü me'icuumanatü, que memüte'imienicü.

² Müpaü meteniyücühüavecaitüni, Mecuxi 'ixüaramete vahüxie 'asitemücateyurieni, teüteri capa meyutamurienicü.

Visi mu'üa que mütiucaviriyari Qesusisie

(Mateu 26:6-13; Vani 12:1-8)

³ Mericüsü Vetaniasie 'uyeicatü tiniucuan Simunisüa que mü'ane cuiniyacü müca'itiyacaisüa. Hicü 'uca mana caninuan tete visi mü'ane puteyari 'ahanatü, visi mu'üa 'aye'üneme narüru titevacame canücame cui müraye'arücai. Puteya cüpieya 'anumuraca, Qesusi mu'uyasie neitiyurieni visi mu'üa.

⁴ Hipatü meha'atü müpaü meteniyücühüavecaitüni, Titayaricuta yacü xecüca reiyehüa 'icü visi mu'üa.

⁵ Püyüveniqueryu mituanicü 'icü visi mu'üa haica sienituyari 'inüariyariicü heimana yapau memecü, tuminiyari memümiquienicü puvüresixi. Menitiecucaitüni 'uca.

⁶ Peru Qesusi müpaü niutayüni, Xequeneuhayeva, titayari xete'i'uximatüa. 'Aixüa catiniuyurieni nehesisie.

⁷ 'Uxa'atüni varie 'amecaniu'uvacuni puvüresixi xehesüa. Quepauca xemüyuvaüriya xecaniyüvaveni 'aixüa xemüvayurienicü, nesiere xehesüa 'anepüca'uyeicani 'uxa'atüni varie.

⁸ 'Icü que mütiyüvecai, müpaü catiniuyurieni. Ne'ayeyuricacu cuxi, canenücavirieni nemücateuquienicü.

⁹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepanetü haque mecuxaxasivani 'icü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita naisarie cuiepa, 'icü 'uca que mütiuyuri canita'üxasisiemücü ma'erivanicü.

Cura que mütiyuvaüriya miyetuanicü Qesusi

(Mateu 26:14-16; Rucaxi 22:3-6)

¹⁰ Hicü Cura 'Isicariutitanaca, Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai, caneyani mara'acate memühürütüaricai vahesüa 'iyetuanique.

¹¹ Müme me'l'enieca meniutemamaviecaitüni. Müpaü metenitahüave tumini memi'ütüaniquecaicü. Mücü tinicuvaunecaitüni quepauca 'aixüa mütiyüniqecai miyetuanicü.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Mateu 26:17-29; Rucaxi 22:7-23, Vani 13:21-30; 1 Curinitutari 11:23-26)

12 Mericüsü Pa Mücäcuxaxani 'ixüariyari sutüariēcacu, quepaucua memüvacuicai muxasi türixixi meteha'erivatü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima, teyü'üquitüvametemama müpäü metenitahüave, Haque masihenäque temuhücü 'aixüa temeiyurienicü, 'ixüarari 'icuaiyari pemürecuanicü.

13 Hicü yuhutame teyü'üquitüvamete nivarutanü'ani müpäü tivarutahüaveca, Quiecarisie xequenehu. 'Uqui mana püxe'anucunaque ye'ü 'ahanatü hecuanüca. Mücü xequenauveiya.

14 Haque meuhani, müpäü xequetenatahüavi quiecame, Ti'üquitame müpäü paine, Hipatüte haqueva qui müme nemütiva'üquitüa nehamatü 'ixüarari 'icuaiyari temücuanicü.

15 Mücü qui taüta xe'utivitüme püxexesitüani hipame qui 'emüyeva naitü 'ureyepicame 'aixüa tiha'aritäriēcame. Muva 'aixüa xequeteneyuri tahesie mieme.

16 Hicü mana menecüne teyü'üquitüvamete. Quiecarisie meneta'axüani. Que mütivarutahüavixü meteniutaxeyia. Muva 'ixüarari 'icuaiyari 'aixüa meteniuyurieni para memüteha'erivanicü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

17 Mericüsü 'ucutaicarecu, Quesusi, Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü yunaitü mecaniu'axüani.

18 'Ame'atecacu metecuacacu, Quesusi müpäü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme nehamatü müticua'ä panesiyetüani.

19 Hicü meniyuhiverietücateitüni. Müpäü metenita'ivaviya yuxexütü, Ne netihücü.

20 Mücü müpäü tinivaruta'eiya, Xeme Tamamata Heimana Yuhutatü, xevitü canihücütüni que mü'ane pa manati'üve nehamatü 'icü xacüsie.

21 Yuri Tevi que nemütiteva, nepüyemie nemümierienicü que müre'uxa nehepäüsita, perusü xüa 'ui que mü'ane munesiyetüani Yuri Tevi nehücütüme. 'Aixüa cani'aneniqueyu masi xüca ca'utinuiwaque 'iya.

22 Hicü metecuacacu, Quesusi pa 'anucü'üca 'aixüa 'utayüca Cacaüyari hepäüsita pa hepäüsita, 'ititaraca pa, nivarumini, müpäü 'utaitü, Xequenau'üi, 'icü caninevaiyaritüni.

23 Tecüxi 'anucuhanaca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari nivaru'itüani. Yunaitü menenuti'ixüani mücüsie.

24 Müpäü tinivarutahüave, 'Icü caninexuriyatüni, türatu mühecua caniseiriyamücü. Yümüreme vahesie mieme nityeuriyamücü.

25 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tavari caxie hayari nepüca'anu'ieni mexi ca'aye'ave quepaucua hecuamecü nemenu'ieni haque Cacaüyari müra'aita.

Quesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniquecai, quename ca'imaicai 'utaitü

(Mateu 26:30-35; Rucaxi 22:31-34; Vani 13:36-38)

26 Hicü cuicari Cacaüyari hepäüsita me'utacuicaca, menecüne Huriva Macu'u yemurisie.

27 Quesusi müpäü tinivarutahüave, Xeme yunaitü hicü tücaricü xenicunütüariēcuni necümana, que müre'uxa, Muxasi vahüveme necanimiemücü, muxasi menitaxüriexüacuni.

28 Nesü nemierieme ne'anutaniereme necanixe'anucuhaitüiyamücü Carereyasiepai.

29 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Ne sepanetü yunaitü memücunuitüarienique, nepücacunuani ne.

30 Quesusi müpaü tinitahüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hicü yüvicüta vacana hutacüa catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

31 Mücü cuini mieme masi müpaü putayü, Sepanetü 'ahamatü nemumierienique, yanepücatinecu'imavani. Yunaitü yaxaicüa meniutyuanecaitüni.

Quesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie

(Mateu 26:36-46; Rucaxi 22:39-46)

32 Hicü Quetisemani müracutevasie menecüne. Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, 'Uva xequenateni mexi nenenevie.

33 Pecuru, Vani, Cacuvu nivarevitüni yateva. Mana cuini mieme 'uta'aivatü yuhiverietü nayani.

34 Müpaü tinivarutahüave, Ne'iyarisie cuini mieme neninehieverieca, mücücü nemüximetü tüma. 'Uva xequeneyuhayeva xequenetaneniereni.

35 Hicü 'esiva yateva niuyani. 'Ütihüximaqueca cuiepa, niyutanenevieneni xüca tüma xüa tiyüvenique müca'aye'aniqueyu que mütiyüniquecai.

36 Müpaü niutayüni, Ne'uquiyari 'acu, naimecü pepüyüve 'ecü. 'Icü tecüxi quenanuani cuerietü hivericacü yanemüca'itüarienicü, mesü que münetinaque ne pücatixatü, 'ecüsü que mümatinaque püta quetiuyüni.

37 Hicü muva ninuani, nivarutaxeiya mecusume. Müpaü tinitahüave Pecuru, Simuni 'acu, peticusu. Pecatiyüvecai pemütanierenicü xei hurayari.

38 Xequenetaneniereni, xequeneyunenevieca capa 'axa xete'uyurienicü xe'uta'inüasieme. Xe'iyari püyüvaüriya, xevaiyari püta puveraran.

39 Hicü hutarieca heyaca niyutanenevieneni yaxaicüa 'utaitü.

40 Hutarieca muva nuaca nivarutaxeiya tavari mecusume memücusimarietücateicü. 'Asimepücatematecai que memüte'ita'eiaquecai.

41 Hicü hairieca muva nuaca müpaü tinivarutahüave, Hicürixüa xequenecusuni xequene'uxipieca. 'Ariri cümütücar, canaye'ani. Camüsü, Yuri Tevi nehücütütü, 'axa teyuruvamete vamamasie nepüyetuiyani.

42 Xequenancu'uti, tepüvanaquiyu. Neuxei, que mü'ane münesiyetüani 'acanamieni.

Quesusi que mütiuyiyarie

(Mateu 26:47-56; Rucaxi 22:47-53; Vani 18:2-11)

43 Mericüsü yapaucua müpaü tivacühüavecacu cuxi, Cura caninuani, Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai. Yuvaücavame teüteri yuhamame nivaravitücücaitüni cusirate cüyexi mete'u'ücame. Mara'acate memühüritüariecai, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai 'uquiravesixita menivareyenü'ani.

44 Mericüsü que mü'ane miyetuaniquecai 'inüari nivarupitüani teüteri mevayecünirümeccu que'utaitü, Que mü'ane memütavaüritüani ne'l'isetü, mücü canihücütüni. Xequeneuviya 'iya, xequenanuani 'aixüa xe'ihütü.

45 Hicü Cura nuaca, 'aura niuyani cuitü. 'Aixüa 'acu Ti'üquitame titahüaveca, ni'iseni.

46 Hicü müme meniviya.

47 Müme 'aura memüti'ucai, xevitü yucusira vatihanaca, nivani ti'uximayatame mara'acame mühüritüariecaisüa mümiemetücai. Nacaya naviteni.

⁴⁸ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme cari xepeyecü cusirate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, tinavayamepaü que mütiviviyarüva.

⁴⁹ Müixa xesata neniuyeicacaitüni tucarcü tuquita neti'üquitatü, xepücanesihevi. Peru que'aye'ani 'utüarica que maine.

⁵⁰ Hicü yunaitü me'icü'eirieca meniyyuta'unaxüani.

Temaicü que mütiyu'unaxü

⁵¹ Xevitü temaicü niveiyacaitüni rinu savanayaricü yu'eimatü mümavecaicü. Meniviya temaicü,

⁵² peru mücü yusavana 'ucu'eirieca niyyuta'una mavetü.

Quesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie

(Mateu 26:57-68; Rucaxi 22:54-55, 63-71; Vani 18:12-14, 19-24)

⁵³ Hicü mara'acame mühürütüariecaisüa meneihana Quesusi. Mana meniycuxeürieni mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai yunaitü.

⁵⁴ Pecuru tevapai niveiyacaitüni, mara'acame mühürütüariecai qui 'aurie ninuani. Tacua tüpirisixi vahamatü niutivacaitüni tai 'aurie cüxetü.

⁵⁵ Hicü mara'acate memühürütüariecai yunaitü 'isücate menivavautüvecaitüni tehecüatamete, memixanetacü Quesusi, vaniuquicü memimienicü. Haquevasü mepücavarutaxei.

⁵⁶ Yümüretü mete'itavatü menihecüatacaitüni que vaniu memüte'unenierixü peru vaniuqui pücayuvecicai.

⁵⁷ Hipatü me'anucu'uca menitahecüata mete'itavatü que memüte'unenierixü vaniu, müpaü me'utiyyatü,

⁵⁸ Tame teni'enieni 'ipaü haineme, 'Icü tuqui mamacü muveviya nenita'unamücü, haica tucari 'anucayayu xeimeta nenitavevimücü mamacü caveviyacame.

⁵⁹ Ni müpaü que memütehecüatacai, vaniuqui pücataxevirivecai.

⁶⁰ Mericüsü mara'acame mühürütüariecai vahixüapa 'utaqueca, Quesusi niuta'ivaviya müpaü 'utaitü, 'Asipecatita'ani. Que tita 'icü memütehecüata 'ahepaüsita.

⁶¹ Mücü masi cayuvatü mana niuvecaitüni, tixaü püca'uta'a. Mara'acame hutarieca müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü peticürisitu. Que mü'ane 'aixüa müticuxaxasiva, 'ecü petinu'aya.

⁶² Quesusi müpaü tinita'eiya, Ne necanihücütüni. Yuri Tevi que nemütiteva, xeme xecanenixeiyacuni, Que Mü'ane Mütürücaüye serieta ne'acaimi. Ne'acaimi taheima mieme haisata xecanenixeiyacuni.

⁶³ Hicü mara'acame yu'ixuriqui 'utisanaxüaca müpaü niutayüni, Que cuxi tetevareuyehüva tehecüatamete.

⁶⁴ Xeme xecani'enieni que mütiisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü. Que xeteyücühüave. Müme yunaitü müpaü meniutyuanecaitüni quename müpaü ruyevacai mümierienicü.

⁶⁵ Hipatü menisütüani hesiena me'uti'aüsicavivatü me'inanaimatü. Meheitinaca huxiena, menitihusutücüne müpaü mete'icühüavetü, Quetinehecüatani quepai müyüane. Tupirisixita me'iviyaca menicusunacaitüni.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, Nepüca'imate Quesusi 'utaitü

(Mateu 26:69-75; Rucaxi 22:56-62; Vani 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Mericüsüari Pecuru vatipai 'uvecacu qui 'aurie tacua, 'uca caninuani müti'uximayatametücai mara'acame mühürütüariecaisüa mieme.

⁶⁷ Pecuru 'uxeyiaca cüxecame, heutanierieca, müpaü niutayüni, 'Ecüta 'iya Nasaretitanacamätü pecaniuyeicacaitüni Quesusimatü.

⁶⁸ Múcü niyucu'imavacaitüni, müpaü 'utaitü, Ne havaicü nepüca'imate, 'asinepücatimate que pemaine. Müpaü 'utayüca quitenie nanuyeyani. Vacana niutahiva.

⁶⁹ Hicü 'iya 'uca hutarieca 'ixeyaca nisutüani müpaü tivacühüavetü müme mana memüti'ucai, 'Icü xevitü canihücütüni müme.

⁷⁰ Múcü tavarí niyucu'imavacaitüni. Yareutevitüta müme mana memüti'ucai tavarí müpaü metenitahüave Pecuru, Yuricü 'ecü xevitü müme pecanihücütüni. Camüsü Carereya pecaniquiecemetüni, vahepaü pemütiuniucacü.

⁷¹ Hicü nisutüani müpaü 'utaitü, Cacaüyari 'axa xüca nesiuyurienique tüma xüca neti'itavani, yemecü nepaine, tixaü 'icü tevi nepücamate xemixata.

⁷² Cuitüva hutarieca vacana niutahiva. Pecuru Qesusi niuquieya na'erivani que mütitahüavixü, Vacana hutarieca catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pecani'acu'imavamücü quename pecanesimate pe'utaitü. 'Icü nai ra'erivatü niutasuani.

15

Qesusi que mütiutahüavarie Piratu huxie

(Mateu 27:1-2, 11-14; Rucaxi 23:1-5; Vani 18:28-38)

¹ Hicüsüari 'ucatarecu cuitü mara'acate memühürütüariecai, 'uquiravesixi, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, hipatüta 'isücate yunaitü meyu-cuxeürieca meyu'enioca, Qesusi menehana hüacame, Piratu meniyetuirieni.

² Piratu müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü. Múcü cayucu'imavatü müpaü tinita'eiya, 'Ecüsü müpaü pecanaineni.

³ Mara'acate memühürütüariecai menixanetacaitüni vaücava.

⁴ Tavarí müpaü tinita'ivaviya Piratu, Tixaü pecatita'ani. Camü que müreupaüme memümasixaneta.

⁵ Qesusi tavarí tixaü cacaniuta'ani. 'Ayumieme Piratu niuhüxyani.

Cuvexunaruri que mütiuta'aitaxü, Qesusi mümierienicü

(Mateu 27:15-31; Rucaxi 23:13-25; Vani 18:38-19.16)

⁶ Mericüsü xexuime visie mücü 'ixüararipa vahesie mieme nenayexünacaitüni 'anutahüivacame, que mü'ane memivaviriecai.

⁷ Xevitü nanutahüivacaitüni 'ana Vaxavaxi titevatü. 'Iya cuviyexunu 'unamete vahamatü nanutahüivacaitüni. Müme cuviyexunusixi mevaca'unarümetü metenyucuini.

⁸ Hicü yumüretü teüteri me'u'axüaca menitavirieni, yamütiyurienicü yaxecüca que mütiyurienecai xexuime visie vahesie mieme.

⁹ Piratu müpaü tinivarutahüave, Xeme tixenaque nemüxe'anayexünirienicü Huriyusixi tixe'aitüvame.

¹⁰ Múcü müpaü catinimaicaitüni memiyetuacü me'ütesatü mara'acate memühürütüariecai.

¹¹ Mara'acate memühürütüariecai menivarucuyuitüni teüteri memitavau-nicü Vaxavaxi püta manayexünarierenicü.

¹² Piratu müpaü tinivarutahüave tavarí, Mericüte, queri ne'iyurieni 'icü Huriyusixi tixe'aitüvame que xemüte'iterüva.

¹³ Müme me'ita'eiyatü müpaü metenihüiva, Curuxisie quenemi'a.

¹⁴ Piratu müpaü tinivarutahüave, Titayaricuta, tita 'axa tiuyuri. Müme masi cüni mieme meniutihvacaitüni, Curuxisie quenemi'a, me'utiuyatü.

¹⁵ Hicü Piratu vanaqui'aritämütü teüteri, Vaxavaxi nivanarayexünirieni. Tiuta'aitaca Qesusi mücuveyaxüanicü niyetuani curuxisie mücaviyanicü.

16 Hicü cuyaxi xaüsie meneivitüni mana quita parasiyu 'amüpata, parasiyu Püreturiu mütiuyetevsie. Yunaime cuyaxi mana memayetecai menivaruta'inieni.

17 'Ixuriqui mütaüraüye menenacatütüani, xuya mumayari me'utasaca menenutimanirieni.

18 Menisütüani me'ivaüritütü müpaü me'utiyuatü, Que 'acu tüma Huriyusixi tiva'aitüvame.

19 Hacacü menitivaxüani mu'uyasie. Menicu'aüsicamavacaitüni. Me'utitunuma'uca yacü nenevieri menipitüacaitüni.

20 Me'inanaimaca 'ixuriqui mütaüraüye menenutihünirieni, 'ixuriquieya menenacatütüani.

Quesusi que mütiwierie curuxisie

(Mateu 27:32-44; Rucaxi 23:26-43; Vani 19:17-27)

Mericsü meneivitüni curuxisie me'imienique.

21 Cuyeicame me'uviyaca mecanita'aitüani curuxieya menucue'irienicü. Cuyeicame Simuni Sirenetanaca catinitevacaitüni, Herecanituru Xupu niva'uquiyaritüacaitüni. Xaüsie heyeyaca, quiecarisie ni'aximecaitüni.

22 Mericsü Curucutapai meneivitüni Quesusi, taniuquicü Müqui Mu'uya Manuca mütiuyetevsie.

23 Hicü vinu masivi nücame menenu'itüaniquecaitüni meuyuyehüacacü, peru Quesusi püca'enu'i.

24 Mericsü curuxisie menicavieni. 'Ixuriquiteya meniyutahuritüani, meyu'ivatüvetü memütetimanicü tita memüte'anuhurieniquecai yuxexütü.

25 Mericsü 'utaxürecu curuxisie menicavieni.

26 Que mütiuxanesie yatiniu'utüarieni, Huriyusixi Tiva'aitüvame 'anuyütü.

27 Tenavayamete menivarutivütüani yuhutame curuxitesie hamatüana serietana xeime 'utatanata xeime.

28 'Ana naye'ani 'utüaricayari müpaü müre'uxa, Müme memitisana 'inüari niuquiyari, xevitü cani'erivacaitüni.

29 Müme menanuyecüacai meninanaimacaitüni, yumu'u me'utisiquetü, müpaü me'utiyuatü, 'E'e, cari 'ecü tuqui pepüta'unaquecai, haica tucari 'anuyeyayu pepenuvevieniquecai.

30 Parasü, queneu'atavicueisitüa, curuxisie pe'acayeicatü.

31 Yaxeicüata mara'acate memühürütüariecai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamatü meninanaimacaitüni müpaü meteyücühüavetü, Nivarutavicueisitüani hipame, pücaüve müyutavicueisitüanicü yücümana.

32 Cürisitütütü, 'Ixaherisixi niu mütati'aitüvame, curuxisie que'acayani, temixeyacü, yuri temüteta'erixüanicü. Müme 'auriena memutivütüarie curuxisie mümeta'axa meniutiyuanecaitüni hepaüsitana.

Quesusi que mütiyetua yu'iyari

(Mateu 27:45-56; Rucaxi 23:44-49; Vani 19:28-30)

33 Mericsü tuca 'ayacu, naisarie niucüyüre, cüa caviecacuque niucuecüre.

34 'Anari Quesusi carima müpaü tiniuhiva vaniuquicü, 'Eruhi, 'Eruhi, rama savacütani, taniuquicü necacaüyari, necacaüyari titayari penetiucu'eiri, maine.

35 Hipatü mana memüti'ucai me'i'enieca müpaü meniutiyuani, Neuxei, 'Eriyaxi niutahüave.

³⁶ Xevitü 'unausarümetü neyani, ha'iseveme niutahüniya vinu masinacü. Haciasie 'iqueca neitiserieni müpaü 'utaitü, 'Acuxisü tecanitaneniericuni, xüca 'uhamieni 'Eriyaxi 'ecaxünaque.

³⁷ Hicü Quesusi carima 'utahivaca, yu'yari niyetuani.

³⁸ Hicü 'ixuriqui meuviecai tuquita hixüata nisane heimana 'acayuaca.

³⁹ Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame Quesusi hüxie muvecai, 'ixeiyaca yu'yari que mütiyetua müpaü niutayüni, 'Icü yuricü Cacaüyari caninu'ayatücaitüni.

⁴⁰ Mericüsü 'ucari meninenierecaitüni yateva meti'utü, Mariya Mararatanaca, Mariya Cacuvu 'Esimutevi Cuse müvavarusitücai, Sarumeri, hipatüta mana meniti'ucaitüni.

⁴¹ Müme meniveiyacaitüni quepaucua Carereyasie muyeicacai, metenimicuacaitüni. Hipatüta yuvaücatü 'ucari 'utümana memu'axüa Querusaremesie mana meniti'ucaitüni.

Quesusi que mütiuteuqui

(Mateu 27:57-61; Rucaxi 23:50-56; Vani 19:38-42)

⁴² Mericüsü 'acayunirümecacu, tucari memüyucuha'aritüvacaisie, 'uxa'arieca 'uxipiya tucari maye'aniquecaicü,

⁴³ Cuse 'Arimateyatanaca caninuani. 'Iya 'isücate canixevitütücaitüni 'aixüa mümarivacai, müta'icuevacai Cacaüyari ti'aitametütü mayanicü. Yu'yari heucayeca Piratusüa ninuani, Quesusi caxarieya nitavavirieni.

⁴⁴ Piratu niuhüxyani 'ari mumücü. Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame niutacuevieni yu'aurie. Nuacu, Piratu nita'ivaviya que müreutevicai Quesusi hemüquitü.

⁴⁵ Cuyaxi tiva'aitüvame yatitahüavecü Piratu, quename hemü, caxari niye-turieni Cuse.

⁴⁶ Mücü rinu savanayari hecunaneca, 'ecacueca caxari, savanacü nita'eima, teuquiyapa neitateni 'aita müvaye'inieriecaisie. Neicurupa tete quiteniesie, neicunani.

⁴⁷ Mariya Mararatanaca, Mariya Cuse müvarusieyatücaimatü menixeiya haque meutatequie.

16

Que müranutanierixü 'umierieca

(Mateu 28:1-10; Rucaxi 24:1-12; Vani 20:1-10)

¹ Mericüsü 'uxipiya tucari 'utixücu, Mariya Mararatanacari, Mariya Cacuvu müvarusieyatücaimatü, Sarumematü, 'uhaye visi mu'üa menecunani, memüyehücü meheitavirienique caxari.

² Ximeri cuitü 'atinecu tau semana mexüacame tucarisie, teuquiyapa meneta'axüani.

³ Müpaü meteniyucu'ivaviyacaitüni, Quepai tete pütasiheuhüvirieni teuquiya quitenie meuca.

⁴ Mana me'utananierieca mecanixeiya tete heuhüiyacame, 'amünecai.

⁵ Hicü teuquiyapa meneutahaxüani. Vaserieta 'acaima temaicü meniux-eiya, mutuxa 'amütevi 'anacatücüme. Meniutimamani.

⁶ Mücü müpaü tinivarutahüave, Xepücamamaca. Quesusi xepücvautüve Nasaretitanaca curuxisie mucaviya. Cananucuquetüarieniri, 'uva pücayecca. Neuxei 'uva menieni.

⁷ Hicüri xequenehu. Müpaü xequetenivaretahüavi teyü'üquitüvemetemama Pecurumame, quename niu xe'anuyehaitüiyaxü, Carereyapai hetüa, que-name mana xeheixeiya, que mütxe'utahüavixü.

⁸ Hicü teuquiyapa mevayecüneca meniyuta'una. Me'utiyüüacatü me'umamatü menacüne. Xeime tüma 'asimepücate'utahüavixü memümamacaiü.

Quesusi masiücütü que mürayuyetitü, Mariya Mararatanaca 'ixeyiacacu (Vani 20:11-18)

⁹ Hicü semana mexüacame tucarisie 'anutaniereca Quesusi ximeri, masiücütü nayuyetitüani meri Mariya Mararatanaca 'ixeyiacacu. Que mü'ane meripai memiviyacai cacayarixi 'axa memü'anene 'atahutatü, Quesusi müvarayenü'a, mücü Mariya canihücütücaitüni mixei.

¹⁰ Mücü heyaca, yatinivarutaxatüani müme hamatüana memü'uvacai, meyhiveriecacu me'utisuanacacu.

¹¹ Müme me'u'enanaca quename 'ayeyuricai, quename mücü 'ixei, yuri mepücate'uta'eri.

Quesusi masiücütü que mürayuyetitü, teyü'üquitüvametemama me'ixeyiacacu yuhutatü

(Rucaxi 24:13-25)

¹² 'Arique masiücütü nayuyetitüani yücü 'anetü, yuhutatü müme yeutapai memuhücai me'ixeyiacacu.

¹³ Müme yu'utüma menecüne, hipame teyü'üquitüvamete yametenivare-tahüave que mütiuyü. Mümeta 'acuxi yuri mepücatevaruta'eriri.

Quesusi que mütivaruhüritüa nü'arisixi

(Mateu 28:16-20; Rucaxi 24:36-49; Vani 20:19-23)

¹⁴ 'Imatüriecata masiücütü nayuyetitüani Tamamata Heimana Xevitü teyü'üquitüvamete me'ixeyiacacu metecuacacu. Nivarutatieni yuri memücate'eriecaicü, yu'iyarisie memüsese'icaicü, yuri memücatevaruta'eriricü müme memixei 'anucuquecu.

¹⁵ Hicü müpaü tinivarutahüave, Naisarie cuiepa xequeneutayeixüa. Niuqui 'aixüa manuyüne xequetenivacuxaxatüvani yunaime queyupaümetü memunetüarie.

¹⁶ Que mü'ane yuri mütita'erieni müca'üyarieni, mücü nitavicueisitüariemücü. Que mü'ane yuri mücati'erie, 'isücame ninenamücü hesiena mürahüivacü.

¹⁷ 'Ipaü 'anenetü 'inüarite canitixuaverimücü haque meme'uva müme yuri memüte'erie. Nehesüa memümiemetecü menivarayenü'axüacuni cacayarixi 'axa memü'anene. Menitiniucuni niuqui mühehecacü.

¹⁸ Cuterixi xüca mevaranucu'üni, mümüiya xüca me'anü'ieni, tixaü 'asipücauyurieni. Tecuicucate vahesie xüca me'utimeni müme mepanayexürieni.

Que müranutitüa

(Rucaxi 24:50-53)

¹⁹ Mericüsü Ti'aitame Quesusi müpaü tivarutahüaveca, taheima nanutiv-itüquieni, Cacayari serieta nayerüni.

²⁰ Naisarie meneutayeixüani müme metecuxatatü, Ti'aitame vapare-viecacu vaüca tiyuriencacu vaniuqui seiriyacacu 'inüari que mütivapitüacai. Müpaü xeicüa cani'aneni.

RUCAXI

Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Müti'u'üxasitacai

Teuquiru que mütiutavaüritüa

¹ Yümüiretü meniuyuvaüriya memüreti'utüanicü naime hepaüsita tasata que mütiuyü.

² Müme sutüapai memunenierixü, tupirisixi memacü niuqui 'aixüa manuyüne metecuxatatü, müme metateniyetuirieni mücü niuqui.

³ Neta nai que mütiuyü matüaripai hicüque heiseriemecü netinicuvaunecaitüni. 'Ayumieme nemareuyehüvirietü, Teuquiru 'acu, nepünevauüriya xexuime naime nemaraca'utüirienicü

⁴ yapemütimaicacü 'icü niuqui pemu'eni hepaüsita que mütise'i.

Que mütiutahüavarie, Vani 'ariqueque que mütinuivaquecai

⁵ Mericüsü quepaucua Herurexi müti'aitametücai Cureya cuieyarisie, mara'acame 'aniyeicacaitüni Huriyusixi teüteriyari vamara'acate xevitü hücütütü, Sacariya titevatü, 'Aviyaxi teüterimama metenitetevacaitüni mara'acate vahamatü müti'uximayacai. Yü'üya canexeiyacaitüni 'Erisaveti titevacame, mara'acame nu'ayatüme.

⁶ Yü'üitatü heiseriemecü yameteniyuriecäitüni Cacaüyari hüxie. Yamenicahucäitüni Ti'aitame que müti'aitacai naime, vahesie carahüivacacu.

⁷ Nunusi mepücahexeiyacai 'Erisaveti mücayüvecaicü. Mecani'uquiravesixitücaitüniri.

⁸ Mericüsü Sacariya mara'acametütü tini'uximayacaitüni Cacaüyari hüxie quepaucua 'Aviyaxi teüterimama vahesie mütiunaquixü.

⁹ Mara'acate que mütivayeiyaritücai, hesiena tiniunaque heiva Ti'aitame tuquitana meutahanicü, müticüsinaianicü.

¹⁰ Quepaucua maye'a mütitacüsinaiyacü, yunaitü teüteri tacua meniyneneviecäitüni.

¹¹ Hicü nixeiya niuqui tuayame Ti'aitamesüa mieme mana 'utiveme müracüsinaiyasie serieta.

¹² Sacariya 'ixeyatü niuyuitüarieni yu'iyarisie, niutimani.

¹³ Hicü niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Pepücaheumaca, Sacariya 'acu. 'A'ivaurica pü'enie. 'A'üya 'Erisaveti xenive canitinuivütüamücü. Vani petiniterüvamücü.

Peni'atemaviecamücü vaüca,
'A'yari cuini mieme ninaqui'acamücü

¹⁴ Yümüiretü mecaniyutemamaviecacuni
Quepaucua mütinuiva.

¹⁵ Canimarivemücü Cacaüyari hüxie.

Caxie vinuyari,
Xeime vinüta pücaye'eni.

'Yari Mütiyupata
Caniviyamücü püta tinuivayu.

¹⁶ 'Ixaherisixi teüteriyari yumüireme

Ta'aurie canivaraxüriemücü,
Ti'aitame memayexeyanicü
Yucacäyuritüme.

17 Canenucuhaitüiyamücü Ti'aitame

'Eriyaxipaü tiuca'iyaritü,
Türücariyaya hexeiyatü.

Va'uquiyarima ta'aurie nivaraxüriemücü,
Yütüriyama memüvara'erivanicü,

Müme yuri memücate'erie
Ta'aurie nivaraxüriemücü,

Müme heiseriemecü yamemütecahu vahepaü memüteyücühüavenicü.

Nivacuha'aritämücü teüteri,

Ti'aitame memücueviecacü.

18 Hicü Sacariya müpaü tinicühüaveni niuqui tuayame, Que 'aneme
'inüariyaricü yanepütimaica. Necani'uquirasitüni, ne'üyata tucarieya
ranütitüa.

19 Hicü niuqui tuayame müpaü tinicühüaveni, Ne Cüravieri necanihücütüni.
Cacaüyari hüxie neniüveni. Yanemümatitahüavecü necaneyenü'arieni, ne-
matitaxatüanicü 'icü niuqui 'aixüa manuyüne.

20 Hicü camü, cayuvatü pepütierüni, pecaniüvetü pecanayeimücü mexi
ca'aye'aveni, 'ecü yuri pemücatiuta'ericü neniüquisie. Peru neniüqui
canaye'amücü quepaucua tucari maye'ani.

21 Mericüsü teüteri menicueviecaitüni Sacariya. Meni'iyarixiecaitüni
'emüreutevicaicü tuqüita.

22 Hicü vayeyaca niyutatexieni varahüavetü. Müme yametenetimani
quename tixaütü tiuxe tuqüita. 'Iya yumamacü nivacu'inüaritüvacaütüni.
'Aniucateitüni caniuvetü.

23 Hicü heutiparecu 'uximayasicaya, yuquie caneyani.

24 Hicü 'ana 'üyaya 'ayehucatü nayani 'Erisaveti. Niyu'avietacaitüni
'auxüme meseri müpaü 'utaitü,

25 Camü, 'ipaü tiniuyurieni Ti'aitame, yuvaüriyatü 'aixüa münesiyurienicü,
teüteri memücanesinanaimacacü.

Mariya que mütiutahüavarie, Quesusi 'ariqueque que mütitinüivaquecai

26 Mericüsü 'ataxevirieca meserisie Cacaüyari nitanü'ani yuniüqui tu-
ayame Cüravieri, Carereya cuieyarisie quiecarisie Nasareti müracutevasie.

27 'Üimari mücaxuriquicaisüa nitanü'ani Mariya mütitevacaisüa.
Nitiviqüeximecaütüni, 'uqui Cuse titevatü nitivitüniqecaitüni. Cuse Raviri
caninunüiarieyatücaütüni.

28 Hicü Mariyasüa heutahaca niuqui tuayame, müpaü niutayüni, 'Aixüa
'acu. Ti'aitame 'aixüa catiniuca'iyarini 'ahesie mieme, 'ahamatü puyeica.

29 Mücü yu'iyarisie niuyütüarieni, yatinicu'erivacaütüni titayari müpaü
mütivaüritüa.

30 Niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Pepücaheumaca, Mariya 'acu. Ca-
caüyari 'aixüa pütüuca'iyari 'ahesie mieme.

31 Hicüri pe'ayehucatü pecanayeimücü, pecanitinivemücü. Quesusi peca-
tinitivemücü.

32 Canimarivemücü,

Que mü'ane taheima macave nu'aya canimarivacamücü.

Ravirisie caniyeyeimücü,

Ti'aitame Cacaüyaritütü canipitüamücü

Raviri 'uvenieyasie mayerünicü

Que müti'aitacai 'iya.

33 'Ixaherisixi teüteriyari

Catinivata'aitüamücü yuheyemecü.

Que müti'aita
Pücatipare hasuacu.

³⁴ Hicü Mariya müpaü tinitahüave niuqui tuayame, Mericüte, quepaütütü 'ipaü pütüyüni. 'Uqui nepücamate.

³⁵ Niuqui tuayame müpaü tinitahüave,
'Yari Mütiyupata 'ahesie caninuamücü.

Que mü'ane taheima macave
Yütürücariyacü camani'etüriviyamücü.
'Ayumieme nunusi mütinuiva canipasiemücü
Cacaüyariesie mieme,
Müpaü catinimarivacamücü
Cacaüyari nu'ayatütü.

³⁶ Camü, 'a'iva yateva 'Erisaveti 'ayehucatü nayani 'ucarasitütü. 'Ataxeime meseri niyurieca 'iya caniveveme memüxatacai.

³⁷ Cacaüyari pücauyatexieni, naimecü püyüveni püta.

³⁸ Mariya müpaü tinitahüave, Mericüte, ne Ti'aitame neca-tini'uximayatameyatüni. Que pemaine yaquetiuyüni. Hicü niuqui tuayame caneyani.

Mariya que mürecu'ivataxü 'Erisavetisüa

³⁹ Hicüsüari yucuha'aritäaca caneyani Mariya. Yumexütüatü queiecarisie neta'ani hürri mananiere Cureya cuieyariesie.

⁴⁰ Sacariya quita heutahaca, nitavaürütüani 'Erisaveti.

⁴¹ Mericüsü 'Erisaveti quepauca mi'eni Mariya 'ivaürütüacacu, nunusi neucuyuaxüani huriepana. Hicü 'Yari Mütiyupata niviya 'Erisaveti.

⁴² Müpaü niutayüni carima, Vaüca 'aixüa pepu'itüarie, hipatü 'ucari temüca'itüariepaü. 'Aixüa cani'itüariemücü que mü'ane pemütinuivütüani.

⁴³ Nehesie que tinaque neti'aitüvame varusieya münesi'ivatamiecü.

⁴⁴ Camü, 'avaürisica ne'u'eniecu, nunusi yutemavietü neucuyuaxüani ne-huriepa.

⁴⁵ 'Aixüa pecani'itüariemücü yuri pemütiata'ericü quename 'aye'ani naitü que pemütüatüahüavarie, Ti'aitame que mümaretahüavixü.

⁴⁶ Hicü Mariya müpaü niutayüni,
Ne'iyari müpaü paine, Ti'aitame canitürücaüyeni.

⁴⁷ Ne'iyari niyutemavieca nehe'erivatü
Cacaüyari münesi'utavicueisitüacü.

⁴⁸ Caneniuxeiya ti'uximayatame que nemütihücü hesiena mieme,
Sepa tixaü nemücatihücü.

Camü, 'uxa'a varie yunaitü nuivarite
'Aixüa ne'itüariecame mecaneni'eriecacuni.

⁴⁹ Que mü'ane mütürücaüye
Marivemecü caneniuyurieni.
Mücü Pasiecame canixasivani.

⁵⁰ Canivanenimayaca yunaimemüteheiyehüvirie,
Vanivemata nivanenimayaca.

⁵¹ Yücümana que mütiyuriene
Canimasiücüni que mütitürücaüye.

Nivareutaveiyaxüani müme memüteyucatave'erie
Yu'iyariesie que memütecu'eriva,

⁵² Cuiepa te'aitamete nivarunavairieni
Tita memüte'aita,

Müme tixaü memücatehüme püta

Nivaruhürütüani vaüca.

⁵³ Memeuhacacuicucai nivarutihüniya 'aixüa mü'anecü.

Memeuca'ucai nivareutanü'axüani memamaveme.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nisutüani tasiparevietü 'Ixaherisixi teüteriyari

Hesüana mieme temüte'uximayatamete,

He'erivatü que mütivarutahüavixü ta'uquiyarima.

Caninenimayaca 'Apurahami yuheyemecü,

Cataninenimayaca tame hesiena temüyecü.

⁵⁶ Mericüsü Mariya 'Erisavetisüa niucateitüni 'esivatücacu haica meseri.
'Arique yuque neyani.

Vani Ti'üyame que mütiutinüivaxü

⁵⁷ Mericüsü tucari naye'ani 'Erisaveti mütinivicü. 'Uquitüme niutiniveni.

⁵⁸ Hicü 'auravatari maremama yunaitü mete'utamarioca Ti'aitame vaüca
que mütitanenimayataxü, hamatüana mecaniyutemamaviecaitüni.

⁵⁹ Hicü 'atahairieca tucarisie mecaniu'axüani me'i'inüarütüanique nu'esi
Huriyusixi vaxitequiyacü. Sacariya mecateniterüvaquecaitüni 'uquiyarieya-
päü.

⁶⁰ 'Ana varusieya müpäü niutayüni, Tixaüsietü. Vani catinitevacamücü
püta.

⁶¹ Müme müpäü metenitahüave, Haquevasü 'amare pumave müpäü tite-
vatü.

⁶² Yumamacü menitahüave quemasieya, que mütinaque mütiterüvarienicü.

⁶³ Xapa 'uta'ivauca, müpäü 'utaineme canaca'utüani, Vani catiniteva-
camücü püta. Yunaitü menihüxiyani.

⁶⁴ Hicü yapaucua nenieya niuxünarieni. Niutaniuni 'aixüa 'utaitü Cacaüyari
hepaüsita.

⁶⁵ 'Auravatari yunaitü mecanimamacaitüni. Naisarie Cureya hüriyarisie
que mütiyü catinixaxasivacaitüni.

⁶⁶ Yunaitü memü'enanacai meniyyü'iyarütüacaitüni müpäü meteyücühüavetü,
Que 'anetü payani 'icü nunusi. Mücü meta, Ti'aitame yütürücariyacü nipare-
viecaitüni.

Sacariya que mutayü, Cacaüyarisie mieme ticuxatatü

⁶⁷ 'Ana Cacaüyari 'Yarieya Mütiyupata caniviyani nunusi 'uquiyarieya.
Sacariya niutaniuni Cacaüyarisie mieme müpäü 'utaitü,

⁶⁸ 'Aixüa queticühüavarüvani Ti'aitame,
Que mü'ane 'Ixaherisixi mütacacaüyari.

Nisutüani yuteüterima va'üviyatü,

'Aixüa 'iyurienetü memüxünarienicü.

⁶⁹ Que mü'ane mütürücaüye niuquerieni, mütasitaviceisitüanicü,
Raviri quie mieme,

Raviri müti'uximayacaicü Cacaüyarisie mieme

⁷⁰ Meripaitü que mainecai que mütiyurieniquecai.

Yametenicuxatacaitüni texaxatametemama

Memupasie hesiena mieme,

Memufiniucacaicü hesiena mieme.

Müpäü meniutiyuanecaitüni

⁷¹ Mütasi'utaviceisitüaniquecaicü

Müme memütasi'aye'uni memücatasi'a'ivacü,

Müme memütasi'uxive'erie memücatasi'a'ivacü.

⁷² Müpäüta meniutiyuanecaitüni

Müvanenimayataqueaicü ta'uquiyarima
 He'erivatü türatu mutavevi yücümana,
⁷³ Que mütiyuhürütüa yaticühüavetü ta'uquiyari 'Apurahami
 Quename tasipitüaniquecai
⁷⁴ tecamamatü
 Temütaviceisitüarienicü
 Müme memütasi'aye'uni memücatasi'a'ivacü,
 Temeyexeianicü 'iya que mütinaque,
⁷⁵ Hesiena mieme tepasietü,
 Heiseriemecü yatetecahutü,
 Hüxiena te'u'uvatü mexi te'ayeneniere.
⁷⁶ 'Ecü meta nunusi 'acu,
 Que mü'ane taheima macavesüa mieme tixaxatame
 Pecatiniuterüvarüvamücü.
 Ti'aitame pepanucuhaitüiya
 Huyeya 'aixüa pemüyurienicü.
⁷⁷ Teüterimama petinivatahecüatüamücü
 Que mütivataviceisitüani pehaitü,
 Que mütivareuyehüvirieni müme 'axa memüte'uyuri pehaitü.
⁷⁸ Müpaü catiniyurienicü
 Tacacaüyari mütiyucanenimayacü.
 'Ayumieme que mü'ane taheima mümieme caninuamücü.
⁷⁹ Nivahecüariviyamücü müme yüvipa memütitei,
 Müme meta mecu'ivarümetü memüyüriarie
 Nivahecüariviyamücü.
 Ta'ücate cataniseiriyamücü,
 Temeu'uanicü haque 'aixüa temütetaxeianicü
 Cacaüyarimatü.

⁸⁰ Mericüsü nunusi caniverecaitüni. 'Iyarieya türücaüyetü nayani.
 Macumavesie neyeicacaitüni mexi tucarieya ca'aye'vecai cuxi masiücütü
 mayanicü 'Ixaherisixi vahüxie.

2

Quesusi que mütiutinuivaxü *(Mateu 1:18-25)*

¹ Mericüsü 'ana 'aisica neutanü'ariexüani Sesaxi 'Acusitusüa mieme, müpaü
 'utaitü, yunaitü cuiepa memütama memayucayasacü.

² Mücü 'inüari matüaripai mieme puyü quepauca Sireniyu mehüritüariecai
 Siriya cuieyarisie.

³ Yunaitü mecaneutayeixüani memayucayasacü yuxexütü yuquiecarisie.

⁴ Hicü Cuse Carereya cuieyarisie Nasareti müracutevasie neyeyani. Cureya
 cuieyarisie ninuani Raviri quiecariena Vereni müracutevasie. Raviri quie
 canimiemetücaitüni, Raviri nunuiyarieya canihücütücaitüni.

⁵ Macayerienicü neyeyani Mariya 'avitütü mücü mayehucacaicü. 'Üyaya
 nayaniquecaitüni.

⁶ Mana mexi me'u'uvacai, tucarieya naye'ani mütinivenicü.

⁷ Hicü yumatüari niutiniveni. Tuvaxatecü nicu'eima, vacaisixi vacanu-
 vasie nicateeni mücaxuavecaicü vahesie mieme memüva'axüaniquecaisie.

*Taheima miemete niuqui tuayamete que memütevarutahüavixü muxasi
 vahüvemete*

⁸ Mericüsü 'ana muxasi vahüvemete mana meniu'uvacaitüni. Yeuta meni-vahütüvecaitüni yumuxasi yüvicüta.

⁹ Hicü vahüxie niutaqueni niuqui tuayame Ti'aitamesüa mieme. Va'aurie nacuxavatücaitüni Ti'aitame hecüariyacü. Vaüca menimamacaitüni.

¹⁰ Hicü niuqui tuayame müpaü tinivarutahüave, Xepücamamaca. Hicü nenixetaxatüamücü niuqui 'aixüa manuyüne. Vaüca canixuavecämücü temavierica yunaime teüteri vahesie mieme.

¹¹ 'Icü tücarisie tiyuvicueisitüvame canetinuiva xehesie mieme. Raviri quiecariena tineyüni. Que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütütü canihücütüni, Ti'aitame canihücütüni.

¹² 'Icü 'inüaricü xecaneitimaicuni. Nunusi xecanexeyiacuni tuvaxatecü 'eimeme, vacaisixi vacunuvacie heyecaimé.

¹³ Hicü yapaucua niuqui tuayame 'aurie meniuti'uni muyuavisie miemete yumüretü, 'aixüa me'utiyuatü Cacaüyari hepaüsita, müpaü me'utiyuatü,

¹⁴ Taheima visi catinicühüavarüvani Cacaüyari.

Cuepa 'aixüa mecatenixeiyaricuni teüteri Müme vacümana münaqui'a.

¹⁵ Mericüsü niuqui tuayamete muyuavisie meheutiyunixüacu, müpaü meteniyühüavecaitüni muxasi vahüvemete, Hicümüsüari tepüyehu Verëni-paitü. Tepi'ixüariyu que mainecai, Ti'aitame que mütatiutahüavixü.

¹⁶ Meyumexüitüatü menecüne. Mevaruta'ivauca Mariyamame menivarutaxeyia Cuse, nunusi meta vacaisixi vacanuvacie yecaimé.

¹⁷ Mevaruxeyiaca metenicuxatacaitüni que memüte'utahüavarie nunusi hepaüsita.

¹⁸ Yunaitü memü'enanacai menihüxiyacaitüni que memütevarutahüavixücü muxasi vahüvemete.

¹⁹ Masi Mariya ni'üviyacaitüni yu'iyarisie 'icü naime, yu'iyaritüatü hepaüsitana.

²⁰ Hicü menecüne muxasi vahüvemete 'aixüa metecuxatatü Cacaüyari hepaüsita nai que memüte'uxeicü nai que memüte'u'enicü. Naitü catiniuyüni que memüte'utahüavarie.

Tuquita que müti'atüarie Quesusi

²¹ Mericüsü 'atahairieca tucari meni'inüaritüani Huriyusixi teüteriyari vaxitequiyacü. 'Ana Quesusi tiniuterüvarieni, niuqui tuayame que mütiterüvaxü yuvarusisie ca'ayecaicu cuxi.

²² Mericüsü Muixexi 'inüaricü catini'aitacaitüni nivecame hepaüsita. Tucari 'aye'acu memüyu'itienicü, Querusareme menecüne nunusi meheyetuanique Ti'aitamesüa.

²³ Müpaü catine'uca 'inüari xapayarisie, Ti'aitame meripaitü que mainecai, Yunaitü 'uquisi matüarixi memütinunuiva, müme mecanipasiecacuni Ti'aitamesie mieme.

²⁴ Menecüne memütemavanicü Ti'aitame que mainecai, xüa 'inüari xapayarisie que müre'ucai, Cucuruxi xei parisi, mesü veuraixi türixi yuhutame mecanivaremavacacuni, 'utaitü.

²⁵ Hicü tevi Querusareme necateitüni Simiyuni titevatü. 'Iya heiseriemecü yaticamietü Cacaüyari nayexeyiacaitüni. Nicueviecaitüni 'Ixa-herisixi teüteriyari vanütüvame. 'Iyari Mütiyupatacü nihünecaitüni.

²⁶ Müpaü tiniupitüarieni, 'Iyari Mütiyupata que mütitahüavixü, quename cuitü camüniqecai. 'Ixeiyame que mü'ane Ti'aitame micayeniquecai Cürisitütüme xeicüa, 'anarique canimüniqecaitüni.

²⁷ Hicü 'Iyari 'inücu, Huriyusixi vatuquipa ninuani. 'Arique Quesusi 'uquiyarimama meneutahaxüani yame'iyurienique nunusi, Huriyusixi que müti'vayeiyari, 'inüari niuquiyarisie que müre'uxa.

²⁸ 'Ana Simiyuni nenutuni. 'Aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita, müpaü 'utaitü,

²⁹ Hicürixüa necusiyari 'acu,

Pepeye'atüa 'aniuqui.

Pepünesi'uxünaxü

Ne'iyarisie neca'uximatüariecacu.

'Ahesie mieme nepüti'uximaya.

³⁰ Hicürixüa necümana nepütiuxei

Que pemütivavicueisitüani teüteri.

³¹ Nepixei tita pemütiha'aritüa

Yunaime teüteri vahüxie.

³² Canivahecüariviyamücü hipame nuivarite,

Visi te'aneneme catanayeitüamücü

'Ateüterima 'Ixaherisixi

³³ Hicü 'uquiyarieya varusieya meniyu'iyaritüacaitüni müpaü mainecaicü hepaüsitana.

³⁴ 'Aixüa xepü'itüarieza, niutayünita Simiyuni. Müpaü Mariya tiniutahüave nunusi varusieya,

Camü 'icü nunusi

Yumüiretü 'Ixaherisixi

Mematixürienicü,

Yumüiretüa

Memanucu'unicü

Can'i ayumiemetüni.

'Inüari caniyümücü,

Caniniuquimariecämücü.

³⁵ 'Ecüta 'a'iyarisie

Pecanisequiemücü hivericacü,

Cumu 'ixipara que mütiyuseve.

Mücü que mütiyurieneñi,

Yumüiretü memasiücütü mecanacünicuni

Que memüteyücühüave yu'iyarisie.

³⁶ Xevitüta 'acaniuyeicacaitüni 'ucarasitütü, Hana titevatü. Mücü Cacaüyari niuquieya canicuxatacaitüni. Panuheri caninu'ayatüacaitüni, 'Aseri nunuivariyatütü. Caniseüyecaitüni, nauca teviyari heimana nauca viyari canihüacaitüni. 'Utiviquieca 'atahuta viyari piteütacai yücüna,

³⁷ 'umücu yuxaüta 'eniucateitüni. Tuqui curaruyarita pücaveyeicacai masi yuhaquetü yunenevietü pü'ayumiemetücai tucaricü tucaricü.

³⁸ Hicü 'aura 'uyaca pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari. Quesusi hepaüsita tinivacuxaxatüvacaitüni Querusaremetari memüta'icuevacai memütaxünarienicü yunaitü.

Nasareti que memütehecü

³⁹ Hicü meheye'atüaca naime que müre'uxa 'inüari xapayarisie, Ti'aitame que mainecai meripaitü, Carereyasie menecüne. Yuquiecarí meneta'axüani Nasareti müracusevasie.

⁴⁰ Mericüsü nunusi niveracaitüni türücaüyetü timaivetü nayeiximecaitüni, Cacaüyari 'aixüa pütiuca'iyaricai hesiena mieme.

Temaicüyari Quesusi tuquita que mütiyeyeicacai

⁴¹ Mericüsü xexuime visie 'uquiyarimama Querusareme meneta'axecaitüni 'ixüararipa quepaucua meme'erivacai, Cacaüyari que mütiwaruhayevaxü vateüterima.

⁴² Hicü quepaucua tamamata heimana huta viyari mühücai, mana meneuti-yunixüani, teüteri que mütiwayeyaritäcai 'ixüararipa.

⁴³ Hicü heutiparecu, yu'utüma mehahuximecacu, Qesusi Querusareme neyuhayeva, 'asimecatemaicacu 'uquiyarimama.

⁴⁴ Teüteri yasata 'uyeicame me'erietü, xeü tucari meniu'uvacaitüni. 'Ana yu'ivama yumarema vahesüa menitivautüüne.

⁴⁵ Meca'itaxeyavavetü, Querusareme menacunuaxüani me'icuvautüvetü.

⁴⁶ Hicü hairieca tucari meneitaxeyia tuqui curaruyarita 'ayecaima, te'üquitamete vahixüapa 'ucaime. Niva'eniecaitäni nivacu'ivaviyacaitüni.

⁴⁷ Yunaitü memi'eniecai menihüxiyacaitüni timaitü que mütiwacu'eiyacai.

⁴⁸ Hicü 'uquiyarimama me'ixeyatü meni'iyarixiecaitäni. Varusieya müpaü tinitahüave, Nenive, titayari müya petatiuyuri. Tepümasicuvautüve tetahiverietü 'a'quiyarimatü.

⁴⁹ Müpaü tinivarutahüave, 'E'e, cari xepünesicuvautüvecai. Tamü, 'asixecatemaicai, meuyevsecü ne'uquiyari quiya hepaüsita nemü'ayumiemetünicü.

⁵⁰ Müme 'asimepücateheitima niuquieyasie que mainecai.

⁵¹ Hicü vahamatü neyani, Nasareti meneta'axüani. Que memaitücatei yacatinicamecaitäni. Varusieya yu'iyarisie ni'üviyacaitüni 'icü naima.

⁵² Qesusi timaivetü canayeiximecaitäni, caniverercaitäni. Cacaüyari, teüterita masi vaüca simetenixeyiacaitüni.

3

Vani Ti'üyame que müticuxatacai

(Mateu 3:1-12; Maricuxi 1:1-8; Vani 1:19-28)

¹ Mericüsü 'ana Tiveriyu Sesaxi tamamata heimana 'auxüme viyari niuyurieni ti'aitatü, Punisiyu Piratu niucayerieni 'isücametütü Cureya cuieyarisie, Herurexi nihüritüariacaitüni Carereya cuieyarisie müti'aitanicü, Piripe Herurexi mü'ivayatücai catini'aitacaitüni 'Itureya cuieyarisie Türacuniti cuieyarisie, Risaniyaxi catini'aitacaitüni 'Aviriniasie,

² 'Anasi Caipasi mecanihüritüariacaitüni mara'acate. 'Ana Cacaüyari yuni-
quü nipitüani Vani Sacariya nu'aya, macumavesie 'uyeicame.

³ Naisarie Curutani hatuxameyari tesie niuyeicacaitüni müpaü tivacuxaxatüvatü, memütehayevecü que memüteyuriecai para Cacaüyari mütiwareyehüvirienicü 'axa que memüte'uyuri, mücücü memüca'üyarienicü.

⁴ Yacatiniyurienecaitäni que müre'uxa Quisariyaxi xapayasie, Cacaüyari niuquieyacü que müticuxatacai,

Xevitü mahiva macumavesie 'üvetü,
Xequeneucua'aritüa Ti'aitame huyeya, haitü,
Xexeuravime xequeneutivevi huyeya, haitü.

⁵ Naitü 'aquí cananuparecutüariexüamücü,
Naitü yemuri 'emütütü 'esimütütü 'acuveritü canayeitüariemücü
Tita mütitutete xexeuravitü nayeimücü
Tita müracutetexiya 'acuharuanitü canayeimücü

⁶ Yunaitü teüteri mepixeyia que mütiyuvicueisitüva Cacaüyari.

⁷ Vani müpaü tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri memü'axecai müvaca'üyacü, Cari xeme terücaxi xepüva'ivama. Quepaicü pütixehecüatüa xemüyuta'unacü capa 'uxa'a varie xehecaricacü.

8 Müme memüte'uhayevaxü que memütëyuriecäi, vahepaü püta xequeteneyuriecä, que müreyevese. Xepüca'isutüaca yu'iyarisie müpaü xeteyücühüavetü, Tepünaqui'eriva ta'uquiyari temexeyacü 'Aurahami. Müpaü nepütixecühüave, Cacaüyari caniyüveni 'icü tetexi teüteri müvarayeitüani 'Aurahami nivemama.

9 'Ari hasa canücuha'arütüarieni cüyexi maxürienicü. 'Ayumieme naitü cüye 'aixüa 'anenetü müca'utixuxuavere canaxüriyamücü, taipa caneuxüriyamücü.

10 Teüteri müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Mericüte, quesü teteyuriecä tame.

11 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Que mü'ane huta camixayari mexeiya, que'imini que mü'ane mücaheixeiya. Que mü'ane 'icuai mexeiya yaxecüa quetiyrineni.

12 Memütëyetüriyari cuviyexunusie mieme meni'axecaitüni, memüca'üyarienicü. Müpaü metenicühüavecaitüni, Ti'üquitame 'acu, que teteyuriecä tame.

13 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Que xemüte'u'aitüarie, heimana mieme xepücatevaucä.

14 Cuyaxita müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Qesü teteyuriecä tame. 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Xepücatenavayani, 'itaricacü xepücataviviyani. Xequenenaqui'aca yu'ivaricacü.

15 Mericüsü 'ana teüteri menita'icuevacaitüni yu'iyarisie meyu'iyaritüatü yunaitü Vani hepaüsita, xüca mücü Cürisitu hücütüni me xüca catixaütüni, me'tiyuatü.

16 Peru Vani müpaü tinivarutahüave yunaime, Neri hacü nepüxe'uca'üya. 'Ucanamieni que mü'ane cui mütürücaüye, necatürücaüyecacu ne. 'Aixüa nepüca'ane nehiesie mütinaquenicü nemipareviecacü ni nemenacüvenirienicü cacaiya cuitaxiyari. Mücü püta que mütixe'uca'üyani, 'Iyari Mütiyupata canixepitüamücü, canixe'itimücü tai que mütiyu'itiva.

17 Cuxari 'itivame pacue'e, cui ni mieme pütiveque yutüricu. Niti'utamücü yu'icüaxi caxetunisie, cuxariyari püta pütataiyani tai mücatüvesie.

18 Masi vaüca nivatuicacaitüni teüteri, niuqui 'aixüa manuyüne nivacuxaxatüvacaitüni.

19 Hicü Herurexi mücü cuieya nihüritüariacaitüni müti'aitanicü. Yu'iva niu'üyapieni, Heruriya titevacame niutivitüni. Vaücava catiniyurieneacaitüni Herurexi 'axa tiyurienetü. 'Ayumieme Vani nitate'acaitüni.

20 Hicü Herurexi nayuye'atüani 'axa que mütiyurieneacai, Vani manutahüacü casariyanata.

Qesusi que mütiuca'üyarie
(Mateu 3:13-17; Maricuxi 1:9-11)

21 Mericüsü quepaucua yunaitü teüteri memuca'üyarie, Qesusita canüca'üyarieni. Mexi yuneneviecai, taheima nanacatenire.

22 'Iyari Mütiyupata heimana nacaneni, que mütiyuxexeyacai cucurupaü 'anetü. Xevitü taheima müpaü netayüni, 'Ecü pecaninenivetüni pemünaqui'eriva. 'Acümana necaninaqui'aca.

Qesusi teucarimama
(Mateu 1:1-17)

23 Mericüsü Qesusi xei teviyari heimana tamamata viyari yacütütü nihücaitüni quepaucua misütüa müpaü tiyurienetü. Cuse caninu'ayatücaitüni, que memütëcu'erivacai. 'Iya 'Erie caninu'ayatücaitüni,

²⁴ 'iyata Matati caninu'ayatücaitüni, 'iyata Revi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Merüqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cana caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse caninu'ayatücaitüni,

²⁵ 'iyata Matatixaxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Amuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nahumi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Esürie caninu'ayatücaitüni,

²⁶ 'iyata Nacahi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Mahati caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matatixaxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Semei caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni,

²⁷ 'iyata Cuhana caninu'ayatücaitüni, 'iyata Xesa caninu'ayatücaitüni, 'iyata Suruvaveri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Saratieri caninu'ayatücaitüni,

²⁸ 'iyata Nerie caninu'ayatücaitüni, 'iyata Merüqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arie caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cusami caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Erimurami caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eri caninu'ayatücaitüni,

²⁹ 'iyata Cusue caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eriyeseri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Curimi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matati caninu'ayatücaitüni,

³⁰ 'iyata Revi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Simiyuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cunani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eriyaquimi caninu'ayatücaitüni,

³¹ 'iyata Mereya caninu'ayatücaitüni, 'iyata Mainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matata caninu'ayatücaitüni, 'iyata Natani caninu'ayatücaitüni,

³² 'iyata Raviri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Quisahi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Huveri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Puhuxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Sarumuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nahasuni caninu'ayatücaitüni,

³³ 'iyata 'Aminaravi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arami caninu'ayatücaitüni, 'iyata Hesirumi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Parexi caninu'ayatücaitüni,

³⁴ 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cacuvu caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Isahaqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Apurahami caninu'ayatücaitüni, 'iyata Tare caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nacuri caninu'ayatücaitüni,

³⁵ 'iyata Seruqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Racau caninu'ayatücaitüni, 'iyata Perequi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Heveri caninu'ayatücaitüni,

³⁶ 'iyata Sara caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arüpasari caninu'ayatücaitüni, 'iyata Semi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nuhexi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Ramequi caninu'ayatücaitüni,

³⁷ 'iyata Matusareni caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Enuqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Careri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Maharareri caninu'ayatücaitüni,

³⁸ 'iyata Cainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Enuxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Seti caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Aranı caninu'ayatücaitüni, 'iyata Ca-caüyari caninu'ayatücaitüni.

4

Quesusi que mütiuta'inüasie

(Mateu 4:1-11; Maricuxi 1:12-13)

¹ MERICÜSÜ, QUESUSI 'Iyari Mütiyupatacü hünetü mana neyeyani Curutani hatuxameyarisie. 'Iyari Mütiyupata nivitüximecaitüni macumavesie 'uyeicacacu

² huta teviyari tucari. Cauyumarie ni'inüatanecaitüni, siparasü xüca 'axa tiuyurienique tüma, 'utaitü. Tixaü caticuaivetü yapaümexa tucari, cuini mieme catineuhacamücaitüni.

³ Hicü Cauyumarie müpaü tinitahüave, Tamüsü, 'ecü xüca Cacaüyari penu'ayatüni, 'icü tete müpaü quetineutahüavi, pa payuyeitüani.

⁴ Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Utüarica müpaü paine, Tevi xüca pa cuaca xeicüa, mücücü püca'ayeyurini. Cacaüyari que mutayü, niuquieya naitü peuyeveseta.

⁵ Hicü Cauyumarie vapai heivitüca, cuiepa memütama vacuie nai nix-esisütüani xei nieriyaricü.

⁶ Cauyumarie müpaü tinitahüave, Heiserie nepümasipitüaca 'icü naime hepaüsita, yunaitü visi memümatecühüavenicü nepümasipitüaca. 'Icü nai necaniyetuiriyarieni, heiserie nepexeiya nemiminicü que mü'ane munesinaque.

⁷ 'Ecü 'ayumieme nenevieri xüca penesi'upitüani, 'icü naitü 'apini pürayani.

⁸ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Quenemie Cauyumarie. 'Utüarica müpaü paine, Nenevieri pepipitüani Ti'aitame 'acacaüyari, Mücü hücüame pepayexeiyani.

⁹ Hicü Cauyumarie neivitüni Querusareme. Vatuqui yecürita nenutivitüni. Müpaü tinitahüave, 'Ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, vatipai queneucasuna.

¹⁰ 'Utüarica müpaü paine,
Yuhesüa miemete
Niuqui tuayamete
Pütiva'aitüaca
'Ahepaüsita,
Memümasi'üviyacü.

¹¹ Müpaü paineta 'utüarica,
Yumamacü mepümasituicani,
Capa tetesie pe'uti'ücamürecü.

¹² Quesusi müpaü tinitahüave, Müpaü paineta, Pepüca'l'isipaneni Ti'aitame mü'acacaüyari.

¹³ Hicü Cauyumarie naimecü 'ita'inüatata neyani 'ariqueta 'ita'inüataque.

Quesusi que mütisütüa yu'uximayasica Carereyasie

(Mateu 4:12-17; Maricuxi 1:14-15)

¹⁴ Mericüsü Quesusi yu'utüma neyeyani Carereyapaitü, 'Iyari 'itürücariyacacu. Naisarie canütamariva hepaüsitana.

¹⁵ Tinicu'üquitaneaitüni vatuquiteta. Yunaitü 'aixüa metenicuxatacaitüni hepaüsitana.

Quesusi que mütiuyuri Nasaretisie

(Mateu 13:53-58; Maricuxi 6:1-6)

¹⁶ Hicü Nasaretita ninuani mataverixüsie. Yuyeyari cu'erivatü, tuquita neutanahi 'uxipiya tucarisie. Nanucuqueni tititerüvaque.

¹⁷ Hicü xapa niuhuritüarieni Cacaüyari niuquieya maye'uxa, Quisariyaxi que müraca'utüa. 'Itaveraca nitaxeiya niuqui haque müpaü maine,

¹⁸ Ti'aitame 'Iyarieya caneniuyiya

Canenihürütüani
Niuqui 'aixüa manuyüne
Nemüvacuxaxatüvanicü
Memümamave.
Caneneyenü'ani
Nemüvaranayexürienicü
Müme memüyhiverie
Yu'iyarisie,
Yanemütivatahüavecü
Müme memanutaxüriya,

Quename me'utixüinarie.

Yanemütivatahüavecüta

Müme memacücüpe,

Quename me'anutaneniere,

Nemüvaxünacü

Müme memüviyarietüca,

¹⁹ Nemüticuxatanicü,

Tucari 'aye'a

Ti'aitame müyuvaüriya

Vahesie mieme, ne'utaitü.

²⁰ Hicü 'itacuicueca xapa, 'iyetuirieca tiyuparevivame, mana nayerüni ti'üquitame 'uvenieyasie. Yunaitü tuqita memayetecai cui menixeiya-caitüni.

²¹ Hicü nisütüani müpaü tivacuxaxatüvatü, 'Icü tucarisie naye'ani 'icü 'utüarica que maine, xe'l'eniecacu xeme.

²² Yunaitü metenihecüatacaitüni me'l'enieca. Menihüxiyacaitüni niuqui visi manuyüne tetana mayeneicacai. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Camüsü, 'icü Cuse catinu'aya.

²³ 'Ana müpaü tinivacühüaveni, Xüari 'icü niuquiyaricü xepünetecühüave, Tiyu'uhayemavame 'acu, sipasü 'acümana quena'anayehüva. Que temüte'u'enana Caperünaume que müreyü, 'enata 'aquiecarisie yaxeciüa quetineyurieneni, xepünetecühüaveni va'atü.

²⁴ Müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tixaxatame pücanaqui'eriva yuquiecarisie.

²⁵ Yuri nepaine, 'Ixaheri cuieyarisie yumüiretü viyurasixi meniu'uvacaitüni quepauca 'Eriyaxi 'amuyeicacai, quepauca muyuavisie müreunani haica viyari heimana 'ataxeime meseri, quepauca haca mutave naisarie cuiepa.

²⁶ Müme vahesüa püca'utanü'arie 'Eriyaxi ni xeimesüa, Siruni cuieyarisie püta niutanü'arieni Sarepüta müracutevasie viyurasüa.

²⁷ Mücü meta, yumüiretü 'ameniu'uvacaitüni 'Ixaheri cuieyarisie cuiniyacü meca'itiatücaitü quepauca 'Eriseu 'amuyeicacai tixaxatametütü. Ni xevitü tüma püca'u'itiya mana quiecatari, Siriyatanaca püta caniu'itiyani Nahamani titevatü.

²⁸ Hicü me'l'enieca que müticuxatacai, meniuyeha'ani yunaitü tuqita memayetecai.

²⁹ Me'anucu'uca, vaquiecarri yemurisie manierecü quiecarri yeta 'ai heima meneihana mana meheicahüanique.

³⁰ 'Iya vahixüata heutayuneca caneyani.

Cacaüyari müca'itiya que mütiyiyacai tevi

(Maricuxi 1:21-28)

³¹ Mericüsü quiecarisie ninuani Caperünaume müracutevasie Carereya cuieyarisie. Mana 'uxiipiya tucarisie tiniva'üquitüacaitüni.

³² Müme menihüxiyacaitüni 'üquisicayacü, heiserie hexeyatü mütaniucacai.

³³ Hicü tuqita nayecateitüni tevi cacaüyari müca'itiya 'iviyacacu.

³⁴ Carima niutahiva müpaü 'utaitü, 'Ai, que petati'uximatüa Qesusi Nasaretitanaca. Petasica'unaque cari pepunua. Ne nepümasimate que pemüpaicü. Cari 'ecü pepühücü Cacaüyarisie mieme pemupasie.

³⁵ Hicü Qesusi nitatiene müpaü 'utaitü, Hicü cayuvatü, queneuxüna. 'Iya cacaüyari 'ita'uimüraca tevi vahixüapa, nixüna caticuinitüaca.

36 Yunaitü meniutimamani. Meteyucuxaxatüvatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Que 'aneme niuqui pexeyia. Heiserie hexeyiatü nivarutate'ani cacaüyarixi memüca'itiyatüca türücarिया hexeyiatü, menivatixünani.

37 Naisarie quiecari 'aurie canicuxaxasivacaitüni, Quesusi que mütiyurienecai.

*Quesusi que mürenayehüa Pecuru varücaüya
(Mateu 8.14-15; Maricuxi 1.29-31)*

38 Mericüsü tuquita vayeyaca Simuni quie ninuani. Hicü hüiya yeme niviyacaitüni Simuni varücaüya. Menitavavirieni miparevienicü.

39 'Auriena 'utaqueca, nitatieni hüiya. Hicü hüiya nihayeva. Yapaucua 'anucuqueca nivarutiparevietüyani.

*Que mütivaranayexüri 'acayunecu
(Mateu 8:16-17; Maricuxi 1:32-34)*

40 Hicü tau 'acayunecu, yunaitü memüvarexeiyacai tecuicuicate müireme cuiniyacü memütecucuyecai hesüana mecaniva'atüani. Yuxexuime vahesie 'utimeca nivananayexürieni.

41 Cacaüyarixi 'axa memü'anene canivaruta'aitüani memüvatixünacü yumüireme memütevacuinitüacai. Müme meniutihvacaitüni müpaü me'utiyaatü, 'Ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni. Quesusi varutate'aca cacaüyarixi, pücapapitüacai memütiniunicü memimaicaicü quename Cürisitu hücütücai heiserie mupitüarie.

*Quesusi que müticuyeicacai Carereya cuieyarisie, ticuxatatü
(Maricuxi 1:35-39)*

42 Hicü 'ucatarecu neyani macumavesie. Teüteri yumüiretü menicuvautüvecaitüni. Me'itaxeiyaca vaüriyarica menipitüacaitüni mücavacu'eirienicü.

43 Mücü masi müpaü tinivarutahüave, Neuyeveca hipame quiecaritesie niuqui 'aixüa manuyüne nemücxatanicü, que mütiyüni Cacaüyari ti'aitacacu, peuyevese nemüticuxatanicü. 'Ayumieme nepeyenü'arie.

44 Cureya cuieyarisie tuquiteta catinicuxatanecaitüni.

5

*Quesüte que memütevaratixüri Quesusi niuquieyacü
(Mateu 4:18-22; Maricuxi 1:16-20)*

1 Mericüsü Quesusi Quenesareti haracunayari tesita niuvecaitüni ticuxatatü. Yumüiretü meisaipünacaitüni, me'i'eniecutü Cacaüyari niuquieya.

2 Hicü canuva niuxeyia hutame ha tesita 'aheicame quesüteveyiamete vacanuva. Quesüteveyiamete me'anaticüneca yuvipi meni'ecuacaitüni.

3 Hicü xeimesie cayerüca Simuni canuvayasie, nitavavirieni haracunasie 'esiva meutahanicü. Canuvasie yecaitü tiniva'üquitüacaitüni teüteri.

4 Hicü yuxasica 'unüca, müpaü tinitahüave Simuni, 'Emeucatevasie queneuyeye'a, 'avipi mana queneucavivi quesüte pemüvaratixürienicü.

5 Hicü Simuni müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'acu, tücacüta nai tepayequexi, tepüte'uta'uxitüa yacü xeicüa, tixaü tepücate'umi. Masi müya pemainecü, neneicaviviemücü vipi.

6 Yamete'uyurieca menivaratixürieni quesüte cuini mieme meyupämeme. Vipi nitananirümeacaitüni.

⁷ Hicü yucupaniyeruma xeime canuvasio memüyetecai yumamacü meni-varumaviya memacü necü memüvavaparevieniü. Meniu'axüani, yucanuvate meniutihüniyaxüani hutame. 'Esivatücacu meniucayunixüani.

⁸ Hicü nai tiuxeyiaca Simuni, Pecuru mütitevacai, niutitunumaqueni Quesusi hüxie müpaü 'utaitü, Ti'aitame, queneneuhayeve. Ne 'axa nepütiyuriene.

⁹ Niutimani 'iya, yunaitü hamatüana memü'uvacai meniutimamani müya yupaümeme memüvaratixüricü quesüte.

¹⁰ Yaxeicüata Severeu nivemama meniutimamani Cacuvu Vani Simunimatü memüte'uximayacai. Hicü Quesusi müpaü tinitahüave Simuni, Pepücamaca. Hicüsü 'uxa'atünita teüteri püta pecanivacuxeürimücü.

¹¹ Hicü canuva me'anatihapaca cuiepa, naime meteniucu'eirieni Quesusisie meteviyaque.

Quesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai

(Mateu 8:1-4; Maricuxi 1:40-45)

¹² Mericüsü xeime quiecarisie niuyeicacaitüni Quesusi. Ticuicame mana niucateitüni müca'itiyacai naitü heupünitü. Hicü Quesusi 'uxeiyaca, niutihüximaqueni, müpaü titavavirienique, Ti'aitame xüca pe'avaüriyani, pepüyüve pemünesi'itienicü.

¹³ 'Iya yumama 'utaseraca nimayüani müpaü 'utaitü, Nepünevaüriya, pe-queheu'itiyani. Yapaucua cuiniya nihayeve.

¹⁴ Hicü Quesusi müpaü tinita'aitüani 'asimücatitahüavecü xeime. Müpaü tinitahüave, Quenemie mara'acame masixeyacü. Pemu'itiyacü quetineuti-mava cumu Muisexi que mütiu'aitaxü pemütivatahecüatüanicü.

¹⁵ Perusü masi cuini mieme catinicuxaxasivacaitüni hepaüsitana. Teüteri yumüretü meniyutixexeürivacaitüni memi'enienicü memanayexürüvenicü cuiniya que memütehixeyacai.

¹⁶ Quesusi masi macumavesie neyeicacaitüni yutanenevieniique.

Quesusi que mürenayehüa huriecame

(Mateu 9:1-8; Maricuxi 2:1-12)

¹⁷ Mericüsü xeime tucarisie tini'üquitacaitüni. Mana menayetecaitüni Huriyusixi teüteriyari yuyeyaricü memüpasiecai Pareseusixi memüteyuterüvacai, hipatüta Huriyusixi va'inüaricü memüte'üquitametetücai. Naime quiecarisie Carereya cuieyarisie Cureya cuieyarisie menyecüne Querusaremesieta. Cacaüyari türücariyaya canixuavecacaitüni Quesusi müvaranayexürüvanicü.

¹⁸ Hicü teüteri meniu'axüani me'ehanatü huriecame 'itarisie yecaim. Quesusi müvacateisie meni'atüaniqueacaitüni hüxiena me'itenique.

¹⁹ Meniyutatexieni meheutahaxüanique teüteri memüyumüirecaicü, 'ayumieme qui heima meneutimaque. Racüriyuyari mevati'unaca, Quesusi hüxie meneicatuani tevi 'itari naime teüteri vahixüapapai.

²⁰ Hicü varuxeyiaca yuri que memüte'eriecai, müpaü niutayüni, 'Axa que pemütuyuri pecatineuyehüviyarieni.

²¹ Hicü Pareseusixi, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, müme menisütüani müpaü meteyücühüavetü, Que püpaicü 'icü 'axa mutaine Cacaüyari hepaüsita. Quepaicü püyüve mütivareuyehüviriencü 'axa mete'uyurieyu, Cacaüyari xeiçüa püyüve.

²² Quesusi retimaica que memüteyücühüavecai müpaü tinivarutahüave, Titayarisü müya xeteyücühüave yu'iyarisie.

²³ Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütayünicü, 'Axa que pemütuyuri pepüreuyehüvyarie, caticuanive masi müpaü mütayünicü, Quenanucuquexi quenecuyeicani.

²⁴ Peuyevese müpaü xemütemaicacü, Yuri Tevi que nemütiteva, heiserie nemexeyacü ciepa nemütivareuyehüvirienicü müme 'axa memüte'uyuri, 'ana müpaü tinitahüave huriecame, 'Ecü 'acu nemarahüave, quenanucuquexi, 'a'itari quenanucue'i, 'aque quenemie.

²⁵ Yapaucua nanucuqueni vahüxie, titasie müracatei neicueni, yuquie neyani 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

²⁶ Hicü yunaitü menihüxiyacaitüni. 'Aixüa meniutiyanecaitüni Cacaüyari hepaüsita. Cuini mieme metenimamacaitüni müpaü me'utiyaütü, Mamari-vaveme tepuxe hicü.

*Que mütita'ini Revi, hesiena mütiviyanicü
(Mateu 9:9-13; Maricuxi 2:13-17)*

²⁷ Mericüsü neyani. Tevi cuviyexunusie mieme mütietuyuriyari niuxeiya Revi titevacame memüte'ayutituaya 'acaime. Müpaü tinitahüave, Nehesie quetiniviyani.

²⁸ Nai tiucu'eirieca, 'anucuqueca, hesiena tiniuviya.

²⁹ 'Ana Revi 'icuai niuvevieni yuquita Qesusisie mieme. Yumüiretü memütetuyuriyari cuviyexunusie mieme, hipatüta teüteri metenicuacaitüni hamatüana.

³⁰ Hicü Pareseusixi, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi vahesie memütetuyuriyari, müme meniniuquixiecaütüni müpaü metevacühüavetü hesüana miemetete teyü'üquitüvamete, Titayaricutaxi müme cuviyexunusie mieme memütetuyuriyari vahamatü 'axa teyuruvamete vahamatü xetecua'a xete'ie.

³¹ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Müme 'aixüa memütheu'erie mepücaheiyehüva tiyu'uhayemavame, müme memütetecucuye püta mecaneiyehüaca.

³² Ne que nemütinua, nepücanua nemüvata'inienicü müme heiseriemecü yamemütetecahu. Müme 'axa memütetuyurie püta neyata'inienique necaninuani, memütetehayevacü 'axa que memütetuyuriecai.

*Que mütiuta'ivaviyarie haquiya hepaüsita
(Mateu 9:14-17; Maricuxi 2:18-22)*

³³ Mericüsü müpaü metenitahüave, Vanisüa miemetexi teyü'üquitüvamete müixa mepüyuhaqui mepeyevaviri Cacaüyari. Pareseusixi vahesüa miemetexita yaxecüca mepütetuyurie. 'Ahesüa miemetexi masi titacutaxi metecua'a mete'ie.

³⁴ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Que tiyüve müvahaquisitüani 'ixüaramete neüquiyapa mexi neneüqueme vasata 'uyeica.

³⁵ Tucari paye'ani quepaucua vasata manuhanieni neneüqueme. 'Anaque mepüyuhaquiени.

³⁶ Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müpaü 'utaitü, Tevi capitasana 'ixuriqui hecuame, mimanesiquitüanicü ye'ime. Me xüca müpaü tiyurienique, hecuame pütasanequeyu, mühecuamatü müye'i 'axa pütüyuxexeyaniqueyu.

³⁷ Mücü meta, caxie vinuyari pücacatuariva sixai müyeye'isie mücuanaçü. Me xüca müpaü tiyurienique cuanatu pütasanaqueyu sixai, pütayeuriniqueyu, sixaita peuyeveniqueyu.

³⁸ Masi caxie vinuyari sixai mühehecuasie püta canituarivani mücuanaçü.

³⁹ Tevi meripai mieme 'aniecu 'anuti'ieme, cuaname pücaheu'imücüni. Müpaü paineni, Meripai mieme 'aixüa cana'aneni.

6

'Uxipiya tucarisie türicu que memüte'uticuai teyü'üquitüvamete
(*Mateu 12:1-8; Maricuxi 2:23-28*)

¹ Mericüsü 'uxipiya tucarisie mana türicu ma'iviyasie niuyemiecaitüni. Teyü'üquitüvamete müyari menivatihunatücüne. Yumamasie me'itüminatü menicuacaitüni.

² Hicü Pareseusixi hipatü müpaü meniutiyuane, Titayari müpaü xeteyurie que mücatitauniva yamütiyurienicü 'uxipiya tucarisie.

³ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Cari hasuacu xepüca'ititerüvavave que mütiyuri Raviri quepaucua meuhacamücücai, müme 'utümana memeu'uvacaita quepaucua memehacacuicuai.

⁴ Cacaüyari quita caneutahani. Pa muva Cacaüyari hüxie mamanecai 'anaca'üca, nitacuani, nivaruminita müme 'utümana memeu'uvacai. Heiserie pücahexeyacai miticuanicü, mara'acate xEICÜa heiserie mepexeyacai.

⁵ Müpaüta tinivarutahüave, Heiserie necanexeyani 'uxipiya tucari hepaüsitata Yuri Tevi nehücütütü.

Tevi mümamavaquicai

(*Mateu 12:9-14; Maricuxi 3:1-6*)

⁶ Mericüsü tavari 'uxipiya tucarisie tuquita heutahaca tini'üquitacaitüni. Tevi muva nayecateitüni mümamavaquicai yuserieta.

⁷ Müme 'inüaricü memüte'üquitametücai, Pareseusixita menihupiecaitüni, siparasü xüca 'uxipiya tucarisie 'enayehüanique tüma, me'utiyaütü, mücücü memitaxanetacü.

⁸ Timaitü que memüteyücühüavecai, müpaü tinitahüave tevi mümamavaquicai, Quenanucuquexi, tahixüata queneutaquexi. 'Anucuqueca mana niutaqueni.

⁹ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, 'Ipaü nepütixecu'ivaviya. 'Uxipiya tucarisie titaunivani para 'aixüa mütiyurienicü, nusu 'axa mütiyurienicü püta pütaunivani. Titaunivani para tevi mütaviceisitüanicü, nusu mica'unacü püta pütaunivani.

¹⁰ Yunaima varanuxeyatüyaca, müpaü tinitahüave tevi, 'Amama queneutasera. Müpaü tiuyuriecü mamaya 'aixüa 'anetü nayani.

¹¹ Müme cuini mieme meteniuyeha'ani. Menisütüani metecuxatatü queri memiyurienequecai Qesusi.

Que mütivaranyeteüxixü nü'arisixi Tamamata Heimana Yuhutame

(*Mateu 10:1-4; Maricuxi 3:13-19*)

¹² Mericüsü 'ana hürisie neutiuyone yutanenevienique. Xei tücari nenevieri nipitüacaitüni yucacaüyari.

¹³ Hicü 'ucatarecu, yu'aurie nivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete. Vasata nivaranyeteüxü tamamata heimana yuhutame. Nü'arisixi tinivaruterüva müme

¹⁴ Simuni 'arique Pecuru mütiterüvaxü, 'Atürexixi Simuni 'ivaya, Cacuvu, Vani, Piripe, Parüturume,

¹⁵ Mateu, Tumaxi, Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Simuni serutisita mütitevacai,

¹⁶ Cura Cacuvu nu'aya, Cura 'Isicariutitanaca 'ariqueque miyetua.

Qesusi que mütivaruparevi yumüireme

(*Mateu 4:23-25*)

17 Hicü vahamatü 'anacayaca, macuveresie niutaqueni. Yumüiretü hesüana miemete teyü'üquitüvamete, cuini mieme yumüiretü teüterita naisarie Cureyasie Querusaresesie memeyecü, hipatü racusita memeyecü Tiru 'aurie Siruni 'aurie, mana meniu'axüani memi'enienicü, memanayexüriyanicü cuiniya que memütehexeyiacai.

18 Müme cacaiyarixi 'axa memü'anene memüvanücai mepanayexüriya.

19 Teüteri yunaitü menimayüacucaitüni türücariya müvayeneicacaicü hesiena varanayexürvatü yunaima.

*Müme 'aixüa memü'itüarie, müme 'axa memü'itüarie meta
(Mateu 5:1-12)*

20 Mericüsü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete vaxeiyatü müpäü niu-tayüni,

'Aixüa xecani'itüarieca xeme xemümamave
Cacaiyari xecanexeyiani tixe'aitüvametüme.

21 'Aixüa xecani'itüarieca xeme hicü xemeuhacacuicu.
Xecanitihuxacuni.

'Aixüa xecani'itüarieca xeme hicü xemutisuana.
Xecaniutinavecuni.

22 'Aixüa xecani'itüarieca quepaucua teüteri memüxe'uxive'erie, quepaucua memücaxenaqui'erie yuhesüa, quepaucua 'axa memutiyuane xehepaüsita, quepaucua memüxexani'erie 'axa xemü'anene me'utiuyatü, Yuri Tevisie xemüteviyacü.

23 Xequeneyutemamavieca vaüca 'iya tucarisie, xequeteneuye'ani. Vaüca taheima mieme xecana'ivacuni. Va'uquiyarima yaxaicüa mepüvaruyuri texaxatamete Cacaiyari niuquieya memücuxatacai.

24 Masi xüa 'ui, xeme xemüxicisixi.

'Ariri yunaqui'eriya xecanaye'atüani.

25 Xüa 'ui xeme hicü xemühuxa.

Xepeuhacacuicuni.

Xüa 'ui xeme hicü xemutinave.

Xepüyuhiverieca xeputisuanani.

26 Xüa 'ui xeme quepaucua yunaitü teüteri visi memutiyuane xehepaüsita. Va'uquiyarima yaxaicüa mepüvaruyuri texaxatamete memüte'itavacai.

*Que müreuyevese müvanaqui'eriecacü müme memeye'unie, Quesusi 'inüarieya
que maine*

(Mateu 5:38-48; 7:12)

27 Masi müpäü nepütixecühüave xeme xemü'enana, xequenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie. 'Aixüa xequenivayurieca müme memüxe'uxive'erie.

28 Müme 'axa memutiyuane xehepaüsita, vahepaüsita 'aixüa xequeneu-tiyaneni xeme. Xequeneyunenevieca müme memüxesevixima vahesie mieme.

29 Que mü'ane 'a'aurita mümasiheutivani, ta'aurie quenaniere tapata mümasiheutivanicü. Que mü'ane mümasinavairieni 'a'ücar, pepüca'inenaca 'acamixata mümasinavairienicü.

30 Que mü'ane tixaütü mümatiutavaviri, quetineupitüa, que mü'ane 'apini mümatinavairieni, pepüca'iviyan.

31 Que tixenaque, teüteri müya memüxeyurie xeme. Que mütxenaque xeme, mücü canixe'inüariticamücü, müya xemüvayurienicü hipame meri.

32 Xücate xevanaqui'erieca müme memüxenaqui'erie, titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete mecanivanaqui'erieca müme memüvanaqui'erie.

³³ Xücatari 'aixüa xevayurieca müme 'aixüa memüxeyurie, titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete yaxeciüa mepüteyurie.

³⁴ Xücatari xetevaruniütüani müme mete'apicame xemü'erie, titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete mepüyuniütüva tavari memüte'apiniyariecacü.

³⁵ Masisü xequenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie, 'aixüa xequeteneyurieca, xequeneyuniütüaca 'asixecateyu'iyaritätü. Müpaü xeteyurietü cuini mieme xecatena'ivacuni, que mü'ane taheima macave nivemama xecanihümetücacuni. Mücü 'aixüa pütiuca'iyari müme pamüpariyusi memücateyupitüva vahesie mieme, müme 'axa memüteyurie vahesie miemeta.

³⁶ Xequeteneyucanenimayaca, xe'uquiyari que mütiyucanenimaya.

Hipame vahesie xepücate'ahüpani, que mutayü

(Mateu 7:1-5)

³⁷ Hipame vahesie xüca xecate'ahüpani, xehesietari pücarahüivani. Xüca xecateyuxanetani xemetari xepücaxanesieca. Xüca xecavaranutaxürüvani, xemetari xepüca'anutaxürüvani. Xüca xetevareuyehüvirieca, xemetari xepüteheuyehüviyarieni.

³⁸ Xüca xevamicuani, xemetari xepümüquieni. 'Aixüa ti'inüasiecame 'anucapünariecame 'anutacasiecame 'anacaxürüveme xepümüquieni. Que xemüte'u'inüata, müpaüta xepüte'inüasiyarieni.

³⁹ Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, Macüpe que tiyüve menuhana xeime macüpe. Yuhutatü mecateheucaxürüni mevatiavasie.

⁴⁰ Que tiyüve ti'üquitame ma'iva müti'üquitüarie. 'Aye'atüarieme, que mü'ane müti'üquitüapaü timaivetü canayeimücü.

⁴¹ Titayari petixeiya xasi 'a'iva hüxita meutavivi, pecahe'erivatü queuruvi 'ahüxita meutave.

⁴² Quepaütütü petiyüve müpaü pemütitahüavecü 'a'iva, Neuxei ne'iva, nepivaye'itieni xasi 'ahüxita meutavivi, pe'utaitü, peca'ixeyatü queuruvi 'ahüxita meutave. Yacüsü peputaine xeciüa. Quenivaye'itie merie mücü queuruvi 'ahüxita meutave, 'ana 'aixüa 'anemecü peheunieretü pecanayeimücü pemivaye'itirienicü xasi 'a'iva hüxita meutavivi.

Cüye que mütimasücü yu'icuaxicü

(Mateu 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ Cüyeyari pücanarani, xüca 'icuaxiyari cüxaisietücani. Mücü meta, cüyeyari pücacüxaisie xüca 'icuaxiyari 'aixüa 'anene.

⁴⁴ Xexuitü cüye yu'icuaxicü canimasücünü. Xuya püca'inüive narüca. Tupiriya müxuyatücasie püca'itixexeüriva caxie.

⁴⁵ Tevi 'iti'utame tita 'aixüa müti'anene yu'iyarisie, nivayehanimücü tita 'aixüa müti'anene. Tevi 'axa mütiyuriene püta 'iti'utame tita 'axa müti'anene, nivayehanimücü tita 'axa müti'anene. Que müranayuhayeva ra'iyari tihü necacu, müpaü tinicuxatamücü yutetacü.

Simiyenitu 'aixüa mü'ane 'axa mü'ane

(Mateu 7:24-27)

⁴⁶ Titayaricutaxi Ti'aitame, Ti'aitame 'acu xenetecühüave, 'asixecateyurietü que nemütixecühüave.

⁴⁷ Yunaitü nehesisü memü'axe, neniucü memü'enie yametecahutü, que memü'anene nepütixetaxatüani.

⁴⁸ Tevi qui mutavevipaü mecani'aneneni. Heucatevame vati'ineca, tete-siepai neitivevieni simiyenituyari. 'Ana ha nivayeneni, quisie niuquexüani, peru niuyutatexieni 'ivatayuitüanique. 'Aixüa 'anemecü müveviyacaicü pücatatayua.

⁴⁹ Perusü que mü'ane münesi'enie yacaticamietü, mücü xeime tevi qui mutavevipaü cani'aneni. Cuiempa 'acaime niutavevieni xeicüa, simiyenituyari püca'utavevi. 'Ana hesiena niuquexüani ha, xei mieme necaina. Carima niucaveni qui.

7

Quesusi ti'uximayatame que müranayehüa cuyasüa mieme (Mateu 8:5-13)

¹ Hicü 'inüca 'icü niuqui naime teüteri me'i'eniecu, Caperünaume neyani.

² Mericüsü cüya 'aniuyeicacaitüni xei sienituyari cuyaxi müvaravitücücai, ti'uximayatame nexeyacaitüni minaqu'eriecai. 'Iya tinecuyecaitüni canemüximecaitüni.

³ Hicü cüya, 'u'enaca Quesusi hepaüsita, nivarenü'ani Huriyusixi teüteriyari va'uquiyarima memeita'inienicü 'umamiecü menayehüanicü ti'uximayatame.

⁴ Müme Quesusüa me'u'axüaca cuini mieme mecateni'iniecaitüni müpaü me'utiyaütü, 'Aixüa caniyümücü pemeiparevienicü, hesiena catininaqueni.

⁵ Cataninaqu'erieca tanaime tame, tuqui cataniutavevirieni yücümana.

⁶ Hicü Quesusi va'utüma neyani. Yateva 'umiecacu, cüya yuhamicuma nivarutanü'ani yamemüte'itahüavecü, Ti'aitame pepücati'a'uxitüaca. Ne 'aixüa nepüca'ane 'ecü pematahanicü nequita.

⁷ 'Ayumieme 'ahesüa nepücahetüa, 'aixüa neca'aneme ne'erietü 'ahesüa nemümiécü. 'Ecü müpaü xeicüa quenetayüqui, panayehüiyani ti'uximayatame.

⁸ Nesü necatini'aitüarieca necuyatütü cuyaxita nepütiva'aitüvame. Xüca müpaü netitahüave xeime, Quenemie, mücü püyemieni, xeimeta xüca müpaü netitahüave, Quenaye'a, mücü canayeimücü, xüca müpaü netitahüave nehüsüa mieme ti'uximayatame, 'Ipaü quetineyurieneni, müpaü pütüyurieneni.

⁹ Hicü Quesusi 'i'enieca niuquieya, niuhüxyani. Ta'aurie 'aveca müpaü tinarvarutahüave teüteri memeveyacai, Müpaü nepütixecühüave, ni 'Ixaherisixi vasata 'icüpaü 'aneme nepücahetaxeyave yuri ti'eriecama.

¹⁰ Hicü müme memeyenü'arie yu'utüma mehecünea, quitana me'u'axüaca, meneitaxeiya ti'uximayatame 'aixüa reu'eriecama.

Viyura nu'aya que müranuquetüa Quesusi

¹¹ Mericüsü 'arique neyani quiecarí Naini müracutevasiepaütü. Hesüana miemete teyü'üquitüvamete meniteütacaitüni, hipatüta teüteri yumüiretü.

¹² Quiecarí quitenie heutahaximecacu, müqui nivayecueiyani. Müqui varusieya hücüame nexeyacaitüni 'iya yunivetüme, cünaya meripai 'umücu. Quiecatari yumüiretü meniteütacaitüni.

¹³ Hicü Ti'aitame 'ixeyatü nitinenimayata. Müpaü tinitahüave, Pepüca'utasuacani.

¹⁴ Mana 'uyacu, 'imayüacu müqui cacunieya, müqui cuecuevemetete meniti'uni. 'Iya müpaü niutayüni, Temaicü 'acu, quenanuquexexi nepaine.

¹⁵ Tevi müümüquicai nanucuyerüni niutiniütüyani. Quesusi niyetuani varusieyasüa.

16 Hicü yunaitü meniutimamani. 'Aixüa meniutiyanecaitüni Cacaüyari hepaüsita müpaü me'utiyuatü, Tixaxatame mütürücaüye tasata caninuani. Cacaüyari canisütüani tasi'üviyatü yuteüterima.

17 Hicü que mütiyuri canicuxaxasivacaitüni naisarie Cureya cuieyarisie 'aurienata.

*Vani Ti'üyamesüa miemete niuqui tuayamete que memüte'u'axüa
(Mateu 11:2-19)*

18 Mericüsü Vanisüa miemete teyü'üquitüvamete metenitaxatüani Vani nai que mütiyü hepaüsita. 'Ana Vani yu'aurie varutahüaveca yuhutame yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete,

19 Ti'aitamesüa nivarenü'ani müpaü memutiyanenicü, 'Ecü petihücü 'upemamiecai xeniu, nusu xeime püta tepücuevieca.

20 Hesüana me'u'axüaca müme, müpaü metenitahüave, Vani Ti'üyame 'ahesüa cataneyenü'ani müpaü 'utaitü, 'Ecü petihücü 'upemamiecai xeniu, nusu xeime püta tepücuevieca.

21 'Anatütü Qesusi yumüireme nivaranayexürieni, müme cacaüyarixi 'axa me'aneneme memüvarexeiyacai, hipame meta müireme cuiniyacü memü'uximatüariecai. Memacücüpecai yumüireme nivarupitüani memanutaneniericü.

22 Hicü müpaü tinivarutahüave niuqui tuayamete, Xequeneuhuni, xequenetaxatüa Vani tita xemüte'uxei tita xemüte'u'eni hepaüsita mieme, memacücüpe que memüte'anutaneniere, huriecate que memüte'anucu'uve, müme memüca'itiyatücatei cuiniyacü memeucupüpünicai müme que memüte'u'itiya, memücaheu'enanacai hicü que memüteheu'enana, müquite que memüte'anucu'uitüariva, memümamave niuqui 'aixüa manuyüncü que memütecuxaxatüariva.

23 Mücü meta, 'aixüa cani'itüarieca que mü'ane müca'ucunuitüarieve necümana.

24 Hicü Vanisüa miemete niuqui tuayamete mehecünecu, nisütüani Vani hepaüsita tivacuxaxatüvatü teüteri, müpaü 'utaitü, Tita xetehecu'ixüari macumavesie. Haca 'ecapa mücuyitüarieximecai xepuxe va'atü. Tixaü xüari.

25 Peru tita xetehecu'ixüari. Tevi 'ixuriqui müyumeni manacatücücai xepuxe va'atü. Tixaüsü, müme visi mü'anene memanacatücü xicusixi va-hepaü memüyüa, müme te'aitamete vaquita mepayetei püta.

26 Titasüari xetehecu'ixüari. Tixaxatame xepuxe va'atü. Hü, müpaü nepütixecühüave, tixaxatame xepuxe, texaxatamete que mü'ane masi cuini mieme mütiyüve, que mü'ane müvara'iva hipame texaxatamete xepuxe.

27 'Icü canihücütüni 'utüarica mixata müpaü 'utaitü,

Camü neniuqui tuayame.

Nepenunü'ani 'ahüxiepai.

Micuha'aritüanicü 'ahuye

Pecanuavecacu cuxi.

28 Ipaü nepütixecühüave, Müme 'ucari vahesie memütinunuva ni xevitü pücave'eme Vanipaü. Perusü que mü'ane masi yemecü mücave'eme müme Cacaüyari mütiva'aitüa vasata, mücü pe'iva Vani ve'emetütü.

29 Ipaü nepaine, teüteri, mümeta cuviyexunusie mieme memüteyettüariyari yunaitü Vani me'u'enieca metenihecüatacaaitüni Cacaüyari hepaüsita heiserie que mürexeya, quepaucua memuca'üyarie Vanisüa.

30 Peru Pareseusixi, hipatüta 'inüari niuquiari memümate, mücü metixani'erienie Cacaüyari que mütiyurieniquecai vahesie mieme. Vanisüa mepüca'uca'üyarie.

31 'Ayumieme nepaine, hicü miemete titapaü mete' anenemete netivaxata.

32 Türi vahepaü mecani'aneneni quiecari hixüapa memütitei me'uyutihivivatü müpaü me'utiyaatü, Cari yacü xeicüa tepüxecürautaviriecai, Xepücaneitüvecai.

Tepütahiveriecai xehesie mieme, Xepüca'utisuanacai.

33 Vani Ti'üyame caninuani pa cacua'atü caxie vinuyari caye'etü, xeme 'ayumieme müpaü xeputiyaane, Cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

34 Ne Yuri Tevi nehücütütü necaninuani neticua'atü necu'ienetü, xeme 'ayumieme müpaü xeputiyaane, 'E'e, 'iya tevi 'icuaicü xeicüa püyüane, vinucü xeicüa püyüane, püvanaqui'erie müme cuviyexunusie mieme memüteteyuriyari 'axa teyuruvamete yunaime.

35 Perusü yunaitü yuricü memütemaivave que memüteteyurie canimasiücüni heiserie que mürexeiya Cacaüyari timaivetü.

Quesusi que mütiyuri Simuni quita

36 Mericüsü Pareseusixi xevitü nita'inieni hesüana müticuanicü. Pareseu quita heutahaca mana nayerüni.

37 Hicü 'uca mana mequiecametücai 'axa mütiyuruvametücai, tiutamarieca Pareseu quita mayecateicü Quesusi, caninuani tete puteyayari 'ahanatü visi mu'üacü hüneme.

38 Quetateya 'aurie niutaqueni 'utasuatü. 'Ucayia nicaxürüvecaitüni quetateyasie, yücüpacü nitivasüxa. Niti'iseni quetateyasie, visi mu'üa nitivirieni.

39 Hicü 'iya Pareseu mita'ini müpaü tiniyücühüavecaitüni yu'iyarisie, Cari 'icü xüca yuricü tixaxatametünique, pimaicaqueyu 'icü 'uca micumayüaxime, que mütiyuriene pütimaicaqueyu, 'axa tiyuruvame que mütilhücü.

40 Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Simuni 'acu, 'esiva nepümasitahüavequeyu. 'Iya tita'ei, 'Au, Ti'üquitame.

41 Müpaü niutayüni, Mericüsü heiya neuyevacaitüni yuhutatü memüte'ipitüanicü xeime, meripai que mütiyarunitüta. Xevitü 'auxüme sienituyari 'inüariyari ni'ütüanicuecaitüni, xevitüta huta teviyari heimana tamamata 'inüariyari ni'ütüanicuecaitüni.

42 Tixaü memücatehexeiyacaicü memüte'ipitüanicü, 'iya tinivareuyehüvirieni yuhutame. Mericüte, que mü'ane müme masi pinaqui'erie tevi mütiyareuyehüviri.

43 Simuni müpaü tinita'eiya, Xüari que mü'ane masi vaücavamecü müreuyehüviyari, mücü masi vaüca ninaqui'eriecamücü. Quesusi müpaü rehüave, Heiseriemecü pepüti'acühüave.

44 Hicü ta'aurie 'aveca, 'uca 'uxeiyaca, müpaü tinitahüave Simuni, Queneuxeiya 'icü 'uca. Ne 'ahesüa nenuacu 'aquita, 'ecü ha pepücanesi'uhanitüa nequetate nemütihauxinicü. 'Iya püta yu'ucaicü nitihaviyatüyani nequetate, yücüpacü nitivasüxa.

45 'Ecü penesitapatü pepücanesi'utavaüritüa. 'Iya püta ne'atahacu hicüque pücatihayevave nesicu'isevetü nequetatesie.

46 'Ecü pepücanesi'ucaviri nemu'usie. 'Iya püta visi mu'üa pünesi'utiviri nequetatesie.

47 'Ayumieme nepümaticühüave, vaüca que mütiyucanaqui'erie canimasiücüni que müreuyehüviyarie 'axa tiyurieca vaücava. Que mü'ane 'esiva xeicüa müreuyehüviyari, mücü 'esiva xeicüa tiniyucanaqui'erieca.

48 Hicü müpaü tinitahüave 'uca, 'Axa que pemütiyuri pepüreuyehüviyarieri.

49 Hicü hipatü 'auriena mematecai müpaü metenyutihüavetücüne yu'iyarisie, Que püpaicü 'icü mütivareuyehüviri 'axa que memüte'uyuri.

50 Masi 'iya müpaü tinitahüave, Yuri pemütiuta'ericü peputavicueisitärarie. 'A'iyarisie peca'uximatüarietü quenemie.

8

'Ucari que memüte'ipareviecai Quesusi

1 Mericüsü 'arique canicuyeicacaitüni quiecarí 'emüyeyeusie 'esimüyeyeusie. Nicuxatacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne, tivacuxaxatüvatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Tamamata heimana yuhutatü hamatüana meniu'uvacaitüni,

2 hipatüta 'ucari memanayexüriya cacaüyarixi 'axa memüteyurie mevarunücu, metecucyecu. Xevitü müme Mariya Mararatanaca catinitevacaitüni, meripai muxünarie cacaüyarixi 'axa memü'anene me'inücacu'atahutatü,

3 xevitüta Vana catinitevacaitüni Susa mü'üyayatücai, mücü Susa mühüritüarietü Herurexi mütimicuanicü, xevitüta Susana, hipatüta yumüiretü. Menivapareviecaitüni müme yupinitecü.

Ti'ivivame 'uxasieya hepaüsita ticuxatatü que müti'üquitacai

(Mateu 13:1-9; Maricuxi 4:1-9)

4 Mericüsü yumüiretü teüteri hesüana meniuxeüriecaitüni, müireme quiecaritesie meheyecüneca. Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitatüyani müpaü 'utaitü,

5 Ti'ivivame neyani 'imüari ca'ivienique. Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huye tesita niucaxürieni niutiquesinire. Viqixi taheima memü'üva menicucuaní.

6 Hipatüta niucaxürieni 'ayeparisie. 'Utineca niutivani müca'acuhavirecaicü.

7 Hipatüta niucaxürieni xuyasata. Hamatüana 'utinexüaca xuya, nenucaní.

8 Hipatüta niucaxürieni 'aixüa müracu'anesie. 'Utineca niutixuavere xei sienitüyari payeixüa. Müpaü 'utayüca carima müpaü niutayüni, Xaitü netü mu'enaxü que'u'ena.

Titayari müpaü müti'üquitacai Quesusi, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü xeixüa

(Mateu 13:10-17; Maricuxi 4:10-12)

9 Hicü hesüana miemete teyü'üquitüvamete menicu'ivaviyacaitüni queri haine mücü 'üxasi.

10 Müpaü niutayüni, Xeme xecanipitüarietüca xemimaicacü tita mütiuti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Hipatü püta 'üxasicü xeixüa mecanipitüarietüca, para meheunenieretü memüca'ixeyacü, meheu'enanatü memüca'i'enienicü.

Quesusi que mütihectüatacai yü'üquisica, ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita que müti'üquitacai

(Mateu 13:18-23; Maricuxi 4:13-20)

11 'Üxasicü 'ipaü catinimasiücüni. 'Imüari, Cacaüyari niuquieya canihücütüni.

12 Huye tesita miemete, müme mecanihümetüni memü'enana, peru cuitü cani'axeni Cauyumarie, va'iyarisie ninavani niuqui capa me'utavicueisitärarienicü yuri mete'uta'eriecaxüame.

13 'Ayeparisie miemete, müme mecanihümetüni memitanaqui'erie niuqui meyutemamavietü me'u'enanaca, peru müme mepüchahanatüca.

Yareutevitü yuri meteni'erieca, peru quepaucua memüta'inüasieni mecani-cunüitüariecuni.

¹⁴ Xuyasata mucaxüri, müme mecanihümetüni memü'enana, peru 'iyaritüaricacü tuminicü hicü mieme tucari naqui'eriyayacü meyüatü mecananucanaca mepüca'aye'axüani.

¹⁵ 'Aixüa müracu'anesie miemete, müme mecanihümetüni niuquisie memüteviya 'aixüa 'iyaricü meyuvaüriyatü me'u'enanaca. Müme meniutixuxuavereni mete'uca'enivatü.

Cüxeme

(Mateu 4:21-25)

¹⁶ Cüxeme 'utaiyame püca'iti'avieta, xarita pücaheicayeni, 'utatüa pücaheitayeni, masi vapaitü neitiyemücü, müme mematahaxüaxime hecüariyaya memüxeiyacü.

¹⁷ Naitü mütiuti'aviesie masiücütü nayeimücü, naitü müranucanami nita-marivamücü, masiücütü nayeitüariemücü.

¹⁸ 'Ayumieme xequeneyucuerivayurieca que xemüte'enana. Que mü'ane tixaütü mürexeiya canimiquieca. Que mü'ane tixaü mücarexeiya, tita rexeiyame mütiyu'erie catininavaiyariemücü.

Quesusi 'ivamama varusieya

(Mateu 12:46-50; Maricuxi 3:31-35)

¹⁹ Mericüsü varusieya 'ivamama meniu'axüani hesüana. Meniyutatexieni me'itahüaveque, teüteri yuvaücavatü memayetecaicü.

²⁰ Hicü müpaü tiniutahüavarieni, 'Avarusi 'a'ivama tacua meniti'uni memasixeiyacütü.

²¹ Mücü müpaü tinivacühüaveni, 'Ime Cacaüyari niuquieya memü'enie yamemütecahu, 'ime mecanihümetüni nevarusi ne'ivama.

Quesusi 'eca que müreunütüa

(Mateu 8:23-27; Maricuxi 4:35-41)

²² Mericüsü heiva canuvasie nicayerüni, hesüana miemete teyü'üquitüvamate vahamatü. Müpaü tinivarutahüave, Haracuna 'anutaüye tepanucüne. Mana menecüne.

²³ Hapa me'uhucacu 'iya neucuni. Hicü 'eca cüsitiuyari muva carima naca-neni, haracunasie niuquexüani. Canuva tahünirümecacu mepucuerivayüa.

²⁴ Hicü menenutahütüani müpaü me'utiyaütü, Ti'üquitame, Ti'üquitame, tepeuyevexime. Quesusi 'anucuqueca nitatieni 'eca hamevari meta. Ne-unuani, cayuvatü niutamare.

²⁵ Hicü müpaü tinivarutahüave, Queri yuri xete'erie. Meheumamatü menihüxiyacaitüni müpaü meteyücühüavetü, Qesü püpaicü 'icü. Ni'aitüaca hamevari ha, yapüticamie que maine.

Cacaüyarixi que memüte'iviyacai Catarenatanaca

(Mateu 8:28-34; Maricuxi 5:1-20)

²⁶ Hicü Catarenasixi vacuieyarisie meneta'axüani canuvasie meyetetü, Carereya 'anutaüyesie.

²⁷ Heucaqueximecacu cuiepa, tevi nencunaque mana müquiecametücai, cacaüyarixi 'axa memü'anene meminücai müixa. 'Ayumieme mücü 'ixuriquite püca'anacatücai, quita püca'ayecatei, masi tequiyasata niuyeicacaitüni.

²⁸ Quesusi 'uxeiyaca, 'utahivaca nativeni hetüana müpaü tiuhivatü, Que peneti'uximatüa Quesusi, Cacaüyari taheima macave pemünu'aya. Nepümasivaviri cuerietü, penücahürixüa nesi'uximatüaca.

29 Müpaü niutayüni mücü, Qesusi tita'aitüacu cacaüyari müca'itiya, mixünacü tevi. Müixa viyari niviyacaitüni cacaüyari 'axa mü'ane. Tevi nanutahüivacaitüni tepüacü 'acuvietü yumamasie yü'ücasie. 'Ititequetü tepüa carenayari nivayeyeicaitüni macumavesiepaütü cacaüyari 'axa mü'ane 'inüacu.

30 Mericüsü Qesusi müpaü tinita'ivaviya, Que petiteva 'ecü. 'Iya yumüretü cacaüyarixi meminücaicü müpaü niutayüni, Xei Vaxayari netinitevaca.

31 Mümeri cuerietü vaücavamecü menivaviriecäitüni Qesusi mücavatanü'anicü meucatevasie memüyehucü.

32 Mericüsü mana hura yumüretü tuixuri metenicuatüvecäitüni yemuritä. Menitavavirieni cacaüyarixi müpaü mütipapitüanicü memüvativiyacü tuixuri. Yacatinivarupitüani.

33 Hicü cacaüyarixi 'axa memü'anene me'ixünaca tevi, menivarutiviya tuixuri. Hicü tuixuri yunaitü meniutinausa. 'Axa 'anecüa meneucanausaxüaximecäitüni, haracunapa meneuxürieni.

34 Hicü tuixuri vahüvemete me'uneniereca que mütiuyü meniyuta'unaxüani. Quiecarisie metenicuxatacäitüni quiecarü 'aurie meta.

35 Mana menyecüne me'ixeiyaque que mütiuyü. Qesuisüa me'u'axüaca tevi meniutaxeyia cacaüyarixi memixünaxü. 'Aixüa reuquemaritä Qesüsitä nacateitüni heuyumarietü. Meniutimamani.

36 Hicü memunenierixü metenivarutaxatüani que mütiutavicueisitüarie tevi cacaüyarixi meminücai.

37 Hicü yunaitü Catarenasixi vacüe memütamacai meyumüretü menitavavirieni vahesüa müyemiecü. Cuini mieme mecatenimamacäitüni. Qesusi canuvasie cayerüca caneyani yu'utüma.

38 Hicü 'iya tevi cacaüyarixi memixünaxü nitavavirieni hamatüana mücuyeicanicü. Masi Qesusi neiyenü'ani müpaü 'utaitü,

39 'Aque quenemie. Mana quetinivaretaxatüa nai Cacaüyari que masi'uyuri. Neyani naisarie quiecarisie ticuxatatü que mütitavacicueisitüa Qesusi.

Cairu nu'aya que müranuquetüarie, 'uca ticuicame Qesusi 'ücarieya 'umayüacu

(Mateu 9:18-26; Maricuxi 5:21-43)

40 Mericüsü Qesusi 'anutaüye heta'acu, yumüretü teüteri menitaväiritüani me'icuevietü.

41 Hicü tevi mana caninüani Cairu titevatü. 'Iya tuqui va'üya canihücütücaitüni. Qesüsitä 'ativeca vaüriyarica nitavavirieni quitana müyemiecü.

42 Xeücüame neixeyiacäitüni yunive 'ucatüme, tamamata heimana huta viyari yacütütü hücame. Nemüximecäitüni.

Mericüsü muva 'uyemiecacu yumüretü teüteri menisaipünacäitüni.

43 Hicü 'uca mana niuyeicacäitüni. Tamamata heimana huta viyari niyurieacäitüni, xuriyaya cacaneunuavecäitüni. Teyu'uhayemavamete vahesüa yupini tiniutixütüacäitüni naima, ni xevitü püca'yüvecäi menayehüanicü.

44 Hicü Qesusi varita 'uyemietü 'ücarieya niumayüani. Yapaucua neunüni xuriyaya mi'axiyacäi.

45 Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Quepaicü pünesi'umayüa. Yunaitü meyucu'imavacacu, müpaü niutayüni Pecuru, Ti'üquitame, yunaitü teüteri 'a'aurie mepüyucuxeüri mepümasisaipüna, quepai pünesi'umayüa, peraine.

⁴⁶ Quesusi mūpaū niutayūni, Xevitū pūnesi'umayūa. Tūrūcariya nehiesie vayeneicacacu yanepūtimaicai.

⁴⁷ Hicū 'uca yatimaitū 'avie mūcayūanecaicū, 'utayūyūacatū ninuani. Hetūana 'ativeca yunaimē teūteri vahūrūpa nitaxatūani que mūtīmayūa, yapaucua que mūranayehūiya.

⁴⁸ Quesusi mūpaū tinitahūave, Nenive yuri pemūtiuta'ericū pecaniutavicueisitūarieni. 'A'iyarisie peca'uximatūarietū quenemie.

⁴⁹ Mericūsū mūpaū 'utainecacu cuxi, xevitū va'ū quie meyetūa mana caninuanī mūpaū tītahūaveque va'ū, 'Ari 'anive canemūni yemecū. Tī'ūquitame pepūcati'uxitūaca.

⁵⁰ Hicū Quesusi 'u'enaca mūpaū tinitahūave, Pepūcaheumaca. Yuri quetineuta'eri xēicūa, nitavicueisitūariemūcū.

⁵¹ Hicū Quesusi heutahaca quita, hipame pūcavarupitūa hamatūana memētahaxūanicū mūvayecateisie, Pecuru Vani Cacuvū xēicūa nunusi 'uquiyarieya varusieya xēicūa nivarupitūani.

⁵² Yunaitū meniutisuanacaitūni mene'erivacaitūni meyhiverietū. Quesusi mūpaū niutayūni, Xepūca'utisuanani. Pūcamūqui, pucusu masi.

⁵³ Mūme meninanaimacaitūni metemaitū yeme mūmūquicaicū.

⁵⁴ Hicū mamaya 'uviyaca mūpaū tinitahūave, Nunusi 'acu, quenanuquexi.

⁵⁵ Hicū 'iyarieya ninuani. Yapaucua nanucuqueni. Quesusi mūpaū tinita'aita mūtīmiquienicū.

⁵⁶ Hicū 'uquiyarimama meniuhūxiyani. 'Iya mūpaū tinivarutahūave, Ni xeime tūma xepūcatehaxaxatūvani que mūtīuyū hepaūsita.

9

Tamamata heimana yuhutame que mūtivareutanū'axūa teyū'ūquitūvamete (Mateu 10:5-15; Maricuxi 6:7-13)

¹ Mericūsū varucuxēurieca tamamata heimana yuhutame, tūrūcariya nivarupitūani heiserie memexeiyanicū cacatūyarixi 'axa memū'anene yunaimē vahēpaūsita, cuiniya hepaūsitata memūvaranayexūrūvanicū.

² Nivareutanū'axūani memūtecuxatanicū que mūtī'ane Cacatūyari tī'aitametūcacu, memūvaranayexūrūvanicū teūteri.

³ Mūpaū tinivarutahūave, Tīxaxū xepūcatehetūcūni huyeta mieme, mumuxi xerai 'inūa tumini, huta camixayari xepūca'anacatūcūni meta.

⁴ Haqueva quita xemetanaqui'erivani muva xequeneyuhayevani 'asita quepaucua xēmūyehūque.

⁵ Haque xēmūcahetanaqui'eriva, quiecarisie yaxequeteneuhuni, 'inūaricū yucacaisie mieme tumuanari xequeneucasixūa, mūpaū xeteyurietū xēmūtehecūatanicū vahesie que mūrahūvanicū.

⁶ Mūme meheutayeixūaca quiecaritiesie menicu'uvacaitūni metecuxatatū mevaranayexūrivatū tecuicūcate naisarie.

Herurexi que mūtīyu'iyaritūacai Quesusi hepaūsita, Vani Tī'ūiyame 'umieriecu (Mateu 14:1-12; Maricuxi 6:14-29)

⁷ Hicū Herurexi mūhūrītūariecai mūcū cuiēpa mūtī'aitanicū, mūcū tīniutamarieni que mūtīyuriēnecai Quesusi naimē. 'Asipūcatīmaicai que mūtīyuriēniquēcai hipatū mūpaū memaitūcateicū quename vani Vani mūquite vasata 'anucuquetūarie,

⁸ hipatūta quename 'Eriyaxi masiūcūtū 'atūa, hipatūta quename xevitū 'anucuque meripai miemete texaxatamete.

⁹ Perusü Herurexi müpaü canainecaitüni, Vani mu'uya nanutivitequieni yanetiuta'aitacu ne. Peru que püpaicü 'icü hepaüsitana müya 'anuyüneme nemü'enie. Nixeyamücücaitüni Quesusi.

'Auxüme miriyari que müttivarumi

(Mateu 14:13-21; Maricuxi 6:30-44; Vani 6:1-14)

¹⁰ Mericüsü nü'arisixi me'u'axüaca, nai Quesusi meteniutaxatüani que memüte'uyuri. Mücüri varavitütü neyani yühücüame quiecarí Vesaira müracuseva 'aurie macumavesie.

¹¹ Teüteri yamete'utamarieca meniveiyacaitüni. Varutanaqui'erieca tinivacuxaxatüvacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Müme müpaü memüteheuyehüacai nivaranaeyexürieni.

¹² Mericüsü tau nacayunirümecaitüni. Hicü tamamata heimana yuhutatü hesüana meyucuxeürieca müpaü metenitahüave, Teüteri quenivarautanü'axüa 'aurava memüyehucü quiecarite 'emüyeyeu 'esimüyeyeusie memüyehenicü 'icuai memecaxeiyacü. 'Ena macumavesie teniu'uvani.

¹³ 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme püta xequetenivarumicua. Müpaü meniutiyuane, Vaüca 'icuai tepücahexeiyá, 'auxüme payari huta quesüteyari xeicüa. Me xüca 'icuai tenanaiyuni 'ime teüteri yunaime vahesie mieme.

¹⁴ 'Uquisi 'auxüme miriyari yacütütü mecaniyupaümecaitüni. Hicü müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Yaxequetenivarutahüavi memücyaxixüanicü huta teviyari heimana tamamata yacütütü meyupapaümetü.

¹⁵ Müme müpaü mepüte'uyuri, yunaime mepüvareucuyasaxüa.

¹⁶ Hicü 'enu'üca nitaneneviya 'auxüme payari huta quesüteyari meta, taheima heutinierca. 'Ititaratü nivata'ütüvacaitüni teyü'üquitüvamete memüvamicuanicü teüteri.

¹⁷ Yunaitü meniticuani meniutihuxani. Tarimeyari niucuxeüriyani manuyuhayevaxü, tamamata heimana huta quirivayari paümetü nayani.

Pecuru que mütiyutahecüataxü Quesusisie tiviyatü

(Mateu 16:13-19; Maricuxi 8:27-29)

¹⁸ Mericüsü Quesusi niyuneneviecaitüni yuxaüta, teyü'üquitüvamete mana me'u'uvacacu. Müpaü tinivaruta'ivaviya, Teüteri que metecuxata que mü'ane nepühücü ne.

¹⁹ Müme müpaü metenita'eiya, Hipatü müpaü meniutiyaneni, quename Vani Ti'üyame pehücü, hipatüta quename 'Eriyaxi pehücü, hipatüta quename petixaxatame, meripai miemete texaxatamete quename pehücü pemanucque.

²⁰ Hicü müpaü tinivacühüaveni, Xemete que xe'utiyuane que nepüpaicü. Pecuru müpaü tinita'eiya, Que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüa Cürisitütüme, 'ecü pecanihücütüni.

Quesusi que müttivarutahüavixü que müttimierieniquecai

(Mateu 16:20-28; Maricuxi 8:30-9.1)

²¹ Quesusi cuinie tinivaruhürütüani, müpaü tiva'aituatü 'asimemücatehehüavenicü xeime 'icü hepaüsita.

²² Müpaü niutayüni, Yuri Tevi que nemütiteva, neuyeveca cuxi vaüca nemüticinecü. Ta'uquiyarima, mara'acate memühürütuarie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete yunaitü mecanenitixani'ericuni, necanimieriemücü, hairieca tucarisie necananuquetüariemücü.

²³ Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni yunaime, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muyeicanicü, queyutatuaca, queyuvaüriyani tucaricü sepa curuxisie mumierie, nehesis quietiviyani.

²⁴ Que mü'ane müyutaviceisitüamücü caniyutatümayamücü. Que mü'ane müyutatümayi necümana, mücü niyutaviceisitüamücü yemecü.

²⁵ Tevi nai cuiipa mütxuave xüca ra'ivaque, tita ra'ivaqueyu xüca heuyuehüanique xüca yutatümayanique. Tixaü pücara'ivaqueyu.

²⁶ Que mü'ane münesiteviya miteviya nenuqui, neta Yuri Tevi que nemütiteva nepiteviyani 'iya quepaucua nemunuani nemarivetü, ne'uquiyaripaü visi ne' anetü, netupirisixima memüpasia Cacaüyarisie mieme vahamatüa.

²⁷ Xasunicü nepütixecühüave, hipatü 'uva memü'uva mepücacuini mexi mecanenierivave que müti'ane Cacaüyari ti'aitametüacu. 'Ariqueque mecanicuicuni.

Yücü tiyxexeyatü que müratüa

(Mateu 17:1-8; Maricuxi 9:2-8)

²⁸ Mericüsü 'inüca 'icü niuqui, 'atahaica tucari yacütütü 'anucayacu, yemurisie neutiyune yutanenevienique, Pecuru Vani Cacuvu varavitütü.

²⁹ Hicü yuneneviecacu niericaya yücü tiyxexeyatü nayani, 'ixuriquiteya tuxatü xavavatütü nayani.

³⁰ Hicü 'uquisi yuhutatü hamatüana metenitixatatücüne. Müme Muisexi 'Eriyaxi mecanihümetücaitüni,

³¹ visi meteyuxexeyatü Qesusipaü metenicuxatacaitüni que mütiyemiecai, que müraye'aniquecai Querusaremesie.

³² Mericüsü Pecuru hipatü hamatüana memü'uvacai yunaitü mecanicusücaitüni. Cuini mieme mecateneucusicucaitüni. Me'anutaneniereca menixeyia visi 'aneme, 'uquisi menivaruxeiya yuhutame 'auriena meti'ucame.

³³ Müme meyhuximecacu Qesusisüa, Pecuru müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'aixüa cani'aneni 'uva temu'uvacü. Hicümü haica xamaruyari tepütivevieni, 'ahesie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime. Müpaü niutayüni 'asicatimaitü que mainecai.

³⁴ Yaticuxatacacu haivitüri nanutateni nivareutinani. Vareutinaximecacu meniutimamani.

³⁵ Hicü haivitürisata xevitü müpaü niutayüni, 'Icü caninenivetüni, yemecü nemenuyexei. Xequene'enieca.

³⁶ 'Utaniucu, Qesusi yuxaüta niuyuhayeva. Müme cayuvatü meniutamar. 'Ana xeime mepücatehaxaxatüvacai tita memüte'uxei hepaüsita.

Qesusi que mürenayehüa nunusi cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai

(Mateu 17:14-21; Maricuxi 9:14-29)

³⁷ Mericüsü 'uxa'arieca yemurisie me'acahucacu yumüiretü menivaranucunaque teüteri.

³⁸ Hicü 'uqui teüteri vasata 'uvetü müpaü tiniuhiva. Ti'üquitame 'acu, neneve queuuxeiya cuerietü xüa. Xei hücüa necanexeyani.

³⁹ Cacaüyari 'axa mü'ane picuviviya. Yapaucua picunünüve 'utahivacacu cuaimuxari vayeneicacacu. Haveri mieme picuhayeicava 'esivatücacu 'imieximetü xeicüa.

⁴⁰ Nevarutavaviriecü 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete memenu'anicü mecaniuyatexieni.

⁴¹ Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Cari hicü miemete yuri xepücate'erie, yu'iyarisie xepüyuxamurie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemuyeicani, quepaümexa nepüxenevieca. 'Ena quenatu'i 'anive.

⁴² 'Amieximecacu cacaüyari 'axa mü'ane nenucahüani 'ixamurietü. Hicü Qesusi cacaüyari müca'itiya 'utatiecu nanayeveni nunusi, 'uquiyarieya niye-tüirieni.

⁴³ Yunaitü meni'iyarixiecaitüni Cacaüyari müya mütitürücaüyecaicü.

Tavari Qesusi que müttivarutahüavixü que mütimierieniquecai
(Mateu 17:22-23; Maricuxi 9:30-32)

Hicü yunaitü mehüxiyacacu nai que mütiyurienecaicü, müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete,

⁴⁴ Xeme 'icü niuqui yu'iyarisie xequeneucayesa. Yuri Tevi netitevatü neniyetuiyamücü teüteri vamamasie.

⁴⁵ Müme mepücaheitimaivavecai 'icü niuqui. Vahesie mieme ni'aviecaitüni, ya'ayumieme yamepücatehetimaivavecai. Memamatü mepücayuvaüriyacai memita'ivaviyaquecai 'icü niuqui hepaüsita.

Que mü'ane müve'eme, que mutayü
(Mateu 18:1-5; Maricuxi 9:33-37)

⁴⁶ Mericüsü niuqui meniutixüatüatücüne, que mü'ane müme masi ve'emetütü mayaniquecai.

⁴⁷ Qesusi timaitü que memüteyücühüavecai yu'iyarisie, nunusi yu'aurie niütaqueni.

⁴⁸ Müpaü tinivarutahüave, 'Icü nunusi matetü quename neheshüa mieme, mücü 'ayumiemeyaricü xüca 'itanaqui'erieni, neta canenitanaqui'erimücü. Que mü'ane munesitanaqui'erieni ne, 'iyata canitanaqui'erimücü munesihyenü'a. Que mü'ane yunaime xesata masi vaüca tixaü mücatihücü, mücü canive'emetüni.

Que mü'ane mücatasi'aye'unie cataniparevieca, que mutayü
(Maricuxi 9:38-40)

⁴⁹ Hicü Vani müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, xeime tepuxei 'aheshüa niu miemetütü mütiva'aitüacai cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaxünacü teüteri. Peru tenitanenani 'ahesie mücativiyaücü tahepaü.

⁵⁰ Qesusi müpaü tinicühüaveni, Xepüca'inenaca. Xüca catasi'aye'unieca cataniparevieca.

Qesusi que müttivarutati Cacuvu Vanimame

⁵¹ Mericüsü tucari 'aye'aximecacu manutivitüquienicü, 'ana neutiyune Querusareme cayucunüitüanüatü.

⁵² Niuqui tuayamete nivarancuhaisitüiya. Müme mana me'uyehütü Samariyatari vaquiecarisie meniu'axüani tixaütü memütecuh'a'aritüanicü hesiena mieme.

⁵³ Quiecatari mepücaheitanaqui'erie yemecü Querusareme müyemiecaicü.

⁵⁴ Teyü'üquitüvamete Cacuvu Vanimatü mete'utamarieca müpaü metenitahüave, Ti'aitame, camatinaque temutiniucanicü 'Eriyaxi que mütiuyuri, tai taheima macanenicü müvatitaiyacü müme.

⁵⁵ Peru Qesusi ta'aurie 'aveca nivarutatieni müpaü 'utaitü, Cari xeme 'asixepücatemate que mü'ane 'iyarisie xemüteviya.

⁵⁶ Yuri Tevi netitevatü, que nemütinua, teüteri va'iyari neheuyexürienique nepücanua, masi nevatavicueisitüanique püta necaninuani. Hicü xeime quiecarisie püta menecüne.

Teüteri Qesusisie memüteviyacuai
(Mateu 8:19-22)

⁵⁷ Mericüsü huyeta me'uyehucacu, xevitü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, 'ahesie necatiniviyamücü. Haque pememie, neta necanimieni.

⁵⁸ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Cauxaisi yuterü mecanexeyani, viquixi taheima miemete yu'itua metehexeyata, perusü ne Yuri Tevi netitevatü tixaü nepücarexeiya haque nemünetamuritaritüani.

⁵⁹ Hicü xeimeta müpaü tinitahüave, Nehesie quetineviyani. 'Iya müpaü tinitahüave, Queneneupitüa merie nemüyemiecü, ne'uquiyari nemücateucücü hemüyuque.

⁶⁰ Müpaü tinita'eiya, Müquite quenivaruhayeva müme püta memüvacateucücü yuhesüa miemete müquite. 'Ecü pütasü quenemie, quetinecuxatani que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

⁶¹ Hicü xevitüta müpaü tinitahüave, 'Ahesie necatiniviyamücü Ti'aitame. Queneneupitüa xeicüa ne'ivama nemüvatateütüanicü merie.

⁶² Quesusi müpaü tinitahüave, 'Icumayüame hararu, xüca yu'utüma 'utaniëreni, 'aixüa püca'yüni. Cacaüyari yacü xeicüa canexeyamücü ti'aitüvametüme.

10

Que mütivareutanü'axüa haica teviyari heimana tamamata

¹ Mericüsü 'arique Ti'aitame hipameta varuhüritüaca haica teviyari heimana tamamata meyupaümeme, yuhutatame nivareutanü'axüani memanucuhaitütüanicü naime quiecarisie naime quiepa haque mücü meta'aniquecai.

² Müpaü tinivarutahüave, 'Isanari püvaücava, 'isanamete mepücayumüire. 'Ayumieme xequeneutavaviri 'isanari cusi'yari, 'isanamete müvatanü'anicü yu'isanarita.

³ Xequeuehuniri. Camü que nemütixetanü'axüani, muxasi türixi vahepaü xecaniyüacacuni 'üravesixi vasata xe'u'uvatü.

⁴ Xepücaheitücünü vipura xerai cacai. Huyeta xeime xepücavaüritüaca.

⁵ Haque xeme'axüani quita, müpaü meri xequeneutiyaneni, 'Uva quiecatari 'aixüa xequetexeyarieca.

⁶ Xüca mana 'ayecani que mü'ane müyuvaüriya 'aixüa mütxeyarienicü, hesiena tinaquetü canayeimücü xe'vaürisica. Me xüca müpaü 'anetü ca'ayecani, xe'vaürisica caninuamücü xehesie.

⁷ Manatütü mücü quita xequeneyuhayevani xetecuatü xete'ietü tita memütexemicuani. Ti'ivamesie catininaqueni 'ivaricaya. Xepüca'yapatatüveni hipame vaquita.

⁸ Haque quiecarisie xeme'axüani, haque memüxetanaqui'erieni, xequetene'uaca tita xemütemiqueca.

⁹ Xequenivaranayexüri tecuicuicate mana miemete. Müpaü xequetenivacuxaxatüvani, Hicürixüa naye'aniri, Cacaüyari canisütüani 'ena ti'aitatü.

¹⁰ Haque quiecarisie memüxaxetanaqui'erieni xehe'axüayu, vacaye 'utüa xe'uyehutü müpaü xequeneutiya,

¹¹ 'Asita tumuanari xequiecarisie mieme mütasiciuema tacacaisie, tepiticase texehcüatütatü. Sepanetü xemücatasi'utanaqui'eri, ipaü xequetene-maica, tucari maye'acü Cacaüyari misütüacü ti'aitatü.

¹² 'Ipaü nepütixecühüave, tucariyari 'aye'ayu cuanivemecü mecani'itüariecuni vana quiecatari Suruma quiecatari cacuanivemecü me'itüariecacu masi.

Que memücateyuvaüriyacai quiecaritesie
(Mateu 11:20-24)

13 Xüa 'ui xeme Curasini quiecatari, xüa 'ui Vesaira quiecatari. Türücaüyemecü xüca tiuyünique Tirusie Sirunisie que mütiuyü xehesüa, meripai mepütehayevequeyu que memüteyuriecäi, mepüyuhiveriecaqueyu maixa me'anacatütücaitü hiverica 'inüariyari, naxi meyucavirivatü.

14 Masi Tiru quiecatari Siruni quiecatari cacuanivemecü masi mecani'itüariecuni quepaucua 'isücame müvata'ivaviya, xeme püta cui cuanivemecü xe'itüariecacu.

15 Xemeta Caperünaumetari, que xeteyutituicaqueyu muyuavisiepai. Müquite vahesüa püta xecaneucaxüriyacuni.

16 Que mü'ane müxe'enie pünesi'enie. Que mü'ane müxexani'eri pünesixani'eri. Que mü'ane münexixani'eri pixani'eri que mü'ane münexiheyenü'a.

Hutarieca que memüte'u'axüa haica teviyari heimana tamamata

17 Mericüsü haica teviyari heimana tamamata hutarieca meniu'axüani meyutemavietü, müpaü me'utiyaütü, Ti'aitame 'acu, 'asita cacaüyarixi 'axa memü'anene yamepütecahu que temüteva'aitüa 'ahesüa temümiemetecü.

18 Müpaü tinivacühüaveni, Nesü necanixeiya Cauyumarie muyuavisie 'anacahüiyacu merücariyapaü.

19 Tamüsü heiserie nenixe'upitüani cuterixi terücaxi xemüvatiquesinacü, 'iya mütsi'aye'unie türücariyaya naime xema'ivacü heiserie necanixe'upitüani. Tixaü 'axa pücatixeyurieni.

20 Mücücü xepücajutemamavieca, cacaüyarixi yamemütecahucü que xemüteva'aitüa xeicüa. Xequeneyutemamavieca masi xemacayasariécü taheima.

Quesusi que mütiyutemaviecai (Mateu 11:25-27; 13:16-17)

21 Mericüsü 'ana niyutemaviecaitüni 'Iyari Mütiyupata yatipitüacacu. Müpaü niutayüni, Ne'uquiyari pemüti'aita taheima cuiempa meta, pamüpariyusi nepümasipitüa 'icü pemütiuti'avietaxücü, müme memüteyü'üquitüavave müme memütemaivave memücaheitimanicü, türi püta vahesie mieme masihücüme pemayeitüacü. Hü ne'uquiyari, 'aixüa 'ane pepü'eriecai müpaü pemütiyurieneacü.

22 Nai netiniyetuiriyarieni ne'uquiyari yanetipitüacacu. Xevitü 'asipücatimate que müpaicü nu'aya, 'uquiyarieya xeicüa müpaü catinimaica. Xevitü 'asipücatimate que müpaicü 'uquiyarieya, nu'aya xeicüa müpaü catinimaica, me nu'aya xüca yuvaüriyani mixeisitüanicü xeime, mücütä müpaü catinimaica.

23 Hicü ta'aurie 'aveca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete yühücüate metitecacu. Müme memunenierixü que xemüte'unenierixü xeme, 'aixüa mecani'itüarieca müme.

24 Müpaü nepütixecühüave, yumüretü texaxatamete te'aitamete meta mepixeyiacucai tita xemüte'uxei xeme, peru mepüca'ixei. Mepi'eniecucai tita xemüte'u'eni, peru mepüca'i'eni.

Samariyatanaca 'aixüa mütiuca'iyaricai

25 Mericüsü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai nanucuqueni 'tisipanique. Müpaü niutayüni, Ti'üquitame, tita reuyevese müpacü nemütiyurienicü, tucari mücaxüve nehiesie mütinaguenicü.

26 Iya müpaü rehüave, 'Inüari niuquiyarisie que re'uxa. Que peticuterüva.

27 Mücü müpaü tinicühüaveni, Müpaü cananuyüneni, Peninaqui'eriecamücü Ti'aitame mü'acacüyari naime que pemüre'iyaricü naime

que pemüti'amatecü, naime 'atürücariyacü, naime que pemüticu'erivacü. Mücü meta, pecaninaqui'eriecamücü 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie.

²⁸ Qesusi müpaü tinita'eiya, Heiseriemecü peputa'a. Müpaü xüca petiyurieneni, pecanayeyuricamücü.

²⁹ Peru mücü heiseriemecü yaticamiecätü yuhecüatamütü müpaü tinicühüaveni Qesusi, Mericüte, que püpaicü nehepaü tevi.

³⁰ Hicü 'ita'eiyaca, Qesusi müpaü niutayüni, Heiva tevi Querusareme heyeyaca Quericu neucamiecäitüni. Mericüsü tenavayamete menenucunaque. Me'itiquemaripieca me'icuvaxüca menecüne müximeme me'ucu'eirieca.

³¹ Mericüsü 'asicatimaitü que mütiuyü mana neucamiecäitüni mara'acame mücü huyeta. 'Ixeiyaca mana niuyeyani yateva.

³² Yaxeicüatari Revi nuivarieyasie mieme xevitü tuquita mütiparevivametücai muva 'uyemietü yateva niuyeyani.

³³ Perusü xevitüixa Samariyatanacätütü mana 'uyemietü hesüana caninuan. 'Ixeiyaca nitinenimayata.

³⁴ 'Aura 'uyaca 'ixuriqui neiverieni xuriya maneicacaisie, haseiticü vinucü 'uhayemaca. 'Enütü'icataca yupuxusie mesunipai cani'atüani. Mana ni'üviyacaitüni.

³⁵ Hicü 'uxa'arieca xei teviyari 'inüariyari vati'üca ni'ütüani mesuni cusiyari müpaü ticühüavetü, Quene'üviyani. Hesiena mieme xüca tixautü petinanimücü, xüca 'acuxi heuyeveca, nepütinetuani quepaucua nemayeneni.

³⁶ Hicü Qesusi müpaü tinitahüave xevitü mi'isipanecai, Mericüte que peticu'eriva. 'Ime yuhaicatü que mü'ane yuhepaü tevipaü pixei, tenavayamete me'enucunaquecu mücü tevi.

³⁷ 'Iya müpaü rehüave, Que mü'ane mitinenimayataxü, mücü pühücütücai. Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, 'Ecütari quenemie, hepaüna quetineyurieneni.

Qesusi que mürecu'ivataxü Mariya Marita vahesüa

³⁸ Mericüsü mana meniu'uvacaitüni. Hicü Qesusi xeime quiecarisie neutahani. 'Uca Marita titevatü nita'inieni yuquita.

³⁹ Yu'iva 'ucatüme pexeyacai Mariya titevacame. Mücü Qesusitüa 'acaitü ni'eniecäitüni niuqueiya.

⁴⁰ Mericüsü Marita püyuxamuriecai vaüca ticumaüvatü mütivaminicü. Mana 'utaqueca müpaü niutayüni, Ti'aitame, yapecara'eriva ne'iva nexaüta münesi'ucu'eiricü nemütixeminicü. Yaquetineutahüavi pünesiparevieneni.

⁴¹ Qesusi müpaü tinicühüaveni, Neuxei Marita, vaücavacü pepü'a'iyaritüa pepü'amuina.

⁴² 'Esiva peuyevese xeicüa, xevitü xeicüa. Mariya canenuyexeiya tita masi 'aixüa müti'ane. Pücanavaiyarieni.

11

Nenevieri hepäüsita que müti'üquitacai Qesusi (Mateu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mericüsü heiva 'aniucateitüni yunenevietü. Yunenevieri 'unücu, hesüana miemete teyü'üquitüvamete xevitü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quetatine'üquitüaca temütaneneviecacü, Vani que mütivaru'üquitüa yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete.

² Mücü müpaü tinivacühüaveni, Quepaucua xemüyunenevie 'ipaü xequeneutiya, Ta'uquiyari taheima pemacave,

Quememateheuyehüvirieca que pemütipasie.

'Enata queneusutüa pe'ti'aitatü.

Cuiepa yamequeteyurieca que matinaque,

Taheima que memüteyurie.

³ 'Icuai tucaricü que temüteheiyehüva,

Tucaricü yaquetatinemicuani.

⁴ 'Axa que temüte'uyuri quetatineuyehüvirieca,

Tameta tetevareuyehüviriecacu

Müme 'axa memütasiyurie yunaitü.

Pepücatasipitüaca temü'inüasienicü,

Masi quetaneutavicueisitüa

'Axa temüca'itüarienicü.

⁵ Müpaüta tinivarutahüave, Xüca xevitü xeme yuhamicu hexeiyani, mücü xüca hesüana nuani tücari hixüapa müpaü rehüavetü, Nehamicu 'acu, haica payari queneneuniütüa.

⁶ Tamüsü xevitü nehamicu nehësüa caninuani cuyeicame, tixäu necarex-eyyacacu nemütimini.

⁷ Quita mayeca müpaü que 'utayüni, Quetineuhayeva. Quitenie püreuname, netüriyama tanaitü tepuhe. Nepücaüyve nemanucuqueni nemümasiniütüani.

⁸ Müpaü nepütixecühüave, canihamicuyatüni, peru mücü 'ayumiemeyaricü xEICÜa püca'anucuqueni püca'iniütüani. Siqueresü 'iya munua mücayutiteviyacü püta quiecame panucuqueni piniütüani tita müreyehüva.

⁹ Müpaü nepütixecühüave ne, xüca xe'ita'ivauni xecatehayevatü xecan-imiqüiecuni. Xüca xe'icüvauni xepitaxeiya. 'Itupari xüca xe'uyuitüani xepüteheuyepiyarieni.

¹⁰ Yunaitü memita'ivau mepitanaqui'erie yu'ivaurica, yunaitü memicu-vautüve mepitaxeiya yunaitü, 'itupari memücuyuitüva mepüteheuyepiyarüva.

¹¹ Que mü'ane xeme yunive mexeiya, xüca nu'aya pa 'itavavirieni, que 'imini tete pa xatatü. Me xüca quesü 'itavavirieni, que 'imini cu quesü xatatü.

¹² Me xüca 'itavavirieni tavari, que 'imini terüca.

¹³ Xeme 'axa xemüte'u'yari xüca 'aixüa 'anemecü xetevamicuani yütüriyama, xe'uqüyari taheima macave masi yemecü 'Iyari Mütiyupata taheima mümieme canivamimücü müme memitavaviri.

Que memüte'ixanetacai Quesusi, müpaü me'utiyuatü quename cacaüyari 'axa mü'ane 'inücai

(Mateu 12:22-30; Maricuxi 3:19-27)

¹⁴ Mericüsü nitahüave cacaüyari 'axa mü'ane mixünacü tevi. 'Iya cacaüyari 'iviyacacu tevi pünenuriecai. Hicü cacaüyari 'ixünacu, tevi tiniutixatatüyani münenuriecai. Teüteri menihüxiyacaitüni.

¹⁵ Peru hipatü müme müpaü meniutiyuanecaitüni, Cacaüyarixi 'axa memü'anene va'uqüyarisie mütiviyacü Peheresepurisie, 'ayumieme nivaranuyenü'avani cacaüyarixi 'axa memü'anene.

¹⁶ Hipatüta me'isipatü 'inüari menitavavirieni taheima mieme.

¹⁷ Mücü va'iyaritärica maitü müpaü tinivarutahüave, Naima cuiepa, xüca quiecatari hixüata meyusana, mana pacumavere. Xeime quie quiecatari xüca hixüata meyusana menita'unicuni.

¹⁸ Cauyumarie xüca hixüata yusana, que reuterive ti'aitametütü. Xemesü xeputyuane quename Peheresepurisie netiviyatü nevaranuyenü'ava cacaüyarixi 'axa memü'anene.

19 Ne mericü xüca Pehereseipurisic netiviyatü nevaranuyenü'avani cacäyarixi 'axa memü'anene, xenivema que mü'ane rahesie meteviyatü mepüvaranuyenü'ava. Müme 'ayumieme xehesie mecatenahüpacuni.

20 Mesü xüca Cacaüyari türücariyayacü püta nevaranuyenü'avani cacäyarixi 'axa memü'anene, xehesüa canisutüani Cacaüyari ti'aitatü.

21 Tevi mütürücaüye cuya tepüaya ma'u mexi 'i'üviya quie, cayuvatü puma piniteya.

22 Que mü'ane masi yemecü mütürücaüye nuame 'e'ivame, pinavairieni cuya tepüaya hesiena yuri müti'eriecai, yucupaniyeruma püvamini tepüateya.

23 Que mü'ane nehesisie mücativiya pünesi'aye'uni. Que mü'ane nehamatü müca'icuxexeüriva pitaxürüva.

*Cacaüyari 'axa mü'ane tavari que mütiviya tevi
(Mateu 12:43-45)*

24 Cacaüyari 'axa mü'ane 'ixüname tevi, macuvaquisie puyeicani 'uxipiya cuvaunetü. Yutexienetü müpaü paineni, Nepüyemie nequita nemüvayetüasie.

25 Nuame pitaxeiya vaye'itüyacame 'aixüa tiuye'aneme.

26 'Ana püyemie püvata'inieni hipame cacäyarixi masi cuini mieme 'axa memü'anene 'atahutame. Meheutahaxüame, muva me'ayetetü mepacüne. 'Imatürieca mücü tevi masi yemecü 'axa 'itüarietü payani, que müca'itüarietü matüaripai.

Müme yuricü 'aixüa memü'itüarie

27 Mericüsü müpaü ticuxatacacu, 'uca teüteri vasata muyeicacai niutahiva müpaü 'utaitü, 'Aixüa que 'itüarietüni que mü'anesie pemüyecatei que mü'ane mümasisisitüacai.

28 Mücü müpaü niutayüni, Masisü püta, 'aixüa que me'itüarieca müme Cacaüyari niuquieya memü'enie yamemütecahu.

*'Ana miemete 'axa mete'u'iyaritü 'inüari que memüte'itavaviri
(Mateu 12:38-42; Maricuxi 8:12)*

29 Hicü teüteri meyucuxeürieximecacu müpaü tiniutixatatüyani, Hicü miemete teüteri 'axa teyuruvamete mecanihümetüni. Menicuvautüveni 'inüari, peru 'inüari mepücapitüarieni. Cunasi 'inüarieya xeicüa mecanipitüariecuni.

30 Cunasi 'inüari que müratüa Ninivetari vahesie mieme, neta Yuri Tevi que nemütiteva 'inüari necanayeimücü hicü miemete teüteri vahesie mieme.

31 'Uca taserieta müti'aitametücai cuiempa cananucquemücü titahecüataque hicü miemete teüteri vahepaüsita quepauca 'isücame müvata'ivaviya, vahesie pürahüivani mücü meyetüacü cui manunieresie mi'enienicü Sarumuni que mütimaivecai. Tamüsü que mü'ane mütimaive Sarumuni que mücatimaivecaipaü 'uva puyeica.

32 Ninivesie quiecatari mepanucu'uni metetahecüataque hicü miemete vahepaüsita. Vahesie pürahüivani, Ninivetari memüte'uhayevaxücü que memüteyuriecai Cunasi tivarutaxatüacu. Tamüsü que mü'ane mütürücaüye Cunasi mücatitürücaüyecaipaü 'uva puyeica.

*Tavaiyari cüxemeya
(Mateu 5:15; 6:22-23)*

33 Cüxeme 'utaiyame püca'iti'avieta, cacunicü püca'enucanani. Vapai püta pecayeni, teüteri me'atahaxüaximetü memixeyiacü hecüariyaya.

³⁴ Mericüte, tahüxie tavaiyari cüxemeya canihücütüni. Xüca 'ahüxi 'aixüa reu'erieca, 'aixüa 'iyaricü xüca peti'amicuani, pecanihecüariviyarieca 'avaiyarisie naime. Me xüca 'axa 'aneni 'ahüxi, pecati'amimütü 'avaiyarisie pecaniyüriarieca.

³⁵ 'Ayumieme quene'acuerivayurieca, 'ahesüa mieme cüxeme capa 'uyürecü.

³⁶ Xüca 'avaiyarisie pehecüariviyarieca naimesie, tixaü catiyürivecacu, naitü canihecüacamücü, cüxeme que matihecüariviya xavatütü.

Quesusi que mütivaniuquimacai Pareseusixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametücai vahamame

(Mateu 23:1-36; Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 20:45-47)

³⁷ Mericüsü tiuhayevacu, Pareseütütü nita'inieni hesüana müticuanicü. Muva heutahaca mana nayerüni.

³⁸ Pareseu 'ixeyaca niuhüxiyani müca'ucamaimacü meri caticuavetü cuxi.

³⁹ Hicü Ti'aitame müpaü tinitahüave, Hicümüsüari xeme Pareseusixi tecüxi xacü herie xepüca'itiva, peru yutaüta xepühüpüne xetenavacutü 'axa xeteyurietü.

⁴⁰ 'Asixepücatemate. Que mü'ane mitavevi herie taütanata catitavevi.

⁴¹ Masi taütana miemecü xequeteneyumicuani xeteyucanenimayatü, mücücü naitü 'itiyatü nayeimücü xehesie mieme.

⁴² Perusü xüa 'ui xeme Pareseusixi. Tamamata tapanisie mieme, xei tapari xepüyuvaüriya xemixatüanicü Cacaüyari yerüvavuena xura naime tupiriyasie mieme peru xepücayuvaüriya heiseriemecü yaxemütecahunicü, xepücayuvaüriya xeminaqui'eriecacü Cacaüyari. Müpaü püta püreuyevese müpaü xemüteyuriecacü, siepüre xecatehayevatü xei tapari xe'ixatüatü.

⁴³ Xüa 'ui xeme Pareseusixi. Püxenaque yunaime vahüxie xemayeyaxecü tuquita, xemüvaüritüariecacü quiecarü hixüapa.

⁴⁴ Xüa 'ui xeme. Teuquiya müca'aviesiepaü xecani'aneneni. Teüteri teuquiya mecaniquesinani 'asimecatemaitü.

⁴⁵ Mericüsü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, müya pe'utaitü pepütasiniuquima tameta.

⁴⁶ 'Iya müpaü tinicühüaveni, Xüa 'ui xemetari 'inüaricü xemüte'üquita. Teüteri xepüvaruti'icatüva 'icate mücuanivecü. Va'icate xemücumaüvani ni yu'itüvamecü xepücayuvaüriya xevaparevienique.

⁴⁷ Xüa 'ui xeme. Texaxatamete vateuquiya 'inüariyari xecanivevieca, xe'uquiyarima mevarucuicu.

⁴⁸ 'Ayumieme xepüyuhecüata, xe'iyari yacani'aneneni xe'uquiyarima que memüte'uyuri. Müme mepüvarucui, xeme va'inüari xepüvevi.

⁴⁹ Cacaüyari timaivetü 'ayumieme müpaü niutayüni, Texaxatamete nepüvatantü'airixüani nü'arisixi meta. Hipame müme mepüvacuini mepüvaruveiyani.

⁵⁰ 'Ayumieme hicü miemete teüteri vahesie catinahüivamücü yunaime texaxatamete vaxuriyacü cuie munetüariesie hicüque mütayeurivecü,

⁵¹ Haveri xuriyayacü meri 'asita Sacariya xuriyayacüque mumierie mürayutimavatüre heyeyaca tuquita caheta'avetü. Hü, yanepütixecühüave, hicü miemete teüteri vahesie catinahüivamücü.

⁵² Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquitamete. Xepinava quitenie yaviyari cümana teüteri metemaivavemete memacünequecai. Xemetütü xepüca'aye'axüavave, xepüvanena hipame memaye'axüaniquecai.

⁵³ Mericüsü vayeyacu müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi yunaitü menitixematüçüne cuini mieme. Meniti'ivaviyatüçüne müticuxatanicü vaüçava hepaüsita

⁵⁴ me'ihupietü memiviniyanicü niuquieyacü.

12

Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mieme

¹ Mericüsü 'ana teüteri vaüca miriyari meyupaümetü meyucuxeüriecu yuquetasie me'a'uvecacu, nisütüani müpaü tivacuxaxatüvatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Xequeneyucuerivayurieca masi Pareseusixi vahesüa mieme tiyucuxanariyame hepaüsita, yacü xeicüa que memüteyurie 'avie, xemeta capa xe'useviximarienicü.

² Peru naitü müranucuname xeyarietü nayeimücü, naitü mütiuti'aviesie masiücütü canayeimücü.

³ 'Ayumieme müpaü nepaine, nai que xemütecuxata yüvipa, hecüaripa cani'enieriecamücü. Cayüvatü xemutiyuane quita, qui heima meti'utü yamecateniuhivacuni.

Que mü'ane xepümacaxe

(Mateu 10:28-31)

⁴ Müpaü nepütixecühüave xeme necupaniyeruma, xepücavamacarüca müme memüyüvave tavaiyari memümieni xeicüa peru 'arique memüçayüvave 'asimemüteyurieni masi vaüca.

⁵ Nepütixetaxatüani que mü'ane xemümacarüca. Xequenemacarüca que mü'ane 'imieme tevi heiserie mexeiya meicahüanicüta xasi taiyariarisie. Hü, müpaü nepütixecühüave, 'iya xequenemacarüca.

⁶ Tamüsü 'üxaviqixi que memütetuiya yu'auxüvitü huta senitavuyari mecate'aye'axe. Peru ni xevitü müme pücatümaiyarie Cacaüyari hüxie.

⁷ Mücü meta, xecüpa xemu'usie mieme naitü püti'inüasieve. Xepücaheumamaca. Yümüiretü 'üxaviqixi que memüte'aye'atüca, xeme masi vaüca xepüte'aye'atüca.

Que mü'ane müyutahecüata teüteri vahüxie, quename nehesüa mieme

(Mateu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Müpaü nepütixecühüave, yunaitü memüyuhecüata teüteri vahüxie quename nehesüa memiemete, neta Yuri Tevi que nemütiteva necaninehecüatamücü quename vahesie netiviya Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahüxie.

⁹ Que mü'ane müyucu'imava teüteri vahüxie quename nehesie camieme 'utaitü, mücüta pücamarivani Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahüxie.

¹⁰ Yunaitü memüniuqixi Yuri Tevi hepaüsita, mecaniyüvaveni memütheuyehüviyarienicü. Perusü que mü'ane 'axa mütayüni 'Iyari Mütiyupata hepaüsita, mücü püçayüveni müreuyehüviyarienicü.

¹¹ Quepaucua xemanuhapanieni tuquipa miemete vahüxie te'aitamete heiserie memexeiya vahüxie, xepüçayu'iyaritüca quepaü xemütetiniuni yuhesie mieme, que xemutiyuane.

¹² 'Anatütü 'Iyari Mütiyupata müpaü pütixe'üquitüca que müreuyevese müpaü xemutiyanenicü.

Tevi müxicatücai 'asimücatimaicai

13 Hicü teüteri vasata 'uветü xevitü müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, yaque-tineutahüavi ne'iva münesi'üitüanicü tita nehiesie müтинаque taquemasi tita mütiucu'eiriri.

14 Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxe, que mü'ane xe'isücame pünesi'ayeitüa xepini nemütisananicü.

15 Hicü müpaü tinivarutahüave, Xequeneyucuerivayurieca naimecü, xe-queneyü'üviyani capa xeteyucahive'eriecacü 'axa müti'anecü. Piniteya ranuyuhayevacacu pücatucari.

16 Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müpaü 'utaitü, Tevi müxicutücai cuie nexeyacaitüni cuini mieme mütiutixuxuavitüvacai.

17 Hicü müpaü tiniyücüühüavecaitüni yu'iyarisie, Qesü netiyurieni. Tixaü nepücarexeiya haque nemeiti'uta netüricu.

18 Hicü müpaü niutayüni, Tamüsü 'ipaü nepütiyurieni. Nepica'una necaxe-tunite, 'epapame masi nepütivevieni. Mana nepeiti'uta netüricu nepinite.

19 'Anari ne'iyarisie müpaü nepütinecüühüaveni, Ne'iyari 'acu, vaüca pinite pecatiniuti'uta müixa viyarisie mieme. Quene'uxipieca quetinecuaca que-tine'ieca pe'atemavietü.

20 Perusü Cacaüyari müpaü tinitahüave, Cari 'asipepücatimate. Hicü tücacüta 'a'iyari pepütavaiyurieni. Tita pemütiuti'utaxü, que mü'ane piniteya pürayani 'ana.

21 Yaxeicüa cani'aneni que mü'ane yuhsie mieme müyuti'usiri vaüca, peru mücaxicu Cacaüyari que mütixeyia.

Que mücareuyevese müyu'iyaritüacacü müyumuinanicü

(Mateu 6:25-34)

22 Hicü müpaü tinivarutahüave yuhsüa miemete teyü'üquitüvamete, 'Ayu-mieme müpaü nepütixecüühüave, xepücayu'iyaritüaca yutucari hepaüsita que xemütecucani, yuvaiyari hepaüsita que xemüteyutiquemaritüani.

23 'Icuai xeicüa pücatucari, 'ixuriqui xeicüa pücaravaiyari.

24 Xequenivara'erivani cuasari. Mepüca'uca'e mepüca'isana. Caxetuni 'iqui mepücahexeyia. Cacaüyaritütü catinivamicuani. Viquixi que memüte'aye'axe, xeme cuini mieme masi xecate'aye'axe.

25 Que mü'ane xeme yu'iyaritüatü püyüve 'e'utevitü mayuyeitüani xüca 'esi'utevini.

26 Mericü 'esiva xeicüa xüca xecayüvaveni, titayari xeteyu'iyaritüa naimecü.

27 Tuturi xequena'erivani, que mücativita que mücatisa'a. Peru 'ipaü nepütixecüühüave, Sarumuni cuini mieme visi que mü'anecai, visi pücaranacatücücai vahepaü ni xeimepaü 'icü tuturi.

28 Mericü xüca Cacaüyari müpaü tiquemaritüaca 'üxa 'üsita mieme hicü muxuave 'uxa'a huxunuta meucaxüriyani, masi mecü catixequemaritüaca xeme. Cari 'esiva xeicüa yuri xepüte'erie.

29 Tita xemütecua'acü xepüca'ayumiemetetüni, tita xemüte'iecü meta, xepücamuinarieca.

30 Teüteri naisarie cuiepa miemete 'ipaü 'aneneme nai mepücuvaütive. Xeme xe'uquiyari masi müpaü pütimate xemeiyehüvacü 'icü.

31 Xemesü xequeneyuvaüriyani Cacaüyari tixe'aitüvame mühücütünicü. Müpaü xeteyurietü, 'icü nai xepümiquienitari.

Que mütiiti'uta taheima mieme

(Mateu 6:19-21)

32 Nemuxasima sepa xemücayumüire, xepücaheumamaca. Xe'uquiyari caniyuvaüriyani mütixepitüanicü tita mürexeyia ti'aitametütü.

³³ Xequetenetuaca yupinite, xeteyuparevietü xequeteneyumicuani. Xequenanuhuri tumini maname mücaye'irive. Taheima xequeneuti'uta tita mücatixüve, haque tinavayame 'aura mücaheyeica haque cuisi mücareticuitamava.

³⁴ Haqueva xemeiti'uta, manata miemecü xe'iyari yacani'anemücü.

Ti'uximayatame mücaha'arisie

³⁵ Xequeneyuha'aritüaca xe'ayühüatücaitü xecüxeme tacacu.

³⁶ Xemeta teüteri vahepaü xequeneyüaca yucusiyari memücuevie. 'Asimecatemaitü quepaucua neüquiya 'ixüararipa mayeyani, mecanicuevieca cuitüva memüteheueyepienicü nuayu 'itupari heyuitüayu.

³⁷ 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme te'uximayatamete xüca vacusiyari nuame varetaxeyia me'ayeneniereme. Yuricü nepütixecühüave, panuyühüani, mexa 'aurie püvacuyasaxüani, mana 'uyeicatü pütivamini.

³⁸ Sepa tücari hixüapa sepa yuimuana munua, müya meteyuriecacu xüca varetaxeyia, 'aixüa mecani'itüariecacuni müme.

³⁹ 'Ipaüsü xequetenemaica, xüca quiecame müpaü timaicaque quepaucua tinavayame munuaniquecai, püca'ipitüaniqueyu meutahanicü quitana.

⁴⁰ Xemeta xequeneha'arisieca. Quepaucua necanuaximeme xemünesi'erieca, Yurí Teví que nemütiteva, 'ana necaninuamücü.

Ti'uximayatame yamücatiamie
(Mateu 24:45-51)

⁴¹ Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Ti'aitame, 'icü 'üxasi hepaüsita peti'üquitatü tame petatixata, nusu pepüvaxata yunaime.

⁴² Ti'aitame müpaü rehüave, Qui cusiyari que mü'ane pühürütüani yuquie quiecatari vacü, tücari 'aye'ayu müvati'inüasirienicü va'lcuai. Que mü'ane yamücatiamie, que mü'ane mütiyumate, mücü canihürütüariecämücü.

⁴³ Mücü ti'uximayatame 'aixüa cani'itüariecämücü xüca cusiyarieya nuame 'itaxeyia müpaü tiyurieneme.

⁴⁴ Yuricü nepütixecühüave, yupini nai hepaüsita pütihürütüani.

⁴⁵ Me xüca mücü ti'uximayatame müpaü tiyücühüaveni yu'iyarisie, Necusiyari 'epüreutevi canuavetü, xüca varutivatüyani te'uximayatamete 'uquisi 'ucari, xüca ticucuaneni xüca cu'ieneni xüca taveneni,

⁴⁶ mücü ti'uximayatame cusiyarieya caninuamücü quepaucua müca'icuevie, yapaucua quepaucua 'asimücatimate ti'uximayatame. Hixüata piviteni, pipitüani yamemücatecahu vahepaü.

⁴⁷ Mücü ti'uximayatame yamütimaicai que mütinaquecai cusiyarieya, peru mücayucuha'aritüa 'asimücatiuyuri que mütinaquecai, mücü cuini mieme canicuveiyaxüamücü.

⁴⁸ Que mü'ane püta 'asicatimaitü yamütuyuri para mücveiyaxüanicü, 'ayüveca xeicüa pücuveiyaxüani. Que mü'ane vaüca mütiümüquie, mücü vaüca pütitavaviyarieni. Que mü'ane vaüca mühürütüarie, vaüca masi pütitavaviyarieni.

Quesusi hixüata que mütivasana
(Mateu 10:34-36)

⁴⁹ Ne necaninuani tai nemeucahüanicü cuiepa. Xücate 'utinaisienique tuma.

⁵⁰ Peuyevese nema'ivarienicü nemümierienicü, tevi que müranucanamiepaü hacü quepaucua muca'üyarie. Haveri mieme nepütüca'eni va mexi ca'aye'ave.

⁵¹ Que xetecu'eriva nemunuacü nevapitüanique cuiepa memütama 'aixüa memüteyuxeyanicü. Tixaüsietü, 'ipaü nepütixecühüave, hixüata nemüvasanacü püta nepunua.

⁵² Hicü 'uxa'atüni yu'auxüvitü xei quiyarita miemete hixüata mepüyusanani yuhaicatü yuhutame mevaraye'unietü, yuhutatü yuhaicame mevaraye'unietü.

⁵³ Hixüata mepüyusanani 'uquiyarieya 'eye'uniecacu yunive, nu'aya 'eye'uniecacu yu'uquiyari, varusieya 'eye'uniecacu yunive 'uca, nu'aya 'eye'uniecacu yuvarusi, yumu'e'ema me'ayuye'uniecacu.

Titayari xecate'i'inüata 'icü tuclarisie mieme, que mutayü

(Mateu 16:1-4; Maricuxi 8:11-13)

⁵⁴ Hicü müpaü tinivarutahüave teüteri, Quepauca xemixeiya haivitüri 'e'a'enirümeme tau macayuyuiquesie, cuitü xeputiyuane quename caviyerüme. Müpaü pütüyünitütü.

⁵⁵ Quepauca taserieta mu'eca, müpaü xeputiyuane quename 'uxüca. Müpaü pütüyüni.

⁵⁶ Xeme yacü xeciüa xecaniyüaca, xepi'inüata cuie que mütiyuxexeiya muyuavi meta. Titayari xecate'i'inüata 'icü tuclarisie mieme.

Queneunütüa masixaneta, que mutayü

(Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Titayarita yücümana xecateheitimaivave tita mütiheiserie.

⁵⁸ Quepauca 'isücomesüa pemanuhanieni, huyeta xe'uhutü queneunütüa 'axanetame masixünacü, capa 'isücame huxie masihe'atüanicü, 'isücame capa masiyetuanicü tupirisüa, tupiri capa masi'anutahüanicü casariyanata.

⁵⁹ Müpaü nepümaticühüave, muva pepücavayeicani mexi pecati'atuave naimecü.

13

Xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie, xecanicuicuni, que mutayü

¹ Mericüsü hipatü 'ana me'u'axüaca metenitaxatüani Carereyatari vahepaüsita, Piratu mütiuta'aitaxü memücüi'ivacü mexi metemavatüvecai.

² Iya müpaü tinivacühüaveni, Que xetecu'eriva. Müya memüte'ucuinixücü que metemasiücü, quename mümetütü masi yemecü 'axa meteyuriecai, hipatü Carereyatari yunaitü 'axa que memücate'uyuri.

³ Pücatixaü. Masi müpaü nepütixecühüave, xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie xeme, vahepaü xecanicui'ivacuni yunaitü.

⁴ Müme meta tamamata heimana 'atahaicatü memüyupaümecai vahesie mucave mücü tuxi Siruhesie müvarucui, que xetecu'eriva müme vahepaüsita. Que metemasiücü quename masi cuini mieme vahesie rahüivacai, hipatü teüteri Querusareme memütama yunaima vahesie que mücarahüivacai.

⁵ Pücatixaü. Masi müpaü nepütixecühüave, xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie, yaxeciüa xecanicui'ivacuni yunaitü.

Cüye müca'utixuaverixü hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

⁶ Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tini'üquitacaitüni. Tevi 'anicucateitüni cüye muca'iteürifaxü yuharaverita. Mana ni'axecaitüni 'icuaxi cüvaunetü cüyesie mieme. Cacanitaxexeyacaitüni.

⁷ Hicü haraverita mühürütüarietü müpaü tiniutahüave, Camüsü haica viyari nepeucuyeixüa 'icuaxi necuvaunetü 'icü cüyesie mieme. Nepüca'itaxeiyave. Quenahüva, titayari cuie tisevixima xeciüa.

⁸ Peru tihüveme müpaü tinicühüaveni, Cusiyari 'icü visie queneuhayeva xeciüa, mexi hetüana nehecuieviatüyani mexi havunu nehavivietüyani.

9 Xüca 'utixuavere 'aixüa püyüni. Me xüca catixaütüni, tepehüani que pemaine.

Quesusi que mürenayehüa 'uca 'uxipiya tucariyarisie

10 Mericüsü 'uxipiya tucarisie tini'üquitacaitüni heiva xeime tuqita.

11 'Uca mana nayecateitüni cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai tamamata heimana 'atahaica viyari 'iveranariyatü. Nanacatusicaitüni, pücaüyevcai müyutaseiriyacü naime.

12 Hicü Quesusi 'ixeyaca yu'aurie 'itahüaveca müpaü tinitahüave, 'Uca pepuxüinarie que pemütiveranicaí.

13 Hesiena 'utimecu yapaucua niutaseire. 'Aixüa nainecaitüni Cacaüyari hepaüsita.

14 Hicü tuquí va'üya ha'atü Quesusi menayehüacü 'uxipiya tucarisie, müpaü tinivarutahüave teüteri, 'Ataxevitü tucari puxuave quepaucua meuyevese yamüti'uximayacacü. Mücü tucarisie 'ayumieme xequene'axeni xequenayexürivani, peru 'uxipiya tucarisie pücatixaüsietü.

15 Hicü Ti'aitame müpaü tinita'eiya, Cari xeme yacü xeicüa xepüyüa. Yuxexuitü xeme 'uxipiya tucariyarisie xecatevaxüna yupuixisixi yupuxuri haque memacuvü, xecatevarehapana xecatevaharitüva.

16 'Icü 'uca 'Apurahami caninu'ayatüni, peru Cauyumarie necuviecaitüni tamamata heimana 'atahaica viyari. Careuyevese 'uxipiya tucarisie müxünarienicü 'acuvietü.

17 Müpaü 'utayücu meniuyutiteteviya yunaitü memeye'uniecai, hipatü teüteri yunaitü meyutemamaviecacu nai que mütiyurienecaicü marivemecü.

Musitasa 'imüariyari hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

(Mateu 13:31-32; Maricuxi 4:30-32)

18 Hicü müpaü niutayüni, Queri ti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Que 'aneme 'üquisicayari nexatatü nepihecüatani.

19 Musitasa 'imüariyari paü cani'aneni. Tevi 'enutücüca yuharaverita neicaxürieni. 'Utavereca cüye nayani. Viqixi taheima miemete meniyuti'ituatüvacaitüni mamateyasie.

Pa cuxanariyame hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

(Mateu 13:33)

20 Hicü tavarí müpaü niutayüni, Que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, que 'aneme 'üquisicayari'cü nepihecüatani.

21 Pa cuxanariyamepaü cani'aneni. 'Uca 'enu'üca nitimuina pa mütüxiyarisie haica 'axuvayarisie, 'ariqueque naitü niuticuxanare.

Quitenie 'esimayeva

(Mateu 7:13-14, 21-23)

22 Hicü quiecarite 'emacuyeyeusie 'esimüyeyeusie caniuyeicacaitüni ti'üquitatü, Querusareme 'uyemietü.

23 Mericüsü xevitü müpaü tinita'ivaviya, Ti'aitame, hipatü xeicüa metevaticueisitüariexime. 'Iya müpaü tinivarutahüave,

24 Xequeneyumexüitüaca xemeutahaxüanicü quitenie 'esimayevasie. Müpaü nepütixecühüave, 'arique yumüiretü meneutahaxüacucacuni peru meniyutatexicuni.

25 Quiecame 'anucyueme quepaucua müreunani quitenie, 'ana xeme tacua xeniyuhayevacuni 'itupari xeyuitüatüvetü müpaü xe'utiyaütü, Ti'aitame 'acu, quetatineuyepiri. Peru mücü müpaü tinixetahüavimücü, Ne nepücaxemate haque xememiemete.

26 'Ana xenisutüacuni müpaü xe'utiyuatü, Tame 'ahesüa tepütecuacai tepüte'iecai, 'ecüta tacaye 'utüa pepüti'üquitacai.

27 'Ana müpaü tinixetahüavimücü, Nepüçaxemate haque xememiemete. Nehesüa xepücamiemete, xequeneutayeixüa. Cari yunaitü yaxepüteyurie que mücatiheiserie.

28 Mana xeniutisuanacuni xecaniyutaquevecuni, quepaucua xemüvaxeiya 'Apurahami 'Isahaquí Cacuvu texaxatamete yunaime mana me'u'uvame haque Cacaüyari müre'aita, xeme püta xe'anuyexüriyayu.

29 Tau matineicasie miemete macayuyipiquestie miemete mecani'axüacuni, taserieta miemete ta'utata miemete mete'axüani meta. Mexa 'aurie menayaxicuni haque Cacaüyari müre'aita.

30 Camüsü, hicü miemete 'imatüremete, hipatü müme 'ana mexüacate mecanacünicuni, hicü miemete mexüacate meta, hipatü müme 'imatüremete mecanacünicuni.

Quesusi yuhiverietü que mutayü Querusareme quiecatari vahepaüsita (Mateu 23:37-39)

31 Mericüsü 'ana Pareseusixi hipatü hesüana meniu'axüani müpaü mete 'icüüavetü, 'Uma quenemie, Herurexi pümasimiemücü.

32 'Iya müpaü tinivarutahüave, Müpaü xequetenehüaviyu nesimariutame, Neuxei, ne hicü 'uxa'a nepüvaranuyenü'avani cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvatixünacü teüteri, nepüvaranayexürieni tecuicucate. 'Ayeimana ne-paye'atüarienitütü.

33 Mücü xEICÜa, neuyeveca hicü'uxa'a nemüçuyeicanicü varie meta. Vaüriyrica peuyevese yunaitü texaxatamete memücul'ivacü Querusareme, xaüsie pücatixau.

34 Querusareme, Querusareme, 'ahesie quiecatari mecanivacuica texaxatamete, mecanivatituaxani müme 'ahesüa memeyenü'ariva. Müixa que nemütivacuxeürimücücai 'anivema, vacana yupixüxüisi que mütitivacuxeürivapaü yu'anatüa. Mepüçayuvaüriyacai.

35 Camü xequí pücu'eiriva 'uyemavetü. 'Ipaü nepütixetahüave, tavari xepüçanesixeiya mexi tucari ca'aye'ave quepaucua müpaü xemutiyuaneni, 'Aixüa que ticüühavarüvani que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü munua.

14

Quesusi que mürenayehüa tevi meuhatücatei

1 Mericüsü Quesusi xeimesüa ninuani 'uxipiya tucarisie ticuanique. Mita'ini teüteri va'uquiyarima canixevitütücaitüni Pareseutütü. Müme meni-hupiecaitüni.

2 Hicü tevi meuhatücatei hüxiena nacateitüni.

3 Quesusi müpaü tinivaruta'ivaviya müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi meta, Catitauniva 'uxipiya tucarisie menayehüanicü tevi, pücatauniva nusu.

4 Müme cayuvatü meniumacaitüni. Hicü ticuicame 'umayüaca ne-nayehüani neinü'ani.

5 Hicü müpaü tinivacühüaveni, Xevitü xeme xüca puxuya heucaveni müvatixavasie, ya puixieya xüca heucaveni, cuitü cativatihana 'uxipiya tucarisie.

6 Mepüçayüvavecai tixau memutiyuanenicü 'icü hepaüsita.

Neüquiya 'ixüaramete

7 Hicü varuxeiyaca que memütehenuyexeyacai haque masi 'aixüa mü'aneñai memayaxecü, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitätüyani müme memuta'inierie. Müpaü tinivarutahüave,

8 Quepaucua tevi müxeta'inieni neüquiya 'ixüararipa, haque masi 'aixüa mü'ane, mana xepüca'ayaxiqueni. Cauca xeime masi ve'eme 'uta'inie, 'ecü 'esiva peve'emetücacu xeiçüa.

9 Ahesüa nuame que mü'ane müxe'uta'ini müpaü pümaticühüaveni, Quene-pitüa 'icü püta 'ena mayerünicü. 'Ana 'ecü pe'ateviyatü 'imatüreme 'üparieyasie pe'acaitü pepayani.

10 Masi quepaucua pemüta'inierieni, mana quenayexi 'imatüreme 'üparisie. Quepaucua munuani que mü'ane mümasi'uta'ini, müpaü pümatitahüave, Nehamicu, 'uma püta quenayexi 'aurava 'ura. 'Ana visi püraniuvani 'ahepaüsita yunaima 'ahamatü memuta'inierie vahüxie.

11 Yunaitü tixaütü metehümetüme memayuyeitüva, tixaü mecatehümetütü mecanayeitüarietüni, peru que mü'ane tixaü catihücütüme mayuyeitüva, müçü tixaütü tihücütütü canayeitüariemüçü.

12 Hicü müpaü tinitahüave que mü'ane mita'ini, Quepaucua 'icuai pemüvevieca ya tuca ya taicai, pepüçava'inieca 'ahamicuma 'aivama 'amarema 'auravatori memeuca'u xeiçüa, tavari capa müme memasi'uta'inienicü, capa perapiniyarietacü.

13 Masi quepaucua 'icuai pemüvevieca, queniva'inieca müme memümamave memümamavavaqui memühurietüca memacüçüpe püta.

14 Müme tixaü mepücatehexeiyca çümana tavari memümate'apinirietacü. Müpaü petiyurienetü 'aixüa pecani'itüarietacü, tavari pepürapiniyarietacü quepaucua memanucu'uni müme heiseriemecü yamemütecahu.

'Icuai mariveme hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

15 Hicü memuta'inierie xevitü, 'icü 'u'enieca, müpaü tinitahüave, 'Aixüa cani'itüarietacü que mü'ane mürecuani haque Cacaüyari müre'aita.

16 Peru Qesusi müpaü tinicühüaveni, Xevitü tevi 'icuai niuvevieni mariveme. Yümüreme nivaruta'inieni.

17 Hicü tucari 'aye'acu memütecuanicü, neinü'ani yuhesüa mieme ti'uximayatame müpaü tivatahüaveque memuta'inierie, Xequenacüni, hicürixüa püçuha'arisie.

18 Hicü yuxexütü yunaitü meniuyuti'imatüçüne. Xevitü meri müpaü tinitahüave, Cuie nepenanai, peuyevese nemixeyamiecü. Nepüçayüve nemümiçü, quenereuyehüviri.

19 Xevitüta müpaü titahüavixü, Puixisixi nepüvarenanai 'auxüme yutayari. Nevareta'inüataque nepümie. Nepüçayüve nemümiçü, quenereuyehüviri.

20 Xevitüta müpaü titahüavixü, 'Uca nepuvitütüarie, 'ayumieme nepüçayüve nemümiçü.

21 Hicü ti'uximayatame nuaca müpaü tinitahüave yucusiyari. Hicü quiecame 'uyeha'aca müpaü tinitahüave yuhesüa mieme ti'uximayatame, Çüitü quiecarisie quenemie caye 'ütüa huyeta. Memümamave memümamavavaqui memacüçüpe memühurietüca quenivaravitüqui 'uva.

22 Arique müpaü niutayüni ti'uximayatame, Cusiyari, que pemütiuta'aitaxü yanepütüyuri. Mepücahüpüne cuxi.

23 Hicü cusiyarieya müpaü tinicühüaveni yuhesüa mieme ti'uximayatame, Huyeta quenemie tesariya que mütiucumane, vaüriyarica quenivarepitüa memahucü nequita memütahüneçü.

24 'Ipaü nepütixecühüave, müme memuta'inierie, ni xevitü müme pücahe'inüata ne'icuai.

Que müraye'axe xüca Cürisitusie tiviyani

²⁵ Mericüsü yumüiretü teüteri 'utümana meniuhucaitüni. Ta'aurie 'aveca müpaü tinivarutahüave,

²⁶ Xüca nehësüa nuani, xüca cava'uxive'erieca yu'uquiyari yuvarusi yü'üya yütüriyama yu'ivama, xücate cai'uxive'erieca yutucari meta, püca'yüve nehësüa mieme tiyü'üquitüvame mayuyeitüvanicü.

²⁷ Que mü'ane mücayuvaüriya curuxisie mümierieni, que mü'ane nehamatü müca'uyeica, mücü püca'yüve nehësüa mieme tiyü'üquitüvame mayuyeitüvanicü.

²⁸ Xevitü xeme xüca tuxi tavevimücüni, mana carayerüni merie titi'inüataque que müraye'aca, xüca heixeyani cümana minüni, me xüca catixaütüni.

²⁹ Simiyenituyari tavevieu, yutatexieyu minünicü 'aixüa püca'yüni, yunaitü mecanitinanaimatücüne memüneniere

³⁰ müpaü me'utiyaütü, 'Icü tevi qui caniusutüani, püyutatexie püca'inü.

³¹ Xeime cuiëpa ti'aitame xüca yemieximeni xeime ti'aitamematü memüyutacuinicü, mana meri carayerüni, müpaü tiyü'ücühüvetü tamamata miriyari varavitütü xüca 'acu yüveni menucunaquecü 'iya xei teviyari miriyari varavitütü hepana mamie.

³² Me xüca catixaütüni, teva heyeicacacu cuxi neüquixivieya, nü'arisixi penünü'airieni, pitavavirieni 'aixüa memüteyuxeiyanicü.

³³ Yaxeicüatari yunaitü xeme xüca yupinite nai xecate'ucu'eirieni, xepüca'yüvave nehësüa miemete teyü'üquitüvamete xemayuyeitüvanicü.

'Una hamuritü que mürayuyeitüa

(Mateu 5:13; Maricuxi 9:50)

³⁴ 'Una 'aixüa cani'aneni. Xücate 'una hamuritü 'ayanique, titacü ra'usiürequeyu 'unatütü.

³⁵ Aixüa cacani'aneniqueyu cuiëpa meviviyanicü ni xasipa. Nanuyehüiyamücü xeicüa. Xaütü netü mu'enaxü que'u'ena.

15*Muxa meuyevecai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai*

(Mateu 18:10-14)

¹ Mericüsü müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari 'axa teyuruvamete meta hesüana meni'axecaitüni yunaitü me'i'enienique que müticuxatacaicü.

² Hicü Pareseusixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai meta, meninuquixiecaitüni müpaü me'utiyaütü, 'Icü 'axa teyuruvamete canivanaqui'erieca, vahamatü tinecuaca.

³ Hicü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü,

⁴ Xevitü xeme xüca xei sienituyari varexeiyani yumuxasi, xevitü xüca heuyeveni, mana 'üxapa cativacu'eirieni hipame nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame, cativaumië meuyeve, 'itaxeiyameque xecüa pütihayeva.

⁵ Yuteva hetaxeiyame, yunaiparie heicuyeme niyemieni yutemavietü.

⁶ Yuquie nuame nivacuxeürimücü yumarema 'auravatari yunaimë müpaü tivacühüvetü, Xemeta xequeneyutemamavieca nehepaü, nemeitaxeicü nemuxa meuyevecai.

⁷ Müpaü nepütixecühüave, hepaüna meyüatü, cuini mieme mecaniyutemamavieca taheima quepaucua xevitü mütihayeva 'axa

tiyurienetü. Nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucatu heiseriemecü yamemütecachu tixaü memücateheuehüva memütehayevacü 'axa meteyurietü, müme vahepaüsita 'esiva xeicüa mepüyutemavie.

Tumini meuyevecai hepaüsita ticuxatatu, que müti'üquitacai

⁸ 'Uca xüca tamamata tuminiyari hexeiyani pürata tuminiyari, xei tuminiyari xüca heuehüani, catitaiya cüxeme, caracu'itieni yuquita, 'aixüa 'anemecü caticuvauni. 'Itaxeiyameque pütihayeva.

⁹ 'Itaxeiyame nivacuxeürimücü yumarema 'auravatari yunaime müpaü 'utaitü, Xemeta xequeneyutemamavieca nehepaü, netumini nemutaxeicü nemeiyehüacai.

¹⁰ Müpaü nepütixecühüave, yaxeicüa Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete temavierica mecanexeyani, quepaucua xevitü mütihayeva 'axa tiyurienetü.

'Uquirasi nu'aya meuyevecai hepaüsita ticuxatatu, que müti'üquitacai

¹¹ Müpaü niutayünita, Tevi yuhutame nivarexeiyacaitüni yunivema.

¹² Hicü mutaya müpaü tinitahüave yu'uquiyari, Ne'uquiyari, 'apinisie mieme mücü quenetineyutüri nehiesie mieme mayanicü quepaümetü nehiesie mütinaque 'apinitücai.

¹³ 'Ana yupini tinivayeturieni yuhutame yunivema. Hicü yapaümexa 'anucayacu mutaya nai tiucuxeürieca teva caneyani xeime cuieyarisie. Yupini catineuehüani mana yacü xeicüa.

¹⁴ Mericüsü nai tiutixütüacu, haca niutaveni cuini mieme mücü cuieyarisie. Reueyhüatü nayani.

¹⁵ Hicü mana quicamesüa nuaca hesiena tiniuviya. Mücü neinü'ani tuixuri mütivaremicuanicü cuiepana.

¹⁶ Huxaimütü nihive'eriecaitüni tita memütecuacai tuixuri vapinuripaü 'aneneme, peru ni xevitü pücatimi.

¹⁷ Mericüsü 'uca'iyaritü nayani. Müpaü niutayüni, Ne'uquiyarisüa miemete te'ivamete pa mepexeiya 'anuyuhayevacame, ne masi 'uva nepümüxime hacacü.

¹⁸ Nepüyemie mecuxi ne'uquiyarisüa. Müpaü nepüreitahüave, Ne'uquiyari, 'axa nepütüyuri. Taheima macave yamücahainesie, 'ecüta yapemücahainesie nepütüyuri.

¹⁹ 'Aixüa nepücatiua'iyari, heiserie nepücahexeiya para hutarieca 'anive nemayanicü. 'Ahesüa miemete te'ivamete vahepaü xeicüa quenetinepitüaca nemünehayevacü.

²⁰ Hicü yucuha'aritüaca yu'uquiyarisüa neyani. 'Eteva cuxi 'amiecacu 'uquiyarieya nixeiya, nitinenimayata. 'Utanausaca 'enucunaqueca 'enacaviyatücaitü ni'iseni.

²¹ Hicü nu'aya müpaü tinitahüave, Ne'uquiyari, 'axa nepütüyuri. Taheima macave yamücahainesie, 'ecüta yapemücahainesie nepütüyuri. 'Aixüa nepücatiua'iyari, heiserie nepücahexeiya para hutarieca 'anive nemayanicü.

²² 'Uquiyarieya masi müpaü tinivarutahüave te'uximayatamete, Xeiya 'aixüa, 'ixuriqui masi 'aixüa mü'ane herie mieme xequenayehuri xequenacatütüa, hanira xequeneucamaniri mamayasie, cacai meta 'ücayasie.

²³ Xequenehaniyu siqueru müvaiya 'aixüa mü'ane, xequeneümü'a. Tetecuatü tepütatemamavieca.

²⁴ 'Icü nenive 'umüme nene'eriecaitüni peru nanutaniere, neuyevecaitüni peru niutaxeyarieni. 'Ana meyutemamavietü menacüne yunaitü.

²⁵ Mericüsü masicaya xaüsie neyeicacaitüni. 'Amietü, qui 'aurie 'uyeicatü, niva'eniecaitüni xavererusixi vainarurixixi.

²⁶ Yu'aurie 'itahüaveca ti'uximayatame xeime, nita'ivaviya que reyüane.

²⁷ Mücü müpaü tinicühüaveni, 'A'iva caninuan. 'Auquiyari canimieni siqueru müvaiya 'aixüa mü'ane mitanaqui'ericü 'aixüa reu'eriecame.

²⁸ Hicü masicaya niuyeha'ani, pücayuvaüriycai meutahanicü. 'Uquiyarieya vayeyaca nicunütüvacaitüni.

²⁹ Müpaü tinitahüave yu'uquiyari, Neuxei, müixa viyari netini'uximayacaitüni 'ahesüa, hicü cuxi netini'uximayaca. Ne hasuacu nepücamasicu'imaiyacai, yanepüticamiecai. Peru ne hasuacu capüra nunusi pepücanesimive, nemarema vahamatü nemünetemaviecacü.

³⁰ Hicüri 'icü 'anive ninuani 'atumini nai hetixütüaca 'ucaravesixi vahesie. Cari siqueru müvaiya pepumi hesiena mieme.

³¹ Hicü 'uquiyarieya müpaü tinitahüave, Nenive, 'aheyemecü nehesüa peniucani. Nepini naitü catini'apinitüni.

³² Neuyevacaitüni temütatemaviecacü. Camüsü 'icü 'a'iva 'umüme neni'eriecaitüni, peruri panutanierixü punua. Meuyevcai niutaxeyarieni.

16

Ti'uximayatame yamücatamiciecai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Müpaüta tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Tevi müxicütücai caneixeyiacaitüni ti'uximayatame mühiritüariecai quiyacü. Müpaü tiniutahüavarieni quename ti'uximayatame pini reuyehüaximecai.

² Hicü yu'aurie 'itahüaveca müpaü tinitahüave, Titayari niuqui neti'enie 'ahepaüsita. 'Inüari queneneutaveviri 'ahüritüaricacü. Nepücamasipitüani tavari pemühiritüariecacü.

³ Hicü yu'yarisie müpaü tiniyücühüavecaütüni ti'uximayatame, Que netiyuriene. Necusiyari nehüritüarica pünesinavairieni. Nepücatürücaüye para nemüti'ivanenicü ne'inetü, nepüneteviya 'icuevaricü.

⁴ Hicürixüa nepüretima que nemütiyuriene quepaucua nemüpasieni quepaucua nemücatihüritüarieca para hipame vaquita nemünaqui'erivanicü.

⁵ Hicü yuxexeuime varahüavixüaca müme memüte'apicaquecai cusiyariyasüa, müpaü tinitahüave meri munua, Quepaümetü peuyevese para pemürapicacü necusiyarisüa.

⁶ 'Iya müpaü tinitahüave, Xei sienituyari tamüpuhari haseiti. Müpaü tinicühüaveni, 'I, 'axapa quenanhuri quepaümecü pema'acaye. Cuitü mana quenayexi, xeime püta quenaca'utüa huta teviyari heimana tamamata maine.

⁷ Müpaüta tinitahüave xeime, 'Ecüsü quepaümetü peuyevese pemürapicacü. 'Iya rehüave, Xei sienituyari necayari türicu. Müpaü tinicühüaveni, 'I, 'axapa quenanhuri quepaümecü pemü'acaye maine. Xeime püta quenaca'utüa nauca teviyari maine.

⁸ Hicü cusiyarieya 'aixüa nainecaitüni ti'uximayatame hepaüsita sepa heiseriemecü mücayüanecai, timaitü müyüanecai. Hicü miemete masi metemaitü mecaniyüaca yuteüterima vahepaüsita, hecüaripa miemete yamecayüacacu vahepaü.

⁹ Neta müpaü netinixe'utahüave xeme, teüteri yupinicü yamecatenyurieca que mücatiheiserie. Peru xeme yupinicü hipame xequenivatemavieritüaca. Müpaü xeteyurietü, quepaucua pini müreutipare, xemeta xecanitanahui'erivacuni haque qui mücahexüvesie.

¹⁰ Que mü'ane yamüticamie 'esitipaümeme tihüritüarietü, mücü yacatinicamiemücü xüca vaücava hüritüarieca. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie 'esitipaümeme tihüritüarietü, mücüta yapücaticamieni xüca vaücava tihüritüarieca.

¹¹ Hipatü pinicü yamecateniyurieca que mücatiheiserie. Xeme xüca yaxecatecahuni müpaü 'aneme pini hepaüsita xetehüritüarietü, quepaicü pütixehüritüani tita yuricü mütipini hepaüsita, yaxetecahume 'erietü. Haquevasü.

¹² Xüca yaxecatecahuni xeime piniteya hepaüsita xetehüritüarietü, que mü'ane tita mütxepini pütixemini. Haquevasü.

¹³ Ti'uximayatame pücaýüve yuhutame vahesie mieme müti'uximayacäcü yucusiyarima. Xeime cani'uxive'eriecamücü xeime püta naqui'erietü, ya xeimesie tiniviyamücü xeime püta xani'erietü. Xepücaýüvave xemüte'uximayacäcü Cacaýyarisie mieme yupinisie mieme 'axeicüa.

¹⁴ Mericüsü Pareseuxixi 'icü nai meteniu'enieni. Müme tumini memühive'eriecaicü menitave'eriecaütüni.

¹⁵ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme yuri xecateniva'eritüaca teüteri quename heiserie xeyüa xe'utiyuatü, peru Cacaýyari pimate xe'iyari. Tita teüteri mamarivaveme memütxeiyä, mücü pütixani'eriva, Cacaýyari que mütxeiyä.

Que müti'ane 'inüari niuquiyari hexeiyacacu, que müti'ane Cacaýyari ti'aitametücacu

¹⁶ Inüari niuquiyari, texaxatamete vaniüqui mecani'eniecaütüni teüteri Vani canuavevacu cuxi. Nuacuque hicüque niuqui 'aixüa manuyüne püta canicuxaxasivani, que müti'ane Cacaýyari ti'aitametücacu, yunaitü cuini mieme mecaniyuvaüriyani hesiena memüteviyanicü.

¹⁷ Masi pücauaniveniqueyu xei 'utüaricayari xei hüxiyari müca'aye'anicü 'inüari niuquiyari que maine.

Qesusi que müti'üquitacai, memücu'eiriva vaxatati
(Mateu 19:1-12; Maricuxi 10:1-12)

¹⁸ Que mü'ane 'icü'eirieme yü'üya, xeime püta mütitivüni, mücü xeime püta canicumäüvani xeime cünaya hücutütü. Que mü'ane mitivitüni 'uca mucu'eiriva, mücüta nicumaüvani xeime 'üyaya.

Xicu Rasarumatü

¹⁹ Mericüsü tevi 'aniyueicacaitüni xicutütü. Tataüravime nanacatücücaütüni, rinu 'ixuriquiyari meta. Tucaricü visi tinicuacaitüni.

²⁰ Xevitü mavetü Rasaru titevatü mana ni'atüarivacaitüni xicu quitenie. Caneu'esacaitüni.

²¹ Nihuxaimücücaütüni, ticuaimütü tita müranacavivivecai xicu mexayasie. 'Asita süicüri me'acüneca menisenacaitüni 'esaya.

²² Mericüsü mümave niümüni. Cacaýyarisüa miemete niuqui tuayamete menenutivitüni 'Apurahami 'aurie. Hicütari xicu tiumü tiucateuquie.

²³ Müquite vasata 'ucaitü neutiniere 'uximatüarietü. Tevapai nixeiyä 'Apurahami, Rasaruta tiuxei 'auriena 'uticaime.

²⁴ Müpaü: tinihuhä, Ne'uquiyari 'Apurahami, quenenenenimayaca, Rasaru quenänü'a hapa meiquenicü yu'itüvame cüsie mnesixeriyacü nenenisie, cui nemüýüanecü 'ena taipa.

²⁵ Hicü 'Apurahami müpaü niutayüni, Nenive, quena'erivani 'aixüa 'aneme pehexeiyatü pematüacü quepaucua pemayeyuricai, Rasaruta yaxeicüa

'axa 'aneneme hexeyatü matüacü. Mücü 'uva niunütüarieni hicü, 'ecü püta pepü'uximatüarie.

²⁶ Mücü meta, xeme tame tahixüata 'aqui 'emeucateva puseiriyarie, para müme memüca'yüvavenicü sepa memanucünicu xehesüapaitü, para vanata tahesüapaitü memüca'anacü necü.

²⁷ Hicü müpaü tinitahüave 'iya, Ne'uquiyari, nepümasivaviri Rasaru pemanunü'anicü nequemasisüa.

²⁸ Yu'auxüvime nepüvarexeiya ne'ivama. Tinivahecüatüacamücü müme, capa 'uva me'u'axüanicü mürayuti'uximatüatüre mümetari.

²⁹ Hicü 'Apurahami müpaü tinicühüaveni, Muisexi xapaya mecanexeyani, texaxatamete vaxapa. Mequeva'enieca müme que memütüyuane.

³⁰ 'Iya re'eiya, Tixaü ne'uquiyari 'Apurahami. Masi xüca xevitü müquite vasata mieme vahesüa nuani, mepütehayeve que memüteyurie.

³¹ Mücü müpaü tinicühüaveni, Xüca mecava'enieca Muisexi texaxatamete, sepa xevitü manucuquenicue müquite vasata, mepüca'yuvaüriyaniqueyu.

17

Teüteri que memütecunuitüarieni

(Mateu 18:6-7, 21-22; Maricuxi 9:42)

¹ Müpaüta tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Peuyevese teüteri memücunuitüarienicü, peru xüa 'ui que mü'ane müvacunuitüani.

² Hesiena mieme masi 'aixüa püyüni queyu xüca mata 'acatütüarienicue cüipitüana, xüca haramarasie heucahüiyanicue, capa 'icunuitüanicü ni xeime 'ime sepa vaüca memücamariva.

³ Xequenyü'üviyani xeme. Xüca 'a'iva 'axa masi'uyurieni, queneunütüa. Xüca tihayevamücüni que mütiyuriencai, quetineuyehüviri.

⁴ Sepa xei tucarisie müixa 'axa masi'uyurienicue 'atahutamexa, tavari xüca 'atahutamexata 'ucunuanicue 'ahesüa, Nepütihayeve que nemütüyuri, utaitü, quetineuyehüviri 'ecü.

Quetanepitüaca masi vaüca yuri temüte'eriecacü, que memütüyuancai

⁵ Hicü nü'arisixi müpaü metenitahüave Ti'aitame, Quetanepitüaca masi vaüca yuri temüte'eriecacü.

⁶ Ti'aitame müpaü niutayüni, Xüca musitasa 'imüariyaripaü 'esipemecü yuri xete'eriecaque, müpaü xepüte'itahüavequeyu xapa mana muve, Quenivatixünarieni, haramarasie queneuca'iteüsie. Yapüticamieniqueyu que xemuütüyuane.

Que müreyevese yamütüyurienicü ti'uximayatame

⁷ Xevitü xeme xüca ti'uximayatame hexeyani mucuiesanane ya muxasi müvahüne, xüca nuani ti'uximayatame retahayevame, müpaü quetitahüave, Quenaye'a xeiya, quetinecuaca.

⁸ Pücatixaü, müpaü masi cusiyari catitahüave, 'Aixüa quetineuyuri para nemütücuanicü ne, quene'atiquemariütüa quena'ahüa quetineumicua mexi neticua'a mexi neti'ie. 'Arique mücaque pepütücuani pepütü'ieni 'ecütari.

⁹ Pamüpariyusi que 'ipitüani ti'uximayatame yatüyuriencacu que mütiü'aitüarie. Tixaü xüari.

¹⁰ Xemetari yaxecüa, quepauca yaxemüteyuriencia nai que xemüte'u'aitüarie, müpaü xequeneutiyaneni, Te'uximayatamete tecanühümetüni xecüa, tixaütü tahesie pücatinaque. Que müreyevacai xecüa tepüte'uyuri.

Tamamata que memüte'u'itiya, cuiniya müvaviyacai

11 Mericüsü Querusareme 'uyemietü Samariya cuieyari Carereya cuieyari mayunaquecaisie niuyemiecaitüni.

12 Xeime quiecarisie ta'aximecacu tamamata 'uqisi menenucunaque cuiniyacü memüca'itiatücatei. Teva meti'utü

13 meniutihivacaitüni müpaü me'utiyaütü, Qesusi 'acu, Ti'üquitame 'acu, quetanenenimayaca.

14 Varuxeiyaca müpaü tinivarutahüave, Xequenehu mara'acate memüxexeyacü. Hicü me'uyehutü me'itiatücaitü mecanacüne.

15 Hicü xevitü müme 'uniereca que müranayehüiya, pucunua 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita, carima 'utaniütü.

16 Niutihüximaqueni Qesusitüa pamüpariyusi 'ipitüatü. Mücü Samariya caniquecametücaitüni.

17 Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Tamamata mecate'u'itiya. 'Atanaucatü que metehuyunixü.

18 Hipatü mecatexuave memüyuvaüriya memucunuaXüanicü para 'aixüa memutiyanenicü Cacaüyari hepaüsita, 'icü xaüsie quiecame xecüa punua.

19 Hicü müpaü tinitahüave, Quenanucuqexi quenemie. Yuri pemütiuta'ericü, 'ayumieme peputavicueisitüarie.

Quepaucua tucari maye'aniquecai para Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü (Mateu 24:23-28, 36-41)

20 Mericüsü Pareseusixi menicu'ivaviyacaitüni quepaucua maye'aniquecai tucari para Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü. Müpaü tinivarutahüave, Tanieretü xecüa 'asipücaretimani quepaucua misütüani ti'aitatü Cacaüyari.

21 Pücaüyveni müpaü mütayüni, Camü 'ena, camü 'uma. Que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, 'ari xesata canisütüani ti'aitatü.

22 Hicü müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamate, Tucari canaye'amücü quepaucua müpaü xemutiyaneni, Xüca tüma 'aye'anique Yuri Tevi tucariya siquere xevitü, peru xepüca'ixeiya mücü tucari.

23 Müpaü mepütexetahüave, Camü 'uma peyeica, camü 'ena. Xepücatayeixüani, xepücavarauveya.

24 Merücariya naisarie que mütihecüarivie muyuavi 'umerücatü taserieta ta'utatapaitü, yaxecüa neta müpaü nepütimasücüre naisarie netucari 'aye'ayu Yuri Tevi que nemütiteva.

25 Perusü neyueveca meri vaüca nemüticuinecü, memünesitixani'erienicü hicü miemete teüteri neyuevecata.

26 Que mütiuyü quepaucua Nuhexi 'amuyeicacai, yaxecüa catiniyümücü quepaucua netucari maye'ani.

27 'Ana mepütecuatüvecai mepü'ietüvecai mepüneneüquecai mepüvatavitütüvacai. 'Ariqueque tucari naye'ani quepaucua Nuhexi canuvasie meutaha. 'Ana ha tiyaca nivaruca'una yunaime meniutihauani.

28 Müpaürita que mütiuyü quepaucua Ruti 'amuyeicacai yapütüyüni. 'Ana mepütecuatüvecai mepü'ietüvecai mepütenanecai mepütetuacai mepuca'esacai mepüquitüvecai.

29 Tucari 'aye'acu quepaucua Ruti meyetüa Surumasie, 'ana tai niucaviye 'asupüre nütü, nivareuyehüani yunaime.

30 Müpaü catiniyümücü mücü tucarisie quepaucua nemasiücütü neyanani, Yuri Tevi que nemütiteva.

³¹ 'Iya tucarisie que mü'ane caxetunisie macaca 'uxipietü, piniteya quita tiyepicacu, mücü 'anacayame pücativayepini. Yaxeicüata que mü'ane yuvaxata meyeica yu'utüma pücanuani.

³² Xequena'erivani Ruti 'üyaya que mu'itüarie.

³³ Que mü'ane müyutavicueisitüamücü niyutatümayamücü. Que mü'ane müyutatümayi, mücü niyutavicueisitüamücü yemecü.

³⁴ Yanepütixecühüave, 'iya tucarisie yuhutatü mepücahini xei 'utayarisie. Xevitü nanutivitüquiemücü, xevitü pücu'eiriva.

³⁵ Yuhutatü mepütüxüni 'axeicüa. Xevitü panutivitüquieni xevitü pücu'eiriva.

³⁶ Yuhutatü vaxata mepe'uvani. Xevitü panutivitüquieni, xevitü pücu'eiriva.

³⁷ Müpaü metenicühüaveni, Ti'aitame haque müpaü püreyüni. Müpaü tinivacühüaveni, Haque caxari meca, mana virücüxi mepüyucuxeürieni.

18

Viyura 'isücame vahepäüsita ticuxatätü, que müti'üquitacai

¹ Mericüsü 'icü 'üxasi hepäüsita ticuxatätü müpaü tinivaruta'üquitüani que-name heuyevese yuheymecü müyuneneviegacü, cavaüripietü.

² Müpaü niutayüni, 'Isücame xeime quiecarisie necateitüni. Cacaüyari pücamacarücai 'iya, pücava'eniecai teüteri.

³ Mericüsü 'uca cünaya mumü mana necateitüni mücü quiecarisie. 'Isücomesüa ni'axecaitüni müpaü 'utaitü, Heiserie queneneupitüa munesi'aye'unie yamücatiurienenicü.

⁴ Müixa pücayuvaüriyacai 'isücame. Peru 'arique müpaü tiniyücühüavecaitüni, Sepa nemüca'imacarüca Cacaüyari, sepa nemücava'enie teüteri,

⁵ 'icü 'ucarasi cünaya mumü canetini'uxitüaca. Mecuxi heiserie necanipitüamücü, capa 'uta'axetü nesi'utaxütüanicü.

⁶ Mericüsü Ti'aitame müpaü niutayüni, Xecani'enieni niuquieya que mutay mücü 'isücame heiseriemecü yamücatiurienecai.

⁷ Cacaüyari masi heiserie cativapitüani müme müvaranuyexei tucaricü tücaricü memitihivie. Que reutevini vaparevietü.

⁸ Yanepütixecühüave, cuitü heiserie canivapitüamücü. Masicutatü, quepauca nemunuani Yuri Tevi nehücütütü, yuri mete'eriecame netivataxeiya cuiempa 'acu.

Pareseu tivavavirivame vahepäüsita ticuxatätü, que müti'üquitacai

⁹ 'Ipaüta tini'üquitacaitüni 'üxasi hepäüsita ticuxatätü, hipatü yuhesie yuri memüte'eriecaicü quename heiseriemecü yametecahucai, mevaxani'erietü hipame. Müme müpaü tinivarutahüave,

¹⁰ Teüteri tuquipa meneutiyunixüani meyutanenevienique yuhutatü. Xevitüri Pareseu pühücütücai, xevitüta tevi cuviyexunusie mieme mütiyetuiriyari pühücütücai.

¹¹ Mericüsü Pareseu mana 'utaqueca nenevieri niyupitüacaitüni müpaü 'utaitü, Cacaüyari, pamüpariyusi nemanipitüaca hipame teüteri vahepaü nemüca'anecü ne. Müme mepütenavaya, heiseriemecü yamepücatecahu, hipame va'ütama mepüvacumaüva, mesü 'icü tivavamepaü mepü'anene.

¹² Ne masi hutacüa nepünehaquiva xexuime semanasie, ne'ivarica naime xei tapari nepütinetua tuquita mieme, tamamata taparisie mieme.

¹³ Hicü tivavame yaveva 'uvetü pücayuvaüriyacai siquere yuheima meutinierecü. Masi yutavisie yucusunatü hivericacü müpaü niutayüni, Cacaüyari 'acu, quene'avaüriya 'aixüa pemünetixeyacü, 'axa netiyuruvametüme.

14 Müpaü nepütixecühüave, mücü masi yuque neucayune heiserie hexeyatü, Pareseu pücatixaü. Yunaitü tixaütü metehümetüme memayuyeyitüva, tixaü mecatehümetütü mecanayeyitüaricuni, peru que mü'ane tixaü catihücütüme mayuyeyitüva, mücü tixaü tihücütütü canayeyitüariemücü.

*Quesusi que mütiuyuri türi vahesie 'aixüa memü'itüarienicü
(Mateu 19:13-15; Maricuxi 10:13-16)*

15 Mericüsü 'asita türi mecaniva'atüvacaitüni hesüana vahesie mutimenicü. Teyü'üquitüvamete mevaruxeyaca menivarutate'acaitüni.

16 Hicü Quesusi yu'aurie nivarutahüave türi müpaü 'utaitü, Xequeni-vapitüaca türi nehesüa memü'axenicü. Xepücavanenaca. Cacaüyari müya me'aneneme catiniva'aitüvametüni.

17 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, nunusi 'aixüa 'iyaricü que mütiyuvaüriya, que mü'ane hepaüna mücayuvaüriya Cacaüyari müti'aitüacacü, mücü pücatipitüarieni meixeyanicü müti'aitüacacü.

'Uqui müxicütücai

(Mateu 19:16-30; Maricuxi 10:17-31)

18 Mericüsü te'aitamete xevitü müpaü tinita'ivaviya, Ti'üquitame 'aixüa pemütüuca'iyari, que netiyurieu nehesie pütinaque tucari mücaxüve.

19 Quesusi müpaü tinita'eiya, Titayari 'aixüa netiüca'iyarime penetixata. Tevi 'aixüa mütiüca'iyari 'apüca'uyeica. Cacaüyari yuxevitü 'aixüa pütüca'iyari püta.

20 'Ecü 'aisica pepümate, xeime 'üyaya pepücacumaüvani ya xeime cünaya, pepücati'amemivani, pepücatinavayani, xeimesie pepücarahüpani peti'itavatü, 'aquemasi 'avarusi quetinivareuyehüvirieca, que manuyüne.

21 'Iya rehüave, 'Icü naimesie yanepüticamie temaicüyaripai.

22 Quesusi 'u'enaca müpaü tinitahüave, Xei mieme xEICÜA peuyevese yapemütüyurieni. Nai pemürexeyia quetineutua, quetinivarumicua memümamave. Müpaü petiyurime muyuavisie vaüca pepeucaqueni. 'Arique quenayaca, nehesie quetineviyani.

23 Hicü mücü niuqui 'u'enieca niyuhiveriecaütüni vaüca mürexeyiacacü.

24 Hicü Quesusi 'ixeyatü yuhiveriecame, müpaü niutayüni, Canicuaniveni xicusixi memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü.

25 Sepa mücacuaniveniqueyu cameyu manuyehanicü 'ivipame huxeyasie, peru siepüre masi yeme pücuane xicu maye'anicü Cacaüyari müti'aitüvametünicü.

26 Memü'enanacai müpaü meniutiyuani, Mericüte, xüca müpaü 'aneni, que-pai püyüve mütavicueisitüarienicü.

27 'Iya müpaü tiutayü, Tita teüteri memütetexie, Cacaüyari caniyüveni.

28 Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Camü, tame tapini nai tete'ucu'eirieca 'ahesie tepüteviya.

29 Müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane micu'eirie yuqui yu'uquiyarima yü'üya yu'ivama yumarema yütüriyama, yamütüyünicü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu,

30 mücü cuini mieme masi vaüca varexeyatü canayeyimücü hicü, tucari 'umamiesie 'aye'ame, tucari mücaxüve hexeyatü canayeyimücüta.

*Tavari Quesusi que mutayü que mütimierieniquecai
(Mateu 20:17-19; Maricuxi 10:32-34)*

³¹ Hicü Tamamata Heimana Yuhutame yateva varevitüca müpaü tinarutahüave, Neuxei, Qerusareme teneta'axüacuni. Naitü que müre'uxa texaxatamete vaxapasio Yuri Tevi hepaüsita, naitü catinaye'amücü.

³² Necanijetuiyamücü müme memücatateüterima vahesüa, necaninanaimariemücü 'axa netinitahüavariemücü,

³³ mecaneni'aüsicamacuni meha'atü. Menesicuvaxüame mecanenimiecuni. Peru hairieca tucarisie necananucuquemücü.

³⁴ Müme 'asimepücatemaicai tita mütxatacai. Niuquieya masi pü'aviesiecai vahesie mieme. 'Asimepücatehetima que müticuxatacai.

Macüpecai que müranutanierixü Quericutanaca

(Mateu 20:29-34; Maricuxi 10:46-52)

³⁵ Mericüsü Quericu quiecarisie 'aye'aximecacu Qesusi, xevitü 'acüpetü mana huye tesita niucateitüni tivautü.

³⁶ Hicü varu'enieca yumüireme teüteri me'anuyecücame ni-vacu'ivaviyacaitüni que mütiyüniqecai.

³⁷ Müpaü metenitahüave quename Qesusi 'uyüximecai Nasaretitanaca.

³⁸ Hicü macüpe carima niutahiva müpaü 'utaitü, Qesusi 'acu Raviri pemünu'aya, quenenenenimayaca cuerietü.

³⁹ Mexüacate menitatieci cayuvatü müticanicü. 'Iya masi carima niutahiva müpaü 'utaitü, Raviri nu'aya 'acu, quenenenenimayaca cuerietü.

⁴⁰ Hicü Qesusi mana 'utaqueca nita'aita mahanienicü hesüana. Nuacu 'aurlena müpaü tinitahüave,

⁴¹ Que matinaque nemümasiyurienicü. Rehüave, Ti'aitame, nepayeniereniqueyu.

⁴² Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Quenanutanierisü. Yuri pemütiuta'ericü pepanayeve.

⁴³ Yapaucua nanutaniere. Neiveiya 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita. Yunaitü teüteri me'ixeyaca visi meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita.

19

Qesusi Saqueumatü que memütecuxatacai

¹ Hicü heutahaca Quericusie hixüata niuyemiecaitüni.

² Mericüsü tevi mana niucateitüni Saqueu titevatü. Mücü tevavamete catiniva'aitüvametücaitüni cuviyexunusie mieme, püxicütücai.

³ Nixeyamücücaitüni Qesusi que müpaicütücai, peru 'esimutevicaicü puyutatexie teüteri memüyumüirecaicü.

⁴ Vahüxie 'utanausaca nitimaque xapasio mixeyacü, mana muyeyaniquecaicü.

⁵ Hicü Qesusi mana 'uyemietü neutiniere. Müpaü tinitahüave, Saqueu, quenacamaqui xeyia. Peuyevese 'aquita nemenuanicü hicü.

⁶ Cuitü nacamaque, yutemavietü nitanaqui'erieni.

⁷ Me'ixeyaca yunaitü meniniuquixiecaitüni hepaüsitana müpaü me'utiyaütü, Cari tevi 'axa mütiyuruvasüa punua.

⁸ Peru Saqueu mana 'uvetü müpaü tinitahüave Ti'aitame, Neuxei Ti'aitame, nepini hixüata 'arücame nepütivamini memümamave. 'Itaricacü que nemütivacuamanacai hipame, naucamecü nepürapica.

⁹ Hicü Qesusi müpaü tincühüaveni, Camü, 'icü quie quiecatari mep-utavicueisitüarie hicü. Senecatü 'icütari 'Apurahami canixiüyarieyatüni.

¹⁰ Yuri Tevi que nemütiteva, necaninuani nemüvacuvaunenicü müme memeyexurie nemüvatavicueisitüanicü.

Tamamata tumini müvaru'ütüa hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

11 Mericüsü 'icü me'eniecacu tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani, Querusareme 'aurie meyeicacaiçü, mümeta müpaü memütecü'erivacaicü quename cuitü 'isutüaniquecai ti'aitatü Cacaüyari masiücütü 'ayame.

12 Müpaü niutayüni, Tevi ve'eme münu'ayatücai teva caniyemiecaitüni xeime cuieyarisie. Mana çayerieme para yucuepa ti'aitametütü mayanicü, 'ariqueque ninuaniquecaitüni.

13 Hicü tamamata yu'aurie varutahüaveca yuhesüa miemete te'uximayatamete, tumini nívaru'ütüani xei sienituyari yuxexuime. Müpaü tinivarutahüave, Xequetenetuaca mexi necanuave.

14 Mericüsü hesüana miemete quiecatari meni'uxive'eriecaitüni. Niu-camete menivarenü'ani 'utümana müpaü me'utiuyatü, Tame tepüca'inaqui'erie 'icü mütatü'aitüacacü.

15 Mericüsü 'anucayerieca 'ayeneca ti'aitametütü, tiniuta'aita hesüana memütahüavarienicü te'uximayatamete tumini müvaru'ütüa yamüretimanicü que memüte'uyuri yuxexuitü metetuatü.

16 Mericüsü mexüacame caninuani müpaü 'utaitü, Cusiyari, 'atuminicü xei sienituyaricü tamamata sienituyari nepana'ivaxü.

17 Müpaü tinitahüave, 'Aixüa puyü, ti'uximayatame 'aixüa pemütiuca'iyari pecanihücütüni. 'Espaümecü yapetihüritüarieca yapeticamietü pepatüa. Camü, heiserie nemanipitüaca, tamamata quiecariyari petiva'aitüvame pe-mayanicü.

18 Hicü xevitü ninuani müpaü 'utaitü, Cusiyari, 'atuminicü xei sienituyaricü, 'auxüme sienituyari nepana'ivaxü.

19 Müpaü tinitahüave 'iyata, Mericüte, 'ecü pepühüritüarie 'auxüme quiecariyari petiva'aitüvame pe-mayanicü.

20 Hicüta xevitü ninuani müpaü 'utaitü, Cusiyari camü 'atumini xei sienituyari. Nepiti'avietaxü paniyucü 'eimeme,

21 nemasimacatü pema'a'eriyacü 'ecü, pemenu'üvecü tita pemücatiucaye, pemica'isanacü tita pemücatiuca'e.

22 Müpaü tinita'eiya, 'Ahesie pepürahüpa 'acümana que pemutayü, ti'uximayatame 'aixüa pemücatiuca'iyari pemühücücü. 'Ecüsü müpaü pepütimaicai nemane'eriyacü, nemenu'üvecü tita nemücatiucaye, ne'ica'isanatü tita nemücatiuca'e.

23 Titayari siquere netumini pecatiyetua tumini hüvemesüa, para nenuame nemüvaye'ünicü yapaümeme 'ana'ivame.

24 Hicü müpaü tinivarutahüave yutupirisixima, Mücü tuminieya xequene-navairi, xequene'ütüa 'iya tamamata sienituyari mexeiya.

25 Müpaü metenitahüave, Ti'aitame, tamamata canexeiyani.

26 Müpaü nepütixecühüave, yunaitü tixaütü memütehexeiya mepütemiqüeni, peru que mü'ane tixaü mücarexeiya, sepa que mütitita mürexeiya pütinavaiyarieni.

27 Müme meta memünesi'aye'uniecai memücanesinaqui'eriecai netiva'aitüvame nemayanicü, 'uva xequenivarahapaca, nehüxie xequenivarucuya.

Querusaremesie que müreutaha

(Mateu 21:1-11; Maricuxi 11:1-11; Vani 12:12-19)

28 Mericüsü müpaü 'utayüca neyani Querusareme heutiyuneque.

29 Hicü Vetüpaque Vetaniya quiecaritiesie heta'aximetü, Huriva Macu'u müracutevasie yemuri hetüa nuaca, yuhutame nivarutanü'ani teyü'üquitüvamete

30 müpaü haitü, Quiecarí 'anutaüye mucumasie xequenehu. Mana xeheutahaxüame xepeitaxeiya puxu nunusi hacuviecame, tevi müca'anutiyerüve cuxi hesiena. Xehécuxüname xequenahani.

31 Xevitü xüca müpaü tixe'utahüave, Titayari xete'ecuxüna, müpaü xepüte'itahüave, Ti'aitame peiyehüva.

32 Hicü memutanü'arie menecüne. Meneitaxeiya que mütivarutahüavixü.

33 Puxu nunusi mecuxünacacu, cusiyarimama müpaü metenivarutahüave, Titayari xete'ecuxüna puxu nunusi.

34 Múme müpaü metenivarutahüave, Ti'aitame peiyehüva.

35 Hicü Quesusisüa meneihana. Yü'úcarite me'enuitüüaca puxu nunusisie menenutiyeni Qesusi.

36 Hicü 'uyemiecacu yü'úcarite meni'itüaximecaitüni huyeta.

37 Hicü Huriva Macu'u yemuriyaritüa viyeta me'ucahutü, yunaitü teyü'üquitüvamete meyumüiretü meyumemamavietü menisütüani carima 'aixüa me'utiyuatü Cacaüyari hepaüsita, nai que memüte'uxeí türücaüyemecü que mütiyü hepaüsita

38 müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa queticühüavarüvani que mü'ane ti'aitametütü 'umamie, que mü'ane Tati'aitüvamesüa miemetütü 'umamie. Taheima 'aixüa mequeteyuxeiyani, vapaitü visi meque'utiyuaneni.

39 Hicü Pareseusixi hipatü memü'uvacai teüteri vasata müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'ahesüa miemete quenivarutati'a teyü'üquitüvamete.

40 Müpaü tinivarutahüave, Yanepütixehahüave, 'ime xüca cayuvatü me'umacaque, tetexi püta mepütihivaqueyu.

41 Mericüsü 'aura 'umietü 'ixeyaca quiecarí, niutasuani he'erivatü,

42 müpaü 'utaitü, 'Ecütütü siquere 'icü tuclarisíe xüca tüma peheitimanique tita müreyevese para 'aixüa pemütixeyariecacü. Masi niuti'aviesieni hicü 'ahüxicü pemüca'ixeyacü.

43 Tucari canaye'amücü, 'ana müme memümasi'aye'unie cuya tesariyayari meniti'uitüacuni 'aaurie, 'ana 'aaurie meniti'uicuni, para teüteri memücavayecüneccü.

44 Mecamanatihüacuni cuiepa 'ecü, 'ateüterimata 'ahesüa memüyetei mepatixüriyani cuiepa. 'Ahesie tete xevitü pücacu'eririva yuheima 'atetü. Müpaü catiniyümücü 'ecü pemüca'imaicaicü tucari quepaucua Cacaüyari müyuvaüriyacai 'ahesie mieme.

Que müti'iti tuqui 'amüpa

(Mateu 21:12-17; Maricuxi 11:15-19; Vani 2:13-22)

45 Hicü tuqui 'amüpa curaruyarita heutahaca nisütüani varanuyeveveyatü tetuayamete

46 müpaü tivacühüavetü, 'Ipaü püre'uxa, Nequi nenevieri caniquiyaritüni. Xeme püta terü xecanayeitüani haque tenavayamete memeyu'avleta.

47 Mericüsü tuclaricü tini'üquitacaitüni tuqui curaruyarita. Mara'acate memühürütüariecai, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametütücai, teüteri va'uquiyarima yunaitü menicuvautüvecaitüni me'imienique.

48 Peru müme mecaniyutatexieni müpaü meteyurienique, yunaitü teüteri memi'eniecaicü me'ihive'erietü niuquieya.

20

Quesusi heiserie que mürexeiyacai
(*Mateu 21:23-27; Maricuxi 11:27-33*)

¹ Mericüsü heiva teüteri tiniva'üquitüacaitüni tuqui 'amüpa curaruyarita 'ayeveü, niuqui 'aixüa manuyüne vacuxaxatüvatü. Hicü mara'acate memühüritäriecai mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamatü 'uquiravesixi vahamatü meniu'axüani.

² Müpaü metenitahüave, Quetatineutahecüatüa haque memieme heiserie pemexeiya 'ipaü pemütiyurienecü. Que mü'ane 'icü heiserie masipitüa 'iya pemütiyurienecü.

³ Müpaü tinivarutahüave, Mericüte neta xei niuquiyari nepüxeta'ivaviya. Yaxequeteneutahüavi ne.

⁴ Vani quepaucua müti'üyanecai, taheima mieme yatipitüariecai, teüteri xeicüa yamepüte'ipitüa nusu.

⁵ Mümeri müpaü meteniyücühüavecaitüni, Xüca tame müpaü te'utiyuani quename taheima mieme pitüariecai mücü müpaü canitayümücü, Mericüte, titayari yuri xecate'ita'eriri.

⁶ Masi xüca müpaü te'utiyuani quename teüteri me'ipitüacai, yunaitü teüteri tetcü mepütasitituaxa, yuri memüte'eriecü quename Vani tixaxatame hücütücai Cacaüyarisüa mieme.

⁷ Hicü müpaü metenita'eiya quename 'asimecatemaicai haque mepitüariecai.

⁸ Quesusita müpaü tinivaruta'eiya, Mericüte neta 'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'iya nemütiyurienecü.

Te'üviyamete 'axa teyuruvamete
(*Mateu 21:33-44; Maricuxi 12:1-11*)

⁹ Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü nisutüani tiva'üquitüatü teüteri müpaü 'utaitü, Tevi haraveri putavevi. Te'üviyamete nivaruhürütüani vacuetatü. Tevapai caneyani müixa.

¹⁰ Hicü tucari canaye'ani maticuacuaxesie. Ti'uximayatame niutanü'ani te'üviyamete vahesüa memiyetürienicü haraverita mieme yapäumeme cusiyarisie mieme. Peru te'üviyamete me'icuvaxüaca yacü xeicüa maveme meneinü'ani.

¹¹ Hicü tavari ti'uximayatame niutanü'ani. Müme me'icuvaxüaca 'iyata, me'inanaimaca, meneinü'ani yacü xeicüa maveme.

¹² Tavari hairieca xeime niutanü'ani. Meheicuvitexüaca menenuyehüani.

¹³ Hicü haraveri cusiyari müpaü niutayüni, Queri netiyurieni. Nenive nepanunü'ani neminaqui'erie. Tietü meteheyehüvirieçuni.

¹⁴ Hicü te'üviyamete me'ixeyaca, niuqui meniutixüatüatücüne müpaü me'utiyuatü, Camüsü, 'icüsie catininquimücü cusiyari pinieya. Tepimieni tahesie püta mütinaquenicü pinieya.

¹⁵ Hicü haraveri vari meneicahüani, menimieni. Mericüte, que vayurieni haraveri cusiyari.

¹⁶ Caninuamücü, nivatixütüamücü müme te'üviyamete. Hipame püta nihürütüamücü yuharaveri. Müme memü'enanacai müpaü meniutiyuane, Xüca müpaü catiuyüni que tuma.

¹⁷ 'Iya vaxeyatü müpaü niutayüni, Mericüte, xüca müpaü catiyüni, titayari 'ipaü raine 'utüarica 'aumü, Mücü tete memutixani'erie qui vevivamete, Mücü 'isiquina titutuicame nayani.

18 Yunaitü mücü tetesie memacaxürieni mepütumurixüani. Que mü'anesie mücaveni, pitaviviexüani.

Cuviyexunu tuminieya

(Mateu 21:45-46; 22:15-22; Maricuxi 12:12-17)

19 Mericüsü 'anatütü müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai mara'acate memühürütüariecai yunaitü metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru menivamacarücaitüni teüteri müpaü metemaitü, müme müvaxatacaicü mücü 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü.

20 Hicü me'itihupienique menivarutanü'ani 'avie nenieremete teüteri heiseriemecü yamemütecahu vahepaü memüyüacai yacü xeicüa. Me'iviyame niuquieyacü meniyetuaniquecaitüni, cuvexunaruri mita'ivaviyacü 'isücametütü.

21 Hicü menicu'ivaviyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, tame tepütamate 'ecü heiseriemecü pemüticuxatacü, heiseriemecü pemütü'üquitacü. Yücü pepücativaxeiya teüteri, masi Cacaüyari huyeya hepaüsita pepütü'üquita que mütivaiyacü.

22 Tamüsü, titauniva temütetatuanicü Sesaxi cuviyexunuyasüa mieme, pücatauniva nusu.

23 Timaitü que memüte'i'irüviyacai, müpaü tinivarutahüave, Titayari xenete'inüatatüve.

24 Tuminiyari xequeneneuxeisitüa. Quepai ramu'u püra'uxa, quepai püra'utüarica. Müme müpaü metenitahüave, Sesaxi mu'uya canihücütüni, 'utüaricaya meta.

25 Müpaü tinivarutahüave, Mericüte tita Sesaxisüa mütimieme, Sesaxi xequetenapinirieca, tita Cacaüyarisüa mütimieme, Cacaüyari xequetenapinirieca.

26 Mepüyutatexi niuquieyasie me'iviyacutü teüteri vahüxie. Mehüxiyatü müya mütivarutahüavixücü cayuvatü meniumacaitüni.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(Mateu 22:23-33; Maricuxi 12:18-27)

27 Mericüsü Saruseuxixi hipatü meniu'axüani müpaü memutiyanecai quename müquite meca'anucu'uni. Hicü müme menita'ivaviya,

28 müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, Muisexi müpaü catiniu'utüani tahe-sie mieme, tevi xüca masicaya 'umüni neüquetü, xüca türi cavarexeiyani, mücü tevi mutaya canitivitümücü yucue, türi nivativevimücü yumasica nivemama.

29 Mericüsü 'atahutatü 'amenititecaitüni 'ivamarixi. Vamasica 'itivitüca 'uca niümüni, türi cavaruhayevaca.

30 Mutaya yaxecüa tiniuyurieni, tiumü türi cavaruhayevaca.

31 Iyata mutaya hairieca nitivitüni niümüni. Yaxeicüa 'atahutatü yunaitü türi mecavaruhayevaca meniuucüni.

32 'Imatüriecata niümüni 'uca.

33 Mericüte, quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü, que-pai ra'üya pürayani.

34 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hicü miemete teüteri mepüneneüque mepüviquie.

35 Müme vahesie mütinaque mücü cuie mühecuasie memaye'axüanicü, va-hesie mütinaque memanucu'unicü müquite vasata, müme mepücaneneüqueni mepücaviquieca.

³⁶ Mücü meta, 'ana mepüçayüvaveni tavari memücuinicü, Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahepaü me'anenetü. Masi Cacaüyari nivemama mecanihümetüni, müme memanucu'uni.

³⁷ Müquite que memüte'anucu'uni, müpaüta Muisexi tiniu'üquita, yuxapasie haque tupiriya mexata. Müpaü cananuyüneni, 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu vacacaüyari canihücütüni Ti'aitametütü.

³⁸ 'Ayumieme müquite püçavaxata quename vacacaüyari haitü. Memayene-niere püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucui. Yunaitü mepayene-niere que mütivaxeiya.

³⁹ Hicü müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai hipatü müpaü metenicühüaveni, Ti'üquitame, 'aixüa pepaine.

⁴⁰ Tavari mepüçayuvaüriyacai memita'ivaviyacü.

Cürisitu quepai püraxiüyari, que müttivaruta'ivaviyaxü
(*Mateu 22:41-46; Maricuxi 12:35-37*)

⁴¹ Hicü müpaü tinivarutahüave Qesusi, Titayari müpaü mete'utiyuane quename Cürisitu Raviri xiüyarieya hücü.

⁴² Mücü Raviritütü cuicari xapayarisie müpaü paine, Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüa, Neserieta quenacani.

⁴³ 'Ahetüapai mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

⁴⁴ Hicümü Raviritütü Neti'aitüvame tinitaterüva. Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücü quename xiüyarieya.

Qesusi que mütivaxanetacai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai
(*Mateu 23:1-36; Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 11:37-54*)

⁴⁵ Mericüsü yunaitü teüteri me'ieniecacu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete,

⁴⁶ Xequeneyucuerivayurieca müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahepaüsita, müme müvanaque 'etütüme me'anacatütü memeu'uvanicü, müme memeunaqui'a vaürisica memüpitüarienicü quiecaru hixüapa, teüteri vahüxie memüeyaxecü tuquita, quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, müme vahepaüsita.

⁴⁷ Müme viyurasixi vapini mepütevarutixütüiri, 'emetehutevitü nenevier-icü para mücamasiücünicü que memüteyurie. Müme vahesie masi yemecü tinahüivani.

21

Viyura tumini que müti'atüiri Cacaüyari
(*Maricuxi 12:41-44*)

¹ Mericüsü heutaniereca nivaruxeiya xicusixi yu'imiquieri meheucaxürüvame tumini cacuniyarisie tuquita.

² Hicü 'uca tiuxei cünaya mumü tuminicü mümavecai mana heicaxürüvame huta senitavuyari.

³ Müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü viyura tuminicü mavetü cacunisie neicaxürüeni vaücava, müme yunaitü 'esiva xeicüa meneicaxürüeni.

⁴ Müme yunaitü yuhayevame meneucaxürüeni Cacaüyarisie mieme 'im-iquieri. 'Icü 'uca yuhaveri mieme püta neucaxürüeni cümana mütiyumicuacai naime.

Qesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecai 'arique
(*Mateu 24:1-2; Maricuxi 13:1-2*)

⁵ Mericüsü hipatü tuqui 'amüpa hepaüsita metenicuxatacaitüni, que mütiquemaritüariecai tete visi 'anenemecü mavari visi 'anenemecü. Müpaü niutayüni Quesusi,

⁶ Xepixeiya 'icü. Tucari canaye'amücü quepaucua tete pücacu'eiriva yuheima 'atetü. Naitü püca'unarieni.

'Inüarite que mütimasiücüni taparirümecacu

(Mateu 24:3-28; Maricuxi 13:3-23)

⁷ Müme müpaü metenita'ivaviya, Ti'üquitame, quepaucua müpaü pütüyüni que pemaine. Tita ti'inüaritüni quepaucua maye'aximeni.

⁸ Hicü müpaü niutayüni, Xequeneyucuerivayurieca capa xeheuyexüriyanicü. Yümüretü mecani'axüacuni, quename nehesüa memiemete me'utiyaütü, Ne necanihücütüni me'utiyaütü, Tucari canaye'aniri me'utiyaütü. Va'utüma xepücahecücani.

⁹ Quepaucua cuyaxi xemüva'enieni meyucuitüveme, quepaucua xemütetamarieni memanucu'uiximecü cuyacü, xepüca'atixürüveni maricacü. Neuyevaca müpaü mütiyünicü meri, peru 'acuxi cuitü pücatapare.

¹⁰ 'Ana müpaü tinivarutahüave, Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuivarite. Xexuime cuieyarisie quiecatari mepüyeha'ani hipame cuieyarisie miemete mevacuicutü.

¹¹ Cuie carima canitayuamücü, xexuime quiecariyarisie haca canitavemücü vaüca cuiniyata. 'Inüari mamarivaveme muyuavisie mexeyatü, mecanimarijusiecacuni.

¹² Yacatiyüvecacu cuxi, mepüxetiviya xeme, mepüxe'anuyeveiya. Mepüxeyetüni tuqüteta, casariyanata xemanutaxüriyanicü. Xepanuhapanixüani te'aitamete vahüxie 'isücate vahüxie nehesüa xemümiemetecü.

¹³ Müpaü xe'itüarieme xecaniyüvavecuni xemütehecüatanicü.

¹⁴ 'Ayumieme yu'iyari xequeneseiriyani, xetiviarieme xepücayu'iyaritüaca que xemutiyaneni.

¹⁵ Ne püta temaivavemete necanixe'ayeitüamücü, xemütiniunicü. 'Ayumieme yunaitü memüxe'aye'unie mecaniyutatexicuni mexe'a'ivacutü mexequimacutü.

¹⁶ 'Asita xe'uquiyarima xe'ivama xemarema xehamicuma mecanixeyetüacuni. Hipame xeme mepüxecuini.

¹⁷ Yunaitü mecanixe'uxive'eriecacuni nehesüa xemümiemetecü.

¹⁸ Peru ni xei cüpayari pücaheuyeveni xemu'usie mieme.

¹⁹ Xete'uca'enivatü tucari xecaniyupitüacacuni.

²⁰ Quepaucua xemüvaxeiya cuyaxi Querusareme 'aurie meyucuxeürieximecacu, 'ana müpaü xecatenimaicacuni maye'aximecü quepaucua 'acumavetü mayani.

²¹ 'Ana müme Cureya cuieyarisie meme'uvani meque'uyuta'unaxüani hürisie. Müme quiecarisie memütiteni mequevayecüni. Müme yeuta meme'uvani mepücaheutahaxüani quiecarisie.

²² Mücü tucarisie heiseriemecü mepüte'apiniyarieni quiecatari, 'ana catinaye'amücü naitü que müre'uxa.

²³ Xüa 'ui müme memuhuca müme memütessitüani mücü tucarisie. 'Uximatüarica canitavemücü cuiepa, haxüa canitixuaverimücüta 'icü teüteri vahepäüsita.

²⁴ 'Ixiparcü menitacui'ivacuni, yunaimo nuivarite vahesüa mecananuhapaniecuni vaüriyarica. Nuivarite memücatateüterima mepütetürücariya Querusaresie mexi vatucari cataparive.

*Yuri Tevi que mütinuani**(Mateu 24:29-35, 42-44; Maricuxi 13:24-37)*

²⁵ 'Inüarite pütixuavere tausie mesasie xuravesixi vahesie. Cuiépa meta nuivarite mepü'iyarixitüariéca meyhiverietü, 'asimecatemaitü que memüteyurieni, haramara hamevari que mütiyuane, müpaü meteyumaitü.

²⁶ Maricacü teüteri mepü'amüxüani mehe'erivatü cuiépa memütama que memü'itüarieni. Taheima miemete türücvimete mepütayuitüariénita.

²⁷ 'Ana Yuri Tevi que nemütiteva mecanenixeiyacuni haisata ne'acamieme netürücaüyetü cui nexavatütü.

²⁸ Yatisütüarieximecacu xequeneutineniereni 'aixüa xequeteneyumaica. 'Ana paye'aximieni quepaucua xemütixünarieni.

²⁹ Hicü 'üxasi hepaüsita ticxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, Xequeneu'ixüari pini ya naime cüyexi.

³⁰ Quepaucua mütixavata, xe'i'ixüarietü yücümana xepütémaica tasüari 'auracacutüca.

³¹ Xemeta yaxecüa, quepaucua xemixeiya 'ipaü yüaneme, xequetenemaica maye'aximecü Cacaüyari misutüanicü ti'aitatü.

³² Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hicü miemete mepücatixüni mexi ca'aye'ave naitü.

³³ Muyuavi cuié naitü canitixümücü, peru neniucü pücaxüni.

³⁴ Xequeneyü'üviyani capa xe'iyari 'u'itutuperecü xecu'ixüaratüvecacu xetarüvecacu cuiépa mieme tucariécü xeyu'iyaritätüacacu. Xüca müpaü xeteyuriecaque, 'iya tucari yapaucua püxe'axe

³⁵ viniyaripaü. Mücü tucarisie menita'axiyariecuni yunaitü cuiépa memütama naisarie.

³⁶ Xequenayeneniereni 'aixüa, yuheyemecü xeyunenevietü para xemüyüvavenicü, Yuri Tevi hüxie xemaye'axüanicü xetavicueme 'uximatüaricasata 'umüramie.

³⁷ Mericüsü tucariécü tuqui 'amüpa curaruyarita niyueicacaitüni ti'üquitatü. Tücaricü vayeyeicatü Huriva Macu'u yemuriyarisie nehupucaütüni.

³⁸ Yunaitü teüteri yuimuana meni'axecaitüni hesüana me'ienienique tuquipa.

22*Que memüte'imieniquecai Quesusi**(Mateu 26:1-5, 14-16; Maricuxi 14:1-2, 10-11; Vani 11:45-53)*

¹ Mericüsü 'ixüarari canahurare quepaucua pa mücacuxanariyarie memücuacai mehe'erivatü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

² Hicü mara'acate memühüritüariécai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai metenicuvautüvecaitüni que memüte'imieniquecai memüvamacarücaicü teüteri.

³ Hicü Cauyumarie niviya Cura 'Isicariutitanaca. Mücü Tamamata Heimana Yuhutame canixevitütücaütüni.

⁴ Heyaca mara'acate memühüritüariécai vahesüa vacuyaxima vahesüa, metenicuxatacaütüni que mütivayetuiriéniquecai.

⁵ Müme meniutemamaviecaütüni. Mepuyu'enie müpaü me'utiyuatü que-name tumini me'i'ütüaniquécai.

⁶ Mücü 'iyarieya ya'anecacu tinicuvaunecaitüni quepaucua 'aixüa müyüuniquecai müvayetuiriénicü teüteri 'ameca'u'uvacacu.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Mateu 26:17-29; Maricuxi 14:12-25; Vani 13:21-30; 1 Curinitutari 11:23-26)

⁷ Mericüsü Pa Mücacuxanariyari tucariyari naye'ani. 'Ana peuyevecai memüvacuinicü muxasi türixi 'ixüararicü.

⁸ Hicü Qesusi nivarutanü'ani Pecuru Vanimame müpaü haitü, Xequenehu 'aixüa xequeneyuri 'ixüarari 'icuaiyari, temütecuanicü.

⁹ Müme müpaü metenitahüave, Haque masihenaque 'aixüa temeiyurienicü.

¹⁰ Müpaü tinivarutahüave, Camüsü xeheutahaxüaximecacu quiecarisie 'uqui nixe'anucunaquimücü ye'u 'ahanatü hecuhanüca. Mücü xequenanuveya quita haque meuhani.

¹¹ Müpaü xepüteheitahüave muva quiecame, Ti'üquitame müpaü pümarahüave, Hipatüte haqueva qui müme nemütiva'üquitüa nehamatü 'ixüarari 'icuaiyari temücuanicü.

¹² Mücü qui taüta xeheutivitüme canixexesisitüamücü hipame qui 'amüyeva naitü 'ureyepicame. Muva 'aixüa xequeteneyuri.

¹³ Hicü menecüne, meneitaxeyia que müti varutahüavixü. Muva 'ixüarari 'icuaiyari 'aixüa meniuyurieni para meme'erivanicü Cacaüyari que müti varuhayevaxü vateüterima.

¹⁴ Hicü 'aye'acu mexa 'aurie nayerüni, nü'arisixi yunaitü.

¹⁵ Hicü müpaü tinivarutahüave, Cuini mieme nepihive'eriecai xehamatü 'icü 'ixüarari 'icuaiyari nemücuanicü necaticuinetü cuxi.

¹⁶ Yanepütixecühüave, tavari 'icü nepücacuani mexi ca'aye'ave tita 'ixüarari müti'inüariyari Cacaüyari ti'aitametücacu.

¹⁷ Hicü tecüxi 'anuhanaca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari müpaü niu-tayüni, Xequenahunani 'icü, yuxexuitü xequenanutü'inüataxüa.

¹⁸ Yanepütixecühüave, ni hicü ni 'uxa'atüni varie tavari nepüca'enu'ieni caxie hayari mexi ca'aye'ave Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü.

¹⁹ Hicü pa 'anu'üca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari 'ititaraca nivarumini müpaü 'utaitü, 'Icü caninevaiyaritüni xehesie mieme müyetuiyani. 'Ipaü xequeteneyurieca xemünesi'a'erivanicü.

²⁰ Yaxeicüa tiniuyurieni tecüxi hepaüsita mete'ucuacu müpaü 'utaitü, 'Icü tecüxita mieme türatu hecuame canihücutüni nexuriyacü, müseiriyarieni xehesie mieme que mütitayeuriyani.

²¹ Perusü que mü'ane münesiyetüani 'ena paca, mamaya mexasie pama haque nemaca.

²² Yuri Tevi que nemütiteva, necaniyemieni nemümierienicü, que müti'aisie yamütiiyünicü, perusü xüa 'ui que mü'ane münesiyetüani.

²³ Müme menisütüani niuqui mexüatüatü que mü'ane müme müxatacai quename müya tiyurieniquecai 'utaitü.

Ti'uximayatü hipame vahesie mieme, ve'eme que mürayani

²⁴ 'Anata müme me'ütesatü menayu'iva que mü'ane müme masi müve'emetücai.

²⁵ 'Iya müpaü tinivarutahüave, Nuivarite teva'aitüvamete meteniva'uxitüaca mete'aitatü, müme heiserie memexeyia vahepaüsita quename 'aixüa meteyuruvamete meteniyuterüvani.

²⁶ Xeme püta müpaü xepüca'yüaca. Masi que mü'ane xeme müve'eme, mücü que mü'ane masi mühecupaü queyüaneni. Que mü'ane müti'axeyia'aitüa, mücü que mü'ane xehesie mieme müti'uximayapaü queyüaneni.

27 Que xetecu'eriva, que mü'ane masi püve'eme, que mü'ane quiecemetütü mütcua'a, que mü'ane miparevie timicuatü, mücü nusu püve'eme. Xüari quiecame masi püve'eme. Perusü ne xesata nepuyeica xehesie mieme neti'uximayatü püta.

28 Xeme nehiesie xecateniviyacaitüni xecatehayevatü ne'inüasieneacau.

29 Ne'uquiyari que münetiucaye ti'aitame nemayanicü, neta yaxaicüa te'aitamete necanixecayasamücü.

30 Nehamatü xecatenicuaicuni xeteni'iecuni mexa 'aurie ne'acaime neti'aitametücacu. 'Isücate xecanacünicuni, 'uvenisie xe'ayaxeme xecateniva'aitüacacuni teüteri tamamata heimana yuhutame nuivarite 'Ixaherisie memüyecü.

Quesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniqecai, quename ca'imaicai 'utaitü

(Mateu 26:31-35; Maricuxi 14:27-31; Vani 13:36-38)

31 Neuxei Simuni, yumarima 'aixüa. Cauyumarie püxeuvaicai, püxeta'inüata, püxeticase türicupaü.

32 Ne masi nepünetanenevie 'ahesie mieme pemücatihayevacü yuri peti'erietü. 'Ecüta quepaucua pemütihaveya peheuyevasetü quenivatuicani 'a'ivama.

33 Mücü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, nepünevaüriya 'ahesie nemütiviyanicü sepa nemanutahüiyani sepa nemumierieni.

34 Rehüave, Pecuru 'acu, müpaü nepümaticühüave, vacana catahivavecacu cuxi hicü, 'ecü haicacüa pecani'acu'imavamücü, quename pecanesimate pe'utaitü.

Que mutayü 'aye'aximecacu

35 Hicü müpaü tinivarutahüave, Quepaucua nemüxeheutanü'axüa cüsüri xerai cacai xecate'upicame, tixaü xeteheuyehüacai 'acu. Müme Tixaüsü meniutyuani.

36 Müpaü tinivarutahüave, Hicüsü püta müpaü pücatiyüni. Que mü'ane cüsüri mexeiya queheihurieni, xerai meta yaxaicüa. Que mü'ane mücaheixeiya cuya cusiraya yü'ücaru que'utuani que'inaneni.

37 Yanepütixecühüave, peuyevese nehiesie maye'atüarienicü müpaü que müre'uxa, 'Inüari niuquiyari sanamete vahepaü niu'itüarieni que müranuyüne. Naitü nehepaüsita que müre'uxa canaye'atüarieximieni.

38 Hicü müme müpaü meniutyuani, Ti'aitame, neuxei cusirate 'uva hutatü. 'Ariri, tinivacühüaveni.

Quesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie

(Mateu 26:36-46; Maricuxi 14:32-42)

39 Mericüsü vayeyaca neyani haque me'axecai Huriva Macu'u yemurisarise. Teyü'üquitüvamate meniveiyacaitüni.

40 Hicü muva heta'aca müpaü tinivarutahüave, Xequeneyunenevieca, capa xe'uta'isiparienicü.

41 Hicü yuxaüta yerümütü yateva niuyani memanucateisie tete que mürehüiva yacütütü. 'Utitudunumaqueca niyutanenevieneni

42 müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari, xüca pe'avaüriyani, 'icü tecüxi quenanuhani cuerietü yanemüca'itüarienicü. Masi que münetinaque ne pücatixaü, que matinaque 'ecü püta yaquetiyüni.

43 Hicü niuqui tuayame masiücütü nayuyeitüani taheima mieme 'itürücariyatü, nixeiya.

44 Hicü cui yüanetü hivericacü, masi cuini mieme yutatuatü niyuneneviecaitüni. Cuaxiyaya xuriya suniriyaripaü cani'anenevicaitüni cuiepa caxürüvetü.

45 Mericüsü yutanenevieca 'anucuqueca teyü'üquitüvamate vahesüa nuaca mana nivarutaxeiya mecusume hivericacü.

46 Müpaü tinivarutahüave, Titayari xetecusu. Xequenanucu'uti xequeneyunenevieca capa xe'uta'isiparienicü.

Quesusi que mütiuviyarie

(Mateu 26:47-56; Maricuxi 14:43-50; Vani 18:2-11)

47 Mericüsü 'utaniucacacu cuxi yumüiretü teüteri meniu'axüani. Xevitü nivaravitücücaitüni Tamamata Heimana Yuhutame vahesie miemetütü Cura titevatü. Quesusi 'aurie niutaqueni 'i'isenique.

48 Peru Quesusi müpaü tinitahüave, Cura, penesi'iseme penetiyetuani Yuri Tevi que nemütiteva.

49 Teüterimama metemarietü que mütiyüniquecai müpaü meniutiyuani, Ti'aitame, tacusiracü tetetacuini.

50 Xevitü müme nicuva tevi mara'acame mühürütüariecaisüa mieme müti'uximayatametücai. Nacaya naviteni serietana mieme.

51 Peru Quesusi müpaü niutayüni, 'Ari xequeteneuhayeva. 'Imayüaca nacaya nenayehüani.

52 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave mara'acate memühürütüariecaicuyaxi tuquipa miemete 'uquiravesixi memeyecü me'iviyaque, Cari xepyecü cusirate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, tinavayamepaü que mütiuviyarüva.

53 Tucaricü xehesüa ne'uyeicacacu tuquipa xepücanesi'umayüa. Peru 'icü xetucari canihücütüni yamütüyünicü, Yüvicame heiserie pexeya hicü.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, Nepüca'imate Quesusi 'utaitü

(Mateu 26:57-58, 69-75; Maricuxi 14:53-54, 66-72; Vani 18:12-18, 25-27)

54 Mericüsü me'iviyaca meneivütüni. Mara'acame mühürütüariecaicai quita meni'atüani. Pecuru yateva niveiyacaitüni.

55 Tacua hixüapa me'utinaicu me'utiyaxecu Pecuruta niutayerüni va'aurie.

56 Hicü xevitü 'üimari mana müti'uximayacai 'ixeiyaeca hecüaripa 'ucaime 'ixeyatü müpaü niutayüni, Cari 'icüta hamatüana niuyeicacaitüni.

57 Mücü niyucu'imavacaitüni müpaü 'utaitü, 'Uca 'acu, nepüca'imate.

58 Yareutevitüta xevitü 'ixeiyaeca müpaü tiutayü, 'Ecüsü xevitü müme pecanihücütüni. Pecuru müpaü tiutayü, Que cüxipa ne nepücahücü.

59 Hicü xei hurayari 'aye'acu yacütünüquetü xevitüta heiseriemecü müpaü niutayüni, Masi 'icü hamatüana niuyeicacaitüni, pücarereyatanaca.

60 Pecuru raine, Quetütüri, ne 'asinepücatimate que pemaine. Yapaucua haniucacacu cuxi vacana niutahiva.

61 Ti'aitame ta'aurie 'aveca neutanriere Pecuru xeyiatü. Hicü Pecuru Ti'aitame niuquieya na'erivacaitüni que mütitahüavixü, Vacana catahivavecacu cuxi hicü, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani quename pecanesimate pe'utaitü.

62 Vayeyaca niutasuani cui yuhiverietü.

Quesusi que mütinanaimariecaicai que müticuveivacai

(Mateu 26:67-68; Maricuxi 14:65)

63 Hicü 'uquisi Quesusi memü'üviyacai meninanaimacaitüni. Menicuvayacaitüni.

⁶⁴ Meheitinaca menicu'ivaviyacaitüni yame'utiyuatü, Cari Cacaüyarisüa mieme pepütixaxatame. Quetaneutaxatüa, quepaicü masicuvaya.

⁶⁵ Vaüca masi metenicühüavecaitäni 'axa me'utiyuatü.

Quesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie

(Mateu 26:59-66; Maricuxi 14:55-64; Vani 18:19-24)

⁶⁶ Mericüsü 'ucatarecu teüteri va'uquiyarima meniyucuxeürieni mara'acate memühürütüarielai mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai. Meni'atüani memayuxeüriecaisie.

⁶⁷ Müpaü metenitahüave, Que mü'ane heiserie mupitüarie xüca pehücütüni 'ecü pecürisitütütü, yaquetatineutahüavi. Müpaü tinivaruta'eiya, Xüca yanetüxehahüavenique yuri xepücaneteta'eririeniqueyu.

⁶⁸ Xüca nexecu'ivaviyanique xepücanesiha'eiyaniqueyu, xepücanesixünaqueyu.

⁶⁹ Peru hicüri 'uxa'atünita Yuri Tevi que nemütiteva Cacaüyari mütürücaüye serieta nepacani.

⁷⁰ Yunaitü müpaü metenicühüaveni, 'A, 'ecü xeniu Cacaüyari petinu'aya. Tivarahüave, Xeme müpaü xeputiyua, ne nepühücü.

⁷¹ Müpaü meniutiyuani, Que cuxi tetevareuyehüva tehecüatamete. Tamesi-etü'te'eni tetana mieme.

23

Quesusi que mütiutahüavarie Piratu hüxie

(Mateu 27:1-2, 11-14; Maricuxi 15:1-5; Vani 18:28-38)

¹ Hicü yunaitü mepanucu'ui meneihana müta'ivaviyarienicü Piratusüa.

² 'Ana menisütüani me'ixanetatü müpaü me'utiyuatü, Te'icu'ivaviyatü 'ipaü tecatenimaica, cuamanarica vevietü tiniva'üquitüaca tateüterima, nivanenaca memücateyutuanicü Sesaxi cuviyexunuya tuminieya, müpaü canaineni quename heiserie 'upitüarie Cürisitütütü, ti'aitame yuxatatü.

³ Hicü Piratu müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü. Tita'ei, 'Ecüsü müpaü pecanaineni.

⁴ Hicü Piratu müpaü tinivarutahüave mara'acate memühürütüarielai, teüteri memüyucuxeürie, Que nemütimate, tixaü pücareuyevese 'icü tevi müxanesiecacü.

⁵ Müme masi cuini mieme menicu'imavacaitüni yame'utiyuatü, Canivaxamurienei teüteri, ti'üquitatü naisarie Cureya cuieyarisie, Carereya cuieyarisie heisütüaca 'uvapaita.

Quesusi que mütiutahüavarie Herurexi hüxie

⁶ Mericüsü Piratu 'u'enaca nicu'ivavacaitüni xüca Carereyatanaca hücütücaitäni tevi.

⁷ TütamariECA Herurexi mehürütüarielai müquiecametücaicü, hesüana neinü'ani, Herurexi Querusaremesie muyeicacaicü 'ana.

⁸ Mericüsü Herurexi Quesusi xeiyatü niyutemaviecaitäni vaüca. Müixa nixeyamücaitäni mü'enacaicü hepaüsitana. Müpaü tinicu'erivacaitüni, Quesusi tixaütü mütiyurieniquecaicü 'inüari, 'ixeyamütü.

⁹ Vaüca niuqui nicu'ivaviyacaitüni, 'iya 'asicare'eiyacacu.

¹⁰ Peru mara'acate memühürütüarielai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai yunaitü mecaniu'axüani, carima menixaneta-caitäni.

11 'Ana Herurexi yucuyaxima vahamatü menitave'eriecaitüni me'inanaimatü. 'Ixuriqui visi mü'aneçü me'itiquemaritüaca tavari meiniü'ani Piratusüa.

12 Mücü tucarisie Herurexi Piratu meniuytemaviecaitüni. Mepayuca'uniecai müixa, 'anaque 'aixüa mepüteyuxeiyacai.

*'Isücame que mütiuta'aitaxü, Qesusi mümierenicü
(Mateu 27:15-26; Maricuxi 15:6-15; Vani 18:39-19:16)*

13 Hicü Piratu varucuxeürieca mara'acate memühüritüariecai 'isücate teüteri yunaima,

14 müpaü tinivarutahüave, Nehesüa xepi'atüa 'icü tevi, quename cuamanarica vevietü tiva'üquitüa teüteri xe'utiyuatü. Camü, xehüxie ne'ita'ivaviyaca ne, que nemütimate, tixaü pücareuyevese 'icü tevisie mürahüiyanicü que xemüte'ixaneta.

15 Herurexita yaxeicüa niütayüni, nex'e'utanü'acu hesüana tavari nehesüa caneyenü'aniri. 'Asipücatiuyuri hesiena müтинаquenicü mümierenicü.

16 'Ayumieme nepütita'aita mücuveyaxüanicü, 'arique nepixüna.

17 Mericüsü 'ixüaripa neuyevcaitüni xeime müvaxünirienicü 'anutahüiyacame.

18 'Ana yunaitü 'axeicüa meniutihiva müpaü me'utiyuatü, Quenemi'a 'icü, quetaneuxüniri Vaxavaxi püta.

19 Mücü müyumienecaicü quiecarisie, xeime mumericü, casariyanata nanutahüiyacaitüni.

20 Piratu tavari nivarutahüave, Qesusi xünamütü.

21 Müme masi meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Curuxisie quenecavi, quenemi'a.

22 Hairieca müpaü tinivarutahüave, Titayaricutaxi, quecuta tiuyuri 'icü. Que nemütimate ne, tixaü pücareuyevese mümierenicü. 'Ayumieme cuveyaxüayu nepixüna.

23 Müme masi carima menivaviriecäitüni curuxisie mümierenicü. Teüteri, mara'acate memühüritüariecai hivaricü mene'iva.

24 Hicü Piratu müpaü tiniuta'aita yamütiyünicü que memüte'ivautüvecäi müme.

25 Nixüna que mü'ane memüvaucai, que mü'ane manutahüiyacai casariyanata müyumienecaicü xeime mumericü, Qesusi püta neyetuani yamüranayeyanicü que mütivanaquecai.

*Qesusi que mütiucaviya curuxisie, que mütiümierie
(Mateu 27:32-44; Maricuxi 15:21-32; Vani 19:17-27)*

26 Mericüsü mehevütütü me'imienique, meniviya xeime Simuni titevacame Sirenetanaca. Mücü xaüsie heyeyaca, quiecarisie ni'aximecaitüni. Menitütütüani curuxi Qesusi 'utüma menütünicü.

27 'Ana yumüretü teüteri meniveiyacaitüni, 'ucari meta me'utisuatü me'isuarivyatü.

28 Hicü ta'aurie 'aveca müpaü Qesusi tinivarutahüave, Xeme 'ucari Querusaremetari xepüca'utisuanani nehapaüsita. Yuhepaüsita püta yunivema vahepaüsita xequeneütisuanani.

29 Tucari canaye'amücü quepaucua müpaü memutiyuaneni, müme memüçayüvave türi memüvarexeiyanicü, müme 'aixüa mepü'itüarie müme memücatinivevave müme memücatesisitüavave, 'aixüa mepü'itüarie müme.

30 'Anari menisütüacuni müpaü mete'icühüavetü hürü, Taheima quenacaxürü, müpaüta metenivatahüavicuni yemurite, Xequetaneuti'aviefa.

31 Hicüpaü xüca meteyurieni cüye yuricacu, quesü tiyüni tavayü.

32 Hipatüta yuhutatü mepehapanie 'axa teyuruvamete memücu'ivacü hepaüna.

33 Mericüsü quepaucua memü'axüa Müqui Mu'uya Manuve müracutevasie, mana curuxisie menitivieni. 'Axa teyuruvameteta menivarutivütüani, seritana xeime 'utatanata xeime.

34 Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, quetinvareuyehüvirieca. 'Asimepücatemate que memüteyurie.

'Ana cuyaxi meniyuta'iva 'ixuriquiteya meyutahuritüanique.

35 Teüteri mana meniti'ucaitüni metanenieretü. 'Isücate menitave'eriecaitüni müpaü me'utiyuatü, Hipame niu püvavicueisitüacai, yücümana queyutavicueisitüani xüca 'acu hücütüni que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüa Cürisitutüme, que mü'ane manayexeyarie xüca hücütüni 'icü.

36 Cuyaxita yaxeicüa meninanimacaitüni me'axetü masina me'i'itüatü

37 müpaü me'utiyuatü, 'Ecü Huriyusixi tiva'aitüvame xüca pehücütüni, quene'atavicueisitüa.

38 Mücü meta, xapa mu'uya heima meneimani, 'ICÜ HURIYUSIXI TIVAAITÜVAME CANIHÜCÜTÜNI 'anuyüneme Cüriyecusixi Xumatari Hepürayusixi teüteriyari vaniuquicü 'aye'uxame.

39 Hicü 'axa teyuruvamete mana memutivücai xevitü 'axa tinicühüavecaitüni, müpaü 'utaitü, Cari 'ecü pecaticürisitu. Mericüte, quene'atavicueisitüa, tameta quetaneutavicueisitüa, ticühüavetü.

40 Xevitü püta tapa mutiviecai nitatieni müpaü 'utaitü, Cari 'ecü Cacaüyari pecatimacaxe sepa hepaüna pemü'itüariene yaxeicüa petiutahüavarieca.

41 Peru caniheiserietüni tahesie que mütiunaquixü, que müreyevese xecüa tepü'itüarietüve yatemüteyuriecaicü. 'Icü masi tixaü 'asipücatiyurieve.

42 Müpaü niutayüni, Qesusi 'acu, quenena'erivani quepaucua pemu-nuani ti'aitame pehücütü.

43 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hicütü nehesüa pepeyicani visi müracu'anesie.

Qesusi que mütiyetua yu'iyari

(Mateu 27:45-56; Maricuxi 15:33-41; Vani 19:28-30)

44 Mericüsü tuca naye'ani. Mana cuiepa nacuyüre naisarie cüa caviecacuque.

45 Tau 'uyürecu 'ixuriqui meuviecai tuqui 'amüpata hixüata nisane.

46 Hicü Qesusi carima 'utahivaca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, ne'iyari nepümasihüritüa. Müpaü 'utayüca yu'iyari niyetuani.

47 Hicü cuya mühüritüarietü 'uniereca que mütiuyü 'aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita müpaü 'utaitü, Xüari 'icü tevi heiserie pexeyacai.

48 Yunaitü teüteri menenierenique memüyucuxeürie, me'uneniereca que mütiuyü, yu'ütüma menecüne yutavisie meyucusunatü hivericacü.

49 Peru yunaitü memimaicai mana meniti'ucaitüni yateva. 'Ucari meta hamatüana memeyecü Carereyasie, müme mana meniti'ucaitüni mene-neretü.

Qesusi que mütiuteuqui

(Mateu 27:57-61; Maricuxi 15:42-47; Vani 19:38-42)

50-51 Mericüsü tevi 'aniyueicacaitüni Cuse titevatü. 'Isücate canixevitütücaitüni, 'aixüa pütiuca'iyaricai heiseriemecü yapüticamiecai. Mücü yapüca'anecai que memüteyu'eni que memüte'uyuri. 'Arimateya

caniquiecametücaitüni Cureya cuieyarisie, yuri tini'eriecaitüni ta'icuevatü Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü.

⁵² Hicü Piratusüa nuaca nitavavirieni Quesusi caxarieya.

⁵³ Hecacueca nicu'eima rinu 'ixuriquiyaricü, neicuteucu teuquiyapa 'aitüa müvaye'inieriesie haque tevi hasuacu mücaheutatequievesie.

⁵⁴ Mericüsü püpienixitücai 'ana, 'uxipiya tucari püsütüariximecai.

⁵⁵ Meneiveiya 'ucari Carereyasie memeyecü 'utümana. Menixeiya teuquiya, caxarieya mete'uxe que mütiuteque.

⁵⁶ Yu'utüma mehecüneca 'aixüa meniyurieni visi mu'üa mixaxi nücame 'uhaye.

Mericüsü 'uxipiya tucarisie mecani'uxipiecaitüni 'aisica que maine.

24

Que müranutanierixü 'umierieca

(Mateu 28:1-10; Maricuxi 16:1-8; Vani 20:1-10)

¹ Perusü ximeri cuitü, teuquiyapa meniu'axüani semana mexüacame tucarisie visi mu'üa me'ahapatü memicuxeüri.

² Hicü tete meniutaxeiya heuhüiyacame quitenie meucatei.

³ 'Umeheutahaxüaca teuquiyapa, mepüca'itaxei Ti'aitame Quesusi caxarieya.

⁴ 'Asimepücatemaicai que memüteyurieniquecai müpaü mütiuyücü. Hicü 'uquisi yuhutatü va'aurie meniuti'uni merücavime me'anacatütü.

⁵ Memamacacu cuiepa metihüxima'ucacu müpaü metenivarutahüave, Tita-yari müquite vasata xete'ivautüve mücü mayeyuri.

⁶ 'Uva pücayecä, cananucuquetüarieni püta. Xequena'erivani que mütiuxe'utahüavixü Carereyasie 'uyeicatü cuxi,

⁷ que xemüte'utahüavarie Yuri Tevi hepaüsita, que müreuyecai müyetuiyanicü 'axa teyuruvamete memiviyacü, curuxisie mümierienicü, hairieca tucarisie manucuquenicü que müreuyecai.

⁸ 'Ana mene'erivani niuquieya.

⁹ Hicü teuquiyapa mevayecüneca menecüne. 'Icü naime metenivarutaxatüani Tamamata Heimana Xeime, hipameta yunaime.

¹⁰ 'Ucari Mariya Mararatanaca, Vana, Mariya Cacuvu müvarusieyatücai metenitetevacaitüni. Hipatüta vahamatü memü'uvacai 'ucari yunaitü yamenivarutaxatüani nü'arisixi.

¹¹ Peru müme yacü me'utiyuaneme meni'eriecaitüni metecuxatacacu, yuri mepücatevaruta'eriri.

¹² Perusü Pecuru caneyani teuquiyapa 'unausarümetü. 'Anahuca nixeiya 'ixuriqui mana 'acateme 'uyemaveme. Yuquie neyani vaüca 'iyarixietü que mütiunierixü hepaüsita.

Que memüte'ixei, 'Emau huyeyari 'utüa me'uyehutü

(Maricuxi 16:12-13)

¹³ Mericüsü mücü tucarisie yuhutatü müme huyeta menecüne, quiecarisie meneta'axüaniquecaitüni 'Emau müracusevasie. Qerusareme nehuracaitüni, yanetevacaitüni tamamata heimana huta quirumeturuyari xeiüca.

¹⁴ Metenicuxatacaitüni naitü que mütiuyü hepaüsita.

¹⁵ Mericüsü metecuxatacacu niuqui mexüatüacacu Quesusitütü nivarancu'axe me'uhucacu. Vahamatü niuniecaitüni.

¹⁶ Mepücapitüariecai memeitimanicü.

17 Müpaü tinivarutahüave, Que titita 'icü niuqui xemüxuatüa xe'uhutu. Titayari xeteyuhiverie. Müme mana meniuti'uni me'ayexüxünitü yühüxie.

18 Xevitü müme Cüreupaxi mütitevacai müpaü tinitahüave, Cari 'ecü 'asipepücatimate Querusareme que müreyü tacai 'atu. 'Asita cücamete müpaü mepütemate.

19 'Iya müpaü tinivacühüaveni, Que reyücuta. Müme müpaü mete 'itahüavixü, Qesusi Nasaretitanaca, que müranayetüa pecatimate. Mücü 'uqui Cacaüyarisie mieme catinixaxatametücaitüni. Que mütiyuriencai que müticuxatacai, canitürücaüyecaitüni Cacaüyari hüxie yunaime teüteri vahüxie.

20 Tamara'acate memühüritüarie ta'isücateta meniyetuani hesiena mürähüyanicü mümürierenicü, 'arique curuxisie mepeimie.

21 Tamesietü tecanita'icuevacaitüni yuri tete'erietü 'iya mühücütücaicü que mü'ane mütasitixünaquecai 'Ixaherisixi teüteriyari. Mücü meta, haica tucari caniyuriecari hicü, müya reyücu.

22 Süricüte, 'ucari tasata miemete mepütasihüxiatüa hicü. Ximeri vaniu menecünixüani teuquiyapa,

23 peru caxarieya mepücahexei. Meniu'axüani müpaü me'utiyuatü que-name niuqui tuayamete mevarexei metehinüme meyu'erietü. Müme vaniu quename Qesusi 'ayeyuri metenivaretahüave.

24 'Ana hipatüa tahamatü memü'uva teuquiyapa menecüne. 'Ucari que memaitücatei, müpaü 'aneme mepetaxei, peru Qesusi mepücahexei.

25 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Cari 'asixepücatemate, yu'iyarisie xepu'itutupe, 'acuxi yuri xepücateta'erivave texaxatamete que memütécuxatacaisie naime.

26 Careuyevecai Cürisitu müpaü müticuinecü, 'arique mücaque visi 'anetü carayaniquecai.

27 'Ana Muisexi xapaya xatatü meri yunaime texaxatamete vaxapa xatatü, nisütüani tivahecüasitüiyatü que müre'ucai hepaüsitana naime 'utüaricasie.

28 Mericüsü quiecarí haque memeta'axüaniquecai meneta'axüani. 'Iya masi teva niümiecaitüni.

29 Müme cuini mieme meni'iniecaitüni müpaü me'utiyuatü, Tahamatü quene'ahayeva, 'esivatücacu putaicai pacayunirüme. Hicü muva neutahani vahamatü müyuhayevacü.

30 Hicü vahamatü 'ayerüca mexa 'aurie, 'enu'üca pa, 'aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita pa hepaüsita. 'Ititaraca nivarumini.

31 'Ana vahüxie canenarietü nayani, meneitimani. 'Iya masi camasiücütü nayuyeitüani tavari memüca'ixeiyacü.

32 Hicü müpaü meteniyücühüavecaitüni, 'E'e, 'ayumieme ta'iyarisie cuini mieme tepütayetüacai mexi taticuxaxatüvacai huyeta te'uhucacu, mexi tasihecüasitüiyacai 'utüarica que maine.

33 Hicü me'anucu'uca cuitü, Querusareme menecüne yu'utüma. Tamamata Heimana Xeime hipameta menivaretaxeiya meyuxeüriecame.

34 Müme müpaü meniutiyuanecaitüni, Caniyuritüni, Ti'aitame panucüque. Masiücütü nayuyeitüani Simuni 'ixeiyacacu.

35 Mümeta metenivarutaxatüani huyeta que müreyü, que memüteheitima pa 'utitaracu.

Qesusi masiücütü que mürayuyeitüa teyü'üquitüvamete memixeiyacü

(Mateu 28:16-20; Maricuxi 16:14-18; Vani 20:19-23)

36 Mericüsü metecuxatacacu cuxi, 'iya vahixüata niutaqueni. Müpaü niutayüni, 'Aixüa 'acu.

37 Müme meniutimamani, müqui mexeixame meyu'erietü.

³⁸ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteyuxamurie. Titayari xete'isutüa niuqui xexüatüatü yu'iyarisie.

³⁹ Xequeneu'ixüari nemamate ne'ücate, ne necanihücütüni. Xequeneneu-mayüa xequeneneuxeiya. 'Yari 'ume pücahexeiya vai pücahexeiya nehepaü.

⁴⁰ Müpaü 'utayüca yumamate yü'ücate nivaruxeisitüani.

⁴¹ Meyutemamavietü mehüxiyatü, cayuri mepü'eriecai cuxi. Hicü müpaü tinivarutahüave, Tixaü xecatehexeiya 'uva ticuaivame.

⁴² Qesü vaiyari menimini variquime texicamame.

⁴³ 'Enu'üca nitacuani vahüxie.

⁴⁴ Mericüsü müpaü tinivarutahüave, 'Icü niuqui necanixecuxax-atüvacaitüni xehamatü ne'uyeicatü cuxi, müpaü ne'utaitü quename heuyevecai maye'atüarienicü naitü nehepaüsita que müre'uxa Muisexi 'inüarieya niuquiyarisie texaxatamete vaxapasie cuicari xapayarisie ne'utaitü.

⁴⁵ 'Ana va'iyari nivatiyepieni memeitimanicü tita 'utüarica xapayari mütixatacai.

⁴⁶ Müpaüta tinivarutahüave, Müpaü püre'uxa, que müreuyevecai Cürisitu nehücütütü müya netinicuinequecaitüni, hairieca tucarisie nenanucuquenequecaitüni müquite vasata.

⁴⁷ Mücü meta, yunaitü nuivarite müpaü mecatenitahüavarieconi, xüca xetehayeva que xemütelyuricai, xenesihahüavetü que mü'ane nemühücü, xepütheueyhüviyarieni 'axa xemüte'uyuricü. Querusareme meri, 'ariqueta xaüsie yacatinicuxaxasivamücü.

⁴⁸ Xeme xecanihümetüni xemunenierixü xemihecüata 'icü que mütiuyü hepaüsita.

⁴⁹ Ne meta nepütixehanü'airieni tita ne'uquiyari mürainecai mütixeminiquecaicü. Xeme quiecarisie xequeneyuhayevani tucari 'aye'ayuque quepaucua türücariya xemüpitüarieni taheima mieme, 'anaque xepüvayecüne.

Que müranutitüa

(Maricuxi 16:19-20)

⁵⁰ Hicü nivarayevitüni Vetaniya 'aurie. Yumama teicü heseratü niutaniuni 'aixüa memü'itüarienicü.

⁵¹ Mexi müpaü 'utaniucacai vahesüa nayeyani, muyuavisie nanutiv-itüquieni.

⁵² Müme nenevieri me'ipitüaca Querusareme menecüne cuini mieme meyutemamavietü.

⁵³ Tucaricü tuqui curaruyarita meniu'uvacaitüni 'aixüa me'utiyuatü Ca-caüyari hepaüsita. Müpaü xeicüa cani'aneni.

VANI

Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Müti'u'üxasitacai

Niuqui tevi que müratüa

¹ Sutüapai niuqui caniyüanecaitüni. Niuqui niteütacaitüni Cacaüyari. Cani-cacaüyaritücaitüni niuquitütü.

² Mücütütü niuqui sutüapai Cacaüyari niteütacaitüni.

³ Naitü tiniuneni mücü 'inetüacu. Xüca mücü ca'inetüanique, pücaneniqueyu ni xevitü.

⁴ Mücüsüa tucari canixuavecaitüni. Tucari teüteri vahecüariviyame canihücütücaitüni.

⁵ Hecüariya yüvipa nihecüariyani, yüriya pücahe'ivave.

⁶ Mericüsü tevi Cacaüyari meiyenü'a 'aniucateitüni Vani titevatü.

⁷ Mücü titahecüataque caninuani, hecüariya hepaüsita mütihahecüatacä, yu-naitü yuri memüteta'erienicü tiutahecüatacacu 'iya.

⁸ 'Iya hecüariya pücahücütücai. Titahecüataque hecüariya hepaüsita xEICÜa caninuani.

⁹ Tita yuricü mütihecüariya, tita mütihahecüatüa yunaime teüteri, mücü cuiepa caninuaximecaitüni.

¹⁰ Cuiepa caniyueicacaitüni, cuie niuneni 'iya 'inetüacu, masi cuiepa memütama mepücaheitimea.

¹¹ Yuque caninuani, teüterimama mepücaheitanaqui'eri.

¹² Queyupaümetü memitanaqui'eri, müme yuri memüte'erie que mü'ane mühücüsie, müme heiserie nivarupitüani Cacaüyari nivemama memacüncü.

¹³ Teüteri que memüte'ununiviasie mepücayecü, va'uquiyarima meyhive'eriecacu teüteri que memüteyurie, mana mepücayecü, 'uqui türi vavevimücücacu, mana mepücayecü. Cacaüyarisie püta mepüyecü.

¹⁴ Mericüsü mücü niuquitütü tevi canayani, tasata 'ucaitü ratüa. Tame tecanixeiya visi que mü'anecai, 'uquiyarieya visi que mütipitüa yunive muyuxevi. Canaye'ani 'aixüa tiuca'iyaritü yuri ticuxatatu.

¹⁵ Vani tinihecüatacaitüni hepaüsitana. Canahivacaitüni müpaü 'utaitü, 'Icü canihücütücaitüni nemixatacaai yane'utaitü, 'Iya ne'utüa 'umamie nesianuhaitüiyatü nayani meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

¹⁶ 'Iya que müraye'ave, yacatatini pitüaca hepaüna te'anenetü temacüncü tanaitü. 'Aixüa tiuca'iyaritü pütasiyuriene, pütasimüiriyarüme.

¹⁷ 'Inüari niuquiyari tecaniupitüarieni Muisexi tasi'upitüacu. Tepupitüarie mücü 'aixüa mütiuca'iyarinicü tahepaüsita, tita yuri müraine temütehexeiyanicü, Qesusi Cürisitu yatatiupitüacu.

¹⁸ Xevitü hasuacua püca'ixeyave Cacaüyari. Cacaüyari muyuxevi, que mü'ane yu'uquiyarisie mütiyiya, mücü canihücütüatani yu'uquiyari.

Vani ti'iyame que mütihahecüataxü

(Mateu 3:11-12; Maricuxi 1:7-8; Rucaxi 3:15-17)

¹⁹ Mericüsü müpaü tiniutahecüata Vani quepaucua Huriyusixi hesüana memüvareyenü'a mara'acate Revitasixi vahamame Querusareme memeyecü memita'ivaviyacü, 'Ecüri que pepüpaicü.

²⁰ Mücü puyutahecüataxü, püca'yucu'imavacai. Masi puyutahecüataxü müpaü 'utaitü, Neri Cürisitu nepücahücü.

²¹ Müme mete'ita'ivaviya, Qesü 'ane. 'Eriyaxi pecatihücü. Mücü tiutayü, Ne pücatixaü. 'Ecü pecatihücü mücü tixaxatame, mete'icühüave. Mücü tivaruta'ei, Havaici.

²² Müme 'ayumieme mete'itahüaveri, Que pepüpaicüte, xasuni temütevaretahävecü müme memütasiheyenü'a. Que pe'utaine 'ahepaüsita.

²³ Mücü tiutayü, Nesü necanihücütüni que mü'ane mücuxaxasivacai haque müpaü mainecai, Xevitü mahiva macumavesie, Xeuraüyeme xequeneutavevi Ti'aitame huyeya 'utaitü, Quisariyaxi tixaxatame mainecaipaü.

²⁴ Müme memeyenü'ari Pareseusixi vahesüa mecanimiemetetücaitüni.

²⁵ Hicü menita'ivaviya müpaü mete'icühüavetü, Mericüte, titayari peti'üyane xüca pecacürisitütüni xüca 'Eriyaxi pecahücütüni xüca mücü tixaxatame pecahücütüni.

²⁶ Vani nivaruta'eiya ya'utaitü, Nericü necatini'üyaneni hacü. Xesata 'acaniüveni xevitü, xemüca'imate xeme.

²⁷ 'Iya ne'utüma 'ucanameniri. Ne 'aixüa nepücatiucayari nehesie mütinacuenicü ni nemiparevienicü nemixünirienicü cacaiya cuitaxiyari.

²⁸ Müpaü tiniuyüni Vetavarasie Curutani hatuxame 'anutaüye. Mana catini'üyanecaitüni Vani.

Muxa Nunusi Cacaüyarisüa mümieme

²⁹ Mericüsü 'uxa'arieca Vani canixeiya Qesusi 'a'amiecame. Müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme. Cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie canivacunavairivani mücü.

³⁰ Mücü canihücütüni que mü'ane hepaüsita nemainecai, Ne'utüma 'ucanamieni 'uqui nesi'anuhaitüiyatü matüa, meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

³¹ Nesüari nepücaheitimaitüeyicacai, peru mümasiücünicü 'Ixaherisixi vahüxie, 'ayumieme necaninuani hacü netiucayüyatü.

³² Hicü Vani tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Ne necanixeiya 'Iyari taheima 'acamieme cucuru 'amacamiapaü. Hesiena niyuhayeva.

³³ Ne nepüca'imaicai cuxi, masi que mü'ane munesihyenü'a nemütiuca'üyanicü hacü, mücütütü müpaü pünetiutahävixü, Que mü'ane heima pemixeiya 'Iyari 'acamieme hesiena yuhayevame, 'iya canihücütüni que mü'ane mütiuca'üya 'Iyari Mütiyupata rapitüatü.

³⁴ Nesü necaniuniere, necatiniutahecüata 'icü Cacaüyari Nu'aya mühücü.

Matüari teyü'üquitüvamete memacü

³⁵ Hicü 'uxa'arieca tavari mana niutivacaitüni Vani, teyü'üquitüvametemama yuhutatü mana meteti'ucaita.

³⁶ 'Ixeiyaca Qesusi 'uyeicacacu, müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme.

³⁷ Yuhutatü teyü'üquitüvametemama mecani'enieni müpaü haineme, mecaneiveiya Qesusi.

³⁸ Hicü Qesusi ta'aurie 'aveca, varuxeyaca me'iveiyame, müpaü tini-varutahüave, Tita xetecuvautüve. Müme metenitahüave, Xavi, haque pepeca. Xavi taniuquicü Ti'üquitame paine.

³⁹ Mücü tivaruta'ei, Xequenacüni xepüneniere. Hicü mana meniu'axüani, meniuneniere haque mecatei. 'Iya tucarisie me'iteütatü meniyuhayeva, memenuveyacü tau ya'atevacacu.

⁴⁰ Mericüsü yuhutatü memu'enaxü Vani que mainecai, memeiveiya Qesusi, xevitü 'Atürexici catinitevacaitüni Simuni Pecuru mü'ivayatücai.

41 'Iya yu'iva Simuni netaxeiya meri. Müpaü tinitahüave, Tecaneitaxeiya Mesiya, taniuquicü Cürisitu heiserie mupitüarie maine.

42 Quesusisüa caneivitüni. Quesusi 'ixeiya müpaü niutayüni, 'Ecü Simuni pecanihücütüni, Vani pemünu'aya. Sepaxi pepütitaterüvarienu, taniuquicü Pecuru maine, Tete maine.

Quesusi que mütiyaruta'inie Piripe Natanaheri

43 Hicü Quesusi 'uxa'arieca Carereypai niyeimücücaitüni. Canitaxeiya Piripe, müpaü tinitahüave, Quenenanuveya.

44 'Iya Piripe Vesaira caniquiecametücaitüni 'Atürexu Pecuru vaquiecaru.

45 Hicü Piripe neitaxeiya Natanaheri. Müpaü tinitahüave, Que mü'ane raxatatü Muisexi mütiuta'utüa 'inüari niuquiyarisie, texaxatameteta mete'uti'utüa metexatatü, mücü tenetaxeiya. Quesusi canihücütüni Cuse nu'aya Nasaretitanaca.

46 Natanaheri müpaü tinitahüave, Nasaretisie que tiyüve 'aixüa müti'ane mürayeneica. Piripesü müpaü titahüave, Quenenierimie.

47 Hicü Quesusi Natanaheri niuxeiya 'a'amiecame. Müpaü niutayüni hepaüsitana, Camü yuricü 'Ixaheri teviyari canihücütüni 'icü, püca'irümari.

48 Natanaheri müpaü tinitahüave, Haque pepünesihetima 'ecü. Quesusi müpaü tinitahüave, Piripe camatitahüavivecacu cuxi, quepauca pinitüa pemucatei, nepümasi'uxei.

49 Natanaheri müpaü tita'ei, Ti'üquitame, 'ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni, 'Ixaherisixi tati'aitüvame pecanihücütüni.

50 Quesusi müpaü tita'ei, Nemutainecü pinitüa pe'ucaime nepümasi'uxei, yuri petiuta'eri. 'Ipaü 'aneneme masi vaücava pecanixeyamücü.

51 Müpaü tinitahüaveta, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecanixeyacuni muyuavisie reuyepiyacame, Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete xetevaxeiya me'anuticücame me'acaneicame Yuri Tevisüa.

2

Neüquiya quememüte'uvevi Canasie

1 Mericüsü hairieca tucari 'aye'acu meneitineüquitüani xeime. 'Ixüarari mepeveviecai Canasie Carereya cuieyarisie. Quesusi varusieya mana niuyecacaitüni.

2 Quesusi niuta'inierieni, teyü'üquitüvemeteta mete'uta'inieri 'ixüararipa.

3 Hicü vinu 'ayexücu Quesusi varusieya müpaü tinitahüave, Vinu nepücahexeiya.

4 Quesusi müpaü tinitahüave, 'Uca titasü tetehexeiya 'ecü ne 'axeicüa. Netucari cuxi püca'aye'ave.

5 Hicü varusieya müpaü tinivarutahüave teparevivamete, Sepa que mütxehahüave, yaxequetenecahüni.

6 Mericüsü mana meniyetecaitüni tete ye'üyari 'auxüvitü Huriyusixi que memüte'itiva yupini. Xexuimesie müpaü paümetü tinacananaquecaitüni nauca teviyari ya xei sienituyari ritüryari yacütüniquetü.

7 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Ha xequeneutihüniya ye'ürütesie. Cüsitanapai mecanitihüniya.

8 Müpaü tinivarutahüave, Xequenivatihapaniri, 'ixüarari mühürütüariesüa xequenanuhapani. Müme mecaneihapanirieni.

9 Mühürütüarie quepauca menuti'inüataxü 'iya ha vinu matüa, 'asicatimaitü haque memiemetücai, teparevivamete memüvatihapa yametemaicacüsüari, 'iya 'ixüarari mühürütüariecai nitahüave neneüqueme.

10 Müpaü tinitahüave, Cari yunaitü teüteri vinu 'aixüa ma'ane mecaniva'itüaca meri. Quepaucua memütitarüveni 'axa mü'ane mepüva'itüa. 'Ecüsü püta pecaniticuerieni vinu 'aixüa ma'ane hicüque.

11 'Ipaü tiniuyurieni Quesusi Canasie Carereya cuieyarisie 'isutüatü 'inüari que mütiyurienecai. Masiücütü nayuyeitüani que mütimarivecai. Teyü'üquitüvamete yuri mecateniuta'erieni hesiena.

12 Mericüsü 'arique Caperünaume neuyeyune mücüri, varusieyari, 'ivamamari, teyü'üquitüvametemamari. Mana müixa mepüca'uyuhayevaxü.

Quesusi que mütivaranuyeveiya tuquita

(Mateu 21:12-13; Maricuxi 11:15-18; Rucaxi 19:45-46)

13 Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva canahuracaitüni. Quesusi Querusareme neutiyune.

14 Mana tuqui curaruyarita nivaretaxeiya memüvareutatuyacai puixisixi muxasi cucuruxi. Tumini patamete tivaretaxe mana me'ayeteme.

15 Caunari tiyuvayame 'utavevieca yunaime nivaranuyeveiya tuqui curaruyarita, muxasi puixisixi vahamame. Tumini patamete vatumini nanacaxürieni, vamexate natixürieni.

16 Memüvareutatuyacai cucuruxi müpaü tinivarutahüave, 'Icü xeque-nanuye'üi tacuapai. Ne'uquiyari quiya xepüca'ayeitüvani tetuayamete vaque.

17 Teyü'üquitüvamete mene'erivani niuqui müpaü müre'uxa, 'Aqui yemecü nemücueriecü neputa'unari.

18 Hicü Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Tita petatixeisitüani 'inüari müya pemütiyurienecü.

19 Quesusi müpaü tivaruta'ei, 'Icü tuqui xequeueuca'una, ne hairieca tucari 'anucayayü necanenucuquetüamücü hutarieca.

20 'Ayumieme Huriyusixi müpaü meniutyuani, 'Icü tuqui veviyari huta teviyari heimana 'ataxevime viyari caniuuyurieni. Cari 'ecü haica tucari perenucuquetüani.

21 Masi mücü yuvaiyari canixatacaitüni tuquitüme.

22 Quepaucuari müquite vasata manucuquetüarie, teyü'üquitüvametemama mene'erivacaitüni müpaü mutayücü. 'Ana yuri metenita'eririeni 'utüarica, yuri mete'ita'eririta niuqui Quesusi mutayücü.

Quesusi que mütivamaicai yunaime teüteri

23 Mericüsü Querusareme 'uyeicacacu Pasicua 'ixüararipa, yumüretü yuri meteniuta'eriecaxüani que mü'ane mühücütücaisie me'ixeyaca 'inüariteya mücü que mütiyurienecai.

24 Masi Quesusitütü pücauyetuacai xeimesie, 'iya müvamaicaicü yunaime,

25 tixaü mücareyehüacaicü xevitü mütitahecüatacü tevi hepaüsita. 'Iyasietü yücümana tinimaicaitüni tita tevi 'iyarieyasie mütiyeca.

3

Quesusi Nicuremumatü que memütecuxatacai

1 Mericüsü tevi 'eniuyeicacaitüni müpareseütücai Nicuremu titevatü, Huriyusixi teva'aitüvamete müxevitütücai.

2 'Iya Quesusüa caninuanu yüvicüta. Müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, tame müpaü tecatenimaica, 'ecü Cacaüyarisüa pemiemetütü pemunuacü peti'üquitametütü. Xevitü pücaüveniqueyu 'icü 'inüari mütiyurieneeni pemütiyurieneapai, me xüca Cacaüyari hamatüana ca'uyeicanique.

³ Quesusi nita'eiya, Caniseüyeni que nematicühüave, xüca hutarieca ca'utinuiwa tevi, pücaýüve mixeiya tita Cacaüyari müra'aita.

⁴ Nicuremu rehüave, Tevi quepaü tiyüve mutinuiva 'uquirasitütü. Tiyüve hutarieca yuvarusisie meutahani mutinuiva.

⁵ Quesusi tita'ei, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hasie 'iyarisie xüca ca'utinuiwa, pücaýüve meutahani Cacaüyari müra'aitasie.

⁶ Tita tevisie mütiyenuiva canitevitüni. Tita 'iyarisie mütiyenuiva cani'iyaritüni.

⁷ Pemücahüxiyaca nemütixecühüavecü quename heuyevese xeme hutarieca xemütinunuiwa.

⁸ Que mütinaque caniu'ecani. Pecani'enieca yuariyaya, perusü 'asipepücatimate que müraneica que müreumie. Müpaü mecani'aneneni yunaitü 'iyarisie memüyenunuiwa.

⁹ Nicuremu müpaü tita'ei, Qesü quepaütütü 'icü.

¹⁰ Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Ecü 'Ixaherisixi pecatiniva'üquitüvametüni. Cari 'icü pecatimate.

¹¹ Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, tecatenicuxatani tita temütemate hepaüsita, tetenihecüatani tita temüte'uxe hepaüsita. Xemesü xepüca'itanaqui'eri tita temütetahecüataquecai.

¹² Xüca yuri xecate'erieca tita cuiepa mütimieme nexecuxaxatüvacacu, quepaütütü yuri xeteta'erieniqueyu xüca nexecuxaxatüvanique tita taheima mütimieme.

¹³ Xevitü taheima püca'anutiyeive, 'iya taheima macane Yuri Tevitütü xeicüa pemari.

¹⁴ Muisexi macumavesie 'uyeicatü cu muyetepaü, müpaürita caneuyevecani Yuri Tevi muyetequieni

¹⁵ yunaitü yuri memüte'erie hesiena tucari mücaxüve memexeiyanicü.

Cacaüyari que mütivanaqui'erie cuiepa memütama

¹⁶ Cacaüyari 'ipaü tinivanaqui'erieca cuiepa memütama. Yunive muyuxeve caniyetuaní memücatatümaiarienicü yunaitü yuri memüte'erie hesiena, tucari mücaxüve memexeiyanicü püta.

¹⁷ Cacaüyari cuiepa que müreiyenü'a yunive, müpaü pücatiuyuri müvaranutaxürenicü cuiepa memütama. Masi cuiepa memütama memütavicueisitüarienicü cümana, 'ayumieme püta neiyenü'ani.

¹⁸ Que mü'ane yuri müti'erie hesiena, püca'anutahüiyani. Que mü'ane yuri mücati'erie 'ari nanutahüiyani, yuri mücatiuta'erievecü que mü'ane Cacaüyari Nu'aya muyuxeve mühücüsie.

¹⁹ 'Ipaü tinivaranutaxürüvani 'isücame. Hecüariya cuiepa caninuaniri. Teüteri yüriya mecaninaqui'eriecaitüni, hecüariya mecanaqui'erietü, 'axa memüteyuriecaicü.

²⁰ Yunaitü 'axa memüteyurie mecani'uxieca hecüariya, hecüaripa mepücacünicu capa me'utatierivanicü que memüteyurie.

²¹ Que mü'ane yamütiyuriene tita yuri müraine, hecüaripa püyeimücü mümasiücünicü que mütiyuriene Cacaüyarisie tiviyatü.

Neneüqueme teütameya que mütiyutemavie

²² Mericüsü 'arique Quesusi teyü'üquitüvametemamata menecüne Cureya cuieyarisie. Mana vahamatü 'etineutere ti'üyanetü.

²³ Vanita tini'üyanecaitüni 'Enunisie Sarimi 'aurie, ha mana vaüca muhanecaicü. Meniu'axecaitüni meniüca'üyarüvacaitüni.

²⁴ Vani casariyanata püca'anutahüiyavecai cuxi.

²⁵ 'Ayumieme Vanisüa miemete teyü'üquitüvamate hipatü Huriyusixi vahamatü niuqui menixüatüacaitüni 'itiya hepaüsita.

²⁶ Vanisüa me'u'axüaca müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'iya 'ahamatü meyeicacai hatuxame Curutani müracuseva 'anutahüeyi, que mü'ane hepaüsita pemütihecüatacai, titayari re'üyane hicü. Yunaitü hesüana meni'axeni.

²⁷ Vani müpaü tinivarutahüave, Tevi pücaüve tixaütü mütiutanaqui'erieni, me xüca taheima mieme yatipitüarieca püyüve.

²⁸ Xemetütü xecatenihecüatani nehepaüsita müpaü que nemainecai, Ne Cürisitu nepücahücü, masi hüxiena nemetanü'arie.

²⁹ Que mü'ane 'uca viquivame mexeiya, 'uqui neneüqueme canihücütüni. Neneüqueme teütameya mana mutive mi'enie, mücü caniyutemavieca mi'eniecü neneüqueme. 'Ayumieme 'icü netemavierica naye'aniri.

³⁰ Neuyeveca 'iya ve'eme mücuxaxasivarümeni marivatü mayeiximeni, ne püta nemütaparirümeni reuyevese.

Que mü'ane taheima macane

³¹ Que mü'ane taheima macane nai catinita'aitüani. Que mü'ane cuiepa mutine cuiepa canimemetüni, catinicuxatani cuiepa mieme. Que mü'ane muyavavisie macane nai catinita'aitüani.

³² Tita mütiuxei, tita mütiu'eni, mücü hepaüsita tinihecüatani. Xevitü püca'itanaqui'eri tita mütiutahecüataxü.

³³ Que mü'ane mitanaqui'eri tita mütiutahecüataxü, mücüri niyu'inüaritüani müpaü 'utaitü quename Cacaüyari yuri haine.

³⁴ Que mü'ane Cacaüyari meiyenü'a, mücü Cacaüyari niuquieyacü catinicuxatani. Cacaüyari nipitüani yu'iyari, que müreupaüme cati'inüatatü.

³⁵ 'Uquiyarieya yunive ninaqui'erieca. Nai tiniyetuirieni mamayasie.

³⁶ Que mü'ane nu'ayasie yuri müti'eri tucari mücaxüve canexeiyani. Que mü'ane yamücaticamie nu'aya que maine, pücaheitimani tucari, masi Cacaüyari 'ihcacacu püyuhaveya.

4

Quesusiri 'uca Samariyatanacamatiü que memütecuxatacai

¹ Mericüsü Ti'aitame tiniutamarieni Pareseusixi memü'enanacü que-name Quesusi yumüireme teyü'üquitüvamate varayeitüvacai va'üyanecai, Vani hipame xEICÜa va'üyanecacu.

² Quesusi yücümana pücavaruca'üyacai, teyü'üquitüvametemama püta mepüvaruca'üyacai.

³ Müpaü tiutamarieca Cureya neyeyani, hutarieca Carereya ninuani.

⁴ Neuyevecaitüni Samariya cuieyarisie meutayuncü.

⁵ Hicü quiecarisie ninuani Samariya cuieyarisie Sicari mütiuyetevasio. Mana canehurani cuie Cacuvu yunive mumi Cuse.

⁶ Pusu Cacuvu müvati'inixü mana nitiniereni. Mericüsü Quesusi 'uxetü yeiyacü ya'aretü mana nacateitüni pusu tesie tuca.

⁷ Mericüsü 'uca mana caninuani Samariya quiecame cuhanünetü. Quesusi müpaü tinitahüave, Queneneuharitüa.

⁸ Teyü'üquitüvametemama quiecarü hixüapa mene'uvacaitüni 'icuai mehe-nuaniyüca.

⁹ Hicü 'uca Samariyatanaca müpaü tinitahüave, Quepaütütü 'ecü pemühuriyu ha penativaviri ne nemüsamariyatanaca nemü'uca. Huriyusixi tixaü xepücatehexeiya Samariyatari tahamatü.

10 Quesusi tita'ei, Xüca pe'imaicaque tita Cacaüyari matimicua, xüca pe'imaicaque quepai ha mümasivaviri, Queneneuharitüa ne'utaitü, 'ecüsü püta pepünesitavavirieniqueyu, nepümasiharitüaniqueyu ha muhanesie mieme.

11 Mücü rehüave, Neuxei, hanüveme pepücahexeiyaya. Pusu peucateva. Haque pepeixeiyaya mücü ha muhanesie mümieme.

12 Ta'uquiyari Cacvuvu nive'emetücaitüni 'icü pusu mütas'i'umi. 'Ena niti-harevecaitüni 'i'ya, nivemamata tevamamata. 'Ecü masi que petive'eme que mücü.

13 Quesusi nita'eiyaya, Yunaitü 'icü ha memütihareve tavari mepeuharicuni.

14 Que mü'ane manuhareni ne ne'iharitüayu tavari hasuacua pücaheuharimücüni. Masisü mücü ha nemiharitüani, mücü haixa canayeimücü hesiena 'atineicatü tücari mücaxüve 'ipitüatü.

15 'Uca müpaü tita'eiyaxü, Neuxei, 'icü ha queneneuharitüa tavari nemücaheuharimücünicü, 'uvapai nemücahanünenicü.

16 Tita'ei, Mericüte, 'acüna quene'iniemie, 'uvapai xequenacüne.

17 'Uca müpaü tita'ei, Nepücarecacüna. Quesusi müpaü tinitahüave, 'Erite, 'aixüa pecanaineni nepücarecacüna pehaitü.

18 Yu'auxüme pepüvarexeiyacai 'acünama. Mücü meta, hicü pemeixeiyaya, mücü püca'acüna. 'Ayumieme xasunicü peputaine.

19 'Uca müpaü tita'ei, Camü, nemanetimani 'ecü, tixaxatame pecanihücütüni.

20 Tame ta'uquiyarima 'icü yemurisie mecaniyutinenevivacaitüni. Xeme xeniutyuaneni quename heuyevese Querusareme memüyutinenevivani.

21 Quesusi tita'ei, Neuxei 'uca, yuri quenetine'eririeca. Tucari canaye'amücü quepaucua nenevieri xemüca'ipitüaca yu'uquiyari 'icü yemurisie ni Querusareme.

22 Xeme nenevieri xepitüa que mü'ane xemücamate. Tame püta nenevieri tenipitüaca que mü'ane temümate, vicueisitüarica mayeneicacü Huriyusixi tahesie.

23 Masi tucari canaye'amücü, hicü canaye'aniri, quepaucua müme yuricü memüyutineneviva nenevieri memipitüani yu'uquiyari yu'iyaricü yuri me'utiyyuatü. Mücü meta, ne'uquiyari müya me'aneneme nivacuvauneni nenevieri memipitüanicü.

24 Cacaüyari cani'iyaritüni. Neuyevaca müme nenevieri memipitüa yu'iyaricü memipitüanicü yuri me'utiyyuatü.

25 'Uca tita'ei, Ne necatinimaica quename 'uhamie Mesiya Cürisitu heiserie mupitüarie mütiteva. Quepaucua munuani 'i'ya, nai catatinitahecüatüamücü.

26 Quesusi tita'ei, Nesü necanihücütüni 'ahamatü nemüticuxata.

27 Hicü teyü'üquitüvamete mecaniu'axüani. Menihüxiyani 'ucamatü müticuxatacaicü. Siepüre xevitü 'asipüca'utayü, Tita peticuvaune, titayari hamatüana peticuxata nusu.

28 Hicü 'uca yuye'ü 'ucu'eirieca quiecarisie neyani. Müpaü tinivaretahüave 'uqisi,

29 Camü xequene'ixüariyu tevi müneretahecüatüa nai que nemütiiyuri. Cat-icürisitu 'icü.

30 Quiecarisie mecanayecüne, hepana menahucaitüni.

31 Mericüsü mexi 'ame'ahucai, teyü'üquitüvamete menita'inieni müpaü me'utiyyuatü, Ti'üquitame, quetineucucari.

32 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne 'icuai necanexeyani xemüca'imate xeme.

33 'Ayumieme müpaü meteniyücühüavecaitüni teyü'üquitüvamete, Xevitü cati'atüiri catimi.

³⁴ Quesusi tivarutahüave, Que nemüticamie tita mütinaque 'iya munesihyenü'a, 'uximayasicaya que nemütinüxime, мүсү canine'icuaitäni.

³⁵ Xeme müpaü xecate'utiyuane, Nauca meseri tixüyu 'isanari naye'amücü. Camü müpaü nepütixecühüave, Xequenetaneniereni, vaxa xequenexeyani. 'Aixüa nivavaquiniri xemüca'isanacü. Hicü

³⁶ 'isaname catini'ivaneni. Nicuxeürieni tita mütiutixuaverixü, tucari мүсaxüve memexeyanicü, 'esame 'isanamematü yaxecüa memüyutemamaviecacü.

³⁷ 'Icü hepaüsita niuqui yuri paine, Xevitü cani'esametüni, xevitüta ti'isaname maine.

³⁸ Ne nepüxeheutanü 'axüa xemüca'isanacü xemücateha'uximayacaisie. Hipatü mecateni'uximayacaitüni. Va'uximayasica xehesie tiniunaque.

³⁹ Mericüsü yumüretü mana quiecatari Samariyatari yuri mecateniuta'erieni hesiena 'uca tiutahecüatacu yuniuquicü ya'utaitü, Nai que nemütiuyuri canetiniutahecüatüani.

⁴⁰ Ayumieme Samariyatari hesüana me'u'axüaca mecanita'inieni vahesüa müyuhayevacü. Mana huta tucari niyuhayeve.

⁴¹ Hipatüta yumüretü yuri mecateniuta'erieni niuquieyacü.

⁴² Müpaü metenitahüave 'uca, Hicürixüa 'aniuquicü xecüa yuri tepücate'erie. Tameri tecani'enieni, tecatenimaica 'icü yuricü cuiepa memütama vaviceisitüvame mühücücü.

Quesusi que mürenayehüa ti'aitame parevivameya nu'aya

⁴³ Mericüsü huta tucari 'anucayacu mana neyani. Carereya caninuani.

⁴⁴ Quesusi yücümana tiniutahecüata quename tixaxatame yucuepa 'aye'aveme ca'eriva.

⁴⁵ Peru quepaucua Carereya munua Carereyatari mecanitanaqui'erieni nai mete'uxeiyaca que müreyurienecai Querusareme 'ixüararipa. Mümeta mecanecu'ixüara.

⁴⁶ Mericüsü hutarieca Canasie ninuani Carereya cuieyarisie ha vinu mayeitüasie. Xevitü cuiepa ti'aitame müparevivameyatücai mana niuyeica-caitäni. Nu'aya tinecyuecaitäni Caperünaumesie.

⁴⁷ TiutamariECA 'iya quename Quesusi Cureya heyetüa Carereya nua, hesüana caneyani. Nitavavirieni mana müyemiecü, menayehüanicü nu'aya. Mücü nemüximecaitüni.

⁴⁸ Quesusi 'ayumieme müpaü tinitahüave, Cari xüca 'inüarite xecaxeyani, mamarivavemeta, yuri xepücateta'erienicuta.

⁴⁹ Mücü ti'aitame parevivameya müpaü tinitahüave, Neuxei, mana quenie-mie nenive camüvecacu cuerietü.

⁵⁰ Quesusi titahüave, Quenemie. 'Anive nayeyuriniri. Hicü мүсү tevi yuri tiniuta'erieni niuquieyasie Quesusi que mütitahüavixü. Neyani.

⁵¹ Mana heutamiecacu te'uximayatametemama menenucunaque mete-hehüavetü niveya mayeyuricüri.

⁵² 'Iya niuta'ivauni ya'utaitü que 'upaucucacacu manayeve. Müme müpaü metenitahüave, Tacai 'esiva cüa caviecacu cahüiyatü nayani.

⁵³ Hicü quemasieya tintemani 'ana maye'acaicü quepaucua Quesusi mütitahüavixü, 'Anive nayeyuriniri. Mücüri yuri tiniuta'erieni, yunaitü hesüana quiecatarita.

⁵⁴ 'Ipaü hutarieca 'inüari tiniuyurieni Quesusi Cureya heyeyaca Carereya nuaca.

5

Ticuicame Vetesita mayecatei

¹ Mericüsü 'arique Huriyusixi va'ixüarari naye'ani. Qesusi Querusareme neutiyyune.

² Querusareme ha mana niyemacaitüni Muxasi Vaquitenie hura. Hepürayusixi vaniuquicü Vetesita tiniuyetevacaitüni ha muyemacai. 'Etüpivari niye'ucaitüni 'auriena 'auxüvitü.

³ Mücütüa mecanayetecaitüni yumüiretü tecuicucate, memacücüpe, memühurietüca, memümamavavaqui, meta'icuevatü ha mücuyitüarienicü.

⁴ Heiva mana niuta'axecaitüni niuqui tuayame. Ha nicuyitüvacaitüni. Que mü'ane meri mana munua ha 'ucuyitüariecu nanayeveni sepa que müticuyecai.

⁵ Mericüsü xevitü tevi mana nayecateitüni xei teviyari heimana tamamata heimana 'atahaica viyari müticuyecai.

⁶ Qesusi 'ixeyaca mana 'ucaime, heitimaica müixa müyuriecaicü, müpaü tinitahüave, Peti'avaüriya pemanayeveni.

⁷ Ticuicame müpaü tinita'eiya, Neuxei 'uqui, havaicü tevi münesiheucahüani hapa quepaucua ha mucuyitüarie. Mana ne'ucamiecacu xevitü meri mana caninüani.

⁸ Qesusi tinitahüave, Quenanucuquexi, 'a'itari quenanucucue'i, quenecuyeicani.

⁹ Cuitüva 'aixüa reu'erietü nayani tevi. Yu'itari nanucucueni, nicuyeica-caitüni.

Mericüsü mücü tucari 'uxipiya tucari canihücütücaitüni.

¹⁰ 'Ayumieme Huriyusixi müpaü metenitahüave 'iya manayehüiya, Hicü 'uxipiya tucari canihücütüni. Heiserie pepücahexeiyä 'a'itari pemanucucuenicü.

¹¹ Mücü müpaü tivaruta'ei, Que mü'ane 'aixüa nereu'eriecame münesi'ayeitüa, mücü canetiniutahüave, 'A'itari quenanucucue'i quenecuyeicani.

¹² Müme müpaü metenita'ivaviya, Que püpaicü mücü tevi müya mümatiutahüavixü, Quenenucucue'i quenecuyeicani.

¹³ Manayehüiya 'asipücatimaicai que müpaicütücai, metüacü Qesusi yumüiretü me'u'uvacacü mana.

¹⁴ Hicü 'ariquemüca Qesusi nitaxeiya tuqui curaruyarita. Müpaü tinitahüave, Camüsü 'aixüa pereu'erietü pecanayani. Tavari 'axa pepücareyurieneni capa vaüca pe'u'itüarienicü masi.

¹⁵ Tevi neyani. Müpaü tinivarutahüave Huriyusixi quename Qesusi hütütücai que mü'ane 'aixüa reu'eriecame meyeitüa.

¹⁶ 'Ayumieme Huriyusixi meniveiyacaitüni Qesusi müpaü mütiyurienecaicü 'uxipiya tucarisie.

¹⁷ Qesusisü müpaü tinivaruta'eiya, Ne'uquiyari müya tiniu'uximayatani hicüque, neta müya netiu'uximayata.

¹⁸ 'Ayumieme masi cuini mieme menicuvautüvecaitüni Huriyusixi me'imienique, 'uxipiya tucari 'inüariyari mayeyeitüaximecaicü, masisü cuxi Cacaüyari müxatacaicü yu'uquiyaritüme, Cacaüyaripaü 'anetü 'ayuyeitüvatü.

Cacaüyari Nu'aya heiserie que mürexiya

¹⁹ Hicü 'ayumieme Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, nu'aya 'asipücaüve yücümana, que mütxeiyä yu'uquiyari

yatiryuriene xeiçua püyüve. Tita mütiyuriene 'iya, müpaüta yaxeiçua tiniyuriene ni nu'aya.

²⁰ Ne'uquiyari yunive pünaqu'erie. Naime catinixeisitüani que mütiyuriene 'iya. 'Içü que mütiyuriene 'esiva marivemecü xeiçua, yemecü nixeisitüamücü mamarivavemecü, xemühüxianicü xeme.

²¹ Ne'uquiyari mütivaranucu'uitüvapaü müquite, tucari mütiyarupitüvapaü nu'ayata müpaü catinivaru'uitüvani müme müyuvaüriya müvaranucu'uitüanicü.

²² Mücü meta, ne'uquiyari xeime püca'inüata 'isücamepaü, masi heiserie nipitüani yunive 'isücamepaü mita'inüatacü naime,

²³ yunaitü ve'eme memü'eriecacü nu'aya, yaxeiçua ve'eme memü'eriepaü 'uquiyarieya yunive meiyenü'a. Que mü'ane ve'eme müca'erie nu'aya, ve'eme püca'erie 'uquiyarieyata meiyenü'a.

²⁴ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nenuqui mü'enie, yuri t'eririetü 'iya münesiheyenü'a, mücü tucari mücaxüve canexeyani. 'Isücame hüxie pücatacueviyani, masi niuyupata, camüquitüri, 'ayeyuritü püta hicü.

²⁵ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tucari naye'amücü, hicüri naye'aniri, quepaucua müquite memi'enieni Cacaüyari Nu'aya 'utaniucame. Müme memü'enanani mecanayeyuyuricacuni.

²⁶ Ne'uquiyari yücümana tucari que mürexeya, müpaü yaxeiçua tinipitüani yunive tucari mexeyanicü yücümana.

²⁷ Heiserie tipitüata 'isücamepaü müva'inüatacü Yuri Tevi mühücücü.

²⁸ Tixaü xepücahüxyaca 'icücü. Tucari naye'amücü quepaucua yunaitü memucateuqui memi'enieni 'iya 'utaniucame.

²⁹ Mepüvaticüneti. Müme 'aixüa memütëyuricai menanucu'uicuni tucari memüpitüarienicü, 'axa memütëyuricai mete'anucu'uni memanutaxüriyanicü.

Que memüte'ihecüata Cürisitu

³⁰ Ne necümana 'asinepücatiyüve. Que nemüt'i'ena, müpaü nepütiva'inüata 'isücamepaü neyüanetü. Que mütiheiserie nepüva'inüata nemüca'icuvaunecü tita münetinaque ne, tita müтинаque 'iya münesiheyenü'a püta nemücuvaunecü.

³¹ Ne xüca nehepaüsita netihecüatanique, yuricü nepücatihēcüataniqueyu.

³² Xevitü 'ecaniyueicani mütihecüata nehepaüsita. Necatinimaica 'iya yuri mütihecüatacü nehepaüsita que mütihecüata.

³³ Xeme Vanisüa xecanivarenü'ani. Mücü tita yuri müraine hepaüsita tiniutahecüata.

³⁴ Ne masi nepüca'itanaqu'eri tita teüteri memütehecüata nehepaüsita, perusü 'ipaü necaniutaineni xemütavicueisitüarienicü xeme.

³⁵ 'Iya cüxeme canihücütücaitüni tatü hecüarivietü. Xeme xeniyuvaüriyacaitüni xemüyutemamaviecacü 'iya yatixehcüariviyacacu yareutevitü.

³⁶ Mücü nehepaüsita mütihecüata, mücü masi türücaüyemecü catinihecüatani, tita mütihecüatacai Vani 'esiva xeiçua tihecüatacacu. Tita nemütiryuriene, ne'uquiyari que münetiupitüa nemeye'atüanicü, 'icü 'uximayasca que nemütiryuriene, 'icü nehepaüsita tinihecüatani quename ne'uquiyari nesihyenü'a.

³⁷ Mücürita ne'uquiyari münesiheyenü'a, mücütütü nehepaüsita tinihecüatani. Xeme hasuacua xepüca'i'enievave 'utaniucame, xepüca'ixeyavave que mütiyuxexeya.

³⁸ Niuquieya xepücahexeiyä xehesie yuhayevame yuri xemücate'i'eriericü que mü'ane 'Iya meiyenü'a.

³⁹ 'Utüaricasie xequetenecuvava, müpaü xemütecu'erivacü quename mücücü tucari mücaxüve xehexeiyä. Mücütütü canihücütüni tita nehepaüsita mütihecüata.

⁴⁰ Xepücayuvaüriya nehepa xemahuni tucari xemexeyanicü.

⁴¹ Tita teüteri memütexata visi menetexeyatü, mücü nepüca'utanaqui'eri.

⁴² Siepüre nepüxehetima xeme, xemücajuhayevecü xe'inaqui'erietü Ca-caüyari.

⁴³ Ne necaninuani ne'uquiyarisüa nemiemetütü. Xemeri xepücanesi'utanaqui'eri. Xüca xevitü nuani yuhesüa miemetütü püta, xecanitanaqui'ericiuni 'iya.

⁴⁴ Que xeteyüvave yuri xemüteta'erienicü xüca xe'itanaqui'erieni tita xemütexata visi xeteyuxeiyatü, xücarita xecatecuvautüveni 'iya muyuxevi Cacaüyaritütü visi mütxexeyanicü xeme.

⁴⁵ Müpaü xepücatecu'erivani quename nexetaxaneta ne'uquiyari hüxie. Xevitü 'acaniuyeicani müxexaneta. Muisexi canihücütüni. Hesiena xeniu yuri xepüte'erie.

⁴⁶ Xücasü yuri xete'eriecaque Muisexisie, nehiesietari yuri xepüte'eriecaqueyu. 'Iya nehepaüsita tiniuti'ütüani.

⁴⁷ Xüca 'iya 'utüaricayasie yuri xecate'erieca, queri yuri xeteta'erieni tita nemüticuxatasie.

6

Que mütiivarumi 'auxüme miriyari

(Mateu 14:13-21; Maricuxi 6:30-44; Rucaxi 9:10-17)

¹ Mericüsü 'arique caneyani Quesusi. Carereya haracunayarisie Tiveriya müracutevasie 'anutaüye neta'ani.

² Yümüiretü mecanicuveyiatüvecaitüni teüteri 'inüari memüxeyacaicü que mütiyurienecai tecuicucate vahesie.

³ Hicü hürisie neutiyune Quesusi. Mana necateitüni, teyü'üquitüvametemamata metehetitecai hamatüana.

⁴ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahuracaitüni.

⁵ Hicü Quesusi heutaniereca, yumüireme varuxeiyaca hepana me'atihume, müpaü tinitahüave Piripe, Haque tepeinanaiyu pa 'ime memütecuanicü.

⁶ Müpaü tiutayü 'i'isipatü. Mücüsietü tinimaicaitüni que mütiyurienequecai.

⁷ Hicü Piripe nita'eiyä, Pa huta sienituyari 'inüariyarisie 'atü capütinaque vahesie mieme yuxexüitü 'esiva xEICÜa memita'üixüanicü.

⁸ Xevitü teyü'üquitüvametemama 'Atürexü mütitevacai Simuni Pecuru 'ivaya müpaü tinitahüave,

⁹ 'Ena puyeica temaicü sevara payari 'auxüvime huta quesüteyari vara'ütü. Perusü 'icü que tipaüme yumüireme vahesie mieme.

¹⁰ Quesusü müpaü tiutayü, Xequenivaranucayasa teüteri. Mana vaüca nacu'uxayacaitüni. Hicü 'uquisi menanucayaxe 'auxüme miriyari meyu-paümetü yacütüniquetü.

¹¹ Hicü Quesusi nenu'üni pa. Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari tini-varumini mana memütitecai. Yaxeicüa tinivarutahüave memütitecaicai.

¹² Hicü me'utihuxacu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Xequeneucuxeüri tarimeyari manuyuhayevaxü capa ruयेvenicü.

13 'Ayumieme mecanicuxeürieni. Tamamata heimana huta quirivayari meniutihüniya tarimeyari tecua'amete memicu'eirie 'auxüme sevara pararisie mieme.

14 Mericüsü teüteri me'ixeyaca 'inüari mütiuyuri müpaü meniu-tyuanecaitüni, Cari yuricü 'icü canihücütüni 'iya tixaxatame cuiépa 'umamie.

15 Hicü retimaica Qesusi quename me'axüaniquecai me'iviyaquecai tiva'aitüvame memayeitüanicü, tavari yuxaüta mana neutiuyune hürisie.

Qesusi que mütiuyecacai haracunasio

(Mateu 14:22-27; Maricuxi 6:45-52)

16 Mericüsü quepaucua tau macayunixü teyü'üquitüvamete mana meniu-canaxüani haracunapai.

17 Canuvasio mecayaxeca haracuna 'anutaüye menecüne Caperünaumepai. Hicü niucuyüeri. Qesusi vahesüa pücanuavecai cuxi.

18 Carima 'u'ecacacu haracuna niuyuanecaitüni.

19 Hicü yateva 'auxüme 'ataxeime quirumeturuyari me'uhutü mecanixeyia Qesusi haracunasio 'uyeicame canüva hepa 'amiecame. Meniutimamani.

20 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne nepühücü. Xepücaheumamaca.

21 Hicü meniyuvaüriya memitanaqui'erienicü canuvasio. Yapaucua canuva nivataneni cuiépa haque memeucünecai.

Teüteri que memüte'icuvautüvecai Qesusi

22 Mericüsü 'uxa'arieca teüteri haracuna 'anutaüye memüti'ucai mecani-ueniere mana mucateicü xevitü canuva xeiçüa, hipatü pücatixaü. Mepune-nierixü Qesusi müca'acayerüvecai mücü canuvasio teyü'üquitüvamete vahamatü, masi teyü'üquitüvamete memecü yuhücüate.

23 Hipatüta canuvate meneyecüne Tiveriya. Mana hura meniu'axüani haque pa memeticuai Ti'aitame pamüpariyusi 'ipitüacu Cacaüyari.

24 Me'uneniereca teüteri Qesusi mana müca'uyeicacaicü, teyü'üquitüvametemamata memüca'u'uvacaicü, mümetari canuvasio mecayaxeca menecüne Caperünaumepai me'icuvautüvetü Qesusi.

Qesusi pa tucari tiyupitüvame mühücü

25 Haracuna 'anutaüye meheitaxeyaca müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, quepaucua pepunua 'uvapai.

26 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xepücanesicuvautüve 'inüarite xemüxeicü. Pa xemeticuaicü xemetihuxaicü püta xepünesicuvautüve.

27 Xepücate'uximayaca 'icuai mütipünive xema'ivacü xeiçüa. Xequetene'uximayaca püta xeme'ivacü 'icuai 'amütiterive tucari mücaxüve müxepitüa Yuri Tevi mütixemini. 'Uquiyarieya Cacaüyaritütü ni'inüaritüani 'iya.

28 'Ayumieme müpaü metenitahüave, Queri teteyurieca Cacaüyari 'uxi-mayasicaya temüte'uximayacacü.

29 Qesusi müpaü tivaruta'ei. 'Icü canihücütüni Cacaüyari 'uximayasicaya, yuri xemüte'eriecacü 'iya meiyenü'asie.

30 Müme mete'icühüave, Mericüte, tita petiyuriene 'inüari, temixeyiacü, yuri temümateta'erierenicü. Que petiu'uximayata.

31 Tame tatevarima manana payari metenicuacaitüni macumavesie, que müre'uxa, Taheima mieme pa tinivamicuacaitüni.

32 Hicü Quesusi müpaü tivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, Muisexi capühücütücai que mü'ane müxe'umi mücü pa taheima mieme. Ne'uquiyari püta tinixemicuani tita yuricü mütipa taheima mieme.

33 Que mü'ane taheima macaneica, tucari müvamicua cuiepa memütama, mücütütü canihücütüni Cacaüyarisüa mieme pa.

34 Müme metehühüave, Ti'aitame, 'aheyemecü quetatineumicua 'icü pa.

35 Quesusi müpaü tivarutahüave, Ne necanihücütüni pa tucari tiyupitüvame. Que mü'ane nehesüa müye'ani pücaheuhacamücüni. Que mü'ane nehesie yuri müti'erie havai pücaheuharimücüni hasuacua.

36 Masi yanepütixecühüavecai, xepünesixeiya peru yuri xepücate'erie.

37 Naime ne'uquiyari münepitüta nehesüa püye'ani. Que mü'ane nehesüa müye'ani, tacua nepüca'anuyehüani.

38 Ne taheima nepüca'acane tita münepitüta yanemütiyurienenicü. Tita mütinacua 'iya münesiheyenü'a püta yanemütiyurienenicü nepacane.

39 'Ipaü catininaqueni 'iya münesiheyenü'a, nai münepitüta nemücaheiyehüanicü ni xeime, masi nemenucuetüanicü tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

40 'Ipaürita catininaqueni ne'uquiyari, yunaitü memixeiya nu'aya, yuri memüte'erie hesiena, tucari mücaxüve memexeiyanicü. Ne nepüvaranucu'uitüani tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

41 Hicü Huriyusixi meniniuquixiecaitüni hepaüsitana müpaü mutayücü, Ne pa necanihücütüni taheima macane.

42 Müpaü menitiyuanecaitüni, 'Icü catiquesusi Cuse münu'aya. Tame quemasieya varusieya tepüvamate. Quetütü paine hicü taheima macane.

43 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Xepücaniuquixieca yusata.

44 Xevitü püca'yüve nehesüa müye'ani, me xüca ne'uquiyari münesiheyenü'a 'enucuhana xecüa pü'yüve. Ne tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare necanenucuetüamücü.

45 Texaxatamete vaxapasie müpaü catine'uca, Cacaüyari tiniva'üquitüaca yunaime. Yunaitü memü'enanana ne'uquiyari que maine, memüteyü'üquitüa, müme nehesüa mecaniye'axüacuni.

46 Perusü xevitü püca'ixeyave ne'uquiyari. Que mü'ane Cacaüyarisüa miemetütü 'amuyeica, mücü xecüa canixeyaveni ne'uquiyari.

47 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehesie yuri müti'erie, tucari mücaxüve canexeyani.

48 Ne pa tucari tiyupitüvame necanihücütüni.

49 Xetevarima manana payari metenecuacaitüni macumavesie. Müme menecuini.

50 'Icü canihücütüni pa mayeyuri taheima macaneica tevi miticuanicü mücamünicü.

51 Ne necanihücütüni pa mayeyuri taheima macane. Xüca tevi 'icü pa 'uticuan, yuhayemecü payeyurini. 'Icü pa nemüyetuani ne, nevaiyari canihücütüni, cuiepa memütama vatucari cani'ayumiemetüni.

52 Hicü Huriyusixi meniyuxamuriyetüvecaitüni yameteyücühüavetü, Quetütü pü'yüve 'icü yuvaiyari mütasimicua temiticuanicü.

53 Quesusi 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca xeca'itucuan Yuri Tevi vaiyarieya, xüca xuriyaya xeca'anu'ieni, tucari xepücahexeiyayuhesie.

⁵⁴ Que mü'ane nevaiyari mücua'a nexuriya mü'ie, tucari mücaxüve canex-eiyani. Tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, necanenucuquetüamücü.

⁵⁵ Ne nevaiyari yuricü caní'icuaítüni, nexuriya yuricü cananu'ivani.

⁵⁶ Que mü'ane nevaiyari mücua'a nexuriya mü'ie, mücü nehésie tiviyatü niyuhayevamücü, neta hesiena netiviyatü netinehayeava.

⁵⁷ Ne'uquiyari mayeyuri cueipa que münerenü'apaü, ne que nemürayeyuri ne'uquiyaricü, müpaüríta yaxecüa que mü'ane münesicua'a, mücüta canayeyuricamücü necümana.

⁵⁸ 'Icü canihücütüni pa taheima macane. Xetevarima que memüte'ucuai que memüte'ucui, müpaü püca'ane. Que mü'ane 'icü pa mücua'a yuheyemecü canayeyuricamücü.

⁵⁹ Müpaü niutayüni Caperünaumesie ti'üquitatü tuquita.

Niuqui tucari mücaxüve hepaüsita

⁶⁰ Hicü 'ayumieme teyü'üquitüvametemama yumüiretü me'u'enanaca müpaü meniutiyanüni, 'Icü niuqui canicuaniveni. Quepai püyüve mi'enieni.

⁶¹ Qesusi yu'iyarisie retimaica memüniuquixiecaicü teyü'üquitüvametemama 'icü hepaüsita, müpaü tinivarutahüave, 'Icücü xetetiquetamürique 'acu.

⁶² Qesü yüniqueyu xüca xe'ixeiyanique Yuri Tevi mana 'utimiecame haque meripai mecatei.

⁶³ 'Iyari canihücütüni tucari tiyupitüvame. Vaiyari 'asipüca'yüni. Tita nemütixecuxaxatüva ne, mücü caní'iyaritüni canitucaritüni.

⁶⁴ Peru hipatü xeme yuri xepücate'erie. Qesusi matüaripai nivamaicaitüni quehate müme yuri memücate'eriecai, timaicaíta que mü'ane miyetuaniquecai.

⁶⁵ Müpaü tinicuxatacaítüni, 'Ayumieme nepütixecühüave, xevitü müca'yüve nehésüa müye'ani xüca ne'uquiyari müpaü catipitüaca.

⁶⁶ Mücücü yumüiretü teyü'üquitüvametemama yucutama menitacüni, hamatüana mepüca'u'uvacairi.

⁶⁷ 'Ayumieme Qesusi müpaü tinivarutahüave tamamata heimana yuhutame, Xemeríta xeteyuvaüriya xemüyehu.

⁶⁸ Simuni Pecuru müpaü tinita'eiya yucu'imavatü, Ti'aitame, quepai rahésüa tepütéyehu. 'Ecüsü niuqui tucari mücaxüve hepaüsita pecanexeiyanüni.

⁶⁹ Hicürixüa yuri tecateniuta'erieni, tecamanetimani 'ecü que mü'ane Ca-caüyarisüa mümieme müpasie pemühücücü.

⁷⁰ Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü necatixe'anayexei tamamata heimana yuhutame xeme. Xevitü xeme Cauyumariepaü caní'aneni.

⁷¹ Mücü Cura Simuni nu'aya 'Iscariutitanaca nixatacaítüni. Mücü niyetuaniquecaítüni xevitü mühücütücai tamamata heimana yuhutatü.

7

Qesusi 'ivamama yuri que memücate'eriecai hesiena cuxi

¹ Mericüsü 'arique Qesusi Carereya niuyeicacaitüni. Püca'yuvaüriyacai Cureya muyeicani Huriyusixi memicuvautüvecaicü me'imienique.

² Hicü Huriyusixi va'ixüarari nahuracaitüni quepaucua xamaru memutiveviva.

³ 'Ivamama 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Uva peyeyame Cureya quenemie, 'ahésüa miemete teyü'üquitüvamete memixeyacü tita pemütüyuriene.

4 Tevi 'avie capütüyuriene, ticuvaunetü yunaime vahürüpa mumarivanicü. Xüca müpaü petiyurieneni, pemasiücüme quena'ayeitüa cuiepa memütama vahüxie.

5 'Ivamamata yuri mepücate'eriecai hesiena.

6 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Ne netucari püca'aye'ave cuxi. Xeme tixaü xepücatetacuevi.

7 Cuiepa memütama mepücaüvave memüxe'uxive'erieca. Ne püta mecaneni'uxive'erieca vahepaüsita nemütihecüatacü, tita memüteyurie 'axa mü'anene nemutainecü.

8 Xemeri xequene'ixüarayü. Ne cuxi nepüca'ixüaramie 'icüsie, netucari müca'aye'avecü cuxi.

9 Müpaü tivarutahüaveca Carereya niyuhayeva.

Qesusi que mütiuyuri 'ixüaripa quepaucua xamaru memutiveviva

10 Hicü 'ivamama meheu'ixüarayucacu 'iyata neyani 'arique, 'avie xEICÜa cayuhcüatatü.

11 Hicü Huriyusixi meneicuvautüvecaitüni 'ixüaripa müpaü me'utiyaütü, Haque peyeica 'iya.

12 Teüteri väuca mepütecuxatacai hepaüsitana, 'avie xEICÜa. Hipatü müpaü meniutiyanecaitüni, Masi 'aixüa pütiuca'yari. Hipatüri mete'utiyanecai, Tixaüsietü püvareuyexürüva teüteri.

13 Masi xevitü teüteri vahürüpa pücatixatacai hepaüsitana yunaitü memüvamacarücaicü Huriyusixi.

14 Hicü 'ixüarari hixüaparietari Qesusi neutiyune tuquipa. Mana tini'üquitacaitüni.

15 Huriyusixi menihüxiyacaitüni yame'utiyaütü, Queri timaive 'icü 'utüarica. Pücatiyuti'üquitüave.

16 Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Tita nemüti'üquita nesüa pücamieme. Que mü'ane munesiheyenü'asüa püta canimiemetüni.

17 Xüca tevi yuvaüriyani yamüticamienicü tita mütinaque 'iya, catini-maicamücü tita nemüti'üquita hepaüsita, xüca Cacaüyarisüa miemetüni, me xüca necümana ne'utaineneni nusu.

18 Que mü'ane yücümana mutaine catinicuvauneni visi müticühüavarüvanicü. Que mü'ane müticuvauneni visi müticühüavarüvanicü 'iya meiyenü'a püta, mücü yuri paine, tita mücatiheiserie pumave heisiena.

19 Camü Muisexi catixe'upitüa 'inüari niuquiyari xemeixeyanicü. Perusü ni xevitü xeme yapücatiamie 'inüari niuquiyarisie. Titayari xenetecuvautüve xenesimienique.

20 Teüteri müpaü mete'ita'ei, Cari cacaüyari 'axa mü'ane pümasinü'ü. Quepai masicvaune masimienique.

21 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Ne 'uxipiya tucarisie heiva xEICÜa tixaütü nepütüyuri, peru yunaitü xecanihüxiyaca.

22 'Ayumieme meta Muisexi nixe'upitüani xitequiya 'inüariyari. Muisexisüa pücamieme, tatevarima vahesüa püta canimiemetüni. Peru 'uxipiya tucarisie xepi'inüaritä 'uqi nunusi.

23 Xüca 'uqi 'uxitequiene 'uxipiya tucarisie Muisexisüa mieme 'inüari niuquiyari müca'ayeitüarienenicü, que xeneteheca ne nai 'aixüa reu'eriecame nemayeitüacü xeime tevi 'uxipiya tucarisie.

24 Que mütiyuxexeiya xEICÜa niuqi xepücavevieca, que mütiheiserie püta xequenevevieca niuqi.

Caticürisitu 'icü, que memutiyanecai

²⁵ Hicü Qerusaremetari hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catihücü memicuvautüve me'imienique.

²⁶ Camü yunaima vahürüpa catinicuxatani, 'asimepücatehehüave. Ta'uquiyarima xüari yuricü mepücaheitima 'icü mücürisitu heiserie mupitüarie.

²⁷ Perusü tame tecanimaica 'icü haque memieme. Quepaucua munuani Cürisitu, xevitü 'asipücatimaica haque memieme.

²⁸ Hicü Qesusi müpaü tiniuhiva tuqui curaruyarita ti'üquitatü, Xeme xenetemate 'acu, haque nememieme xetemate. Ne necümana nepücanua. Masi yuri canaineni 'iya munesiheyenü'a. Xeme xepüca'imate.

²⁹ Nesü necanimaica hesüana nemümiemecü, munesiheyenü'acü.

³⁰ Hicü mecanicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Xevitü püca'ivi tucarieya müca'aye'vecaicü cuxi.

³¹ Teüteri yumüretü yuri mecateniuta'erieni hesiena. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Quepaucua munuani Cürisitu, masi vaüca catiyurieneni 'inüarite, 'e'ivatü 'icü que mütiyuriene.

Pareusixi que memütevaretanü'a tupirisixi memiviyacü Qesusi

³² Hicü Pareusixi meniva'eniecaitüni teüteri hepaüsitana vaüca metecuxatame. Mara'acate memühüritüariecai Pareusixi vahamatü mecanivaretanü'ani tupirisixi memiviyacü.

³³ Hicü müpaü niutayüni Qesusi, Yareutevitü cuxi xehamatü neniuyecamücü. 'Arique 'iya munesiheyenü'asüa nepüyemie.

³⁴ Xepünesicuvautüveni peru xepücanesitaxeiya. Mücü meta, haque nemeyeicani xepüca'yüve xemeta'axüani.

³⁵ Huriyusixi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Que tiyune 'icü temüca'itaxeiyacü. Cüriyecusixi vasata memeutayeixüa vahesüa catiyemie, Cüriyecusixi tivareti'üquitüanique.

³⁶ Qesü 'icü titita niuqui müya mutaine, Xepünesicuvautüveni, xepücanesitaxeiya, haque nemeyeicani xepüca'yüve xemeta'axüani, haitü.

Hatüapaü mü'anene ha muhanesie miemepaü

³⁷ Hicü ve'eme tucarisie 'ixüarari heutiparirümecacu, mana niuvecaitüni Qesusi. Nahivacaitüni müpaü 'utaitü, Xüca tevi heuharimücüni, nehesüa quenuani, que'anuhareni.

³⁸ Que mü'ane nehesie yuri müti'erie, 'utüarica manuyünepaü, hatüapaü 'anenetü caniuhanecamücü taütana ha muhanesie miemepaü 'anenetü.

³⁹ Müpaü niutayüni 'Iyari xatatü memitanaqui'erieniquecai müme yuri memüteta'erieniquecai hesiena. Mücü 'Iyari mepücatanaqui'erivavecai cuxi Qesusi cuxi visi 'anetü müca'ayeitüarievecaicü.

Teüteri hixüata que memüte'uyusanaxü

⁴⁰ Hicü teüteri hipatü 'icü niuquite me'u'enieca müpaü meniutiyuanecaitüni, Yuricü mücü tixaxatame canihücütüni 'icü.

⁴¹ Hipatüta mete'utiyanecai, Cari 'icü Cürisitu canihücütüni. Hipatüta mete'utiyanecai, Masi Cürisitu Carereya pücamiemetüni.

⁴² Camü 'utüarica müpaü caranuyüne, Cürisitu Raviri püxiüyarieyatüni, quiecarisie Raviri mecateisie pümiemetüni Verenisie.

⁴³ Ayumieme teüteri hixüata meniyusana cümana.

⁴⁴ Hipatüta müme meniviyacucaitüni, perusü xevitü püca'ivi.

Tevi hasuacu pücatixatatacäi 'icü müticuxatapaü, que memutiyuanecai

45 Hicü tupirisixi meniu'axüani mara'acate memühürütüariecai vahesüa Pareseusixi vahesüa. Mümeri müpaü metenivarutahüave, Titayari xecate'i'atüa.

46 Tupirisixi müpaü metevaruta'ei. Tevi hasuacuari pücatixatatacai 'icü tevi müticuxatapaü.

47 Hicü Pareseusixi müpaü metevaruta'ei, Cari xemeta xepeuyexüriya.

48 Camü te'aitamete Pareseusixi que mü'ane müme hesiena yuri pütiuta'eri.

49 Peru 'icü teüteri 'inüari niuquiyari memücamate 'axa mepütecühüavarüva.

50 Hicü 'iya meripai Quesusisüa munua yüvicüta Nicuremu müpaü tinarutahüave, xevitü mühücütücaicü müme,

51 Camüsü ta'inüari niuquiyaricü tepüca'enutahüani tevi xüca meri teca'ienieni que mutaine, xüca teca'imaica que mütiyuriene.

52 Mümeri müpaü metenita'eiya, Qesü 'ecütari Carereya petimieme. Quetinecuvava, quetinexeiyani Carereyasie müca'ayenevecü tixaxatame havaiçü.

'Uca muviyari xeime cünayamame meyucumaüvacacu

53 Yuxexuitü yuque mepeutayeixüa.

8

1 Quesusisü yemurisie neyani Huriva Mati'u müracutevasie.

2 Ximeri tavari tuquipa ninuani. Yunaitü teüteri hesüana meni'axecaitüni. Mana 'ayerüca tiniva'üquitüacaitüni.

3 Hicü te'utüvamete Pareseusixi vahamatü mecani'atüirieni 'uca muviyarie xeime cünayamame meyucumaüvacacu. Hixüapa me'itaqueca

4 müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'icü 'uca caniuviyarieni xeime cünayamatü meyucumaüvame.

5 'Inüari niuquiyarisie Muisexi müpaü catatinü'aitüani tetexicü temüvatituaxanicü müya memüyüa. Camüsü que petayüni 'ecü.

6 Müpaü meniutiyuani me'i'isipatüvetü me'itaxanetaque. Quesusisü 'anacatusireca, cuipea tiniuta'utüani yu'itüvamecü.

7 Müme 'ameteheuterecu meheicu'ivaviyatü, 'iya nanucuqueni. Müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane xeme 'axa mücatiyrieve, mücü meri pitatuaxa teteçü.

8 Tavari 'anacatusireca, cuipea tiuta'utüa.

9 Mümeri memü'enana, va'iyari vatate'acacu, meneutayeixüani yuxexuitü me'ayecücatü, 'uquiravesixa meri. Qesusi yuxaüta niyuhayeva, 'uca hixüapa müvecai tiyuhayevaxüta.

10 Hicü 'anucuqueca Qesusi, hipame cavaxeyatü, 'uca xeixüa, müpaü tinitahüave, Neuxei, 'uca, haquevari müme masixanetamete. Xevitü 'ahesie carahüa.

11 'Iya tiutayü, Ti'aitame, haquevasü. Qesusi titahüavixü, Neta 'ahesie nepücatihüani. Quenemie, tavari 'axa pepücareyurienei.

Qesusi cuipea memütama vahecüarivivame mühücü

12 Mericüsü Qesusi tavari tinivarutixatüani müpaü 'utaitü, Ne cuipea memütama vahecüarivivame necanihücütüni. Que mü'ane münesi'anuveiya yüvipa püca'uyeicani, masi hecüariya canexeiyacamücü tucaritüme.

13 Pareseusixi 'ayumieme müpaü metenicühüaveni, 'Ecü 'ahepaüsita xeixüa pecatinihecüatani. Tita pemütihecüata pücauyari.

14 Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Sepasü nehepaüsita nemütihecüata, tita nemütihecüata puyuri nemütimatecü haque nememieme que nemütimie. Xeme 'asixepücatemate haque nememieme que nemütimie.

15 Xeme teüteri vahepaü xepüteyu'inüata. Ne püta tevi nepüca'inüata.

16 Masisü xüca ne'ita'inüataque, nepihecüatüaniqueyu tita yuricü müti'inüari nehexeiyatü, nexaüta nemüca'uyeicacü, 'iya munesiheyenü'a nehamatü muyeicacü.

17 Mücü meta, xe'inüari niuquiyarisie müpaü catine'uxani, Yuhutatü teüteri tita memütetahecüata puyuri.

18 Mericüte, ne necanihücütüni que mü'ane nehepaüsita mütihecüata, ne'uquiyari munesiheyenü'a nehepaüsita tinihecüatanita.

19 Müme müpaü metenitahüave, Haqueri 'a'uquiyari. Qesusi müpaü tivaruta'ei, Xeme xepücanesimate ne, ne'uquiyarita xepücamate. Xüca xenesimaicaque ne, ne'uquiyarita xepümaicaqueyu.

20 Icü niuquicü catinicuxatacaitüni tumini mahüriesie tuqui curaruyarita ti'üquitatü. Xevitü püca'ivi tucarieya müca'aye'avecaicü cuxi.

Que nemüreumie xepücaüyave xemeta'axüani, que mainecai

21 Hicü tavari müpaü tinivarutahüave, Nesü nepüyemie. Xepünesicuvautüveni, tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü xecanicuicuni. Que nemüreumie xepücaüyave xemeta'axüani.

22 Huriyusixi 'ayumieme müpaü metenicuxatacaitüni, Yücümana catiyumieni müpaü mutayücü, Que nemütimie xepücaüyave xemeta'axüani.

23 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme 'ena xepümiemete. Ne püta taheima necanimiemetüni. Xeme 'ena cuiepa xepümiemete. Ne püta 'ena cuiepa nepücamieme.

24 'Ayumieme yanepütixe'utahüavixü xemücuini tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü. Xüca yuri xecate'uta'erieni quename ne nehücü, xecanicuicuni tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü.

25 Müme müpaü metenicühüavecaitüni, 'Ecü que pepüpaicüte. Qesusi tivarahüave, Yemecü nepühücü tita nemütixecuxatüva.

26 Vaüca necaneixeyani xehepaüsita nemüticuxatanicü, xehesie nemütihüpanicü. 'Iya munesiheyenü'a masi yuri canaineni. Tita nemütü'eni 'iya yahainecacu, mücü nepütivataxatüani cuiepa memütama.

27 Müme 'asimepücatehetima yu'uquiyari müvacuxatüvacaicü.

28 Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Quepaucua xemenutihana Yuri Tevi, 'anari xepütehetimani ne nemühücü, necümana 'asinemücatiyuriencü. Ne'uquiyari münetiü'üquitüapaü, müpaü xeicüa nepüticuxata.

29 Mücü meta, 'iya munesiheyenü'a nehamatü caniuyeicani. Pücanesi'ucu'eiri nexaüta, neheyemecü yanemütüyuriencü tita mütinacue.

30 İpaü ticuxatacacu yumüiretü yuri mecateniuta'erieni hesiena.

Tita yuri maine canixetixünamücü, que mainecai

31 Qesusi 'ayumieme müpaü tinivarutahüave müme yuri memüte'ita'eriri Huriyusixi, Xeme nenuquisie xeteviyatü xüca xeyuhayevani, yuricü nehüca miemete teyü'üquitüvamate xecanihümetüni.

32 Tita yuri müraine xecanetimaicuni. Mücü yuri maine canixetixünamücü.

33 Müme müpaü metenita'eiya, Tame 'Apurahami tecanixiüyarimamatüni. Xeimesie mieme vaüriyarica tepücate'uti'uximayataxü hasuacua. Que pehaine, xexüxünitü xemacüne pemaine.

34 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yunaitü 'axa memüteyurie vaüriyarica meteni'uximayaca tita 'axa müti'anesie mieme.

35 Mericüte, vaüriyarica müti'uximaya yuheyemecü 'apüca'uca quiecamepaü. Quiecame nu'aya püta 'apuca yuheyemecü.

36 Xüca nu'aya xetixünamücü, panasi xexüxünitü xecanacünicuni.

37 Ne nepütimate 'Apurahami xemüxiüyarimama. Siepüre xecanenicu-vautüveni xenesimienique neniüqui müyutexiecü xehesüa.

38 Tita nemütiuxei ne'uquiyarisüa yanepüticuxata. Xemesüari tita xemüte'u'eni yu'uquiyarisüa yaxepütecahu.

39 Müme müpaü mete'ita'ei, Tame ta'uquiyari 'Apurahami canihücütüni. Qesusi müpaü tivarutahüave, 'Apurahami xüca xexiüyarimamatüni, 'Apurahami que mütiyurienecai yaxequeteneyurieca.

40 Masi hicü xepünescuvaütüve xenesimienique. Ne necanitevitüni nemütixecuxaxatüva tita yuri müraïne que nemütü'enaxü Cacaüyarisüa. Xehepäü capütüyuri 'Apurahami.

41 Xeme xe'uquiyari que mütiyuriene yaxetenicahuni. Mete'itahüave, Tametütü tavarüsü que mü'ane mücacünayatücai, mücü pücatasi'utivevi. Xei 'uquiyariyari tecanexeyani Cacaüyaritüme.

42 Qesusi müpaü tivarutahüave, Xüca Cacaüyari xe'uquiyaritüni, xecaneninaqu'eriecaqueyu ne. Ne Cacaüyarisüa necaneyeyani necaninuaniri. Mücü meta, necümana nepücanua. 'Iya püta caneneyenü'ani.

43 Titayari xecatehitimaivave tita nemütixata. Xemücaüvavecü neniüqui xemü'enieni, 'ayumieme xepüca'iquema.

44 Xeme yu'uquiyarisüa xecanimiemetetüni Cauyumariesüa. Xecaniyu-vauiriyani yaxemüteyuriecacü tita müthive'erie xe'uquiyari. 'Iya meripai catiniyumevani. Tita yuri müraïnesie tiviyatü 'apüca'uvecai, tita yuri müraïne mumavecü hesiena. Quepaucua 'itaricacü müticuxata, yücümana tinicuxatani müti'itavacü, memüte'itava müva'uquiyaricü.

45 Ne püta yuri nemainecü, yuri xepücanete'eriri.

46 Que mü'ane xeme nehesie pürahüani, 'axa nemütüiyuri 'utaitü. Me xüca yuri nehaineni, titayari yuri xecanete'eriri.

47 Que mü'ane Cacaüyarisüa mümieme cani'enieca tita Cacaüyari müticuxata. 'Ayumieme xepücaheu'enana, Cacaüyarisüa xemücamiemetecü.

Cürisitu que 'amütiuyeicacai sutüapai

48 Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Cari 'aixüa tenitüiyuaneni quename 'ecü pesamariyatanaca, quename cacaüyari 'axa mü'ane masinü'ü.

49 Qesusi tivaruta'ei, Neri cacaüyari 'axa mü'ane pücanesinü'ü. Masi 'aye'ame ne'erietü nepixata ne'uquiyari, xeme püta ne'aye'ame xecanesi'erietü xepünesixata.

50 Ne tixaü nepücaticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü. Que mü'ane müticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü, que mü'ane 'isücamepaü müva'inüata, mücü 'acaniuyeicani.

51 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca tevi neniüquisie yatıcamieni, hasuacua pücahetimani müya.

52 Huriyusixi müpaü mete'itahüave, Hicürixüa tepütehetima cacaüyari 'axa mü'ane mümasinü'ü. Camü 'Apurahami caniumüni, texaxatameteta mete'ucü. 'Ecüsü müpaü pecanaineni, xüca tevi neniüquisie yaticamieni, müya pücamaiça hasuacua.

53 'Ecü que petive'eme ta'uquiyari 'Apurahami 'asicayüvecacu. Mücü caniumüni, texaxatameteta mete'ucü. Titari pera'ayeitüaxime.

54 Qesusi tivaruta'ei, Xüca ne visi nehainenique nehepaüsita, tixaü pücatihücütüni queyu visi que nemüticühüavarüvaniqueyu. Ne'uquiyari canihücütüni que mü'ane visi maine nehepaüsita. Xeme yaxepütiyuane quename xecacaüyari 'iya.

⁵⁵ Masi xepücaheitimaivave. Nesü püta necanimaica. Xüca nehainenique quename neca'imate, xehepaü neti'itavatü nenayaniqueyu. Masiri necanimaica, niuquieyasie yanepüticamie.

⁵⁶ Xe'uquiyari 'Aurahami cuini mieme tiniyutemavieca netucari ha'erivatü mixeyacü. Nixeyia, tinaqui'acai.

⁵⁷ Huriyusixi 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Ecü huta teviyari heimana tamamata viyari pepücahü. Que petixei 'Aurahami.

⁵⁸ Quesusi tivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'Aurahami 'aca'uyeicacacu cuxi, 'aneniuyeicani ne.

⁵⁹ Hicü 'ayumieme tetexi mecaniutitücü me'ituaxaque. Quesusi niyuti'avieta, tuqui curaruyarita nivayeyani vasata 'umietü.

9

Quesusi que mürenayehüa tevi 'acüpetü mutinuivaxü

¹ Hicü mana 'uyemietü tevi niuxeiya 'acüpetü mutinuivaxü.

² Teyü'üquitüvemetemama müpaü metenita'ivaviya, Ti'üquitame 'acu, quepai 'axa pütüyuri, 'icü 'axa tiuyuri, 'uquiyarimama nusu 'axa mepüte'uyuri, 'acüpetü mutinuivaxücü.

³ Quesusi müpaü niutayüni, 'Icü müpaü püca'ane 'axa mütiuyuricü, ni 'uquiyarimamata 'asimemüte'uyuricü müpaü püca'ane. Mümasiücürecü Cacaüyari que mütiyuriene hesiena püta cani'aneni.

⁴ Caneuyeveca 'iya munesihyenü'a que müti'uximaya, yanemütiyurienenicü ne 'uhecüacacu cuxi. Yüriya 'acanamieni quepaucua mücayüve müti'uximayaca.

⁵ Quepaucua cuiepa nemuyeica, necanihecüariyatüni cuiepa memütama vahesie mieme.

⁶ Müpaü 'utayüca niuta'aüsicavieni cuiepa. Haxu 'uhaviyaca yu'aüsicacü, hüxitana haxu nevirixüani.

⁷ Müpaü tinitahüave, Quenemie, mana quenehütaimami ha mayema Siruhe müracutevasie, taniuquicü Mutanü'arie müracutevasie.

Hicü neyani, nanacahütaima, heunieretü 'ayaca, nacunuani.

⁸ Hicü 'auravatariri, mümeri meripai memixeyacai rimusinavieneme, müpaü meniutiyanecaitüni, 'Icü catihücü mana mutiyeixacai müticu'ivavacai.

⁹ Hipatü mete'utiyanecai, 'Eri, 'iya pühücü. Hipatüta mete'utiyanecai, Tixaüsüari, hepaüna pütüyuxexeyia xeixüa. 'Iyasü müpaü nainecaitüni, Ne nepühücü.

¹⁰ Hicüsü müpaü metenitahüave, Mericüte, que petiunieritüarie.

¹¹ 'Iya müpaü tivaruta'ei, Mücü tevi Quesusi mütitveva haxu 'uhaviyaca nehüxita canenavirixüani. Müpaü netiutahüavixü, Siruhe quenemie quenehütaimamie. Neheyaca ne'anacahütaimaca nepanutanierixü.

¹² Müme metehühüave, Haqueri mücü. Hauqui, tiutayü.

Pareusixi que memüte'ita'ivaviyaxü macüpecai manayehüiya

¹³ Mericüsü Pareusixi vahesüa mecaneivitüni macüpecai.

¹⁴ 'Uxipiya tucari nihücütücaitüni quepaucua Quesusi haxu muhaviyaxü menutanieritüa.

¹⁵ 'Ayumieme tavari menita'ivaviya Pareusixi que tiunierixü. 'Iya müpaü tivarutahüave, Haxu pünesi'avirixüa nehüxita, nepanacahütaimaxü, hicü nepuniere.

16 Pareseusixi hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, Xüari 'iya tevi Cacaüyarisüa pücamieme, 'uxiپیایا 'inüariyarisie yamücaticamiecü. Hipatü mete'utiyuanecai, Quepaü tiyüve tevi 'axa mütiyuriene 'inüari 'ipaü 'aneneme mütiyuriene. Hixüata mepuyusanaxüa.

17 'Ayumieme tavari müpaü metenitahüave macüpecai, Que pe'utaine 'ecü 'iya hepaüsita. Pümasi'anutanieritüa. 'Iya rainecai, Catinixaxatametüni.

18 Hicü Huriyusixi yuri mepücate'uta'eri quename 'acüpecai 'anutanierixü, 'arique xeicüa yuri mepüte'uta'eri mevarutahüaveca manutanierixü 'uquiyarimama.

19 mevaruta'ivaviyaca müpaü me'utiyuatü, 'Icü tixenive, hepaüsitana xemutiyuane quename 'acüpetü 'utinuivaxü. Que yüanetü hicü peuniere.

20 'Uquiyarimama menivaruta'eiya yame'utiyuatü, Tame tepütemate 'icü tanive mühücü 'acüpetü mutinuivaxü.

21 Masi hicü que yüanetü meuniere 'asitepücatemate. Quepai menutanieritüa 'asitepücatemate. Mücü xequeneuta'ivaviya. 'Ecaniuteviniri, yücümana caniyutaxatamücüri.

22 'Uquiyarimama müpaü meniutiyuanecaitüni Huriyusixi memüvamacarücaicü. Huriyusixi meyu'enieca müpaü meteniyücühüavecaitüni, quename xüca xevitü yutahecüatanique Cürisitusie tiviyatü, tuqita capitüarieniqueyu.

23 'Ayumieme 'uquiyarimama meniutiyuani, 'Ecaniuteviniri, xequeneuta'ivaviya mücü.

24 Hicü hutarica menitahüave tevi macüpecai. Müpaü metenitahüave, 'Aixüa queneutayüqui Cacaüyari hepaüsita. Tame tepütemate 'icü tevi 'axa mütiyuriene.

25 Mücü müpaü tivaruta'ei, Me 'asinepücatimate xüca 'axa tiyuriene. 'Icü xeicüa necatinimaica ne. 'Ana nepacüpecai, hicürixüa nepeuniere.

26 Hicü müpaü metenitahüave, Que masi'uyuri. Que matiunieritüa.

27 Müpaü tinivaruta'eiya, Meripai yanepütixe'utahüavixü, xepücaheu'enana. Que xete'enacu tavari. Xemeta teyü'üquitüvame memama xecate'acünicu.

28 Müme 'axa mepüte'itahüavixü müpaü mete'icühüavetü, 'Ecüsü hesüana mieme tiyü'üquitüvame pepühücü. Tame Muisexisüa miemete teyü'üquitüvamate tepühüme.

29 Tame tecatenimaica Cacaüyari mütitahüavixü Muisexi. 'Icü püta 'asitepücatemate haque memieme.

30 Tevi müpaü tivaruta'ei, Camüte, 'icü pümarive. Xeme 'asixepücatemate haque memieme, peru pünesi'anutanieritüa ne.

31 Tepütemate Cacaüyari mücava'enie 'axa memüteyurie. Masi xüca tevi Cacaüyari 'ayexeiyani, xüca yaticamiene tita mütinaque Cacaüyari, cani'eniecamücü 'iya.

32 Sutüapai hicüve pücasasiva quename tevi 'enutanieritüa que mü'ane 'acüpetü mutinuivaxü.

33 Xüca 'icü Cacaüyarisüa camiemetünique, püca'yüveniqueyu 'asimütiyuriene.

34 Müme mete'ita'ei, Cari 'ecü 'axa petiyuriene'tü peputinuivaxü yemecü. 'Ecü que petati'üquitüa tame. Tacua mecanenuyehüani.

Yu'iyarisie que memüte'acücpe teüteri

35 Mericüsü caniu'ena Qesusi quename tacua mehenuyehüa. 'Itaxeyaca müpaü niutayüni, 'Ecü yuri peti'erie que mü'ane Yuri Tevi mühücüsie.

36 'Iya tita'ei, Ti'aitame, que püpaicü yuri nemütita'erienicü hesiena.

37 Qesusi titahüave, Pepixei. Que mü'ane 'ahamatü müticuxata, mücü necanihücütüni.

³⁸ 'Iya tiutayü, Yuri nepüti'erie, Ti'aitame 'acu. Nenevieri nipitüaniri.

³⁹ Quesusi müpaü niutayüni, Ne necaninuani 'ena cuiepa nemüvapatacü, memücaheuneniere memanutanenierenicü, memeuneniere me'acücüpetü memacü necü.

⁴⁰ Mericüsü Pareseusixi hipatü hamatüana memü'uvacai 'icü meniu'enieni. Müpaü metenitahüave, Tamerita tete'acücüpe.

⁴¹ Quesusi müpaü tivarahüave, Xüca xe'acücüpenique, mücücü xehešie pücarahüivaniqueyu. Masi hicü müpaü xeputiyuane quename xeheuneniere. 'Ayumieme 'apuve xehešie que mürahüiva.

10

Muxasi vacuraru hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane quitenie mücaheutahani muxasi vacuraruta, huteicü püta meutimaque, mücü tinavayame canihücütüni catinivavamücü.

² Que mü'ane quitenie meutahani, muxasi canivahüvemetüni.

³ 'Iparevivame quitenie catineuyepivani hesiena mieme. Muxasi mecanimaica niuquieyasie. Yuxexuime püvarahüave yumuxasi que memüteteteva, nivanuuyevitüni.

⁴ Quepauca yumuxasi yunaime müvaranuyevitü, mücü varanuhaitüiyatü caniumieni. Muxasi 'utümana mecaniveiyani niuquieyasie memimatecü.

⁵ Cuyeicame mepüca'anucuveya, meniyuta'unacuni püta cu'uvamete vani-uquisie memücavamatecü.

⁶ Quesusi 'icü 'üquisica xatatü müpaü tinivacuxaxatüvacaitüni. Müme 'asimepücatehetima tita mütihücütücai mütivacuxaxatüvacai.

Quesusi muxasi vahüveme 'aixüa mütiuca'iyari mühücü

⁷ 'Ayumieme tavari müpaü niutayüni Quesusi, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, ne muxasi necanivaquitenietüni.

⁸ Yunaitü memü'axüa necanuavecacu cuxi ne, tenavayamete mecanihümetüni, menivanavatüveni. Muxasi mepücavaru'eni masi.

⁹ Ne necaniquitenietüni. Necümana xüca tevi heutahani, nitaviceisitüariemücü. Neutahamücü nivayeyeicamücü, macusiüraüye netamarieacaxüamücü.

¹⁰ Tinavayame vanavamütü vacuimütü vata'unamütü xeicüa cani'axeni. Ne püta necaninuani tucari memexeiyanicü, 'anuyuhayevame memexeiyanicü.

¹¹ Ne ti'üviyame 'aixüa nemütiuca'iyari necanihücütüni. Ti'üviyame 'aixüa mütiuca'iyari yutucari niyetuani muxasi vahesie mieme.

¹² Ti'ivame, que mü'ane mücavahüveme, muxasi mücavacuisiyari, mücü canixeiyani 'ürave 'a'amieme. Mücü muxasi nivacu'e'eirivani niyuta'unani. 'Ürave nivativiyamücü nivataxüriexüamücü.

¹³ 'Iya müti'ivamecü xeicüa pücauyucerivayurie muxasi vahepaüsita.

¹⁴ Ne necatini'üviyametüni 'aixüa nemütiuca'iyari. Nemuxasima nepüvamate, mümeta menetemate nemuxasi,

¹⁵ yaxaicüa ne'uquiyari münetimatepaü, ne nemimatepaü ne'uquiyari. Netucari necaniyetüni muxasi vahesie mieme.

¹⁶ Hipameta muxasi nepüvarexeiya 'icü xe curaruyarita memücamiemete. Neuyevaca nemüva'atüani mümeta. Neniuqui mecani'eniecuni. Xeime mehexeiyatü ti'üviyame, xe curaruyari mehexeiyatü mecanacünicuni.

17 'Ayumieme ne'uquiyari caneninaqui'erieca netucari nemüyetuacü tavari nemitanagu'erienicü.

18 Xevitü pücanesinavairieni, necümana püta necanijetuumü. Heiserie necanexeyani nemijetuanicü, heiserie nerexeyata tavari nemitanagu'erienicü. 'Ipaü ne'uquiyari canetiniu'aitüni.

19 Mericüsü tavari hixüata menyusana Huriyusixi 'icü niuquieyacu.

20 Yümüretü müme müpaü meniutiyanecaitüni, Cari cacäyari 'axa mü'ane caninüca 'iya, pücayumate. Titayari xete'i'enie.

21 Hipatüta mete'utiyanecai, 'Icü niuquieya, cacäyari 'axa mü'ane minü'ü capüniuquieya. Cacäyari 'axa mü'ane que tiyüve müvaranutanieritüni memacücepe.

Huriyusixi que memüte'ixani'eri Quesusi

22 Mericüsü 'ana 'ixüarari naye'ani quepauca hehecuame memayeitüvacai Querusaremesie. Niuhaütücaitüni.

23 Quesusi tuqui curaruyarita niyeyeicacaitüni Sarumuni 'etüpivarieyatüa.

24 Hicü Huriyusixi 'auriena menyucuxeürieni. Müpaü metenitahüave, Quepaümexa pepütasi'iyaritüca. 'Ecü xüca pecürisitütüni, heiseriemecü que-tatineutaxatüa.

25 Quesusi tivaruta'ei, Yanepütixe'utahüavixüri, haquevasü yuri xepücate'erie. 'Icü tita nemütiyuriene ne'uquiyarisüa nemiemetütü, mücü nehapaüsita catinihecüatani.

26 Masi yuri xepücate'erie, nemuxasi vahesie xemücamiemetecü, que nemütixecuxaxatüvacai.

27 Nemuxasi mepünesi'enie, neta nepüvamate, mecaneniuveyani.

28 Tucari mücaxüve nenivapitüca. Hasuacuari mepücata'unarieni. Xevitü pücavativiya nesinavairienique nemamasie.

29 Ne'uquiyari müme münesiyetüiri, mücü yemecü canitürücaüyeni, hipatü yunaitü mecaturücavicacu. Xevitü pücaüyve müvativiya 'inavairienique ne'uquiyari mamayasie.

30 Ne ne'uquiyarimatü tenitaxevini.

31 Hicü Huriyusixi tavari tetexi meniutitücü me'ituaxaque.

32 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Camü vaüca nepüxe'uxeisitüa 'uximayasaica 'aixüa mü'anene ne'uquiyarisüa mümieme. Que 'aneme 'uximayasicacü xepünesituaxa.

33 Huriyusixi müpaü mete'ita'ei, 'Uximayasaica 'aixüa mü'anecü tepücamasituaxa, 'axa pemutainecü püta tepümasituaxa. 'Ecü tevi pehücütütü cacäyari pena'ayeitüvani.

34 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Camü 'ipaü care'uxa xe'inüari niuquiyarisie, Ne xemücacäyarixi neputayü.

35 Xüari cacäyarixi varutaterüva müme vahesüa munua Cacäyari niuquieya, xüari 'utüarica cayüveni mayeyeitüarieni,

36 'iya ne'uquiyari mipataxü yuhesie mieme, cuipea meiyenü'a, quename 'axa 'utaine queri xe'utiyuane hepaüsitana, müpaü nemutayücü, Cacäyari necaninu'ayatüni.

37 Xüca yanecatiyurienei ne'uquiyari que mütiyuriene, yuri xepücaneteta'erieni.

38 Me xüca yanetiurienei, sepa yuri xemücanete'erie ne, tita nemütiyurienei püta yuri xequetene'erieca müpaü xemütetimanicü quename ne'uquiyari nehiesie tiviya, neta ne'uquiyarisie netiviya.

³⁹ Hicü tavari menicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Mücü neyani meca'iviyavecacu.

⁴⁰ Mericüsü mana neyani tavari Curutani 'anutaýe haque Vani meripai müti'üyanecai. Mana niyuhayeva.

⁴¹ Yumüiretü hesüana meni'axecaitüni. Müpaü meniutiyanecaitüni, Vani 'inüari pücatuyuri. Naime que müticuxatacai Vani 'icü tevi hepaüsita, yuri canainecaitüni.

⁴² Mana yumüiretü yuri meteniuta'erieni hesiena.

11

Rasaru que mütiümü

¹ Mericüsü tevi catinecuyecaitüni Rasaru titevatü, Vetaniya mecatei, Mariya quiecariena Maritata Mariya mü'ivayatücai quiecariena quicametütü.

² Iya Mariya canihücütücaitüni que mü'ane Ti'aitame mucaviri visi mu'üacü, quetateya mucavasiüxaxü yücüpacü. Iya 'ivaya Rasaru recuyecai.

³ Hicü 'ivamama 'ucari niuqui mecaneitanü 'airieni Qesusi yame'utiyuatü, Ti'aitame neuxei, 'iya que mü'ane peminaqui'eri tinicuyeni.

⁴ Qesusi 'u'enaca müpaü niutayüni, 'Icü cuiniya mümünicü püca'ayumieme. Masi Cacaüyari visi 'anetü mayeitüarienicü pühücü, Cacaüyari Nu'aya visi 'anetü mayeitüarienicü mücü cuiniyacü.

⁵ Qesusi nivanaqui'eriecaitüni Marita 'ivayata Rasaruta.

⁶ 'Ayumieme quepaucua mu'enaxü quename recuyecai, mana niyuhayeva huta tucari haque meyeicacai.

⁷ 'Ana müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete 'ariquemüca, Cümü tavari Cureya tepuhu.

⁸ Teyü'üquitüvamete müpaü mete'icühüave, Ti'üquitame, xique Huriyusixi mepümasicuvautüvecai memasituaxaque. Tavari petimie 'uma.

⁹ Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü tamamata heimana huta hurayari carexeiya xei tucari. Xüca hecüaripa 'uyeicani tevi, püca'uti'ücamüre, 'ena ciepa mieme hecüariya müxeiyacü.

¹⁰ Xüca yüvipa 'uyeicani pütiquetamüre hecüariya mümavecü hesiena.

¹¹ Müpaü niutayüni. 'Ariqe müpaü tinivarutahüave, 'Iya teminaqui'eri Rasaru canecusuni. Ne nepümie nemenutahütüanicü.

¹² Teyü'üquitüvamete müpaü mete'itahüave, Ti'aitame, camü xüca hecusuni pütavicueisitüarieni.

¹³ Qesusi müpaü putayü memücü. Müme cusutü me'uxipi haineme mepü'eriecaci.

¹⁴ Hicü 'ayumieme Qesusi müpaü tinivarutahüave heiseriemecü, Pemü Rasaru.

¹⁵ Mana nemücaheycacacai'cü ne'iyari 'aixüa puyü xehesie mieme, yuri xemüteta'erienicü. Masi tepuhu hesüana.

¹⁶ Hicü Tumaxi Vavari mütimevacai müpaü tinivarutahüave hipame teyü'üquitüvamete, Cümüri tepuhu hamatüana temecuinicü tametari.

Qesusi va'uitüvame mühücü tucari mühücü

¹⁷ Mericüsü Qesusi henuaca müpaü tiniutimarieni quename Rasaru nauca tucari yuriecari teuquiyapa yecaitü.

¹⁸ Vetaniya Querusareme nehuracaitüni, haica quirumeturuyari xEICÜA petevacai.

19 Huriyusixi yumüiretü meniu'axüani Marita Mariya vahesüa memüvanütüanicü va'iva hepaüsita.

20 Hicü Marita quepaucua mütiutamari quename Quesusi nuaximecai, neicunaque. Mariyari quita nayecateitüni.

21 Hicü Marita müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame, xüca 'ena pe'uyeicanique, ne'iva pücamüniqueyu.

22 Hicürita nepütimate nai pemütitavavirieni Cacaüyari, Cacaüyari pümasipitüani.

23 Quesusi müpaü titahüave, 'A'iva nanucuquemücü.

24 Marita müpaü titahüave, Ne nepütimate manucuqueni tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, quepaucua memanucu'uni.

25 Quesusi müpaü titahüave, Ne necanihücütüni va'uitüvame, tucari netihücüta. Que mü'ane nehiesie yuri müti'erie, sepa mümüqui, canayeyuricamücü.

26 Yunaitü memayeyuyuri, nehiesie yuri memüte'erie, hasuacuari mepücauini. Ipaü yuri peti'erie 'ecü.

27 Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. Ne yuri necatini'erieca 'ecü pemücürisitu, 'ecü Cacaüyari Nu'aya cuiepa 'umamie pemühücü.

Quesusi que mütiutasua haque memeicateuquixü Rasaru

28 Müpaü 'utayüca neyani. Yühücüate me'ayetecacu nitahüave yu'iva Mariya, müpaü tinitahüave 'avie, Ti'üquitame caninuani. Pümasitahüave.

29 Mücü 'u'enaca cuitüva nanucuqueni, hesüana neyani.

30 Quesusi queicarisie pücanuavecai. Manari cuxi niutivecaitüni Marita menucunaquixüsie.

31 Hicü Huriyusixi Mariyamatü memayetecai quita, meminütüacai, me'ixeiya Mariya cuitüva 'anucuquecu heyacu, mecaneiveiya, teuquiyapa metüa mana tasuanique metecu'erivatü.

32 Hicü Mariya quepaucua munua Quesusi manutivecaisie, 'ixeiya, hetüana niutitunumaqueni müpaü ticühüavetü, Ti'aitame xüca 'ena pe'uyeicanique ne'iva pücamüniqueyu.

33 Quesusi quepaucua mixei 'iya 'utasuacame Huriyusixi hamatüana memü'axüa me'utisuaname, yu'iyarisie niyumuinanecaitüni, niyu'uximatüacaitüni.

34 Müpaü niutayüni, Haque xepeicateuquixü. Müpaü mete'itahüave, Ti'aitame quenaye'a queneuxeiya.

35 Quesusi niutasuani.

36 Huriyusixi 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, Neuxei que tinaqui'eriecai.

37 Hipatü müme mete'utiyuane, 'Icü menutanieritüa macüpe, catiyüveniqueyu mipitüanicü 'icüta mücamünicü.

Rasaru que müranucuquetüari

38 Hicü Quesusiri tavari yumuinatü yu'iyarisie teuquiyapa ninuani. Mücü caniterütücaitüni, tetcü tineunacaitüni quitenie.

39 Quesusi müpaü niutayüni, Xequeuehüva tete. Müqui 'ivaya Marita müpaü titahüave, Ti'aitame, pucuri'üari.

40 Quesusi müpaü titahüave, Müpaü necamatiutahüavixü, xüca yuri pe-tita'erienie pecanixeyamücü que mütimarive Cacaüyari.

41 Hicü tete mecaneuhüani. Quesusi heutiniereca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, pamüpariyusi necamanipitüaca pemünesi'u'enicü.

⁴² Nesü nepütimaicai 'aheyemecü pemünesi'enie, masi teüteri ne'aurie memüti'u vahesie mieme, müpaü neputayü, yuri memüteta'erienicü que-name penesiheyenü'a 'ecü.

⁴³ Müpaü 'utayüca carima niutahiva, Rasaru, quenevayeye'a haitü.

⁴⁴ Mümüquicai nivayeyani 'ixuriquitecü 'eimetü quetateyasie mamateyasie. Hüxiena panucuhüacai tuvaxacü. Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xequeneuxüna. Xequeneupitüa müyemiecü.

Que memüte'imieniquecai Quesusi

(Mateu 26:1-5; Maricuxi 14:1-2; Rucaxi 22:1-2)

⁴⁵ Hicü Huriyusixi yumüiretü Mariyasüa memü'axüa memunenierixü que mütiyuri, yuri mecateniuta'erieni hesiena.

⁴⁶ Masi hipatü müme Pareseusixi vahesüa menecüne. Metenivaretaxatüani que mütiyuri Quesusi.

⁴⁷ 'Ayumieme mara'acate memühürütüariecai Pareseusixi vahamatü meniyucuxeürieni meyu'enienique. Müpaü meteniyutahüave, Qesü teteyurieni. 'Icü tevi vaüca 'inüari tiniyurieneni.

⁴⁸ Xüca te'ipitüaca müpaü mütiyurieneni, yunaitü yuri mecatenita'ericuni hesiena. 'Anari Xumatari meni'axüacuni, mepütasinavairieni 'icü 'ena, tateüterima mepütasinavairienita.

⁴⁹ Xevitü müme Caipasi mütitevacai, mara'acametütü mühürütüariecai mücü viyarisie, müpaü tinivarutahüave, Xeme 'asixepücatemate.

⁵⁰ Müpaü xepücatehetimaivave masi 'aixüa müyünicü tahesie mieme, capa meheuyevenicü tateüterima.

⁵¹ Müpaü püca'utayü yücümana. 'Iya viyarisie mara'acame mühürütüarie mühücütücaicü yacatinicuxatacaitüni quename Quesusi vateüterima vahesie mieme müniquecai.

⁵² 'Iya vateüterima vahesie mieme xeicüa pücamüniquecai, masi pümüniquecai müvacuxeürienicü Cacaüyari nivemama memeutaxüriexüa memüyutaxeüvirecü.

⁵³ Hicü 'iya tucarisie menisütüani meyu'enietü memimienicü.

⁵⁴ Hicürita Quesusi teüteri vahürüpa püca'uyeicacairi Huriyusixi vasata. 'Iya cuieyarisie püta macumave 'aurie neyani, quiecarü 'Epüraini müracutevasie. Mana niyuhayeva teyü'üquitüvamete vahamatü.

⁵⁵ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahuracaitüni. Yumüiretü 'esimüyeyesie quiecatari menecüne Querusareme 'ixüarari casütüarievecacu cuxi memüyu'itienicü.

⁵⁶ Menicuvautüvecaitüni Quesusi. Tuqui curaruyarita me'aye'utü müpaü meteniyücühüavecaitüni, Que xetecu'eriva, xüca ha'ixüaramieni 'iya.

⁵⁷ Mara'acate memühürütüariecai Pareseusixi vahamatü müpaü mecateniu'aíta, xüca tevi retimanique haque meyeicacai, mitahecüataniquecai memiviyacü.

12

Vetaniyasie 'uca visi mu'üa que müticavirie Quesusisie

(Mateu 26:6-13; Maricuxi 14:3-9)

¹ Hicü 'ataxeime tucari heuyevecacu Pasicua maye'anicü, Quesusi Vetaniya ninuani haque Rasaru manucatei, Quesusi menucuquetüa müquite vasata.

² Hicü mana menivarucuxeürieni hamatüana memütecuanicü. Marita niva-pareviecaitüni. Hamatüana mematecai, xevitü Rasaru canihücütücaitüni.

³ Hicü Mariya naru visi mu'üa canücame vaüca müraye'axe ne'üni, merie quiruyaripaü paümeme. Qesusi quetayasie nicavirieni. Quetaya niucavasüxa yücüpacü. Naisari quita visi tiniuy'e'üacaitüni narucü.

⁴ Hicü teyü'üquitüvametemama xevitü, Cura 'Iscariutitanaca, miyetu-aniquecai, müpaü niutayüni,

⁵ Titayariri catiutuuya 'icü visi mu'üa haica sienituyari 'inüariyaricü, müva'ütüanicü memümamave.

⁶ Müpaü niutayüni memümamave müvara'erivacaicü pücatixaü, masi mütinavayametücaicü püta müpaü tiutayü. 'Iya vatumini maname 'ahanatü, tita hesiena mütiucaxüri nivati'üvecaitüni.

⁷ Qesusi müpaü niutayüni, Quetineuhayeva. 'Ipaü catiniuyurieni ne-teuquiya tucarisie mieme maye'aximecü.

⁸ Yuheyemecü yuhesüa xecanivarexeiyani memümamave. Ne püta xepücanesihexeiya yuheyemecü.

Que memüte'imieniquecai Rasaru

⁹ Hicü Huriyusixi yumüiretü meteniutamarieni quename muva hayecatei. Qesusicü xeicüa mepüca'axecai, Rasaruta mexeiyaque müquite vasata menucuquetüacü meni'axecaitüni.

¹⁰ Hicü mara'acate memühüritüariecai meyu'enieca 'axeicüa meniutiyuani quename Rasaruta memieniquecai

¹¹ yumüiretü Huriyusixi cümana memecücü, Qesusisie yuri memüte'uta'ericiü.

Que müreutaha Querusaremesie

(Mateu 21:1-11; Maricuxi 11:1-11; Rucaxi 19:28-40)

¹² Mericüsü 'uxa'arieca yumüiretü teüteri 'ixüaramete meniu'enanani quename Qesusi 'uhamiecai Querusareme.

¹³ Parapa mamateya me'uhapatü menecüne ¹³ meheinaquiyuca. Müpaü metenihivacaitüni,

Quetaneutavicueisitüa 'aixüa.

'Aixüa queticühüavarüvani

Que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü 'umamie hepaüsita

'Ixaherisixi tati'aitüvame hepaüsita.

¹⁴ Hicü Qesusi puxu 'utaxeiyaca hesiena nanutiyerüni, que müre'uxa,

¹⁵ Siyuni quiecame nu'aya, pepücaheumaca.

Camü 'iya mümati'aitüa 'ucanamieni

Puxu nunusisie 'acaitü.

¹⁶ Teyü'üquitüvametemama 'icü mepücahetimaivavecai meripai. Quepau-cuari visi 'anetü matüa Qesusi, 'anaque mecanaye'erieni müpaü müre'uxa hepaüsitana, müpaü memiyuri.

¹⁷ Mücü teüteri hamatüana meme'uvacai quepauca mitahüavixü Rasaru müvayeyanicü teuquiyata, quepauca menucuquetüa müquite vasata, mümerita mecanihécüatacaitüni.

¹⁸ 'Ayumieme teüteri meneinaquiyuni memü'enanacü quename 'icü 'inüari tiuyuri.

¹⁹ Hicü Pareseusixi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Xepüneniere 'asix-emücaüvave. Camü yunaitü cuiapa memütama 'utümana menecüne.

Cüriyecusixi que memüte'icuvautüvecai Qesusi

²⁰ Mericüsü teüteri memü'axüa 'ixüararipa meyutanenevienique, hipatü müme mecanicüriyecusixitücaitüni.

21 Müme Piripesüa meniu'axüani Vesairasie Carereya cuieyarisie mecateisüa. Mecanita'ivaviya yame'utiyuatü, Neuxei, Qesusi tepüxeiyaqueyu.

22 Piripe neyani. Nitahüave 'Atürexí. Hicü 'Atürexí Piripematü menecüne. Müme menitahüave Qesusi.

23 Qesusi nivaruta'eiya ya'utaitü, Tucari naye'aniri Yuri Tevi nehücütütü visi ne'aretü nemayanicü.

24 Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, xüca türicu 'imüariyari ca'ucateuquiyani cuiepa 'ucaveca, yuxaüta niyuhayeva xeicüa. Mesü xüca 'ucateuquiyani, vaüca canititacaimücü.

25 Que mü'ane yutucari münaqui'eri canitatümaiyamücü. Que mü'ane 'ena cuiepa yutucari mü'uxive'erie, yuheyemecü caneixeyacamücü, pücaxüveni.

26 Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, quenesiheveiya ne. Haque nemeye-icani, manarita caniuyeicamücü nesiparevivame. Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, ne'uquiyari 'aye'ame ni'eriecamücü 'iya.

Qesusi que mütimüniqecai que mainecai

27 Hicüri ne'iyari niyumuinaneni. Queri ne'utainení. Ne'uquiyari, queneneutavicueisitüa 'icü tucarisie que nehaineniqueyu. Masi 'icü 'ayumieme necaninuani 'ena cuiepa.

28 Ne'uquiyari, visi peticühüavarüvatü quena'ayeitüa. Hicü xevitü niutaniuni tahéma müpaü 'utaitü, Neri visi neticühüavarüvatü nepaneyeitüave, tavarita müpaü necatiniyuriemücü.

29 Teüteri yumüiretü mana memüti'ucái memü'enana müpaü meniu-tiyuanecaitüni, Camü necutürarücani. Hipatüta mete'utiyuanecai, Xüari niuqui tuayame pitahüavixüri.

30 Qesusiri müpaü tinivaruta'eiya, 'Iya nehésie mieme püca'utaniu, xehe-sie mieme püta putaniu.

31 Hicürixüa 'ena cuiepa memütama nivatahüavimücü 'isücame. Hicürixüa 'iya mütiva'aitüva cuiepa memütama tacua nanuyehüiyamücüri.

32 Ne xüca cuie heima ne'anucuhanieni, yunaime necanivarahapamücü nehépa.

33 Müpaü niutainecaitüni tihecüatatü que mütimierieniquecai.

34 Teüteri 'ayumieme müpaü metenita'eiya, Tame 'inüari niuquiyaricü tecaniu'ena quename 'iya Cürisitu yuheyemecü yuhayeva. Que pehaine meuyevese Yuri Tevi manucuhanienicü pemaine. Que püpaicü 'icü Yuri Tevi mütitéva.

35 Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Yareutevitü cuxi xe-icüa hecüariya xesata caniuyeicamücü. Mexi hecüariya xehexeiya xe-queneu'uvani, yüriya capa xeha'ivacü. Que mü'ane yüvipa muyeica 'asipücatimate que mütimie.

36 Mexi hecüariya xehexeiya, yuri xequetene'erieca hecüariyasie, hecüaripa miemete xemacüneccü.

Müpaü tinicuxatacaitüni Qesusi. 'Arique heyaca niyuti'avieta memücaheitaxeyacü.

Huriyusixi yuri que memücate'eriecai

37 Sepasü müya paümeme 'inüari mütiyurienecai vahüxie, yuri meca-cateni'eriecaitüni hesiena.

38 Müpaü catinaye'ani Qisariyaxi tixaxatame niuquieya müpaü mutayücü, Ti'aitame quepai yuri pütita'eriri taniuqui. Quepai püxeisitüarie Ti'aitame türücariyaya.

39 'Ayumieme mepücaýüvavecai yuri memüteta'erienicü, tavari müpaü mutayücü Quisariyaxi,

40 Nivaracüpiriya vahüxita,

Nivaruseiriya va'iyarisie,

Capa yuhüxicü meheunenierenicü,

Capa yu'iyarisie meteyücühüavenicü,

Capa ta'aurie me'axürienicü nemüvaranayexürienicü.

41 Müpaü niutayüni Quisariyaxi quepaucua mixei visi que mü'anecai, quepaucua hepaüsitana müticuxatacai.

42 Siepüresü hipatü teüteri va'uquiyarima yumüiretü yuri mecatenituta'erieni hesienä. Paresexixi vacü mepücaýuhecüatacai capa tuquita me'anuyeveyarienicü.

43 Vaüca nivanaquecaütüni teüteri 'aixüa memütevacühüavenicü, 'esiva xecüa vanaquecacu Cacaüyari püta 'aixüa mütivacühüavenicü.

Quesusi niuqueiya que mütivaranutaxürieni teüteri

44 Hicü Quesusi müpaü tiniuhiva, Que mü'ane nehesie yuri müti'erie, nehesie xecüa yuri pücati'erie. Masi que mü'ane munesiheyenü'asie yuri tini'erieca.

45 Que mü'ane munesixeiya, canixeiyani 'iya munesiheyenü'a.

46 Ne nehecüariyatütü cuiepa necaninuani yunaitü yuri memüte'erie nehesie yüvipa memücaýuhayevacü.

47 Xüca tevi 'icü 'u'enieni que nemüticuxata, xüca yacaticamieni, ne nepüca'ixaneta. Cuiepa memütama nevataxanetaque nepücanua, cuiepa memütama nevatavicueisitüanique püta necaninuani.

48 Que mü'ane munesixani'eri, nenuiqui müca'utanaqui'eri, caneixeiyani que mü'ane mixaneta. Mücü nenuiqui que nemutayü, mücü canitaxanetamücü, tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

49 Ne necümana 'asinepücaticuxata. Masi 'iya munesiheyenü'a ne'uquiyaritütü, canetiniuta'aitüani que nemutaineni que nemüticuxatani.

50 Ne necatinimaica tita müti'aita 'iya, tucari mücaxüve mühücü. Tita nemüticuxata ne, ne'uquiyari que münetiutahüavixü, müpaü necatinicuxatani.

13

Quesusi que mütivaruhaxina teyü'üquitüvamete vaquetasie

1 Mericüsü Pasica 'ixüarari pücasutüarievecai cuxi. Quesusi catinimaicaütüni tucariya maye'a müyupatacü 'ena cuiepa müyemicü yu'uquiyarisüa. Yuhesüa miemete cuiepa memütama que mütivanaqui'eriecai, 'aye'arücamecü nivanaqui'eriecaütüni.

2 Hicüsüari metenicuacaitüni. Cayumarieri müpaü tini'iyaritüani Cura 'Iscariutitanaca Simuni nu'aya miyetuanicü Quesusi.

3 Mericüsü Quesusi müpaü tinimaicaütüni 'uquiyarieya nai mütiyetuiri mayasie. Cacaüyarisüa meyetüacü timaitü, Cacaüyarisüa müyemicü timaitü,

4 nanucuqueni mexa 'aurie macatei. Herie mieme yu'ixuriqui 'anutihünaca vasiüxame 'anuhurieca nayühüani.

5 Ha 'acatuaca pateyusie, nisütüani vahauxinatü teyü'üquitüvamete vaquetasie, vacavasiüxatü vasiüxamecü cümana mayühüacü.

6 Hicü Simuni Pecuru mancatei ninuani. Mücü tinitahüave, Ti'aitame, 'ecü penetihauxina nequetasie.

7 Quesusi müpaü tita'ei, Ne tita nemütiyuriene 'asipepücatimate hicü, 'ariquemücaque pecaneitimaimücü.

8 Pecuru rehüave, Hasuacuari pepücanesihauxinani nequetasie. Quesusi müpaü tita'ei, Xüca necamasihauxinani, 'ahesie pücatinaqueni nehepaü.

9 Simuni Pecuru müpaü tithüave, Ti'aitame, nequetasie xEICÜA pepücanesihauxinani, masi nemamasieta nemu'usieta cuerietü.

10 Quesusi müpaü ticühüave, Que mü'ane mecu'üvaxü pücaheiyehüva hauxinarica, yuquetasie xEICÜA. Masi naitü caneu'itiyaca. Xemerita xecani'itiyatücani, peru yunaitü pücatixaü.

11 Mücüri canimaicaitüni quepai miyetuaniquecai. 'Ayumieme yunaitü xemüca'itiyatüca niutayüni.

12 Vaquetasie varuhauxica, yu'ixuriqui herie mieme 'anacatüca, mana 'ayerüca, hutarica müpaü tinivarutahüave, Xetemate tita nemütiiyuri xehesie mieme.

13 Xeme Ti'üquitame Ti'aitame xepünete'uterüva. 'Aixüa xepaitüca nemühücüü.

14 Mericüte, ne Ti'üquitame Ti'aitame nehücütütü xüca xequetasie nexE'uhauxini, caneuyeveca xemeta yunaitü xemüyutihauxinani yuquetasie.

15 Xemünesi'üquenicü 'inüari necanixe'upitüani xemeta müpaü xemüteyuriecacü nemüxe'uyuripaü.

16 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane vaüriyarica müti'uximaya pücahe'iva yucusiyari cui ve'emetütü, 'iya cave'emetücacu. Nü'ari pücahe'iva que mü'ane meiyenü'a cui ve'emetütü, 'iya cave'emetücacu.

17 Xüca 'ipaü xetemaica, xecaniyutemamavieacuni xüca yaxetecahuni.

18 Yunai me xehepaüsita nepücatixuxata. Ne nepüxemate quehate nemüxe'anuyexei. Masi müpaü netiniuyurieni 'utüarica maye'anicü müpaü maine, 'Iya ne'icuai mücuacai yuquepusacü pünesi'uquesi.

19 Hicüri necatinixetaxatüamcü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quename ne nehücü quepaucua müpaü mütiyüni.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane mitanaqui'erie que mü'ane nemanunü'ani, mücü caneniutanaqui'erieni ne. Que mü'ane münesi'utanaqui'erie ne, 'iya münesiheyenü'a caniušanaqui'erienita.

Quesusi que mütiutahecüataxü Cura que mütiyetuaniquecai

(Mateu 26:20-25; Maricuxi 14:7-21; Rucaxi 22:21-23)

21 Müpaü 'utayüca Quesusi niyumuinanecaitüni yu'iyarisie. Tiniutahecüata, müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme caneniyetuamcü.

22 Teyü'üquitüvamete meniuyuxexeyacaitüni me'iyarixietü 'asimecatemaitü quepai müraxatacai.

23 Xevitü tiyü'üquitüvame Quesusi 'aurie niucateitüni Quesusi minaqu'eriecai.

24 Simuni Pecuru 'ayumieme nitamaviya. Müpaü tithüave, Quepai pepüraxata quetineutahüavi.

25 Mücü Quesusi 'aurie 'ucaitü ta'aurie 'aveca müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quepai pühücü.

26 Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Iya canihücütüni pa tarimeyari nemi'ütüani ne'itihaviyame xacüsie. Hicü pa 'utihaviyaca nenucu'üni, ni'ütüani Cura 'Iscariutitanaca Simuni nu'aya.

27 Pa 'anu'ücu, 'ana Cauyumarie caniviya mücü. Quesusi müpaü tinitahüave, Que pemütiiyurieni, xeiya quetineuyuri.

28 Müme mana mematecai ni xevitü 'asimepücatemaicai titayari mürehüavecai.

²⁹ Cura vatumini maname mahanacaicü, hipatü müpaü metenicu'erivacaitüni Quesusi mütitahüavixücü, Tita temüteuyehüva 'ixüararipa quetinenanaimie, tumini müva'ütüaniquecai memümamave nusu metecu'erivacai.

³⁰ Cura pa 'anu'üca caneyani. Niuyüvicaitüni.

Hecuamecü que mütiu'aita

³¹ Mericüsü quepaucua metüa, müpaü niutayüni Quesusi, Hicürixüa Yuri Tevi visi 'anetü nayeitüarieni, Cacaüyarita visi 'anetü rayeitüari hesiena tiviy-atü.

³² Xüca Cacaüyari visi 'anetü 'ayeitüarieni hesiena tiviyatü, Cacaüyarita yücümana visi 'aneme canayeitüamücü Yuri Tevi. Cuitüva visi 'aneme rayeitüani.

³³ Nenivema, yareutevitü xeicüa xehamatü necaniuyecamücü. Xenenicuvautüvecuni. Que nemütivacühüavecai Huriyusixi, haque nemeyemie xepücaüyave xemeta'axüani ne'utaitü, yaxeixüa netinixehahüaveni xeme hicü.

³⁴ Hecuamecu necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca. Ne que nemütixenaqui'eriecaipaü, xequeneyunaqui'erieca yunaitü.

³⁵ 'Icücü yunaitü mecatenimaicacuni nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xemühüme, xüca xeyunaqui'erieca yuhesie.

Quesusi que mütiatahecüataxü Pecuru que mütitanenaniquecai (Mateu 26:31-35; Maricuxi 14:27-31; Rucaxi 22:31-34)

³⁶ Simuni Pecuru müpaü tinitahüave, Ti'aitame, haque pepeyemie. Quesusi müpaü tita'ei, Haque nemeyemie pepücaüyave pemünesi'anuveiya hicü. 'Arique pepünesi'anuveiya.

³⁷ Pecuru müpaü titahüave, Ti'aitame, titayari necatiyüve nemümasi'anuveiya hicü. Netucari nepüyetuani 'ahesie mieme.

³⁸ Quesusi müpaü tita'ei, 'Atucari nehesie mieme petiyetuanitütü. Ni-uqui caniseüyeni que nematicühüave, vacana catahivavecacu, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

14

Quesusi huye ta'uquiyarisüa meutiyune mühücü

¹ Yu'iyarisie xüca xecayumuinani. Cacaüyarisie yuri xecateni'erieca, nehesietari yuri xequetene'erieca.

² Ne'uquiyari quiecariena vaüca canexuaveni qui. Xüca müpaü ca'anenique, müpaü nepücatixecühüaveniqueyu. Nepüyemie xehesie mieme 'aixüa nemeiyurienicü mana.

³ Xüca neheyani, xüca xehesie mieme 'aixüa neheyurieni mana, tavari necaninuamücü, nehesüa nenixe'anuvitümücü, haque nemeyeica xemeta mana xeme'uvanicü.

⁴ Haque nemeyemie xecatenimaica, huye xetemateta.

⁵ Tumaxi müpaü tinitahüave, Ti'aitame, tame 'asitepücatemate haque pepeyemie. Que tete'imani huye.

⁶ Quesusi müpaü ticühüave, Ne necanihücütüni huye, tita yuricü müraine netihücü, tucari netihücü. Xevitü ne'uquiyarisüa püca'aye'ave yuxaüta, necümana xeicüa paye'ave.

⁷ Xüca xenesihetimanique, ne'uquiyarita xepümaicaqueyu. Hicürixüa xecaneitimani xecanixeyia.

8 Piripe müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quetaneuxeisitia 'a'uquiyari. Mücücü tepünaqui'aca.

9 Quesusi müpaü titahüavixü, Müixa xehamatü ne'uyeicacaru pecanereti-maive cuxi, Piripe 'acu. Que mü'ane munesixeiya, ne'uquiyarita canixeiyani. Qepaütütü peputaine, 'a'uquiyari quetaneuxeisitia pemaine.

10 Yuri pecati'eri quename ne ne'uquiyarisie netiviya, ne'uquiyarita nehiesie tiviya. Que nemütixecuxaxatüva, necümana nepücaticuxata. Ne'uquiyari nehiesie tiviyatü müyuhayeva, mücü yacatiniyurieneni.

11 Yuri xequetene'erieca ne'uquiyarisie nemütiviyaü, ne'uquiyarita nehiesie mütiviyaü. Me xüca müpaü yuri xecate'erieca, yanemütiyurienecü püta yuri xequetene'erieca.

12 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehiesie yuri müti'eri yacatiniyurienemücü que nemütiyuriene ne. Canena'ivamücü yatiyurienetü, ne ne'uquiyarisüa nemüyemiecü.

13 Sepanetü que mütitita xemünetetavavirieni nehiesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü, ne'uquiyari visi 'anetü mayeitüarienicü yuni-hesie tiviyatü.

14 Xücaritixaütü xenete'utavavirieni nehiesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü.

'Yari Mütiyupata que mütivareyeni'airieniquecai, que mainecai

15 Xüca xenesinaqui'erieca, yaxequetenecahuni que nemütü'aita.

16 Neta nepitavavirieni ne'uquiyari. Mücü xeime canixepitüacamücü Titu-tuicametüme xehamatü muyeicanicü yuhayemecü.

17 'Yari yuri maine necanixatani. Cuipea memütama mepücayüvave memitanaqui'erieni memüca'ixeyavavecü memüca'imatecü. Xemeritaxecani-maicitütü. Xeteütatü niyuhayevani, xehesie catiniviyani.

18 Ne nepücaxecu'eirieni nepücaxenutuita. Xehesüa necani'axemücü.

19 Yareutevitü cuxi, cuipea memütama mepücanesixeiya. Xeme püta xepünesixeiya. Nemayeyuricü, xemerita xecanayeyuyuricacuni.

20 'Iya tucari 'aye'ayu, müpaü xecatenimaicacuni ne ne'uquiyarisie nemütiviyaü, xeme nehiesie xemüteviyaü, neta xehesie nemütiviyaü.

21 Que mü'ane mimate tita nemütü'aita, yamüticamie, mücü canihücütüni que mü'ane munesinaqui'erie. Que mü'ane munesinaqui'erie, ne'uquiyarita caninaqui'eriecamücü 'iya. Neta netinaqui'erieca, nemasiücüme nepaneyeitüani hesiena.

22 Xevitü Cura müca'isicariutitanacatücai müpaü tinitahüave, Ti'aitame que 'uyü pemasücütü pema'ayeitüani tame tahesie pemainecü, cuipea memütama vahüxie pücatixaü.

23 Quesusi müpaü tita'ei, Xüca tevi nesinaqui'erieca, neni-uquisie yacatinicamiemücü. Ne'uquiyari caninaqui'eriecamücü 'iya. Hesüana tecani'axecuni, hesüana tenitaquicuni. Que mü'ane mücanesinaqui'eri, neni-uquisie yapücaticamie.

24 'Icü niuqui xemü'enie, nehiesüa pücamieme. Ne'uquiyari munesihyenü'asüa canimiemetüni püta.

25 'Icü netinixe'utaxatüani xehesüa ne'uyeicatü.

26 Titutuicame, 'iya 'Yari Mütiyupata ne'uquiyari meiyenü'ani nehiesüa miemetüme, mücü catinixeta'iquitüamücü naime. Catinixeta'eritüamücü nai que nemütixecuxaxatüvacai ne.

27 Müpaü nepütixehüayevi, yu'iyarisie xemüca'uximatüarietacü. Nehepaü yu'iyarisie xemüca'uximatüarietacü nepüxepitüa. Cuipea memütama que

memütəyupitüva nepücaticəpitüa. Xe'iyari xüca cayumuinaneni, xüca cama-maca.

²⁸ Xeneniu'enieni, nemüyemie, xehesüa nemayeneni que nemütixe'utahüavixü. Xüca xenesinaqui'eriecaque, xecaniyutemamaviecaqueyu ne'uquiyari'süa nemüyemiecü. Ne'uquiyari yemecü canive'emetüni, ne hepaüna nepücave'eme.

²⁹ Hicü yanepütixe'utahüavixü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quepaucua müpaü mütiyüni.

³⁰ Hicü xehamatü vaüca nepücaticuxataniri. Que mü'ane mütiva'aitüva cuiepa memütama 'ucanamieni. Tixaü pücarexeiya nehiesie timieme.

³¹ Masi cuiepa memütama memütehətimanicü ne'uquiyari nemünaqui'erie, ne'uquiyari que münətiu'aitüa, müpaü netiniyurieneni. Xequenanucu'uti, cümü tēpüəhəri.

15

Quesusi tita yuricü mütinanayari mühücü

¹ Ne nana necanihücütüni, tita yuricü mütinanayari. Ne'uquiyari catini'üviyametüni.

² Yunaitü nana mamateya nehiesie memüteviya xüca meca'utixuxuavereni, 'iya nivananuyexürimücü. Yunaitü memutixuxuavere, 'iya nivati'itimücü masi vaücava mütixuaverenicü.

³ Hicürixüa xecaniu'itiyani xeme neniucicü nemütixecuxaxatüvacaicü.

⁴ Nehiesie xeteviyatü xequeneyuhayevani, neta xehesie netiviyatü netinehayeva. Mamateya pücayüve yücümana mütixuavere xüca nanayarisie tiviyatü cayuhayeva. Yaxeicüa xemerita xepücayüvave xemütixuavere xüca nehiesie xeteviyatü xecayuhayeva.

⁵ Ne nanayari necanihücütüni, xeme mamateya xetehüme. Que mü'ane nehiesie tiviyatü müyuhayeva, neta hesiena netiviyacacu, mücü vaüca canitixuaverimücü. Nehiesie xeteviyatü 'asixepücateyüvave xeme.

⁶ Xüca tevi nehiesie tiviyatü cayuhayeva, nana mamayaripaü cananuyehüiyamücü, nitavamücü. 'Icuxeüriyame taipa neuxüriyamücü, nititayariemücü.

⁷ Xüca nehiesie xeteviyatü xeyuhayeva, xücarı tita nemüticuxata xehesie tiviyatü yuhayeva, tita mütixenaque xequenecuvava, müpaü catiniyümücü xehesie mieme.

⁸ Ne'uquiyari visi 'anəti canayəitüarivani quepaucua vaüca xemutixuxuavere, quepaucua nehəsüa miemete teyü'üquitüvamete xemacüca.

⁹ Ne'uquiyari münətinəqui'eriecaipaü, müpaüta necatinixenaqui'eriecaitüni. Xequeneyuhayeva nehiesie xeteviyatü, ne nexenaqui'eriecacu.

¹⁰ Xüca yaxetecahuni que nemüti'aita, xeniuyuhayevacuni nehiesie xeteviyatü, nexenaqui'eriecacu ne, ne'uquiyari 'aisicayəsie yanemüticamiəpaü, iyəsie netiviyatü nemünehayəvəpaü nesinaqui'eriecacu 'iya.

¹¹ 'Ipaü netinixecuxaxatüvacaitüni netemavierica xehesie müyuhayevanicü, xetemavierica maye'atüarienicü.

¹² 'Ipaü necatini'aitani, xequeneyunaqui'erieca que nemütixenaqui'eriecai ne.

¹³ Que tevi yamücatiyucanaqui'eriepaü, vaüca masi pütüiyucanaqui'erie yutucari yetuatü müme müvanaqui'erie vahesie mieme.

¹⁴ Xeme xecaninenaqui'erimatüni xüca yaxetecahuni que nemütixe'aitüa.

15 Te'uximayatameteri nepücatixe'uterüva. Ti'uximayatame 'asipücatimate que mütiyuriene cusiyarieya. Ne masi nenaqui'erima nepütixe'uterüva, naime nemütü'eni ne'uquiyarisüa nepütixe'uta'üquitüa.

16 Xeme xepücanesi'anayexei. Ne püta nenixe'anayexeiya. Nepüxe'uhürütüa xemüyehucü, xemutixuxuaverenicü, xehesüa mieme 'icuaxi müyuhayevanicü, sepanetü que mütitita xemitavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü müxepitüanicü.

17 İpaü necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca.

Cuiepa memütama que memütexe'uxive'erieca

18 Xüca cuiepa memütama mexe'uxive'erieca, yaxequetenemaica, memünesita'uxi ne meri.

19 Xüca cuiepa xemiemetetünique xeme, cuiepa memütama mecanixenaqui'eriecaqueyu yuteüterima. Xemeri cuiepa xepücamiemete, ne masi nenixe'anayexeiya cuiepa memütama vasata. 'Ayumieme cuiepa memütama mecanixe'uxive'erieca.

20 Neniuqui xequena'erivani que nemütixe'utahüavixü, Que mü'ane müti'uximayatame pücahe'iva yucusiyari cui ve'emetütü 'iya cave'emetücacu. Que memünete'uveveyacai ne, xemeta mecanixetaveveyacuni. Neniuquisie yamepücatecahucai, yaxeciüa xemiüquisieta yamepücatecacüne.

21 Masi 'İpaü naime mecanixeyuriecuni nehesüa xemümiemetecü, memüca'imatecü 'iya münesihyenü'a.

22 Xüca necanuanique, xüca necavarutaxatüanique, tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri tixaü mepücatehexeiya memiti'avietacü tita 'axa memüteyurie.

23 Que mü'ane ne'uquiyari mü'uxive'erie, netari caneni'uxive'erieca.

24 Vasata xüca yanecatiuyurienique xevitü yamücatiyurievepaü, müme tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri mecaniuneniere, mecatanü'uxive'erieca neri ne'uquiyarita.

25 Masi niuquü canaye'atüarieni 'inüari niuquiyarisie müpaü müre'uxa, Sepa 'asinemücatiyuri, mecaneni'uxive'eriecaitüni.

26 Quepaucua munuani 'iya Titutuicame nemüxehanü'airieni ne'uquiyarisüa mieme, 'Yari yuri maine ne'uquiyarisüa mayeneica quepaucua munuani, 'iya nehepaüsita catinitahecüatamücü.

27 Xemetari xecatenitahecüatacuni nehamatü xemu'uvacü matüaripaitü.

16

1 İpaü nepütixecuxaxatüvacai xemücatiquetamürecü. Müme mepücaxepitüani tuquita.

2 Masicutaxi tucari canaye'amücü quepaucua yunaitü memüxecuini Ca-caüyari me'ayexeiame memüyu'erieca.

3 Müpaü mecateniyuriecuni memüca'imatecü ne'uquiyari, memücanesimatecü neta.

4 Masi 'İpaü netinixecuxaxatüvacaitüni, xeme'erivanicü neniuquü quepaucua maye'ani tucariyari, müpaü nemütixe'utahüavixü xeteha'erivatü.

'Yari Mütiyupata que mütiyurienei

Matüaripai 'İpaü nepücatixe'utahüavixü xehamatü nemuyeicacaicü.

5 Hicüri necaniyemieni 'iya münesihyenü'asüa. Xevitü xeme pücanesita'ivaviyave, haque pepeyemie 'utaitü.

6 Müpaü nemütixecuxaxatüvacai xeyari canihüpüneni hivericacü.

7 Ne nepütixecuxaxatüva tita yuri müraine, masi 'aixüa caniyümücü xehesie mieme nemüyemicü. Me xüca necaheyani, Titutuicame pücanuani xehesüa. Masisü xüca neheyani, necanixehanü'airiemücü.

8 'Iya nuame nivatatiemücü cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie hepaüsita, tita mütiheiserie hepaüsita, titacü müranutahüiyani hepaüsita.

9 Tita 'axa memüteyurie hepaüsita püvatatieni yuri memücate'ericü nehesie.

10 Tita mütiheiserie hepaüsita tivatatieni ne'uquiyarisüa nemüyemicü, tavari xecanesixeyacacu.

11 Titacü müranutahüiyani hepaüsita tivatatieni, cuiepa memütama tiva'aitüvame que müranutahüiya.

12 Vaüca cuxi necaneixeyani nemütixetaxatüanicü. Xeme xeicüa xepücaýüve cuxi xemi'enieni hicü.

13 Quepaucua 'iya munuani 'Iyari yuri maine, 'iya nixehécüatüamücü xemeitimanicü naitü yuri maine. Yücümana pücatixaxatani. Tita müti'enie catinixetaxatüamücü. Tita 'umüramie tinixetaxatüamücü.

14 'Iya visi ne'aneme canenayeitüamücü. Tita nehesüa mütimieme catinanupimücü catinixetaxatüamücü.

15 Quepaü mürexeiya ne'uquiyari, naitü catininepinitüni. 'Ayumieme nep-tayü, tita nehesüa mütimieme catinanupimücü tinixetaxatüamücü.

Xeyuthiverieme masi que xemüteyutemamavieca, que mainecai

16 Yareutevitüri xepücanesixeyia. Tavari yareutevitüta xecanenixeyacuni.

17 'Ayumieme teyü'üquitüvamate hipatü müpaü metenyücühüavecaitüni, Titari taticühüave, yareutevitü xepücanesixeyia, tavari yareutevitü xepünesixeyia 'utaitü, müpaüta 'utaitü, ne'uquiyarisüa nemüyemie.

18 'Ayumieme mete'utiyanecai, tita 'icü tixata yareutevitü maine. 'Asitepücatemate quetütü mutaine.

19 Quesusi müpaü tinetimani memi'ivaviyacucaicü. Müpaü tinivarutahüave, 'icücü niuqui xetexüatüa, müya nemutayücü, yareutevitü xepücanesixeyia, tavari yareutevitü xepünesixeyia nemainecaicü.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecaniutisuanacuni xenyuhiveriecacuni. Cuiepa memütama püta menyutemamaviecacuni. Xeme xecaniyuhiveriecacuni, peru xeyuthiverieme masi xeyutemamavietü xecanacünicuni.

21 'Uca tiniverümetü niyuhiveriecämücü tucarieya maye'acü. Nu'esi 'utinüivacu 'uximatüarica pücaha'eriva müyutemaviecü tevi mutinuivaxücü cuiepa.

22 'Ayumieme xemeta hiverica xecanexeyiani hicü. Tavari necanixex-eyiamücü. 'Ana xe'iyari niyutemamaviecamücü. Xevitü pücaxenavairieni xetemavierica.

23 'Iya tucarisie tixaü xepücanetecu'ivaviyani. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepa que mütitita xemüte'itavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü, yacatinixepitüamücü.

24 Hicüque tixaütü xepücate'itavavirievave nehesüa xemiemetetütü. Xequeneutavaviriri, xenitanaqui'eriecuni xetemavierica maye'anicü.

Ne necane'iva tita cuiepa mütimieme, que mainecai

25 'Icü ha'aviecamecü necatinixetaxatüacaitüni. Tucari canaye'amücü quepaucua nemücatixetaxatüani ha'aviecamecü, masi heiseriemecü necatinixetaxatüamücü ne'uquiyari hepaüsita.

26 'Iya tucarisie xecanitavaviriecuni nehesüa xemiemetetütü. Ne 'asinepücatixecühüave quename xehesie mieme ne'itavavirieni ne'uquiyari.

27 'Iyasü ne'uquiyaritütü canixenaqui'erieca, xeme xemünesinaqui'eriecaicü, yuri xemüte'uta'erücü quename Cacaüyarisüa neheyetüa.

28 Ne ne'uquiyarisüa nemiemetütü necaneyeyani, cuiempa necaninuani. Tavari nepüyemie cuiempa, ne'uquiyarisüa necaniyemieni.

29 Teyü'üquitüvamete müpaü meniutiyuani, Camü hicürixüa heiseriemecü pecatinicuxatani, ha'aviecamecü pecaticuxatatu.

30 Hicü müpaü tepütemate nai pemütimate, tixaü pücareuyevese xevitü mümasicu'ivaviyanicü. 'Ayumieme müpaü yuri tecateni'erieca Cacaüyarisüa pemeyetüacü.

31 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Yuri xete'erie hicü 'acu.

32 Camü tucari canaye'amücü, canaye'aniri masi, quepaucua xemütaxüriyaxüani yuxexuitü yuquie. Xepünesicu'eirieni nexaütamecü. Masi nexaütamecü nepüca'uyeica, ne'uquiyari nehamatü puyeica.

33 'Ipaü necatinixecuxatavacaitüni yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü nehiesie xeteviyatü. Cuiempa 'uximatüarica xecanexeiycacuni. Yu'iyari xequeneucayesa masi, ne necane'iva tita cuiempa mütimieme.

17

Quesusi que mütiyutanenevi teyü'üquitüvamete vahesie mieme

1 Mericüsü müpaü tinicuxatacaitüni Quesusi. Yuheima heutinierca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, tucariri paye'a. Visi 'ane quenayeitüa 'anive, 'iyata 'anive visi pe'aneme mümasi'ayeitüanicü

2 heiserie pemipitüapaü yunaime teüteri vahepaüsita, 'iya tucari mücaxüve müvapitüacacü yunaime pemiyetuirie 'ecü.

3 'Icü tucari mücaxüve canihücütüni, memümasimaicacü 'ecü pe'axevitü yuri pemücaüyari, memünesimaicacü neta Quesusi Cürisitu pemünesihyenü'a.

4 Ne cuiempa visi pe'aneme pemünesiyetüari. Que pemünetihüritüa yanemütiyurienenicü, netinaye'atüaniri.

5 Hicüri ne'uquiyari, 'ahesüa visi ne'aneme quenenayeitüa, visi nemü'anecaipaü cuié caxuavecacu cuxi.

6 Ne nepümasitahecüataxü 'ecü que pemü'ane mücü teüteri vahüxie, cuiempa memütama vasata miemete pemünesiyetüari vahüxie. Mepü'ateüterimatücai, pepünesiyetüari müme. 'Aniquisie yamecatenica'huni.

7 Hicürixüa müpaü mecatenetimani quename 'ahesüa nemieme, nai pemünetiyetüari.

8 Niuqui pemünesi'upitüa nenivarupitüani müme. Mümerita mecanitanaqui'erieni. Müpaü mecatenetimani, yuricü 'ahesüa nemeyetüacü. Yuri mecateniuta'erieni quename penesihyenü'a.

9 Vahesie mieme nepümasitavaviri. Cuiempa memütama vahesie mieme nepücamasivaviri, müme pemünesiyetüari vahesie mieme püta nepümasivaviri, 'ateüterima memühümecü.

10 Naitü nepini 'apini catinhücütüni, 'apini nepini tihücüta. Vahesie netiviyatü visi ne'anetü necanayeitüarivani.

11 'Ari cuiempa nepüca'uyeica. 'Ime masi cuiempa mecaniu'uvani, ne 'ahesüa neniyemieni. Ne'uquiyari pemüpasie, queniva'üviyani müme pemünesiyetüari 'ahesüa memümiemetecü, memüyutaxevirecü que temütetaxevi tame.

12 Hesü vahamatü ne'uyeicacai necaniva'üviyacaitüni müme pemünesiyetüari 'ahesüa memümiemetetücaicü. Nenivacueriecaitüni. Xevitü müme püca'uta'unari, 'iya xEICÜA 'unaricacü mü'ayumiemetücai niuta'unarieni 'utüarica maye'anicü.

¹³ Hicü 'ahesüa neniyemieni. 'Ipaü netinicuxatani cuiepa, yuhesie netemavierica memexeiyanicü 'aye'arücame.

¹⁴ Ne 'aniuqui necanivarupitüani. Cuiepa memütama mecani-varuti'uxive'erietücüne cuiepa memücamiemetecü, ne cuiepa nemücamiemepäu.

¹⁵ Nepücamasivaviri pemüvaranuvitünicü cuiepa memüca'u'uvanicü. Masi nepümasivaviri pemüva'üviyanicü tita 'axa müti'ane hepaüsita.

¹⁶ Cuiepa mepücamiemete ne cuiepa nemücamiemepäu.

¹⁷ Tita yuri mürainecü quenivapatani 'ahesie mieme. 'Aniuqui canihücütüni tita yuri müraine.

¹⁸ Cuiepa pemünesihyenü'apaü, neta nepüvareutanü'axüa cuiepa.

¹⁹ Vahesie mieme nepasietü nepüyüane, mümerita 'ahesie mieme memüpasienicü tita yuri mürainesie meteviyatü.

²⁰ 'Ime xeicüa vahesie mieme nepücamasivaviri. Masi müme nehiesie yuri memüteta'erieni vaniuquicü, müme vahesie mieme nepümasivavirieta

²¹ yunaitü memüyuxevinicü, ne'uquiyari 'acu, 'ecü nehiesie pemütiviyapaü, neta 'ahesie nemütiviyapaü, mümerita tahesie memüteviyanicü, cuiepa memütama yuri memüteta'erienicü quename 'ecü penesihyenü'a.

²² Visi ne'aneme pemünesi'ayeitüapaü, neta müpaü me'ananeme neni-varayeitüani memüyuxevinicü tame temütaxevipaü,

²³ ne vahesie netiviyacacu, 'ecüta nehiesie petiviyacacu, me'aye'atü memüyutaxevirecü, cuiepa memütama memütemaicacü quename penesihyenü'a, quename müpaü petivarutanaqui'eri pemünetiunaqui'eripaü ne.

²⁴ Ne'uquiyari, tita pemünetiyetüiri, müpaü pünetinaque, haque neme-yecani, mümeta nehamatü meme'uvanicü, memünesixeyacü visi ne'aneme que pemünerayeitüa. Tamüsü 'ecü pecaneninaqui'eriecaitüni cuie cuxi canevacacu.

²⁵ Ne'uquiyari yapemütüyuriene que mütiheiserie, cuiepa memütama mepücamasihetimaivave. Ne püta nepümasihetima. 'Ime müpaü mecatenetimani quename penesihyenü'a.

²⁶ Ne necanivarutahecüatüani memümasimaicacü 'ecü que pemü'ane. Yax-ecüa netinivatahecüatüamücü, pemü'ahayevacü 'ecü pevanaqui'erietü que pemünetinaqui'eriecai ne, neta vahesie nemütiviyanicü.

18

Que memüte'ivi Quesusi

(Mateu 26:47-56; Maricuxi 14:43-50; Rucaxi 22:47-53)

¹ Müpaü 'utayüca caneyani Quesusi teyü'üquitüvamete vahamatü. 'Aquisie Cariuxa Muye'u mütiyetevasie menanucüne haraveri muyemacaisiepai. Mana neutahani teyü'üquitüvamete vahamatü.

² Hicü Cura miyetuaniquecai mana canemariecaitüni, müixa Quesusi teyü'üquitüvamete vahamatü memüyuyexexeürivacaicü muva.

³ Cura cuyaxi varavitütü, tupirisixi mara'acate memühüritüariecai vah-esüa miemete Pareseusixi vahesüa miemete varavitütü, mana caninuani cüxemete haurite cusirate mete'u'ütü.

⁴ Quesusiri nai timaitü 'amüramiecai hepana, nivayeyani. Müpaü tinivaru-tahüave, Quepai xepütetahacuvautüve.

⁵ Müme müpaü metenita'eiya, Quesusi Nasaretitanaca. 'Iya müpaü tivaru-tahüave, Nesü nepühücü. Cura miyetuaniquecai mana niutivecaitüni vahamatü.

6 Hicü ne nepühücü tivarutahüavecü yucuta meniyeceü, mecanatixürieni cuiepa.

7 'Ayumieme tavari müpaü tinivaruta'ivaviya, Quepai xepütehacuvautüve. Müme müpaü mete'utiyuane, Quesusi Nasaretitanaca.

8 Quesusi müpaü tivaruta'eï, Yanepütixehahüave, ne nepühücü. Xücarî xenesicuvautüveni ne, xequenivaruhayeva 'ime memüyehücü,

9 maye'anicü niuqueya que mainecai, Müme pemünesiyetuiiri nepücavareuyexürîexüa xeime.

10 Hicü Simuni Pecuru cusira 'acavietü nivatihana. Mara'acame mühürîtüariëcai ti'uximayatameya niuvani. Serietana mieme nacaya neucuviteni. Ti'uximayatame Marucu catinitevacaitüni.

11 Hicü Quesusi müpaü tinitahüave Pecuru, 'Acusira queneucaquesa painatana. Ne necarenü'ieni 'iya tecüxita mieme ne'uquiyari münesi'itüani yanemüranayëanicü.

Mara'acame mühürîtüariëcaisüa que mütiu'atüarie Quesusi

(Mateu 26:57-58; Maricuxi 14:53-54; Rucaxi 22:54)

12 Hicü cuyaxiri, cuyaxi tiva'aitüvameri, Huriyusixi vatupirisixiri mecaniviya Quesusi. Menihüani.

13 'Anasisüa meri mecani'atüani. 'Iya Caipasi munieya nihücütücaitüni. Caipasi mara'acate vahepaüsita canihürîtüariëcaitüni mücü viyarisie.

14 Caipasi tihücütücai que mü'ane müvaruti'imaiyaxü Huriyusixi masi 'aixüa müyünicü xevitü tevi mümünicü teüteri vahesie mieme, 'utaitü.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi camaicai 'utaitü

(Mateu 26:69-70; Maricuxi 14:66-68; Rucaxi 22:55-57)

15 Mericüsü Simuni Pecuru niveiyacaitüni Quesusi, xevitüta tiyü'üquitüvame tiveiyacai. Mara'acame mühürîtüariëcai nimaicaitüni 'iya tiyü'üquitüvame. Quesusimatü neutahani mara'acame mühürîtüariëcai curarutanapai.

16 Pecurusü mana niutivecaitüni tacua quitenie 'aurie. Hicü mücü tiyü'üquitüvame mara'acame mühürîtüariëcai mimaicai mana neyani. Nitahüave quitenie tihüveme, curarutapai Pecuru ni'atüani.

17 'Üimari quitenie mütihüvemetücai müpaü tinitahüave Pecuru, 'Ecüta 'icü tevi teyü'üquitüvametemama vahesüa mieme pecatihücü. 'Iya tiutayü, Ne pücatixaü.

18 Hicü te'uximayatamete tupirisixi vahamatü mana meniuti'ucaitüni mecüxetü me'atinaica, muhäütücaicü. Pecuruta vahamatü niutivecaitüni cüxetü.

'Anasi que mütitä'ivaviyaxü Quesusi

(Mateu 26:59-66; Maricuxi 14:55-64; Rucaxi 22:66-71)

19 Mericüsü mara'acame mühürîtüariëcai canita'ivaviya Quesusi teyü'üquitüvametemama vahepaüsita, tita müti'üquitacai hepaüsita.

20 Quesusi müpaü tinita'eïya, Ne teüteri vahüxie netinicuxatacaitüni cuiepa. Ne neheyemecü netini'üquitacaitüni tuquiteta, tuqui 'amüpatata, haque yunaitü Huriyusixi memüyutixexëüriva. Ne tixaütü nepücaticuxatacaï 'avie.

21 Titayari peneticu'ivaviya ne. Quenivaruta'ivaviya müme memünesi'enieica püta, siparasü que nemütivacuxaxatüvacai. Camü 'ime mecatenimaica que nemutayü.

22 Müpaü 'utayücu, xevitü tupiri mana mutivecai canivani Quesusi müpaü 'utaitü, Quepaü petita'eïya mara'acame mühürîtüarie.

²³ Quesusi müpäü tita'ei, Xücasü 'axa ne'utaineni, quetineutahecüata tita 'axa müti'anicü. Me xüca 'aixüa ne'utaineni, titayari penetiüva.

²⁴ Hicü 'Anasi neinü'ani hüiyacame Caipasisüa mara'acame mühürütüariecaisüa.

Pecuru tavari que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi camaicai 'utaitü

(Mateu 26:71-75; Maricuxi 14:69-72; Rucaxi 22:58-62)

²⁵ Mericüsü Simuni Pecuru mana niutivecaitüni cüketü. Hicü müpäü mete'itahüave, 'Iya teyü'üquitüvametemama vahesüa mieme pecatihücü. Mücü niyuta'imani, müpäü niutayüni, Ne pücatixaü.

²⁶ Mara'acame mühürütüariecai te'uximayatametemama xevitü, 'Iya Pecuru minacavite canimariyatücaitüni. Mücü müpäü rehüave, Quete ne necamarexei vana haraverita hamatüana pe'uyeicame.

²⁷ Tavari niyuta'imani Pecuru. Yapaucua niutahiva vacana.

Piratusüa que mütiu'atüarie Quesusi

(Mateu 27:1-2, 11-14; Maricuxi 15:1-5; Rucaxi 23:1-5)

²⁸ Hicü Caipasisüa meheyecüneca mecani'atüani Quesusi 'isücame quie. Niyuimuanatücaitüni. Mümeri mepücaheutahaxüa 'isücame quita capa meca'itiatü me'acünecü, masi Pasicua 'icuaiyari memütēcuanicü.

²⁹ 'Ayumieme Piratu tacua nivayeyani vahüxie. Müpäü niutayüni, Titacü xete'ixaneta 'icü tevi.

³⁰ Müme müpäü metenita'eiya, Xüca 'icü 'axa catiyurienenique, tepücamasiyetuirieniqueyu.

³¹ Hicü Piratu müpäü tivarutahüave, Xequenanuvitüqui. Xequeneuta'inüata xe'inüari niuquiyari que maine. Huriyusixi müpäü mete'itahüave, Tame heiserie tepücahexeiya temimienicü tevi.

³² Mücücü naye'ani Quesusi niuquieya mutainecai que mütimüniqecai ticuxatatü.

³³ Hicü tavari Piratu neutahani 'isücame quita. Nitahüave Quesusi, müpäü tinitahüave, 'Ecü Huriyusixi petiva'aitüvame.

³⁴ Quesusi müpäü tita'ei, 'Acümana müpäü petiutaine, hipatü nusu me-mate'utahüavixü nehepaüsita.

³⁵ Piratu tita'ei, Ne netihuriyu. 'Ateüterima, mara'acate memühürütüarie mepümasiyetua nehesüa. Que petiuyuri.

³⁶ Quesusi müpäü tita'ei, 'Ena cuiempa pücamieme que nemüti'aita. Xüca 'ena cuiempa miemetüni que nemüti'aita, netupirisixima mecaniyucitüveniqueyu nemücayetuiyanicü Huriyusixi vahesüa. Masi hicü que nemüti'aita 'uva pücamieme.

³⁷ Piratu müpäü tita'ei, 'Ena cuiempa pücamieme que nemüti'aita. Xüca 'ena cuiempa miemetüni que nemüti'aita, netupirisixima mecaniyucitüveniqueyu nemücayetuiyanicü Huriyusixi vahesüa. Masi hicü que nemüti'aita 'uva pücamieme.

³⁸ Piratu müpäü tinitahüave, Que titita yuri maine.

'Isücame que mütiuta'aitaxü, Quesusi mümierenicü

(Mateu 27:15-31; Maricuxi 15:6-20; Rucaxi 23:13-25)

Hicü müpäü 'utayüca tavari nivayeyani Huriyusixi vahüxie. Müpäü tinarutahüave, Ne tixaü nepücatiucaxei nemütühüpanicü hesiena.

³⁹ 'Ipaü cani'aneni xeyeyari, xeime nemüxexünirienicü Pasicua 'ixüararipa. Mericüte, cecatēyuvāüriya nemüxexünirieni Huriyusixi tixe'aitüvame.

⁴⁰ Hicü müpäü meniutihiva tavari, Mücü pücatixaü, Vaxavaxi püta me'utiyaütü. 'Iya Vaxavaxi catininavayametücaitüni.

19

1 Hicü Piratu neivitüni Quesusi, tiniuta'aita mücuveiyaxüanicü.

2 Cuyaxita xuya mumayari me'utasaca mu'uyasie menenutimanirieni. Herie mieme 'ixuriqui mütaüräyecü menenacuvirieni.

3 Hüxiena meni'axecatüni müpäu me'utiyuatü, 'Aixüa 'acu Huriyusixi tiva'aitüvame. Menicuvaxüanita.

4 Hicü tavari tacua nivayeyani Piratu. Müpäu tinivarutahüave, Camü 'uva tacuapai nepüxe'atüirieni xemütemaicaicacü tixaü nemücatiucaxeicü hesiena nemütiuhüpanicü.

5 Hicü Quesusi nivayeyani xuya mumayari 'anamatü, herie mieme 'ixuriqui mütaüräye 'anacuvietü. Müpäu tivarahüave, Camü tevi.

6 Hicüri mara'acate memühüritüariecai tupirisixita quepaucua memixei meniutihiva müpäu me'utiyuatü, Curuxisie queneumi'a, curuxisie. Piratu müpäu tivacühüave, Xemesü xequenanutüqui, curuxisie xequenemi'a. Neri tixaü nepücatiucaxeicü hesiena nemütiuhüpanicü.

7 Huriyusixi müpäu mete'ita'ei, Tame 'inüari niuquiyari tecanexeyani. Mücü 'inüari que maine, neuyeveca 'icü mümüni Cacaüyari nu'aya mayuyeitüacü.

8 Piratu 'icü niuqui 'u'enieca masi väuca neumacaitüni.

9 Tavari 'isücame quita heutahaca müpäu tinitahüave Quesusi, Haque pepemieme 'ecü. Quesusiri haquevasü cacanita'eiya.

10 Piraturi müpäu titahüave, Pecanetita'eiya ne. Pecatimate ne heiserie nemexeiya nemümasixünacü, heiserie nerexeyata curuxisie nemümasimienicü.

11 Quesusi müpäu tita'ei, 'Ecü heiserie pepücahexeyaniqueyu nehepaüsita taheima miemecü xüca pecapitüariecaque. 'Ayumieme 'iya münesiyetua 'ah-esüa, mücü masi väucava 'axa tiniuyurieni.

12 Piratu 'ayumiemeri tinicuvaunecaitüni que mütxünacü. Huriyusixi mecaniutihiva müpäu me'utiyuatü, Xüca 'icü pe'uxüna, pepüca'inaqui'erie Ti'aitame Sesaxi. Yunaitü te'aitamete memayuyeitüa mecaneye'unieca Sesaxi.

13 Hicü Piratu 'icü vaniüqui 'u'enieca nivayehana Quesusi. Mana canucayerüni Piratu yu'uvenisie Macutenusariya müracusevasie, Hepürayusixi vaniüquicü Cavata müracusevasie.

14 Iya tucarisie meniha'aritäacaitüni Pasicua 'ixüarariyari. 'Esvatücacu tuca nayeiximecaitüni. Müpäu tinivarutahüave Huriyusixi, Camü tixe'aitüvame.

15 Mümeri meniutihiva, Quenanuvitüqui, quenanuvitüqui, curuxisie quenemi'a. Piratu müpäu tivacühüave, Quetütüri curuxisie nepeimieni tixe'aitüvame. Mara'acate memühüritüariecai müpäu mete'ita'ei, Tame xeime tepücahexeiya tati'aitüvame, Sesaxi xeicüa pütati'aitüvame.

16 Hicü nivayetuirieni curuxisie mümierienicü. Hicü meneihana Quesusi.

Quesusi que mütiümierie curuxisie

(Mateu 27:32-44; Maricuxi 15:21-32; Rucaxi 23:26-43)

17 Yucuruxi 'atütü mana neyani Müqui Mu'uya Manuca müracusevasie, Hepürayusixi vaniüquicü Curucuta müracusevasie.

18 Manari curuxisie menitivieni. Yuhutame hamatüana meteverutivütüa naisata, Quesusi vahixüata.

19 Piratuta 'inüari niuta'ütüani. Curuxisie neimani. Müpäu catine'uacaitüni, QUESUSI NASARETTANACA HURIYUSIXI TIVA'AITÜVAME.

20 Huriyusixi yumüretü menititerüva 'iya 'inüari quiecaru mehuracü Quesusi mamieriesie. Hepürayusixi Xumatari Cüriyecusixi vaniüquitecü püraye'uxacai.

²¹ Hicü Huriyusixi vamara'acate memühürütüariecai müpaü metenitahüave Piratu, Pepücaniu'utüani Huriyusixi Tiva'aitüvame. 'Ipaü püta, 'Iya mainecai Huriyusixi nepütiva'aitüvame pepütiniu'utüani.

²² Piratu müpaü tivaruta'ei, Que nemütü'utüa netiniuta'utüaniri.

²³ Hicü cuyaxi curuxisie me'icavieca Quesusi, 'ixuriquiteya meneu-tahuriexüani. Naucame menayeitüani, yuxexütü cuyaxi xei 'ixuriquiyari memexeianicü, tetüata mieme 'ixuriquita 'aparüte yuxaüta. Tetüata mieme 'ixuriquieya pücavipecai, yuxevitü ni'isecaitüni naitü.

²⁴ Hicü müpaü meteniyutahüaveni, Camü tepüca'itisanani. Masi tepütata'iva, siparasü quepai pe'iva. Müpaü tinaye'atüarieni 'utüarica müpaü maine, Ne'ixuriqui meniutapataxüani yuhesie mieme, ne'ixuriquicü menayu'iva.

Mericüsü müpaü mecateniuyurieni cuyaxi.

²⁵ Quesusi curuxieya 'aurie meniti'ucaitüni Quesusi varusieya, varusieya 'ivaya, Mariya Cüreupa 'üyaya, Mariya Mararatanaca yunaitü.

²⁶ Quesusü varuxieyaca mana meti'ucacu yuvarusi, 'iya tiyü'üquitüvame münaqui'eriecai, müpaü tinitahüave yuvarusi, 'Uca 'acu, camü 'anive.

²⁷ 'Arique müpaü tinihürütüani 'iya tiyü'üquitüvame, Camü 'avarusi 'utaitü. 'Iya tucarisie tiyü'üquitüvame yuhesüa nei'inieni.

Quesusi yu'iyari que mütiyetua

(Mateu 27:45-56; Maricuxi 15:33-41; Rucaxi 23:44-49)

²⁸ 'Anari Quesusi müpaü timaitü naitü 'ari maye'atüariecü, 'utüarica maye'atüarienicü müpaü niutayüni, Nepeuharimücü.

²⁹ Xari mana niucateitüni vinu masina hünētü. Hicü ha 'iseveme mucuxani me'utahüniyaca vinu masinacü, hisupu cüyeyarisie me'iyeca, teniena meneitiserieni.

³⁰ Quesusi he'inüataca vinu masina müpaü niutayüni, Canaye'aniri. Yumu'usie 'anacatusireca niyetuani yu'iyari.

Cuya que müreitise Quesusi 'aquitana

³¹ Mericüsü 'iya tucarisie meniha'arütüacaitüni 'ixüarari. 'Ayu-mieme Huriyusixi menitavavirieni Piratu vavatute memütitaracü memüvaraca'ünicü, caxarite memücauyahayevacü curuxisie me'uyevütü 'uxipiya tucarisie. 'Iya 'uxipiya tucari yemecü cani'ixüararütüacaitüni.

³² 'Ayumieme cuyaxi mana meniu'axüani, memucavütüarie curuxisie hamatüana xeime vatuteya meniutitara, xeimetari vatuteya mete'utitaraxü.

³³ Quesusisüa me'u'axüaca vatuteya mepüca'utitaraxü memixeicü müquime.

³⁴ Masi xevitü cuya piscacü neitiseni 'aquitana. Yapaucua naneni xuriya hata.

³⁵ Que mü'ane munierixü tiniutahecüata. Tita mütitahecüata yuri cananeni. Mücüta tinimaica yuri mainecü, yuri xemüte'eriecacü xemeta.

³⁶ Müpaü tiniuyüni 'utüarica maye'atüarienicü müpaü mutaine, 'Umeyari pücatitare.

³⁷ Tavari xevitü 'utüarica 'ipaü naineni, Mecani'ixüariecuni que mü'ane memuse.

Teuquiyapa que memütheite Quesusi

(Mateu 27:57-61; Maricuxi 15:42-47; Rucaxi 23:50-56)

³⁸ Mericüsü 'arique Cuse 'Arimateyatanaca canitavavirieni Piratu menucenicü Quesusi caxarieya. 'Iya Cuse Quesusisüa mieme catiniyü'üquitüvametüacaitüni 'avie, müvamacarücaicü Huriyusixi. Piraturi canipitüani. Neyani, caxarieya necueni.

³⁹ Nicuremu mana ninuanita meripai hesüana munua yüvicüta. 'Iyasü miru haruhemame visi mu'üa mutacuicuiya ni'atüani merie necapaü päümeme.

⁴⁰ Hicü meicueni Quesusi caxarieya. Menicu'eima 'ixuriquitecü visi mu'üa me'icavirieca. Müpaü cani'aneni Huriyusixi vayeiyari teuquiyacü.

⁴¹ Mana curuxisie mamieriesie haraveri niyemacaitüni. Haraverita teuquiyapa xique müvaye'inierie nicumacaitüni. Xevitü cuxi mücü teuquiyapa pücacateuquievecai.

⁴² Muva 'ayumieme meneiteni Quesusi, Huriyusixi memüyuha'aritäacaicü 'iya tucarisie, teuquiyapa mehuracaicü.

20

Que müranucuque Quesusi müquite vasata

(Mateu 28:1-10; Maricuxi 16:1-8; Rucaxi 24:1-12)

¹ Mericüsü mexüacame tucariyarisie semanasie teuquiyapa ninuani Mariya Mararatanaca 'uyüvicacu cuxi yuimuna. Heuhüiyacame niuxeiya tete teuquiya hüxie meucatei.

² Hicü nausarümetü neyani. Simuni Pecurusüa ninuani, xeimesüata tiyü'üquitüvame Quesusi minaqü'eriecaisüa. Müpaü tinivarutahüave, Teuquiyapa menivayecueni Ti'aitame. 'Asitepücatemate haque memeite.

³ Hicü Pecuru neyani xevitü tiyü'üquitüvamematü. Teuquiyapa menahucaitüni.

⁴ Yuhepaüsita meniunausarümeacaitüni. Xevitü tiyü'üquitüvame masi niutanausacai, Pecuru na'iva, naye'ani meri teuquiyapa.

⁵ 'Anahuca nixeiya 'ixuriquite mana 'acateme, peru muva pücaheutaha.

⁶ Hicü Simuni Pecuru 'u'imatütü ninuani. Teuquiyapa neutahani. 'Ixuriquite niuxeiya mana 'acateme.

⁷ Tuvaxa tiuxei mu'uya me'eimecai 'ixuriquite 'aurie caticateme, yateva ticateme püta tutunime 'uxeicüa.

⁸ 'Ana neutahani 'iya tiyü'üquitüvame 'umexüatü munua teuquiyapa. Nixeiya, yuri tiniuta'erieni.

⁹ Müme cuxi mepücaheitimaivecai 'utüarica meuyevecacü müquite vasata manucuqueni maine.

¹⁰ Hicü teyü'üquitüvamete yuquie menecüne.

Masiücütü que mürayuyetitüa Quesusi Mariya Mararatanaca hüxie

(Maricuxi 16:9-11)

¹¹ Mericüsü Mariya teuquiya hüxie niutivecaitüni tacua 'utasuatü. Hicü 'utasuatü nanahun, teuquiyapa neutaniere.

¹² Mana nivaruxeiya niuqui tuayamete yuhutame me'anacatuxame. Xevitü Quesusi mu'uya manucatei nacateitüni, xevitüta quetaya manucatei racatei haque Quesusi caxarieya manutequiecai.

¹³ Müme müpaü metenitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca.

¹⁴ Müpaü tivacühüave, Neti'aitüvame mepecuei, 'asinepücatimate haque memeite. Müpaü 'utayüca ta'aurie naveni. Nixeiya Quesusi mana 'utiveme, masi 'asipücatimaicai müquesütücaicü.

¹⁵ Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca. Quepai pepüracuvaune. Mücü haravericame 'erietü müpaü tinitahüave, Neuxei 'uqui, xüca 'ecü peheicueni, queneneutaxatüa haque pemeite. Neri nenenucümücü.

¹⁶ Quesusi müpaü ticühüave, Mariya 'acu. 'Iya hepana 'aniereca müpaü tinitahüave Hepürayusixi vaniüquicü, Xavuni, taniüquicü Ti'üquitame maine.

17 Quesusi müpäü ticühüave, Pepücanesiviyani. Ne'uquiyarisüa nepüca'anutiyeive cuxi. Masi ne'ivama vahesüa quenemie. Müpäü quetinivaretahüavi, Ne'uquiyarisüa müxe'uquiyarisüa nenanutiyeimücü, necacaüyarisüa müxecacaüyarisüa neranutiyani.

18 Hicü Mariya Mararatanaca mana ninuani müpäü tivacuxaxatüvatü teyü'üquitüvamete Ti'aitame muxecüü, müpäü mürehüavecaicü.

Masiücütü que mürayuyeitüa Quesusi teyü'üquitüvamete vahüxie
(*Mateu 28:16-20; Maricuxi 16:14-18; Rucaxi 24:36-49*)

19 Mericüsü 'acayunecu mücü mexüacame tucariyarisie sem-anasie, teyü'üquitüvamete memütitecaisie quiteniete reunatücaicacu memüvamacarücaicü Huriyusixi, Quesusi ninuani. Vahixüapa niutaqueni. Müpäü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

20 Müpäü 'utayüca nivaruxeisitüani yumamate yu'aqui. Teyü'üquitüvamete meniyutemamaviecaitüni Ti'aitame mexeyatü.

21 Hicü Quesusi tavari müpäü tivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie. Ne'uquiyari munesiheyenü'apaü, neta müpäü necanixe-heutanü'axüani.

22 Müpäü 'utayüca nivaru'iyamani. Müpäü tivarutahüave, Xequeneu-tanaqui'eri 'Iyari Mütiyupata.

23 Sepa que memühate xemütevareuyehüviriene tita 'axa memüteyurie, meteneuyehüviyariecuni. Sepa que memühate xemüvavesitüaca tita 'axa memüteyurie, menivecacuni mepücauyatuxüna.

Tumaxi yuri que mücati'eriecai

24 Mericüsü Tumaxi Vavari mütitevacai tamamata heimana yuhutame vahesüa mieme canihücütücaitüni. 'Iya vahamatü püca'uyeicacai quepaucua Quesusi munua.

25 Hicü hipatü teyü'üquitüvamete müpäü metenicuxaxatüvacaitüni, Ti'aitame tecanüxeyia, me'utiyaatü. 'Iya tivacühüave, Xücarü mamayasie neca'ixeyiani cürapuxi 'uxayari, xüca ne'itüvamecü neca'imayüani cürapuxi 'uxayari, 'aquiyea xüca nemamacü neca'imayüani, yuri nepücatita'erieniri.

26 Mericüsü 'atahairieca tucari 'anucayacu tavari menititecaitüni quita teyü'üquitüvametemama. Tumaxita vahamatü tiucatei. Hicü quiteniete re-unarümacacu Quesusi ninuani. Vahixüapa niutaqueni. Müpäü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

27 Hicü müpäü titahüavixü Tumaxi, Quenaye'a, 'a'itüvamecü queneneumayüa nemamatesie, 'amamacü queneneumayüani ne'aquita. Yuri pecati'erietü pepüca'ayeiximeni, yuri peti'erietü püta quenaye'a.

28 Tumaxi müpäü tinita'eiya, Neti'aitüvame necacaüyari 'acu.

29 Quesusi müpäü titahüave, Yuri petiuta'erie pemünesi'uxeicü. Müme memücanesixeyavave peru yuri memüte'erie, müme mecaniyutemamavieca.

Titayari maca'utüari xapa

30 Mericüte, 'inüari yücü 'aneneme müireme yatiniyurienecaitüni Quesusi teyü'üquitüvamete vahüxie, que mücare'utüarie 'icü xapasie.

31 'Icürü canaca'utüarieni yuri xemüte'eriecacü Quesusi mücürisitücü, Cacaüyari münu'ayacü. Yuri xete'erietü tucari xemexeianicü hesüana xemiemetetütü raca'utüarie.

21

Masiücütü que mürayuyeitüa Quesusi teyü'üquitüvamete 'atayuhutame vahüxie

1 Mericüsü 'arique tavari Quesusi masiücütü nayuyeitüani teyü'üquitüvamete vahüxie Tiveriya haracunayarisie. 'Ipaü masiücütü nayuyeitüani.

2 'Axeicüa meniu'uvacaitüni Simuni Pecuru, Tumaxi Vavari mütitevacai, Natanaheri Canatanaca Carereya cuieyarisie mieme, Severeu nivemama, teyü'üquitüvametemama hipatü yuhutatü.

3 Simuni Pecuru müpaü tinivarutahüave, Ne nepüquesüveyiami. Müpaü mete'itahüave, Tame 'ahamatü tepuhu tanaitü. Mana menecüne, canuvasio me nicayaxe. Mücü tücarisie tixaütü mepücate'u'axixü.

4 Mericüsü 'esiva 'uhecüacacu mana niutaqueni Quesusi haracuna tesita. Masi teyü'üquitüvamete mepüca'imaicai Quesusitüme.

5 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Neuxei temari, 'icuai xecatehexeiyia. Müpaü mete'ita'ei, Havaicü.

6 'Iya tivacühüave, Vipi xequeneucavivi canuva serieta. Mana xecanivacaxeyiacuni. Mana meneicavivieni. Mepüyutatexi me'ihanatü memüvaücavacaicü quesüte.

7 Hicü 'iya tiyü'üquitüvame Quesusi minaqui'eriecai müpaü tinitahüave Pecuru, Cari Ti'aitame canihücütüni. Hicü Simuni Pecuru 'u'enaca quename Ti'aitame hücütücai, yu'ixuriqui herie mieme 'anacuvieca 'amavetü 'amuyeicacaicü, hapa neucasuna.

8 Hipatü teyü'üquitüvamete canuvasio meyetetü mecaniu'axüani vipi me'uhaximetü quesüte mehüneme. Cuiepa pücahetevacai, huta teviyari heimana tamamata mamayari xeicüa petevacai.

9 Cuiepa me'u'axüaca tü meniuxeiyia 'etinereme, quesü tüpa 'acaime mete'uxei pamame.

10 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Qesüte xique xemüvarutivi xequeni-vara'üi.

11 Simuni Pecuru mana neutimaque, vipi canihana cuiepa. Qesüte 'amepatü menihüncaitüni, xei sienituyari heimana huta teviyari heimana tamamata heimana yuhaicatü meniyupaümecaitüni. Sepanetü memüvaücavacai, püca'utasanixü vipi.

12 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xequenacüni xequetenecuari. Teyü'üquitüvamete ni xevitü pücayuvaüriyacai 'ecü que pepüpaicü titahüaveque, Ti'aitame mühücütücaicü memütemaicaicü.

13 Hicü Quesusi mana ninuani, pa nanucu'üni. Nivarumini, quesü yaxeciüata tivarumi.

14 'Ana hairieca masiücütü nayuyeitüani Quesusi teyü'üquitüvamete vahüxie müquite vasata 'anucuqueca.

Nemuxasi türixi quetinivarumicua, que mainecai

15 Mericüsü mete'ucucaru Quesusi müpaü tinitahüave Simuni Pecuru, Simuni 'acu Vani nu'aya, vaücava penetinaqui'erie, 'ime 'esiva xeicüa menesinaqui'erieacu. 'Iya rehüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü pepütimate nemümasinaqui'erie. Titahüave, Mericüte, nemuxasi türixi quetinivarumicua.

16 Hutarieca müpaü titahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü pepütimate nemümasinaqui'erie. Müpaü titahüave, Nemuxasi queniva'üviyani.

17 Hairiecaritahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Pecuru niyuhiverieca hairieca penetinaqui'erie mütitahüavixücü. Müpaü tinitahüave, Ti'aitame, 'ecü nai pecatinimaica. Pepütimate nemümasinaqui'erie. Qesüsü titahüave, Quetinivarumicua nemuxasi.

18 Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, quepaucua pemühecuacai 'acümana pena'ahüayacaitüni peticuyeicacai haque pemeuyeimücücai.

Quepaucua pemütaseüye, xevitü camananahüamücü maranuhana haque pemücaheuyeimücü, 'amama penitaseraxüamücü.

¹⁹ Müpaü niutayüni tihecüatatü que mütimüniquecai visi 'aneme 'ayeitüanique Cacaüyari. Müpaü 'utayüca müpaü tinitahüave, Quenenanuveyia ne'utüma.

Mücü tiyü'üquitüvame Qesusi minaqu'eriecai

²⁰ Pecuru ta'aurie 'aveca nixeiya mücü tiyü'üquitüvame Qesusi minaqu'eriecai, mücü memüte'ucuaisie 'auriena mucatei müpaü mütitahüavixü, Ti'aitame que paicü masiyetüani. Nixeiya 'iya varuveiyame.

²¹ Pecuru 'ixeiya mücü, müpaü tinitahüave Qesusi, Ti'aitame que tiyurieni 'iya.

²² Qesusi müpaü ticühüave, Xüca nesi'unaqueque 'icü müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü. Quenenanuveyia ne'utüma.

²³ 'Ayumieme ta'ivama vasata 'icü niuqui canixasivacaitüni, quename 'iya tiyü'üquitüvame camüniuecai. Masi Qesusi müpaü pücatitahüavixü mücamüniuecaicü. Xüca nesi'unaqueque müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü, püta titahüavixü.

²⁴ Mücü tiyü'üquitüvame canihücütüni que mü'ane mütihecüata 'icü hepaüsita, que mü'ane mütiuti'utüa 'icü. Tepütemate tita mütihecüata yuri maine.

²⁵ Vaücava cuxi yücü 'anenetü canixuaveni que mütiuyuri Qesusi. Xüca xexuitü tiuti'utüarienique, müpaü nepüticu'eriva, 'ena cuiipa pücatinaquenieyu xapate mütiti'utüarieniqueyu. Müpaü xeicüa.

NÜ'ARISIXI Que Memüte'uyuri

Que memüte'utahüavarie memeixeiyaniqueacü 'Yari Mütiyupata

1 Neuxei Teuquiru, matüaripai mieme xapa neputavevi mexüacame, nai que mütiuyü hepaüsita ticuxatame, Quesusi que mütsütüa yatiyurienetü yati'üquitatü.

2 Müpaü tiyurieca, 'ana nanutivitüquienu, 'aisica varupitüaca nü'arisixi müvaranuyeteüxixü, 'Yari Mütiyupata yati'aitacacu.

3 Tiucuineca mücü, vahesüa 'ayenieretü puyuecütacai mamarivaveme tiyurienetü. Huta teviyari tucari mepixeyacai. Tinivacuxaxatüvacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

4 Hicü vahamatü 'a'ucaitü 'ipaü tinivaruta'aitüani, Xepüca'ayecücani Querusareme, masi xequetenecuevieca tita ne'uquiyari mütxatacai quename tixehanü'airieni, que nemütixe'utahüavixü.

5 Vani hacü tiniuca'üyacaitüni, xeme püta xepüca'üyarieni 'Yari Mütiyupatacä yapaümexa tucari tixüyu. Müpaü niutayüni.

Quesusi que müranutitüa

6 Mericüsü müme hamatüana memuyucuxeürie müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Neuxei Ti'aitame, hicü petatipitüa tame 'Ixaherisixi teüteriari temütetati'aitüanicü meripaipai.

7 Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Xeme xehesie pücatinaque xemütemaicacü viyari tucari hepaüsita. Ne'uquiyari püta nipata mücü naimie heiserie mexeiyanicü hepaüsitanä.

8 Masisü xecanitürücarieyecuni 'Yari Mütiyupata xehesie tiviyayu. Xemunenierixü xepüyüaca xetehecütatü nehepaüsita Querusareme, naisarie Cureyasie Samariyasie naisarie cuie manunierapai.

9 Müpaü 'utayüca, müme me'ixeyacacu, nanutivitüquienu. Hai niucuyani memüca'ixeyacü.

10 Hicü yuheima me'utinienierecacu mexi 'utimiecai, camü 'uquisi yuhutatü va'aurie meniuti'uni me'anacatuxatü.

11 Müme müpaü metenivarutahüave, Carereyari 'acu, titayari yuheima xete'utinieniere. Mücütütü xesata 'uветü metivitüquie yuheima Quesusitütü, que xemüte'ixei heutimieme yuheima, yaxecüa 'anetü caninüamücü.

Que, memütehenuyexei xeime mühürütüarienicü Cura tiutahayevacu

12 Mericüsü yemuri Huriva Mati'usie me'ayenexüaca Querusareme me-ni'axüani. 'Uxipiya tucarisie tevi que mütipitüarie muyeicanicü, müpaü pehura Querusareme.

13 Me'u'axüaca, quita meheutahaxüaca meneuticüne qui taüta. Mana mepü'axecai Pecuru Cacuvu Vani 'Atürexipiripe Tumaxi Parüturume Mateu Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Simuni müserutisitatücai, Cura Cacuvu 'ivaya.

14 Müme yunaitü 'axeicüa mepü'ayumiemetetücai neneviericü, 'ucarita, Mariyata Quesusi müvarusieyatücai, 'ivamamata.

15 Mericüsü 'ana Pecuru nanucuqueni yu'ivama vahixüapa. Teüteri 'axeicüa meyuxeürietü xei sienituyari heimana xei teviyari yacütütü meniypaümecaitüni. Müpaü niutayüni Pecuru,

16 Ne'ivamarixi, neuyevecaitüni 'utüarica maye'anicü, meripai que mütiutayü 'Yari Mütiyupata, Raviri müpaü 'utayücu Cura hepaüsita, que mü'ane müvarevitü müme memivi Quesusi hepaüsita.

17 Tame xevitü pühücütücai, 'icü tahüritüarica hesiena pütinaquecai.

18 Mericüsü vaniu cuie punanai mücü tumini ma'ivaxücü yatiuyurica que mücatiheiserie. Mana 'ativeca yuhuriepa pasanixü, cuinurieya naitü navivieni.

19 Querusareme memütama yunaitü mepüte'utamari. 'Ayumieme mücü cuie Haserama catinacutevaca vaniuquicü, taniuquicü Xuriya Mataxüri racuteva.

20 Puta'utüarie Cuicari Xapayarisie müpaü 'anuyütü,

Que'uyemaveni quiya,
Xevitütüma püca'ayecani.
Müpaü panuyüneta,
Que müti'hüritüariecai,
Xevitü püta yaquetihüritüarieca.

21 Mericüte, neuyeveca xevitü müme 'uquisi tahamatü memü'uvacai tucari-cü quepaucua Ti'aitame Quesusi tahesüa manuyeicacai

22 'iya tucarisie Vani meca'üyaxüsie, 'iya tucarisie tasata manutivitüqueque, peuyeveca xevitü müme memunenierixü tahamatü tihecüatatü mayanicü que müranucuque.

23 Hicü yuhutame menivaruti'uitüani Cuse Varüsavaxi mütitevacai Cusitu müremu'uhüacai, Matiya.

24 Meniyutanenevieni müpaü me'utiyuatü, 'Ecü Ti'aitame pecatinimaica yunaime va'yari. Quetaneuxeisitüa que mü'ane pemanuyexei 'icü yuhutame,

25 hesiena mütinaquenicü 'icü hepaüsita mühüritüarienicü mütanü'arienicü, Cura yatiuhayevacu yuhuyeripa metüacü.

26 'Inüari meputavevi que mü'ane mühücütüni. Matiyasie tiniunaque. Mepi'inüataxü tamamata heimana xevime nü'arisixi vahamatü.

2

'Yari Mütiyupata que mütinua

1 Mericüsü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'acu yunaitü mepüyuxeüriceai yametyurienique 'uxeicüa.

2 Yapaucua taheima mieme 'ecapaü 'anetü niuyuani türücaüyetü carima 'uyemietü. Mücü yuariya putahünixü quita memüvayetecaisie.

3 Taipäu 'aneneme mepuxei yuxexuime vahesie 'a'ucame.

4 Yunaime püvaruvi 'Yari Mütiyupata. Mepisütüa me'utiniütü niuquitecü, 'Yari que müti'vapitüacai memütiniunicü.

5 Mericüsü Querusareme mepütitecai Huriyusixi Cacaüyari memayexeiya-cai yunaime nuivarite vahesüa memümiemetücai naisari muyuavitüa.

6 Quepaucua yuariya muyua yunaitü mepüyuxeüri, mepüxamuriyacai yux-exuitü yuniuquicü memüva'eniecaicü me'utiniucame.

7 Mepü'iyarixiecai mepühüxyacai müpaü me'utiyuatü, Neuxei, 'icü yunaitü memütiniuca mecatecarereyatarı.

8 Quetütüri 'icü teteva'enie taxexuitü taniuquicü memütiniuca que temüte'ununuivaxü.

9 Parutiyatarı, Meriyatarı, 'Eramitatarı, Mesuputamiasie temütama, Cureyasie Caparusiasie Punitusie 'Asiyasie

10 Püriquiyasie Pamüpiriyasie 'Equipitusie 'Apüricasie Sirene temütama, Xumatar memü'ivatatüve,

11 Huriyusixi, hipatü Huriyusixi memacü, Cüretatari, 'Araviyatari, tanaitü tepüva'enie me'utiniucame taniuquicü, que mütimarive Cacaüyari me'utiyaneme.

12 Yunaitü meni'iyarixiecaitüni, 'asimepücatemaicai quetütü mütiyüanecai, yuxexuitü müpaü meteyücühüavetü, Que tititari 'icü.

13 Hipatü mevananaimatü müpaü meniutiyanecaitüni, Mepuhuxa xEICÜA vinu macacacü.

Pecuru que müticuxatacai heiva

14 Hicü Pecuru 'anucuqueca tamamata heimana xevime vahamatü, carima niutaniuni, müpaü tinivarutahüave, Neuxei Huriyusixi, yunaitü Querusareme xemütama. Xequetenemaica 'icü, xequeneneu'enie que nemütayüni.

15 'Ime mepücatarüve xeme xemütecü'erivapaü, 'esiva xEICÜA tucari pUXÜCA.

16 Masi 'icü canihücütüni tita mütixasivacai, tixaxatame Cuheri ya'utainecacu,

17 Müpaü paine Cacaüyari, tucari 'aye'ayu quepaucua mütaparirümeni, müpaü pÜtiyüni.

Ne'iyari nepütatuani teüteri yunaime vahesie.
Xenivema nehiesie mieme mepütaniuni 'uquisi 'ucari,
Xetemari hecüta heinüsipaü 'aneneme mepUXeiyani,
Xe'uquiravesixi cusipa mepÜteheinüni.

18 Yuricü müme nemütiva'aitüa 'uquisi 'ucari vahesie
Ne'iyari nepütatuani 'iya tucarisie,
Nehiesie mieme mepütaniuni.

19 Nepüvahüxiyasitüani vaheima muyuavisie,
Hetüanata cuiepa 'inüari nepütiyurieni vaücava,
Xuriya, tai, 'aüxi cüsi nücame 'inüariyari.

20 Tau yüvitü canayeimücü,
Meserita xuriya payani.

'Arique 'upamie Ti'aitame mücü tucarisie marivemesie xavatümesie.

21 'Anarique yunaitü memihüaveni que mü'ane Ti'aitame mühücü,
Müme mepütavicieisitüarieni.

22 Neuxei 'Ixaherisixi, 'icü neniucui xequene'enieca. Cacaüyari xesata pitahecüataxü Quesusi Nasaretitanaca marivemecü tiyurienetü türücaüyemecü, 'inüari tiyurienetü, 'iyacü que mütiuyuri Cacaüyari xesata que xemütemate xeme.

23 Cacaüyari müpaü tiyücühüavetü, matüaripai müpaü timaitü, nicayeni müyetuiyanicü. 'Inüari sanamete xetevaruta'aitüaca xeniviya, vamamacü cüyesie xe'icavieca xecanimieni.

24 Cacaüyari nenucquetüani 'ixünaca que mürehüiyacai müquitü. 'Iya pücaýüvecai müquitü muyuhayevacü.

25 Raviri müpaü paine hepaüsitana,
Ti'aitame nepUXeiycacai yuheyemecü nehüxie,
Neserieta mutivecü nepücacuyani.

26 Ne'iyarisie 'ayumieme nepünetemavi,
Nenetemavietü nepütaniuni nenenicü.

Sepa necaxari 'amüca,
Mexi neta'icueva yuri nepüti'erie

27 Quename ne'iyari peca'ucu'eirieni müquime.

Que mü'ane pemupataxü 'ahesie mieme pepüca'ipitüaca mütapüne.

²⁸ Pepünesi'utamaricasitüa nemayeyurinicü.

Temavierica pepünesipitüaca vaücava, nehamatü pe'uyeicatü.

²⁹ Neuxei 'ivamarixi. 'Aixüa cani'aneni heiseriemecü mütixecuxaxatüvanicü tateviari Raviri hepaüsita. Caniumüni 'iya, tiucateuqui, macateuquesie mana tiuca cuxi tasata hicüque.

³⁰ Tixaxatame hücütütü catinimaicaitüni quename Cacaüyari 'üyühuritüa heiseriemecü müpaü 'utaitü, xevitü Ravirisie müyeyaniquecai heiserie püpütüarieniquecai Cürisitutütü, picayeniquecai 'uvenieya müra'aitasie haitü.

³¹ Matüaripai 'ixeiyatü müpaü caniutayüni, Cürisitu que müranucuque ticux-atatü, müpaü 'utaitü,

'Iyarieya püca'ucu'eirivaxü müquitü,

Vaiyarieya püca'utapünixü.

³² Mericüsü Cacaüyari penucuquetüa 'iya Quesusi. Tame tanaitü tepühüme temunenierixü temitahecüata.

³³ 'Anutivitüqueca Cacaüyari serieta, nitanaqui'erieni tita 'uquiyarieya mütitahüavixü mütipitüaniquecai, 'Yari Mütiyupata hücütüme. Mücü niutatu-ani que xemüte'ixeiyä que xemüte'l'enie.

³⁴ Mücü Raviritütü püca'anutitüa muyuavisie, siepüre müpaü paine,

Ti'aitame müpaü tinitahüave 'iya müneti'aitüva,

Neserietta mexicuxi quenacani

³⁵ Müme memümasi'aca'unie nemüva'atüani 'ahetüa.

³⁶ Heiseriemecü 'ipaü xequetenemaica yunaitü 'Ixaheri que quiecatari. Cacaüyari Ti'aitame payeitüa 'icü Quesusi, heiserie canipitüani que mü'ane xemumi curuxisie.

³⁷ Mericüsü me'u'enanaca yu'iyarisie mepühiveritüariecai. Müpaü meteni-varutahüave Pecuru hipame nü'arisixita,

³⁸ Que teteyurieni ta'ivama. Pecuru müpaü tinivarutahüave, Xequeteneuhayeva que xemüteyurie, yuxexuitü xepüca'üyarieni Quesusi Cürisitu xehüavetü. Tita 'axa xemüte'uyuri, xepüteheuyehüviyarieni. Xepütemiquieni 'Yari Mütiyupata.

³⁹ 'Icü que mutayü que mütiyurieni niuquieya xehesie pümieme, xetüriyama vahesie timiemeta, yunaima teva miemete vahesie timiemeta, müme müvata'inieni Ti'aitame tacacaüyari vahesie timiemeta.

⁴⁰ Hipame müireme niuquicü püvarutahecüasitüiyaxü, nivavaviriecäitüni müpaü 'utaitü, Xequeneyutavicueisitüa hicü miemete 'axa memüte'u'iyari vasata.

⁴¹ Hicü müme niuquieya memutanaqui'eri meniuca'üyarieni. Mepüvarutinü mücü tucarisie teüteri haica miriyari yacütütü.

⁴² Yamepü'ayumietemetücai tita nü'arisixi memüte'üquitacai me'enietü meyuparevietü me'ititaratü pa meyunenevietü.

Que memüte'u'uvacai müme matüari Cürisitusie memüteviyacai

⁴³ Hicü yuxexuitü yu'iyarisie meheumamatü menacüne. Vaücava mamari-vavame 'inüari metenyuriecäitüni nü'arisixi.

⁴⁴ Yunaitü yuri memüte'uta'eri meniuteütacäitüni yunaitü meyuxevitü, 'axeicüa mepeixeyacai naima.

⁴⁵ Yucüie yupinite mepüte'utua, mepüvapitüacai yuxexuitü que memüteheiyehüacai.

⁴⁶ Tucaricü yamepü'ayumietemetücai mepüyuxeüriecai tuqui curaruyarita. Mepititaracai pa qui meuti'uta, yu'inüa meputicuai meyutemamavietü 'aixüa mete'u'iyaritü.

⁴⁷ Meputiniucacai Cacaüyari hepaüsita 'aixüa me'utiyaütü. Yunaitü teüteri 'aixüa mepütecü'erivacai vahepaüsita. Tucarcü Ti'aitame püvaxeüriecai müme memütavücueisitüarieximecai vaxeviryatü.

3

Muhurie que müranayehüiya

¹ Mericüsü Pecuru Vanimatü meneuticüne tuquipa cüa caviecacu tau quepaucua müyuneneviva.

² 'Uqui hurietü mutinuivaxü mana ni'atüarivacaitüni. Tucarcü meni-tyesacaitüni tuqui quitenie Visi Mü'ane müracusevasie. Mana rimusina püvavaviriecäi müme tuquita memeutahaquecai.

³ Varuxeiyaca Pecuru Vani tuquita meheutahaxüaximecacu, rimusina püvavaviriecäi.

⁴ Pecuru 'ixeyatü, Vanita, müpaü Pecuru tinitahüave, Quetaneuxeiya.

⁵ Mücü nivaruxeiya tixaü mete'iminiqueme 'erietü.

⁶ Müpaü niutayüni masi Pecuru, Ni pürata tuminiyari ni huru tuminiyari nepücahexeiya. Tita nemürexeiya, mücü nepümatimini. Quesusi Cürisitu Nasaretitanacasüa nemümiemecü nepaine, quenancuquexi quenecuyecani.

⁷ Serietana 'iviyaca mamayasie nenucuhana. Yapaucua niutiserire 'ücateya turuteya.

⁸ 'Anucusunaca niutaqueni, nicuyeicacaitüni. Vahamatü neutahani tuquita cuyeicatü 'utisucuatatü 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

⁹ Yunaitü teüteri menixeiya 'uyeicame 'aixüa 'utaineme Cacaüyari hepaüsita.

¹⁰ Meneitimani quename mücü hücütücai que mü'ane mutiyeixacai rimusinavietü tuqui quitenie Visi Mü'ane müracusevasie. Mepühüxiyacai mepü'iyarixiecai müya mütiuyücü.

Pecuru que müticuxatacai Sarumuni Nivetarieyatüa

¹¹ Hicü mücü tevi nivaruviya Pecuru Vanimame. Teüteri me'unasarümetü mehüxiyatü vahesüa mepu'axüa Sarumuni Nivetarieyatüa mütiuyetevasie.

¹² Pecuru varuxeiyaca müpaü tinivarutahüave teüteri, Neuxei 'Ixaherisixi, titayari xetehüxiya 'icücü. Titayari xetatexeiya müpaü xetecu'erivatü, tatürücariyacü Cacaüyari cui temayexeyacü nusu 'uyeicame temeyeitüa 'icü.

¹³ 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu vacacaüyari tatevarima müvacacaüyari mariveme nayeitüani yunive Quesusi. 'Iya xepüyetua xepitixani'eri Piratu hüxie quepaucua mücü mixünaquecai.

¹⁴ Xeme masi xepitixani'eri que mü'ane mupasie Cacaüyarisie mieme que mü'ane heiserie mexeiya, xepitavaviri tiyumemivame püta müxünarienicü,

¹⁵ tucari tiyupitüvame xepumi. Cacaüyari nenucuquetüani müquite vasata. Tame tepühüme temunenierixü temihecüata.

¹⁶ Yuri mütiuta'ericü que mü'ane mühücüsie, mücü 'ayumieme pitiseraxü 'icü xemüxeiya xemimate. Yuri que müti'erie Quesusi 'ipareviecacu, müpaü naima 'aixüa reu'eriecame neyeitüani yunaima xehüxie.

¹⁷ Hicütütüri ne'ivamarixi, ne nepütimate xeme müpaü xepüte'uyuri 'asixecatemaütü, xe'quiyarima vahepaü.

¹⁸ Cacaüyari meripai müpaü putayücai yunaitü texaxatametemama müpaü me'utiyanecacu, quename Cürisitu ticuinequecai que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüaniquercai. Müpaü tinaye'atüani.

19 'Ayumieme xequeteneuhayeva que xemüteyurie, ta'aurie xequenaxürieca manuyeitüarienicü tita 'axa xemüte'uyuri, xehesüa 'uxipiya maye'anicü Ti'aitamesüa mieme,

20 menü'anicü mücü Cürisitu que mü'ane xehesie mieme mucayeri, Qesusi heierie mupitüari.

21 Peuyevese mütanaqui'eriyani taheima mexi tucari ca'aye'ave quepauca 'aixüa mütiyurieni naima, que müticuxatacai Cacaüyari, texaxatametemama hesiena mieme memupasie meripai miemete yame'utiyanecacu.

22 Muisexi müpaü pütivarutahüavixü tatevarima, Ti'aitame müxecacaüyari tixexatüvame payeitüani xeime xe'ivama vasata mieme nehepaü 'aneme. Xeme xepi'enieca nai que mütitetahüave.

23 Que mü'ane müca'i'enieni mücü tixaxatame, teüteri vasata pü'unierieca.

24 Camüsü yunaitü texaxatamete, Samueri meri, 'arique yuxexuitü quemeyupaümetü memütecuxaxatacai, 'icü tucari hepaüsita meteni-hecütatacätüni.

25 Xeme texaxatamete xepüvanivema. Xehesie catiniunaque 'iya türatu Cacaüyari mitavevi xetevarima vahamatü. Cacaüyari müpaü tinitahüave 'Apurahami, Que mü'ane 'ahesie müyeyani 'aixüa nivayuriemücü nuivarite cuiepa miemete yunaime.

26 Mericüte, Cacaüyari 'enucuquetüaca yunive, peiyenü'a xehesie mieme meri 'aixüa müxeyurienicü, yuxexuitü ta'aurie xemaxürienicü tita 'axa xemüteyurie xetecu'eirieme.

4

Pecuru Vanimatü que memüte'utahüavarie 'isücate vahesüa

1 Mericüsü metevacuxaxatüvacacu cuxi teüteri, yapauca vahesüa me-niu'axüani mara'acate, tuqui mühüritüariematü Saruseusixi vahamatü

2 meha'atü Pecuru Vani memüteva'üquitüacaicü teüteri, memüvahecütüacaicü müquite vasata que müranucuqueni me'utiyaütü Qesusi mexatatü.

3 Mepüvarutiviyaxü, mepüvaranutaxüri 'uxa'ariecaque mucutaicairixücüri.

4 Yümüretü memi'eniecai niuqui yuri mepüte'uta'erie. 'Uquisi 'auxüme miriyari yacütütü meyupaümetü mepacü.

5 Hicü 'uxa'arieca Querusaremesie mepüyucuxeüri va'uquiyarima, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitametetücai,

6 hercünü meta, 'Anasi mühüritüarietü mara'acate vahepaüsita, Caipasi, Vani, Hecanaturu, yunaitü mara'acate memühüritüarietü vaque miemete.

7 Mana yuhixüapa mevati'uitüaca mecanivaruta'ivaviya 'ipaü me'utiyaütü, Que 'aneme türücariya xehexiyatü, que mü'anesüa xemiemetütü müya xepüteyurie xeme.

8 Hicü 'Iyari Mütiyupatacü hünetü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Neuxei teüteri va'uquiyarima 'uquiravesixi xemü'ixaherisixi,

9 'icü tucarisie tepüta'ivaviyarixime 'aixüa temiyuricü tevi ticuicame, que mütiuvicueisitüarie 'icü.

10 Siepüre xequetenemaica yunaitü, yunaitü teüteri 'Ixaherisixita yame-quetemaica, Qesusi Cürisitu Nasaretitanacasüa mümiemecü, mücüsie tiviyatü 'icü 'ena puve xehüxie 'aixüa reu'erietü. Curuxisie xepicavi Qesusi, Cacaüyari nenucuquetüani müquite vasata.

11 'Icü tete canihücütüni xemixani'eri qui vevivamete, tete 'amünena sicu-rita mieme canayani.

12 Xevitüta 'apüca'uyeyca tasitavivueisitüvame. Ni xevitü püca'ucayerie muyuavitüa tame teüteri tasata cümana temütavivueisitüarienicü, mücü xeicüa pucayerie.

13 Mericüsü menivaxeyacaitüni Pecuru Vanimame mecamaçame. Müpaü metenimaicaitüni hasuacua memücateyü'üquitüacaicü müme, tixaü memücatehümetücaicü. Menihüxiyacaitüni, menivaretimani Qesusimatü que memüte'u'uvacai.

14 Me'ixeyatü mücü 'uqui manayehüiya va'aurie 'uveme, mepüca'yüvavecai memüvanuquimanicü.

15 Mericüsü mevaruta'aitüaca memanuycü necü 'isücate vahesüa, mecani-uy'enieni

16 müpaü me'utiyuatü, Qesü teteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita. Yuricü vacümana 'inüari püreyü, yunaitü que memütemate, que mütimasiücü yunaitü Querusareme memütama vahüxie. Tame tepüca'yüvave müpaü temutiya-nenicü queneme 'asicatiuyü.

17 Mericüte, tavari capa cuxasivanicü teüteri vasata, cümü türücaüyemecü tepühürütüani 'uxa'atüni varie 'iyasüa memiemetetütü memüca'icühüavenicü xeimeri.

18 Yuhesüa mevarutahüaveca yemecü mecanivaruta'aitüani tixaü memücatecuxatanicü memücateti'üquitanicü Qesusisüa memiemetetütü.

19 Pecuru Vanimatü müpaü metenivaruta'eiya, Xequeteneuta'inüata xeme xüca heiseritüni Cacaüyari hüxie temüxe'enienicü, Cacaüyari püta temüca'enienicü.

20 Mesü tepüca'yüvave temütehayeva tetecuxatatü tita temüte'uxei tita temüte'u'eni hepaüsita.

21 Müme tavari yametevaruta'aitüaca menivarutatüani. Tixaütü mepücate'ucaxei memüva'uximatüaçacü teüteri vacü, yunaitü 'aixüa memutiyanecaicü Cacaüyari hepaüsita mete'utamariECA que mütiuyü.

22 'Iya tevi huta teviyari heimana yapäumeme viyari pexeyacai mücü 'inüaricü manayehüiya.

Yuri memüte'eriecai que memüte'uyutanenevi

23 Mericüsü me'uxünariECA meniu'axüani yuteüterima vahesüa. Mecanivarutahecüatüani nai que memütevacühüavecai mara'acate memühürütüariECA 'uquiravesixi vahamatü.

24 Müme mevaru'eniECA 'axeicüa müpaü metenitahüave Cacaüyari, Nai Ti'aitame 'ecü Cacaüyaritütü muyuavi peputavevi, cuie haramara naima vahesie mütitama petiutivevi.

25 Müpaü peniutayüni mücü pemüti'aitüacai Raviri tatevari yutetacü müpaü ticuxatacacu, 'aiyari Mütiyupata ya'utainecacu, Titayari meteyuxamurie teüterixi, Titayari xüanacüa metecu'eriva nuivarite.

26 Cuiepa memütama teva'aitüvamate xurucu mepu'ucai, Va'uquiyarima 'axeicüa mepuyucuxeüri Ti'aitame me'aye'unietü, Que mü'ane heiserie mipitüa Cürisitütüme me'aye'unietü.

27 Tamüsü 'anive 'ahesie mieme mupasie Qesusi hepaüsita que mü'ane heiserie pemipitüa hepaüsita, yuricü mepuyucuxeüri 'icü quiecarisie Herurexi Punisiyu Piratu teüteri memüçahuriyusixiri 'Ixaherisixiri teüteriyari yunaitü.

28 Meniyucuxeürie yametezurienique tita 'amamacü pemütiyurieniquecai meripai pemüti'acühüavecaicü que mütiyüniqecai.

29 Hicürixüa Ti'aitame quenivaruxeiya 'axa que memutiyuane, quetatine-upitüa tame pemütati'aitüa tixaü tecaheumamatü temütecuxatanicü 'aniuqui hepaüsita,

30 'ecüta 'amama queneutasera teüteri memanayexüriyanicü 'inüarite petiyuriencacu mamarivaveme petiyuriencacu mücü 'anive 'ahesie mieme mupasie Qesusisüa temümiemetecü.

31 Hicü me'uyutaneneviécü mana niutayuani memayuxeüriesie. 'Iyari Mütiyupatacü meniutihüne yunaitü, Cacaüyari niuquieya menicuxatacaitüni mecaramatü.

'Axeicüa que memütheixeiycaci naimé

32 Queyupaümetü yuri memüte'uta'erie va'iyari caniyuxevicaitüni, yaxecüa mepüte'u'iyaricai. Ni xevitü 'asipücahainecai yupini mütipinieyatücai, masi naimé 'axeicüa metenexeiycaitüni.

33 Cui türücaüyemecü nü'arisixi mecatenihecüatacaitüni Ti'aitame Qesusi hepaüsita que müranucuque. 'Aixüa yemecü meteniu'iyaricaitüni yunaitü.

34 Tixaü pücareuyehüacai xevitü müme. Yuxexuitü cuie, qui nusu, memex-eyacai meneituacaitüni, que memütheitua tuminiyari meni'atüvacaitüni,

35 nü'arisixi vahetüa menitimana. Menivapitüacaitüni yuxexuime que memütheiyehüacai.

36 Mericüsü Cuse, nü'arisixi meteniterüva Verunave, taniuquicü Titu-tuicame maine. Mücü pürevitatücai, Sipüresie petinuivaxü. Mücüta cuie pexeiycaci.

37 Heituaca, que müreitua menu'üi, ni'atüani, nü'arisixi vahetüa nitimana.

5

Hananiya Sapiramatü 'axa que memüte'uyuri

1 Mericüsü 'uqui Hananiya müteveacai yü'üitatü Sapiramatü mecaneituani cuie.

2 Yuhesie mieme 'esiva niyuhayevieni que müreitua, 'üyayata yatimaicacu. Hipame pü'atüa, nü'arisixi vahetüa pitimanaxü.

3 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Neuxei Hananiya, titayari Cauyumarie 'a'iyari tinü'ü, pemüti'itai 'Iyari Mütiyupata, yapaümeme pemeucu'üicü cuie pemetuasie mieme.

4 Süricüte quepaucua mü'acuietücai catini'apinitücaitüni. Peheituaca heis-erie pepexeiycaci cuxi hepaüsitana. Titayariri 'a'iyarisie peti'acühüave 'ipaü. 'Ecü teüteri pepücativaru'itai, Cacaüyari püta pecatüni'itaiya.

5 Hicü 'icü niuqui 'u'enieca Hananiya, 'ativeca pümü. Mepümamacai yemecü yunaitü memü'enanaxü.

6 Me'anucu'uca 'uquisi me'icu'eimaca mepeicuei me'icateucuque.

7 Hicü haica hurayari yacütütü 'aye'acu 'üyaya caninuani 'asicatimaitü que mütiyüü.

8 Pecuru müpaü tinitahüave, Yaquenetineutahüavi, yucuei yapaümecü xüca xeheituani. 'Iya müpaü tinitahüave, 'Eri, müpaü canipaümecaitüni.

9 Pecuru müpaü titahüave, Titayari xete'uyu'eni 'ipaü xemüte'l'isipacacü Ti'aitame 'Iyarieya. Neuxei 'acüna teucumete mana meniuti'uca quiteni 'aurie. Mecamananucueicunita 'ecü.

10 Yapaucua canatüeni hetüana, tiumü. 'Uquisi meheutahaxüaca mepi-caxei müquime. Meheicueca mecaneicuteucu cünaya 'aurie.

11 Vaücava mepümamacai yunaitü memüyuyexexerivacai, yunaitü memi'eni 'icü.

'Inüarite mamarivaveme que mütiuyü

12 Mericüsü nü'arisixi vamamacü vaücava 'inüarite mamarivaveme tiniuyüni teüteri vahüxie. Yunaitü 'axeicüa meni'uvcacaitüni Sarumuni Nive-
tarieyatüa.

13 Hipatüri memamatü vahesie mepücateviyacai. Siepüre teüteri yemecü
'aixüa meniutiyuanecaitüni vahepaüsita.

14 Yümüiretü meniucuxexeürivacaitüni yuri mete'uta'erieca Ti'aitamesie
'uquisi 'ucari.

15 Müpaürita caye 'utüa meputuarieximecai tecuicucate 'utasio 'isisie
me'aheitü, Pecuru siquresü 'etürieya siparasü maye'ani vahesie xeime
'anuyenecacu.

16 Yümüiretüta Querusareme hura quiecatari meni'axecaitüni mevar-
avitütü tecuicucate, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüva'uximatüacai va-
hamame, yunaitü mepanayexüri.

Pecuru Vanimatü que memüte'utaveiyarie

17 Hicü me'anucu'uca mara'acame mühürütüariecairi, yunaitüri 'auriena
memu'uvacai memütecu'erivacai Saruseusixi memütecu'erivapaü, müme
meni'uxiva'acaitüni.

18 Mecanivarutiya nü'arisixi, mepüvaranutaXüri casariyanata.

19 Ti'aitame niuquieya tuayame tücaricü püreuyepieXü casariyanata.
Püvaranuyevitü müpaü 'utaitü,

20 Xequenehu, tuqui curaruyarita xequenaye'uca. Xequetenivacuxax-
atüvani teüteri naime que mütixasiva tevi 'ipaü tucari que mürexeiyani
hepaüsita.

21 Me'i'enieca meneutahaxüani tuquita tuxacüta. Mana
meteni'üquitacaitüni.

Mara'acame mühürütüariecai, müme 'auriena memu'uvacai me'u'axüaca
menivarucuxeürieni 'isücate yunaime 'Ixaheri xiüyarimama va'uquiyarima.
Mepüvarenü'a tupirisixi casariyanapai memüva'atüanicü.

22 Tupirisixi me'u'axüaca mepücavaretaxei casariyanata. Ta'aurie
mepaxüri, metenivarutahecüatüani

23 müpaü me'utiyaütü, Panasi casariyana tepetaxei 'aixüa renacame,
tehüvemete mepeti'ucal quitenie 'aurie, perusü teteheuyepieca xeime
tepücahetaxei quita.

24 'Aruvasini tuquita miemete tupirisixi tiva'aitüvame, mara'acate
memühürütüariecaita mepüvaru'enie 'icü vaniuquicü. 'Asimepücatemaicai
vahepaüsita que mütiuyü.

25 Xevitü nuaca tinivarutahecüatüani müpaü 'utaitü, Neuxei müme 'uquisi
xemüvaranutaXüri, müme tuqui curaruyarita mepaye'u meteva'üquitatü
teüteri.

26 'Ana 'aruvasini petüa tupirisixi varavitütü. Menivarayevitüni siepüre
carima mecavaravitütü, memüvamacarücaicü teüteri capa mevarutituaXacü
teteü.

27 Mericüsü meva'atüaca menivaruti'uitüani 'isücate vahüxie. Mara'acame
mühürütüariecairi nivaruta'ivaviya

28 müpaü 'utaitü, Tamesü cuini mieme tecatexe'uta'aitüa
xemücate'üquitanicü mücüsüa xemiemetetütü. Camüsü, Querusareme
xepüte'utihüniyaxü yü'üquisicacü. Xeme tahesie xepüte'ahüpaniqueyu 'iya
tevi xuriyayacü.

29 Pecuru nü'arisixi vahamatü mevacu'eiyatü müpaü metenivarutahüave,
Püreuyevese siepüre temi'enienicü Cacaüyari, teüteri sepa temücava'enieni.

³⁰ Tatevarima vacacaüyari nenucuquetüani Qesusi xeme xemimi cüyesie xe'icavivatü.

³¹ Cacaüyariri Ti'aitame Tiyuvicueisitüvame nanutivitüni yuserieta, müxepitüanicü 'Ixaherisixi xemütehayevanicü que xemüteyurie, tita 'axa xemüteyurie xemütheuyehüviyarenicü.

³² Tame tecanihümetüni temunenierixü temütehecüata 'icü que mütiuyü hepaüsita. Müpaüta tinihecüatani 'Yari Mütiyupata Cacaüyari müvarupitüa müme memi'enie.

³³ Müme me'u'enanaca meniuyeha'ani menivacuicuaitüni.

³⁴ Hicü xevitü 'anucuqueca memayuxeüriesie Parseu mühücütücai, Camarieri mütitevacai, 'inüari niuquiyari ti'üquitameya mühücütücai, ve'eme memü'eriecai yunaitü teüteri, mücü tivaruta'aitüaca memüvaranuyenü'anicü mücü teüteri yareutevacu,

³⁵ müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'Ixaherisixi, yumarima 'aixüa que xemüteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita.

³⁶ Meripai panucuque Teuraxi, ya'utaitü quename yüvemetücai. Nauca sienituyari 'uquisi yacütütü hesiena mecateniyacaitüni. Mücü pumierie, yunaitü memi'eniecai mepeutaxüriexüa, tixaü mepücate'acü.

³⁷ 'Arique nanucuqueni Cura Carereyatanaca quepaucua memacayasarie. Teüteri yumüireme canivarevitüni yu'utüma. Mücüta pu'unieriecai, yunaitü memi'eniecai mepeutaxeixüa.

³⁸ Hicüri nepaine, xequenivaruhayeva 'ime teüteri, xequenivarutixüna. Que memütecu'eriva que memüteyurie xüca teüteri vahesüa miemetüni cani'unieriecamücü.

³⁹ Mesü xüca Cacaüyarisüa miemetüni püta, xepücaüvaveni xemeye'unie tietüsü Cacaüyari xe'aye'unieca.

⁴⁰ Mericüsü meni'enieni. Yuhesüa mevarutahüaveca nü'arisixi mevarutivaca müpaü metenivaruta'aitüani memücatiniunicü Qesusisüa memieme-tetütü. Menivarutixüna.

⁴¹ 'Isücate vahesüa menivayenexüani meyutemamavietü Cacaüyari meyüvaveme müva'eriecaicü memütave'erivanicü hesüana memümiemetetücaicü.

⁴² Tucaricü tuquita yuquiteta mepücatehayevacai mete'üquitatü metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne quename Qesusi heiserie hexeiya Cürisitütütü me'utiyaütü.

6

Teparevivamete que memüte'anayexeiyarie 'atahutatü

¹ Mericüsü 'ana mepütetamüiriyarümecai teyü'üquitüvamete. Müme Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai mepünüquixiecai müme Hepürayusixi vaniuquicü memutiniucacai vahepaüsita, viyurasixi vahesüa miemetemüvaratümüaiyacaicü tucaricü quepaucua memüvapareviecai.

² Tamamata heimana yuhutatü mevarucuxeüriea teyü'üquitüvamete müpaü mecatenivarutahüave, 'Aixüa püca'aneniqueyu tame Cacaüyari niuquieya xüca tehayeavaque mexasie temüte'apinenicü püta.

³ Hicü ta'ivama, xequenivacuvava yusata 'uquisi 'atahutame 'aixüa memütehecüasie 'Iyaricü memühüpüne memütemaivave. Müme tepüvahürütüani 'icü hepaüsita que müreuyevese.

⁴ Tamesü tetanenevietü niuquicü texeparevietü tepü'ayumiemetetüni.

⁵ Mericüsü 'icü niuqui püvanaquecai yunaitü memüyucuxeüri. Mepüvaranuyexei 'Esitevani, 'uqui yuri müti'eriecai 'Yari Mütiyupatacü

mühüncelai, Piripe, Purucuru, Nicanuri, Timuni, Parumenaxi, Nicuraxi Huriyu mayuyeitüa 'Anutiyuquiyatanaca.

6 Mepüvaruti'uitüa nü'arisixi vahüxie. Müme meyunenevietü yametenivaruhürütüani vaheima me'utimetü.

7 Mericüsü Cacaüyari niuquieya niutixuavere. Teyü'üquitüvamete mepütetimüriyarümeccai vaücava Querusaremesie. Mara'acate yumüiretü mepu'enana yuri mete'erietü.

'Esitevani que mütiuviyarie

8 Mericüsü 'Esitevani 'aixüa tiuca'iyaritä türücaüyemecü tiyurienetü vaücava tiniyurienecaitüni teüteri vasata, 'inüari mamarivaveme tiyurienetü.

9 Hicü tuqui 'epuvecai Xünariecate Sirenetari Herecanütüreyatari Vatuqui titevatü. Mana miemeteri, Sirisiya 'Asiya miemete vahamatü mepanucu'ui mehe'ivarümetü niuqui mexüatüatü 'Esitevanimatü.

10 Mepitexiecai que müticuxatacai mütimaivecaicü, 'Iyari mipareviecaicü.

11 Mepüteva'aitüacai 'uquisi memütecuxatanicü 'ipaü, Tame tepi'enie 'axa 'utaineme Muisexi hepaüsita Cacaüyari hepaüsita me'utiyuatü.

12 Mepüvaxamuriecai teüteri, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitacai. Yapaucua me'u'axüaca meniviya, meneivitüni 'isücate vahesüa.

13 Mana mepüvaruti'uitüa hipame memütehecüatanicü mete'itavatü yame'utiyuatü, 'Icü tevi pücatihaveya 'axa 'utaitü 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme mupasie hepaüsita, ta'inüari niuquiyari hepaüsita.

14 Tepi'enie müpaü 'utaineme quename 'icü Qesusi Nasaretitanaca 't'unieca 'icü 'ena, quename 'ipata tayeiyari Muisexi müta'si'upitüa.

15 Me'i'ixüarietü yunaitü mana memütitecai memayuxeüriesie, mecanix-eiya niericaya taheima mieme niuqui tuayame niericayapaü 'aneme.

7

'Esitevani que mütiutaniu yuhesie mieme, que mütiümü

1 Mericüsü mara'acame mühürütüariecai müpaü niutayüni, Müpaü ti'ane 'icü.

2 'Iya rehüave, Neuxei 'ivamarixi, 'uquiyarima, xequeneu'enana. Tatevari 'Apurahami 'ixeyiacacu Cacaüyari visi mü'ane masiücütü nayuyeitüani Mesuputamiasie 'uyeicacacu Haranisie caheta'avetü cuxi.

3 Müpaü tinitahüave Cacaüyari, Quenemie 'ena 'acüiepa 'amarema vahesüa, cümü mücü cuieyarisie nemümasihetamaricasitüani quenemie.

4 Mericüsü Cariteyusixi vacuie heyeyaca Haranisie niucayerüni. Manata quemasieya 'umücu Cacaüyari nipata 'icü cuiepa haque xeme'üva hicü.

5 Cacaüyari püca'imi 'ena mütinaqueni ni yü'ücacü mücataquenicü, masi Cacaüyari müpaü tinitahüave quename 'ipitüaniquecai mücü, pinieya mürayanicü, 'arique hesiena memüyecünequecaita vapini mürayanicü, sepa yunive müchexeyacai cuxi.

6 Müpaü tinitahüave Cacaüyari, 'Atevarima cu'uvamete mepacüne hipame vacuiepa. Mepüteta'uximayasitüarieni vaüriyarica. Nauca sienituyari viyari meniyuriecuni 'axa me'itüarietüvetü muva.

7 Necanivataxanetamücü 'iya nuivari vaüriyarica memütevata'uximayasitüani. Müpaü niutayüni Cacaüyari, 'Ariquemücaque menayecünicuni, ne'uximayasica menexeyacuni 'ena.

8 Xitequiya 'inüariyari 'ipitüatü nitavevirieni türatu. Müpaüri yüanecacu 'Apurahami nitinuivitüani 'Isahaqui. 'Atahairieca tucarisie pi'inüaritäxü 'ixitetü, 'Isahaquita müpaü piyuri Cacuvu, Cacuvuta müpaü tivaruyuri tamamata heimana yuhutame tatevarima.

9 Müme tatevarima me'ita'uxieca Cuse menituanu 'Equipitusive manu-vitüquienicü. Cacaüyari hamatüana puyeicacai.

10 Nitavicueisitüani nai que müti'uximatüariecai, pipitüa 'aixüa mütxeyarienicü mütimaivenicü Parahuni hüxie 'Equipitutari mütiva'aitüvametücai hüxie. Mücüri 'isücame neyeitüani Cuse 'Equipitu cuieyari hepaüsita naime yuquita mieme hepaüsita 'ihüritüatü.

11 Mericüsü pühacaxatücai naisarie 'Equipitusive Cananisie, me'uximatüarieximecacu väncava. 'Tcuai mepüca'ucaxexeyiacai tatevarima.

12 'U'enaca Cacuvu quename 'icuai hexuavecai türicutütü 'Equipitusive, canivarenü'ani tatevarima heiva.

13 Hutarieca me'u'axüacu Cuse puyuecüatäxü yu'ivama vahüxie. Parahunita canivaretimani Cuse maremama.

14 Cuse tiutanü'aca nivaruta'inieni yuquemasi Cacuvu yunaime yumarema haica teviyari heimana tamamata heimana 'auxüvitü meyu-päumeme teüteri.

15 Mücü Cacuvu caneyani 'Equipitusive. Mana canemüni, tatevarima mana mecaneüni.

16 Mana mepayevitüqui Siquemisiepai, mepucateuquiexüa teuquiyapa 'Apurahami minanai pürata tuminiyaricü 'Emuri nivemama Siquemitari me'ituiriecu.

17 Mericüsü 'ayehuracacu mücü tucari maye'atüarienicü tita Cacaüyari yühüritüatü mütitahüavixü 'Apurahami que mütiyünequecai haitü, mücü teüteri mepütetimüiriyarümecai 'Equipitusive.

18 'Anari panucuque xevitü 'Equipitutari tiva'aitüvametütü. Mücü püca'imaicai Cuse.

19 Mücü cuiepa ti'aitame tateüterima pütivacumanacai. 'Axa püvaruyuri tatevarima 'üsita memüvarecu'eirienicü yutüriyama, capa meyutinüivitüaxüanicü.

20 Mericüsü 'ana caniutinuiva Muisexi. Visi pü'anecai Cacaüyari hüxie. Mücü haica meseri puverecai yu'uquiyari quie.

21 Quepaucua mucu'eirivaxü, Parahuni nu'aya nicaxeyia 'ucatütü, yuni-pepaü pitaveriyaxü.

22 Püti'üquitüarie Muisexi naime que memütemaivavecai 'Equipitutari yatimaitü. Que mütinüvecai que mütiuyuri püyüvemetücai.

23 Mericüsü huta teviyari viyari hexeyiatü puyuvaüri müva'ivatamicü yu'ivama 'Ixaheri xiüyarimama.

24 'Ixeiyatü xeime 'axa 'itüariecame, heimana niutanuani, 'aixüa pütüiyuri hesiena mieme, pimi 'Equipitutanaca.

25 Müpaü tinicu'erivacaitüni quename 'ivamama metemaicaquecai Cacaüyari que mütivatavicueisitüaniquecai 'iya vapareviecacu. Mümesü müpaü mepücatemaicai.

26 Mericüsü 'uxa'arieca menixeyia teyucucuyamete. Nivanütüamücüaitüni 'aixüa memüteyuxeyianicü müpaü 'utaitü, xeme xecaniyu'ivamaca. Titayari 'axa xeteyuyurie.

27 Que mü'ane yu'iva 'axa müyuriencai penuyehüa Muisexi müpaü 'utaitü, Quepaicü tati'aitüvame ta'isücame pümasi'acaye 'ecü.

28 Cauca penesimiemücü neta, tacai pemütimpäü 'Equipitutanaca.

29 Hicü 'i'enieca mücü niuqui niyuta'una Muisexi. Cuyeicame nayani Mariyani cuieyarisie. Mana meniutinunuiva nivemama yuhutatü.

30 Mericüsü huta teviyari viyari 'anuye'acu, macumavesie canixeiya niuqui tuayame taipa 'uveme tupiriya matitavecaisie yemuri 'aurie Sinahi mütevevasie.

31 Mücü Muisexi 'ixeiyaca heinüsicapaü 'aneme canihüxiyacaitüni. 'Aura 'ayacu müretimanicü que mütiyüanecai, Ti'aitame putaniu müpaü 'utaitü,

32 Ne 'atevarima necanivacacaüyaritüni. 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu necanivacacaüyaritüni. Mücü Muisexi 'uyüyüacatü pücayuvaüriyacai münierebicü.

33 Ti'aitame müpaü tinitahüave, 'Acacai quenanuyexünaxüa 'a'ücasie, mana pemanuca nehiesie mieme mupasiecü.

34 Yemecü necanivaxeiya neteüterima que memüte'uximatüarie 'Equipituse. Necaniva'enieca mema'aiva. Nenacaneni mana nemüvarayevitünicü. Cümüsüari nepümasi'anunü'ani 'Equipituse.

35 Mücü Muisexi memutixani'eri müpaü me'utiyaütü, Quepai tati'aitüvame ta'isücame pümasi'ayeitüa, mücütüme Cacaüyari caneyenü'ani tiva'aitüvame vavicueisitüvame, niuqui tuayame muxei tupiriyasie 'uveme 'ipareviecacu yütürücariyacü.

36 Mücüri nivarayevitüni 'inüari tiuyurieca mamarivaveme tiuyurieca 'Equipitu cuieyarisie, Haramara Müxetasie, macumavesieta yatiyurienetü huta teviyari viyari.

37 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane müpaü mütiyarutahüavixü 'Ixaheri xiüyarimama, Ti'aitame müxecacaüyari tixexaxatüvame nanucuquetüamücü xe'ivama vasata nehepaü 'aneme. Xepi'enieca.

38 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane meyeicacai memüyuyexexeürivacai vahesüa macumavesie, niuqui tuayamematü meyeicacai mitahüavixü yemurisie Sinahi mütevevasie, tatevarima vahamatü meyeicacai. Mücüta niuqui mayeyuri putanaqui'erie tasipitüanique.

39 Müme tatevarima mepüca'i'eniecucai, masi mepenuehüacucai. Yu'iyarisie ta'aurie mepaxürücucai 'Equipituse

40 müpaü mete'icühüavetü 'Aruni, Cacaüyarixi quetaneutiveviri. Müme tahüxi meniye'huni. Tame 'asitepücatemate que mütiyunixü 'icü Muisexi mü'tasi'ayevitü 'Equipituse.

41 'Ana siqueru meputavevie, mavari mepütecupi mücü cacaüyaritüa. Mecaniyutemamaviecaitüni tita yumamacü memüte'utivevi me'ayexeiyatü.

42 Hicü Cacaüyari ta'aurie pave. Püvayetua taheima memücaneniere yunaine va'uximayasicca memexeyanicü, müpaü que müre'utüarie texaxatamete vaxapayarisie müpaü 'anuyütü, Xeme 'Ixaheri quie quiecatari

Xenete'atüirivacai 'acu caxarite mavarite
Huta teviyari viyari macumavesie xehe'uvatü.

43 Masi xepeyexeyacai Muruqui xiriquieya,
Xemüpani yucacaüyari xuraveyari,

Vahepaü tiyuxexeyame xepüyueviriecai
Nenevieri xemüvapitüanicü.

Nesü necanixe'anuvitümücü Vaviruniya varita.

44 Mericüsü 'ixuriqui tuquiyari haque hecüasica mayecatei mana niuceaitüni tatevarima vahesüa macumavesie, que mütiu'aitaxü mücü mitahüavixü Muisexi quename hepaüna 'aneme 'ita'aitaquecai 'ixuriqui tuquiyari, 'inüari muxei'paü 'aneme.

45 Mücü tuqui meputanaqui'eri tatevarima. Cusuematü meni'atüani quepauca memüvareutaveiyaxüa 'ena memütitecai hipame nuivarite. Mümesietü Cacaüyari vaüriyarica püvati'unasitüa tatevarima vahüxie. 'Arique 'aniuyeicacaitüni Raviri.

46 Cacaüyari 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni hesiena mieme. Mücü pitavaviri Cacaüyari qui vevimütü haque Cacuvu Cacaüyarieya mayecanicü.

47 Sarumuni püta pitaveviri qui,

48 sepanetü mücü taheima mümieme tixaü quita müca'ayeca mamacü müveviyata. Que maine tixaxatame,

49 Muyuavi canine'uvenitüni haque nemüra'aita.

Cuie püta nequetatüa pucuma.

Que 'aneme qui xepünesitavevirieni,

Naineni Ti'aitame,

Haque nemeca'uxipieni.

50 Camüsü, ne nemamacü 'icü naime nepütiitivevi.

51 Xeme xecüipi püsese'i, yu'iyarisie yunacata xepüca'inüaritüarievave Cacaüyari 'inüarieyacü, xeme yuheyemecü xepi'unie 'Iyari Mütiyupata xemeri xetevarimata.

52 Que mü'ane texaxatamete 'atiuyeicacai meca'itaveiyavecacu xetevarima. Mepüvarucui müme meripai memitahecüataxü 'iya Heiserie Mexeiya 'umamieniquecai. Mücüri xepüyetua, teyucucuyamete xepacü hicü.

53 'Inüari niuquiyari xeputanaqui'eri niuquiyari tuayamete metexe'aitüacacu, yaxepücatecahu.

'Esitevani que mütiumentie

54 Mericüsü me'i'enieca 'icü, yu'iyarisie mepuyeha'a. Mepüyutaquevecal me'ihecatü.

55 'Esitevaniri hünetü 'Iyari Mütiyupatacü, heutinieretü yuheima, visi 'aneme catinixeiya Cacaüyari, Qesusi tiuxe Cacaüyari serieta 'utiveme.

56 Müpaü niutayüni, Camü, muyuavi nepüxeiya 'anacatenime, Yuri Tevi Cacaüyari serieta 'utiveme netixeiya.

57 Carima me'utihivatü meneuyucanaca yunacata. Meniviya 'axeicüa.

58 Quiecarisie menenuyehüani, meneitituaxixüani tetcü. Tehecüatamete memunenierixü yu'ixuriqüi meputivivi 'uquitüa Sauru mütiuevacaütüa.

59 Meneitituaxixüani 'Esitevani. Mücü nitahüave Qesusi. Müpaü niutayüni, Qesusi Ti'aitame 'acu, queneutanaqui'eri ne'iyari.

60 'Utitunumaqueca carima canitahiva, Ti'aitame 'acu, 'icü 'axa memüteyuriecü vahesie pepücarahüpani. Müpaü 'utayüca caneucuni.

8

Sauru que mütiuaruveiyacai memüyutixexeürivacai

1 Sauruta 'iyarieya 'aixüa pü'anecai mumieriecü. Mericüsü 'ana Querusaresmie memüyutixexeürivacai carima menitaveiyarieximecaitüni memü'uximatüariecaicü. Yunaitü meneutayeixüani naisarie quiecariumucumanesie Cureyasie Samariyasie. Nü'arisixi xecüa meniuyhayeva.

2 'Uquisi Cacaüyari memayexeyacai meneicuteucu 'Esitevani, vaücava me'utisuatü hepaüsitana.

3 Sauru cuini mieme püva'uximatüacai memüyutixexeürivacai. Vaquita peutahaquecai, varayehapaca 'uquisi 'ucari nivananutaxürüvacaütüni.

Niuquiyari 'aixüa manuyüne que mütiucuxasivacai Samariyasie

4 Mericüsü memeutaxüriexüa naisarie meneutayeixüani niuqui 'aixüa manuyüne mecuxatatu.

5 Piriperi nuaca Samariya quiecarisie tinivahecüatüacaitüni Cürisitu heiserie mupitüarie hepaüsita.

6 Men'ienieni yunaitü que mutainecai Piripe 'axeicüa me'ienietü me'ixeyatü 'inüari que mütiyurienecai.

7 Cacaüyarixi 'axa memü'anene carima me'utihivatü mepüvarutixünaxüa yumüireme memüvaviyacai. Yuvaücatü memütutunicai memühurietücatei menanayexürieni.

8 Mücü quiecarisie yemecü meniutemamaviecaitüni.

9 Mericüsü 'uqui Simuni mütevecacai mana puyeicacai mücü quiecarisie meripaitü vaquevyatü, Samariyatari tiva'irüviyatü, müpaü 'utaitü que-name türücaüyecai.

10 Yunaitüri 'uquiravesixi türita mepi'eniecai müpaü me'utiyuatü, 'Icü Cacaüyari türücariyaya canihücütüni, Mümarive mütevea.

11 Mepi'eniecai müixa mütiva'irüviyacaicü vaquevyatü.

12 Quepaucua yuri memüte'ita'eriri Piripe tivacuxaxatüvame niuqui 'aixüa manuyüne, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatu, que mü'ane Qesusi Cürisitu mühücü cuxatatu, 'uquisi 'ucari mepuca'üyarie.

13 Mücüta Simuni yuri tiniuta'erieni. 'Uca'üyarieca pipareviecai Piripe. 'Ixeiyatü 'inüari türücaüyemecü vaücavamecü que mütiyurienecai pü'iyarixiecai.

14 Mericüsü me'u'enanaca nü'arisixi Querusareme meme'uvacai quename Samariyatari me'itanaqui'eri Cacaüyari niuquieya, vahesüa mepüvarenü'a Pecuru Vanimame.

15 Müme meheta'axüaca meniutanenevieni vahesie mieme 'Yari Mütiyupata mehexeyatü memacünecü.

16 'Acuxisü pücativiyavecai ni xeimesie müme. Mepuca'üyarie xeicüa Cürisitusüa memiemetetütü.

17 'Ana vaheima meniutimeni, 'Yari Mütiyupata mehexeyatü menacüne.

18 Hicü Simuni nivaruxeiya 'Yari que memüte'upitüari nü'arisixi vaheima me'utimecu. Nivaranu'üirieniquecaitüni tumini

19 müpaü 'utaitü, Xequeneupitüa neta 'icü türücariya, que mü'ane heima nemutimeni 'Yari Mütiyupata hexeyatü mayanicü.

20 Pecuru müpaü tinitahüave, 'Atumini 'ahamatü que'uta'üne, tita Cacaüyari mütimicua tuminicü nanaiyacame pemü'eriecaicü.

21 'Icü paürisie mieme 'ecü tixaütü pepücarexeiyani, 'ahesie pücatinaqueni. 'Aiyari pücaheiserie Cacaüyari 'ixeyacacu.

22 Quetineuhayeva que pemütiyuriene, pe'icue'irieme 'icü tita 'axa pemütiyuriene, queneutavaviri Ti'aitame siparasü xüca peureyhüviyariemücü 'ipaü pemüti'acühüavecü.

23 Ne nepümasixeiya siüricapü pehasivime, tita mücatitheiserie penücame.

24 Hicü Simuni müpaü tinita'eiya, Xemesü xequeneutavaviri Ti'aitame nehiesie mieme, 'asinemüca'itüarienicü que xemutiyuane.

25 Hicü mümeri mevarutahecüatüaca me'itixatata Ti'aitame niuquieya, ta'aurie mexaxüri, Querusareme menecüne. Metenicuxatacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne naisarie Samariyatari vaquecaritiesie.

Piripe 'Etiyupiyatanacamatu que memütecuxatacai

26 Mericüsü Ti'aitame niuquieya tuayame müpaü tinitahüave Piripe, Qenanucuquexi, taserieta quenemie huyeta Querusareme mayehane 'utüma quiecarü Caxa müracusevasie müye'axe, haque macumave.

27 'Anucuqueca neyani. Camüsü 'uqui 'Etiyupiyatanaca vaücavamecü mühürütüariëcai 'enunucutütü, 'Etiyupiyatari va'uquiyari 'uca Canarase mütevacaisie miemetütü. Catinihürütüariëcaitüni naime piniteya hepaüsita. Mücü 'uqui necuyeixüani Querusareme müyutanenevienicü, yu'utüma 'acunuaca pumiecai

28 yucaxetasie yecaitü, titerüvatü tixaxatame Quisariyaxi xapaya.

29 Cacaüyari 'Iyarieya müpaü tinitahüave Piripe, Mana quenemie, 'aura queneuye'a mücü caxeta 'aurie.

30 'Unausarümetü Piripe, ni'enieni titerüvacame tixaxatame Quisariyaxi xapaya. Müpaüsü tinitahüave, Petimate 'acu tita pemütiterüva.

31 Mücüri rehüave, Que netiyüveniqueryu, me xüca xevitü canesi'utahecüatüanique. Piripe niuta'inieni manutimaquecü, 'auriena mayerünicü.

32 'Ipaü panuyüne 'utüarica miterüvacai, Muxa nunusipaü ni'atüarieni mümierienicü, Muxa müca'utaniucapaü texicamete vahüxie Müpaüta püca'utaniu.

33 Tixaü mücaratüacü, heiserie püca'upitüarie Que müreuyevëcai quepauca muta'inüasie. Quepai püvamaica türiyamama Tucarieya munavaiyariëcü cuiepa.

34 Hicü tevi mühürütüariëcai müpaü tinita'eiya Piripe, Yaquenetineuthüavi cuerietü, quepai püraxata tixaxatame. Püyuxata, xeime püta püxata nusu.

35 Piripe niutaniuni, nisütüani mücü 'utüaricasie tihecüatüatü ticuxax-atüvatü niuqui 'aixüa manuyüne Qesusi hepaüsita.

36 Huyeta me'uhutü haixapa meniu'axüani. Müpaü niutayüni tevi, Camü ha. Titari reuyevëse nemüca 'üyariënicü.

37 Müpaü niutayüni Piripe, Xüca 'a'iyarisie yemecü yuri peti'erieca, 'aixüa caniyümücü. Mücü müpaü tinita'eiya, Ne yuri necatini'erieca Cacaüyari Nu'aya Qesusi Cürisitu mühücü.

38 Nita'aita mana mütaquënicü caxeta. Yuhutatü meneucacüne hapa Piripe tevi mühürütüariëcaimatü. Nica'üya.

39 Hapa me'anaticünecu Ti'aitame 'Iyarieya canitihana Piripe. Tevi tavari püca'ixëi, yutemavietü yuhuyeta niümiecaitüni.

40 Piripe 'Asutusie caniyueicacaitüni. Tinicuxatacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne naisarie cuyeicatü quiecaritesie, 'arique peta'a Sesareyapaitü.

9

Sauru ta'aurie que mürave (Nü'arisixi 22:6-16; 26:12-18)

1 Mericüsü Sauru 'uxiva'atü cuxi müpaü 'utaitü müvacuiniquecai Ti'aitame teyü'üquitüvame'emama, caninuani mara'acame mühürütüariëcaisüa.

2 Nitavavirieni xapate mütivati'utüirienicü tuquita miemete Ramasicusie, müpaü 'utaineme, Xücasü 'icü varetaxëiya hipame mücü huyeta miemete 'uquisi 'ucari, nivaravitümücü mehüatücaime Querusaremepai.

3 Hicü huyeta 'uyemiecacu, Ramasicu hura 'aye'aximecacu, 'auriena niuc-umerüca taheima mieme.

4 Cuiepa 'ucaveca ni'enieni xeime müpaü haineme, Sauru 'acu, Sauru, titayari peneticuveiyane 'ecü.

⁵ Mücü rehüave, 'Uqui que pepüpaicü. 'Iya müpaü niutayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesicuveiyane. Pümasi'ucucine pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tisevemecü.

⁶ Sauru 'utayüyüacatü matü müpaü niutayüni, Ti'aitame, tita matinaque yanemütiyurieni. Ti'aitame rehüave, Hicü quenanucuquexi, quiecarisie quenetahaqui. Manari yapepüretahüavarieni que müreuyevese pemütiyurienenicü.

⁷ 'Uqisi hamatüana memü'uvacai mehüxiyatü meniuti'uni me'i'enietü que mu'ane mutaniu, peru tevi mecaxeyatü.

⁸ Hicü nanucuqueni Sauru cuiepa. Yühüxita 'anutaniereca tixaü pücatiuxei. Mepeiha mamayasia metivütü, meni'atüani Ramasicupai.

⁹ Haica tucari puyuri caheunieretü caticuatü caharetü.

¹⁰ Mericüsü pevitü mana niuyeicacaitüni Ramasicusie tiyü'üquitüvametütü Hananiya titevatü. Tücaricü heinüsita Ti'aitame müpaü tinitahüave, Hananiya 'acu. Mücü müpaü niutayüni, Camüsü Ti'aitame ne necanihücütüni.

¹¹ Ti'aitame müpaü rehüave, Quenanucuquexi, mana quenemie caye Müxeuraüye mütiteva 'utüa. Cura quita queneta'ivau Tarusutanaca Sauru mütiteva. Camü mana peyunenevi.

¹² Mücüta heinüsita nixeiya 'uqui Hananiya titevacame mana ye'arücame heimana 'utimecame manutanierecü.

¹³ Hananiya müpaü tinita'eiya, Ti'aitame nepüvaru'eni yumüireme metecuxatame 'icü 'uqui hepaüsita, naime 'axa que mütivayurienecai müme 'ateüterima Querusaremesie.

¹⁴ 'Enata heiserie menipitüani vaniu mara'acate memühürütüarie müvaviyanicü yunaime 'uva mematetahüave.

¹⁵ Ti'aitame müpaü tinitahüave, Quenemiesü. Ne nepenuyeteüixixü 'icü, müthecüatanicü nehepaüsita nuivarite vahüxie cuiepa te'aitamete vahüxie 'Ixaheri xiüyarimama vahüxie.

¹⁶ Netinita'üquitüamücü que müreuyevese müticuinecü nehésie mieme.

¹⁷ Hicü Hananiya petüa, quita neutahani. Heimana 'utimeca müpaü niutayüni, Ne'iva Sauru, Ti'aitame caneneyenü'ani ne. Mücü Quesusi pemuxei huyeta pe'aye'aximetü, mücü caneneyenü'ani peheunieretü pemayanicü, pemühünenicü 'Iyari Mütiyupatacü.

¹⁸ Yapaucua payexüri hüxitana cunieripaü 'anenetü. Heunieretü nayani, 'anucuqueca nüca'üyarieni.

¹⁹ 'Itanaqui'erieca 'icuai türücaüyetü nayani. Mericüsü Ramasicusie puyecacai yapaümexa tucari teyü'üquitüvamate vahamatü.

Sauru que müticuxatacai Ramasicusie

²⁰ Cuitüva Huriyusixi vatuquiteta tinihecüatacaitüni Quesusi hepaüsita, 'Iya Cacaüyari caninu'ayatüni 'utaitü.

²¹ Menihüxiyacaitüni yunaitü memü'eniecai. Müpaü meniutiyanecaitüni, Cari 'icü canihücütüni que mü'ane müvaraye'uniecai müme memehüave mücü que mü'ane mühücü Querusareme quiecatari, 'uvata 'ayumieme munua, müvaranuvitünicü mehüatücaime mara'acate memühürütüarie vahesüa.

²² Sauru yemecü canitürücariximecaitüni. Niva'iyarixitüacaitüni Huriyusixi Ramasicusie memütamacai, nivarutahecüatüni quename 'iyatütü que mü'ane heiserie mupitüarie hücü Cürisitu.

Sauru que mütiutavicuei Huriyusixi me'imiecucacu

23 Mericüsü müixa tucari 'utixücu Huriyusixi mecaniyu'enieni me'imienique.

24 Sauru tintimani que memüteyurieniquecai. Quiecaru quitenitesie tucari-icü tucari-cü menihupiecaitüni me'imienique.

25 Quirivasie me'icayeca tesariya varie meneicatuani yüvicüta teyü'üquitüvamete.

Sauru que mütiyueicacai Querusaremesie

26 Hicü Querusareme nuaca pütiviyamücücai teyü'üquitüvamete vahesie. Yunaitü mepimacarücai yuri mecate'erietü quename tiyü'üquitüvametücai.

27 Verunave heivitüca cani'atüani nü'arisixi vahesüa. Nivarutahecüatüani ya'utaitü quename huyeta 'ixei Ti'aitame, quename Ti'aitame 'itahüavixü, quename Ramasicusie camatü ticuxatacai Qesusisüa miemetütü.

28 Hicü vahesüa niuyecacaitüni Querusaremesie naisarie cuyeicatü.

29 Pücamacai mütaniunicü Ti'aitamesüa mümiemetücaicü. Niuqui nixüatüacaitüni Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai vahamatü. Mümesü menimiecucaitüni.

30 'Ivamariximama yametehetimaica meneivitüni Sesareyasiepai, Tarusupaitü meneitanü'ani.

31 Mericüsü memüyutixexeürivacai naisarie Cureyasie, Carereyasie, Samariyasie mepüca'uximatüariecai. Mepuseiriyarie, 'amenu'uvcacaitüni meteheyehüvirietü Ti'aitame. 'Iyari Mütiyupata müiremecü nivatuicacaitüni.

'Eneya que müranayehüiya

32 Mericüsü Pecuru naisarie pücuycacacai. Manata penua Cacaüyari teüterimama vahesüa Rirasie memütamacai.

33 Mana nicaxeyia xeime 'uqui 'Eneya mütitievacai 'atahaica viyari müyuriecai yu'utasi cacaitü mühuriecaicü.

34 Müpaü tinitahüave Pecuru, 'Eneya 'acu, Qesusi Cürisitu pümasi'anayehüa. Quenanucuquexi, 'a'isi queneutacuicui. Yapaucua nanucuqueni.

35 Yunaitü Rirasie Sarunisie memütamacai menixeyiacaitüni. Ta'aurie me'axüriea Ti'aitamesie metenivyani mümerita.

Maxama que müranucuquetüari

36 Mericüsü tiyü'üquitüvame 'uca Cupesie necateitüni Tavita titevatü, taniuquicü Rurucaxi titevatü Maxama titevatü. Mücü 'aixüa ti'aneneme tiniyurienecaitüni cuini mieme, tiniyucanenimayacaitüni.

37 Hicü 'ana tiutacuineca caniumüni. Me'itahauxica qui taüta meneitateni.

38 Mericüsü Rirasie pehura Cupe. Teyü'üquitüvamete me'u'enanaca quename Pecuru mana heyecacai, hesüana menivarenü'ani 'uquisi yuhutame müpaü mete'itavavirienique, Penücahürixüa 'areutevini tahesüa pemünuani.

39 Pecuru 'anucuqueca vahamatü petüa. Nuacu qui taüta meneitivitüni. 'Auriena menu'axüani yunaitü 'ucari vacünama memucui, me'utisuatü me'ixesitüatü 'ixuriquite tetüata miemete herie miemete miveviecai Maxama vahesüa 'uyeicatü.

40 Yunaimie nivananuyenü'ani Pecuru. 'Utitunumaqueca niyutanenevieni. Ta'aurie 'aveca caxari manucatei müpaü niutayüni, Tavita 'acu, quenanucuquexi. Mücü nanutaniere. Pecuru 'uxeiyaca 'aniutayerüni.

41 'Iya mamayasie tivierca nenuchana. Yuhesüa nivarutahüave Cacaüyari teüterimama 'ucari vacünama memucui vahamame. Niyetüani 'ayeniereme.

42 Naisarie tiniutamariva Cupesie, yuvaücavatü yuri meteniuta'erieni Ti'aitamesie.

43 Müixa tucari Cupesie pecatei Simunisüa navi 'uhayamesüa.

10

Pecuru Curineriyumatü

1 Mericüsü 'uqui Sesareyasie pecatei Curineriyu titevatü xei sienituyari cuyaxi tiva'aituatü. Mücü cuyaxi 'Itariyasie Miemete Cuyaxi mepütetevacai.

2 Iya caneyexeyacaitüni Cacaüyari, tineiyehüviriecaitüni, yunaitü quiena quiecatarita. Vaücava tiniyurienecaitüni teüteri vahesie mieme vanenimayatü, nenevieri pipitüacai Cacaüyari yuheyemecü.

3 Mericüsü heinüsipaü 'aneme niuxeiya hecüacame cüa caviecacu tau yacütütü. Cacaüyari niuquieya tuayame hesüana neutahani. Müpaü tinitahüave, Curineriyu 'acu.

4 Mücü 'ixeyatü pümacai. Müpaü niutayüni, Tita 'acu 'uqui. Mücü müpaü tinitahüave, 'Anenevieri 'ananimayasica nanutiyeicani Cacaüyari hüxie, pümasi'a'eriva.

5 Hicü quenivaranunü'a 'uquisi Cupepai memivitüyucü xeime Simuni Pecuru mütiteva.

6 Mücü necani Simunisüa navi 'uhayamesüa. Quiya haramara tesita peve. Mücü camatinitaxatüamücü que müreyeveve yapemütiyurienenicü.

7 Heyacu niuqui tuayame yamütitahüavixü, yu'aurie püvarutahüavixü yuhutame yunü'arivamete cuya meta Cacaüyari mayexeyacai, memipareviecai xevitü mühücütücai.

8 Tivarutahecüatüaca naime, nivarenü'ani Cupepai.

9 'Uxa'arieca me'uhucacu cuxi, quiecarari 'aurie me'aye'axüaximecacu, neutiyanü Pecuru qui heima manuvericaisie yutanenevienique tuca.

10 Neuhacamücücaitüni, reucuaimücücai. Mexicuxi 'aixüa ticuyünecai 'icuai pütüheini.

11 Nixeiya muyuavi 'anacatenime, paüri 'acamieme savanapaü 'aneme, cuiepapai macatuiya 'eyeutü tesitana tivütücaitü.

12 Mana meniye'ucaitüni yunaitü cuiepa temiemete nauca 'ücyari memex-eiya, cuterixi, viquixi taheima miemete.

13 Xevitü müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi Pecuru, quenivarucuya quenivaruticua'i.

14 Pecuru müpaü niutayüni, Tixaü Ti'aitame. Hasuacu nepüca'iticaive paüri 'axa müti'anene mücati'itiyatüca.

15 Hutarieca müpaü tinitahüave mücü, Tita Cacaüyari müti'itie 'axa ti'aneneme pepücatixata.

16 Haicacüa müpaü pütüyü, cuitü yapaucua mücü paüri panutihani taheima.

17 Pecuru 'asicatimaicacu tita müti'ayumiemetücai heinüsi, camü 'uquisi Curineriyu müvareyenü'a quiteni meniu'axüani me'icu'ivavatü Simuni quiya.

18 Meputihivacai meheicu'ivaviyatü xüca mana hecateitüni Simuni Pecuru mütiteva.

19 Mücü Pecuru yu'iyaritüacacu heinüsi hepaüsita, 'Iyari müpaü tinitahüave, Neuxei, 'uquisi yuhaicatü mepümasicu'ivava.

20 Quenanucuquexi, mana queneucaye'a, vahamatü quenemie peca'a'iyaritüatü. Nesü nepüvareyenü'a.

21 'Anacayaca haque memeti'ucai 'uquisi Pecuru müpaü tinivarutahüave, Camüsü ne necanihücütüni xemicuvautüve. Titayari xete'u'axüa.

22 Mümesü müpaü meniutiyuani, Curineriyu xei sienituyari cuyaxi mütiva'aitüvame, mücü heiseriemecü yapütüyuriene, püreyehüviri Cacaüyari.

Yunaitü Huriyusixi teüteriyari mepitahecüata. Niuqui tuayame Cacaüyarisüa mümieme müpaü tinitahüave 'ahesüa mütiutanü'acü yuquie masi'inietü, niuqi mü'enienicü 'ecü yapeticuxatacacu.

²³ Quita nivaruta'inieni, nivarupitüani haque memayeyaxecü.

'Uxa'arieca 'anucuqueca vahamatü neyani. Hipatü 'ivamarixi Cupesie miemete vahamatü mecüne.

²⁴ 'Uxa'arieca Sesareyapai meneta'axüani. Curineriyu nivarecueviecaitüni varuta'ineca yumarema yuhamicuma müvanaqui'eriecai.

²⁵ Heutahaximecacu Pecuru, Curineriyu nenucunaque. Hetüana 'ucaveca nenevieri pipitüa.

²⁶ Pecuru nenucuquetüani müpaü 'utaitü, Quenanucuquexi. Nesü 'ahepaü necanitevitüni.

²⁷ Metecuxatacacu mana neutahani. Nivaretaxeiya yuvaücavame memüyuxëurie.

²⁸ Müpaü tinivarutahüave, Xeme müpaü xepütemate, que mü'ane Huriyu teviyari mühücü pücatauniva mütiyianicü xeime nuivarisie, va'aurie mamienicü. Perusü Cacaüyari müpaü pünetiutahecüatüa tevi mücayüve müpaü mütayüni quename tevi 'axa 'ane quename ca'itiya.

²⁹ 'Ayumieme necanecu'imavatü necaninuani quepaucua nemeveyitüquie. Hicü necanixecu'ivaviyaniqueyu titayari xenete'utanü'airi.

³⁰ Curineriyu müpaü tinitahüave, Ranuca'atu nepünehaquiecai 'epaucua. Cüa caviecacu tau yacütütü nenineneneviecaitüni nequita. Camü 'uqui nehüxie putique 'ixuriqui merücaüyeme 'anacatütü

³¹ müpaü 'utaitü, Curineriyu 'acu, pe'enierie 'anenevieri. Cacaüyari pümasiha'eriva que pemüti'acanenimaya.

³² Mericüte, quetineutanü'a Cupepai. Queneta'ini Simuni Pecuru mütitëve. Mücü Simuni navi 'uhayame quie peca haramara tesita. Nuame pümatitaxatüani.

³³ Hicü cuitü nepütüitanü'a. 'Ecüsü 'aixüa petiniuyurieni pemunuacü. Hicüsüari tanaitü 'üva tepütacuxeüri Cacaüyari hüxie temi'enienicü naime Ti'aitame mümat'aitüa.

Pecuru que mütiyarutaxatüa Curineriyusüa

³⁴ Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Yuricü hicürixüa nepütimate, Cacaüyari yücü pücativaxeiya teüteri,

³⁵ masi yuxexüime nuivarite vasata que mü'ane müreiyehüviri, que mü'ane heiseriemecü yamütiyurienne, Cacaüyari pitanaqui'eri 'iya.

³⁶ Niuqui 'aixüa manuyüne meyenü'a 'Ixaheri xiüyarimama vahesüa müpaü paine quename Quesusi Cürisitu vapitüani yu'iyarisie memüca'uximatüariëcacü. Mücü Quesusi yunaime tiva'aitüvame canihücütüni.

³⁷ Xemeri xepütemate naisarie Cureyasie que mütiyü, Carereyasie tiusutüariëcu quepaucua Vani mütihecüatacai que memüteca'üyariëniecai.

³⁸ Quesusi Nasaretitanaca canihücütüni, que mü'ane Cacaüyari micaviri yu'iyari Mütiyupatacü türüariyacü. Mücü 'aniyëicacaitüni 'aixüa tiyurienetü, yunaime Cauyumarie müva'uximatüacai varanayexürüvatü, Cacaüyari muyeicacacü hamatüana.

³⁹ Tameta tepühüme temunenierixü temütehecüata naime hepaüsita que mütiyurie Huriyusixi vacuiepa Qerusaresie. Müme menimieni me'icavivatü cüyesie.

⁴⁰ Cacaüyari nenucuquetüani hairieca tucarisie. Nipitüani masiücütü mayanicü

41 yunaitü teüteri meca'ixeyacacu, tehecüatamete xecüa Cacaüyari müvaranuyexei matüaripai menixeiya, temixei tame temütecuacai temüte'u'i hamatüana müquite vasata 'anucüquecu.

42 Pütasi'uta'aitüa temütevaxaxatüvanicü teüteri, temütehecüatanicü que-name 'icü hücü que mü'ane Cacaüyari micaye 'ayenenieremete müquiteta va'isücame mayanicü.

43 Hepaüsitana yunaitü texaxatamete mecatenihecüatani müpaü me'utiyuatü, müme hesiena yuri memüte'erie tinivareuyehüvirieni tita 'axa memüte'uyuricü hesüana memümiemetecü.

Teüteri memücahuriyusixitücai meheixeyatü que memüte'acü 'Yari Mütiyupata

44 Mericüsü 'icü niuqui ticxatacacu cuxi Pecuru, 'Yari Mütiyupata vahesie tiniviyani, yunaitü niuquieya memü'enie vahesie.

45 Yuri memüte'eriecai Pecurumatü memü'axüa memühuriyusixitücai mecanihüxiyacaitüni memücahuriyusixi müpaü memüte'umiquiecü, 'Yari Mütiyupata vahesie mutatuüyacü.

46 Mepüva'eniecai metecuxatame niuquitecü, 'aixüa me'utiyuaneme Cacaüyari hepaüsita.

47 Mericüsü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Quepai püvanenasitüiya ha, memücaca'üyarienicü 'ime. Havaicü. 'Yari Mütiyupata meputanaqui'eriexüa tahepaü.

48 Tinivaruta'aitüani memüca'üyarienicü Qesusi Cürisitu mehüavetü. 'Ana menitavavirieni vahesüa 'amüreutevinicü yapäumexa tucari.

11

Pecuru que mütiyarutahecüatüa memüyuyexexeürivacai Querusaremesie

1 Mericüsü nü'arisixi ta'ivamata Cureyasie memü'uvacai meteniutamarieni quename müme memücahuriyusixitücai me'itanaqui'eri Cacaüyari niuquieya.

2 Quepaucua Querusaremesie meutiynixü Pecuru, müme xitequiya 'inüariyarisie miemete meniniuquixiecaitüni

3 müpaü me'utiyuatü, Titayari 'ecü petinua müme memüca'inüaritärarie xitequiya 'inüariyariicü vahesüa, vahamatü perecuacai.

4 Pecuru tinivarutixatütätüyani xexuime que müreyü müpaü 'utaitü,

5 Ne quiecarí Cupe müracutevasie neneyeicacaitüni. Nenenenevietü, heinüsipäü 'aneme nexeyatü, necanixeiya paüri taheima 'acamieme tesitana tivütücaime savana 'amayeyevapaü tiyuxexeyame. Ne'aurie niucaveni.

6 Neni'ixüariecaitüni nehe'erivatü. Neniavaruxeiya nauca 'ücateyari memexeya cuiepa miemete, yeutari cuterixi viquixi taheima miemete.

7 Nepi'enie xeime müpaü münetiutahüavixü, Quenanucüquexi Pecuru, quenivarucuya quenivarüticua'i.

8 Nesü müpaü neniutayüni, Tixaü Ti'aitame, tita 'axa müti'anene mücati'itiya hasuacua neteta pücaheutahave.

9 Hutarieca müpaü canetiniuta'eiya que mü'ane taheima mutaniucacai, Tita Cacaüyari müti'itie pepücahaine 'ecü quename 'axa ti'anene.

10 Haicacüa müpaü pütüyü. Paüri naitü nanutihanieni taheima.

11 Camüsü yapaucua meniu'axüani yuhaicatü 'uquisi mücü qui nemüvayecateisie, nehësüa memeyenü'ari Sesareyasie meheycëcëna.

12 'Iyari müpaü pünetiutahüavixü, Vahamatü quenemie tixaü pecati'a'iyaritüatü. 'İme ta'ivama 'ataxevitü menesiteütacacu mana teneta'axüani. 'Uqui quita teneutahaxüani.

13 Mücü catatiniutahecüatüani que mütixei niuqui tuayame yuquita 'utiveme müpaü 'utaineme, Cupepai quetineutanü'a memevitünicü Simuni Pecuru mütiteva.

14 Mücü pümatitaxatüani niuqui cümana pemütavicieisitüarieni 'ecü, 'aquisie quiecatarita metetavicieisitüarieni yunaitü.

15 Ne netiusutüacu neticuxatatu, 'Iyari Mütiyupata vahesie pütüviyaxü tahepaü sutüapai tahesie mütüviyaxüpaü.

16 Ne nepeye'erie Ti'aitame niuquieya que mainecai, Vani pütüuca'üyacai hacü, xeme püta xepüca'üyarieni 'Iyari Mütiyupatacä.

17 Mericüte, Cacaüyari yaxecüa que mütatüpitüa yuri temüteta'erienicü Ti'aitame Quesusi Cürisitusie, müpaürta tinivarupitüani müme. Ne quesü netiyüvecai nemitanenanicü Cacaüyari.

18 Hicü 'icü me'u'eniaca, cayuvatü meniumacaitüni. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita müpaü me'utiyuatü, Mericüte Cacaüyari tinivarupitüani müme memücahuriyusixita memütehayevanicü que memüteyuricai para tucari memexeianicü.

Que memüteyuyexexeürivacai 'Anutiuyuqiyasie

19 Mericüsü müme memüveveyarietüvecai 'umieriecu 'Esitevani meneu-tayeixüani. Meneta'axüani Penisiyasie Sipüresie 'Anutiuyuqiyasie. Niuqui mepücatevacuxaxatüvacai hipame, Huriyusixi xecüca.

20 Hipatü müme mecanisipüretaritücaitüni mecanisirenetaritücaitüni. Müme 'Anutiuyuqiya me'u'axüaca metenivacuxaxatüvacaitüni Cüriyecusixi niuqui 'aixüa manuyüne Ti'aitame Quesusi hepaüsita.

21 Mücü Ti'aitame yütürücarüyacü nivapareviecaitüni. Yuvaücvatü yuri mete'erietü, ta'aurie me'axürieca, Ti'aitamesie meteniviyani.

22 Mericüsü vahepaüsita mepu'enanaxü müme memüyuyexexeürivacai 'ana Qerusaresimesie. Verunave menenü'ani 'Anutiuyuqiypai.

23 Nuaca, nieretü 'aixüa quemütiuca'iyaricai Cacaüyari, caniyutemaviecaitüni. Yunaimie nivatuicacaitüni Ti'aitamesie memüteviyanicü ya'ayumiemetücacu va'iyari.

24 Mücü 'uqui 'aixüa pütüyurienecai, pühünecai 'Iyari Mütiyupatacä, yuri pütü'eriecai vaüca. Yumüiretü yemecü Ti'aitamesie meteniviyacaitüni.

25 Hicü Verunave Tarusupai neyani 'icuvaunetü Sauru. Heitaxeyaca caneivitüni 'Anutiuyuqiypai.

26 Mana xei viyari mepuyurie memüyuyexexeürivacai vahamatü meyucux-exeürivatü. Yumüireme meteniva'üquitücaitüni vaücava. 'Anutiuyuqiyasie teyü'üquitüvamete Cürisitiyanusixi mepüte'utaterüvari meri.

27 Mericüsü 'ana menacanexüani texaxatamete Qerusaremetari 'Anutiuyuqiypai.

28 Xevitü 'anucuqueca Hacapu mütitevacai tiniutahecüata 'Iyari müpaü titahecüatüacu quename hacaxa 'ayaniquecai vaücava naisarie teüteri mematitecaisie. Müpaü pütüiyü quepaucua Cürauriyu müti'aitametücai mücü cuiepa.

29 Yuxexuitü teyü'üquitüvamete que memüteheixeyacai, meniuyavaüriyacaitüni tixaütü memüte'anunü'anicü memüvaparevienicü yu'ivama Curesiasie memütamacai.

30 Müpaüsü mepüte'uyuri. Meneinü'a va'uquiyarima vahesüa. Verunaveri Saururi menei'üni.

12

Cacuvu 'umieriecu Pecuru que müranulahüiya

1 Mericüsü 'ana Herurexi müti'aitametücai mücü cuiepa nivarutiviya memüyuyexexeürivacai hipame 'axa vayurienique.

2 'Ixiparacü tiniuta'aita mümierienicü Cacuvu Vani mü'ivayatücai.

3 Retimaica que mütvanaquecai Huriyusixi, müpaüta 'arique niviya Pecuruta, 'iya semanasie quepaucua 'ixüararipa pa mücuxaxani mecuaatü memüte'uhayevaxü.

4 Pecuru 'uviyaca nenutahüani. Nivaruhüritüani tamamata heimana 'atax-eime cuyaxi yunanaucatü memi'üviyanicü. Pasicua 'ixüarariyari 'aye'ayu teüteri vahüxie ni'atüarieniqueaitüni Pecuru mümierienicü.

5 Mücü ni'üviyariecaitüni casariyanata. Memüyuyexexeürivacai mecate-hayevatü nenevieri mepipitüacai Cacaüyari hesiena mieme.

Pecuru que mütiuxünarie casariyanata

6 Mericüsü quepaucua Herurexi 'uxa'arieca mi'atüaniquecai Pecuru teüteri vahüxie mümierienicü, mücü tücarisie nicusucaitüni Pecuru yuhutatü cuyaxi naisata me'uti'ucacu, huta tepüayaricü 'acuvietü. Tehüvemete quitenie hüxi meni'üviyacaitüni casariyana.

7 Camüsü Ti'aitame niuquieya tuayame mana niutiqueni. Quitapai pucumerücaxü. Serietana heicuvaca Pecuru nenutahütüani müpaü 'utaitü, Quenanucquexü xeiya. Tepüa panacaxüri mamayaside puxünixü.

8 Niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Quena'ahüa, 'acacaisie queneuquexi. Müpaü pütüuyuri. 'Arique müpaü tinitahüave, 'A'ücarie quenivacuquema quenenanuveiya.

9 'Anuyeyaca neiveiya. 'Asipücatimaicai muyuritücai que mütiyurienecai niuqui tuayame. Heinüsü püta pü'eriecai.

10 Me'anuyenexüaca xeime yuhutame tehüvemete va'aurie, tepüa 'itupari-yarisie meniu'axüani quëcarisie muyenena. 'Itupari yücümana natenire vahesie mieme. Mana me'anuyenexüaca xeime cayesie menanuyenexüani. Yapaucua neyani hesüana niuqui tuayame.

11 Hicü Pecuru tiyumaica müpaü niutayüni, Hicürixüa nepütimate yuricü Ti'aitame meiyenü'a yuniuqui tuayame. Herurexi nesi'üviyacu pünesi'uxünaxü, Huriyusixi teüteriyari que memünetexeyacucai nai pünesi'uxünaxü.

12 Mericüsü yatiumaica mana ninuani Vani Maricuxi müтитеvacai varusieya quie, Mariya müтитеvacai varusieya. Muva meniuyexëuriecaitüni yumüiretë meyunenevietü.

13 'Itupari vari neyuitüani. 'Üimari püvayetüa Xute müтитеvacai heu'enaque.

14 Tinetimani Pecuru müniuquieyatücaicü, peru cacatineuyepieni müyutemaviecaicü. Masi 'unausarümetü quita tinivarutahecüatüani Pecuru quitenie mutivecaicü.

15 Müme müpaü metenitahüave, Tietü peca'amaica. Mücüsü, Xüari mücü pühücü 'utaitü, müpaü tinivacühüavecaitüni masi. Müme müpaü meniu-tiyuani, Niuquieya tuayame pühücü.

16 Pecuru mana puyuhayevacai heyuitüvatü. Meteheyepieca menixieya, menihüxiyacaitüni.

17 Yumamacü nivaru'inüaritäni cayuvatü memütamarecü, tinivarutahecüatüani Ti'aitame que mütvayevitü casariyanata. Müpaü tinivarutahüave, Yaxequetenivarutahecüatüa Cacuvu ta'ivamarixita. 'Anuyeyaca xaüsie neyani.

18 Mericüsü 'ucatarecu cuyaxi yemecü meniuyuxamurietüvecaitüni queri tiuyunixü Pecuru me'utiyuatü.

19 Herurexi heicuvauca pücaheitaxei. 'Ayumieme nivaruta'ivaviya tehüvemete, tini'aitacaitüni memücüi'ivacü. Hicü Herurexi Cureya heyeyaca yapamexa tucari neyuricaitüni Sesareyasie.

Herurexi que mütiumü

20 Mericüsü Herurexi püvaxeümamacai Tirutari Sirunitari. Müme 'axeicüa meniu'axüani hesüana, me'itihamicutaca que mü'ane cuiëpa ti'aitame quita mühürütüariëcai Purasitütütü. 'Aixüa memütëyuxeiyanicü menitavavirieni, vacuiepa quiecatari memeyehüacaicü 'icuai mematücünicü ti'aitame cuëyarisie timieme.

21 Xeime tucarisie Herurexi ti'aitame 'ixuriqiyari 'anacatütü, ti'aitame 'uvenieyasie 'acaitü, tinivacuxaxatüvacaitüni.

22 Teüteri müpaü meniutihivacaitüni, Tevi püca'utaine, Cacaüyari püta putaine.

23 Ti'aitame niuqueiya tuayame yapaucua nivanani 'aixüa müca'utainecaicü Cacaüyari hepaüsita. Cuisietü niümüni.

24 Mericüsü Ti'aitame niuqueiya naisarie pü'eneriecai niutumüire.

25 Verunave Saurumatü Querusareme me'ayenexüaca yu'utüma meniu-cunuaüani 'aye'acu vahürütüarica. Meneivitüni Vani Maricuxi mütitevacai.

13

Verunave Saurumatü heiva que memütehecü metecuxatätü

1 Mericüsü memüyuyexexeürivacai 'Anutiuyuquiyasie hipatü mecatenix-axatametëtücaitüni meteni'üquitametëtücaitüni Verunave, Simuni Niqueri mütitevacai, Rusiyu Sirenetanaca, Manaheni ti'aitame Herureximatü memüvaverixü, Sauru.

2 Müme Ti'aitame 'uximayasicaya yameteyuriecacu meyuhaquiecacu, müpaü niutayüni 'Iyari Mütiyupata, Nehesie mieme xequenivarupata Verunave Saurumame 'ipaü memüte'uximayacacü que nemütivatahüave.

3 Me'uyuhaquieca meyutanenevieca vaheima me'utimeca memühürütüariëcaicü, menivarutatüani.

Nü'arisixi que memütëcuxatacai Sipüresie

4 Mericüsü 'Iyari Mütiyupata nivarenü'ani. Sereusiyasie menecüne. Mana naviyasie menecüne Sipürepai.

5 Saramina me'u'axüaca metenihecüatacaitüni Cacaüyari niuqueiya Huriyusixi vatuquiteta. Vani püvatupiritücai.

6 Cuie hapa müyema 'amacuyevasio meniuyecüne Papuxipai. Mana meneitaxeyia xeime Huriyu mütiyuqueyayametücai, ti'itavatü müti-xaxatametücai, Paruquesusi mutitevacai.

7 Mücü necateitüni que mü'ane cuiëpa mühürütüariëcaisüa, Seruquiyu Pauru mütitevacaisüa mütimaivecaisüa. 'Iya nivaruta'inieni Verunave Sauru. Ni'eniëmücücaitüni Cacaüyari niuqueiya.

8 Vahepaüsita ni'uxiva'acaitüni mücü tiyuqueyayame 'Erimasi mütitevacai Cüriyecusixi vaniüquicü. Nicunuitüamücücaitüni que mü'ane cuiëpa mühürütüariëcai yuri mücatita'erienicü.

9 Saurütütü, Papuru mütitevata, hünëtü 'Iyari Mütiyupatacü, 'ixeyiatü,

10 müpaü niutayüni, Cari 'ecü pepühüne naime 'irümaricü nai 'axa müti'anecü. Cauyumarie pepünu'aya, pepica'una nai mütheiserie, pepücatihayeva 'ecü pe'itunatü Ti'aitame hüeyaya müxexeuravi.

11 Camüsü Ti'aitame pümasinenani yumamacü. Pe'acüpetü peca'ixeyavetü tau penayeimücü yapaümexa. Yapaucua pucucutuxaxüa pu'iyüri. Cumenetü xeime nicuvaunecaitüni menuhanacü mamayasie tiviereme.

12 Iya cuiepa mühürütüariecai 'uniereca que mütiuyü yuri tiniuta'erieni. Pühüxiyacai Ti'aitame 'üquisicaya hepaüsita.

Papuru Verunavematü que memütecuxatacai 'Anutiyuquiyasie Pisiriya cuieyarisie

13 Mericüsü Papuxisie menecüne müme Papurumatü memü'uvacai. Perüque meniu'axüani Pamüpiriya cuieyarisie. Vani mana nanayeyani vahesie. Ta'aurie 'aveca Querusareme neyani.

14 Mümesü me'anucüneca Perüque, meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie Pisiriya cuieyarisie. Meheutahaxüaca Huriyusixi vatuquita 'uxiþiya tucarisie mana menatecaütüni.

15 Utiterüvariecu 'inüari xapayari texaxatamete vaxapayari, tuqui vava'üte niuqui menenü'ani vahesüa müpaü me'utiuyatü. Ta'ivama xüca niuqui xehexeyani xemüvatuicanicü teüteri, yaxequeteneutaxata.

16 Papuru 'anucuqueca yumamacü varu'inüaritüaca müpaü niutayüni, Neuxei 'Ixaherisixi, xemeta Cacaüyari xemüteheuyehüviri, xeqene'enanaca.

17 'Icü 'Ixaherisixi teüteriyari vacacaüyari nivaranyeteüxü tatevarima. Teüteri vahesie mieme 'aixüa pütiuyuri quepauca memücu'uvametetücai 'Equipitu cuieyarisie. Yütürücariyacü nivarayevitüni muva.

18 Huta teviyari viyari yacütütü tinivamicuacaitüni macumavesie me'u'uvacacu.

19 Varuca'unaxüaca 'atahutame nuivarite Canani cuieyarisie mana nivarupitüani vacüe vahesie müтинаquenicü.

20 'Arique nauca sienituyari heimana huta teviyari heimana tamamata viyari yacütütü 'isücate nivapitüacaitüni, 'ariqueta Samueri pütixaxatametücai.

21 Mericüsü 'ana menitavavirieni cuiepa ti'aitame. Cacaüyari nivarupitüani Sauru Sixi nu'aya Venicamini nuivarieyasie mieme. Huta teviyari viyari 'anucayacu

22 Cacaüyari nipata. Nicayeni Raviri, cuiepa ti'aitame mayanicü vahesie mieme. Müpaü tinitahecüata hepaüsitana, Ne nenitaxeiya Raviri Quisahi nu'aya, 'uquitüme ne'iyaripaü yaticamieme. Naime que münetinaque yatiniyuriemücü.

23 'Iyasie memüyecü xevitü, Cacaüyari que mainecaipaü 'Ixaherisixi vaviceüisitüvame payeitüa Quesusi.

24 Meripai canuavecacu cuxi mücü, Vani tinivahecüatüacaitüni yunaime 'Ixaherisixi teüteriyari memüca'üyarienicü metehayevatü que memüteyuriecai.

25 Yu'uximayasica nüximetü Vani, müpaü niutainecaitüni, Que xetecu'eriva ne nemühücü. Nesü nepücahücü. Camü xevitü ne'uttüma 'upamie. Nesü 'aixüa nepücatiuca'iyari nehesie müтинаquenicü ni cacaiya nemixünirienicü nemiparevienicü.

26 Neuxei 'ivamarixi, 'Apurahami xemüxiüyarimama, xeme Cacaüyari xeteheuyehüvirietü xemu'uva, xehesie mieme peyenü'ari 'icü niuqui que xemütetaviceüisitüarieni manuyüne.

27 Querusareme memütama va'uquiyarimata mepücaheitima Quesusi, mepücaheitima texaxatamete vaniucü 'uxiþiya tucarisie mütiutiterüvarüva, masi mepeye'atüa mücü niuqui me'enutahuatü.

28 Sepa tixaü memücate'utaxei me'imienique, menitavavirieni Piratu mümierenicü.

29 Mete'aye'atüaca naima hepaüsitana mütiuti'utüarie, mehecaxünaca cüyesie, teuquiyapa meneitateni.

30 Cacaüyari püta müquite vasata nenucuquetüani.

31 Müixa tucari müme hamatüana memeutiyunixü Querusaremepaitü Carreyasie meheycüneca, müme mecanixeyacaitüni. Müme memunenierixü metenivahecüatüaca teüteri hicü cuxi.

32 Tameta tepütexetaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, quename 'ipaü tiuyü que mütiवारutahüavixü tatevarima manuyüne.

33 Cacaüyari 'enucuquetüaca Qesusi müpaü püreye'atüa tame temüvatüriyama tahesie mieme. Müpaüta hutarieca mieme cuicari Cuicari Xapayarisie müpaü paine, 'Ecüsü pecaninenivetüni, hicü nepümasi'utinuitüa.

34 Müpaü paineta quename 'enucuquetüayu müquite vasata, hasuacuari tavari catapünequecai müpaü 'utaitü, Ne yaneticamietü netinixepitüamücü tita nemütiuta'aitaxü Raviri hepaüsita.

35 'Ayumieme xeime cuicarisie müpaü paineta, Que mü'ane pemipataxü 'ahesie mieme, mücü pepücapitüani mütapünecü.

36 Mericüsü Raviri yutucarisie miemete varuparevieca, Cacaüyari que mütiyücühüavecai, müpaü tineucuni Raviri. Yutevarima vahesüa neyani. Xüari putapünixü.

37 Mücü masi que mü'ane Cacaüyari menucuquetüa, mücüri pücapüncai.

38 'Ayumieme yaxequetenemaica xeme ne'ivama, müpaü tepütexehecüatüa, tita 'axa xemüteyurie xemüteheuyehüvyarieni 'iya yamütiuyuricü. Naima cümana xemüca'yüavecai heiserie xemüpitüarienicü Muisexi 'inüarieya niuquiyaricü,

39 mücüsie meteviyatü yunaitü yuri memüte'erie heiserie mecanipitüarieca.

40 Yumarima 'aixüa 'asixe'itüarienicü texaxatamete vaxapayarisie que maine,

41 Neuxei tave'eriecate,
Xequene'iyarixieca xequenecui'ini.
Que nemütiyurieni ne mexi xe'u'uva,

Yuri xepücate'erieca sepa xevitü mütixe'utaxatüanique.

42 Mericüsü me'ayenexüaca Huriyusixi vatuquita, müme menivarutavavirieni 'icü niuqui memütexaxatanicü tavari 'uxipiya tucarisie.

43 Tuquipa mehecünecu yumüiretü Huriyusixi menivaranucuveiya Papuru Verunavemame, hipatüta Cacaüyari me'ayexeyatü Huriyusixi memayuyeitüa vahamatü. Müme metenivacuxaxatüvacaitüni menivatuicacaitüni memüyuhayevacü tavari memüca'yupatacü Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu vahesie mieme.

44 Hicü tavari 'uxipiya tucarisie 'esivatüacu yunaitü quiecatari meniycuxeürieni memi'enienicü Cacaüyari niuquieya.

45 Huriyusixi mevaruxeiyaca müme memüyucuxeüri, meniuye'uxiva'ani. Meneuniuni Papuru niuquieya hepaüsita 'axa metecuxatatü.

46 Papuru Verunave mecamamatü müpaü meniutiyuani, Püreyuevecai temütexetaxatüanicü xeme Cacaüyari niuquieya meri. Xeme xepixani'eri, xecaniyuhecüatani 'aixüa xemücate'u'iyari xehesie mütinaquenicü tucari mücaxüve. 'Ayumiemicü ta'aurie tepaxüri, nuivarite tenivatahüavicieni.

47 Müpaü pütatiuta'aitüa Ti'aitame müpaü 'utaitü,
Ne hecüarivivame nepümasi'ucaye nuivarite vahesie mieme

Pemüvatavicueisitüanicü naisari cuie manunierepai.

⁴⁸ Hicü nuivarite me'lenieca meniyutemamaviecaitüni. 'Aixüa meniu-tiyuanecaitüni Cacaüyari niuquieya hepaüsita. Yunaitü tucari mücaxüve memupitüarieniquecai yuri meteniuta'erieni.

⁴⁹ Mücü cuiepa naisarie pü'enieriecai Ti'aitame niuquieya.

⁵⁰ Huriyusixi mepüvarutaxamuri 'ucari memütehayeiyacai memümarivacai, quiecatari va'uquiyarimata, memüvaruveiyanicü Papuru Verunave. Meni-varanuyenü'ani yucueipa.

⁵¹ Müme meneicasixüani tumuanari yü'ücatesie 'inüari meyurietü va-hepaüsita. 'Icuniyu meneta'axüani.

⁵² Teyü'üquitüvamate vaücava meniyutemamaviecaitüni, 'Iyari Mütiyupatacü mecanihüpünecaitüni.

14

Papuru Verunavematü que memüte'uyuri 'Icuniyusie

1 Mericüsü 'Icuniyusie meyuteütatü meneutahaxüani Huriyusixi vatuquita. Metenicuxatacaitüni, 'ayumieme yuri meteniuta'erieni Huriyusixi Cüriyecusitüxita yumüiretü.

² Huriyusixi yuri memücate'eriecai mepüvarucunütüa mepüvahaxüatüacai müme memücahuriyusixitücai ta'ivama vahepaüsita.

³ Müme masi müixa 'amepütitecai mecamamatü Ti'aitamesüa memümiemetetücaicü. 'Iya tinihecüatacaitüni niuqui 'aixüa que mütiuca'iyari manuyüne hepaüsita. Püvarupitüaxüa yumamacü 'inüari mamarivaveme memüteyurienicü.

⁴ Hicü quiecatari hixüata mepüusanaxü. Hipatü Huriyusixi vahesie meteniyiacaitüni, hipatüta nü'arisixi vahesie meteveyacai.

⁵ Müme memücahuriyusixitücai Huriyusixi vahamatü va'uquiyarima vahamatü menisütüani 'axa mevayuriecutü mevatuaxicutü.

⁶ Nü'arisixi yamepütehetime, mepüyuta'unaxüa quiecaritesie Risitürasie Rerüvesie mana hurava Ricahuniya cuieyarisie.

⁷ Muva mepe'uvacai metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne.

Papuru que mütiutuaxi Risitürasie

⁸ Mericüsü 'uqui Risitürasie pecatei müyutexiecai yü'ücatecü, hurietü mutinuiavaxü hasuacua müca'uyeicacai.

⁹ Mücü ni'eniecaitüni Papuru ticuxatame. 'Iya 'ixeyatü, yatimaitü yuri müti'eriecaicü mütavicueisitüarienicü,

¹⁰ carima müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi, 'a'ücate queneutixusera. Niutisuna, cuyeicatü nayani.

¹¹ Teüteri me'ixeyaya Papuru que mütiuyuri, me'utihivatü Ricahuniyatari vaniuquicü, müpaü meniutiyuani, Cacaüyarixi tahesüa mepacanexüa teüteri vahepaü meteyuxexeyatü.

¹² Verunave meputaterüvaxü Cupiteri, Papuru mete'utaterüvaxü Meri-curiyu mücü niuqui mecutuacü masi.

¹³ Cupiteri tuquieya quiecarai 'aurie manuve, mara'acameya niva'atüani turusixi va'avate xuturiyatücaime quiteniesie. Teüteri vahamatü, 'iya mavari nivacu'iriemücaitüni.

¹⁴ Me'u'enanaca nü'arisixi Verunave Papuru, yu'ixuriqui metisanatü me'unasaxüaximetü meniu'axüani teüteri vahesüa me'utihivatü

¹⁵ müpaü me'utiuyatü, Xeme 'acu titayari müpaü xeteyurie. Tame xehepaü tecaniteüteritüni, xehepaü teteniu'iyarini. Tepütetaxatüani niuqui 'aixüa

manuyüne ta'aurie xemaxürenicü, xetehayevame 'icü yacü xemüyüa, Cacaüyari mayeyurisie xemüteviyanicü püta. Mücü muyuavi cuie haramara putivevi, naime vahesie mütiyeyeica tiütivevi.

¹⁶ Xeteüterima quepaucua memanuticüpai nivapitüacaitüni yunaime nuivre arite yuhuyeta memeu'uvanicü.

¹⁷ Siepüre pücauyahayevacai caheixeyatü que mü'ane mitahecüataque. 'Aixüa tiniyuriencaitüni, taheima mieme viyeri pütasipitüacai, 'icuaxi mutixuxuavere pütasipitüacai. Xe'iyarisie putihünüyaxü xemütecuacacü xemüyutemamavieacacü.

¹⁸ Müpaü me'utiyuaca haveri mieme xeicüa menivarucunuitüani teüteri mavari memücavacui'irienicü.

¹⁹ Mericüsü Huriyusixi mana meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie 'Icuniyusie meheycüneca. Menivarucunuitüani teüteri. Menitituaxixüani Papuru. Meneihana quiecarı tesie müquime me'eritü.

²⁰ Teyü'üquitüvamete mehaquetücünecu 'auriena, nanucuqueni. Quiecarisie neutahani. 'Uxa'ariecä Rerüve petüa Verunavematü.

²¹ Mana niuqui 'aixüa manuyüne metenivacuxaxatüvacaitüni quiecatari, yuvaücavame meteniva'üquitüacaitüni. 'Arique ta'aurie menaxürieni, Risitürasie 'Icuniyusie 'Anutiyuquiyasie meniuyecüne.

²² Teyü'üquitüvamete va'iyari meniutuicaxüani metevacuxaxatüvatü para yuri mete'erietü memüyuhayevacü, müpaü me'utiyuatü que müreyevese vaüca te'u'uximatüarieme temeutahaxüani Cacaüyari müra'aitasie.

²³ Naisarie memüyutixexeürivacai va'uquiyarima menivaranucayasa. Meyutanenevieca me'uyuhaquieca mepihüritüa Ti'aitame müme yuri memüte'uta'erie hesiena vahepaüsita.

Que memüteheta'axüa 'Anutiyuquiyasie Siriya cuieyarisie

²⁴ Hicü Pisiriya cuieyarisie mepuyecü. Pamüpiriya cuieyarisie meniu'axüani.

²⁵ Perüquesie niuqui mete'utixataca meniucayune Hatareyasie.

²⁶ Mana naviyasie menecüne 'Anutiyuquiyasiepai haque memetatuiya Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyarinicü vahesie mieme, memüte'uximayacacü que memüteheye'atüa.

²⁷ Me'u'axüaca menivarucuxeürieni memüyuyexexeürivacai. Metenivacuxaxatüvacaitüni quepaümeme mütiyuriencai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü, müpaüta que müreteni yuri memüta'erienicü nuivarite.

²⁸ Müixa meniyuhayeva teyü'üquitüvamete vahesüa.

15

Querusaremesie que memüte'uyu'eni

¹ Mericüsü hipatü Cureya meheycüneca meteniva'üquitüacaitüni ta'ivama müpaü me'utiyuatü, Xeme xüca xitequiyacü xeca'inüaritüarieni que maine Muixexi yeyarieya, xepücaüyave xemütaviceuisitüarienicü.

² Papuru Verunave yemecü meniniuquixieacaitüni niuqui metexuatüacai müiremecü vahepaüsita. 'Aixüa meniyurieni Papuru Verunavematü hipatü müme me'üaritü Querusareme memanuticünecü nü'arisixi vahesüa 'uquiravesixi vahesüa 'icü niuqui hepaüsita.

³ Mana memüyuyexexeürivacai mepüvarenü'a. Penisiyasie Samariyasie mepuyecü metecuxatatü nuivarite vahepaüsita quename ta'aurie me'axürie me'utiyuatü. Yunaime ta'ivamarixi mepüvatemaviriyacai yemecü.

4 Meheta'axüacu Querusareme, müme memü'yuyexexeürivacai nü'arisixi 'uquiravesixi yunaitü menivarutanaqu'erieni. Metenitahecüatani naime que mütiyuriencai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü.

5 Mericüsü hipatü Pareseusixi vahepaü memütecu'erivacai mecananucu'uni müpaü me'utiyaütü, Peuyevese temüvata'aitüani memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, Muisexi 'inüari niuquiyarisie yamemütecahunicü reuyevese.

6 Hicü meniycuxeu'rieni nü'arisixi 'uquiravesixi yametehetimani que 'icü niuqui hepaüsita.

7 Vaüca niuqui mexüatüacacu, Pecuru 'anucuqueca müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'ivamarixi, xeme müpaü xepütemate, Cacaüyari meripaitü pünesi'anuyexei xesata, müme memücahuriyusixi memi'enienicü niuqui 'aixüa manuyüne ne ne'utaniucacacu, mücücü memütavicueisitüarienicü.

8 Cacaüyari ta'yari mümate tinivarutahecüatüani vapitüatü 'Iyari Mütiyupata tahepaü.

9 Yücü pücatatiuxei müme tame. Yuri mete'uta'eriecu nivaru'itirieni va'yari.

10 Hicü camüsüari, titayari xete'isipatüve Cacaüyari, titayari yuyeyari xetevaranuyetequirie teyü'üquitüvamete puixisixi vahepaü. Tatevarima tameta tepütatexiecai temenuyetenicü.

11 Masi Ti'aitame Qesusi 'aixüa mütiuca'yiaricü yuri tepüte'erie quename tetavicueisitüarieni tame vahepaü.

12 Mericüsü yunaitü cayuvatü meputamarixü, mepüvaru'enie Verunave Papuru metehecüatame 'inüari mamarivaveme que mütiyuriencai Cacaüyari memücahuriyusixi vasata müme metecuxatacacu.

13 Cayuvatü mehexeyacacu müpaü tinivaruta'eiya Cacuvu, Ne'ivamarixi xequenene'enieca.

14 Simuni tiniutahecüata Cacaüyari meripai que mütiyuvaüri menuyexeyiacü xei nuivariyari nuivarite vasata hesüana memümiemetetünicü.

15 Yaxeicüa paine texaxatamete vaniuqui, müpaü que müre'utüariepaü,

16 'Arique ta'aurie nepaveni.
Raviri quiya nepütavevieni mü'unicai.

Cüyexiyari mana meutihe nai nepanucu'uitüani.
Nepiseiriya.

17 'Ayumieme teüteri memüyuhayeva menicuvaucuni Ti'aitame Yunaitü nuivarite vahesie mieme nemücühüavarüva Neteüterima memüteteteva

18 Müpaü paine Ti'aitame masiücüme meyeitüa 'icü matüaripai.

19 'Ayumieme ne 'ipaü nepüticu'eriva, tepücava'uximatüaca müme memücahuriyusixi ta'aurie memaxürie Cacaüyarisie memüteviya.

20 Xapacü tepüvata'aitüani xeicüa memüyucuerivayuriecacü tita mütisevixima tetexi vahesie mütimiemeccü, mücü hepaüsita, memüvacumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, memüyucuerivayuriecacü 'ucaviyacame vai-yarieya hepaüsita xuriya hepaüsita memüca'icuanicü.

21 'Iya Muisexi meripaitü hicüque püvarexeiya müme memitahecüata quiecaru mucumanesie vatuquiteta yamemüte'ititerüva 'uxipiya tucarisie.

22 Mericüsü nü'arisixi 'uquiravesixi vahamatü yunaitü memüyuyexexeürivacai vahamatü 'aixüa 'aneme meni'eriecaitüni yusata memüvaranuyexeyacü 'uqisi, memüvaranuntü'anicü 'Anutiyuquiyapai Papuru Verunave vahamame. Menivaranuyexeyiya Cura Varüsavaxi mütitevacai, Siraxi meta. Müme 'uqisi mepüte'aitametetücai yu'ivama vasata.

23 'Ipaü meteniu'utüani memenuhurienicü xapa, Nü'arisixi 'uquiravesixi 'ivamarixi tecanixevaürütüaca ta'ivamarixi 'Anutiyuquiyasie Siriyasie Sirisiyasie xemümiemete xemünüivarite.

24 Teputenana quename hipatü tahesüa miemete mexexamurietüvecai yuniuquicü xe'iyari meyuitüatüvetü mexe'aitüatü xemüyu'inüaritüanicü xitequiyacü, 'inüari niuquiyarisie yaxemütecahunicü. Tame tepücateva'aitüa.

25 Mericüte, 'axeicüa te'uta'enieca 'aixüa 'aneme teni'eriecaitüni temüvaranuyeteüxücü 'uquisi temüvaranunü'anicü xehesüa Verunave Papuru temüvanaqui'eri vahamame.

26 Müme yutucari meniyeuacaitüni Qesusi Cürisitu Tati'aitüvamesüa memümiemetecü.

27 'Ayumiemerücü tepüvarenü'a Cura Siraxita. Müme yuniuquicü yaxaicüa mepütexehecüatüani.

28 'Aixüa 'anemeta tepü'eriecai tameri, 'Iyari Mütiyupata, haheteme temücaxeti'icatüanicü, 'icü xEICÜa que müreyeveese,

29 xemüca'icuaacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, que mü'ane mücaviyacame vaiyarieya, xemüvacumaüvanicü que mü'ane mücaxe'üya mücaxecüna. Xüca mücü xeca'umayüani, 'aixüa xepüyüaca. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

30 Mericüsü müme memeyenü'ari meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie. Mevarucuxeürieca yunaima meniyeuani xapa.

31 Me'itaterüvaca mecaniyutemamaviecaitüni 'ivamarixi memütuicariecaicü.

32 Cura Siraxi memütexaxatametetücaicü, vaüca metecuxatatü menivatücaicaitüni yu'ivama, menivaseiriyacaitüni.

33 Yapaümexa tucari me'uyurieca, yu'ivama vahesüa menecüne 'aixüa metevaxeyatü. Müme memüvareyenü'a vahesüa meniu'axüani.

34 Siraxisietü 'aixüa tini'eriecaitüni mana muyuhayevacü.

35 Papuru Verunavematü mana meniyuhayevani 'Anutiyuquiyasie mete'üquitatü Ti'aitame niuquieya, metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne hipame yumüireme vahamatü.

Papuru 'icu'eirieca Verunave que müretüa hutarieca ticuxatatü

36 Mericüsü yapaümexa tucari 'anucayacu, Papuru müpaü tinitahüave Verunave, Cümüsüari hutarieca tepüyehu, ta'ivama tepüva'ivatayu naime quiecaritesie haque temütecuxatacai Ti'aitame niuquieya, parasü que metecahu.

37 Verunave nivitümücücaitüni Vani Maricuxi mütevecai.

38 Papururi müpaü tinicu'erivacaitüni, 'aixüa püca'anecai memenuvitünicü que mü'ane müvarecu'eirie Pamüpiriyasie, vahamatü mücaxetüa müti'uximayacü.

39 'Ayumieme mepuyeha'a, mepeutayeixüa. Verunave Maricuxi havitütü naviyasie petüa Sipürepai.

40 Papururi 'enuyexeyaca Siraxi caneyani. Ta'ivama menihüritüani Ti'aitame 'aixüa mütiuca'iyarinicü müme vahepaüsita.

41 Siriyasie Sirisiyasie puyetüa vatuicatü müme memüyutixexeürivacai.

16

Timuteu que mütivatüetacai Papuru Siraxi

1 Mericüsü Rerüve Risitüra caneta'ani. Mana pecatei tiyü'üquitüvame Timuteu titevatü. Varusieya Huriyu yuri müti'eriecai nihücütücaitüni, quemasieya Cüriyecu thücütücai.

2 'Ivamarixi Risitüratari 'Icuniyutari menihecüatacaitüni.

3 Papuru pita'ini hamatüana müyemiecü. Ni'inüaritüani 'ixitetü Huriyusixi teüteriyari vayeiyari que maine, Huriyusixi muva memütamacai vacü, yunaitü memimaicaicü quemasiae mücüriyecutücaicü.

4 Mecu'uvatü quiecaritiesie menivahürütüacaitüni yamemütecahunicü 'aisicasie que memüte'aitacai nü'arisixi 'uquiravesixi Querusaremetari.

5 Memüyütixexeürivacai menituicariëcaitüni yuri mete'erietü. Tucariçü que memüyupaümeçai metenimüiriyacaitüni.

Papuru heinüsita que mütxei Maseruniyatanaca

6 Mericüsü Püriquiyasie Carasiya cuieyarisie meniuyecüne. 'Iyari Mütiyupata püvanenacai 'Asiyasie memücatecuxatanicü niuqui.

7 Misiya cuieyari tesita me'u'axüaca Vitiniyasie meneuyeyuneguecaitüni. Qesusi 'Iyarieya yapücativarupitüa.

8 Misiya cuieyari tesita me'uyenexüaca mana meneucacüne Türuhasipai.

9 Yüvicüta heinüsita Papuru nixeiya 'uqui Maseruniyatanaca muva 'utiveme yativavirietü müpaü 'utaitü, Quenanaye'a 'anataüye Maseruniyapai, quetaneparevieca.

10 Yuheinüsita 'ixeiyacu cuitü tepicuvau que temüte'anucü necü 'anutaüye Maseruniyapai müpaü tete'umaica Cacaüyari mütasi'uta'inie temütëve taxatüanicü niuqui 'aixüa manuyüne.

Que memüte'anutaxüriya Piripusie

11 Mericüsü Türuhasi tehecüneca heiseriemecü tecaneta'axüani Samütürasiyasie, 'uxa'arieca Quieçari Mühecuasiepai teneta'axüani,

12 'arique Piripusiepai. Mücü quieçari 'amüyeva nihücütücaitüni 'esimüyeyeu hesiena mütiviya Maseruniya cuieyarisie. Xumatari canivacuruniyatücaitüni. Yapaümexa tucari teniuyurieni 'iya quieçarisie.

13 'Uxipiya tucarisie tepanuyenexüa quieçari tesie. Mana hatüa tesita mürayutinenevitüre 'uveme teni'eriecaitüni. Mana tetiyaxeca tenivarutaxatüani 'ucari mana memüyuxeürie.

14 Xevitü 'uca Ririya mütitevacai purupura 'ixuriquiyari mutuacai Tiyatira quieçarisie mieme meyexeyacai Cacaüyari, mücü pütasi'u'enie. Ti'aitame nivatiyepieni 'iyarieya mi'enienicü Papuru que mainecai.

15 Mücü puca'üyarie, quiena quieçatarita. Hicü cataniuta'inieni müpaü 'utaitü, Xeme Ti'aitamesie yaneticamieme xüca xenesi'erieca, nequie xequene'axüaca, mana xequenetiteni. Müpaü 'utaitü vaüriyarica cataniupitüani.

16 Mericüsü mürayutinenevitüre tehecünecu, 'üimari vaüriyarica müti'uximayacai catananucunaque. Xevitü cacaüyari pinüca mütimaicai que mütiyüniçecai 'arique. Mücü ticuxatätü que mütiyüniçecai vaüca püti'ivacai yucusiyarima vahesie mieme.

17 Mücü pütasi'uveyacai Papuru tameta. Putahivacai müpaü 'utaitü, Cacaüyari taheima macavesie mieme mepüte'uximaya 'icü 'uquisi. Mepütexetaheçüasitüani huye xemütavieçisitüarienicü.

18 Müpaü tiniyurieneçaitüni müixa tucari. Hicü püti'uxixü Papuru. Ta'aurie 'aveca müpaü tinitahüave 'iya cacaüyari, Qesusi Cürisitusüa nemümiemecü nepümasita'aitüni, queneuxüna.

19 Cuitü nixüna. Cusiyarimama me'uneniereca que müretüa cümana memüte'ivaniqueçai, mepüvarutivi Papuru Siraxi. Quieçari hixüapa mepüvarehapa haque va'uquiyarima memacatei.

20 Mevarevitüca püraheturisixi memü'isücatetücaï vahesüa, müpaü meniutiyuani, 'Icü teüteri mepüvaxamurietüve tahesüa quiecatari. Mecanihuriyusixitüni.

21 Mepihecüata tutuyari tame Xumatari temücatauniva temitanaqui'erieni yatemüteyurienicü.

22 Yunaitü meniycuxeürieni vahepaüsita. 'Isücate va'ixuriqui meni-varanutihünirixüani. Meteniuta'aita memüteveiyanicü cüyecü.

23 Mevarutivaca vaüca, menivaranutaxürieni casariyanata. Menihüritüani 'aixüa mütiva'üviyanicü tihüveme.

24 Mücü 'aisica 'utanaqui'erieca nivaranutaxürieni mutapurupai. Neïye'uitüani va'ücate tiyüxürüvamesie.

25 Mericüsü tücari hixüapa yacütütü Papuru Siraximatü meyunenevietü meninüavacaitüni Cacaüyari. Vahamatü memanutaxüriyacaï meniva'eniecaitüni.

26 Yapaucua cuie carima niutayüani, casariyanatüa mieme tiutayua. Naitü quiteniete püreutenirixüa. Yunaima vatepüate canacaxürieni vamamasie va'ücatesie.

27 'Anutaniereca tihüveme, 'ixeyaca casariyana quitenie hatetenime, yucusra nivatihana yumienique, memanutaxüriyacaï meyuta'unaxüame 'erietü.

28 Papuru carima nitahivieni, Penücahürixüa peti'acuinitüani rehüavetü, Tame tanaitü 'uva tecanayeteni haitü.

29 'Ita'aitüca tai, 'utayüüacatü, quita neutasuna. Pucave Papuru Siraxi vahetüa.

30 Tacua varanuyevitüca müpaü niutayüni, Neuxeï, tita reuyevese yanemütyurienicü nemütavicueisitüarienicü.

31 Müme müpaü meniutiyuani, Yuri quetineuta'eri Ti'aitame Qesusisie, mücücü pecanitavicueisitüariemücü 'ecüri, 'aque quiecatarita.

32 Metenivacuxaxatüvacaitüni Cacaüyari niuquieya 'iya, yunaima quitana memüye'uvacai hamatüana.

33 Mücü nivarevitüni cuitü yüvicüta, nivarahauxixüani memaveiyatücateisie. Yareutevitü mepuca'üyarie 'iya, yunaitü hesüana miemete 'axeicüa.

34 'Iuinque varevitüca mexasie 'atinapini, yunaitü yuri mete'uta'erieca Cacaüyarisie 'axeicüa meniuyutemamaviecaitüni.

35 Hicü 'ucatarecu 'isücate yutupirisixi menivarenü'ani müpaü me'utiuyatü, Quenivarutixüna mücü teüteri.

36 Tihüveme nitahecüatüani Papuru 'icü niuqui hepaüsita, müpaü 'utaitü, 'Isücate niuqui meneyenü'ani xemütixünarienicü. Hicüsüari xe'ayecüneme sequenehu xeca'uximatüarietü.

37 Papuru müpaü tinivarutahüave, Müme mepütasi'utiva yunaima vahüxie sepa 'isücame havai pücatatahüave, sepa temüxumanusixi. Mepütasi'anutaxüri. Caucasü hicü metasi'anuyenü'ani 'avie. Tixaütütüri, 'uva meque'u'axüani, mümetütü mequetasi'anuyevitüni.

38 Tupirisixi metenivarutahecüatüani 'isücate que mütiuyü. Quepaucua memü'enana quename Xumanusixi mehümetücaï, mepümamacai.

39 Me'u'axüaca menivanütüacucaitüni, mevaranuyevitüca menivarutavarieni memüyehucü 'iya quiecarisie.

40 Hicü casariyanata me'ayenexüaca Ririyasüa menu'axüani. Mevaruxeiyaca yu'ivamarixi menivatuicani menecüne.

17

Tesarunicatari que memüteyuxamuriecai

1 Mericüsü 'Amipipurisie 'Apuruniyasie me'uyecüneca meneta'axüani Tesarunicasiepai. Huriyusixi vatuquı mana niuvecaıtüni.

2 Papuru que mütiyejariyatuıcai, vahesüa neutahani, hairieca 'uxıpiya tucarisie tinıvacuxaxatüvacaıtüni

3 'utüaricasie mieme vahecüatütü vatuıcatü quename reuyevecı 'iya Cürısitu heiserie mupitüarie müticuıneçü müquite vasata manucuquenicü, müpaü 'utaitü, 'İcü nemüxehecüatüa, 'icü que mü'ane heiserie mupitüarie Cürısitu canihüçütüni Quesusitütü.

4 Hipatü müme yuri meteniuta'erieni, Papurusie Siraxisie meteniuvia. Yümüiretü Cürıyecusixi memeyexeyacai Cacaüyari, yumüiretü 'ucari ve'emete mecanihümetücaıtüni.

5 Huriyusixi yuri memücate'eriecai me'uxıva'atü menıvaruta'inieni hipame 'axa memüteyuriecai quıecari hıxüapa memü'uvacai, mevaruxeürıeca yumüireme menıvareutaxamuriexüani quıecatari. Casuni quıe me'u'axüaca mepüvarutavaviri memüvaranuyevıtünıcü nü'arisixi quıecatari memüyuyexexeürıvacai vahürüpa.

6 Mecavataxeyavavetü, Casuni hipame 'ıvamamata mepüvarahapa 'ısücate vahüxie müpaü mete'uhıvatü, 'İme naisarie cuıepa memütama menıvaxamurıetüveni, 'uvata menıu'axüani.

7 Casuni nıvarutanaquı'erieni. 'İme yunaitü yamepücatecahu Sesaxı que müti'aita, menıtiyuani quename xevıtü ti'aitametütü 'a'uyeıca Quesusitütü.

8 Müpaü me'ıtiyuatü menıvamuınacaıtüni yunaıme memü'uvacai, 'ısücateta memı'enie 'icü.

9 Casuni hipatüta menıucuetatüarieni 'uxa'atüni varıe 'asımücatıyünıcü, menıtiixünarieni.

Papuru Siraximatü que memütecuxatacai Vereyasie

10 Mericüsü cuitü yüvicüta teyü'üquitüvamate mepüvarenü'a Papuru Siraxı memüyehucü Vereyasiepai. Mana me'u'axüaca Huriyusixi vatuquıta meneutahaxüani.

11 Mana memütamacai Huriyusixi yemecü 'aixüa mepüte'u'ıyarıcai, Tesarunicatari yamecate'u'ıyarıcacu. Menıtanaquı'erieni niuquı vaüca meyuvaürıyatü. Tucarıçü metenicuvautüvacaıtüni 'utüarica xapayarisie siparasü xüca müpaü 'anenıqueyu 'icü.

12 Yümüiretü müme yuri meteniuta'erieni. 'Ucari memücürıyecusıxitücai memüseüyecai, 'uquisıta yuvaücavatü yuri mepüte'uta'erie.

13 Mericüsü Huriyusixi Tesarunicatari metenetımani quename Papuru tihecüatacaı Cacaüyari niuquııeyıa Vereyasıeta. Manarıta menıu'axüani mevacuyııtıvatü mevamuınatüvetü teüterı yumüireme.

14 'ıvamarıxi cuitü meneınü'ani Papuru haramara tesıta müyemıecü. Siraxı Timuteu Vereyasie menıyuhayeva.

15 Müme memıteütacai Papuru meneıvıtüni 'Atenasıepai. Mana menıtınuaxüani 'ıya müpaü tıvaruta'aitüacu, Siraxı Timuteu hesüana memü'axüanıçü mexüıma.

Papuru que mütiıyeıcacai 'Atenasie

16 Mericüsü Papuru vacuevıtü 'Atenasıe, yu'ıyarısie niyühüavecaıtüni müvaxeyıacaıçü quıecatari tetexı me'ayexeyıame yemecü.

17 Tuquita niuqui nixüatüacaitüni Huriyusixi vahamatü, hipameta Cacaüyari memayexeyacai vahamatü. Quiecarixi hixüapata tucaricü niuqui nixüatüacaitüni mana mem'uvcacai vahamatü.

18 Hipatü 'Epicureyusixi 'Esituicusixi temaivavemete meniti'eiyarümecaitüni. Hipatü müpaü meniutiyanecaitüni, Titacuta raineniqueyu 'icü niuquivivame, hipatüta 'ipaü mete'utiyanecai, Süricüte cacaüyarixi xaüsie miemete nivahecüatani. Müpaü meniutiyanecaitüni Papuru Qesusi müxatacaicü, müquite que memüte'anucu'uni müticuxatacaicüta.

19 Meneivitüni 'isücate 'Arexixi yemuriyarisie memüyuyexexürivacai vahürüpa müpaü me'utiyaütü, Siparasü tame xüca teyüvaveni temeitimaniqueyu que mütiita 'icü 'üquisica mühecuca pemüxata.

20 Xaüsie timieme pepütasi'atüri tanacata. 'Ayumieme tecateneti-maniqueyu que maine 'icü.

21 'Atenatari yunaitü, cu'uvamete mana memü'ivatatüveta 'asimepücateyuruva, tixaütü mütihecua mepütahüavicu mepüte'eniecu xeicüa.

22 Hicü 'isücate vahixüata 'uvtü 'Arexixi yemuriyarisie müpaü niutayüni Papuru, Neuxei 'Atenatari, necanixexeyani xeme naimecü xevarayex-eiyame memanucuneniere.

23 'Uva necuyeicatü ne'ixüarietü tita xemüte'ayexeyia, neneitaxeyia mürayutimavatüre, hesiena mütiuti'utüari 'ipaü, CACAÜYARI TEMÜCAMATESIE PÜMIEME 'ICÜ. Mericüte, que mü'ane xemayexeyia xeca'imaitü, mücü nenixetahecüatüamücü ne.

24 Mücü Cacaüyari mitivevi cuie, nai cuiepa mütimieme, mücü tini'aitani muyuavisie cuiepata. Mücü mamacü müveviyata püca'ayeca tuquita,

25 teüteri yumamacü mepüca'eyexeyia, tixaü müicareuyehüvacü. Mücütütü pütivamicua vatucari va'lya naimé.

26 Xeime tevi va'uquiyari 'ayeitüaca, püvarutivevi yunaime nuivarite naisarie cuie manuniere memütamacacü. Vatucarite meripai pucaye, vacuie 'inüariyari tiucaye

27 memicuvaunicü Cacaüyari siparasü mecumetüvetü memitaxeyiacü. Xüari mücü teva püca'uyeica taxexuime tahesüa.

28 'Iyasie teteviyatü tenayeneniereni tenicuyaneneni teniu'uvani, müpaü que memutiyanepaü hipatü teyününüavamete xehesüa miemete, Tame hesiena tepüyecü, me'utiyaütü.

29 Mericüte, xucasü hesiena teyecüne, 'aixüa püca'ane para müpaü temüte'ixeyani hurupaü püratapaü tetepaü 'aneme, tevi veviyayapaü 'aneme, tita tevi mütiyücühüavepaü 'aneme.

30 Mericüsü Cacaüyari 'axa pücatixeyiacai tita memüteyuriecäi quepaucua 'asimemücatemaicai, peru hicüri püvahecüasitüa yunaime teüteri naisarie memütama memütehayevanicü que memüteyurie.

31 Xeime tucari pütüacaye müva'inüatanicü cuiepa memütama heiseriemecü yüanetü, 'iya 'uqui manuyexei yatiyurieneccu. Cacaüyari yuricü nivarutahecüatüani yunaime, 'enucuquetüaca 'iya müquite vasata.

32 Hicü me'u'enanaca müquite que memüte'anucu'uni, hipatü meninanaimacaitüni, hipatüta müpaü meniutiyaneni, Hutarica tepümasi'enieni 'icü hepaüsita.

33 Hicü tiuhayevaca Papuru, vahixüata nayeneneni.

34 Hipatü hesiena teteviyatü yuri meteniuta'erieni. Riyunisiyu mü'isücametücai 'Arexixi yemuriyarisie miemetütüri, xevitü 'uca Ramarisixi mütitavacairi, hipatüri vahamatü yuri mepüte'eriecäi.

18

Papuru que mütiyueicacai Curinitusie

1 'Ariqve 'Atenasie heyeyaca Curinitusie neta'ani.

2 Muva neitaxeyia xeime Huriyu 'Aquira mütitevacai Punitusie metinuiv-axü yü'ütacame Pürisiramame. Xique punua 'Itariya cuieyarisie heyeyaca, Cürauriyu mütivaruta'aitüacü yunaimé Huriyusixi memüyehucü Xumasie. Vahesie tiniuviya Papuru.

3 Vahepaü 'ivarica mexeyacaicü, vahesüa niucateitüni, meteni'uximayacaitüni yuhamatü. Müme 'ixuriqui quiyari mecanivevivametetücaitüni.

4 Xexuime 'uxipiya tucarisie tuqita tinicuxatacaitüni, Huriyusixi Cüriyecusixi yuri tiniva'eritüamücaitüni.

5 Hicü Siraxi Timuteu meheyecünecu Maseruniyasie, me'u'axüacu, Papuru niuquicü 'ayumiemetütü nayani, tivahecüatütü Huriyusixi quename Quesusi hücü que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütü.

6 Me'it'uxive'eriecacu 'axa me'utiyuanecacu müme, Papuru yu'ixuriqui 'utacaseca 'inüari 'ayeitüaca, müpaü tinivarutahüave, Xeme yuhesie xepüpéhahüpa xüca xe'ucuini. Ne püta nepü'itiya. Hicürixüa memücahuriyusixi vahesüa nepüyemie.

7 Muva 'ayeneca xeime quie ninuani Cusitu mütitevacai quiecame. Mücü neyexeyacaitüni Cacaüyari. Quiena pehuracai tuqui.

8 Cürisipu tuqui va'üyaritütü yuri tinita'eririeni Ti'aitame, yunaitü quiena quiecatari hamatüana yuri mete'uta'erita. Yümüiretü Curinitutari me'u'enanaca yuri mepüte'uta'eri mepuca'üyarie.

9 Yüvicüta Ti'aitame müpaü tinitahüave Papuru heinüsita, Pepücamaca, masi quetnecuxatani, cayuvatü pepücaticani.

10 Ne 'ahamatü 'anepuyeica, xevitü tixaü pücamasiviya 'axa masiyurienique. 'Icü quiecarisie yuvaücavame teüteri necanivarexeiyani.

11 Xei viyari heimana 'ataxeime meseri mana puyuriceai tiva'üquitüatü Cacaüyari niuquieya.

12 Mericüsü, Careuni cani'isücametücaitüni, 'Acaiya cuieyarisie mühüritäriecai. Huriyusixi 'axeicüa mepuyuxeüri Papuru mehecätü. Menevitüni 'isücame 'uvenieya hüxie haque müre'inüatacai

13 müpaü me'utiyuatü, 'Icü yuri tiniva'eritüaca teüteri Cacaüyari memayex-eiyanicü 'inüari niuquiyari que mücahaine.

14 Papuru 'esivatücacu pütaniuximecai, masi Careuni müpaü tinivarutahüave Huriyusixi, Neuxei Huriyusixi, 'icü xüca caheiserietüni que xüca cuamanaricatüni que 'icü, xasunimecü nepüxe'enieniqueyu Huriyusixi.

15 Mesü xüca xenuquixieca niuqui hepaüsita terüvarica hepaüsita xe'inüari hepaüsita xeicüa, 'aixüa xequeteneuyuri xemetütü. 'Isücame nepüca'ayeimücü 'icü hepaüsita.

16 Nivaranuyenü'ani yuhüxie.

17 Müme yunaitü me'iviyaca Susitenexi tuqui va'üyari mühücütücai, meneicuvaxüani 'isücame 'uvenieya hüxie. Careuni 'asipücahainecai 'icü hepaüsita.

Papuru que müreta'a 'Anutiyuquiyasie, hairieca que müreyetüa ticux-atanique

18 Mericüsü Papuru müixa tucari mana puyuhayevaxü. Varutateütüaca yu'ivama Siriyasie nanuyani naviyasie. Pürisira 'Aquira hamatüana menecüne. Meripai müyühüritüacaicü, 'ayumieme Senicüreyasie yumu'usie pucaxiri.

19 Hicü 'Epesusie meneta'axüani. Mana nivarecu'eirieni Papuru. 'Iya tuquita heutahaca niuqui nixuatüacaitüni Huriyusixi vahamatü.

20 Müme menitavavirieni yapäu mexa tucari müyurienicü vahesüa, perusü mücü pücayuvaüriyacai.

21 Nivarutateütüani masi müpaü 'utaitü, Yemecü neuyevaca Querusareme nemü'ixüaramieni 'umamiesie. Hutarieca neninuamücü xehesüa xüca müpaü tinaqueni Cacaüyari. Hicü 'Epesusie neyani.

22 Hicü Sesareyapai nuaca, heutiyuneca, nivavaüritüani memüyutixexeürivacai, 'arique 'Anutiyuquiyasie petüa.

23 Yapäu mexa mana 'uyurieca caneyani 'uyemietü Carasiya cuieyarisie Püriquiayasie yunaima teyü'üquitüvamete vatuicatü.

'Apuruxi que müticuxatacai 'Epesusie

24 Mericüsü Huriyu teviyari 'aniyueicacaitüni 'Apuruxi müтитеvacai Herecanitüreyasie metinuivaxü. 'Epesusie caninuani. 'Aixüa pü'anecai niucamecü. 'Utüarica xapayaricü pütürücaüyecai.

25 Mücü Ti'aitame huyeya hepaüsita tiniuta'üquitüarieni. 'Aixüa 'iyaricü niyuvaüriyacaitüni. Tinicuxatacaitüni ti'üquitatü heiseriemecü Quesusi hepaüsita, sepa mütimaicai Vani que mütiu'üyacai xeicüa.

26 Tuquita nisutüani ticuxatatü yutatuatü. Me'ienieca Pürisira 'Aqaira menita'inieni, heiseriemecü masi meteni'üquitüacaitüni Cacaüyari huyeya hepaüsita.

27 Mücü niyeimücücaitüni 'Acaiya cuieyarisie. 'Ivamarixi me'ituicatü metenivaruta'utüirieni teyü'üquitüvamete memitanacu'erienicü. Henuaca vaüca nivapareviecaitüni müme yuri memüte'uta'eri Cacaüyari 'aixüa tüca'iyaricacu.

28 Yunaima vahüxie cuini mieme nivara'ivaxüani Huriyusixi yuniuquicü, 'utüarica xapayarisie tivaxeisitüatü quename que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütü, Quesusi hücutücai.

19

Papuru que mütiyueicacai 'Epesusie

1 Mericüsü 'Apuruxi Curinitusie 'uyeicacacu cuxi, Papuru hürü 'utüa 'uyeyaca 'Epesusie neta'ani. Hipame nivaretaxeyia muva teyü'üquitüvamete.

2 Müpaü tinivarutahüave, 'Iyari Mütiyupata xete'utanaqui'eri yuri xete'uta'erieca. Mümesü müpaü metenitahüave, Masi tepüca'enanavave quename 'Iyari Mütiyupata xuave.

3 Mücü müpaü niutayüni, Mericüte, titasie xeteviyatü xete'uca'üyarie. Müme müpaü meniutiyuani, Vani que mütiu'üyacai teniüca'üyarieni tame.

4 Papuru müpaü niutayüni, Vani nivaruca'üyacaitüni metehayevacacu que memüteyuriecäi, müpaü tivacuxaxatüvatü teüteri yuri memüteta'erienicü que mü'ane 'utümana 'umamiecaisie. Mücü Quesusi canihücutücaitüni Cürisitütü.

5 Me'u'enanaca meniüca'üyarieni Ti'aitame Quesusisüa memiemetetütü.

6 Vaheima 'utimecu Papuru, 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü mepacü. Ni-quitücutü meniutiniutücüne, Cacaüyarisie mieme metenicuxatacaitüni.

7 Yunaitü tamamata heimana yuhutatü yacütütü mepüyupaümecai 'uquisi.

8 Mericüsü haica meseri puyuriecäi Huriyusixi teüteriyari vatuquita 'axetü, ticuxatatü camatü. Niuqui nixuatüacaitüni, yuri tiniva'eritüamücücaitüni, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü.

⁹ Hipatü menisese'icaitüni. Yuri mecacateniuta'erieni, 'axa me'utiyuatü 'iya huye hepaüsita yumüireme vahüxie. Papuru varucu'eirica nivananuyevitüni teyü'üquitüvamete. Tucarcü Tiranu müti'üquitacaisie niucui nixüatüacaitüni.

¹⁰ Müpaü tiniyurieneccaitüni huta viyari. Yunaitü 'Asiyasie memütamacai Huriyusixi Cüriyecusixi meni'enieni Ti'aitame Qesusi niuquieya.

¹¹ Mericüsü 'inüari türücavime tiniyurieneccaitüni Cacaüyari Papuru yatiyurieneccacu, xaüsie müpaü müccatiyurieneccaipaü.

¹² Tecuicuicate mepüvarahurivacai tuvaxate peserate manacatütücatei Papuru. Mücücü yucuinüyacü mepanayexürüvecai, cacaüyarixi 'axa memü'anene mepüvarutixünaxü.

¹³ Hipatü cu'uvamete Huriyusixi cacaüyarixi memüvaranuyenü'avacai, müme menitixatatücüne Ti'aitame Qesusi, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvanücai teüteri vahepaüsita, müpaü me'utiyuatü, Ne nepüxe'aitüa Qesusisüa Papuru mitahecüatasüa nemümiemecü, me'utiyuatü.

¹⁴ Hicü Huriyu 'Isiqueva mütitevacai mara'acate memühürütüariacai vahesüa mümiemetücai, mücü 'atahutame nivarexeiyacaitüni yunivema müpaü memüteyuricai.

¹⁵ Hicü cacaüyari 'axa mü'ane müpaü tinivaruta'eiya, Qesusi nepümate, Papuruta nepetima. Xemesü que xepühatetütü.

¹⁶ Mücü tevi cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai vaheima niutiveni, nivaräva yunaime türücaüyetü. Mümesü memamavetü meheuxitequietücaitü meniyuta'una 'iya quita.

¹⁷ Yametenetimani que mütiyü yunaitü Huriyusixi Cüriyecusixi 'Epesusie memütamacai. Cui menimamacaitüni yunaitü. Que mü'ane Ti'aitame Qesusi mühücü 'aixüa cuxasivatü nayani.

¹⁸ Yumüretü yuri memüte'uta'eri meniu'axüani meyumurucuitüatü me'ihécüatatü yu'iquevari.

¹⁹ Yumüretü müme memüteyuevayametetücai, xapayari me'ucuxeüricea menititaiya yunaime vahüxie. Meniti'inüata 'axeicüa que müraye'arücai xapayari. Huta teviyari heimana tamamata miriyari pürata tuminiyari 'inüariyari naye'arücaitüni.

²⁰ Müpaü tiyücu, Ti'aitame niuquieya türücaüyemecü niutumüire, canitürücare.

²¹ Mericüsü müya tiyücu, Papuru yu'iyarisie niyuvaüriya Maseruniasie 'Acaiyasie 'uyeyame meta'anicü Qerusaremesie, müpaü 'utaitü, Mana neheta'ayu, 'arique peuyevese nemixeiya Xumata.

²² Yuhutame 'iparevivamete Timuteu 'Erasitu varenü'aca Maseruniasie, mücütütü 'acuxi 'apüreutevicai 'Asiyasie.

Que memüteyuxamurie 'Epesutari

²³ Mericüsü 'ana vaücavamecü mepüyumuinacai teüteri 'iya huye hepaüsita.

²⁴ Xevitü Remetüriyu mütitevacai püratavevivame mühücütücai, pürata cacaüyarixiyari püvaveviecai Riyanapaü tiyuxexeiame. 'Iya müpaü tiyurienetü vaüca 'ivarica nivapitüacaitüni tevevivamete.

²⁵ Hicü varucuxeüricea müme, vahepaü te'uximayatamete vahamame, müpaü niutayüni, Neuxei, xeme xecatenimaica tame temüte'iva 'icü ta'uximayasicacü.

²⁶ Müpaü xepütexeiya, müpaü xepüte'enana, Papuru yuri que mütiva'eritüa que mütvavucunütüa yumüireme teüteri, 'ena 'Epesusie xeicüa pücatixaü,

masi naisarie 'Asiyasie 'esivatücacu. Müpaü tinicuxatani 'iya, müme mamacü memüveviya cacaüyarixi memüchüme haitü.

²⁷ Mücü meta, tita temütehexeiya tame pücueriva'ane capa xüanacüa 'ayan-icü. Masita, 'icü cacaüyari mütürücaüye Riyana tuquieya, tixaü catihücütüme cauca me'erieca teüteri. Yunaitü 'Asiyatari, naisarie cuiempa memütamata, que mü'ane memayexeiya, 'icü türücariyaya püca'unariximeni.

²⁸ Hicü me'u'enanaca mepuyeha'a. Meniutihivacaitüni müpaü me'utiyaütü, Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacaüyari Riyana.

²⁹ Quiecarisie pühüncai yuariyacü. 'Axeicüa mepecü me'unasaxüaximetü xeüripa, mevarutiviyaca Cayu 'Arisitaricu Maseruniyatari, Papuru teütametya memühümetücai.

³⁰ Papuru nihamücücaütüni haque quiecatari memeyuxeürie, peru teyü'üquitüvamete mepüca'ipitüa.

³¹ Hipatü 'Asiya cuieyarisie quiecatari va'uquiyarima, hamicumama mehümetütü, metenetanü'ani hesüana me'itavavirietü xeüripa mücamiecü.

³² Mericüsü hipatü yücü mete'uhivatü hipatüta yücü mete'uhivatü meniutihivacaitüni. Mana xeicüa meniucuxeürie yunaitü, yumüiretü 'asimepücatemaicai titayari muva memüte'u'axüa.

³³ 'Amemu'uvacai vasata menenuyexeiya Herecanituru, Huriyusixi me'itaquecu vahüxie. Herecanituru yumamacü varu'inüaritüaca nitaniümücücaütüni yuhesie mieme memüyucuxeüri vahüxie.

³⁴ Meheitimaica Huriyu mühücütücaicü, carima meniutihivacaitüni 'axe-icüa yunaitü huta hurayari meyurietü müpaü mete'uhivatü, Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacaüyari Riyana.

³⁵ Mericüsü quiecarisie mieme sicürivanu vanütüatü müpaü tinivaru-tahüave 'amemu'uvacai, Neuxei 'Epesutari, haquevasü tevi 'asimücatimate quename 'Epesu quiecatari Riyana mütürücaüye vava'ütemama tehüme, Cupiterisüa macane tete cacaüyariyari vava'ütemama quename tehüme.

³⁶ Mericüte, xüca müpaü 'aneni, xüca cayuxamurieca 'icü niuqui, neuyevaca cayuvatü xemütamarecü xemücarucusixitünicü.

³⁷ Xeniva'atüani 'icü 'uquisi, sepa 'axa memücate'uyuri tuqui hepaüsita, sepa 'axa memücatecuxata xecacaüyari hepaüsita.

³⁸ 'Ayumieme Remetüriyu, tevivamete hamatüana memü'uva xüca tixaü metehexeiya xeime hepaüsita, tucari puxuave quepauca 'isücate 'amemütiteni, müme cuiempa memühüritarie 'ameniu'uvani. Mana meque-hei'atüani yuxanesica.

³⁹ Xücasü masi cuxi xetecuvauni, 'aixüa püyüni quepauca quiecatari memüyuxeürie, 'inüari niuquiyari que maine.

⁴⁰ Hicümüsüari tepücueriva'aca capa tahesie rahüiyanicü cuya temüvevecü hicü, sepa mücareuyevacai. Tame tepücaüyave 'asitemütiyuani tahesie mieme 'icü xamuriyacü.

⁴¹ Müpaü 'utayüca nivaranuyenü'ani memayuxeürie.

20

Papuru que müretüa Maseruniyasie Cüresiyasie

¹ Mericüsü yuariya heunuacu, Papuru yu'aurie nivarutahüave teyü'üquitüvamete. Vatuicaca varutateütüaca Maseruniyapai neyani.

² Muva 'uyemietü, nivatuicacaitüni vaücavame niuquicü. 'Arique Cüresiya cuieyarisie neta'ani.

³ Haica meseri yuriecacu, Huriyusixi meniyu'enieni me'imienique quepaucua Siriyapai müyemiecai. 'Ayumieme müpaü tiniyumaicaitüni Maseruniya püta muyeyuncü.

⁴ 'Asiyapai hamatüana meniu'uvacaitüni Supateri Vereyatanaca 'Arisitaricu Secunitu memütesarunicataritücai, Cayu Rerüvetanaca, Timuteu, Tiquicu Türupimumatü memü'asiyataritücai.

⁵ Müme mehaitütüaca metanecueviecaitüni Türuhasisiepai.

⁶ Tamesü Piripusie tecaneyecüne naviyasie, pa cacuxanariyame 'ixüarariyari 'anutiyacu. Vahesüa teneta'axüani Türuhasisie 'auxüme tucari 'anucayacu. Mana 'atahuta tucari tepuyuri.

Papuru que müttivaruteütüa Türuhasitari varecu'ivataca

⁷ Mericüsü mexüacame tucari semanasie tenitacuxeürieni pa temütitaracü. Papuru tinivacuxaxatüvacaitüni. 'Uxa'arieca müyemiecaicü, 'ayumieme 'apüreuterixü ticuxatatü tucari hixüapaque.

⁸ Vaücava puti'ucai cüxemete qui taüta haicacüa heutitevacacu temütayexeüriesie.

⁹ Xevitü temaicü 'Euticu müttitevacai mana nacateitüni quitenie. Mücü neucuni yemecü. Papuru vaüca ticuxatacacu, nayexüne cusutü, neucaveni haicame quiyarisie, müquitü niuticueiyani.

¹⁰ 'Anacayaca Papuru, heimana niuveni, niviya, müpaü niutayüni, Cayuvatü xepücayumuinani. 'Iyarieya 'upüyeca.

¹¹ Hicü neutiyani Papuru. Pa 'utitaraca, he'inüataca 'icuai, mana tinicuxatacaitüni vaücava. 'Atinecu tau caneyani.

¹² Meni'atüani temaicü 'ayeniereme, mepütuicariecai vaücava.

Que memüteheta'axüa Miretusie, Türuhasisie meheyecüneca

¹³ Hicü tame naviyasie tepecü te'uhaitütatü. 'Asunisie teneta'axüani. Mana tepenucunaquequecai. Papurumatü müpaü tetenipini. 'Iya yü'ücama neta'aniquecaitüni.

¹⁴ 'Asunisie tasi'anucunaquecu, te'itanaqui'erieca naviyasie, Mitirenepai tenecüne.

¹⁵ Manata 'uxa'arieca tenecüne naviyasie teheta'axüanique Quiuxi hüxie, 'uxa'arieca Samusie tepeta'axüa, 'arique Turuquiriyu teheta'axüaca 'uxa'arieca Miretupai teneta'axüani.

¹⁶ Müpaü pütijumaicai Papuru, temuyecünequecai 'Epesu 'aurie, tucari mücayurienicü 'Asiya cuieyarisie. Niyumexütüacaitüni xüca yüvenique Querusareme meyeicanicü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'ayu.

Miretusie que mütticuxatacai Papuru vateütatü

¹⁷ Hicü Miretusie 'ucaitü, retanü'aca 'Epesusie, nivarecu'inieni memüyutixexeürivacai va'uquiyarima.

¹⁸ Hesüana me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Xeme xecatenimaica matüaripai nemunua 'Asiyasie, tucariçü que nemütüyueicacai xehesüa.

¹⁹ Ti'aitamesie mieme netini'uximayacaitüni tixaü netihücütüme necane'erietü, ne'utasuatü, ne'inüasienetü, Huriyusixi que memüteyu'eniecai nehepaüsita.

²⁰ Nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetahecüatüanicü tita müreyevecai, teüteri vahüxie xequitata netinixe'üquitüacaitüni püta.

²¹ Huriyusixi Cüriyecusixi müpaü nepütixetahecüatüacai xetehayevame que xemüteyurie Cacaüyarisie xemüteviyanicü, yuri xemüteta'erienicü Tati'aitüvame Qesusisie.

22 Hicüsüari ne Querusaremesie nepüyemie ne'iyarisie vaüriyarica nepitüarietü. 'Asinecacatinimaica que neme'itüarieni mana.

23 'Ipaü xeicüa nepütimate, 'Iyari Mütiyupata pünetihahecüatüa xexuime quiecarisie, müpaü 'utaitü quename caunaritecü 'uximatüaricacü necueviya mana.

24 Sepanetü, netucari raye'arücame nepüca'eri nehiesie mieme. Nepinüniqeyu xeicüa neyeiya nenetemavietü, nepinüniqeyu nehüritüaricacü Ti'aitame Qesusi que münetiuhüritüa, nemütihecüatanicü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari manuyüne hepaüsita.

25 Hicümüsüari ne nepütimate hasuacuari nenierica xepücaxeyia yunaitü xeme xehesüa nemuyeicacai netihecüatatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

26 'Ayumieme 'icü tucarisie necatinixe'utahecüatüani quename ne'itiya, quename ni xeime xuriyayacü necarahüviyarüva.

27 Tixaü nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetaxatüanicü naime Cacaüyari mütisutüa.

28 Xequeneyucuerivayurieca xeme, xequenivacuerivayurieca mümeta muxasi vacümana 'Iyari Mütiyupata xehüritüaricame müxe'ayeitüa, xemüva'üviyanicü müme yunaime Ti'aitamesüa miemete memüyutixexeüriva, 'iya müvarunanai yuxuriyacü.

29 Nesü necatinimaica neyemieyu 'arique 'üravesixi xesata meneuta-haxüacuni teyu'uximatüvamete. Mepücavahayeva muxasi.

30 'Uquisi xesata menanucu'uicuni tutunimecü me'utiniutü, yu'utüma memüvarahapanacü teyü'üquitüvamete.

31 'Ayumieme xequenayeneniereni, xequena'erivani haica viyari tucaricü tücaricü que nemücatinehayevacai nexecu'imaiyatü yuxexuime, ne'utasuatü.

32 Hicürixüa xehepaüsita nenihüritüani Cacaüyariri, niuquiyarita. Mücü niuqui quename 'aixüa tiuca'iyari manuyüne, mücü caniyüveni müxeseiriyani, müxepitüani xehesie mütiinaquenicü yunaime Cacaüyari müvarupataxü yuhesie mieme, müme vahesie que mütiinaqueni.

33 Ne xeime tuminieya püratu huru 'ixuriquieyata nepüca'ihive'erieriecai.

34 Masi xeme xecatenimaica 'icü nemamacü nepütinepitüacai tita nemüreuyehüacai ne, nehamatü memü'uvacai tita memüteheuyehüacai nepütivapitüacaita.

35 Neheyemecü netinixehecüatüacaitüni müpaü xete'uximayatatü xemüvaparevienicü müme memücatürücavi, xeme xema'erivanicü Ti'aitame Qesusi niuquieya que mutayü, Que mü'ane mütiyumicua yemecü caniyutemavieca, que mü'ane mütimiquie 'esiva xeicüa caniyutemavieca.

36 Hicü müpaü 'utayüca, 'utitunumaqueva, yunaime vahamatü niyutanenevieni.

37 Yunaitü vaüca meniutisuanacaitüni. Cüpieyasie me'acavütü meni'iseni

38 meyhiverietücaitü yeme niuquieyacü que mainecaicü, quename niercaya mecaxeyianiquecai tavari. Meneiteüta naviyasiepai.

21

Papuru que müreta'a Querusaremesie

1 Hicü tevarutateutüca teneçüne. Heiseriemecü te'u'uvatü naviyasie Cuhusipai teneta'axüani, 'uxa'arieca Ruraxisiepai, 'arique Patarasiepai teneta'axüani.

² Mana tepeitaxeiya naviya Penisiyasie muyeyunequecai. Te'acayaxeca tenecüne.

³ Te'ixeiya Sipüre, ta'utata teheicu'eirieca, Siriyasie teneta'axüani. Mana Tirusie teniuyeyunixüani naviya mana müti'icapiyaniquecaicü.

⁴ Tevaretaxeiya teyü'üquitüvamete, 'atahuta tucari teniuyurieni mana. 'Iyari müpaü tiva'üquitüacacu müpaü metenitahüave Papuru müca'uyeyanicü Querusaremepaitü.

⁵ Yapaümexa tucari 'anucayacu, te'ayenexüaca tenecüne. Yunaitü 'ucarita türita mepütasi'uvitüximecai quiecarie tesiepai. Mana ha tesita te'utitunuma'uca, tetatanenevieca,

⁶ tenitata teütüaxüani. Tame mücü naviyasie tepacayaxixü, mümesü yuquiecarisie meniucunuaxüani.

⁷ Tirusie teheyecüneca mücü naviyasie, tavari tenecüne. Turemaira tecaneta'axüani. Mana tevarutavaüritüaca 'ivamarixi, xei tucari tepuyuri vahesüa.

⁸ Teheyecüneca Papurumatü temu'uvacai, 'uxa'arieca Sesareya teneta'axüani. Piripe niuquü 'aixüa manuyü necü müti xaxatametücai, mücü quita teheutahaxüaca hesüana tenitahayeve. 'Iya xevitü canihücütücaitüni 'atahutame vasata.

⁹ Yunaucame yunivema püvarexeiyacai 'üimarixi texaxatamete.

¹⁰ Hicü yapaümexa tucari te'uyurieu, xevitü muva nacaneni Cureyasie heheyaca, tixaxatametütü Hacapu mütitetevacai.

¹¹ Tahesüa nuaca, Papuru hüyameya 'uviyaca, yü'ücate yumamate niutihüani müpaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata müpaü paine, 'icü hüyame cusiyarieya, 'ipaü meteneihüacuni Huriyusixi Querusaremesie. Menivayetiuriacuni müme memücahuriyusixi.

¹² Te'ienieca 'icü, tame quiecatari vahamatü tenitavavirieni Querusarempai müca'uyeyanicü.

¹³ Papuru müpaü tatiniuta'eiya, Titari xeteyurie xe'utisuatü ne'iyari xeveranariyatü. Ne nepüha'arisi Querusaremesie nemühüiyanicü, masi nemümünicü Ti'aitame Quesusisüa nemümiemecü.

¹⁴ Ca'ucunuitüariecu cayuvatü tepumacai, müpaü te'utiyuatü, Mericüte, yaquetiyyüni que müti naque Ti'aitame.

¹⁵ Mericüsü yapaümexa tucari 'utixücu tetacuha'aritüaca Querusaremesie tenetiyyune.

¹⁶ Teyü'üquitüvamete Sesareyasie miemete hipatü tahamatü mepu'uvacai xeime mehavitütü Münasunitüme. Mücü Şipüretanaca tiyü'üquitüvame canihücütücaitüni matüaripai mieme. Mana hesüana tepütahayevequecai.

Papuru Cacuvu que mütiutavaüritüa

¹⁷ Mericüsü Querusaremesie teheta'axüacu, 'ivamarixi metaniutanaqu'erieni meyutemamavietü.

¹⁸ 'Uxa'arieca Papuru Cacuvusüa neutahani tahamatü. Hesüana meni'uvacaitüni va'üquiyarima yunaitü.

¹⁹ Varutavaüritüaca tinivahecüatücaitüni naime que müti hüritüariecai hepaüsita xexuime que mütiyyuri Cacaüyari nuivarite vasata.

²⁰ Müme me'u'enanaca 'aixüa meniutiyyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita. Müpaü metenitahüave, Neuxei ta'iva, pecanivaxeiya veni quepaümeme miriyari Huriyusixi yuri memüte'erie. Yunaitü yemecü mepüteviya yu'inüari niuquiyarisie.

²¹ Müpaü mepütécühüavarüva 'ahepaüsita, quename yapeti'üquitane yunaitü Huriyusixi nuivarite vasata memütama yamemücatecahunicü Muisexi

niuquieyasie pe'utaitü vaniu, yape'utaitüta vaniu memücava'inüaritüanicü yütüriyama xitequiyacü, yututuyarisie yamemücatecahunicü vaniu.

22 Queteri 'aneni. Yumüiretü xüari mepüyuxeürieni. Mepü'enanani pemunua.

23 Mericüte, 'ipaü quetineuyuri que temümatecühüave. 'Uva tasata mepu'uva 'uqusi yunaucatu, paye'axime memüyuxünacü que memüteyühürütüacai.

24 Quenivaranuvitüqui, queneu'a'iteca vahamatü, quetineu'atua vacüpa mücaxirienicü 'inüari mayanicü vatucari maye'acü. Müpaü petiyurieyu yunaitü mecatenimaica tixaü mücatihücü que memütecühüavarüva 'ahepaüsita, masi 'inüari niuquiyarisie yapeticamietü 'apemuyeica.

25 Mümeseü memücahuriyusixi yuri memüte'uta'erie, niuqui tepüvarenü'airi teva'aitüatü müpaü 'anenemesie yamemücatecahunicü, masi memüca'icuacacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, caviyacame, que mü'ane mücayü'üya mücayücüna memücavacumaüvanicü.

Papuru que mütiuviyarie tuqita

26 Hicü 'uxa'arieca Papuru nivarevitüni müme 'uqusi. Vahamatü neutahani tuqita yu'iteca, müpaü tihecüatatu quename tucari 'aye'a memuyu'iti, yuxexuime vamavari mexi ca'atüarievecai.

27 Mericüsü 'atahuta tucari 'aye'aximecacu, Huriyusixi 'Asiyasie miemete me'ixeyaca Papuru tuqita, menivarutamüina yunaime muva memü'uvacai. Meniviya

28 müpaü me'utihivatü, Xequetaneuparevi 'Ixaherisixi. 'Icü tevi canihücütüni que mü'ane tateüterima vahepaüsita 'inüari niuquiyari hepaüsitata 'icü 'ena hepaüsitata 'axa mütiva'üquitüa yunaime naisarie. Hicüri Cüriyecusixi 'uva nivaratavitüni tuqita, 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme müracupasie caniuseviximani.

29 Meripai mepixeyacai Türüpimu 'Epesutanaca hamatüana 'uyeicame quiecarisie. Papuru tuqita hetavitüme mepü'eriecai.

30 Yunaitü quiecatari meputayua. Teüteri me'unausaxüaximetü meniu'axüani. Me'iviyaca Papuru, menenuyehana tuqui tacua. Yapaucua 'itupariyari neunarixüani.

31 Hicü me'imiecucacu, niuqui nenuani xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvamesüa quename yunaitü Qerusareme quiecatari metemuinatüvecai.

32 Cuitü cuyaxi varevitüca, xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamate varevitücata, mücü mana niutanausa vahesüa. Teüteri mevaruxeyaca cuyaxi tiva'aitüvame, cuyaxirita, meteniuhayeva me'icüvayatü Papuru.

33 'Aura 'ayaca cuyaxi va'uquiyari, niviya. Tiniuta'aita memihüanicü huta tepüayari. Nivaruta'ivaviya que müpaicütücai que mütiuyuri.

34 Hipatü yücü meteniuhivacaitüni, hipatüta yücü mete'uhivacai. 'Asimücaretimaivecaicü heiseriemecü müme memutihivacaicü, 'ayumieme nivaruta'aitüani memenuvitünicü cuyaxi vaqui.

35 'Imumuitüa me'u'axüaca, püreuyevecai cuyaxi me'enuyevietü memenuhanacü vaüriyarica, teüteri memüsaipünecaicü.

36 Yumüiretü meniveiyacaitüni, Queneumi'a mete'uhivatü.

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu teüteri vahüxie

37 Hicü meheutahaxüaximecacu cuyaxi vaquita, Papuru müpaü tinitahüave cuyaxi tiva'aitüvame, Catiyüve nemasitahüave. 'Iya müpaü niutayüni, Que petiniuve 'ecü Cüriyecusixi vaniucüicü 'acu.

38 'Iya 'Equipitutanaca pecatihücü meripai cuya matüa, 'uma macumavesiepaütü müvarevitü navaxa'üvemete nauca miriyari meyupaümeme.

39 Papuru müpaü tinitahüave, Nesü necanihuriyütüni, necanitarusutanacatüni Sirisiya cuieyarisie nemiemetütü, quiecarari 'amüyevasio necaniquiecametüni. Hicü nepümasivaviri, queneneupitüa nemütivataxatüanicü teüteri.

40 'Ipitüacu, Papuru 'imumuisie 'utivetü yumamacü nivaru'inüaritüani teüteri. Cayuvatü me'utamarecu yeme, Hepürayusixi vaniuquicü niutaniuni, müpaü 'utaitü,

22

1 Neuxei 'ivamarixi 'uquiyarimata. Xequenene'enieca nehiesie mieme que nemütianiuni hicü xehüxie.

2 Hicü me'i'enieca Hepürayusixi vaniuquicü ticuxatame, masi cayuvatü mepumacai. Müpaü niutayüni,

3 Ne necanihuriyütüni. Tarususie Sirisiya cuieyarisie nenetinuiva. Ne-niutavere 'icü quiecarisie Camarierisüa netine'üquitütü heiseriemecü tatevarima va'inüari niuquiyari hepaüsita. Ne neheyemecü nepü'ayumiemetücai Cacaüyari hepaüsita, xehepaü 'icü tucarisie xemü'ayumiemetepaü.

4 'Icü huyeta miemete nepüvareutaveiyaxüa nevacuinique. Nepüvarutihüa, netivaranutaxüri 'uquisi 'ucari.

5 Mara'acame mühürütüarie, ta'uquiyarimata yamepünetehécüata. Mümeri menesi'uhuritüacu xapa ta'ivama vahesie mieme, neneyani Ramasicusie nevaravitüni que Querusaremesie mehütücaime müme mana memecü, emanutaxüriyanicü.

Papuru ta'aurie que mürave, que müticuxatacai
(Nü'arisixi 9:1-19; 26:12-18)

6 Mericüsü ne'uyemiecacu, Ramasicu 'aurie ne'aye'aximecacu, yapaucua tuca taheima mieme hecüariya niucumerüca ne'aurie.

7 Cuiepa nenativeni. Xeime nepu'eni müpaü müneretahüavixü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiueveia.

8 Nesü müpaü netinita'eiya, 'Uqui que pepüpaicü 'ecü. 'Iya müpaü netiniutahüave, Ne necaniquesusitüni Nasaretitanaca pemünesi'uveiya.

9 Nehamatü memü'uvacai hecüariya menixeyacaitüni meniutimama. Mepüca'i'eniecai que mü'ane müneticühüavecai.

10 Ne müpaü neniutayüni, Que netiyurieni ne Ti'aitame. Ti'aitame müpaü pünetiutahüavixü, Quenanucuquexi, Ramasicusie quenemie. Manari yapepütahüavarieni naime que müti'aisie yapemütüyurienenicü.

11 Nepütauruxiecai xavatüricü. Müme nehamatü memü'uvacai menesi'ahanacacu, neninuani Ramasicusie.

12 Mericüsü xevitü Hananiya mütevevacai mana peyeicacai 'uquitütü 'aixüa yamüticamiecai 'inüari niuquiyarisie. Yunaitü Huriyusixi muva memütamacai menihécüatacaitüni.

13 Hicü nehesusü nuaca, mana 'utivetü, müpaü pünetiutahüavixü, Ne'iva Sauru, quenanutanieri. 'Anatütü ne'anutanierca nenixeiya.

14 Mücü müpaü niutayüni, Tatevarima vacacaüyari matüaripai camananuyexeiya yapemütimanicü tita mütimanaque, 'iya Heiserie Mexeiya pemüxeiyanicü, niuquieya pemü'enienicü 'utaniucame.

15 Que pemütünierixü que pemütü'enaxü yapecatinivahecütüamücü yunaimeteüteri.

¹⁶ Hicümüsüari, titayari petita'icuevani. Quenanucuquexi, queneuca'üyari, tita 'axa pemütuyuri quene'ahauxina pehehüvetü que mü'ane mühücü.

Papuru que mürenü'arie memücahuriyusixi vahesüa

¹⁷ Mericüsü Querusareme nenuaca, tuqui curaruyarita nenenevietü, heinüsipäu 'aneme nenuxeiya.

¹⁸ Nenixeiya Ti'aitame müpaü neticühüaveme, Quene'amexütüaca, Querusareme quenaye'ea, memüca'itanaqui'ericü 'aniuqui que pemütihecüata nehepaüsita.

¹⁹ Nesü müpaü necaniutayüni, Ti'aitame, müme mecatenimaica ne que nemüticuyeicacai tuquiteta nevaranutaxürüvatü nevahüatü müme yuri memüte'eriecai 'ahesie.

²⁰ Mücü meta, quepaucua 'Esitevani xuriyaya mutaxüri 'ahepaüsita mütihecüatacai, ne 'aneputivecai ne'iyari ya'anecacu, ne'ihütü müme memimieniquecai va'ixuriquite.

²¹ Mücü müpaü pünetiutahüavixü, Quenemiesü, tevapai necamananunü'amücü memücahuriyusixi vahesüa.

Cuyaxi tiva'aitüvame que mütivi Papuru

²² Mericüsü teüteri meni'eniecaitüni 'iya niuquique, perusü 'ana carima meputihivaxü müpaü me'utiyaütü, Queneumi'a, cuiepa püca'uyeicani que mü'ane müpaü mütiyuriene. 'Aixüa cacani'aneni 'ayenieretü müyuhayeva.

²³ Me'utihivacacu yu'ixuriqui 'itüata mehevivivacacu tumuanari me'uti'enisitüvacacu,

²⁴ cuyaxi tiva'aitüvame tiniuta'aita manuvitüquienicü cuyaxi vaquita, müpaü 'utaitü, Tepita'inüata 'aruvasinü 'icuvaxüayu, yanemüretimanicü titayari müya mete'uhivacai hepaüsitana.

²⁵ Mexi me'enutihancacai navicü quita, Papuru müpaü tinitahüave xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana 'utivecacu, Que xetetauniva xemicuvaxüani tevi Xumasie müquiecame ca'itahüavivecacu 'isücame.

²⁶ Xei sienituyari tiva'aitüvame 'u'enaca, xei miriyari tiva'aitüvamesüa neyani. Tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Que petiyuriemücü. 'Icü tevi Xuma caniquecametüni.

²⁷ Nuaca xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, müpaü tinitahüave, Yaquetineutahüavi, 'ecü Xuma petiquecame. 'Iya, Hü, niutayüni.

²⁸ Cuyaxi tiva'aitüvame müpaü tinita'eiya, Cari ne vaüca netinetuaca quiecame nepatüa. Papuru müpaü tinitahüave, Nesü müpaü ne'aretü nenet-inüa.

²⁹ Ayumieme yapaucua hesüana menecüne müme memita'inüataquecai. Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame nimacaitüni yamüretimacü quename Xuma quiecame hücutücai, quename 'ihüacai.

Isücate que memüte'ita'ivaviyaxü Papuru

³⁰ Hicü 'uxa'arieca heiseriemecü tinimaimücücaitüni titayari Huriyusixi meteniuquixiecai hepaüsitana. Pixünaxü, tinivaruta'aitüani memüyucuxeürienicü mara'acate memühüritüariecai 'isücate yunaitü. Heivitüca Papuru, vahüxi nitaqueni.

23

¹ Hicü Papuru varuxeiyaca 'isücate, müpaü niutayüni, Ne'ivamarixi, ne'iyari 'aixüa 'anecacu canesitate'acacu 'aneniyueicani Cacaüyari hüxie meripai hicü xui.

² Hicü Hananiya mara'acametütü mühüritüariecai tinivaruta'aitüani müme 'auriena memüti'ucai teniena memitavanicü.

³ Hicü Papuru müpaü tinitahüave, Cacaüyari pümasivani 'ecüta, que pemütimasiücü yapepüca'ane 'ixumari münaximapaü. 'Ecü 'apecanacani pene'si'inüatane'tü 'inüari niuquiyari que maine, masi 'inüari mücahainepaü püta pepüti'aita nemüveiyanicü.

⁴ Mana memü'uvacai müpaü meniutiyuani, Tietüsü pe'itatieni Cacaüyari mara'acameya mühürütuarie.

⁵ Papuru müpaü niutayüni, Ne'ivama, 'asinepücatimaicai mara'acame mühürütuarie mühücücü. Müpaü pütüu'utuarie, 'Axa pepüca'utaineni 'ateüterima tiva'aitüvame hepaüsita.

⁶ Mericüsü retimaica Papuru hixüata me'atü memüsaruseusixitücai hixüata me'atü memüpareseusixitücai, 'isücate vahüxie müpaü tiniuhiva, Ne'ivamarixi ne necanipareseutüni, Pareseu nepünu'aya. Yanetita'icuevatü yuri nemüti'eriecü quename müquite me'anucu'uni, 'ayumieme nepü'inüasie.

⁷ Mexi cuxi 'utaniuca, Pareseusixi Saruseusixi meniuyuticuitüüne. 'Amemu'uvacai hixüata meniysana.

⁸ Saruseusixi müpaü meputiyuane quename müquite meca'anucu'uni, quename niuqui tuayamete tixaü mecatehüme, quename 'iyari tixaü catihücü. Pareseusixi yamecani'aneneneni naimecü.

⁹ Hicü carima meniutihiva. Me'anucu'uca hipatü 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitametücai Pareseusixi vahesie memüteviyacai, meniuyuticuitüüne müpaü me'utiuyatü, Tame tixaütü tepücate'ucaxei 'axa ti'aneme 'icü tevi hepaüsita. Tietüsü 'iyari 'itahüave niuqui tuayame nusu.

¹⁰ 'Utümüirecu 'imieri, xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame nimacaitüni capa hixüata me'isanacü Papuru. Tinivaruta'aitüni yucuyaxima memeu-tacünecü, memiviyacü vasata, memenuvitünicü cuyaxi vaquita.

¹¹ 'Uxa'arieca yüvicüta Ti'aitame 'auriena 'utivetü müpaü niutayüni, Pepücamaca Papuru. Que pemünetihecüatacai Querusaremesie, müpaü tineuyeveca pemünetihecüatanicü Xumasieta.

Que memüte'imieniquecai Papuru

¹² Mericüsü 'atinecu tau, Huriyusixi hipatü meniye'neni. Meniyühürütüani müpaü me'utiuyatü, Tepüca'anhareni tepücatecuaca te'imiequeque Papuru.

¹³ Huta teviyari meyupaümetü yacütüniquetü müpaü metenyühürütücaitüni.

¹⁴ Mara'acate memühürütüariecai vahesüa yu'uquiyarima vahesüa me'u'axüaca müpaü meniutiyuani, Tame müpaü tepüte'utahürütüa, tixaütü tepücateha'inüatani Papuru temiemeque.

¹⁵ Hicü 'ayumieme xeme 'isücate vahamatü yaxequeteneutahüavi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame xehesüa mevitünicü, 'aixüa 'anemecü masi menüetemanicü hepaüsitana yacütüniquetü. Tame canuavecacu cuxi 'uma tenetaha'arütüaca temimienicü.

¹⁶ Mericüsü Papuru masuya niu'ena que memüte'imieniquecai. Mana nua, cuyaxi vaquita heutahaca, tinitaxatüani Papuru.

¹⁷ Papuru yu'aurie 'itahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamete xeime, müpaü niutayüni, 'Icü temaicü quenauvitüqui xei miriyari cuyaxi tixe'aitüvamesüa. Tixaü pürexeyia yamütitahüavecü.

¹⁸ 'Iya caneivitüni xei miriyari tiva'aitüvame hüxie. Müpaü niutayüni, Papuru manutahüiya yu'aurie nesi'utahüaveca pünesi'utavaviri 'ahüxie nemenuvitünicü 'icü temaicü. Tixaütü niu pürexeyia yamümatitahüavecü.

¹⁹ Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame tivieraca mamahasyie vatipai yühücuate mematitei neihana müpaü ticu'ivaviyatü, Que titita pemeixeyia yapemüneticühüave.

20 Mücü müpaü niutayüni, Huriyusixi mepuyu'enie. Mepümasitavavirieni 'uxa'a pemenuvitünicü Papuru 'isücate vahesüa, heiseriemecü memütemaicacü hepaüsitanä yacütütü.

21 'Ecü pepüca'avenieni. Huta teviyari yacütütü 'uquisi vahesüa miemete mepicuevie. Müpaü nepüte'uyühürütüa memücatecuacacü memüca'anuharenicü me'imiemeque. Hicü meniyuha'aritüaca memasicuevietü pemü'avaürüyanicü.

22 Hicü xei miriyari tiva'aitüvame neinü'ani temaicü müpaü ti'aitüaca, Tixaü xeime pepücaraxaxatüvani 'icü hepaüsita que pemünetiutahecüatüa.

Papuru que mürenü'arie Perixi mü'isücomesüa

23 Mericüsü yu'aurie varutahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamate yuhutame, müpaü niutayüni, Xequenivarucuha'aritüaca huta sienituyari cuyaxi, cavayasië memayaxivave haica teviyari heimana tamamata, 'ixi-para vivamete huta sienituyari vahamame, Sesareyasie memüyehucü haica hurayari 'aye'ayu yüvicüta.

24 Cavayasixi xequenivarexeiya, Papuru me'anuhanatü memivcueisitüanicü Perixi mü'isücomesüa.

25 Xapa nita'utüirieni 'ipaü 'utaineme,

26 Ne Cürauriyu Risiyaxi nepümasivaürütüa 'isücame pemütürücaüye Perixi.

27 Huriyusixi meniviya 'icü tevi, 'esivatücacu menimieni. Yanetiumaica, cuyaxi vahamatü nepiviya, nemüretimacü Xuma müquiecamecü.

28 Netimaimütü titayari meteniuquixiecai hepaüsitanä, neneivitüni va'isücate vahesüa.

29 Nepüvaretaxei meniuquixiecame que maine va'inüari niuquiyari hepaüsita. Tixaü 'asipücati'anecai hesiana mürahüiyani mümierienicü manutahüyanicü.

30 Müpaü netiutahüavariëca memimieniquecaicü 'icü tevi, cuitüva necaneinü'ani 'ahesüa. Nepütivaruta'aitüa müme hepaüsitanä memünüquixie 'ahüxie memitahüavecü. Müpaü xeicüa.

31 Mericüsü cuyaxi que mütaruta'aitüa, yüvicüta meneivitüni Papuru 'Anutipatürisisiepai.

32 'Uxa'arieca mevarucu'eirieca müme cavayasie mematecai memüyehucü hamatüana, cuyaxi yuquiepai meniucunuaxüani.

33 Müme Sesareyasie meheutahaxüaca, xapa meniyetuiriëni 'isücame. Papuruta mete'iyetuiri.

34 'Itaterüvaca xapa, nita'ivaviya Papuru que mü'ane cuieyarisie mümiemetücai. Sirisiyasie mümiemetücai timaitü

35 müpaü niutayüni, Mericüte, nepümasi'enieni me'axüayu müme 'ahepaüsita memünüquixie. Tiniuta'aita Herurexi parasiyuyasie me'üviyariecacü.

24

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu Perixi hüxie

1 Mericüsü 'auxüvirieca tucari 'anucayacu, mara'acame mühürütüariecai mana neta'ani Hananiya mütitëvacai, hipatüta va'uquiyarima, xevitüta Teruturu müniucametücai mete'u'axüa. 'Isücame hüxie meteniutahecüata Papuru hepaüsita.

2 'Isücame 'itahüavecu, Teruturu nisütüani 'ixanetatü, müpaü 'utaitü, Yemecü cayuvatü pecatanipitüaca 'ecü. Timai veme pemühücücü pecaniheis-erietüaca vaücava fateüterima tahesie mieme.

3 Neuxei Perixi pemütürücaüye, naisarie tenitanaqui'erieni naime pamüpariyusi temasipitüatü.

4 Mericüte necamasi'uximatüamütü vaüca niuquicü, 'ayumieme nepümasitavaviri pemütasi'enienicü yareutevitü 'aixüa pemütiuca'iyaricü.

5 Tenitaxeiya 'icü tevi 'axa tiyurieneme cuya vevieneme yunaima Huriyusixi vasata naisarie cuipea. Nasaretitanacasia memüteviya catiniva'aitüvametüni.

6 Tuquita neutahani 'iseviximanique. Tepivi, teni'inüatacuaitüni que maine fa'inüari niuquiyari.

7 Perusü nuaca Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame mühücü, vaüriyrica cataniunavairieni.

8 Catatineta'aitüani tame hepaüsitana temünüquixie 'ahesüa temüyehücü. 'Ecüta pe'ita'ivaviyame pecaniyüveni pemüretimani naime que temüteniquixi hepaüsitana.

9 Huriyusixita hepaüna mecaniniuquimacaitüni, quename müpaütütü 'ane me'utiyaatü.

10 Hicü 'isücame yumu'ucü 'i'inüaritüacu mütaniunicü, müpaü niutayüni Papuru,

Yanetimaitü 'ecü müxa viyari que pemütiuyuri 'ena 'icü teüteri va'isücame pehücütütü, 'ayumieme 'aixüa 'iyaricü nehesis mieme nepütaniuni que müticuxasiva nehepaüsita.

11 'Ecü pecaniyüveni pemütimaica, tamamata heimana huta tucari püca'anucayeive cuxi quepaucua nemeutiyunixü Querusaremesie nemünetanenevienicü.

12 Sepa tuqui 'amüpata, tuquite 'esimüpepeta, quiecarisieta, tixaü mepücanesihetaxei niuqui nexüatüacame xeimematü, teüteri nevacyataneme.

13 Mepücaüvave memiseiriyani yuniuqui que memüteniquixie nehepaüsita hicü.

14 'Ipaü nepümatitahecüatüaniqueyu, ne 'iya huyeta netiviyatü nepüti'uximaya tatevarima vacacaüyarisie mieme, sepa müme xaüsie tiviyacame memüxata 'iya huye. Yuri nepüti'eri naitü que mütiuti'utüarie 'inüari xapayarisie texaxatamete vaxapayarisie.

15 'Imetütü vahepaü yuri que memüte'erie meta'icuevatü, neta yuri neni'erieca müpaü netita'icuevatü Cacaüyari müvaranucu'uitüani müquite, heiseriemecü yamemüteyurie, heiseriemecü yamemücateyurie yunaima.

16 Mücücü yanetinicuvauneni ne'iyari mücanesitatienicü naime hepaüsita, sepa Cacaüyari hepaüsita, sepa teüteri vahepaüsita.

17 Ne tumini nenicuxeürieni neteüterima vahesie mieme. Yapaümexa viyari müpaü netiniyuriencaitüni. 'Arique 'uva neninuani ne'e'ütü.

18 Müpaü netiyuriencacu hipatü Huriyusixi 'Asiyatari menenetaxeiya tuquita nene'itiecame. Yümüretü teüteri 'amepüca'u'uvacai ne'aurie, nepücavamuriecäi.

19 Neuyeveca memü'axüani 'ahüxie müme, reuyevese müme memünüquixieni que memüneteniuquimanique.

20 Mesü, 'ime 'ena yameque'utiyaneni tita memüte'ucaxei mücatiheiserie quepaucua ne nemutivecai 'isücate vahüxie,

21 tita memüte'ucaxei xeime neniüqui hepaüsita que nemütiuhiva vahüxie ne'utivetü müpaü ne'utaitü, Müquite me'anucu'ume nemüti'eriecü, 'ayumieme xehesüa neni'inüasioca hicü.

²² Mericüsü Perixi heiseriemecü tinimaicaitüni 'iya huye hepaüsita. 'Ayumieme müpaü tinivaruta'eiya, Nuayu Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, nepi'inüatani xeniuqui.

²³ Tinita'aitüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mi'üviyanicü, mi'uxipitüacacü, mücavanenacacü hesüana miemete memiparevienicü hesüana memü'axenicü.

²⁴ Mericüsü yapaümexa 'anucayacu, Perixi mana niuyeicacaitüni yü'üitatü Rurusiramatü mühuriyutücai. Yu'aurie nitacuevienü Papuru, ni'enieacaitüni ticuxatame yuri que müti'erie Cürisitu Quesusisie.

²⁵ Ticuxatacacu tita mütheiserie hepaüsita, tevi que mütiyünü'a hepaüsita, tevi que mütitä'inüasieni hepaüsita, Perixi pümacai. Müpaü tinitahüave, Hicürixüa quenemie. Quepaucua tucari nemühüca ne'aurie nepümasitacuevienü.

²⁶ Siepüre nicuevieacaitüni Papuru mi'üitüaniquecai tumini 'iya mixünacü ticu'erivatü. 'Ayumieme müixa yu'aurie pitacuecuevivacai, tinicuxatacaitüni hamatüana.

²⁷ Huta viyari 'uyurieca Perixi niuyupata. Purusiyu Pesitu 'isücame nayani. Perixi vanaqui'aritäamütü Huriyusixi, 'ayumieme hüacame necu'eirieni Papuru.

25

Papuru que mütitahüavimücücai Sesaxi

¹ Mericüsü Pesitu nuaca haque mehüritüariecai, hairieca tucari 'aye'acu, Sesareya heyeyaca Querusaremesie ninuani.

² Mara'acate memühüritüariecai Huriyusixi va'uquiyarima hüxiena menü'axüani metehecüatatü Papuru hepaüsita. Menitavavirieni

³ müpaü me'utiivatü, 'Aixüa petiüca'iyaritü Querusaremesie quenanunü'a Papuru. Müme meneicueviecaqueacaitüni me'imienique huyeta 'uyemieme.

⁴ Pesitu masi müpaü tinivaruta'eiya, Sesareyasiepai nepei'üviyani Papuru. Ne yareutevitü mana nepümie.

⁵ Xesata miemete teyüvavemete nehamatü meque'uhuni, müme mequehe-niuquixieca hepaüsitana, xüca tixaütü catiheiserletüni 'icü tevi hepaüsita.

⁶ Mana müixa püca'uyuri, 'atahaica tucari xEICÜa ya tamamata. 'Ariqie Sesareyasie neyani. 'Uxa'arieca yu'uveni haque müre'inüatacai 'acaitü tinivaruta'aitüani memi'atüanicü Papuru.

⁷ Mana nuacu 'auriena meniyuxeürieni Huriyusixi Querusaremesie miemete. Vaüca türüvavimecü metenexeyacaitüni memünüquixienicü hepaüsitana. Mepüyatexie me'iseiriyatü yuniuqui.

⁸ Papuru müpaü tiniutaniuni yuhesie mieme, Huriyusixi va'inüari niuquiyari hepaüsita, tuqui hepaüsita, Sesaxi hepaüsita, 'asinepücatiuyuri 'axa ti'aneme, 'utaitü.

⁹ Pesitu vanaqui'aritäamütü Huriyusixi müpaü tinita'eiya Papuru, Peti'avaüriya Querusareme pemüyemie mana nemümasita'inüatacü 'icü niuquixiya hepaüsita.

¹⁰ Papuru müpaü niutayüni, Ne Sesaxi 'uvenieya hüxie xEICÜa 'anepütiveni nemü'inüasienicü. Mana xEICÜa peuyevese nemü'inüasieni. 'Axa nepücavaruyuri Huriyusixi, heiseriemecü que pemütimate 'ecü.

¹¹ 'Axa xüca netiuyurienique, tixaü xüca netiuyurienique que müreuyevese nemümünicü, nepücanecu'imavaniqueyu nemümünicü. Mesü xüca tixaütü catihücütüni 'icü que memütenuquixie nehepaüsita, xevitü tixaü püca'yüve munesiyetüani vanaqui'aritäamütü. Necanitahüavimücü Sesaxi.

12 Hicü Pesitu varutahüaveca 'imavamete müpaü tinita'eiya, Sesaxi petitahüavimücü 'acu. Mericüte, Sesaxisüa pecaniyemieni.

Papuru que müti'atüarie 'Acüripa Verenise vahüxie

13 Mericüsü müixa tucari 'anucayacu, cuiempa ti'aitame 'Acüripa mütitevacai Verenisematü meneicu'ivata Pesitu Sesareyapai.

14 Yapaümexa tucari mana mepuyuri. Pesitu tinicuxaxatüvacaitüni cuiempa ti'aitame Papuru hepaüsita, müpaü 'utaitü, Xevitü tevi 'uva pucu'eiriva Perixi mivi menutahüa.

15 Querusaremesie neheta'acu, hepaüsitana meteniutahecüata mara'acate memühürütüarie, Huriyusixi va'uquiyarima, menesivavirietü manutahüiyanicü.

16 Nesü müpaü netinivaruta'eiya, Xumatari tatutuyari müpaü püca'ane, tepüca'iyetuanü 'uqui, hüxiena meca'axüavavecacu cuxi müme hepaüsitana memüniuquixie, cayüvecacu cuxi yuhesie mieme mütaniuni vaniuquixiya 'hepaüsita.

17 'Uva me'u'axüacu, 'ayumieme 'enepücareuterixü. 'Uxa'arieca 'isücame 'uvenieyasie haque nemüra'inüata ne'ayerüca, nenivaruta'aitüani memevitünicü 'iya 'uqui.

18 Müme memüniuquixiecai quepaucua memanucu'ui, mepücaniuquixiecai 'axa müti'ane mütiuyuricü, que nemütimaicai ne.

19 Niuqui xütätaricacü xeicüa tita memüte'ayexeiya hepaüsita xeime Quesusi hepaüsita mümüquicai, Papuru 'ayeniereme müxatacai, mücücü püta meniniuquixiecaitüni hepaüsitana.

20 Nesü 'asinepücatimaicai 'icü niuqui hepaüsita. 'Ayumieme müpaü netinitahüave, Peti'avaüriya Querusaremesie pemüyemie mana peme'inüasienicü 'icü hepaüsita.

21 Papuru caneniatavavirieni nemi'üviyanicü, ti'aitame 'Aucusitu mi'enienique. 'Ayumieme netinivaruta'aitüani memi'üviyanicü Sesaxisüa nemenunü'anique.

22 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, Nesüari necani'enieniqueyu 'iya tevi. Müpaü niutayüni, Mericüte 'uxa'a pecani'eniemücü.

23 'Uxa'arieca meniu'axüani 'Acüripa Verenisematü cuini mieme mete'uniütü memamarivavetü. Mana mürayuti'enieritüre meneutahaxüani xei miriyari cuyaxi teva'aitüvamete vahamatü, 'uquisi quiecatari memüva'uquiyarimatücai vahamatü. Pesitu tinivaruta'aitüani memevitünicü Papuru.

24 Hicü Pesitu müpaü niutayüni, Ti'aitame 'Acüripa, xemeta yunaitü tahamatü xemüyucuxeüri 'uquisita, manari xenixeiyani que mü'ane hepaüsita vaüriyarica memünesi'upitüa yunaitü Huriyusixi teüteriyari Querusaremesie 'uvata, müpaü mete'uhivatü quename 'aixüa ca'ane mayeyurini.

25 Ne tixaütü nepücatiucaxei que mütiuyuri que müreuyevese mumünicü. 'Iyasü yamütitahüavimücücaicü 'Aucusitu, ne yanepütinemaicai nemenunü'anicü.

26 Niuqui müheiserie nepücahexeiyana nemiti'utüirienicü cuiempa ti'aitame. 'Ayumieme neni'atüani xehesüa, 'ahesüatütü ti'aitame 'Acüripa, pe'iti'inüatayu tixaütü nemürexeiyanicü nemütiti'utüanicü.

27 Timavemepaü nepücayüni queyu xüca xeime nehenü'anique hüacame, necatühecüatatü que mütiniuquimarie.

26

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu 'Acüripa hüxie

¹ Mericüsü 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Pecanipitüarica 'ahesie mieme pemütaniunicü. Papuru yumama 'utaseraca müpaü niutayüni,

² Neuxei ti'aitame 'Acüripa, nenetemaviecame nepüne'eri 'ahüxie nemutaniucü hicü naime Huriyusixi que memüneteniuquima hepaüsita.

³ Huriyusixi naime vayeiyari mücü vaniuqui que memütexüatüa pecatinimaica 'aixüa 'anemecü. 'Ayumieme nepümativaviri pemünesi'enienicü peca'uxivetü.

Papuru que mütiuyeicacai meripai

⁴ Mericüte yanaitü Huriyusixi mecanenimaica que nemüticuyeicacai neteüterima vasata Querusarimesie, matüaripai temaicüyaripai que nemüticuyeicacai.

⁵ Müme matüaripai memünesimaicai xüca metehecüatanique, müme müpaü meniütüyuaneniqueyu ne que nemüticuyeicacai Pareusixi vahesie netiviyatü. Pareusixi tita temütehaxeyiasie yeme yamepütacahu.

⁶ Hicü yuri neti'erietü nemüticueviecü tita Cacaüyari mütarutahüavixü tatevarima mütvaminiquecai, 'ayumieme 'uva neputive ne'inüasietü.

⁷ Yunaitü tateüterima tamamata heimana yuhutatü nuivarite temühüme tucaricü tucaricü 'uximayasicayacü te'eyexeyatü cuini mieme teneicuevieca Cacaüyari siparasü xüca müpaü tetepitüarica. Neuxei ti'aitame, ne yuri nemüti'eriecü müpaü neticuevietü, 'ayumieme nehapaüsita mepünüquixie Huriyusixi.

⁸ Titayari xeme xecateyüvave yuri xemüte'erica quename Cacaüyari varanucu'uitüani müquite.

Papuru que mütaruveiyacai

⁹ Neri heuyevacame nepü'ericaicai vaüca 'axa nemi'yurienicü que mü'ane Qesusi Nasaretitanaca mühücü.

¹⁰ Müpaüta netiniyurienecaitüni Querusarimesie. Yümüreme Cacaüyari teüterimama casariyanata nepüvaranutaxürüvacai, mara'acate memühüritüaricaicai heiserie menesi'upitüacu. Mecui'ivarümevacu, neniüqui nepeyuequesacai vahepaüsita.

¹¹ Naime tuquiteta müixa nepüvaranutaxürüvacai, vaüriyarica nepüvapitüacai 'axa memuti'yuanenicü Qesusi hepaüsita. Vaücava nevahecätü necanivataveveyacaitüni hipame quiecaritesie.

*Ta'aurie que mürave Papuru
(Nü'arisixi 9:1-19; 22:6-16)*

¹² Mericüsü mara'acate memühüritüaricaicai heiserie menesi'upitüacu menesi'uhüritüacu Ramasicusie neneyani.

¹³ Neuxei ti'aitame, tuca huyeta ne'uyemietü nenixeiya hecüariya taheima mieme masi que taupaü xavatüme ne'aurie 'acuxavatüme, nehamatü memü'uvacai va'aurieta.

¹⁴ Tanaitü cuiépa tepatixüri. Ne xeime neni'enieni müpaü münetiutahüavixü Hepürayusixi vaniuquicü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiüveiya. Pümasi'ucucüne pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tisevemecü.

¹⁵ Nesü müpaü netinitahüave, Que pepüpaicü 'uqui. Ti'aitame müpaü netayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesi'uveiya.

16 Hicürixüa quenanucuquexi, 'a'ücacü queneuveni. 'Icü 'ayumieme pepünesi'uxei, pemanayexeyariecü netupiri pemayanicü, pemütihecüatanicü que pemünetiuxei que pemünetixeyanita.

17 Nepümasitavicueisitüani 'ateüterima vasata memücahuriyusixi vasata, müme vahesüa nemananunü'amücü

18 pemüvaranutanenieritüvanicü, yüriya mecu'eirieme hecüariyasie memüteviyanicü, Cauyumarie türücariyaya mecu'eirieme Cacaüyarisie memüteviyanicü, tita 'axa memüteyurie memüteheuyehüviyarienicü nehiesie yuri mete'erietü, vahesie mütinaquenicü tita memütetanaqui'erieni müme nemüvarupataxü nehiesie mieme.

Papuru que müticamiecai tita mütiuxeisie

19 'Ayumieme ti'aitame 'Acüripa, yaneticamietü nepatüa que nemütixei taheima mieme.

20 Masi yunaime Ramasicutari meri, 'arique Querusaremetari, naisarie Cureya cuieyarisie miemete, memücahuriyusixita netinivahecüatüacaitüni memütehavevanicü que memüteyurie ta'aurie me'axürieme Cacaüyarisie memüteviyanicü, yameteyurietü müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecai vahesie que mütinaque yamemüteyuriecacü.

21 'Ayumieme Huriyusixi tuqita menesi'uviyaca yumamacü mepünesimieniquecai.

22 Cacaüyari nesipareviecacu hicüque, 'ena neputive netivahecüatüatü teüteri te'aitamete yunaime. Muisexi, texaxatameteta que memutiyanecai que mütiyüniqecai, müpaü xeicüa nepaine,

23 quename heuyevecai Cürisitu müticuinecü nehaitü, quename mücü meri 'anucuqueca müquite vasata, vatahecüatüaniquecai tateüterima memücahuriyusixita hecüariya hepaüsita, müpaü ne'utaitü.

Papuru yuri que müti'eritüamücücai 'Acüripa

24 Mericüsü müpaü 'utayücu, Pesitu carima müpaü tinitahüave, Papuru pepüca'amatesüari. Vaüca pemüti'a'üquitüacü pepütixamurie.

25 Papuru müpaü tinitahüave, Tixaüsietü Pesitu pemütürücaüye, ne nepücatixamurie. Que nemüticuxata, neniüqui yuri paine, timaiveme niuquieya pühücü.

26 Cuiepa ti'aitame 'icü nai pütimate, necamatü yanetinhüaveni 'iya. 'Icü camaicame nepüca'eri, sicurita yapücatiyü 'icü.

27 Neuxei ti'aitame 'Acüripa, yuri peti'erie 'ecü texaxatamete vaniüquisie. Ne necatinimaica yuri pemüti'erie.

28 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Cari yapaucua Cürisitiyanupaü netiyurieneme pepünesi'ayeitüaniqueyu.

29 Papuru müpaü tinitahüave, Nenevieri nepipitüaniqueyu Cacaüyari, sepa yapaucua sepa yapäumexa tucaricü, 'ecüri yunaitüta xemünesi'enie hicü, xücatüma nehapaü xe'anenetü xehacüneque, 'icü tepüa xeicüa xecahexeyatü cümana nemühüa.

30 Hicü müpaü 'utayücu, cuiepa ti'aitame 'isücameta Vereniseta vahamatü memateita menanucunü'uni.

31 Me'anuyecüneca yunaitü yameteniyücühüavecaitüni müpaü me'utiyaatü, 'Icü tevi 'asipücatiyuri que müreyeveşe mümünicü manutahüiyacü.

32 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, 'Icü tevi püyüveniqueyu müxünarieni, xüca ca'itahüavimücünique Sesaxi xeicüa.

27

Papuru que mürenü'arie Xumasiepai

¹ Mericüsü quepaucua Pesitu yamütiuyuma temüyehucü naviyasie 'Itariyapai, mepüvayetua Papuru hipame memanutaxüriyacai vahamame. Vahepaüsita menihürütüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame Curiyuxi mütitevacai. Cuyaxi müvaravitüücüai 'Aucusitu Cuyaximama mepütetetevacai.

² Naviya 'Aruramitiyusie pümiemetücai. 'Asiya cuieyari tesita niuyeyeicaitüni. Mana te'acayaxeca tecanecüne. Tahamatü niuyecacaitüni 'Arisitaricu Tesarunicatanaca Maseruniya cuieyarisie mümiemetücai.

³ 'Uxa'arieca Siruni teneta'axüani. 'Iya Curiyuxi 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni Papuru hepaüsita. Nipitüani menuanicü yuhamicumava hesüa memiparevieniü.

⁴ Manarita tepeyecü, Sipüre 'aurie temüca'enisitüariecasisie tecaniuyecüne tahepa maye'ecacaiü.

⁵ Haramara 'utüa teniuyecüne Sirisiya 'aurie Pamüpiriya 'aurie. Mana teneta'axüani Mira Risiya cuieyarisie.

⁶ Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana neitaxeyia naviya Herecanitüreyasie mieme 'Itariyasie müyemiecai. Mücüsie cataneutahatüani.

⁷ Müixa tucari 'axücai mana tepu'uvacai. Haveri mieme teneta'axüani Cüniru hüxie. 'Eca mütasi'anutavayacaiü, mana teneyecüne. Cüretatüa teniuyehucaitüni, viye manucasuri Sarumune müracuteva 'aurie teniuyecüne.

⁸ Mana haveri mieme xeiüa tenanuyenexüani. 'Arique teneta'axüani Visi Müracu'ane Mürayutituiva müracutevasie. Mana nehuracaitüni quiecaru Raseya müracuteva.

⁹ Hicü müixa tucari 'anucayacu, nicueriva'anecaitüni naviya, manutiya-caicü Huriyusixi vahaquiya. Papuru nivaruta'imaiya

¹⁰ müpaü tivacühüvetü, Neuxei, 'ipaü nepütimate, xe'ica naviyata pütatümüarieni peuyeveni, tameta tepütatümüarieni tepeuyexürieni texücayhuni.

¹¹ Xei sienituyari tiva'aitüvame masi nivaru'enieni naviya mücuyitüvacai naviya cusiyarieyamame, Papuru que mainecai püca'ieniecai.

¹² Mürati'icapiva pücatinaquequecai muhaütüsie. 'Ayumieme yumüiretü mepüyu'enie memüyehucü mana, siparasü Penisesie xüca meyüvavenique memeta'axüani, mana memütitenicü muhaütüsie. Penisi catinacutevaca haque mürati'icapiva Cüretasie. Tasütüa ta'utata paye'eca tahepa.

Vitari que müivarutayuitüvacai haramarasie

¹³ Mericüsü taserieta 'aye'ecacacu, tita memüteheuyehüacai mete'utanaqui'erieme mepüyu'eriecai. Me'enatihanaca tihaname, Cüreta 'aurie mepayenexüa.

¹⁴ Yareutevitü carima 'upacane 'eca teücapaü, Ta'utata Mieme titevatü 'eca.

¹⁵ Naviya niuyiya. Te'utatatexieca ta'aurie temehüanicü tahepa maye'ecanicü, tepihayevaxü. Tahüxie tepu'enixüaximecai.

¹⁶ Cuie hapa müyema hetüa Cüraura müracutevatüa te'anuyenexüaca, haveri mieme xeiüa tepüyüvavecai temiviyacü canuva 'esimüpe.

¹⁷ Mehenatihanaca menenacahüaxüani naviya caunari me'anacavütüaca. Mepümamacai capa Sirite xiecariyarisie mete'utavaxüanicü. Yucarüpa mecaxüraca, müpaü me'ananetü yuhüxie meniu'enixüaximecaitüni.

¹⁸ Vitari yemecü pütasi'utayuitüvacai. 'Uxa'arieca yu'ica menanatixürieni.

¹⁹ Hairieca tucarisie tamamacü naviya piniteya tetenanatixürieni.

20 Müixa tucari tau pücahecüacai, xuravesixi mepücahecüacai. Vitari pücatihayevamücücai. Müixa tucari 'anucayacu tetavicueniqueme tepücata'eriecairi.

21 Hicü müixa tetahaquiecacu, 'ana Papuru vahixüapa 'utaqueca müpaü niutayüni, Neuxei, 'aixüa cani'aneniqueyu xüca xenesi'u'enienique yanemainecaicü Cüretasie temücaheyecüncü 'ipaü tetatümaiarietü teteheyexürietü.

22 Hicüsüari nepaine, xequeneyutemamavieca. Xevitü xeme yutucari pücatatümaiya, naviya xEICÜa peuyeveni.

23 Tacai yüvicüta 'iya que mü'anesüa nemümieme hesiena mieme nemüti'uximaya Cacaüyari niüquieya tuayame ne'aurie puvecai.

24 Müpaü niutayüni, Papuru 'acu, pepücamaca. Neuyeveca Sesaxi hüxie 'apemutiveni. Camü Cacaüyari pümasi'upitüa yunaime 'ahamatü memü'üva naviyasie.

25 'Ayumieme nepaine, xequeneyutemamavieca. Ne yuri nepüti'erie Cacaüyarisie quename müpaü tiyüni que nemütiutahüavarie.

26 Cuie hapa müyemasie tepütixüriyani xEICÜa tame.

27 Hicü tamamata heimana naurieca tucarisie yüvicüta tahüxi tepeutacüne haramara 'Aruriyaticu müracusevasie. Tücarie hixüapa yacütütü naviya vequemete cuie hehurame mepü'eriecai.

28 Caunari 'inüariyari meneucavivieni yuhetüa. Meniti'inüata xei teviyari mamayari heucatevame. Yareutevitü hutarieca meneicavivieni, tamamata heimana 'auxüme mamayari meniuti'inüata.

29 Menimamacaitüni tetesie tetetivaxüaniqueme me'erietü. Nauca tehapanametaryi cüsapana mehavütüaca, xücatüma 'ucatareque metenyücühüavecaitüni.

30 Naviya vequemete metenicuvautüvecaitüni que memütetyuta'unacü naviyasie. Canuva 'esimüpe meneucatuani haramarasie yame'utiyuatü mete'itavatü quename hüxienapai tehapanamete me'anuhanaquecai.

31 Papuru müpaü tinivarutahüave xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame cuyaximame, 'Ime xüca naviyasie mecayuhayeva, xepücaüyaveni xemütavicueni xeme.

32 Cuyaxiri canuva 'esimüpe caunariyari menexitexüaniri, mana niucaveni.

33 Mexi cuxi catucaritücai, Papuru nivatuicacaitüni yunaime 'inüa memüticuanicü, müpaü 'utaitü, 'Icü tucarisie tamamata heimana nauca tucari xepuyuri xeta'icuevatü xecatueatü.

34 'Ayumieme nepaine, 'icuai xequeneutanaqui'eriri. Mücü 'apuve xemütavicuenicü. Xevitü xeme xei cüpayari yumu'usie pücaheuyehüani.

35 Müpaü 'utayüca pa 'uti'üca pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari yunaime vahüxie. 'Ititaraca, nisutüani 'icuatü.

36 Mümata meniuyavüriya, 'icuai meniutanaqui'erieni.

37 Tanaitü naviyasie temüyetecai huta sienituyari heimana haica teviyari heimana tamamata heimana 'ataxevitü tecanipaümeccaitüni.

38 Te'utihuxacari 'icuaicü, naviya tena'exanariya tehenatixüriecai türicu haramarasie.

Naviya que mütiutatümaiari

39 Mericüsü tau hanecu, cuie mepücamaicai. Yusicuriviyame cuie mepuxei haque macuxiecariyacai. Cuiepa mepeitihüaniquecai naviya xüca meyüvavenique.

⁴⁰ Tehanamete meniutatvani, menicu'eirieni haramarasie. Mexicuxirita 'itunisitüvame caunariyari meniuxüna. Carüpa 'esimüyeva metixüra, cuiépa menitinxüaximecaitüni.

⁴¹ Haramara mayunaquesie meniu'axüani. Muva cuiépa menatinexüani. Surieya cuiépa neuhani, mana niyuhayeva niuseire. Cüsapana nita'unirümeccaitüni türücariyacü.

⁴² Hicü hipatü cuyaxi menivacuicuaitüni memanutaxüriyacai, capa xevitü tavicuenicü 'uhaximetü.

⁴³ Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame masi pitaviceuisitüamücücai Papuru. 'Ayumieme nivarutanenani 'asimemüccateyurienicü que memaitücaitei. Niva'aitücaitüni müme memahauvavecai memeuca-sunaxüanicü meri, cuiépa memütinexüanicü,

⁴⁴ hipatüta 'arique cüyesie hipatü naviyasie miemetesie 'amemütinexüanicü. Müpäü mete'uyurieca yunaitü meputaviceui cuiépa me'uta'axüaca.

28

Papuru que mütiuyecacai Maritasie

¹ Mericüsü te'utaviceuca, 'anaque tetenetimani Marita müracutevacai cuié hapa müyemacai.

² Teüteri muva miemete yemecü 'aixüa meteniu'iyaricaitüni tahepaüsita. Meniutinaini, muva metani'atüani tanaime müviyecacü muhäütücaicü.

³ Hicü Papuru necücü'eni, taipa nenutixürieni. Cu macuxücasie heyeyaca, mamayasie niqveni.

⁴ Teüteri muva miemete me'ixeyatü cu mamayasie haviecame, müpäü meteniuyutahüave yunaitü, Nusenu 'iya tevi xüari tiyumemivame canihücütüni, sepa mutaviceui haramarasie, heiserie pücapitüari 'ayenieretü müyuhayevacü.

⁵ Masi 'iya yumama niutasique. Cu taipa neuveni. Tixaü 'asipüca'u'itüari.

⁶ Müme mepicueviecai müpäü metecu'erivatü, Tietüsü tahaimücü, müquitü cavemücü yapaucua. Me'icueviecacu me'ixüariecacu müixa, 'asipüca'uyü. 'Ayumieme yücü meteniyücühüaveni. Müpäü meteniutiniütücüne, Xüari canicacaüyaritüni.

⁷ Mericüsü mana hurava cuié nicumacaitüni, Pupiriyu mütipinieyatücai. Yunaimé haramarasie müyema cuiépa memütamacai püva'uquiyaritücai 'iya. Tasi'utanaqu'erieca haica tucari 'aixüa tiuca'iyaritü pütasi'upitüa haque teme'axüani.

⁸ Pupiriyu quemasieya hüiyacü hacuisicü ticuyetü 'aniucateitüni. Papuru hesüana neutahani, yutanenevieca heimana 'utimeca nenayehüani.

⁹ Müpäü tiuyücu, haramarasie müyema cuiépa memütamacai hipatü tecuicucate meniu'axüani, meniuti'uhayemarieni.

¹⁰ Müme väucava metatenimicuacaitüni. Teyehuximecacu mepütatemicuacai tita temütheuyehüacai.

Papuru que müreta'a Xumasie

¹¹ Hicü haica meseri 'utixücu, naviyasie tenecüne. Haramarasie müyema cuiépa nitiheteitüni mücü naviya muhäütücaisie. Herecanitüreyasie pümiemetücai, Vavarixi pü'inüarieyatücai.

¹² Siracusa teheta'axüaca, haica tucari tepütahayevacai.

¹³ Mana teheyecüneca, Requiyyu teneta'axüani. Xei tucari 'anucayacu, taserieta pa'ecacai. Hutarieca tucarisie Puteuri teneta'axüani.

14 Mana tenivaretaxeyia ta'ivamarixi. Müme mepütasi'uta'inie 'atahuta tucari temüyurienicü vahesüa. Müpaü tete'uyurieca, Xumasie teneta'axüani.

15 Ta'ivamarixi mana miemete meni'enanacaitüni tahepaüsita. Menayenexüani metasi'anucunaqueque 'Apiyu Pürasayarisiepaitü, Haica Canitinyari Macu'upai. Papuru varuxeiyaca, pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari. Vaüca niyuvaüriyacaitüni.

16 Xumasie teheutahaxüacu, xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame nivayet-uani memanutaxüriyacai cuya mühürütüariecaisüa. Papuru niupitüarieni yuxaüta mecanicü cuya 'i'üviyamematü.

Papuru que müticuxataca Xumasie

17 Mericüsü hairieca tucarisie Papuru yuhesüa nivaruta'inieni müme Huriyusixi memüva'uquiyarimatücai. Me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'ivamarixi, sepa 'asinemücatiuyuri teüteri vahepaüsita, tatevarima vatutuyari hepaüsita neca'uxiva'atü, nepüyetuiya Querusaremesie nehüatü Xumatari vahesüa.

18 Müme va'isücate menesi'u'enieca menenixünacuaitüni 'asinemücatiuyuricü que müreyevecai nemümünicü.

19 Huriyusixi memeniucacacü nenuqui hepaüsita, 'ayumieme vaüriyarica nepihüavimücücai Sesaxi, sepa neteüterima vahepaüsita tixaütü nemücarexeyacai nemütiniquixienicü.

20 'Ayumiemericü nenixeta'inieni tahüxi temütinenierenicü nemütixecuxaxatüvanicü. Yuri neti'erietü nemicuevicü tita 'Ixaherisixi temütecuevi, 'ayumieme 'icü tepüa napa'ü.

21 Mümesü müpaü metenicühüaveni, Tame xapate tepü'ca'utanaqui'erivave Cureyasie miemete 'ahepaüsita. Xevitü ta'ivama pücanuave 'axa tatihecüatütü 'axa ticuxatatu 'ahepaüsita.

22 Tecamani'enieniqeuyu que pemüticu'eriva. 'Iyasie memüteviya vahepaüsita 'icü xeiçüa tepütemate, naisarie 'axa metenicuxasivani.

23 Mericüsü tucari menipitüani memü'axüanicü. Hesüana manucateisie yumüretü meniu'axüani. Tinivacuxaxatüvacaitüni tivahecüatütü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, yuri tiva'eritüamütü Qesusisise, Muisexi 'inüariyaricü texaxateme vaxapayaricü 'iseiriyatü yuniuqui. Amanamecü mütiucatarixü 'acayanequque tinicuxatacaütüni.

24 Hipatü meni'eniecaütüni niuquieya, hipatü yuri mepücate'uta'erie.

25 Yunaitü yaxeiçüa mecateyüçühüavetü meneutayeixüani, xei niuquiyari 'utaniucu Papuru 'ipaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata 'aixüa caniutayüni, Quis-ariyaxi tixaxatame müpaü tivacühüavecacu tatevarima,

26 'Icü teüteri vahesüa quenemie, müpaü quetinivaretahüavi,

Yemecü xepü'enanani peru tixaü xepücate'enieni.

Yemecü xepüneniereni peru tixaü xepücatexeyia.

27 'Icü teüteri yu'iyarisie mepüyü'üraraxi.

Vaüriyarica xeiçüa mepü'enana yunacatecü.

Vahüxite pu'itutupe

Capa meheunenierenicü yühüxicü,

Capa me'u'enananicü yunacatecü

Capa yametetimanicü yu'iyarisie,

Capa ta'aurie me'axürienicü

Capa nevaranayexürienicü.

28 'Ayumieme yaxequetenemaica xeme, Cacaüyari 'icü niuqui caneyenü'ani memücahuriyusixi vahesüa memütaviceisütüarienicü. Mümesü mecani'enieccacuni.

²⁹ Hicü müpaü 'utayücu Huriyusixi menecüne niuqui mexüatüatü vaücava.

³⁰ Mericüsü huta viyari mana peyuri yücümana tiyutuatü. Mana ni-vanaqui'eriecaitüni yunaimememü'axecai hesüana.

³¹ Camatü tinivahecüatüacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Tiniva'üquitüacaitüni Ti'aitame Qesusi Cürisitu hepaüsita, canenarietü.

XUMATARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiürisica

¹ Ne Papuru nenixevaüritüaca Cürisitu Quesusisie mieme nemüti'uximayatame, nemuta'inierie nü'ari nemayanicü, nemupasie Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne nemücuxatanicü.

² Meripai Cacaüyari nainecaitüni temeixeiyaniqueacü mücü niuqui, texaxatametemama yametecuxatacacu 'utüaricacü hesüana mümiemecü,

³ yunive xatatü. Tevi hücütütü, nu'aya caniutinuiwa Ravirisie müyetüa.

⁴ Müquite vasata manucuecü, türücariyacü caniuayerieni Cacaüyari Nu'ayatütü, 'Iyari Cacaüyarisie mieme mütasipata que müticaye. Quesusi Cürisitu nixatacaitüni mütati'aitüvame.

⁵ Mücücü 'aixüa tepü'itüarie 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu, tepeutanü'ariexüata para yunaitü nuivarite yuri mete'erietü yamemütecahunicü, que mü'ane mühücüsie mieme meyütü.

⁶ Xemeta nuivarite xecanihümetüni xemuta'inieri Quesusi Cürisitu teüterimama xemacü necü.

⁷ Netinixe'uta'utürieni yunaime Xumasie xemütama Cacaüyari müxenaqui'erie, xemuta'inierie hesiena mieme xemüpasienicü. Cacaüyari müta'uquiyari, Ti'aitame Quesusi Cürisituta, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Papuru que müti'ivatamücücai Xumasie

⁸ Mericüsü Quesusi Cürisitu nesipareviecacu pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari meri yunaime xehesie mieme, naisarie cuiepa mücuxaxasivacü yuri que xemüte'erie.

⁹ Ne'iyaricü Cacaüyarisie mieme nepüti'uximayata, niuqui nu'aya hepaüsita 'aixüa manuyüne necuxatatü. 'Iya Cacaüyari müpaü pütihécüata, que nemütixexata necatihayevatü quepaucua nemünenenevie neheyemecü

¹⁰ ne'ivavirietü 'uxa'a varie sipara xüca 'ari 'aixüa nepitüarieni xehesüa nemüyemiecü, müpaü tinaquecacu Cacaüyari.

¹¹ Nepütinecahive'eri nemüxexeyiacü, 'Iyarisie mieme nemüxeminicü xemütüicariecacü,

¹² neta yacütütü xehesüa temüvaüriyarienicü yuri xemüte'eriecü xeme, neta yuri nemüti'eriecü.

¹³ Ne'ivama müpaü pücanetinaqueniqueyu xüca 'asixecatemaicaque müixa que nemütinecuha'aritüvacai xehesüa nemüyemiecü, sepa nemücapitüariecai hicüque. 'Icuaxi nehexeiyatü nepayaniqueyu xehesüa, hipame nuivarite vahesüa nemeixeiyapaü.

¹⁴ Neuyeveca nemütivataxatüani Cüriyecusixi memücacüriyecusixita, temaivavemete memücatemaivaveta.

¹⁵ 'Ayumieme ne'iyari yapü'ane nemütixetaxatüanicü niuqui 'aixüa manuyüne xemeta Xuma xemütama.

Niuqui 'aixüa manuyüne que mütitürücaïye

¹⁶ Nepüca'iteviya niuqui 'aixüa manuyüne. Türücariya canihücütüni Cacaüyarisüa mieme, yunaitü yuri memüte'erie memütavicueisitüarienicü cani'ayumiemetüni, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

17 Xüca yuri ti'erieca, mücü niuquisie canimasiüccamücü Cacaüyari heis-
erie que mütiyupitüva, para yuri müti'eriecacü, que müre'uxa, Que mü'ane
heiseriemecü yamüticamie, mücü canayeyuricamücü yuri müti'eriecü.

Teüteri vahesie que mürahüiva

18 Masi haxüa canimasiüccüni, Cacaüyari taheima macave que mütiheca
naime teüteri que memüteyurie mecaheyexeyatü heiseriemecü yamecatec-
ahutü, müme meminena tita yuri müraine heiseriemecü yamecatecahutü.

19 Tita mütiyüve mütimaica Cacaüyari hepaüsita, mücü canimasiüccüni vah-
esüa. Cacaüyaritütü yatinivaruxeisitüani.

20 Cuie munetüariepai hicüque, tita mücatixeyarieve hepaüsitana,
yuheyemecü que mütitürücaüye que müticacaüyari, mücü catinihecüaca
yara'erivacacu tita mütiutivevi hepaüsita. 'Ayumieme 'asimepücayüvave
yuhesie mieme memütiniunicü.

21 Cacaüyari mehetimaica, 'aixüa mepüca'utiuyanecai hepaüsitana Cacaüyari
hepaüsita temutiyanepaü. Pamüpariyusi mepüca'ipitüacai. Masi yacü mete-
cuxatatü menacüe mexi niuqui mexüatüacai. Va'yari 'asicatimaivecacu,
niucuyüre va'yarisie.

22 Temaivavemete meyuxatatü 'asimecatemaivavetü menacüne.

23 Cacaüyari mücapünive visi mü'ane, menipata tevi müpünivepaü tiyuxex-
eyiame memayexeyanicü püta, viquixi vahepaü yeutari vahepaü cuterixi
vahepaü tiyuxexeyiame.

24 'Ayumieme Cacaüyari nivayetuanı yu'yarisie mete'ucahive'eriecacu,
para meca'itiatü mecacüneccü, memiseviximanicü yuvaiyari yusata.

25 Cacaüyari yuri que maine, müme menipata 'itarica memexeyanicü
püta. Tita mütiveviya mepayexeyacai, hesiena mieme mepüte'uximayatacai,
mecaheyexeyatü que mü'ane mütivevi. 'Aixüa yemecü queticühüavarüvani
'iya yuheyemecüsü, müpaü xeicüa pü'ane.

26 'Ayumieme Cacaüyari nivayetuanı memihive'eriecacü tita 'axa
müti'anene. Va'ucari me'icu'eirieca tita 'ucari memüteyuruva, 'ucapaü
mecateyurietü mepacü.

27 'Uquisita yaxecüa, me'icu'eirieca tita 'ucari memüteyuruva,
mepüyutaiyacai meyhive'erietü. 'Uquisi 'uquisi vahamatü yamepüteyuriecäi
que mücatinaque. Que müreuyevacai yamemüteheuyexürüvecaicü,
mepüte'epiniriecäi yuvaiyarisie.

28 Müpaü memücatecu'erivacaicü quename 'aixüa 'ane me'erivanicü
Cacaüyari, 'ayumieme Cacaüyari nivayetuanı que mücatinaque
yamemütecu'erivanicü, que mücatinaque memüteyuriecacü.

29 Mecanaye'axüani que mücatiheiserie meyüatü, mevacumaüvatü
que mü'ane mücayü'üya mücayüccüna, 'axa metecuyuruvatü, naime
metehive'erietü, 'axa me'anenetü. Menihüpüncacitüni me'üsatü meyucuitü
meha'atü meteyü'irüviyatü 'axa metecu'erivatü.

30 Mecani'avieniucani, mecaniniuquixieca, Cacaüyari mecani'uxieca,
mecatenitave'erieca naime, menanuyehaitürüveni, metenyucatave'erieca,
metenicuvautüveni 'axa que mütiyuruva, yu'uquiyarima mepücava'enie.

31 Yu'yari mepüca'enie vatate'acacu, yamepücacaha que memutiyuane,
mepüses'e'i, mepücayunütüanüa, mepücateyucanenimaya.

32 Müme mepütehetima tita Cacaüyari mütxata tiheiserietüme, quename yu-
naitü müya memüteyurie vahesie tinaque memücuinicü 'utaitü. Müme masi
müya mecatenyurieca, masicutari meninaqui'aca hipatü yamemüteyuriecü.

2

Cacaüyari heiseriemecü que mütvارانutaxürüva

1 'Ayumieme 'ecü sepa que pemüpaicü pemüniuquixie, 'ahesie mieme pepücataniuni. Xeime que pemütiniuquima, mücücü pepü'aniuquima. Cari yaxaicüa petiniyurieneni 'ecü müpaü que pemütiniuquixie.

2 Tame müpaü tepütemate, Cacaüyari yuri haitü müvaranutaxürüvacü müme müya memüteyurie.

3 Camüsü 'ecü pemüvanuquima müme müya memüteyuruva, vahepaü petiyurienetü queri peticu'eriva 'ecü pepütavicueni quepaucua Cacaüyari masi'anutahüani.

4 Mesü cauca pe'ixani'eri cuini mieme 'aixüa que mütiuca'iyari que mütita'icueva que mücatiyumexütüa. Cauca 'asipecatimate Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü para pemütihayevanicü que pemütiyuriene.

5 'Ecüsü 'a'iyari müse'icü pemüca'avaüriyacü pemütihayevanicü que pemütiyuriene, 'ahesie mieme pepüti'utane haxüa, 'iya tucarisieque quepaucua pemühecarieni, quepaucua masiücütü mayani heiseriemecü que mütvارانutaxürüva Cacaüyari.

6 Mücücü que memüteyurie pütivapitüani yuxexuime.

7 Müme mete'uca'enivatü 'aixüa meteyuruvatü memütecuvautüve visi me'anenetü que memüte'acüne, 'aye'amete que memütehe'erivani, que memücatetipüne, müme nivapitüamücü yuheyemecü memayeyuyurinicü.

8 Mümesü yuhesie mieme xeicüa memü'ayumiemete, yamemücatecahu tita yuri mürainesie, yamemütecahu tita mücatiheiseriesie püta, müme haxüa canipitüamücü vahecatü.

9 Nivahiveritüamücü niva'uximatüamücü yunaime teüteri yu'iyarisie 'axa memüteyuruva, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

10 Nivapitüamücü visi me'anenetü memacünecü, 'aye'amete memü'erivanicü, yu'iyarisie memüca'uximatüariecacü tivapitüani yunaime 'aixüa memüteyuruva, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

11 Cacaüyari yücü pücativaxeiya teüteri.

12 Queyupaümetü 'inüari niuquiyari mecahexeiyatü 'axa memüteyurie, müme mepücuini 'inüari mecahexeiyatü. Queyupaümetü 'inüari niuquiyari mehexeiyatü 'axa memüteyurie, müme 'inüari manuyünepäü mepañutaxürüyani.

13 Müme memi'enie xeicüa 'inüari niuquiyari, müme heiserie mepücahexeiya Cacaüyari hüxie. Müme yamemütecahu 'inüari niuquiyari que maine, müme püta heiserie mecanipitüariecuni.

14 Müme memücahuriyusixi 'inüari niuquiyari memücahexeiya, quepaucua yücümana yamemüteyurie que maine 'inüari niuquiyari, sepa 'inüari niuquiyari memücahexeiya, 'inüari niuquiyari mehexeiyatü mepacüne yücümana.

15 Mümeri mepüyuhecüata tita 'inüari niuquiyaricü yamütiyuriene metehexeiyatü yu'iyarisie müraye'uxa. Va'iyari que memüteyumate tinihecütani vahepaüsita. Yuhamatü metecuxatatü, que memüteyu'iyaritüa yuhesie metehähüpani, yuhesie mieme meniutiniucani nusu.

16 Müpaü catiniyümücü 'iya tucarisie quepaucua Cacaüyari müvata'ivaviyani teüteri tita memüte'uti'avietaxü hepaüsita Cürisitu Qesusü varahüavecacu, ne-niuqui 'aixüa manuyüne que maine.

Huriyusixi 'inüari niuquiyari que memütehexeiya

17 Mericüte 'ecü Huriyu pemütütaterüvarie, yuri pemütü'erie 'inüari niuquiyarisie, 'aixüa pemütü'acühüave Cacaüyarisie pemütüviyacü,

18 pemimate tita mütinaque, pemütimaive tita 'aixüa müti'ane pemütiuta'üquitüariecü 'inüari niuquiyarisie miemecü,

19 pevaranucuhapame memacücüpe pemü'a'erie, hecüarivivame pemü'a'erie yüvipa memü'uva vahesie mieme,

20 ti'üquitame pemü'a'erie 'asimemücatemate vahesie mieme, türi tiva'üquitüvame pemü'a'erie, 'inüari niuquiyari pehexeyatü pemeixeyia tita timaiveme mütimate tita yuri müraine 'uxeicüa,

21 camüsü 'ecü xeime pemüti'üquitüa, pecati'a'üquitüa 'ecü. 'Ecü müpaü pepüticuxata quename 'aixüa ca'ane xüca tinavayani. Mericüte, petinavaya 'ecü.

22 'Ecü müpaü pepüticuxata quename 'aixüa ca'ane micumaüvanicü xeime 'üyaya xeime cünaya. Mericüte, peticumauva 'ecü. 'Ecü müpaü pepaine quename pevaxani'erie tetexi cacauyarixiyari. Mericüte, petinava vapini vamavari.

23 'Ecü 'aixüa pepüti'acühüave 'inüari niuquiyari pemexeyacü. Mericüte, pe'itisanatü 'inüari niuquiyari müpaü metecu'erivame petivarayeitüa quename Cacaüyari 'asicayüve.

24 Camüsü, que müre'uxa, que mü'ane Cacaüyari mühücü 'axa canixasivani nuivarite vasata xecümana.

25 Xitequiya 'inüariyari camaniparevieca xüca 'inüari niuquiyarisie yapeti-camieni. Masi xüca 'inüari niuquiyari petisanatü peyüaneni, sepa xitequiya 'inüariyari pemexeyia, peca'inüasietü pepa'ayeitüa.

26 Masisü xüca que mü'ane 'iya 'inüari mücahexeyia yaticamieni que mütiheiserie 'inüari niuquiyari que maine, 'inüari sepa mücahexeyia, 'inüasiecame cati'erivani 'iya.

27 Que mü'ane yuvaiyarisie müca'inüasie xitequiyacü, peru meye'atüva 'inüari niuquiyari que maine, mücü 'ahesie pürähüpani 'inüari niuquiyari pemütisanacü, sepa 'utüaricayari pemexeyia sepa 'inüariyari pemexeyia.

28 Que mü'ane herie xEICÜA Huriyu teviyari mühücü, mücü Huriyu pücahücü. Que mü'ane herie xEICÜA yuvaiyarisie xEICÜA mü'inüasie xitequiy-acü, mücü püca'inüasie.

29 Masi que mü'ane yutaüta mühuriyu, mücü püta Huriyu canihücütüni. Que mü'ane yu'iyarisie mü'inüasie, mücü 'iyari mainepaü püta pü'inüasie, sepa müca'inüasie 'utüarica müti'eniüriücüpaü. Que mü'ane müpaü mü'ane, teüteri visi mepüca'utiyuaneni hepaüsitana, Cacaüyari püta visi paineni hepaüsitana.

3

Tita rexeiya Huriya hipatü memücahexeyia

1 Mericüte tita rexeiya Huriyu hipatü memücahexeyia. Que tiparevie xitequiya 'inüariyari.

2 Vaücavamecü piparevie, naimecü. Camüsü meri, Huriyusixi niuqui Cacaüyarisüa mümieme hepaüsita mepuhütüari.

3 Quete 'aneni xüca hipatü yamecatecahucaitüni. Cacaüyari yacaticamietü que rayeitüarieni müme yamemücatecahucaicü.

4 Pücatixaüsietü. Masi Cacaüyari tita yuri mürainesie yaqueticamieni, sepa yunaitü teüteri memüte'itava, que müre'uxa, Para 'aniuquicü pemümasiücünicü heiserie que pemürexeiya, Para heiserie pemüpütüarienicü quepaucua pemütaxanesieni.

5 Mericüsü tame heiseriemecü yatecatecahucau xüca masiücütü 'ayani Cacaüyari heiseriemecü que müticamie, que te'utiyuanenisüari tame. Ca-caüyari tiyüane que mücatiheiserie haxüacü rapitü. Tevipaü nepüticuxata.

⁶ Pücatixaüsietü. Xüca müpaü 'anenique, Cacaüyari quepaü tivata'ivaviyaqueyu cuiépa memütama 'isücamepaü.

⁷ Perusü neti'tavacacu ne xüca masiücüni Cacaüyari que müticamie tita yuri mürainesie, masi yeme visi 'anetü mayanicü Cacaüyari, titayari neranuhahüiyani ne 'axa tiyuruvamepaü.

⁸ Müpaü cati'aneniqueyu masi, 'axa temütecühüavarüvapaü, hipatü memutiyanepaü quename müpaü tehaitüca tame, Cümü 'axa tepütayurieni 'aixüa 'anetü mayanicü te'utiyuatü vaniu. Heiseriemecü mecanixani'erivani müme müpaü memutiyuane.

Pumave que mü'ane heiseriemecü yamüticamie

⁹ Mericü titanetü. Tame masi 'aixüa tete'anene. Tixaü yemecü. Tete-niutahecüata Huriyusixi Cüriyecusixita yunaitü tita 'axa müti'anesie que memüteviya,

¹⁰ que müre'uxa,

Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie 'apüca'uyeica ni xevitü.

¹¹ Que mü'ane mütimaive 'apüca'uyeica,

Que mü'ane micuvaune Cacaüyari 'apüca'uyeica.

¹² Yunaitü mepeuyexüri, 'axa me'enenetü mepacü 'axeicüa.

Que mü'ane 'aixüa ti'aneme mütiyuriene 'apüca'uyeica,
Xevitü tüma pumave.

¹³ Tivaxürüvame müqui terüya canihücütüni reutenitü.

Mepüte'irüma yunenicü.

Xaye 'uhayeya vateta payeca.

¹⁴ Vateta pühüne 'axa 'anuyütü hasivitü.

¹⁵ Yü'ücatecü mepüyumexütüta xuriya memütayeurienicü.

¹⁶ Yuhuyeta mepüte'uca'una mepütayuhiveritüa.

¹⁷ Huye haque mücatiyu'uximatüa mepücahemaririe.

¹⁸ Mepücateheiyehüvirie Cacaüyari yuhesüa.

¹⁹ Hicü tame müpaü tepütimate, naime 'inüari niuquiyari que maine, pütivarutaxatüa müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya, yunaime vateni müranunamacü, Cacaüyari müvataxanetacü yunaime cuiépa memütama.

²⁰ Cacaüyari huxie 'inüari niuquiyari que maine yamütuyuricü, mücücü ni xevitü tevi heiserie pücapitüarieni. Masi 'inüari niuquiyaricü pütimate tita 'axa müti'ane.

Heiserie que mütipitüariva yuri müti'eriecü

²¹ Hicüri masi, masiücütü canayani Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva, sepa 'inüari niuquiyari mumavenique. 'Inüari niuquiyari, texaxatamete vaxapayarita yacatiniehecüatani.

²² Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva yuri ti'eriecacu Qesusi Cürisitusie, mücü nimasiücüni, heiserie que mütipapitüa yunaime yuri memüte'erie. Yücü mepüca'anene.

²³ 'Axa mepüte'uyuri yunaitü, yunaitü mepüca'aye'axüavave Cacaüyari visi mütivaxeiyacü,

²⁴ heiserie mepupitüarie 'asimecatecuetatüarietü 'aixüa mütiuca'iyaricü 'iya, Cürisitu Qesusi müvatixünacü.

²⁵ Cacaüyari nicayeni 'iya 'aixüa miyurienicü yuxuriyacü temüteheuyehüviyarienicü xüca yuri tete'erieca. Müpaü tiyurieca masiücüme nayeitüani heiserie que mürexeiya, sepa mücativacühüavecai tita meripai 'axa memüte'uyuri hepaüsita, Cacaüyari mücayumexütüacaicü 'ana.

²⁶ Nicayeni masiücüme mayeitüanicü hicü, heiserie que mürexeiya. 'Ayu-mieme mücü heiserie canexeiyani, heiserie canipitüanita que mü'ane 'amuyeica yuri ti'erietü Quesusisie.

²⁷ Hicüri quepaü 'aixüa tiyücüühüaveni yuhepaüsita. Havaicü pücaüve. Mericüte que mü'ane 'inüariyaricü catiyüve. Tita mütiyuriene, mücü ti'inüariyari va'atü. Tixaüsietü. Yuri que müti'erie, mücü cani'inüariyaritüni püta.

²⁸ Tame 'ipaü tetenitamaica, teüteri heiserie mecaniupitüarieni yuri memüte'eriecü, sepa yamemücate'uyurienique 'inüari niuquiyari que maine.

²⁹ Mesü Cacaüyari Huriyusixi xEICÜa tivacacauyari. Memücahuriyusixita cativacacauyari. Hü, memücahuriyusixi canivacacauyaritüni.

³⁰ Mericüte, Cacaüyari caniyuxevini. Heiserie nivapitüamücü müme xitequiya 'inüariyari memexeiya, müme yuri memüte'eriecü. Heiserie nivapitüamücüta müme xitequiyaacü memüca'inüasie, müme yuri memüte'eriecü.

³¹ 'Ayumieme nepaine, xüanacüa tetehayeitüa 'inüari niuquiyari xüca yuri tete'erieca. Tixaüsietü. Tepiseiriya püta 'inüari niuquiyari.

4

'Apurahami que mütiuyuri

¹ Mericüte que te'utiyaneni tita 'Apurahami mütiucaxei hepaüsita. Mücü yateva canita'uquiyaritüni hesiena temüyecü.

² 'Ipaü teputiyuane, xüca 'Apurahami heiserie 'upitüarienique tixaütü mütiuyuricü, caniyüveniqueyu 'aixüa mütiyücüühüaveni yuhepaüsita. Masi Cacaüyari hüxie pücaüve.

³ Que haine 'utüarica xapayari. 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari, 'ayumieme Cacaüyari heiserie hexeiyame nimaicaitüni 'iya, paine.

⁴ Que mü'ane tixaü mütiyuriene, tita müti'iva 'imiquieri püca'eriva. Peuyevese masi menu'unicü.

⁵ Que mü'ane püta 'asicatiyurienetü yuri müti'eri 'iyasie, müme memücahexeiyaya Cacaüyari que mü'ane heiserie müvapitüasie, mücü heiserie hexeiyatü canimarivani yuri müti'eriecü.

⁶ Ravirita müpaü canaineni tevi que mütiyutemavie, quepaucua Cacaüyari heiserie hexeiyame mimate, sepa tixaü mücatiuyurienique,

⁷ Mecaniyutemamavieca quepaucua memüteheuyehüviyarieni 'Inüari que memüte'utisanaxü,

Quepaucua tita 'axa memüte'uyuri müranucanamieni.

⁸ Caniyutemavieca mücü tevi, Ti'aitame xüca 'axa tiyurieneme ca'erieca.

⁹ Mericüte 'ipaü meteyutemamavie müme xitequiya 'inüariyari memexeiya xEICÜa. Müme memüca'inüasieta, müpaü mecateyutemamavie. Müpaü teputiyuane, 'Apurahami yuri müti'eriecaicü, 'ayumieme heiserie hexeiyatü canimarivacaitüni.

¹⁰ Que 'anetü müpaü ti'erivacai. Xitequiya 'inüariyari rexeiyacai 'ana, pücahexeiyacai nusu. Xitequiya 'inüariyari pücahexeiyacai, masi püca'inüasievecai.

¹¹ Xitequiya niutanaqui'erieni 'inüaritüme. Caniuseyaharieni heiserie mupitüariécü yuri tiuta'erieca mexi xitequiya 'inüariyari cahexeiyacai. 'Ayumieme yunaitü yuri memüte'erie xitequiya 'inüariyari mecahexeiyatü, müme va'uquiyari nayani, müme heiserie mehexeiyatü memümarivanicü.

¹² Mümeta xitequiya 'inüariyari memexeiya va'uquiyari nayani, müme xitequiya 'inüariyari xEICÜa memexeiya pücatixaü, masi müme yamemütecahuta

ta'uquiyari 'Apurahami huyetana yuri que müti'eriecai xitequiya 'inüariyari cahexeyatü.

Yuri ti'eriecacu hesiena que mütiunaquixü tita mütiutaxisie

¹³ Quepauca 'Apurahami müpaü mütiutahüavarie, nivemamata, quename hesiena tinaquequecai naitü cuie, 'inüari niuquiyari hexeyatü müpaü pücatiutahüavarie. Heiserie 'upitüarieca püta yuri mütiuta'ericü, müpaü pütiutahüavarie.

¹⁴ Xüari müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya vahesie tinaquenique, xüanacüa xEICÜA yuri tepüte'eriecaqueyu, yacü xEICÜA müpaü pütiutahüavarieniqueyu 'iya.

¹⁵ 'Inüari niuquiyari haxüa pütiyupitüva. 'Inüari niuquiyari caxuavecacu, püca'itšana.

¹⁶ 'Ayumieme yuri ti'eriecacu müpaü cani'aneni, para müpaü mütiyünicü 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu, tita mütitaxatüa müseiiryarienicü yunaime nive-mama vahesie mieme, müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya vahesie mieme xEICÜA pücatixaü, masita müme 'Apurahamipaü yuri memüte'erie vahesie mieme. Mücü tanaime canita'uquiyaritüni,

¹⁷ que müre'uxa, Ne yumüireme nuivarite va'uquiyari nepümasi'ayeitüa. Cacaüyari hüxie yuri pütiuta'eri hesiena, que mü'ane müquite müvaranutanieritüva, que mü'ane mütitahüave tita 'emücatiue mütinenicü, mücü hesie.

¹⁸ Mücü que mücatiüvecai yuri müti'eriecacü ta'icuevatü, ta'icuevatü yuri tini'eriecaitüni. 'Ayumieme yumüireme nuivarite va'uquiyari nayani, müpaü que mütiutahüavarie, Müya meyupaümetü mecanacünicuni 'anivema.

¹⁹ Püca'utaveranaxü yuri ti'erietü, sepa me'erivacai yuvaiyari que mütimüximecai 'esivatücacu xei sienituyari viyari mexeyacaicü, sepa me'erivacai Sara mücayüvecai mütinivenicü.

²⁰ Püca'yuxamuriecai yücü ticu'erivatü tita Cacaüyari mütitaxatüa hesiena mütiinaquequecaicü, mücü hepaüsita, yuri cati'erietü pücahatüa. Masi yuri que müti'eriecai pütürücariyariecai, visi 'ixatatu Cacaüyari.

²¹ Müpaü pütiyumaicai, tita mütitahüavixü 'iya quename yatiyurieniquecai, müpaüta niyüvecaitüni yamütiyurienicü.

²² 'Ayumiemicü heiserie pitüariecame ni'erivacaitüni, yuri müti'eriecaicü.

²³ Que müti'erivacai 'iya, hesiena mieme xEICÜA pücaraca'utüarie,

²⁴ masi tahesie miemeta müpaü pütiu'utüarie. Müpaüta tepüte'erivani tame yuri tete'erietü 'iyasie que mü'ane müquite vasata menucuquetüa Tati'aitüvame Quesusi, mücü hesie.

²⁵ Mücü püyetuiya ta'aurie temaxüricü, panucuquetüarie heiserie temüpitiüarienicü.

5

Tita temütehexeiya heiserie temupitüariecü

¹ Mericüte heiserie temupitüariecü yuri tete'erietü, 'ayumieme 'aixüa tecatenitaxeyani Cacaüyarimatü, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu yatatip-itüacacu.

² Mücü yatatipitüacacuta, yuri tete'erietü müpaü teni'itüarieca, Cacaüyari 'aixüa tiniuca'iyarini tahesie mieme. 'Ateputi'u 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu. 'Aixüa tepütetacü Hüave yuri temüte'eriecü teta'icuevatü Cacaüyari visi mütatixeyanicü.

³ Mücü meta, 'aixüa tepütetacühüave temü'uximatüariecü müpaü tetemaitü, xüca te'uximatüarieca, tete'uca'enivatü tepacüne.

⁴ Xüca tete'uca'enivani, te'inüasietü tepacüne. Xüca te'inüasieca, teyüvavetü tepacüne yuri temüte'eriecacü teta'icuevatü.

⁵ Müpaü teteta'icuevatü xüca yuri tete'erieca, tepücateviyasitüarieni, Cacaüyari ta'iyarisie müthünüyacü tasinaqui'erietü, 'Iyari Mütiyupata temupitüarie yatiyurieneacu.

⁶ Cürisituri, quepaucua temuveraranicai cuxi tame, caniumüni tame Cacaüyari temüca'ayexeiya tahesie mieme, tucari 'aixüa mü'ane 'anuyeyacu.

⁷ Hicümüsü haveri mieme xEICÜA xevitü pümüniqueyu tevi heiseriemecü yamüticamiesie mieme. Capücaru yuvaüriyaniqeyu 'asita mumünicü tevi 'aixüa mütiuca'iyarisie mieme.

⁸ Masi Cacaüyari 'ipaü tiuyurieca masiücüme nayeitüani que mütatinaqui'erie, Cürisitu tahesie mieme mumücü tame 'axa teteyuriecacu cuxi.

⁹ Xuriyayacü heiserie temupitüariecü hicü, masi vaücava mücü pütasitavicueisitüani temücahecariecacü.

¹⁰ Te'eye'uniecacu Cacaüyari nu'aya mumücü, tepupasie 'aixüa temütetaxeyanicü Cacaüyarimatü. 'Ayumieme 'aixüa tetetaxeyiatü, masi vaücava tepütavicueisitüarieni 'iya mayeyuricü.

¹¹ Mücü meta, 'aixüa tepütetacühüave Cacaüyari teha'erivatü Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yamütiuyuricü. Mücü canihücütüni que mü'ane mütasü'upataxü 'aixüa temütetaxeyanicü.

'Arani Cürisitupaü que mü'ane

¹² Mericüsü tita 'axa müti'ane catiniuneni cuiepa tevi müyuxevicai 'axa mütiuyuricü. 'Axa mütiuyuricü caniumüni. Müpaürita 'ayumieme yunaitü teüteri mecui'itü menacüne, yunaitü 'axa memüte'uyuricü.

¹³ 'Inüari niuquiyari caxuavecacu cuxi, cuiepa memütama 'axa mepüteyuriecaci. Peru 'inüari niuquiyari caxuavecacu, tevisie pücarahüiva 'axa xüca tiuyurieni.

¹⁴ Masi 'Arani meri, 'arique yunaitü Muisexi 'amuyeicacapai, yunaitü me'uyuitüarieca mepucui, sepa hepaüna 'axa memücate'uyuri, 'Arani ta'aurie mavepaü que mücatiheiseriecaci. Mücü 'Arani cani que mü'ane 'umamieniquecaci canü'iquisicayaritüni.

¹⁵ Peru ta'aurie que mürave, müpaüta yaxEICÜA tepücate'umique. Mücü müyuxevicai ta'aurie mavecü, hipatü mepucui, peru masi vaücava 'aixüa pütüuca'iyari Cacaüyari, masi vaücava mepüte'umique, xevitü tevi Qesusi Cürisitütü 'aixüa tiuca'iyaritü que mütimüiriyaxü 'imiquieri hipame vahesie mieme.

¹⁶ Tita mütiavarumi, mücü müpaü püca'ane que mütiuyü quepaucua mücü müyuxevicai 'axa mütiuyuri. Heiva 'axa mütiuyuricü, nanutahüiyani 'inüasietü. Masi que mütiavarumi müixa ta'aurie me'axüriecu, heiserie mecaniupitüarieni püta.

¹⁷ Yuxevitü ta'aurie mavecü, yunaitü mepuyuitüarie memücüi'inicü xeimecü. Masi vaücava müme memüyuvaüriya memitanaqui'erienicü cuini mieme que mütiuca'iyari 'iya, que mütimüiriyaxü yu'imiquieri heiserie vapitüatü, müme me'ayeyuyuritü mepüte'aitani tevi müyuxevi Qesusi Cürisitütü müpaü mütiuyuricü.

18 Hicüri 'ayumieme, xevitü ta'aurie mavecü que memüte'anutaxüriya yunaitü teüteri, müpaürta yaxecüa yunaitü teüteri heiserie mecaniupitüarieni memayeyurinicü, xevitü heiseriemecü yamütiuyuricü.

19 Xevitü tevi yamücatamiciecaicü, hipame 'axa teyuruvamete que mütarayeitüa, müpaürta yaxecüa hipame heiserie mehexeiyame nivarayeitüamücü xevitüta yamüticamiciecaicü.

20 İnüari niuquiyariri punua masi yemecü mütitamüirecü ta'aurie que memüte'axürie. Masisüari yemecü tiutamüiriyacu tita 'axa memüte'uyuri, 'anata Cacaüyari masi cuini mieme cuxi 'aixüa pütiuca'iyaricai,

21 tita 'axa müti'ane que mütivacuyuitüvacai vacu'itü, müpaürta yaxecüa Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü müvayuitüanicü heiserie vapitüatü, tucari mücaxüve vapitüatü, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yativapitüacacu.

6

*Que temüte'ucui 'axa temücateyuriecacü, que temüte'ayeyuyuri Cürisitusie tete-
viyatü*

1 Mericüte que te'utiyuaneniri. Capüca müpaü 'axa teteyurietü tetaheyanani, 'iya masi cuini mieme 'aixüa mütiuca'iyarinicü.

2 Pücatixaüsietü. Tameri temucui para 'axa temücateyuriecacü, queri tete'ayeyuyurini müpaü teteyurietü.

3 Capüca 'asixecatemate, tame quetapaümetü temuca'üyarie Cürisitu Qesusisie temüteviyanicü, tame tecanica'üyarieni hepaüna temücuinicü.

4 'Ayumieme hamatüana tepucateuquiexüa müpaü tete'uca'üyarieca temücuinicü, para yaxecüa hepaüna temu'uvanicü te'utihecuariyarieame que temüteyurie te'ayeyuritü tameta, müpaüta Cürisitu manucquepaü müquite vasata ta'uquiyari visi mü'ane 'enucuquetüaca.

5 Quepaucua hepaüna temucui hamatüana tecanitaxevire. 'Ayumieme masisüari hepaünata tenanucu'uicuni.

6 İpaü tepütimate, que temü'anencai matüaripai, tecaniucui'iva hamatüana curuxisie, müca'unarienicü tita 'axa temüte'uyuri tavaiyarisie, tavari vaüriyarica temücate'uximayacacü tita 'axa müti'anesie mieme.

7 Que mü'ane mümüqui, mücü heiserie pexeiya 'axa mücatiurienenicü.

8 Tame Cürisitumatü temucucü, 'ayumieme yuri teteni'erieca hamatüana tepayeyuyurini.

9 Müpaü tepütimate, Cürisitu müquite vasata 'anucunqueca hutarieca pücamüni. Pücaüyüve mücuyuitüarienicü mumünicü.

10 Que mütiumü, tita 'axa müti'ane hepaüsita caniumüni xei mieme. Que mürayeyuri, Cacaüyarisie mieme canayeyurini.

11 Xemeta yaxecüa müquite xequeneyu'erieca 'axa xemücateyuriecacü, xe'ayeyuyurime püta xequeneyu'erieca Cacaüyarisie mieme, Tati'aitüvame Cürisitu Qesusisie xeteviyatü.

12 'Ayumieme xevaiyari mumüximesie xe'u'uvatü, xepücacuyuitüarieni 'axa xemüteyuriecacü yaxemütecahunicü que mütiucahive'erie xevaiyari.

13 Xepüca'iyetuaniri yuvaiyari para cümana 'axa xemüteyuriecacü heiseriemecü yaxecatcahutü. Masisü müme memanutanenierixü müquite vasata vahepaü xeyütü, xequeneyu'etua Cacaüyari müxecuyuitüarienicü xevaiyari, heiseriemecü yatiyurienetü.

14 Xepücaüyüvaveni xemücuyuitüarienicü 'axa xemüteyuriecacü. Xepücaüyü 'inüari niuquiyari mütixe'aitüacü. Que mü'ane 'aixüa mütiuca'iyari mütixe'aitüacü püta xecaniyüaca.

Que temüte'uximaya tita mütiheiseriesie mieme

¹⁵ Qesü 'aneni. 'Inüari niuquiyari mücatati'aitüacü, que mü'ane 'aixüa mütiuca'iyari püta mütati'aitüacü, 'ayumieme 'axa teteyurieca. Pücatixaüsetü.

¹⁶ Capüca 'asixecatemate, que mü'anesüa xemüyuyetua xemüte'uximayacü 'iyasie mieme yaxemütecahunicü que maine, vaüriyarica te'uximayatamete xepühüme que mü'anesie mieme yaxemütecahu que maine. Xüca tita 'axa müti'anesie mieme xete'uximayaca, xecanicuicuni. Me xüca xete'uximayaca yaxetecahutü Cacaüyari que maine, heiserie xehexeyatü xecanacünicuni.

¹⁷ Pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, sepa tita 'axa müti'anesie mieme xemüte'uximayacai, yu'iyaricü yaxetecahutü xenacüne que xemüteyuetiiriarie yaxete'üquitüarietü.

¹⁸ Xe'utixünarieca 'axa xemücateyuriecacü, tita mütiheiseriesie mieme xete'uximayatü xenacüne.

¹⁹ Tevipaü nepüticuxata xemüveranicü teüteri vahepaü xete'u'iyaritü. Xepüyuyetucacai xevaiyari müti'uximayacü tita mücati'itiyasie mieme tita 'inüari mütiisanasie mieme, 'inüari xemütisananicü. Hicürita yaxecüca xequeneyuyetua xevaiyari müti'uximayacü tita mütiheiseriesie mieme, 'iyasie mieme xemüpasienicü.

²⁰ Quepaucua tita 'axa müti'anesie mieme xemüte'uximayacai, xepuxüxünicai tita mütiheiserie hepaüsita.

²¹ Que xete'utixuxuaverecai 'ana. Hicü xepüyuteteviya mücü hepaüsita. Que mü'ane müpaü mütiyuriene, mücü müquitü canayeimücü.

²² Hicü püta xe'utixünarieca 'axa xemücateyuriecacü, Cacaüyarisie mieme xete'uximayatü, 'ayumieme xepütixuxuavere xemüpasienicü 'iyasie mieme. Que mü'ane müpaü mütiyuriene, mücü tucari mücaxüve hexeyatü canayeimücü.

²³ Camüsü, que mü'ane 'axa mütiyuri, mücü müyacü 'apürapiniyarieni, masi Cacaüyari que mütatimicua, mücü tucari mücaxüve catanimicuacamücü Tati'aitüvame Cürisitu Quesusisie teteviyacacu.

7

Memüneneüque vahesie que mütimasiücü 'üquisica

¹ Ne'ivamarixi, xeme xemütemate que mütitita 'inüari niuquiyari, nepütixetaxatüaniqueyu. Capüca 'asixecatemate, 'inüari niuquiyari püti'aitüa tevi mexi 'ayeyuri xecüca.

² 'Inüari niuquiyari que maine, peuyevese 'uca mürecacüna yücünasie mütiyivanicü mexi 'ayeyuri 'iya. Xüca cünaya 'umüni, puxünixü, 'inüari niuquiyari racüna müxata 'asipücahaine hepaüsitana.

³ Mericüte, xüca xeime 'uquisie tiviyani mexi cünaya 'ayeyuri, 'uca micumaüva que mü'ane mücayücüna canitaterüvariemücü. Mesü xüca 'umüni cünaya, puxünarie, 'inüari niuquiyari 'asichainecacuri hepaüsitana. 'Ana xüca xeime 'uquisie tiviyani, 'uca micumaüva que mü'ane mücayücüna pücahücütüni.

⁴ Müpaüta yaxecüca xeme ne'ivama, Cürisitu yuvaiyarisie mumiericü, xemeta xeniucu'iva 'inüari niuquiyari 'asimücahainenicü xehepaüsita. 'Ayumieme xeimesie xepüteviya, que mü'ane müquite vasata manucuquesie, Cacaüyarisie mieme temütixuxuaverenicü.

⁵ Quepaucua teüteri vahepaü temüte'u'iyaricai, 'axa que temüteyuriecaci tete-tacahive'erietü, tavaiyari niucuyuitüarivacaitüni, 'inüari niuquiyari yataticuyuitüvacacu. 'Ayumieme teniucüni que temüte'utixuxuaverecai.

⁶ Hicüri tenixüxünini, 'inüari niuquiyari 'asipücahaine tahepaüsita temu-cuicü tita mütativiyacai mücatasiviyacüri. 'Ayumiemerücü hecuamecü 'Iyari que maine teteni'uximayaca, 'utüarica ye'imecü que müti'eniürüücü püta tepücate'uximaya.

Tita 'axa müti'ane nehésie que mütiyeca

⁷ Queri te'utiyaneni. Capüca 'inüari niuquiyari 'axa 'ane. Pücatixaüsietü. Masi xüca 'inüari niuquiyari caxuavenique, ne nepücaretimaniqueyu 'axa que nemütiyuriene. Hive'erica nepücahetimaniqueyu xüca 'inüari niuquiyari müpaü ca'anuyünenique, Pepücati'acahive'erica.

⁸ 'Aisicayari muxuavecaicü, tita 'axa nemütiuyuri nisütüani nesicuyuitüvatü para naimecü nemütinecahiv'e'eriecacü. Xüca 'inüari niuquiyari 'umavenique, tita 'axa müti'ane pümüquiniqueyu.

⁹ Nesü heiva 'inüari niuquiyari necahexeyiatü 'anepuyecacai. Quepaucua 'aisica münesi'u'axixü, tita 'axa nemütiyuriencai nanutanieri. Neri neni-umüni.

¹⁰ Mücü 'aisica münesi'anutanieritüaniquecai, que nemütitaxe, mücü pünesi'umi püta.

¹¹ Peru 'aisica muxuavecaicü, tita 'axa nemütiuyuri nisütüani neti'irüviyatü, mücü 'aisicacü pünesi'umi.

¹² 'Ayumieme 'inüari niuquiyari Cacaüyarisüa canimiemetüni, 'aisicata hesüana pümieme, püheiserie, 'aixüa pü'ane.

¹³ Mericüte, mücü 'aixüa mü'ane tihücü tita münetiesie. Pücatixaüsietü. Masiri, para mümasiücünicü 'axa que müti'ane, tita 'axa nemütiuyuri pünesi'umi, 'icuyuitüvatü tita 'aixüa müti'ane. 'Ayumieme 'aisica muxuavecaicü, cuini mieme 'axa 'anetü nayani tita 'axa nemütiuyuri.

¹⁴ Tame tepütemate, 'inüari niuquiyari 'iyarisie pümieme. Ne püta teüteri vahepaü nepütiuca'iyari xeicüa. Tita 'axa müti'ane pünesi'unanai.

¹⁵ Nepüca'imate tita nemütiyuriene. Tita münetiesie yanepücatiyuriene, masi tita nemüti'uxie yanepütiyuriene.

¹⁶ Hicü mericü, xüca tita mücanetinaque yanetiyuriene, 'ayumieme 'aixüa nepütixeyia 'inüari niuquiyari, quename 'aixüa 'ane ne'utaitü.

¹⁷ Hicü neri nepücahücü que mü'ane müpaü mütiyuriene, masi tita 'axa müti'ane nehésie mütiyeca, mücü yapütiyuriene.

¹⁸ Ne nepütimate, nehésie tita 'aixüa müti'ane mücatiyeca, teüteri vahepaü que nemütiuca'iyari. 'Aixüa nepütiyurienequeyu peru nepünetexie 'aixüa que nemütiyurienequeyu.

¹⁹ 'Aixüa que nemütiyurienequeyu, müpaü nepücatiyuriene. Masi 'axa que nemücatiyurienequeyu, müpaü püta nepütiyuriene.

²⁰ Mericüte xüca yanetiyuriene que mücanetinaque, neri müpaü nepücatiyuriene, tita 'axa müti'ane nehésie mütiyeca püta yapütiyuriene.

²¹ 'Ipaü nepüretima 'inüari hepaüsita, quepaucua nemünevaüriya 'aixüa nemütiyurienicü, tita 'axa müti'ane nehésie 'apuve.

²² Que nemütinemat ne'iyarisie, nepünetemavi Cacaüyari 'inüarieya hepaüsita,

²³ peru 'inüari yücü 'aneme nepüxeyia nevaiyarisie tiviyame. Mücü 'inüari, que nemütinemat 'inüariyamatü mepyucuitüve. Mücü 'inüari 'axa mü'ane nevaiyarisie mütiyiva pünesi'uvi.

²⁴ Ne xüa 'ui nepü'uximatüarie. Quepai pünesitaviceisitüani 'icü caxari que mütiumü.

²⁵ Pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, Qesusi Cürisitu mütati'aitüvame ne-sipareviecacu. 'Ayumiemi, que nemütinemate, nepüti'uximaya Cacaüyari 'inüarieyasie mieme, teüteri vahepaü que nemütiuca'iyari püta, nepüti'uximaya 'inüari 'axa mü'anesie mieme.

8

Que temüte'ayeyuyuri 'Iyarisie teteviyatü

¹ 'Ayumieme hicürixüa müme Cürisitu Qesusisie memüteviya mepüca'anutaxüriyaniri, müme 'amemüca'u'uva teüteri vahepaü mete'u'iyaritü, 'Iyari püta que maine 'amemu'uva.

² Mücü 'inüari cümana 'Iyari tucari mipitüa que mü'ane Cürisitu Qesusisie mütiyiya, mücü pünesi'uxünaxü, mücanesicuyuitüvanicü mücü 'inüari cümana 'axa nemütiyuriencai, cümana nemümü.

³ 'Inüari niuquiyari que mücatiüvecai, que müti-veranicai temüteütericü, Cacaüyari püta nenutahüani tita 'axa müti'ane que memüteyurie teüteri vahepaü mete'u'iyaritü. Nenutahüani yunive heyenü'aca teüteri 'axa memüteyuruva vahepaü 'aneme, heiyenü'aca tita 'axa müti'ane hepaüsita.

⁴ Müpaü catiniuyurieni, tita mütiheiserie 'inüari niuquiyari que maine maye'atüarienicü tahesie, tame 'atemüca'u'uva teüteri vahepaü tete'u'iyaritü, 'Iyari püta que maine 'atemu'uva tahesie.

⁵ Müme teüteri vahepaü mete'u'iyaritü 'amemu'uva, müme teüteri vahepaü mepüteyumate. Müme 'Iyari püta que maine 'amemu'uva, müme 'Iyaripaü mepüteyumate.

⁶ Xüca teüteri vahepaü tiyumaica, canimümücü. Xüca 'Iyaripaü tiyumaica, canayeyuricamücü, yu 'iyarisie püca'uximatüarioca.

⁷ Que mü'ane teüteri vahepaü mütiyumate, mücü Cacaüyari cani'uxieca. Yapücaticamie Cacaüyari 'inüarieyasie, ni müpaü püca'yüve.

⁸ Müme teüteri vahepaü memüte'u'iyari, müme 'asimepüca'yüvave para Cacaüyari münaqui'acacü.

⁹ Xemeri teüteri vahepaü xepücate'u'iyari. 'Iyarisie püta xepüteviya, xücate Cacaüyari 'Iyarieya xehesie yecani. Xüca xevitü Cürisitu 'Iyarieya cahexiyan, mücü Cürisitusüa pücamieme.

¹⁰ Xüca Cürisitu xehesie tiviyani, xevaiyari canimüquini 'axa xemüte'uyuricü, xe'iyari masi canayeyurini heiserie xemupitüariécü.

¹¹ Que mü'ane menucuquetüa Qesusi müquite vasata, mücü 'Iyarieya xüca xehesie yecani, que mü'ane menucuquetüa Cürisitu Qesusi müquite vasata, mücü'tütü canenutanieritüamücü xevaiyari cuicui'ime, 'Iyarieya xehesie mütiyeca yatiyuriencacu.

¹² 'Ayumieme ne'ivama, tixaütü püreuyevese yatemüteyuriecacü. Peru pücaheuyevese teüteri vahepaü temüyüacacü que memüte'u'iyari, 'ate'u'uvatü teüteri que memüte'u'iyari.

¹³ Xüca 'axe'u'uvani teüteri que memüte'u'iyari, xepücuini. 'Iyari xepareviecacu xüca xe'imieni tita yuvaiyarisie mütiyuriene tevi, xenayeyuyuricacuni.

¹⁴ Queyupaümeme Cacaüyari 'Iyarieya müvaravitücü, müme Cacaüyari nive-mama mecanihümetüni.

¹⁵ Xeme 'iyari xepüca'utanaqui'erie vaüriyarica xemüte'uximaya hesiena mieme, tavari xemümamacacü. Xenitanaqui'erieni 'Iyari Cacaüyari nive-mama müxe'ayeitüa püta. Mücüsie teteviyatü müpaü tepüte'uhiva, Quemasi, 'uquiyari.

16 Mücü 'Iyari ta'iyarimatü 'axeicüa mepütehecüata quename Cacaüyari türiyamama tehüme.

17 Xüca tetüriyamamatüni, tixaütü tahesie pütinaqueni. Tita Cacaüyari mütatimini tahesie pütinaqueni, Cürisitusie que mütinäquenita, xücate hamatüana tete'ucuíne, hamatüanari visi te'änenetü temayeitüarienicü.

18 'Ipaü nepüticu'eriva, que temütecuine hicü, mücü tixaütü catihücütüme tepü'erieca quepaucaua temüxeisitüarieni visi que müti'ane 'uxa'a varie.

19 Naitü mütiunetüari püta'icueva Cacaüyari nivemama memasiücütü memacünecü, cui vaxeiyamütü.

20 Tita mütiunetüari xüanacüa que mürayeitüari, müpaü mütiyuvaüriyacaicü müpaü pücatiuyü. Que mü'ane müpaü 'aneme meyeitüa yamütiuyuricü püta puyü. Ta'icuevatü xeicüa yuri tini'erieca.

21 Tita mütiunetüari 'ayumieme püxünarieni, tita mütipünive müca'aitüacacüri, masi Cacaüyari türiyamama visi memü'anene vahepaü xünitü mayanicü.

22 Müpaü tepütimate, naitü mütiunetüari 'axeicüa ma'aiva, 'axeicüa müticuíne hicüque.

23 Mücü meta, tameta 'Iyari temexeiya tita 'umüramiesie timiemetüme, siepüre tataüta tena'aivani teta'icuevatü Cacaüyari nivemama temacünecü quepaucaua tavaiyari müxünarieni.

24 Müpaü yuri tete'erietü teteta'icuevatü teputavicueisitüari. Peru xüca 'ixeiya tita müticuevie, masi püca'icuevieri. Queri ticuevieca tita mütxeiyä.

25 Perusü xüca te'icuevieca tita temücatexeiyä, tenita'icuevani tete'uca'enivatü.

26 Müpaürita yaxecüa 'Iyari pütasiparevi que temüteverarani. 'Asitepücatemate tita temüte'itavavirieni que müreyeve. Mücü 'Iyari masi tahesie mieme nitavavirivani Cacaüyari, ha'aivatü niuquiyari que mücatixuave.

27 Que mü'ane ta'iyari müta'inüata, mücü catinimaica que müticu'eriva 'Iyari, 'iya mitavavirivacü Cacaüyari que mütinäque, müme Cacaüyarisie mieme memupasie vahesie mieme.

Yemecü que temütehe'iva naime

28 Tame müpaü tecatenimaica, müme meminaqui'erie Cacaüyari, 'iya nivaparevieca, naime ticuyuitüvatü para 'aixüa memü'itüarienicü müme memuta'inieri, 'iya que mütiyuriemücücai meripai.

29 Müme meripai müvamaicai, müme nu'ayapaü me'ananeme püvarayeitüamücücai meripai, 'iya yumüireme 'ivamarixi vamasica mayanicü.

30 Müme meripai müya me'ananeme müvarayeitüamücücai, müme nivaruta'inieni. Müme müvaruta'inie, heiserie nivarupitüani. Müme heiserie müvarupitüa, visi me'ananeme nivarayeitüani.

31 Queri te'utiyuaneni xüca müpaü 'aneni. Xüca Cacaüyari tasinaqui'erieca, quepai pütasi'uxive'erieca.

32 Que mü'ane yunive müca'utavicueisitüa, miyetua püta tanaime tahesie mieme, 'iya xüari hamatüana naime pütatiminita.

33 Quepai püvaxanetani müme Cacaüyari müvaranuyexei. Cacaüyari canihücütüni que mü'ane heiserie müvarupitüa.

34 Quepairi püvaranutaxürieni. Cürisitu Quesusi canihücütüni que mü'ane mumü, que mü'ane masi manucuque, que mü'ane Cacaüyari serieta macaca, que mü'aneta tahesie mieme mitavaviriva.

³⁵ Quepai pütasipata Cürisitu mücatasinaqui'eriecacü. Xüca te'uximatüarieca, xüca tesaipünarieca, xüca te'utaveiyarieni, xüca teheuhacacuiçuni, xüca temamaveni, xüca te'ucueriva'itüarieni, xüca tecui'ivarümeni, mücü naitü que tiyüve.

³⁶ Que müre'uxa, Taheyemecü tepücüi'iva 'ahesüa temümiemetecü. Muxasi memücüi'ivanipaü teni'erivani.

³⁷ Sepasü naime, cuini mieme tecatene'ivani 'icü naime 'iya mütasinaqui'erie yatañipitüacacu.

³⁸ Ne müpaü nepütinemate, sepa temücuini sepa temayeyuyurini, sepa niuqui tuayamete sepa te'aitamete memüyüaca, sepa tita hücü mütimieme sepa tita 'uxa'a mütimieme, sepa memütürüçavi,

³⁹ sepa müreutiteva sepa müreucateva, sepa que mütitita que 'anetü mütiunetüari, mücü püçayüveni mütasipata Cacaüyari mücatasinaqui'eriecacü, Cürisitu Quesusi mütañi'aitüvame que mütatinaqui'erie.

9

'Ixaherisixi que memüte'anayexeyari

¹ Yuri nepaine Cürisitusie netiviyatü. Nepücati'itava, ne'iyari nehamatü yatinihēcüatani 'Yari Mütiyupatasie netiviyacacu.

² Müpaü nepaine, yemecü nepühiverie, ne'iyarisie nepüticuine necati-hayevatü.

³ Nemeuyehüiyaniqueyu Cürisitusie necativiyatü nemayanicü, ne'ivama vahesie mieme, müme memünemarema que memüte'utinunuiva, müme vahesie mieme.

⁴ Müme mecani'ixaherisixitüni. Müme Cacaüyari nivemama nepayetüari, visi ti'aneme mepüte'upitüari, tütatute mepupitüari, 'inüari niuquiyari mepupitüari, Cacaüyarisie mieme 'uximayasica mepexeyia, mepüte'utahüavari que memütemiquieniquecai.

⁵ Ta'uquiyarima mepüva'uquiyarima, vasatata canimiemetüni que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitutütü, que mütiunuivaxü. 'Iya nai ti'aitame Cacaüyari caniñücütüni. 'Aixüa quetixasivani yuheymecü. Müpaü xeiçüa pü'ane.

⁶ Perusü Cacaüyari niuquieya püçayutatexie, müpaü püca'ane. Yunaitü 'Ixaherisie memüyecü, müme mepüca'ixaherisixi.

⁷ 'Aurahamisie memüyecü xeiçüa, yunaitü mepücatüriyamama. Masi müpaü paine, 'Isahaquisie memüyecüne, müme 'anivema mecanitaterüvariecuni.

⁸ 'Ipaü cani'aneni, türi vaiyarieyasie memüyecü, müme Cacaüyari türiyamama mepücahüme, masisü müme memutinunuivaxü Cacaüyari que mütitahüavixü mütiminiquecai, mümetütü nivemama meputaterüvari.

⁹ Catinitahüave que mütiminiquecai müpaü haitü, 'Epaucua nepayeneni. 'Ana Sara yunive pexeyaniri.

¹⁰ Müçürita, 'ana Xevecasie yamepüte'inüaricai türi, ta'uquiyari 'Isahaqui muyuxevicai va'uquiyaritüacacu.

¹¹ Mecatinunuivavecacu cuxi, tita 'aixüa müti'ane tita 'axa müti'ane mepücateyurievavecai cuxi para müseiriyarenicü tita Cacaüyari mütiyuriemüçücai que mütiaranuyeteüxixü,

¹² que mü'ane müvaruta'inie yatiyurienetü, sepa tevi que mütiyuriencai. 'Ana Xeveca müpaü pütiutahüavari, Masicaya catini'uximayacamüçü yumutasie mieme,

13 que müre'uxa, Nepinaqui'eriecai Cacuvu, 'Eshu püta nepu'uxiecai.

14 Mericüte, que te'utiyuaneni. Cacaüyari que mücatiheiserie pücatiyuriene. Pücatixaüsietü.

15 Müpaüri pütitahüavixü Muisexi, Nepinenimaya que mü'ane nemünenimayatamücü, nepi'üviya que mü'ane nemü'üviyamücü.

16 'Ayumieme sepasü xevitü yamütiyuvaüriya yamütiunanausa, Cacaüyari mütiyucanenimaya canihücütüni que mü'ane müpaü müyüane.

17 'Utüarica niuquiyari müpaü püticühüave Parahuni, 'Ayumieme nepümasi'anucuquetüa, 'ahesie nemütihecüatanicü que nemütitürücaüye, naisari cuiapa nemücuxasivanicü que mü'ane nemühücü.

18 'Ayumieme caninenimayaca que mü'ane münenimayatamücü, se'ime nayeitüani que mü'ane se'ime mayeitüamücü.

19 Süricü müpaü pepüneticühüaveni, Mericüte, titayaricuta tiniuquixie cuxi. Quepai pi'uxive'erieca tita mütiyuriemücü 'iya.

20 Neuxei, 'ecüsüari que pepüpaicü pemita'eiyanicü Cacaüyari. Tita mütiuveviya que ticühüaveni 'ivevivame, Titayari 'ipaü ne'aneme penetiutavevi, 'utaitü.

21 Camü 'ivevame heiserie carexeiya haxu hepaüsita, xei tapuriyaricü mütitivevienicü xeime xari visi mürapiyacacü, xeimeta 'axa mürapiyacacü.

22 Sepa Cacaüyari masiücüme mayeitüamücü que mütiha'a, titahecüatamütü que mütitürücaüye, quesü yüni xüca cui tüca'enivatü 'inevieneni paüri mühecarieni müha'arisie müca'unarienicü.

23 Müpaü pütüiyuri mütihecüatanicü vaücavamecü visi que müti'ane, visi 'aneme 'ayeitüatü paüri münenimaya, meripai micuha'aritüa visi 'anetü mayanicü.

24 Tamesü tecanühümetüni. Pütasi'uta'inie, Huriyusixi vasata xEICÜA pücatixaü, masi memücahuriyusixi vasatata pütasi'uta'inie.

25 Que maine Huxeya xapayarisie, Müme memücaneteüterimatücai, neteüterima nepütivataterüva.

'Iya mücanaqui'erivacai, münaqui'eriva nepütitaterüva.

26 Haque müpaü memütetahüavarie, Xepücaneteüterima, Mana Cacaüyari mayeyuri nivemama mepütaterüvarieni.

27 Quisariyaxita müpaü tiniuhiva 'Ixaheri hepaüsita, Sepanetü 'Ixaheri xiüyarimama haramarasie mieme xiecaripaü memüyupaümenique, hipatü xEICÜA mecanitavicueisitüariecuni.

28 Heye'atüatü yuniuqui, 'imexüitüatü yacatiniyuriemücü Ti'aitame cuiapa.

29 Meripai que mainecaita Quisariyaxi, Que mü'ane yumüireme müti'aitüvame Xüca catasi'ucu'eiririenique tatüriyama, Surumatari vahepaü tecani'itüarieniqueyu, Cumuxatari vahepaü tepü'anenieniqueyu.

Huriyusixi teüteriyari que memüteheiyehüva niuqui 'aixüa manuyüne

30 Mericüte, que te'utiyuaneni. Müme memücahuriyusixi memücayumexütüacai heiserie memexeianicü, müme heiserie mecaniupitüarieni. Heiserie mepexeiya yuri memüte'eriecü.

31 'Ixaherisixi püta memüyumexütüacai heiserie memexeianicü 'inüari niuquiyarisie mieme, müme mepüca'aye'axüa 'inüari niuquiyarisie.

32 Titayariri. Yuri mepücate'eriecai, masi que memütëyurielai mepüyumexütüacai. 'Ayumieme mepüca'aye'axüa. Meputi'ücamürixü tete müratü'ücamürütüresie,

³³ que müre'uxa,
 Camü Siyunisie nepicaye tete mürati'ücamürître,
 Tete cümana memüti'ücamürique.
 Que mü'ane yuri müti'erie 'iyasie pücaiyuteviani.

10

¹ Ne'ivama, ne'iyaricü 'ipaü nepüreixeyaniqueyu, 'ipaü nepütivaviri Ca-
 caüyari müme vahesie mieme, memütavicueisitüarienicü.

² Netinihecüatani cuini mieme Cacaüyarisie mieme que memüteyümexütüa,
 masi 'aixüa metemaitü mepücaiyümexütüa.

³ 'Asimepücatemate heiserie que mütiyupitüva Cacaüyari. Yücümana
 püta mepütecuvautüve heiserie que memüteyupitüanicü. 'Ayumieme
 yamepücatecahu Cacaüyari que maine, heiserie müvapitüanicü.

⁴ Cürisitu nitaparitüani 'inüari niuquiyari, yunaitü yuri memüte'erie heis-
 erie memüpitüarienicü.

⁵ Muisexiri müpaü tiniu'ütüani, 'inüari niuquiyaricü heiserie que mürexeiya
 xatatu, müpaü 'ufaitü, Que mü'ane tevi müpaü mütiyurieni, mücü canayeyuri-
 camücü cümana.

⁶ Peru yuri müti'eriecü heiserie que mürexeiya, 'ipaü püta paine, 'Aiyarisie
 müpaü pepücati'acühüaveni, quepai taheima peutimieni pe'utaitü, Cürisitu
 manacavitünicü peticu'erivatü,

⁷ quepai peucamieni meucatevasie pe'utaitü nusu, Cürisitu manativitünicü
 müquite vasata peticu'erivatü.

⁸ Masi que haine. Niuquiyari canehuraniri 'atenisie 'a'iyarisie. Tita
 temütécuxata yuri que müti'erie hepaüsita, mücü canihücütüni.

⁹ Müpaü paine, xüca 'atenicü peti'ahecüatüaca Qesusisie petiviyatü
 Ti'aitame que müti'hücü, xüca 'a'iyaricü yuri peti'erieca quename Cacaüyari
 henucuquetüa müquite vasata, pecanitavicueisitüariemücü.

¹⁰ Yu'iyaricü tevi yuri püti'erie heiserie müpitüarienicü. Yutenicü
 pütüyuhécüatüa mütavicueisitüarienicü.

¹¹ 'Ipaü paine 'ütüarica xapayari, Yunaitü hesiena yuri memüte'erie
 mepücaiyuteviani.

¹² Huriyusixi Cüriyecusixi yücü mepüca'anene. Yunaime Tiva'aitüvame
 caniyuxevini, cui pütivamicua yunaitü memitahüave.

¹³ Yunaitü memitahüaveni Ti'aitame mepütavicueisitüarieni.

¹⁴ Mericüte, que mü'anesie yuri memücate'uta'erie que mete'ihüaveni.
 Quepaü yuri meteta'erienie que mü'anesie que mü'anesie 'asimemücatehetimaiave
 hepaüsitana. Quepaü metehetimani xüca 'umaveni que mü'ane
 mütiyacuxaxatüvani.

¹⁵ Quepaü metécuxatani xüca mecaheutanü'ariexüani. Que müre'uxa,
 Müme memütécuxata que mücati'uximatüarieca yu'iyarisie, niuqui 'aixüa
 manuyüne memütécuxata, visi que 'anenedi vaqueiya.

¹⁶ Masi yunaitü yamepücatecacü niuqui 'aixüa manuyüne que maine.
 Quisariyaxi müpaü paine, Ti'aitame, quepai yuri tita'eririe tita mütiu'enie
 yatetécuxatacacu tame.

¹⁷ Tita mütiu'enie mi'axixücü, 'ayumieme tevi yuri pütüta'erie. Müpaü
 catini'enani, tita müti'eriecü Cürisitu hepaüsita mi'axixücü.

¹⁸ Masisü müpaü nepaine, mete'u'enana 'acu. Camüsü,
 Naisarie cuiépa peutayeixüa vaniuqui,
 Cuie manuniépai neta'axüani vaxasica.

¹⁹ Mericüte, müpaü nepaineta, Süricü 'Ixaherisixi yamecatehetima 'acu. Mericüsü Muisexi meri 'ipaü paine, Xe'ütesacame nepüxe'ayeitüani xemüvatesanicü Müme xei nuivariyari memücahüme. Xevahecame teüteri 'asimemücatemaivave nepüxe'ayeitüani.
²⁰ 'Arique Quisariyaxi camatü 'ipaü paine, Müme memücanesicuvautüvecai mepünesi'utaxei. Müme nehepaüsita memücatecu'ivavacai, Vahüxie nemasiücütü nenayani.
²¹ Müpaüta naineni 'Ixaherisixi vahepaüsita, Tucarcü nemama nepeutasera teüteri yamemücatecahu memü'uxiva'a vahepa.

11

Hipatü 'Ixaherisixi que memüteyuhayevani

¹ Mericüsü 'ayumieme 'ipaü nepaine, Cacaüyari tivarutixani'erie yuteüterima. Pücatixaüsietü. Neri 'Ixaherisixi necanixevitütüni. 'Aurahamisie nepüyetüa, Venicamini nuivarieyasie nepümieme.

² Cacaüyari pücarutixani'erie yuteüterima meripai müvamaicai. Mesü 'asixecatemate que maine 'utüarica xapayari 'Eriyaxi xatatü. Mücü nitavavirieni Cacaüyari 'Ixaherisixi vahepaüsita, müpaü 'utaitü,

³ Neuxei Ti'aitame, mepüvarucui müme memütecuxatacai 'ahesie mieme. Mepica'unaxüa haque 'amavari müratimemierivasie. Ne nexaüta nepünehayeva, mepünesicuvautüve memünesimienicü.

⁴ Peru Cacaüyari que tita'eitütü. 'Ipaüsietü, Nehesie mieme 'atahuta miriyari nepüvatiyasa 'uquisi, Vahari hüxie memücatatunuma'uivave.

⁵ Müpaüri yaxeciua hicüta mepüyuhayevaxü hipatü memanayexeyarie 'aixüa que mütiuca'iyari 'iya.

⁶ Camü 'aixüa mütiuca'iyaricü mepanayexeyari, tixaütü memüte'uyuricü mepüca'anayexeyari. Mesü, 'aixüa que mütiuca'iyari, xüca tixaütü meteyurieca me'anayexeyarienique, mücü püta 'aixüa pücatiuca'iyariniqueyu. Xücateri me'anayexeyarienique tixaütü memüte'uyuricü, 'aixüa tiuca'iyaritä pücaranayexeyaqueyu. Mesü, que memüte'uyurie, xüca 'aixüa tiuca'iyaritä varanayexeyaque, müme püta tixaütü mepücateyurieniqueyu.

⁷ Queteri 'aneni. 'Ixaherisixi mepücaheitaxei tita memütecuvautüvecai. Müme memanayexeyarie meneitaxeyia püta. Hipatü müme mesese'itü menacüne,

⁸ que müre'uxa,
 Cacaüyari 'iyari müyü'üraxie nivarupitüani,
 Hüxi tivarupitüa cümana memücaheunenierenicü,
 Naca tivarupitüa cümana memücaheu'enanacacü
 Hicüque.

⁹ Ravirita müpaü paine,
 Mexasie quepauca memüte'apica,
 'Ipari que'ayani, viniyari que'ayani vahesie mieme,
 Meque'utiquetamürixüani muva.
 'Amemüte'apinepaü mequete'epinirieni.

¹⁰ Vahüxi que'acüpire memücaheunenierenicü.
 Me'anacatutusitü meque'acüne yuheyemecü.

Memücahuriyusixi que memütetavicueisitüarieni

11 Mericüsü nepaine, metiquetamürixüaca mecatehecaxüri yuheyemecü. Pücatixaüsietü. Masi ta'aurie memaxüricü müme, müme memücahuriyusixi mepütaviceisitüarieni, Huriyusixi memü'ütesanicü.

12 Ta'aurie memaxüricü cuiempa memütama vaüca que memüte'upitüarie, müme memüyutecicü memücahuriyusixi vaüca que memüte'upitüarie, camü masi vaücava mecatepütüarieni cuxi quepauca memaye'axüani Huriyusixi.

13 Ne müpaü nepütixecühüave xeme xemücahuriyusixi, ne que nemürenü'arie memücahuriyusixi vahesüa, 'aixüa nepaine nehüritüarica hepaüsita,

14 siparasü xüca neyüveni nemüva'ütesatüanicü ne'ivamarixi, siparasü xüca nevataviceisitüani hipame müme.

15 Müme memüxani'erivacü, cuiempa memütama meniupasieni 'aixüa memütexeyarienicü. Masi vaücava cuxi catiyüni quepauca memünaqui'erivani. Xüari cuiempa memütama 'ayumieme mepanutaneniereni müquite vasata.

16 Hecume mavariyari xüca Cacaüyarisie mieme 'upasieni, naitü yacatinipasiemücü. Nanayari xüca Cacaüyarisie mieme 'upasieni, mamateyata canipasiemücü.

17 Hicü hipatü mamateya menanumurixüani, 'ecü huriva yeutanaca pehöcütütü vasata peniücaquerieni huriva cüyeyari nanayasie mieme haryari que müracapaü pe'ietü pemayanicü vahepaü.

18 'Ayumieme pepücavatave'erieca mamateya. Xüari pevatave'erieca, camü 'ecü pepüca'ititüica nanayari, nanayari püta pümasititüica 'ecü.

19 'Ecüri müpaü pepütayüni, Mamateya mepanumurariexüa nemücaquerienicü ne.

20 Mericüte, yuri memücate'eriecaicü, 'ayumieme mepanumurariexüa. 'Ecüsü yuri pemüti'eriecü 'apepuve. Pepüca'anuyehaitürüve que pemüti'amate, masi que neumaca.

21 Xüari Cacaüyari cavarucu'eirieni mamateya yücümana memutinexüa, tietü camasicu'eiriamücü 'ecüta.

22 Camü 'aixüa que tiuca'yari que tise'ita Cacaüyari. Canise'icaitüni memacaxüri vahepaüsita. 'Aixüa catiniuca'yarieni 'ahepaüsita xüca pe'ahayevani 'aixüa tiuca'yaricacu 'iya. Me xüca catixaütüni, penanuvitequiemücü 'ecüta.

23 Mümerita xüca yuri mecate'erietü mecayuhayevani, müme mepeca'uitüarieni. Cacaüyari türücarüya canexeyiani tavari müvaca'uitüanicü.

24 'Ecüri huriva yeutanaca mutinuivaxüsie pemietetütü penanuvitequieni, haraverita mieme hurivasie peniücaquerieni que pemücatiunivaxü. Masi yemecü müme mamateya mücü hurivasie memümiemete mecateca'uitüarieni yücüyeyarisie.

Imatüriea que memütetaviceisitüarieni 'Ixaherisixi

25 Ne'ivama, yacü xeicüa capa temaivavemete xeyu'eriecacü, pücanesinaqueni queyü xüca xecaheitimanique 'icü niuqui muti'aviesieca. Hipatü xeicüa 'Ixaherisixi mesese'itü menacüne, mexi yunaitü memücahuriyusixi meca'aye'axüavave.

26 Müpaü tiyüyu, yunaitü 'Ixaherisixi menitaviceisitüariecuni, que müre'uxa,

Tiyüviveisitüvame Siyunisie nayeyeimücü.

Ta'aurie pehöani Cacuvu,

Cacaüyari ca'ayexeyatü mücayuhayevacü.

27 'Ipaü netinivaveviriemücü türatu

Quepauca nemüvanavairieni tita 'axa memüte'uyurie.

²⁸ Niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxasiva, müme meniu'uxiva'ani, xeme 'aixüa xemü'itüarienicü. Peru que memüte'anayexeyarie, Cacaüyari püvanaqui'erie va'uquiyarima müvanaqui'eriecaicü.

²⁹ Cacaüyari pücaypata que mütivamicua que mütiva'inie.

³⁰ Xemesü que yaxemücatecahuca'anapai, hicü que xemütenimayasie mexi müme yamecatecahu,

³¹ yaxaicüa müme hicü yamepücatecahu mexi xenenimayasie xeme, mümerita hicürixüa memünenimayasiecacü.

³² Cacaüyari yunaime nivayetuanı yamemücatecahunicü, yunaime müvanenimayacacü.

³³ Quetimarive, Cacaüyari vaücava que mürexeiya, que mütimaive, vaüca que mütime. Que tiyutexie tevi 'inüatatü tita mütiyücühüave Cacaüyari, 'icuvaunetü huyeteya.

³⁴ Quepai püretima Ti'aitame que mütiyumate, Quepai picu'imaıya.

³⁵ Quepai pütimicua meri, 'amürapinenicü 'iya.

³⁶ Naitü hesüana catinaneicani, 'acatinıuveni 'iya ticuyuitüvacacu, hesiena catinimietüni. 'Aixüa queticuxasivani yuhayemecü.

12

Que müreyevese yamütiyurienicü Cacaüyarisie mieme pasietü

¹ 'Ayumieme ne'ivama Cacaüyari mütiyucanenimayacü, müpaü netinixevavirica, xemiyetuanicü yuvaiyari mavari mayanicü mayeyuri mupasie mınaque Cacaüyari. Mücü 'uximayasicacü xecaneyexeyiacacuni 'iyarisie mümiemecü.

² Müme hicü cuiępa memütama xepücava'üqueni, masi yücü xe'anenetü xequenacüni xetihehecuareme que xemütecü'eriva. Müpaü xeteyurietü heiseriemecü xeneitimaicuni tita mütinaque Cacaüyari, tita 'aixüa müti'ane titacü mütinaqui'a titacü müraye'ave.

³ 'Iya 'aixüa mütiuca'iyaricü nehiesie mieme, 'ayumieme müpaü nepütixecühüave yuxexuitü yuhesüa xemetitei, xepüca'anuyehaitürüveni xeteyücühüavetü yuhepaüsita que mücareyevese yaxemüteyücühüavenicü. Masi yaxequeteneyücühüaveni para 'aixüa xemüteyumaicacü püta, yuxexuitü Cacaüyari que müti'ane'inüasirie yuri xemüte'eriecacü.

⁴ Tavaiyari caniyuxevini, peru paüriyari hesiena mümieme canimüireni. Xexuitü paüriyari yücü pütıyuruva.

⁵ Tameta temümüire, xei vaiyari tecanihümetüni Cürisıtusie teteviyatü. 'Axeicüa taxexuitü tinitapinitüni.

⁶ Yücü tetenumiquivani, 'iya 'aixüa que mütiuca'iyari taxexuime tahesie mieme. Xüca müpaü tete'umiquieni texaxatamete temacüncü, yatepüte'umiquiva yuri que temüte'erie.

⁷ Xüca teteparevivametetüni, teteparevietü yatepüte'umiquiva, xüca tete'üquitametetüni, tete'üquitatü yatepüte'umiquiva,

⁸ xüca tetetutuicametetüni, tevatüicatü yatepüte'umiquiva. Que mü'ane mütivamicua, 'aixüa 'iyaricü mütivamicuanicü yapütiumiquiva, que mü'ane müti'aita, yamütiyuxetitüacacü yapütiumiquiva, que mü'ane müvanenimaya hipame, müyutemaviecacü yapütiumiquiva.

Cürisitu teüterimama que yamemütecahuni

⁹ Yacü xeicüa xecayıatü xequeteneyucanaqui'erieca. Xe'ixeümatü tita 'axa müti'ane, tita 'aixüa müti'anesie xequeteneviyani.

¹⁰ Que xemütevanaqui'erie yu'ivamarixi, yu'iyaricü xequenivahive'erieca. Yuxexuitü masi xequenivapitüaca yu'ivama ve'emete xeva'erietü.

¹¹ Xepüca'yü'üaraxieca que xemüteyümexütüa. 'Aixüa 'iyaricü xequeneyu-vaüriyaca. Xequetene'uximayaca Ti'aitamesie mieme.

¹² Yuri que xemüte'erie xeta'icuevatü, xequeneyutemamavieca. Que xemüte'uximatüarie, xequeteneuca'enivani. Que xemüteyunenevie, xepücatehayeveni.

¹³ Cacaüyari teüterimama que memüteheyehüva, xequenyivarevieca. Xe- queneyumexütüaca xeva'inietü cu'uvamete.

¹⁴ 'Aixüa xequetenivaxatani müme memüxe'uveya vahepaüsita 'aixüa memü'itüarienicü. 'Aixüa xequetenivaxatani, tixaü xepücatevaxatani para 'axa memü'itüarienicü.

¹⁵ Memüyutemamavieca vahamatü xequeneyutemamavieca. Memütisua- nahamatü xequeneutisuanani.

¹⁶ Yaxeicüa xequetenyücühüaveni yuhepaüsita yuxexuitü. Xepüca'anuyehaitürüveni que xemüteyümate, masi tixaütü memücatehüme vahamatü xequeneu'uvani. Yacü xeicüa xetecu'erivatü, xetemaivavemete xepüca'yü'erieca.

¹⁷ Ni xeime 'axa xepücate'apica 'iya 'axa xe'uyuriecu. Xequetenecuvava 'aixüa xemüteyuriecacü yunaima teüteri vahüxie.

¹⁸ Xüca xeyüvaveni, que xemüteyurie xeme, cayuvatü xequeteneteni yu- naima teüteri vahamatü.

¹⁹ Nenaqui'erima, yuhesie mieme xepüca'yucuitüveni, masi xequetene- hayevani müme püta memühecarienicü. Müpaü püre'uxa, Ne xehesie mieme nepünemieneni. 'Anepürapica ne, canaineni Ti'aitame.

²⁰ Masisü xüca que mü'ane mümasi'uxie heuhacamücünü, quetineumicua. Xüca heuharimücünü, queneuharitäa. Müpaü petiyurienetü pecanihiver- itüamücü müpaü mütiyumaicacü que mü'ane müteviyasitüariepaü.

²¹ Xepüca'ipitüani tita 'axa müti'ane müxeha'ivanicü, masi xequena'ivani tita 'axa müti'ane, 'aixüa xeteyurietü püta.

13

¹ Yunaitü yamequetecahu que memüte'aita müme heiserie memexeiya memüte'aitanicü, müme vaheima memucayasarie. Tevi heiserie pücahexeiyaniqueyu müti'aitanicü, me xüca Cacaüyari ca'ipitüanique. Müme heiserie memexeiya hicü memüte'aitanicü mecani'aisieca, Cacaüyari tiva'aitüacacu.

² 'Ayumieme que mü'ane meye'unie cuiepa ti'aitame, mücü caneye'unieca tita Cacaüyari mütiuta'aitaxü. Müme memeye'unie yücümana menanuyu- taxüricuni.

³ 'Isücate mepüca'yüa memimariutanicü que mü'ane 'aixüa mütiyuriene, masi mepü'yüa memimariutanicü que mü'ane 'axa mütiyuriene püta. Pereuyeimücü peca'imacarütü que mü'ane heiserie mexeiya müti'aitanicü 'acu. Mericüte, 'aixüa quetineyurieneni. Mücüri 'aixüa paineni 'ahepaüsita.

⁴ Cacaüyari parevivameya canihücütünü 'aixüa pemü'itüarienicü. Me xüca 'axa petiyurieneni, queneumaca. Yacü pücahecue'e 'ixipara. Ca- caüyari parevivameya canihücütünü haxüacü mürepinirienicü que mü'ane 'axa mütiyuriene.

⁵ 'Ayumieme peyevese yamüticamienicü que müti'aita, haxüacü xeicüa pücatixaü, masi yu'iyarisie 'aixüa mütiyumaicacüta.

⁶ 'Ayumiemerita xepüteyutuani que xemüteheueyhüviyarüva. Müme Cacaüyari tupirisiximama mecanihümetüni, mücücü mecani'ayumiemetetüni.

⁷ Xequetenivarapinirieca yunaime tita müreueyese. Xequene'ütüta que mü'ane meueyese xemi'ütüanicü tita xemüteheueyhüviyarüva. Xequene'ütüta que mü'ane meueyese cuviyexunu tuminieya xemi'ütüanicü. Xequeteneueyhüvirieca que mü'ane meueyese xemüteheueyhüviriecacü. Ve'eme xequenexatani que mü'ane meueyese ve'eme xemüxatanicü.

⁸ 'Aixüa pücaüni xüca heueyevaca xeime xemüte'apiniriecacü. Peueyese xeicüa xemüyunaqui'eriecacü püta. Que mü'ane minaqu'erie xeime, mücücü caneye'atüaniri 'inüari niuquiyari.

⁹ Mücücü niuqui, xeime 'üyaya pepücacumaüvani, pepücati'amemivani, pepücatinavayani, peti'itavatü pepücatihecüatani, pepücati'acahive'erieca, que maine, xevitü 'aısica xüca xuavenita, mücücü naitü catiniyutaxevire 'icü niuquicü, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie'ecü.

¹⁰ 'Inaqu'erietü yuhepaü tevi, 'axa püca'iyurieneni. 'Ayumieme tiyucanaqui'erietü caneye'atüamücücü 'inüari niuquiyari.

¹¹ Mücücü meta, xenimaicari 'icü tucari. Hicürixüa canaye'aniri xemanutanenierenicü xecusutü. Hicü canahuraniri temütaviceisitüarieni. Quepauca yuri temüte'uta'erie pücahahuracai hicüpaü.

¹² Tücarı pütixüxime, tucari nehuraniri. Hicü 'ayumieme teque'icu'eirieni tita teüteri memüteyurie yüvıpa timieme. Cuya tepüayari teque'anacatücünü hecüarıpa mieme.

¹³ 'Aixüa 'anemecü teque'u'uvani hecüarıpa memü'uva vahepaü teyüatü, teca'ixüaratüvetü tecatarüvetü tecarucusixitütü tecaheutayexürietü tecata'eririyatü teca'ütesatü.

¹⁴ Masi xequenanacatücünü que mü'ane Ti'aitame Qesusi Cürisitu mühücü. Xepücayuha'aritüaca yaxemüteyuriecacü que memüte'ucahive'erie teüteri vahepaü xete'u'iyaritü.

14

Müme memüverarani yuri que memüte'erie

¹ Xequeneutanaqui'erie que mü'ane müverani yuri que müti'erie, peru niuqui xemüxuatüacacü que müticu'eriva hepaüsita pücatixau.

² Xevitü yuri catini'erieca quename yüve nai müticuaca, xevitüta müverani sisiüravime xeicüa püca'a.

³ Que mü'ane müticua'a püca'itave'erieca que mü'ane mücaticua'a. Que mü'aneta mücaticua'a püca'iniuquimani que mü'ane müticua'a, Cacaüyari mitanaqui'ericü 'iya.

⁴ 'Ecüsü que pepüpaicü peminiuquimanicü que mü'ane xeimesie mieme müti'uximaya. Yucusiyari hürüpa 'aputive 'apative nusu. 'Aputivenitütü. Cusiariyea türücarıya pexeyıa 'amitaquetüanicü.

⁵ Mücücü meta, xevitü tucari teyücü 'anememe canı'erieca, xevitüta naitü tucari yaxecüa ti'aneneme ni'erieca. Yuxexütü yu'iyarisie heiseriemecü mequeteyumaıca.

⁶ Que mü'ane ma'eriva tucari, Ti'aitamesie mieme yüanetü cana'erivani. Que mü'ane mücaha'eriva tucari, mücütü Ti'aitamesie mieme yüanetü pücaha'eriva. Que mü'ane müticua'a, Ti'aitamesie mieme yüanetü catinıca, pamüparıyusi nipitüani Cacaüyari. Que mü'ane mücaticua'a, mücütü Ti'aitamesie mieme yüanetü pücaticua'a, pamüparıyusi nipitüani Cacaüyari.

⁷ Xevitü tame yuhesie mieme xeicüa püca'ayeyuri, yuhesie mieme xeicüa püca'umüni.

⁸ Xüca te'ayeyuyurini, Ti'aitamesie mieme tenayeyuyurini. Xüca te'ucuni, Ti'aitamesie mieme tenicuicuni. 'Ayumieme sepa temayeyuri sepa temücuini, Ti'aitamesüa tecaniamiemetüni.

⁹ 'Ayumiemerita Cürisitu niümüni nanutaniere, müme memümüquite memayeyuyurita tiva'aitüvame mayanicü.

¹⁰ 'Ecüri titayari petiniuquima 'a'iva. 'Ecütari, titayari petitave'erie 'a'iva. Tanaitü tecaniuti'ucuni Cacaüyari 'uvenieya hüxie.

¹¹ Müpaü püre'uxa,
Ne necanayeyurini, canaineni Ti'aitame.
'Ayumieme nehüxie yunaitü menicatunuma'uicuni,
Yunaitü yutetacü 'aixüa mecanihecüatacacuni Cacaüyari.

¹² Hicü 'ayumieme taxexuitü tahesie mieme tepütiniuni Cacaüyari hüxie.

Xepüca'icahüani titasie mütitiquetamüreni xe'iva

¹³ 'Ayumieme tepücataniuquimatüveni. Masi 'ipaü xequeteneyumaica püta, xemüca'icahüani titasie mütitiquetamüreni xe'iva, titacü mativauseni.

¹⁴ 'Ipaü nepütimate, Ti'aitame Qesusisie netiviyatü 'ipaü yuri nepüti'erie, tixaütü xüca cati'itiyaca, yücümana müpaü püca'ane. Masi xeicüa, que mü'ane ca'itiyacame mü'erie, mücüsie mieme püca'itaya.

¹⁵ Xüca 'a'iva 'uhiveritüarieni 'icuaicü, 'ecü pe'inaqui'erietü pepüca'yüane. 'Aicuaicü pepüca'ica'unani que mü'anesie mieme mumü Cürisitu.

¹⁶ Tita xehesie mieme 'aixüa müti'ane, xüca tüma 'axa caticuxasivanique.

¹⁷ Cacaüyari 'i'aitüacacu xüca 'a'uyeicani tevi, sepa müticua'a sepa müranuye'e, heiserie canipitüarieni, yu'iyarisie püca'uximatüarie, niyutemavieca 'Iyari Mütiyupatasie tiviyatü.

¹⁸ Que mü'ane müpaü tiyurienetü müti'uximaya Cürisitusie mieme, Cacaüyari caninaqui'acamücü 'iya hepaüsita, teüterita meneitimaicuni 'aixüa que mütiyuriene.

¹⁹ 'Ayumiemicü tame tenitamexütüaca cümana ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, cümana 'axeicüa temütaseiriyanicü tanaitü.

²⁰ 'Icuaicü pepüca'ica'unani tita Cacaüyari mütiyuri. Naitüri catini'itiyaca, peru 'axa püyüni xüca tevi ticuatü 'itiquetamüra xeime.

²¹ 'Aixüa püyüni queyu masi xüca vai pecacua'anique xüca vinu peca'anuye'enique, xüca tixaütü pecatiyurienenique cümana 'a'iva mativauseni mütitiquetamüre müveranare.

²² Yuri que pemüti'erie, 'acümana yaquetinecu'erivani Cacaüyari hüxie. Caniyutemavieca que mü'ane yuhesie mücarahüpa paüri 'aixüa 'aneme 'erietü.

²³ Que mü'ane müyuxamurie yücü ticu'erivatü, mücü nanutahüiyamücü xüca ticuaca, yuri ti'erietü mücayüanecü. Nai mütiyuriene yuri que mücati'erie, 'axa tiniyurieneni.

15

Memütürüicavi memüverarani

¹ Caneuyevacani tame temüyüvavemete teminevieni tita memücatetyüvave müme memüverarani. Tepüca'yüaca para taxaütame xeicüa temünaqui'acacü.

² Taxexuitü tequeyüaca tahepaü tevi püta münaqui'acacü, 'aixüa mü'itüarienicü müseiriyarienicü.

³ Ni Cürisitu pücaüyanecai para yuxaütame xeicüa münaqui'acacü, masi que müre'uxa, Müme 'axa que memutiyanecai 'ahepaüsita, vaniuxixiya pünesi'u'axixü ne püta.

⁴ Naitü meripai mütiuti'utüarie, temüteti'üquitüarienicü tiniuti'utüarieni, para tete'uca'enivatü 'utüarica xapayari tasinütüacacu yuri temüte'eriecacü teta'icuevatü.

⁵ Mücü Cacaüyari müpaü mütatipitüva temüte'uca'enivanicü temünütüarienicü, mücü quexepitüaca yaxeicüa xemüteyumaicacü yuhesüa, Cürisitu Quesusi que maine,

⁶ 'axeicüa xeitayaricü xe'utaniütü 'aixüa xemutiyuanenicü que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya hepaüsita.

Niuqui 'aixüa manuyüne memücahuriyuxi vahesie que mütimieme

⁷ 'Ayumieme xequeneyutanaqui'erie yunaitü, Cürisitu müxe'utanaqui'eripaü, Cacaüyari 'aixüa müticühüavarüvanicü.

⁸ 'Ipaü nepaine, Cürisitu müme xitequiya 'inüariyari memexeiya vaporevivame nayani, masiücüme meyeitüanicü yuri que maine Cacaüyari, mitaseiriyanicüta tita meripai mütivarutahüavixü ta'uquiyarima quename metemiquieniquecai,

⁹ mümeta memücahuriyuxi 'aixüa memutiyuanenicü Cacaüyari hepaüsita müvanenimayacü, que müre'uxa,

'Ayumieme 'aixüa nemanihécüatacamücü memücahuriyuxi vahesüa, Nemaninüavacamücü que mü'ane pemühücü.

¹⁰ Tavari müpaü paine, Xemücahuriyuxi xequeneyutemamavieca teüterimama vahamatü.

¹¹ Tavarita, 'Aixüa xequeteneutahüavi Ti'aitame hepaüsita Yunaitü xemücahuriyuxi.

Yunaitü nuivarite 'aixüa mequehaitücani hepaüsitana.

¹² Tavari Quisariyaxi müpaü paine, Quisahi quie mieme tinitünemücü nana, Que mü'ane manucuqueni mütiva'aitüanicü memücahuriyuxi.

Hesiena yuri mecateni'eriecacuni Memücahuriyuxi meta'icuevatü.

¹³ Hicü 'iya Cacaüyari mütasipitüva temüta'icuevanicü yuri tete'erietü, mücü quexehüniyani naimecü xemüyutemamaviecacü yu'iyarisie xemüca'uximatüariyecacü mexi yuri xete'erie, masi vaücava yuri xemüte'eriecacü xeta'icuevatü, 'Iyari Mütiyupata xetürüariyacacu.

¹⁴ Neri yuri nepüti'erie ne'ivama xehapaüsita, quename yücümana xehüpüne 'aixüa xeteyurietü, quename xe'aye'axüavave nai xetemaitü, quename xeyüvave xemüyu'imaianicü.

¹⁵ Hipame tapari necueriva'atü nepütixe'uta'utüiri, tavari nexeha'eritüatü hepaüsitana yacütüniquetü, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü müpaü münetiamicü,

¹⁶ Cürisitu Quesusi parevivameya nemayanicü memücahuriyuxi vahesie mieme, mara'acamepaü neti'uximayatü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyünesie mieme, müme memücahuriyuxi mavari memacü necü memütanaqui'eriva, Cacaüyarisie mieme memupasie 'Iyari Mütiyupata yativapatacacu.

¹⁷ Hicüsü Cürisitu Quesusisie netiviyatü necaniyüveni 'aixüa nemütinecühüaveni nehepaüsita, tita Cacaüyari mütiyuriene nexatatü.

18 Nepücacueriva'a tixaütü nemüticuxatanicü, tita Cürisitu mütiuyuri yanetiurienecacu ne xeicüa nepüticuxatani. Yanetiurienecacu, müme memücahuriyusixi yametecahutü menacüne, netaniucacacu neti'uximayacacu,

19 türücaríya nehexeiyacacu 'inüarite mamarivavemete mütiyünicü, türücaríya nehexeiyacacu 'Iyarisüa mümieme. Querusareme nehheyeyaca 'Iricupai nehheyeyuneca nenaye'ani yemecü neticuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita,

20 'ipaü netinemexütüatü, nemüticuxatanicü niuqui 'aixüa manuyüne haque que mü'ane Cürisitu mühücü mücaxasieve xeicüa, capa xeime tenarieya heima ne'anuquinicü ne.

21 Masi müpaü que müre'uxa, Müme 'asimemücate'utahüavarie hepaüsitana, müme menixeiyacacuni, Hepaüsitana memüca'u'enana meneitimaicuni.

Papuru que müreyeimücücai Xumapaitü

22 'Ayumieme müixa nepacunütüarie nemücaxe'u'ivatamienicü.

23 Hicüri 'uva pumaveri haque nemüre'uximayaca. Müixa viyari nepütihive'erie nemüxe'u'ivatamienicü

24 quepaucua 'Ispaniya nemümie. Ne'anuyeneme nepüxexeyaniqueyu. Xemeta mana xepünesi'anuyenü'ani, xehesüa netemavieritüarieyu 'esiva meri.

25 Masi hicü Querusareme nepüyemie nevaparevienique Cacaüyari teüterimama.

26 Maseruniyatari 'Acaiyatari meniyuvaüriya 'axeicüa tixaütü memütevaminicü müme memüamave Cacaüyari teüterimama vasata memetitei Querusaremetari.

27 Müpaü meteniyuvaüriyani, neuyevacata müpaü memütevarapinirienicü. Memücahuriyusixi vahepaü meheixeyatü mepacü 'Iyarisie timieme. Peuyevese mümetari memüvaparevienicü vaiyarisie timieme hepaüsita.

28 'Ayumieme 'icü ne'aye'atüame, 'icü va'imiquieri nevyatüirieme, ne-nayeyimücü, xehesüa ne'anuyeneme 'Ispaniya nemeta'anicü.

29 Xehesüa quepaucua nemeta'ani, nepütimate nemunuani nehünetü niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyünesie timiemecü 'aixüa xemü'itüarienicü.

30 Qesusi Cürisitu müti'aitüvamecü, 'Iyari mütasipitüacü temütetacanaqui'eriecacü, 'ipaü netinixetavavirieni ne'ivama, cui xemünesipareviecacü nenevieri xe'ipitüatü Cacaüyari nehiesie mieme

31 nemütaviceisitüarienicü, Cureya memütama yamemücatecahu 'axa memücanesiyurienicü, memünaqui'acacüta Cacaüyari teüterimama, que nemütivaparevienii Querusaremesie,

32 para xehamatü nemü'uxipiecacü quepaucua nenetemavietü nemeta'ani xehesüa, que mütinacue Cacaüyari.

33 Mücü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, mücü que'uyeicani yunaime xehamatü. Müpaü xeicüa nepaine.

16

Que mütivavaürütüacai

1 Nenixehecüatüani ta'iva 'uca Peve mütiteva. Mücü tiparevivame canihücütüni Senicüreyasie memüyuyexexetüriya vahesüa.

2 Xequeneutanaqui'erie Ti'aitamesie xeteviyatü, que müreyevese Cacaüyari teüterimama memüyutanaqui'erienicü. Xequeneuparevi xüca tixaütü

reuyehüaca xehesüa. Mücü tiparevivametütü nivaparevieca yumüireme, neta caneniuparevieni.

³ Xequenivavaüritüaca Pürisira 'Aquiramame. Nehamatü mepüte'uximaya Cürisitu Qesusisie teteviyacacu.

⁴ Nemayeyurinicü ne, meniucueriva'itüarieni meniucui'iva tüma. Ne nexaüta pamüpariyusi nepücavapitüa, masi yunaitü memüyutixexeüriva memücahuriyusixi pamüpariyusi mepüvapitüata nehamatü.

⁵ Vaquita memüyuyexexeürivata xequenivavaüritüaca. Xequenevaüritüaca 'Epainetu neminaqui'erie. Mücü meri 'Asiyatari vasata peu'isanari Cürisitusie mieme.

⁶ Xequenevaüritüaca Mariya vaüca müti'uximayacai xehesie mieme.

⁷ Xequenivavaüritüaca 'Aniturunicu Cuniyaximame nenuivarisie memümiemete nehamatü memanutaxüriya. Müme menive'emetetüni nü'arisixi vasata. Cürisitusie mepüteviyacai ne hesiena necativiyavecacu cuxi.

⁸ Xequenevaüritüaca 'Amupüriyatu neminaqui'erie Ti'aitamesie netiviyatü.

⁹ Xequenivavaüritüaca 'Uruvanu tahamatü müti'uximaya Ti'aitamesie teteviyacacu, 'Isitaquimame neminaqui'erie.

¹⁰ Xequenevaüritüaca 'Aperexi mü'inüasieve Cürisitusie tiviyatü. Xequenivavaüritüaca 'Arisitupuru quie miemete.

¹¹ Xequenevaüritüaca Heruriyuni nenuivarisie mümieme. Xequenivavaüritüaca Narusisu quie miemete, queyupaümetü Ti'aitamesie memüteviya.

¹² Xequenivavaüritüaca Türipina Türipusamame Ti'aitamesie meteviyatü memüte'uximaya. Xequenevaüritüaca Perüsira münaqui'eriva vaücava müti'uximayacai Ti'aitamesie tiviyatü.

¹³ Xequenivavaüritüaca Xupu manayexeyari Ti'aitamesie tiviyatü, varusieyamame nevarusipaü mü'anecaita.

¹⁴ Xequenivavaüritüaca 'Asinicüritu Pürecuni Herümexi Patüruva Herüma hipame 'ivamarixi vahamatü memü'uva.

¹⁵ Xequenivavaüritüaca Pirurucuxi Curiyamame, Nereya 'ivaya 'ucamame, 'Ürimipata yunaitü Cacaüyari teüterimama vahamatü memü'uva.

¹⁶ Xequeneyuvaüritüaca 'isiyacü Cacaüyarisüa que xemütemiemete. Yunaitü Cürisitusüa miemete naisari memüyutixexeüriva mepüxevaüritüa.

¹⁷ Ne'ivama 'ipaü netinixevavirieca, xequenivaxeyani müme hixüata memüxesana memüxeti'ücamüra, müme memüyüa que yaxemücate'uta'üquitüarie. Xequeneyupata vahepaüsita.

¹⁸ Tati'aitüvame Cürisitusie mieme mepücate'uximaya müya memü'anene, yuyuriepa mieme püta mepüte'uximaya. 'Aixüa me'utiuyatü peru yacü xeicüa, visi me'utiniütü mepüteva'irüviya müme tita 'axa müti'ane memücateha'eriva va'iyari.

¹⁹ Xeme que xemütecahu metenetimani yunaitüri. 'Ayumieme xehepaüsita nepünetemavi. 'Ipaü pünetinaque, xemütemaivavenicü 'aixüa xeteyurietü, xemüca'inücacü püta tita 'axa müti'ane.

²⁰ Mücü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, mücü nixepitüamücü xemicaquesinacü Satanaxi yareutevitü. Tati'aitüvame Qesusi xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme.

²¹ Timuteu nehamatü müti'uximaya nixevaüritüaca, Rusiyuta Casunita Susipaterita nenuivarisie memümiemete.

²² Ne Terütüyu 'icü xapa nemaca'ütüa nepüxevaüritüa Ti'aitamesie netiviyatü.

²³ Que mü'anesüa nemü'axe ne, yunaitü memüyuyexexeüriva memü'axeta hesüana, Cayütütü canixevaüritüaca. 'Erasitu quiecatari vatumini hüveme, ta'iva Cuarutumatü menixevaüritüaca.

²⁴ Yunaima xehesie mieme xüca 'aixüa tiuca'iyarini Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu.

Visi queticühüavarüvani Cacaüyari

²⁵ Mücü caniyüveni müxetuicanicü, que maine niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata, xasica Quesusi Cürisitu hepaüsita que maine. Catinicuxasivani que maine niuqui 'iya mitahecüataxü. Mücü niuqui müixa caniuti'aviesiecaitüni cayuvatü xeicüa,

²⁶ hicürixüa masiücütü nayani. Texaxatamete va'utüarica ya'utainecacu, que mütiuta'aitaxü mücü Cacaüyari yuheyemecü 'amuyeica, canivarutahecüatüani yunaima nuivarite para yamemütecahunicü yuri mete'erietü.

²⁷ Mücü Cacaüyari muyuxevi mütimaive, visi queticühüavarüvani Quesusi Cürisitu hepaüsita yuheyemecü. Müpaü xeicüa cani'aneni.

CURINITUTARI

Mexüacame Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

1 Ne Papuru, ta'iva Susiteneximatü, tecanixevaüritüaca Curinitutari. Cürisitu Qesusi caneniuta'inieni nü'ariecame nemayanicü, müpaü mütinaquecaicü Cacaüyari.

2 Curinitutari xemeyutixexeüriva Cacaüyarisüa xemiemetetütü, tenixe-vaüritüaca. Cürisitu Qesusisie xeteviyatü, xecaniupasieni Cacaüyarisie mieme. Xecaniuta'inierieni yaxemütepasienicü, que memüte'uta'inierie yunaitü naisarie memehüave que mü'ane Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu mühücü, que mü'ane müme tiva'aitüvame mühücü tameta tati'aitüvame mühücü.

3 Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi Cürisitu mütati'aitüvame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

Pamüpariyusi que mütüpütüacai, 'iyarisie timieme memütecumiquivacaicü

4 Neheyemecü pamüpariyusi necanipitüaca Cacaüyari xehepaüsita, 'aixüa tiuca'iyaritü mütixe'umicü Cürisitu Qesusisie xeteviyacacu.

5 Nai tinitimüriyarümeni xehesie mieme, hesiena xeteviyacacu. Naimecü xecaniyüvaveni xemütiniunicü, naime xecatenimaica,

6 xehesie que mütiuseiriyarie mücü niuqui mihecüata Cürisitu.

7 'Ayumieme naime xecatenicumiquivani, tixaü pücareuyevese mexi xe'icuevie Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu, masiücütü mayeitüarienique.

8 Mücü canixeseiriyamücü xeme, tapareyuque, xehesie mücarahüivanicü 'iya tucarisie quepaucua munuani Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu.

9 Cacaüyari que maine yacatinicamieni. Mücü canihücütüni que mü'ane müxe'uta'ini xemüyutaxevirecü nu'ayamatü Qesusi Cürisitu mütati'aitüvamematü.

Cürisitu que tisanive

10 Perusü ne'ivama, vaüriyarica siepüre necanixepitüaniqueyu, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitusüa temiemetetütü 'ipaü ne'utaitü, xenuiqui yuxevicacu yax-eicüa xequetenecü'erivani, hixüata xepücausanani. Masi sequenütüarieca yaxeicüa xeteyumaitü, yaxeicüa xetecu'erivatü.

11 Hipatü Curuhesüa miemete müpaü mecanetenuihecüatüani xehepaüsita ne'ivama, quename vaniu, hipatü xeme xeyucuitüve.

12 'Ipaü nepaine, xeme yuxexuitü 'ipaü xeputiyuane, Ne Papurusie necatiniviyani, xevitüta, Nesü 'Apuruxisie püta necatiniviyani, xevitüta, Nesü Sepaxisie püta necatiniviyani, xevitüta, Nesü Cürisitusie püta necatiniviyani.

13 Cürisitu que tisanive 'acu. Ne Papuru xehesie mieme que netiumierie curuxisie. Papurusüa xemiemetetütü que xete'uca'üvaxü.

14 Cari pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, xeime tüma nemüca'uca'üyaxücü xeme, Cürisipu xeiçüa, Cayu xeiçüa,

15 çapa 'uxa'atüni varie xevitü müpaü hainenicü, quename xeme xe'uca'üyarie nehesusüa xemiemetetütü.

16 Mesü necanivaruca'üyata 'Esitepanaxi quie quiecatari. 'Asinepüçara'eriva xeimetüme que nemütü'üyaxü.

¹⁷ Cürisitu que münereyenü'a, capünesiheyenü'a nemüti'üyanenicü xeicüa. Niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxatanicü caneneyenü'ani masi, peru nemüticuxatanicü yacü timaivemepaü necati'enierietü yacü xeicüa ne'utaitü. Me xüca müpaü netiunicanique, yacü xeicüa catinucuxaxasivaniqueyu que mütiumierie Cürisitu curuxisie.

Türücaria que mütatipitüa, temaivavemete que mütarayeitüa Cürisitu, Cacaüyariyatipitüacacu

¹⁸ 'Icü niuqui que mütiumierie curuxisie manuyüne, yacü haineme mecani'erieca müme memütatümayariexime. Tameri püta temütavicueisitüariexime que temüte'l'enie, mücü niuqui türücaria canihücütüni Cacaüyarisüa mümieme.

¹⁹ 'Ipaü catine'uca,
Tita memütemate temaivavemete, mücü necanica'unamücü.
Tita memütemaivave yüvemete, mücü necanixani'eriecamücü.

²⁰ Haquevari temaivavemete, haquevari müme 'inüaricü memüte'üquita, haquevari niuqui xüxütävamete hicü miemetexi. Camüsü, tita memütemaivave cuiepa memütama, yacü xeicüa haineme canayeitüani Cacaüyari.

²¹ Cui timaivetü, müpaü tiniuta'aita Cacaüyari, cuiepa memütama que memütemaivave memüyutatexienicü meheitimanique Cacaüyari. Masi caniyuvaüriya Cacaüyari niuqui mücuxasiva müvatavicueisitüanicü müme yuri memüte'erie, sepa mücü niuqui yacü xeicüa haineme memü'erie hipatü.

²² Huriyusixi teüteriyari 'inüarite menivauca, Cüriyecusixi timaiveme niquieya menivauca.

²³ Tame Cürisitu püta tecanixatani, que mü'ane curuxisie mumierie que mütihücü. Mücücü Huriyusixi meniutiquetamürixüani, yacü xeicüa ticuxaxasivame meni'erieca hipatü memücahuriyusixi.

²⁴ Tame püta temuta'inierie, sepa Huriyusixi sepa Cüriyecusixi, müpaü tetenitamaica, Cürisitu canihücütüni que mü'ane türücaria mütasipitüa Cacaüyarisüa miemetütü, que mü'ane temaivavemete mütasia'ayeitüa Cacaüyari que mütimaive.

²⁵ Sepanetü xüca Cacaüyari yacü xeicüa hainenique, mücüsiere masi yemecü catinimaiveniqueyu, teüteri hepaüna 'asimecatemaivavecacu. Sepa xüca Cacaüyari catürücaüyenique, masi yemecü canitürücaüyeniqueyu, teüteri hepaüna mecatürücavicacu.

²⁶ Xequetena'erivani que xe'anenetü xemuta'inierie ne'ivama. Camüsü, hipatü xeicüa xeme xecatenimaivavemetetüni, teüteri que memütecu'eriva. Hipatü xeicüa xepüve'emetete, hipatü xeicüa mamarivavemete xepüvanivema, que xemüte'uta'inierie.

²⁷ Masi 'ena cuiepa miemete tita yacü haineme memüte'erie cananuyeteüxieni Cacaüyari, para mütivatiteviyasitüanicü temaivavemete. Cananuyeteüxieni tita mücatitürücavi 'ena cuiepa, mütivatiteviyasitüanicü müme memütürücavi.

²⁸ Cacaüyari cananuyeteüxieni tita tixaü mücatihücü, tita mütixani'eriva, tita 'amücatiue meta, para yacü xeicüa meyeitüanicü tita mütixuave,

²⁹ capa xevitü tevi ve'eme yuxatanicü Cacaüyari hüxie.

³⁰ Masi Cacaüyari müxe'UNETÜACÜ, 'ayumieme 'axecaniu'uvani, Cürisitu Quesusisie que xemüteviya. Cürisitu canihücütüni que mü'ane Cacaüyari micaye, temaivavemete mütasia'ayeitüanicü, tasipitüatü heiseriemecü yatemütecahunicü, tasipatatü Cacaüyarisie mieme, tasixünatü.

31 'Ayumieme müpaü cani'aneni que müre'uxa, Que mü'ane ve'eme müxatamücü, Ti'aitame quexatani ve'emetüme.

2

Que müticuxatacai Cürisitu hepaüsita, curuxisie que mütiümierie

1 Yaxeicüa neta ne'ivama, quepaucua xehesüa nemunua, cui yüvemepaü nepücayüanecai que nemütüniucacai, que nemütümaivecai, quepaucua nemütixecuxaxatüvacai ne'ihecüatatü Cacaüyari que mü'ane.

2 'Ipaü netininemaicaitüni püta, tixaü nepücara'erivaniquecai xehesüa ne'uyeicatü, Quesusi Cürisitu xeicüa netina'erivaniquecaitäni, que mü'ane curuxisie mumierie que mütihöcü.

3 Nesüari necatürücaüyetü masi necaninuani xehesüa, neheumatü vaüca, ne'uyüüacatü.

4 Que nemütüniucacai, tita nemüticuxatacai, timaivemepaü nemütü'enierienicü xeicüa nepücayüanecai, visi netiuniütü xeicüa yuri nemütixe'eritüanicü nepücayüanecai. Masi necanixehecüatüacaitüni 'Yari que müti'ane, Cacaüyari que mütitürücaüye,

5 capa heuyevecacü tita teüteri memütémaivave para yuri xemüte'eriecacü xeme, masi Cacaüyari türücarıyayasie püta yuri xemüte'eriecacü.

Tita Cacaüyari 'Yarieya masiücüme mürayeitüa

6 Tetemaivavetü masi tetenicuxatani müme memaye'axüavave vasata. Peru que temütémaivave, hicü miemetexi müpaü mepücatemaivave. Hicü miemetexi teva'aitüvameteta müpaü mepücatemaivave, müme yacü xeicüa memacünirüme.

7 Masi que temütécuxata tame, tenihecüatani tita müti'aviesiecai, que mütimaive Cacaüyari tetecuxatatü. Timavetü que mütiyurieniquecai 'arique, visi te'aneneme que mütarayeitüani, mücü 'ana pücamasiücücai hicüque, sepa Cacaüyari müpaü mütiyumaicai cuie canetüarievecacu cuxi.

8 Hicü miemetexi teva'aitüvamete hasuacua müpaü mepücatehetimaivavecai ni xevitü. Xüca müpaü metehetimanique, curuxisie mepüca'imieniqueyü Ti'aitame visi mü'ane.

9 Masi que müre'uxa,
Tita tevi mücatixeyave yühüxcü, mücati'enieve yunacacü,
Titacü mücatiyyu'iyaritüave tevi,
Müya 'aneneme Cacaüyari nivaruha'aritüirieni
Müme meminaqui'erie.

10 Müya 'aneneme Cacaüyari masiücüme canayeitüani, 'Yari yatatixeisitüacacu. Mücü 'Yari catinimaica naisarie que müti'ane, naitü que mütiyumate Cacaüyari.

11 Teüteri, que titata tevisie mieme yamütimate tevi que mütiyumate. Tevi 'yarieya hesiena müyeca canihücütüni tita müpaü mütimate. Yaxeicüata tevi 'asipücatimate Cacaüyari que mütiyumate. Cacaüyari 'Yarieya xeicüa müpaü catinimaica.

12 Tame 'uva cuiepa mieme 'iyari tepüca'uyeyesa. 'Yari Cacaüyarisüa mümieme püta tecaniuyeyeca, temütémaivave tita Cacaüyari mütatiumi.

13 Tita 'Yarisie mütimieme tetenivahecüasitüiyani müme 'Yari memuyeyesa. 'Ayumieme quepaucua temixata tita Cacaüyari mütatiumi, tepücatecuxata que temüte'u'üquitüarie teva'enietü müme teüteri vahepaü xeicüa memütémaivave. Yateticuxatani 'Yari que mütatı'üquitüa püta.

14 Tevi mücü 'Iyari müca'uyeyesa pücayuvaüriya mitanaqui'erienicü tita Cacaüyari 'Iyarieyasie mütimieme. Yacü xeicüa haineme cani'eriecamücü. Pücayuve yamüretimanicü, me 'Iyari 'ipareviecacu xeicüa caniyüvemücü mita'inüatacü que müti'ane tita 'Iyarisie mütimieme.

15 Que mü'ane mücü 'Iyari müyeyesa püta, nai catinita'inüatamücü, peru xevitü 'Iyari müca'uyeyesa hepaüna püca'ita'inüata que mü'ane müyeyesa.

16 Que müre'uxa, Quepaicü pütimate que müticu'eriva Ti'aitame, quepai pütita'üquitüani. Peru tame Cürisitupaü tefenicu'erivani.

3

Cacaüyarimatü que temüte'uximaya

1 Neri ne'ivama, 'ana nepücayuvecai nemütixecuxaxatüvanicü que nemütivacuxaxatüva müme 'Iyari memuyeyesa. Müme vai xeicüa memühüme, türi Cürisitusie memüteviya que nemütivacuxaxatüva, müpaü püta netinixecuxaxatüvacaitüni xeme.

2 Resi nenixemicuacaitüni, 'icuai nepücaxe'lumi, xemüca'iquemacai. Peru hicü cuxi xepüca'iquema,

3 vaisie xemüteviyacü cuxi. Mexi xeyumexütüa hipame vahepaüsita, mexi xeyucuitüve cuxi, cari vaisie xecateviya xeicüa, teüteri vahepaü xecateyüa.

4 Xevitü quepaucua müpaü maine, Nesü Papurusie necatiniviyani, xevitüta, Nesü 'Apuruxisie netiniviyani, cari teüteri xeicüa xecanihümetüni.

5 Mericüte, 'Apuruxitütü que titita. Papurutütü que netitita. Cacaüyari parevivametuma tecanihümetüni, tacümana yuri xeteniuta'erieni. Ti'aitame que mütatiumi taxexuime,

6 ne neniuca'eni, 'Apuruxi ni'ipanecaitüni. Peru Cacaüyari canihücütüni mitinetüa.

7 'Ayumieme 'esame tixaü pücatihücü, 'ipavame tixaü pücatihücü. 'Iya xeicüa mitinetüa tixaütü catinihücütüni Cacaüyaritütü.

8 Mecaniyuxevini 'esame 'ipavame. Yuxexütü yu'ivarica mecateni'ivacacuni que memütecumaüvacai.

9 Cacaüyarimatü tecateni'uximayaca. Xemerici Cacaüyari vasiyaya xecanihümetüni.

Mücü meta, Cacaüyari veviyaya xecanihümetüni.

10 Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü que münetiiumi, müpaü nepütitavevi tesariya quitüa mieme, qui vevivamete tiva'aitüvamepaü neyüanetü mütimaivepaü. Xevitü qui pütavevieni heimana. Yuxexütü mequeyucuerivayurieca que memüte'iveviva.

11 Tesariya quitüa mümieme 'apuve yuxevitü. Xevitü pücayuve tavari mitavevieni xeime. Qesusi Cürisitu canihücütüni tesariya 'amuve.

12 Hurucü püratacü tetexi visi mü'anecü xüca'utaquini heimana, cüyexicü 'üxacü müaxacü nusu,

13 yuxexuime vaveviya canihécüacamücü. Tucari 'aye'ayu hecüatü canayeimücü, tucari masiücütü que mürayani tai xuavecacu. Tai canita'inüatamücü yuxexuime vaveviya, 'aixüa que müti'anene.

14 Tita mütiutavevie xüca yuhayeva, 'ivevivame catini'ivacamücü.

15 Me xüca 'ütitani, 'ivevivame tinitatümayamücü. 'Ivevivame xeicüa canitaviceuimücü, peru que mü'ane taicü mutaviceuipaü catini'eriecamücü.

16 Xüari xeme müpaü xecatenimaica, Cacaüyari tuquieya xemühümezü haque Cacaüyari 'Iyarieya meyeca.

¹⁷ Tevi xüca 'ica'una Cacaüyari tuquieya, Cacaüyari canica'unamücü 'iya. Cacaüyari tuquieya canipasiaeca hesiena mieme. Xemeri xepühüme tuqui.

¹⁸ Xepücateyu'irüviyani. Xüca xevitü xeme timaiveme yu'erieca, temaivavemete que memüteyu'erie hicü miemetexi, 'asicatimaitü püta que'ayani, yuri timaivetü mayanicü.

¹⁹ Cuiepa memütama que memütemaivave, yacü xEICÜa haineme cani'erieca Cacaüyari. 'Ipaü catine'uca, Temaivavemete que memüteyuucamana, mücü yacatinivaviyani.

²⁰ Tavari 'ipaü catine'uca, Ti'aitame catinimaica niuqui que memütexüatüa temaivavemete, yacü xEICÜa niuqui memüxüatüacü catinimaica.

²¹ 'Ayumieme 'aixüa püca'ane ve'emete müvaxatanicü teüteri. Masi naitü xehesüa catinimiemetüni.

²² Sepa Papuru, sepa 'Apuruxi sepa Sepaxi, sepa cuie, sepa xemayenenieme, sepa xemucui, sepa hicü mieme xemütehexeiya, sepa 'uxa'atüni varie mieme xemütehexeiya, naitü xehesüa catinimiemetüni.

²³ Xemeta Cürisitusüa xecanimiemetetüni, Cürisituta Cacaüyarisüa canimiemetüni.

4

Nü'arisixi que memütehüritüariecai

¹ 'Ipaüta tequete'erivani tame, Cürisitu tupirisiximama que temütehüme, que temüte'uhüritüarie temihecüatanicü tita müti'aviesiecai Cacaüyari hepaüsita.

² Camüsü 'ena xüca hüritüarieca, caneuyeveca yamüticamienicü.

³ Peru xüca xeme xenesicu'ivaviyanique 'isücate vahepaü, xüca 'isücate memüteüteri xEICÜa menesicu'ivaviyanique, tixaü nepücan'e'iyaritüacaqueyu mücü. Ni necümana nepücan'e'ivaviyave.

⁴ Sepa 'asinemücatimate nehésie nemürahüpanicü, mücü xEICÜa heiserie nepücahexeiya.

⁵ Ti'aitame püta canihücütüni que mü'ane 'isücametütü munesicu'ivaviyani. 'Ayumieme xepüca'inüatani tucariyari ca'aye'vecacu cuxi, Ti'aitame 'acuxi canuavecacu. Mücü canihecüariviyamücü tita mütiuti'aviesie yüvipa. Masiücüme caneyeitüamücü que memüteyuriecu teüteri yu'iyarisie. 'Anaqueri yuxexitü 'aixüa mecatenicühüavarüvacuni, Cacaüyari que mütiavanaquisitüani.

⁶ Yanemütixehecüatüanicü ne'ivama, 'ayumieme necaninexatacütüni, 'Apuruxi necanixatacütünita, para xetasiha'erivatü xemeitimanicü 'icü'inüari, Que müre'uxa püca'anuyehaitürüveni, manuyüne, capa xevitü 'utahüsierienicü, xeimecü naqui'atü, xeime püta xani'erietü.

⁷ Camüsü quepaicü pe'anuyehaitürüveme pümasi'ayeitüa. Tita perexeiya pecatimiquievetü. Mericüte, xüca petiumiquieni, titayariri ve'eme peti'axata, pecaticumiquivame pe'axatatü.

⁸ Xemeri xüari xenihuxaca, naime xetehexeiyatü xenacüneri. Xecanaye'axüani te'aitamete xe'acüneca, xetasitave'erietü tame. Xüca yuricü te'aitamete xe'acüneque tüma, tametari xehamatü tete'aitatü temacünecü.

⁹ 'Ipaü netinicu'erivani, Cacaüyari pütasi'ucayasaxü tame nü'arisixi, 'imatüremete temühümetünicü, müme memanutaxüriya mecui'ivaque vahepaü temü'anenenicü. Te'ixüariyatü tecanacüne cuiepa memütama vahüxie, Cacaüyari tupirisiximama teüterita vahüxie.

¹⁰ Tame yacü te'utiyuaneme tecani'erivani Cürisitusie mieme, cari xeme püta xecatenimaivaveni Cürisitusie xeteviyatü. Tameri tepücatürücavi, cari xeme xecanitürücavini. 'Aixüa xecatenicuxaxasivani xeme, tame püta tenix-ani'erivani.

¹¹ Hicüque teneuhacacuicuni teneuharicuni tenimamaveni teniutiveiyani teneu'uvacetetüni.

¹² Tetenita'uxitüaca tamamacü tete'ivatü. 'Axa tetecühüavarüvatü, 'aixüa teputiyuane. Te'uveyarietü yatepüte'uca'eniva.

¹³ 'Axa me'utiyuanecacu tahepaüsita, tepüvanütüa. Cuiepa xasiyaripaü tecani'aneneni, naime temüxiquiyaripaü tecani'aneneni hicüque.

¹⁴ 'Ipaü neti'utüatü nepücaxeteviyasitüamücü. Masi nepüxenütüamücü nenivema xemühümeçü nemüxenaqui'eriecü.

¹⁵ Sepa tamamata miriyari xemüvarexeiyanique texe'üquitüvamate Cürisitusie xeteviyacacu, yumüireme xepücavarexeiya yuquemasi. Cürisitu Quesusisie netiviyatü, niuqui 'aixüa manuyüne neticuxatatü, necanixe'utinüivitüani.

¹⁶ 'Ayumieme vaüriyarica necanixepitüaca, xenesi'üquetü xequenacüni.

¹⁷ Müpaü xemütecahunicü, 'ayumieme xehesüa nepeitanü'a Timuteu. Mücüta caninenivetüni, neninaqui'erieca, yacatinicamiene Ti'aitamesie tiviyatü. Mücü canixe'aye'eritüamücü que nemütüiyeica Cürisitu Quesusisie netiviyatü, yaxaicüa que nemütü'üquita naisarie memeyutixexeüriva vah-esüa.

¹⁸ Hipatü vaniu mecaniutihüsierieni, xehesüa necaheta'ame me'erietü.

¹⁹ Neri cuitüva necaneta'amücü xehesüa, xüca müpaü tinaqueni Ti'aitame. 'Ana nepüretimani que memütetürücavi müme müpaü memütehüsierietüca, sepa que memütecuxata.

²⁰ Cacaüyari ti'aitametücacu, pücaheuyevese vaüca müticuxatanicü. Mücü ti'aitametücacu, türücarिया puxuave püta.

²¹ Que tixenaque. Xehesüa netita'ani nexetavayatü. Nepeta'ani nusu nexenaqui'erietü neca'ane'eriyatü 'acu.

5

Que mütiuta'inüasie xevitü mürucuyanecai

¹ Cari müpaü catinicumiuvani, quename xeniu, xevitü xeme 'icumaüva que mü'ane mücayü'üya. Que memücateyurie nuivarite, yacatiniyurieneni 'iya 'icumaüvatü. Yuteivari xeniu caniutivitüni.

² Cari xeme xepühüsierietüca. Caneuyeveca masi xemutisuananicü, yusata xemenuyenü'anicü müya mütiyuriene.

³ Nesü sepa nevaiyarisie teva nemuyeica, netininemaica xehesüa nemuye-icanipaü.

⁴ 'Ipaü xequeteneuyuri Ti'aitame Quesusi xehüavetü. Xequeneuyucuxeürie, netä xehamatü ne'uyeicacacu yacütütü. Tati'aitüvame Quesusi xetürücayacacu,

⁵ xequeneyetua que mü'ane müya mü'ane, Cauyumarie mica'unacü vaiyarieya, 'iyarieya püta mütaviceisitüarienicü 'iya tucarisie quepaucua munuani Ti'aitame.

⁶ Ve'emete que xemüteyuxata, mücü 'aixüa püca'ane. Müpaü xecatemate, 'esipemecü pa naitü caniutacuxaniriyarieni ticuxanariyamecü.

⁷ Xequeneyu'itieca ticuxanariyame müye'i mumavenicü, 'axa que xemüteyuriecai. Pa mühecuca püta xequenacüni, xemü'itiyatücanicü yaxaicüa mücü 'ixüararipa que memüte'l'itiva pa cuxaxanime, cacuxaxanime xaicüa

memütēcuanicü püta. Mücü 'ixüararipa muxasi türixi que memüte'ucuicuiva, teüteri meteha'erivacacu Cacaüyari que müttivaruhayevaxü vateüterima, hicüta yaxaicüa mavariyari 'ari caniumierieni Cürisitütütü.

⁸ 'Ayumieme tame temü'ixüaramete yacütütü, ye'imecü cuxaxanimecü tepücayüaca, 'axa 'aneneme tehexeyatü 'axa teteyurietü. Masi cacux-axanitü que mütcuaiva 'ixüararipa, tameta 'aixüa tequetehecüasieca, yuri teque'utiyaneni.

⁹ Müpaü netinixe'u'utüirieni xeime xapasie, xemücvanücacü rucusixi ne'utaitü.

¹⁰ Nesü nepücvaxatacai 'ena cuiepa memürucusixi, müme naime memütehiv'e'erie yuhesie mieme, memütenavaya, mümeta tetexi memüvarayexeiya. Müme yemecü xüca xecavanücaque, caneuvevecaqueyu masi cuiepa xemücvayuhayevacü, xemanuyecü necü püta.

¹¹ 'Ipaü necanaineni hicü, que nemütixe'u'utüiri 'ana, ta'iva yuxatatü xüca rucuyaneni, xüca naime tihive'erieca yuhesie mieme, xüca tetexi varayexeyani, xüca 'axa 'utaineni hipame vahepaüsita, xüca taveneni, xüca tinavayani, müpaü nepaine, müpaü 'aneme xepücanüca, ni hamatüana xepücatecuaca.

¹² Careuyevese 'acu xemüva'inüatanicü yuhesüa miemete. Queri ruyevecaqueyu nemüvata'inüatanicü tacua miemete,

¹³ Cacaüyari püta mü'isücamecü müvacu'ivaviyacü. Peru yusata xeque-nanuyenü'a xeme que mü'ane 'axa mütiyuriene.

6

Que müttivarutahüavixü, que memüteyuxanetacai 'isücate yuri memücate'erie vahüxie

¹ Xevitü xeme xüca 'ixanetamücüni yu'ivatüme, queri tiyumaica menuhanacü 'isücate yuri memücate'erie vahüxie, Cacaüyari teüterimama vahüxie püta cayuvaüriyatü.

² Müpaü xecatamate, Cacaüyari teüterimama 'isücate tenacünicuni cuiepa memütama tevati'ivaviyaque. Xücasü xeme xehümetüni xemüva'inüatani cuiepa memütama, titayari xecateyüvave xemüte'inüatanicü 'esitipeme hepaüsita.

³ Müpaü xecatamate, tame tepüvata'inüatani Cacaüyari tupirisiximama. Pini hepaüsita titayari xecateyüvave masi yemecü.

⁴ Me xücarı pini hepaüsita xeyuxanetani, titayari xetevarayasa 'isücate memücamariva memüuyexexeu'iriva vasata memüva'enienicü.

⁵ Nexeteviyasitüanique 'ipaü netinicuxatani. Ni xevitü 'acatiyeica xesata timaivetü, yüvetü müti'inüatanicü 'ivamama que memüteyuxaneta.

⁶ Masisü yu'ivamatü xepüyuxaneta, müya xeteyurietü müme yuri memücate'erie vahüxie.

⁷ Masiri mexi xeyuxaneta, yemecü xeniyutexieca xemaye'axüanicü. Titayari masi xecatevapitüaca hipame, 'axa memüxeyurienicü, titayari masi xecateyutauni xemünavaiyarienicü.

⁸ Peru xeme püta 'axa xecaniyuyurieni. Xecaniyunavatüveni yu'ivamatü.

⁹ Müpaü xecatamate, müme 'axa memüteyurie vahesie pücatinaqueni memaye'axüanicü Cacaüyari tiva'aitüvame mayanicü. Xepücateyu'irüviyaniri. Xüca 'icumaüvani que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, tetexi xüca varayexeyani, xüca 'icumaüvani xeime 'üyaya cünaya, xüca 'uquitütü 'ucari vahepaü yüaneni, 'uquitütü xüca 'icumaüvani xeime 'uqui,

10 xüca tinavayani, xüca naime tihive'erieca yuhesie mieme, xüca taveneniri, xüca 'axa 'utaineni hipame vahepaüsita, xüca ticumaüvani hipame tivapini, hesiena pücatinaqueni maye'anicü, Cacaüyari ti'aitüvame mayanicü.

11 Müpaü xe'anenetü xecanihümetücaitüni hipatü. Perusü hicürixüa xecani'itüyani masi. Xecaniupasieni Cacaüyarisie mieme. Heiserie xecaniupitüarieni, Ti'aitame Quesusi Cürisitusüa xemiemetetütü, tacacaüyari 'iyariyasie xeteviyatü.

Yuvaiyarisie xe'u'uvatü, visi ticuxaxasivame xequenayeitüa Cacaüyari

12 Heiserie necanexeiyani nai nemütiyurienenicü, que pemaine. Xasunicü, peru nai netiyurienetü nepücapareviyani. Que pemaine, heiserie nepexeyia nai nemütiyurienenicü, peru nepücanevaüriya tixaütü heiserie mexeyianicü nehapaüsita.

13 'Icuai rayuriepa catini'ayumiemetüni, rayuriepa 'icuaisie catini'ayumiemetünita, que pemaine. Hü, peru Cacaüyari 'uxa'atüni varie canitaxütüamücü rayuriepa 'icuaime. Peru ravaiyari para micumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, mücücü püca'ayumieme. Ti'aitamesie mieme püta catini'ayumiemetüni, Ti'aitame tavaiyarisie mieme catini'ayumiemetünita.

14 Cacaüyari canenucuquetüani Ti'aitame. Catananucu'uitüamücü tameta yütürücariyacü.

15 Müpaü xecatemate, xevaiyari Cürisitu mamateya 'ücateya canihücütüni. Mericüte, tita Cürisitu vaiyarieyasie mütimieme, ne que netinavairieni Cürisitu, para 'uca tuminicü muyuvitünüa pinieya mürayanicü. Pücatixaü yemecü.

16 Müpaü xecatemate, que mü'ane 'uca tuminicü muyuvitünüasie mütiyiya, yuhamatü xei vaiyari mecanacücani meyuxevitü. Que maine 'utüaricayari, Yuhutatü xei vaiyari mecanacücani meyuxevitü.

17 Masi que mü'ane Ti'aitamesie mütiyiya, yuhamatü xei 'iyariyari mecanacücani meyuxevitü.

18 Xequeneyuta'una capa xe'imayüanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna. Naime 'axa que mütiyuriene tevi, pücayusevixima yuvaiyarisie, peraine. Pücatixaü, masi que mü'ane micumaüva que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, mücü püyusevixima yuvaiyarisie.

19 Müpaü xecatemate, xevaiyari tuqui canihücütüni 'Yari Mütiyupatasie mieme, xehesie müyecacü. Cacaüyari canixepitüaca mücü 'Yari. Xeme yücümana xepücayucusiyarima.

20 Xevitü püta 'uyutuacu xepunanaiya. 'Ayumieme yuvaiyarisie visi ticuxaxasivame xequenayeitüa Cacaüyari, yu'iyarisie meta, Cacaüyari mücusiyariyacü.

7

Müme memüneneüque memüviqi vahepaüsita

1 Nepütixetaxatüaniqueyu yuxapasie que xemünete'uta'ivaviyaxü. 'Aixüa cani'aneni xüca 'uqui 'uca cacumaüvani.

2 Peru rucusixi memüyumüirecü, 'uquisi yuxexuitü yü'üitama mequevarexiyani, 'ucarita yuxexuitü yücünama mequevarexiyani.

3 'Uqui que'ipitüaca yü'üya que müreuyevese, yaxecüata 'uca quetipitüaca yücüna.

4'Uca heiserie pūcahexeiyā yuvaiyari hepaūsita, cūnaya pūta heiserie canexeyani. Yaxeicūata 'uqui heiserie pūcahexeiyā yuvaiyari hepaūsita, 'ūyaya pūta heiserie canexeyani.

5 Xepūcatehayeva xeyucumaūvatū, me xeyu'enietū 'esiva xEICūa xūca yaxeteheutevini, neneviericū xemū'ayumiemetetūnicū, tavari xeyuxevitū xe'acūneque, capa Cauyumarie xe'uta'inūatacū, capa xecayūvavenicū xemūteyu'aitūacacū.

6 'Ipaū nepaine xemūtemaicacū que xemūte'upitūarie. Netixe'aitūatū nepūcahaine.

7 Mūpaū pūnetinaqueni queyu, xūca yunaitū teūteri nehepaū me'anenique. Masisū Cacaūyari 'aixūa tiuca'iyaritū yūcū catinivapitūaca yuxexuime, xeime 'ipaū, xeimeta mūpaū.

8 'Ipaū netinivarutahūave mūme memūcaneneūque memūcaviqui, viyurasixi meta. 'Aixūa caniyūmūcū xūca nehepaū me'anenetū meyhayeva.

9 Me xūca mūpaū mecayūvaveni, meque'utineneūque meque'utiviqieni. Mecuxi queneūqueni, mecuxi queviequēca, capa 'utatanicū.

10 Peru mūme memūneneūque memūviqī, mūpaū netiniva'aitūaca, masi ne pūcatixā, Ti'aitame pūta mūpaū tinivaruta'aitūani, 'uca yūcūna pūcacu'eirieni.

11 Me xūca 'icu'eirieni, neuyevēca caviquietū mūyuhayevacū, ya neuyevēca hutarieca munuanicū yūcūnasūa. 'Uquita yū'ūya pūcacu'eirieni.

12 Hipameri mūpaū netinivarutahūave, Ti'aitame 'asimūca'utayūcū 'icū hepaūsita, xevitū ta'ivatūtū yū'ūya xūca 'avitūcūni yuri cati'eriecame, xūca 'ūyaya yuvaūriyani hamatūana mucanicū, mūcū pūca'icu'eirieni yū'ūya.

13 'Uca meta yūcūna xūca hexeiyani yuri cati'eriecame, xūca cūnaya yuvaūriyani hamatūana mucanicū, mūcū pūca'icu'eirieni yūcūna.

14 'Uqui yuri mūcati'erie canipasieca yū'ūyasie tiviyatū. 'Uca yuri mūcati'erieta canipasieca ta'ivasie tiviyatū. Mesū xūca mūpaū ca'anenique, xenivēma mēpūca'itiyatūcanique, peru mūpaū mū'anecū, mecanipasieca Cacaūyarisie miemecū.

15 Peru que mū'ane yuri mūcati'erie xūca 'i'eirimūcūni yuri ti'eriecame, mecuxi queheyani. Pūcaheuyevēse ta'iva 'uquitūtū 'ucatūtū hesiena tiviyatū mūyuhayevacū xūca mūpaū 'aneni. Cacaūyari que mūtatiuta'ini, cataniuta'inieni hesiena temūteviyanicū tēca'uximatūarietū ta'iyarisie.

16 'Uca queri petimate, xūca pe'itavicueisitūani 'acūna. 'Uquita que petimate xūca pe'itavicueisitūani 'a'ūya.

17 Mūcū xEICūari, Ti'aitame que mūtivarupitūa yuxexuime, que me'anenetū 'amemu'uvacai yuxexuitū quepauca Cacaūyari mūvaruta'ini, mūpaū me'anenetū meque'u'uvani. 'Ipaū netiniva'aitūaca yunaitū memeyutixexeūri va naisarie.

18 Huriyusixi vaxitequiyacū 'inūasietū xūca 'uta'inierieni, pūcaheyeitūani va'inūari. Ca'inūasietū vaxitequiyacū xūca 'uta'inierieni, pūcayū'aitani mū'inūaritūarienicū.

19 Sepa mu'inūasie, sepa mūca'u'inūasie, xūca yaticamieni que mūti'aita Cacaūyari, mūcū xEICūa caneuyevēca.

20 Yuxexuitū que me'anenetū memuta'inierie, mūpaū meteyurietū mequeyuhayeva.

21 Vaūriyārica peti'uximayacai quepauca pemuta'inierie. Sepasū pepūca'a'iyaritūaca mūcūcū. Me xūca peyūveni pemūxūnecū, 'aixūa caniyūmūcū masi.

22 Que mü'ane muta'inierie Ti'aitamesie mütiviyanicü, vaüriyarica ti'uximayatame hücütütü, xünariecame nayani Ti'aitamesie mieme. Müpaüta yaxeicüa, que mü'ane muta'inierie xünitü, 'iya Cürisitusie mieme catini'uximayatametüni.

23 Xevitü 'uyutuacu xepunanaiya. Te'uximayatametetütü xepüca'acüne teüteri vahesie mieme.

24 Yuxexuitü que me'ananetü memuta'inierie, müpaü meteyurietü mequeyuhayevea Cacatüyarisie meteviyatü. Müpaü nepaine ne'ivama.

25 Müme memücaxuriquitüca vahepaüsita tixaü nepücarexeiya Ti'aitame yatiu'aitacu. Peru que nemüticu'eriva netinixetaxatüani müpaü netimaitü, Ti'aitame caneninenimayaca neniugu müseüyenicü.

26 'Ayumieme 'ipaü 'aixüa 'aneme neni'erieca hicü temü'uximatüariecü, 'aixüa cani'aneni xüca tevi yuhayevea que müti'ane.

27 'Uca petiuvitütüarie 'acu. Mericüte, pepüaticuvauneni pemü'axünacü. 'Uca petimave 'acu. Pepüca'icuvauni 'uca.

28 Me xüca peneüqueni, 'aixüa cani'aneni, 'axa petiuyurieme pepüca'a'erieca. 'Üimari mücaxuriqui xüca 'utiviquieni, 'aixüa cani'aneni, 'axa tiuyurieme pücayu'erieca. Mücü xecicüa, müme memüvitütüarie mecani'uximatüariecuni mexi yuvaiyarisie me'u'ua. Ne masi nepünaqui'acaqueyu xüca xeca'uximatüariecaque.

29 'Ipaü nepaine ne'ivama, tucari canaye'aximeniri. Mexicuxi, müme memüvaravitücü yü'ütama, yaxeicüa müme memücavaravitücü vahepaü meque'aneneni,

30 mümeta memutisuana müme memüca'utisuana vahepaü meque'aneneni, mümeta memüyutemamavie müme memücayutemamavie vahepaü meque'aneneni, müme memütenanetüve, müme memüca'atüiyarievave vahepaü meque'aneneni,

31 müme memi'usarüva 'ena cuiepa timieme, yaxeicüa müme memüca'i'usarüva vahepaü meque'aneneni. 'Icü cuie que mü'ane 'epücareutere.

32 Pünesinaque xemücayu'iyaritäcacü vaüca xeteha'erivatü. Que mü'ane mücareca'üya, Ti'aitamesie timiemecü niyu'iyaritäaca, que mütinaqui'asitüani Ti'aitame.

33 Que mü'ane müreca'üya cuiepa timiemecü niyu'iyaritäaca, que mütinaqui'asitüani yü'üya.

34 Hutamecü müpaü tinimaica. 'Uca mücarecacüna mücaxuriqui meta niyu'iyaritäaca Ti'aitamesie timiemecü, hesiena mieme müpasienicü yu-vaiyarisie yu'iyarisie. Que mü'ane müreca'üna niyu'iyaritäaca cuiepa timiemecü, que mütinaqui'asitüani yücüna.

35 'Ipaü netinixatani xemüparevianicü. Nexeviniyamütü nepüca'utaine. 'Aixüa 'anemecü xemümasiücünicü que müreyeveve neputaine, Ti'aitamesie mieme xemü'ayumiemetetünicü xecacuhapanietüvetü.

36 Me xüca 'üimari hexeiyani mücaxuriqui, 'aixüa que mücati'ane 'iyurieme xüca yu'erieca, xüca 'e'uteviniri, xüca reuyeveca müpaü mü'anenicü, que mütinaque yaquetiuyurieni. 'Aixüa caniyümücü, meque'utineneüque, 'axa mete'yurieme mepücayu'erieca.

37 Que mü'ane müseire yu'iyarisie, tixaü careyehüatü, yünü'avetü que mütiyumate, xüca yu'iyarisie müpaü tiyumaica mi'üvianicü caxuriquime que mü'ane hesüana mümieme, 'aixüa catiniyuriemücü.

³⁸ 'Ayumieme que mü'ane mivütütüa 'uimari mücaxuriqui hesüana mümieme, mücü 'aixüa catiniyuriemücü, que mü'ane müca'ivütütüa masi 'aixüa catiniyuriemücü.

³⁹ Caneuyeveca 'uca yücünasie mütiviyanicü mexi 'ayeyuri 'uqui. Xüca cünaya 'umüni, canixünariemücü. Caniyüvemücü mütiviquienicü que mütinaque, peru Ti'aitamesie tiviyatü xeicüa canitivitümücü.

⁴⁰ Ne que nemüticu'eriva, caniyutemaviecamücü masi xüca müpaü 'anetü yuhayeva. Müpaüta netinicu'erivani, neta Cacaüyari 'Iyarieya nepexeyia.

8

Tita tetexi memütemaviyari hepaüsita

¹ Tita cacaüyarixi memütemaviyari hepaüsita netinixetaxatüaniquyeu. 'Ipaü tetenimaica, quename tanaitü tetemate que temütecü'eriva. Peru yatetemaitü que temütecü'eriva, mücücü tecanihüsieriecuni xeicüa. Tetetacanaqui'erietü püta tecaniseiriyariecuni masi.

² Tixaütü timaiveme xüca yu'erieca, 'acuxi 'asipücatimaive que müreyeveve yamütimaicacü.

³ Masi xüca 'inaqui'erieca Cacaüyari, Cacaüyari canimaicamücü müya mü'ane.

⁴ Mericüte, 'icuai hepaüsita cacaüyarixi que memütemaviyari, müpaü tepütemate, tete pücaxuave cuiempa yuri mücacaüyari, xevitü pücaxuave ca-cayaritütü. 'Iya yuxevitü 'acaniiveni xeicüa cacaüyaritütü.

⁵ Peru sepa 'amemu'uva müme cacaüyarixi memüte'umamativa taheima cuiempa, cacaüyarixi que memüteyumüire, te'aitamete que memüteyumüire,

⁶ masi tame que temütemate, Cacaüyari caniyuxevini ta'uquiyaritütü. Naitü hesiena canayeneicani, tame hesiena mieme tecani'ayumiemetetüni. Ti'aitameta caniyuxevini Qesusi Cürisitu hücutütü. Naitü tiniunetüarieni 'iya 'inetüacu, tameta teniunexüani 'iya tasi'unetüacu.

⁷ Peru yunaitü 'ipaü mepücatemate. Hipatü 'acuxi mecacani-varatümaiayaveni, mevamaive'erietü memanucuneniere. Müme quepaucua memicua'a tete mavarieya, mücü cacaüyari mecana'erivani. Müpaü metecu'erivatü mecaniyuseviximaca yu'iyarisie, memücaseseüye que memüteyumatecü.

⁸ Mericüte, ta'icuai pücatasi'aye'atüani Cacaüyarisüa. Sepa temüca'icua'a, yax-eicüa tixaü tepücateheuyehüva. Mesü, sepa temicua'a, mücücü tepücapareviya.

⁹ Xequeneyucuerivayurieca, capa xevartuquetamüracü müme memücaseseüye, xetecatü heiserie que xemütehhexeia.

¹⁰ 'Ecü müpaü xeniu pemütimate, xüca caseüyetü masixeiyani mana petic-uacame xeime cacaüyari tuquieyasie, que mütiyumate catiuvauiriyarieni mitic-uanicü tita mütimaviyari mücü cacaüyari.

¹¹ 'Iya mücasesüye canitatümaiariemücü masi, 'ecü müpaü pemütimatecü, sepa mü'a'iva, sepa Cürisitu hesiena mieme mumü.

¹² Müpaü 'axa xevayurietü yu'ivama, xevatavayatü müme que memüteyumate, 'axa xecaniyurieca Cürisitu.

¹³ 'Ayumieme xüca 'icuaicü 'utiquetamüre ne'iva, mecuxi nemüca'iticuani vai neheyemecü, capa ne'itiquetamüracü ne'iva.

9

Nü'aritätü heiserie que mürexeyacai

1 Camüsü necatinenü'ave ne. Necatinü'ariecame 'acu. Quesusi necatiuxei Tati'aitüvame. Xeme xecatehüme tita mütiutixuaverixü neticumauvacacu ne, Ti'aitamesie netiviyatü.

2 Sepa hipatü nü'ariecame memücanesi'eriecaque, xeme xecanenimaica nü'ari que nemütihücü. Ne'inüari xecanihümetüni, xecümana catinimasiücünü nü'ari que nemütihücü Ti'aitamesie netiviyatü.

3 'Ipaü nepaine ne'utaniütü nehiesie mieme, neva'eiyatü müme memünesixaneta.

4 Camüsü, heiserie tecatehexeiyä temütemiquienicü para temütecuanicü temüte'ienicü.

5 Heiserie tecatehexeiyä ta'ütama temüvaravitücünicü ta'ütüma, 'ivamarixi mehümetüme, que memüteyurie hipatü nü'arisixi, Ti'aitame 'ivamama que memütevaravitücü, Sepaxita que mütiyuriene.

6 Ne xEICÜA Verunave xEICÜA xÜARI müpaü tepücatepitüarie, temütehayevacü tete'ivatü.

7 Tamüsü, quepaicü cuya payani yuxaüta tiyupitüatü. Quepaicü haraveri muca'teüta pücaticuani 'icuaxiyari. Quepaicü va'üviyatü muxasi, varesiyari ca'anü'ieni.

8 Tevipaü xEICÜA que neticuxata, 'ipaü ne'utaitü. 'Inüari niuquiyari yaxEICÜA caraine 'acu.

9 Müpaü catine'uca Muisexi 'inüarieyasie, Pepüca'isurihüani puixi quepauca mitiquesina türicu mütihenarienicü. Puixisixi vahütü xEICÜA que ticuxata Cacaüyari.

10 Masi tahesie mieme caticuxata. Tahesie mieme yemecü müpaü püraca'utüarie, meuyevesecü cuiesaname mücuiesananenicü yuri ti'erietü mexi ta'icueva, 'uvameta müti'unicü yuri ti'erietü quename 'icuaxiyari hexEiyatü 'ayani.

11 Tame 'iyarisie timieme tecaniuca'eni xehesüa. 'Aixüa catiyüni vaisie timieme xüca te'uca'isanani yaxetatemicuacacu.

12 Hipame xecanivapitüaca heiserie memexeiyanicü xehepaüsita. Tame masi yemecü heiserie fecatehexeiyä temütemiquienicü.

Peru sepa heiserie temexeiyä mücücü, müpaü tepücayä. Naime tepütenevie masi, temüca'inenacacü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita.

13 Müpaü xecatamate, müme tuquita memüte'uximaya, müme tuquita mieme nepütECA'a. Müme müratimavatüre memü'ayumiemete, mavaripa mieme meteniuhapanani.

14 Ti'aitame yaxEICÜA tinivaruta'aitüani müme niuqui 'aixüa manuyüne memücuxata, müme memüte'ivanicü yametcuxatatü.

15 Ne xEICÜA nepücanevaüriya müpaü nemütiyurienicü. Que nemütü'utüa meta, müpaü nepüca'utaine yanemütimiquienicü. Mecuxi nemümüniqueyu masi. Xevitü yacü ne'utaineme pücanesi'ayeitüani, 'aixüa que nemüticuxata nehepaüsita.

16 Sepa niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata, masi mücücü nepüca'yüve 'aixüa nemüticuxatanicü nehepaüsita. Vaüriyarica masi netinicuxatani. Xüa 'ui, que nemütinemaicaqueyu, xüca niuqui 'aixüa manuyüne necacuxatanique.

17 Xüca nenevaüriyanique müpaü nemütiyurienicü, nepüti'ivaniqueyu. Masi nepuviyarie hüritüaricacü, sepa nemücanevaüriyanique.

18 Querite neti'ivani 'acu. Niuqui 'aixüa manuyüne xüca necuxatani necatinecuematüatü, mücü canine'ivaricatüni. Netinicuxatamücünü

yanecatiyurienetü heiserie que nemürexeiya, niuqui 'aixüa manuyüne nexatatü.

¹⁹ Sepa nemünenü'ave, yunaima vahesie mieme vaüriyarica neti'uximayatatu nepaneyeitüva, yumüireme masi nemüvarahapanacü.

²⁰ Huriyusixi nevacuxaxatüvatü, nepünehuriyuta, nemüvarahapanacü Huriyusixi. Müme 'inüari niuquiyarisie mepüteviya, 'ayumieme vahepaü ne'aretü nepaneyeitüva nemüvarahapanacü müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya, sepa va'inüarisie nemücativiya ne.

²¹ Nuivarite meta mücü 'inüari niuquiyari memümamave nevacuxaxatüvatü, vahepaü ne'aretü nepaneyeitüva, nemüvarahapanacü müme 'inüari niuquiyari memümamave, sepa Cacaüyari hüxie 'inüari nemücamave ne, Cürisitu 'inüarieya nehexeiyatü.

²² Müme memücaseseüye nevacuxaxatüvatü, necaseüyetü nepaneyeitüva, nemüvarahapanacü müme memücaseseüye. Yunaima nevacuxaxatüvatü, naime nenaneyeitüvani xüca 'acu naimecü nevatavicueisitüani hipame.

²³ 'Ipaü naime yanecatiniyurieneni niuqui 'aixüa manuyünesie mieme, neta nehiesie mieme mütinäquenicü que maine niuquiyari.

²⁴ Müpaü xecatamate, müme parecu memüte'unanausa, yunaitü metanausame, xevitü xeicüa heixeyatü nayeimücü 'ivaricasie mieme. Yaxeicüata xeme, xequeteneunanausani para xeheixeyatü xemacünecü.

²⁵ Yunaitü parecu memüte'unanausa mecateniyu'aitüaca naimecü. Müpaü metenyurieca müme muma mütxainive memühuritüarienicü. Tame masi muma mücatixainive tecanihuritüarienicü.

²⁶ Nesietü que nemütiananausa, 'aixüa necatinimaica que nemütimie. Que nemütinemiene, 'eca nepücucuvaxüaxime.

²⁷ Masi nevaiyari nepücuvaya. Nepünemaxiuta capa ne'utixani'erivacü ne, netivacuxaxatüvame hipame.

10

Que mütivacu'imaiyacai capa tetexi mevarayexeyanicü

¹ Yaxeicüa ne'ivama, neuyeveca müpaü xemütemaicacü, tatevarima yunaitü mücü haivitüritüa quepaucua mem'uvcacai, yunaitü mana haramarasie quepaucua memanucü,

² yunaitü müme yacütütü Muisexisie meteviyatü meniucal'üyarieni haivitürisie haramarasie.

³ Yunaitü 'axeicüa 'iyarisie mieme metenicuacaitüni,

⁴ yunaitü 'axeicüa 'iyarisie mieme meteniharecaitüni. 'Iyarisie mieme tete müvaruveiyacai, mücü nivaharitüacaitüni. Mücü tete Cürisitu canihücütücaitüni.

⁵ Sepanetü, Cacaüyari pücanaqui'acai yumüireme vahepaüsita. Macumavesie mecaniutixürüyaniri vacaxarite.

⁶ Mericüsü, mücü 'inüari caniyüüni tahesie mieme, capa te'ihive'eriecacü tita 'axa müti'anene, müme memüteyucahive'eriecaipaü.

⁷ Yaxeicüa tetexi xevarayexeyatü xepüca'acüne, hipame müme vahepaü. Müpaü catine'uca, Teüteri meniucayaxixüani memütecuanicü memüte'ienicü, 'arique menanucu'uni memüteneitüvenicü.

⁸ Yaxeicüata, que mü'ane mücata'üya mücatacüna tepücavacumaüvani, hipatü müme que memüte'uyuri. Mevarucumayüaca, meniucuni xei tucarisie, xei teviyari heimana haica miriyari meyupaümetü müme.

⁹ Mücü meta, tepücate'i'uxitüaca Ti'aitame te'i'isipatüvetü, hipatü müme que memüte'uyuri. Me'i'isipaca, cuterixi vacü meniutatümaiarieni müme.

¹⁰ Múcü meta, xepücaniuquixieca, yaxeixüa hipatü müme que memüte'uyuri. Me'uniquixiecu, ti'uname nivaruca'una müme.

¹¹ Mericüte, que memu'itüarie müme, 'inüari caniuuyüni. Yacati-naca'utüarieni que mütiuyü, temü'imaiyarienicü tame, tucari manucatüa maye'acü, taparetü 'ate'u'uvacacu tame.

¹² 'Ayumieme que mü'ane 'a'uveme müyu'erie, múcü queyü'üviyani capa 'acavenicü.

¹³ Teüteri que memüte'isiparie xeixüa xecateni'isiparieca xeme. Cacaüyari masi yacatinicamiene que maine. Múcü pücaxepitüani xemü'isiparienicü que xemücateyüvave. Xe'isipariecacu masi canixepitüamücü que xemüvicuecacü, xepitüatü xemüyüvavenicü xete'uca'enivatü.

¹⁴ 'Ayumieme nenaqui'erima, xequeneyuta'una capa tetexi xevarayex-eiyanicü.

¹⁵ Temaivavemete nemütivacuxaxatüvapaü, müpaü necatinixecuxaxatüvani xeme. Yücümana xequeneu'inüata tita nemüraine.

¹⁶ Tecüxi hepaüsita quepaucua 'aixüa temutiyuane Cacaüyari hepaüsita, múcü tecüxicü tecatetaxevi Cürisimatü, yuxuriya que mütiutayeyuri. Pa quepaucua temititara, múcü pacü tecatetaxevi Cürisimatü, yuvaiyarisie que mütiümierie.

¹⁷ Múcü pa que mütiyuxevi, tameta tamüiretü xei vaiyari tecanühümetüni. Tanaitü 'axeixüa tenitüapanani xei payarisie mieme.

¹⁸ Múcü meta, müme 'Ixaheri nuivarieyasie memütinunuiya xequeni-vara'erivani. Müme mavari memütecua'a, mecateyuxevi müratimavatüre miemematü.

¹⁹ Mericüte, quesü nehainericü. Tita tete mütimaviyari tixaütü mütiühücücü neraine. Tete cacaüyariyari tixaütü mütiühücücü neraine.

²⁰ Masisüari 'ipaü nenaineni, tita memütemava nuivarite, cacaüyarixi 'axa memü'anene vahesie mieme mecatenimavani, que mü'ane yuri ca-caüyari mücahücüsie mieme. Pücanesinaque xemüyutaxevirecü cacaüyarixi 'axa memü'anene vahamatü.

²¹ Xepücayüvave Ti'aitame tecüxieyasie mieme xemanu'ieni, mexi xe'enuye'e cacaüyarixi 'axa memü'anene vatecüsise mieme. Xepücayüvave Ti'aitame 'icuaiya xemütecuaani, mexi xetecua'a cacaüyarixi 'axa memü'anene va'icuai.

²² Me, tete'ihaxütüani Ti'aitame. Que tetetürücavi tame, Ti'aitame tahepaü catitürücaüyecacu.

Nai xequeteneyurieca Cacaüyari visi müticuxaxasivanicü

²³ Que pemaine, heiserie tecanexeiyani nai temüteyurienicü, peru nai teteyurietü tepücapareviyani. Heiserie tecanexeiyani nai temüteyurienicü 'acu, peru nai teteyurietü tepücaseiriyarieni.

²⁴ Mecuxi yuxexütü mepücatecuvauni yuxaüta 'aixüa memü'itüarienicü. Mequetecuvauni hipatü püta 'aixüa memü'itüarienicü.

²⁵ Naitü mütituiya quiecarü hixüapa, múcü xequetenecuaca, tixaü xecayu'iyaritüatü que xemüteyumate.

²⁶ Cuie Ti'aitame pinieya catinühücütüni, naitü cuiepa mütiyuave catinip-iniyatüni.

²⁷ Peru xevitü yuri cati'erietü xüca xe'uta'inieni xemütecuanicü quiena, xüca xeyuvaüriyani xemuhücü, nai que xemütemiquieni xequeteneuticua'i, tixaü xecayu'iyaritüatü que xemüteyumate.

28 Peru xevitü xüca müpaü tixe'utahüaveque, 'Icü tete mavarieya canihücütüni, 'utaitü, mecuxi xepüca'iticuaniqueyu, xehe'erivatü que mü'ane yamütxe'utahecüatüa, xehe'erivatü que mütiyumate, capa yu'iyarütüanicü.

29 Que xemüteyumate xeme, 'asinepücahaine. 'Iya püta que mütiyumate nepaine.

Merücüte, peru 'aixüa que tiyüni, xüca nenenü'avetü nexani'erivani, xevitü müyu'iyarütüacü que mütiyumate.

30 Xüca ne'iticuani pamüpariyusi ne'ipitüatü Cacaüyari, titayariri 'axa neticühüavarüva ne'icuatü, hepaüsitanana pamüpariyusi nemipitüacü Cacaüyari.

31 Mericüsü, sepa xemütteca'a, sepa xemüte'ie, sepa tita xemüteyurie, nai xequeteneyurieca Cacaüyari visi müticuxaxasivanicü.

32 Xepücavati'ücamüraxüani Huriyusixi, müme memücahuriyusixi meta, müme meta memeyutixexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

33 Naimecü necatiniyurieneni memüparevianicü yunaitü. 'Aixüa nemü'itüarienicü ne, mücücü nepücayüane. Yümüretü 'aixüa memü'itüarienicü püta necaniyüaneni, memütaviceisitüarienicü müme.

11

1 Xenesi'üquetü xequenacüni, neta que nemütü'üque Cürisitu.

'Ucari que memüte'umucuresi

2 'Aixüa nepaine xehepaüsita xemünesiha'erivacü naimecü, yaxemüttecahucü yeiyarisie que nemütixeyetüiri.

3 Peru neuyeveca müpaü xemütemaicacü, Cürisitu yunaime 'uquisi canivamu'utüni, 'uquita 'uca canimu'uyatüni, Cacaüyarita Cürisitu canimu'uyatüni.

4 'Uqui xüca yutanenevieni, xüca ticuxatani, yucumu'ututü, caniyuteviyasitüaca yumu'ucü.

5 'Uca püta xüca yutanenevieni, xüca ticuxatani, cayucumu'ututü, caniyuteviyasitüaca yumu'ucü. Yaxeicüa catiniyüniqueyu xüca yumu'usie yucaxicanique.

6 Xüca cayucumu'utuca 'uca, mecuxi queheyucaxicani. Me 'uca xüca yuteviyani yucaxime, mu'umesetü, queyucumu'utuca masi.

7 Pücaheuyevese müyucumu'utucacü 'uqui, Cacaüyari 'üquiscaya mühücücü, hesiena mümasiücücü que mü'ane Cacaüyari. 'Ucasie masi canimasiücüni que mü'ane 'uqui.

8 Sutüapai 'uqui 'ucasia püca'ayene, 'uca 'uquisie payene püta.

9 Mücücü meta, 'uqui püca'unetüarie 'ucasia mieme, 'uca 'uquisie mieme caninetüarieni püta.

10 'Ayumieme caneuyeveca 'uca 'inüari manuyecacü yumu'usie, cümana mümasiücüni heiserie que mürexeiya, Cacaüyari tupirisiximama vara'erivatü.

11 Peru Ti'aitamesie meteviyatü que memüte'u'üva, 'uca 'apüca'uyeica 'uqui caheuyehüatü, 'uquita 'apüca'uyeica 'uca caheuyehüatü.

12 'Uca 'uquisie payene 'ana, peru 'uqui 'ucasia püyenuiva. Naitü masi Cacaüyarisie catinayenexüani.

13 Yücümana xequeneu'inüata que xemüteyumate. 'Aixüa ti'ane xüca 'uca nenevieri 'ipitüani Cacaüyari cayucumu'ututü.

14 Camü yututuyaricü müpaü xecate'üquitüarie, que mütitëveive 'uqui xüca cüpateya 'etütüni,

15 'uca püta visi que müti'ane xüca cüpateya 'etütüni. Yücüpa caniumiquieni manuyenacacü.

16 Me xüca xevitü niuquixiemücüni, müpaü quetimaica, tame tepücaheixeiya yeiyari müpaü 'aneme, Cacaüyarisüa miemete memeyutixexeüriva, mümeta mücü yeiyari mepücaheixeiya.

Que memüte'iseviximacai Ti'aitame Icuaiya'inüariyari

17 Ipaü que nemütixe'aitüa, nepücaýüve 'aixüa nemutainenicü xehepaüsita, que xemütetyuyexexeüriva. 'Aixüa xepüca'itüariva yaxetetyuyexexeürivatü, 'axa xecani'itüarieca püta.

18 Mücü meri, que müraniuva, 'axeicüa quepaucua xemüyuyexexeüriva, yuhixüata xecaniyusanani. Hixüata 'arücamecü müpaü yuri nepüti'erie que müraniuva.

19 Süricü neuyeveca yuxexuime vahesie xemüteviyanicü, xesata mümasiücünicü müme memühecüasie.

20 'Axeicüa quepaucua xemüyuyexexeüriva que xemütECA' a, Ti'aitame Icuaiya pücahücü.

21 Yuxexütü xecaniyumexütüaca, yu'icuai xe'ahapatü, quepaucua xemütECA' a. Xevitü neuhacamücüni, xevitüta nitaveca.

22 Cari quite xepücatehexeiya xemütECUANICÜ xemüte'ienicü. Masicutaxi xetevateviyasitüa müme tixaü memücatehexeiya, xevaxani'erietü müme memüyuyexexeüriva Cacaüyarisüa miemete. Queri netixetahüave. 'Aixüa netiutaineni xehepaüsita 'acu. Ipaü que xemütEYURIE, 'aixüa nepüca'utaineni xehepaüsita.

Ti'aitame Icuaiya que mütiu'aisie'inüariyari

(Mateu 26:26-29; Maricuxi 14:22-25; Rucaxi 22:14-20)

23 Que nemütixeyetui, neta necaniyetuiyarieni Ti'aitamesüa mieme. Müpaü tiniuyüni. Mücü tücarisie quepaucua müyetuiyaniquecai, Ti'aitame Qesusi pa nanuc'üni.

24 Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, canititara pa, müpaü 'utaitü, 'Icü nevaiyari canihücütüni. Xehesie canimietüni. 'Ipaü xequeteneyurieca xemünesiha'erivanicü ne.

25 Yaxeicüata tiniuyurieni tecüxi 'anucuhanatü metEUCUACU, müpaü 'utaitü, 'Icü tecüxita mieme türatu mühecua canihücütüni. Nexuriyacü caniseiriyariemücü. Quepaucua xemi'ieca, 'ipaü xequeteneyurieca xemünesiha'erivanicü.

26 Quepaucua 'icü pa xemuticua'ani, 'icü tecüxi quepaucua xemanuye'eni, xecatenihECÜATACACUNI que mütiümü Ti'aitame, mexi canuave.

Que mütiyüni xüca 'iticuani Ti'aitame Icuaiya, 'iyarieya yaca'anecacu

27 Ayumieme que mü'ane 'icü pa müticuani 'icü tecüxi manu'eni, hesiena catinaquecacu 'iyarieya que müti'ane, hesiena pürahüiyani miseviximacü Ti'aitame vaiyarieya xuriyaya.

28 Tevi queyu'inüatani. Müpaü tiyurienetü, 'icü pa quehecua, 'icü tecüxita mieme que'anuye'eni.

29 Mesü, ticua'atü 'ienetü xüca heiseriemecü catimaica tita vaiyarieya mütiücü, yuhesie rahüpatü catinucacamücü cani'iecamücü.

30 Müpaü xemütEYURIECÜ, 'ayumieme xeneuveraranini yumüiretü xeme, xetenericuyeni, yuvaücatatü meneucusu.

31 Xüca tacümana teta'inüataque, tatacuri tepücapitüarieniqueyu.

32 Peru Ti'aitame quepaucua mütasita'inüata, teteni'üquitüarieca 'uximatüaricacü, capa te'anutaxüriyanicü cuiepa memütama vahamatü.

³³ 'Ayumieme ne'ivama, quepaucua xemüyuxeürie xetecuanique, xequeneyucuevieca.

³⁴ Xüca heuhacamücüni, yuquita quetiucuanı, capa xe'u'inüasienicü xeyucuxeürieme. Hipatü müreyevese 'aixüa netiniyuriemücü quepaucua nemu-nuani.

12

'Iyarisie timieme que temüte'umiquiva

¹ Ne'ivama, neuyevaca 'ipaü xemütemaicaçü tita 'Iyarisie mütimieme hepaüsita.

² Xeme müpaü xecatenimaica que müti'anecai quepaucua xemünüvaritetücai xeicüa. Xecanicuhapanietüvecaitüni tetexi memücaniuvave vahesüa, que xemütecühüavarüvacaı.

³ 'Ayumieme 'ipaü netinixetaheçüatüaniqueyu, tevi xüca müpaü 'utayüni, Qesusi 'axa queticuxaxasivani, 'utaitü, mücü Cacaüyari 'Iyarieyasie tiviyatü püca'utaine. Mücü meta, tevi xüca müpaü 'utayüni, Qesusi catini'aitametüni, 'utaitü, 'Iyari Mütiyupatasie tiviyatü xeicüa caniyüveni müpaü mütayüni.

⁴ Yücü tepüte'umiquiva, 'Iyari yuxevacu.

⁵ Yücü tepüte'uhüritüariva, Ti'aitame yuxevacu.

⁶ Yücü tepütecuyuitüariva, Cacaüyari yuxevacu. Mücü canihücütüni que mü'ane yunaime müvacuyuitüva naimecü.

⁷ Taxeuime tahesie, 'Iyari masiücütü canayeitüarivani, 'aixüa temü'itüarienicü tanaitü.

⁸ Xevitü canipitüarieca mütanianicü timaivemepaü, 'Iyari yatipitüacacu. Xevitüta canipitüarieca mayenijuvenicü vaüca timaitü, mücütütü 'Iyari yuxevitü que mütipitüa.

⁹ Xevitüta canipitüarieca yuri müti'eriecacü, mücü 'Iyarisie tiviyatü. Xevitüta canipitüarieca müvaranayexürüvanicü tecuicucate, mücü 'Iyari müyuxevisie tiviyatü.

¹⁰ Xevitüta canipitüarieca türücaüyemecü yamütiyurienenicü, xevitüta müticuxatanicü, xevitüta müva'inüatanicü 'iyarite, xüca 'aixüa me'aneneni me xüca 'axa me'aneneni. Xevitüta 'aiteüya vevietü mütanianicü canipitüarieca, xevitüta mütiheçüatanicü que müticuxaxasiva 'aiteüya vevieacu.

¹¹ Mücü 'Iyari yuxevitü canihücütüni que mü'ane müvacuyuitüva yunaime. Yücü catinivapitüaca yuxeuime, que mütiyuvaüriya.

Xei vaiyari tecanacüne tanaitü

¹² Yaxeicüa tavaiyari caniyuxeveni, tamamate ta'ücate tatenite naitü timüirecacu. Naitü favaiyarisie timieme timüirecacu müyuxevipaü vaiyari, müpaüta cani'aneni Cürisitu.

¹³ 'Iyari müyuxevi que mütatiutaxeviriyaxü, xei vaiyari tecanacüne quepaucua temuca'üyarie, sepa Huriyusixi Cüriyecusixi temühüme, sepa vaüriyarica temüte'uximaya, sepa temütanü'a. Tanaitü tecaniuhatuiyarieni, 'Iyari müyuxevi tahesie mieme mütayeurıyacü.

¹⁴ Mücü meta, ravaiyari xei mamayari xei 'ücyari pücahücü. Pümüire püta.

¹⁵ Ra'üca xüca müpaü hainenique, Ne ramama nemücahücücü, 'ayumieme ravaiyarisie nepücamieme, ravaiyarisie camiemetütü püca'ayaniqueyu, müpaü 'utayüca xeicüa.

¹⁶ Ranaca xüca müpaü hainenique, Ne rahüxie nemücahücücü, 'ayumieme ravaiyarisie nepücamieme, ravaiyarisie camiemetütü püca'ayaniqueyu, müpaü 'utayüca xeicüa.

17 Ravaiyari naitü xüca hüxitünique, queti'enaniqueyu. Naitü xüca nacatünique, queri reu'ücueniqueyu.

18 Peru hicü Cacatüyari ravaiyarisie canicayasa xexuime que mütinaque.

19 Me naitü xüca xei paüriyaritünique, queri tihücütüniqueyu ravaiyari.

20 Masi pümüire, peru ravaiyari caniyuxevini.

21 Rahüxie pücaüve müpaü mütitahüave ramama, Nepücamasiheuyehüva, 'utaitü. Yaxeicüata ramu'u pücaüve müpaü mütitahüave ra'ücate, Nepücaxeheuyehüva, 'utaitü.

22 Masi tita catitürücvime temüte'erie, mücü yemecü tepeuyehüva.

23 Tavaiyarisie timieme, tita 'aixüa cati'aneneme temüxata, mücü tecaniquemaritüaca masi. Tavaiyarisie tita visi mücatixeyarie, visi 'anenetü masi canayeitüarivani,

24 tita visi mütixeyarie müpaü mücareuyevsecü. Masi Cacaüyari nitaxe-viriyani tavaiyari, 'aixüa 'iyurienetü masi tita tixaü müreuyehüva,

25 tavaiyari capa hixüata saninicü, masi tita tavaiyarisie mütimieme 'axe-icüa mütiyü'üviyanicü naitü.

26 Xei paüriyari xüca ticuyeni, naitü hamatüana tinicuyecamücü. Xei paüriyari xüca visi 'u'itüarieni, naitü hamatüana niyutemaviecamücü.

27 Xemerü Cürisitu vaiyarieya xecanihümetüni. Yuxexütü vaiyarieyasie timieme xei paüriyari xecanihümetüni, que xemüte'upitüarie.

28 Müme memeyutixexeüriva, hipame canivarucayasa Cacaüyari nü'arisixi meri, 'arique texaxatamete, 'arique te'üquitamete, 'anarique müme türücaüyemecü memüteyurie, 'arique müme memütemiquiva memüvaranayexürüvanicü tecuicuicate, teparevivamete meta, te'aitamete, mümeta 'aiteüya memüvevie.

29 Yunaitü nü'arisixi que metehüme. Yunaitü texaxatamete que metehüme. Yunaitü te'üquitamete que metehüme. Yunaitü türücaüyemecü que meteyurie.

30 Yunaitü que metemiquiva memüvaranayexürüvanicü tecuicuicate. Yunaitü 'aiteüya que metevieve. Yunaitü que mete'ihēcüata tita müticuxaxasiva 'aiteüya veviecau.

31 Xequeneyuvaüriyani 'aixüa 'aneneme masi xemütemiquienicü. 'Acuxi huye yemecü 'aixüa mü'ane necanixetahecüatüamücü.

13

Cuini mieme que müreuyevese mütiyucanaqui'eriecacü

1 Xüca 'aiteüya nevevienique que memüteniuvave teüteri Cacaüyari tupirisiximama yunaitü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tepüa mücuyuanepaü necanayaniqueyu, tirinari mutatiriurücapaü.

2 Xüca netiumiquienique nemüticuxatanicü, xüca netimaicaque naime que müti'avie, naime meta que mütimasücü, naimecü yuri neti'erietü xüca neyüvenique yemurite nemüvatayuitüanicü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tixaütü nepücatihücütüniqueyu.

3 Xüca nepini naime netivaminique hipame, xüca neneyetuanique nevaiyari mütataiyaricü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tixaütü nepücara'ivaqueyu.

4 Tiycanaqui'erietü 'ecatineutevini caha'atü. 'Aixüa catiniuca'iyarini tiycanaqui'erietü, pücayumexütüa hipame vahepaüsita vara'ivamütü. Tiycanaqui'erietü pücatiyucatave'erie, püca'utahüsierie.

⁵ Yapücatiyuriene que mütiyuteviyasitüa. Pücaticuvaune tita yuhesie mütimieme xeicüa, pücajuhaxüatüa, 'axa müti'anene pücara'eriva.

⁶ Pücajutemavie yametejuriecacu hipatü que mücatiheiserie, masi tita yuri müraine hepaüsita caniyutemavieca.

⁷ Nai tininevieca, naimecü yuri catini'erieca, naimecü canita'icuevani yuri ti'erietü, naimecü catiniuca'enivani.

⁸ Que mütiyucanaqui'erie, hasuacua pücatapare. Que temütecuxata, mücü canitaparimücü. 'Aiteüya que temütevevie, mücü pücaheuyeveca. Que temütemaivave, mücüta canitaparimücü.

⁹ Xei taparie xeicüa tecanimaica, xei taparie xeicüa tetenicuxatani.

¹⁰ Quepaucua munuani que mü'ane tixaütü mücareuyehüva, tita xei tapariesie mütimieme catinitaparimücü.

¹¹ Quepaucua nemünunusitüca, nununsipaü netinicuxatacaitüni, nununsipaü netininemaicaitüni, nununsipaü netinicu'erivacaitüni. Quepaucua 'uqui nematüa, netiniuhaveva nununsipaü neyüanetü.

¹² Cahecüacamecü tecanineniereni hicü, que mü'ane xicüri mayeyüvisie mücanierepaü. 'Anari tahüxie teniutineniericuni püta. Xei tapariescü netini-maica hicü, 'anari püta netinitimaimücü, yaxaicüa 'iya münesimatepaü.

¹³ Mericüsü, yuri que temüte'erie, que temüteta'icueva, que temütetacanaqui'erie, mücü haicatü 'ecatineuterimücü. Que temütetacanaqui'erie, mücü masi caneuyeveca.

14

'Aiteüya que memüteveviecai

¹ Xequeneyumexütüaca xemüteyucanaqui'eriecacü. Mücü meta, xequeneyuvaüriyani 'Iyarisie timieme xemütehexeiyanicü, peru masi yemecü xequeneyuvaüriyani xemütecuxatanicü.

² Que mü'ane 'aiteüya müvevie, mücü pücvatahüave teüteri. Nitahüave Cacaüyari püta. Tevi püca'i'enie, catinicuxatani tita müti'avie 'Iyari 'icuyütüvacacu.

³ Que mü'ane müti xaxatame, mücü masi canivarutahüaveni teüteri, vaseiriy-atü vatuicatü vanütüatü.

⁴ Que mü'ane 'aiteüya müvevie, mücü niyuseiriyani yuxaüta, peru que mü'ane müticuxata, mücü nivaseiriyani müme memüyuyexexeüriva.

⁵ Caneninaqueni yunaitü 'aiteüya xemüveviecü, peru pünesinaqueni queyu masisü xüca xetecuxatanique. Que mü'ane müticuxata 'aixüa caniyüaneni, que mü'ane 'aiteüya müvevie 'aixüa cayüanecacu hepaüna, me xüca xevitü tihécütani que mutaine xeicüa, 'aixüa caniyüaneni, müme memüyuyexexeüriva memüseiriyarienicü.

⁶ Hicüri ne'ivama, xüca xehesüa nenuanique 'aiteüya nevevietü, tita netixepitüaniqueyu, me xüca nexetahüavenique netihécütatü tita müti'aviesiecai, xüca ne'ayeniuvanique, xüca neticuxatanique, xüca neti'üquitanique xeicüa mücücü tixaü nepütixepitüaniqueyu.

⁷ Tamüsü, tita mücarayeyuri caniniuveni cürautatütü canaritätü. Xüca 'aixüa catipünarieca, que timasiücüni tita müticürautasieni tita müticanarisieni.

⁸ Cuxineta xüca hüsierieca cahecüaca, quepai püyucuha'arütüani cuya.

⁹ Xemerita yaxaicüa, yunenicü xüca niuqui 'aixüa mühecüa xeca'utiniucani, que timasiücüni que xemutiyuane. 'Ecapa xeicüa xeputiniucani.

10 Xüari teüteri vaniuqui canimüireni 'ena cuiepa. Yuxexuitü yuniuquicü me'utiniütü mecani'enierieca.

11 Masi xüca 'asinecatimaica que mutaine niucame, yacü xeicüa tiriürücame necani'eriecamücü niucame, mücüta yaxeixüa canetini'eriecamücü ne.

12 Xemeta xeyuvaüriyatü xemütheheixeyanicü tita 'Iyarisie mütimieme, xequetenecuvava cuini mieme xemüvaseiriyanicü müme memüyuyexexüiriva.

13 'Ayumieme que mü'ane 'aiteüya müvevie, queyutanenevieni müyuecütanicü que mutaine.

14 Xüca nenetanenevieni 'aiteüya nevevietü, ne'iyaricü nepünenenevie, peru tixaü pücatiutixuxuavere que nemütinemate.

15 Qesü yüni. Ne'iyaricü nepünenenevieca, peru yanetinemaitü que nemutaine, müpaüta netinineneneviecamücü. Ne'iyaricü nenitacuicamücü, peru yanetinemaitü que nemutaine, müpaüta nenitacuicamücü.

16 Camüsü xüca 'a'iyaricü xeicüa 'aixüa pehaineni Cacaüyari hepaüsita, 'iya vana muca 'enamete memateisie, quepaüricü müpaü paineni, Caniyuritüni niuqui, 'utaitü, quepaucua 'ecü pamüpariyusi pemütayüni. 'Asipücatimate que pemutaine.

17 'Ecü 'aixüa 'anemecü pamüpariyusi pe'ipitüacacu Cacaüyari, 'iya püta pücaseiriyarie mücücü.

18 Ne pamüpariyusi necanipitüaca Cacaüyari, cuini mieme nemüyüvecü 'aiteüya nemüvevie, nexeha'ivatü xeme yunaime.

19 Peru xeürüpa necaninevaüriyani masi 'auxüme niuquiyari nemütaniunicü yanetinemaitü que nemutaine, nemütiva'üquitüanicü hipame, sepa tamamata miriyari niuquiyari nemücataniunicü 'aiteüya nevevietü.

20 Ne'ivama, türi vahepaü xepücateyumaica. 'Aixüa cani'aneni xüca türi vahepaü 'asixecatemaica tita 'axa müti'ane hepaüsita, peru xequenaye'axüa püta que xemütüyumate.

21 'Inüari niuquiyarisie müpaü catine'uca, Nenivatahüavimücü 'icü teüteri, hipatü yücü memütiniuca yametevacuxaxatüvacacu. Müme vaniuqui yücü mü'anene, vatenicü nenitayümücü. Sepa müpaü nemütüyurieni nepücayuvaüriyani memünesi'enienicü, canaineni Ti'aitame.

22 'Ayumieme 'aiteüya 'inüari pücahücü müme yuri memüte'erie vahesie mieme. Müme yuri memücate'erie püta vahesie mieme cani'inüaritüni. Tixaxatame niuquieya 'inüari pücahücü müme yuri memücate'erie vahesie mieme. Müme yuri memüte'erie püta vahesie mieme cani'ayumiemetüni.

23 Hicü 'axeicüa xüca meyucuxeürieni yunaitü memüyuyexexexüiriva, yunaitü 'aiteüya mevevietü, xüca mana meheutahaxüani hipatü 'enamete ya yuri memücate'erie, cari müpaü mecanitiyuacuni, quename xecayumate xeme.

24 Me xüca yunaitü metecuxatani püta, xüca mana heutahani 'enametütü ya yuri cati'erietü, yunaitü menitahecüatacuni que mütiuyuri, yunaitü meni'inüatacuni.

25 Tita müti'aviesiecai 'iyarieyasie masiücütü nayeimücü. Müpaü tiu'ename, 'utihüximaqueme, nenevieri canipitüamücü Cacaüyari, müpaü 'utaitü, Yuricü Cacaüyari xehesie catiniviyani.

Naitü heiseriemecü quetiüyüni

26 Queteri 'aneni ne'ivama. Quepaucua xemüyucuxexexüiriva, yuxexuitü masi cuicari xecanexeyiani, ya 'üquitüarica, ya xecaniha'arisieca xemüthehecütanicü tita xemüte'uxeisitüarie, ya 'aiteüya xemüvevienicü, ya xemüthehecütanicü tita müticuxaxasiva 'aiteüya veviecacu.

²⁷ Naitü masi quetiyüni xemüseiriyarienicü. Xüca 'aiteüya vevimücüni, yuhutatü xeicüa yuhaicatü nusu, xevitü meri, xevitüta 'arique, müpaü mequeteyurieni. Xevitüta que'ihēcütani vaniuqui.

²⁸ Me xüca 'uca'ayecani que mü'ane mütihecütani 'aiteüya veviecacu, niucame cayuvatü que'umaca xeüripa. Mecuxi queyutatatüani yücümana, quetitatatüani Cacaüyari.

²⁹ Texaxatamete yuhutatü ya yuhaicatü mequetecuxatani, hipatü meque'l'inütani tita memüte'utiyya.

³⁰ Xüca xevitü mana 'acaitü tixaütü tiupitüarieni mütihecütanicü, que mü'ane müticuxata quetihayeva.

³¹ Xecaniyüvaveni xemütecuxatanicü yuxexuitü, xevitü meri, xevitüta 'arique, memütēyü'üquitüanicü yunaitü, memütuicarienicü yunaitü.

³² Texaxatamete yu'iyari mecani'aitüaca,

³³ Cacaüyari tiyxamuriecame mücahücücü, cayuvatü tiyupitüvame mühücücü püta.

Que memütēyurie naisarie haque Cacaüyari teüterimama memeyutix-exeüriva,

³⁴ cayuvatü meque'umaca 'ucari xeüripa. Mepücapitüariva memütiniunicü. Mequete'aitüarica masi, yaxaicüa 'inüari niuquiyarita mainepäü.

³⁵ Xüca tixaütü meteyü'üquitüacuni, yücümana mequevacu'ivaviyani yuquita. 'Aixüa püca'ane xüca 'uca 'utaniuni xeüripa.

³⁶ Mesü, xehesüa xeicüa que rayene Cacaüyari niuquieya. Xehesüa xeicüa quetinua.

³⁷ Xüca tixaxatame yu'erieca, 'Iyari hexeiyame xüca yu'erieca, müpaü quetimaqa, tita nemütix'e'utüirie, mücü Ti'aitame 'aitüaricaya canihücütüni.

³⁸ Me tevi xüca müpaü catimaica, mücüta pücamarivani.

³⁹ 'Ayunieme ne'ivama, xequeneyumexüitüaca xemütecuxatanicü, peru xecavanenatü 'aiteüya memüvevienicü.

⁴⁰ Naitü heiseriemecü quetiyyüni, xevitü meri, xevitüta 'arique.

15

Cürisitu que müranuquetüarie 'umierieca

¹ Ne'ivama, necanixetahecüasitüiyamücü niuqui 'aixüa manuyüne, que nemütixecuxaxatüvacai. Xecanitanaqu'ierieni mücü niuqui, hesiena xeteviyatü xecaniuti'uni.

² Xüca cui xe'eyexeiyani tita nemütixecuxaxatüvacai, mücü niuquicü xecan-itavicueisitüarieximeni, me yacü xeicüa xüca yuri xete'uta'erieni.

³ Ne necanixeyürieni tita masi müreyevese, que nemütietuyiriarie neta, quename Cürisitu 'umü tame 'axa temüte'uyuricü, 'utüaricate mainepäü,

⁴ quename 'ucateuque, quename 'anucuquetüarie hairieca tucari 'aye'acu, 'utüaricate mainepäü,

⁵ quename Sepaxi 'ixei, 'arique Tamamata Heimana Yuhutatü me'ixei.

⁶ 'Arique 'auxüme sientuyari heimana yameyupaümetü mecanixeiya 'ax-icüa 'ivamarixi. Yümüretü müme 'ameniu'uvani hicüque, hipatüri meneucusuri.

⁷ 'Arique Cacuvu nixeiya, 'ariqueta nü'arisixi yunaitü menixeiya.

⁸ 'Imatüriea neta necanixeiya, que mü'ane 'axa 'anetü mutinuivaxüpäü ne'anetü.

⁹ Nü'arisixi vasata necani'imatüremetüni ne, 'aixüa nepücatiua'iyari nehesie mütinakenicü nü'ariecame nemütaterüvarienicü, nemüvareutaveiyaxüacaicü müme memeyutixexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

¹⁰ Peru Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme müpaü necani'aneni que nemü'ane. Yacü xEICÜa püca'uyü, 'aixüa que mütiuca'iyaricai nehiesie mieme. Ne masi cuini mieme necatini'uximayaca, müme yunaitü que memücate'uximayatavave. Peru ne nepücahücü que mü'ane müpaü mütiyuene. Cacaüyari püta 'aixüa tiuca'iyaritü nehamatü yacatini'uximayaca.

¹¹ Mericüte, sepa ne, sepa müme, müpaü tetenihecüatani, xemeta müpaü yuri xeteniuta'erieni.

Müquite que memüte'anucu'uni

¹² Cürisitu xüca cuxaxasivani müquite vasata manucuquetüarie, que me'utiyuane xeme hipatü, quename vaniu, müquite meca'anucu'uni.

¹³ Müquite xüca meca'anucu'uni, Cürisituta püca'anucuquetüarie.

¹⁴ Mericüte, xüca Cürisitu ca'anucuquetüarieni, xüanacüa canayani tita temütehecüata, xüanacüa yuri xecateniufa'erieni.

¹⁵ Xüca müquite meca'anucu'uni, canimasiücüni que temüte'itava tameta, 'axa temütehecüatacü Cacaüyari hepaüsita, quename henucuquetüa Cürisitu te'utiyaatü, 'iya cahenucuquetüacu, xüca müpaü 'aneni.

¹⁶ Mericüsü, müquite xüca meca'anucu'uni, Cürisitu püca'anucuquetüarieveta.

¹⁷ Xüca Cürisitu ca'anucuquetüarieni, xüanacüa yuri xeteniuta'erieni, tita 'axa xemüteyuricaesie xeteniüviyani cuxi.

¹⁸ Mücü meta, müme memecusixüa Cürisitusie meteviyatü, müme meniu-tatümaiarieniri.

¹⁹ 'Uva mexi te'ayeyuyuri, xüca yuri tete'eriecaqueyu Cürisitusie teta'icuevatü xEICÜa, yunaime teüteri vasata tame masi neuyevecaqueyu temünenimayasienicü.

²⁰ Peru müpaü püca'ane. Cürisitu cananucuquetüarieniri müquite vasata, müme memecusixüa vamatüari hücütütü.

²¹ Tevi que mütiuyuri, tame tenitacucuvani. Yaxeicüata xevitü tevi que mütiuyuri, mecananucu'uicuni müquite.

²² 'Aranisie meteviyatü yunaitü que memütetacucuve, müpaürita Cürisitusie meteviyatü yunaitü mecananuaneritüaricuni,

²³ yuxexütü que mütivarunaquixü. Cürisitu vamatüaritütü cananucuqueniri. 'Ariqueta müme Cürisitusüa memümiemete mecananucu'uicuni quepauca munuani.

²⁴ 'Arique naitü catinitaparimücü, quepauca Cürisitu müyuyetuani que müti'aita, 'uquiyarieya müti'aitanicü Cacaüyaritütü. Yacatiniyeturiemücü vaca'uname yunaitü memüte'aita, yunaitü heiserie memexeiya türücariya memexeiya.

²⁵ Caneuyeveca mücü müti'aitanicü mexi vara'iva yunaime memi'uxie.

²⁶ 'Imatürieca que mürayu'ivani, catanitaxünamücü temücatacucuvanicüri.

²⁷ Naime caniucaayasa 'iya mi'aitüacacü, que maine 'utüarica. Quepauca müpaü maine, naitü caniucayasarieni 'utaitü, canahecüaca müca'ixatacü que mü'ane micayasaxü naime, Cürisitu mi'aitüacacü.

²⁸ Quepauca mücü mi'aitüaca naime, 'anari mücüta yücümana niyuyetu-amücü, 'uquiyarieya püta mi'aitüacacü, 'uquiyarieya naime mucayasaxücü nu'aya mi'aitüacacü. 'Ana Cacaüyari naitü catinayeimücü yunaime vahesie mieme.

²⁹ Mesü xüca müpaü ca'aneni, que meteyurieni müme memuca'üyarie müquite vahesie mieme. Xüca yemecü müquite meca'anucu'uitüarieni, tita-yari vahesie mieme mete'uca'üyarie.

³⁰ Tameta titayari tetecueriva'a tucariçü.

³¹ Tucariçü 'esivatücacu necanicumemierivani tüma. 'Ipaü nepaine 'aixüa nemutainecü xehepaüsita ne'ivama, que nemütinetemavie nexeha'erivatü Cürisitu Qesusi mütatü'aitüvamesie nemütiviyaçü.

³² Teüteri que memüteniniuqui, 'Epesusie xüca ne yeutari vahamatü tetacuitüvecaitüni, titasü nera'iva. Müquite xüca meca'anucu'uitüarieni, cümü mecuxi temütecuaeni temüte'ieni, 'uxa'a temücuini.

³³ Xepücate'irüviyarieni. Vanütü 'axa 'anenemete, caniseviximamücü yeiya 'aixüa mü'ane.

³⁴ Xequenanutahütüvani heiseriemecü que müreuyevese. 'Axa xepücateyurieca. Hipatü 'asimepücatemate Cacaüyari hepaüsita. 'Ipaü nepaine nexeteviyasitüanique.

Quepaü me'anenetü mepanucu'uni

³⁵ Perusü xüari müpaü paineni xevitü, Quepaü mete'anucu'uitüarieni müquite. Que 'anecacu vavaiyari mepaye'axüani.

³⁶ Cari 'asipepücatimate müpaü pehaitü. Tita pemütiuca'e, mücü xüca ca'umüni, püca'anutanieritüarieni.

³⁷ Mücü meta, tita pemütiuca'e, tita mütitineicapaü 'aneme pepüca'uca'e. 'Imüari mümave xeiçüa peniuca'eni, türicu 'imüariyari ya xeime 'imüariyari.

³⁸ Cacaüyari caniquemaritüaca que mütinaque, yücü tiquemaritüatü xexuime 'imüari que mü'anene.

³⁹ Naitü vai yaxeiçüa püca'anene. Teüteri vavaiyari püxevitü, vatevama vavaiyari yücü pü'anene, quesüte vavaiyari yücü pü'anene, viquixi vavaiyari yücü pü'anene.

⁴⁰ Taheima miemete, cuiepa miemete, yunaitü yücü mecani'aneneni. Taheima mieme visi pü'anene, cuiepa mieme visi 'anenetü yücü pü'anene.

⁴¹ Tau visi cani'aneni, mesata visi pü'ane yücü 'anetü, xuravesixita visi mepü'anene yücü me'anenetü. Xuravesixi yuxexuitü visi me'anenetü yücü mecani'aneneni.

⁴² Müpaürita catiniyümücü quepaucua müquite mepanucu'uitüarieni. Tita tipünirümetü mütiuca'esi, mücü catipünivetü catinanucuquetüariemücü.

⁴³ Tita 'axa ticühüavarüvatü mütiuca'esi, mücü visi 'anetü cananucu-quetüariemücü. Tita catürücaüyetü mütiuca'esi, mücü türücaüyetü cananucu-quetüariemücü.

⁴⁴ Vaitütü tita mütiuca'esi, mücü 'iyarisie miemetütü cananucu-quetüariemücü. Xüca ravaiyari xuaveni vai xeiçüa hüçütütü, ravaiyari canixuavenita 'iyarisie miemetütü.

⁴⁵ Müpaü catine'uca, Mexüacame tevi, 'Arani mütitevacai, tiyumaitü 'ayeyuritü canayani. Mücü 'imatüreme 'Arani püta, 'iyari tucari tiyupitüvame canayani.

⁴⁶ Peru tevi 'iyarisie mieme pücahexeiya meri. Vai xeiçüa canexeiyani meri, 'arique 'iyarisie mieme canexeyacamücü.

⁴⁷ Mexüacame tevi cuiepa canimiemetücaitüni, cuiecü mutaveviya. 'Imatüreme tevi taheima püta canimiemetüni.

⁴⁸ Que mü'ane mücü cuiecü mutaveviya, müpaüta mecani'aneneni cuiepa miemete. Que mü'ane mücü taheima mümieme, müpaüta mecani'aneneni taheima miemete.

⁴⁹ Que temüte'u'uvacai mücü cuiecü mutaveviyapaü tequemaritüarietü, yaxeiçüa 'atecani'u'uvacuni 'iya taheima mümiemepaü tequemaritüarietü.

⁵⁰ 'Ipaü nepaine ne'ivama, tita mütvai mütxuriya, mücü pücaüveni heix-eyatü mayanicü tita Cacaüyari müra'aita. Tita mütipünive pücaüveni heix-eyatü mayanicü tita mücatipünive.

⁵¹ Camü netinixetahecüasitüiyamücü tita müti'aviesiecai. Tanaitü tepücaheucusu, peru tanaitü tecanipasiecuni

⁵² yapaucua, xei cüpiyaricü, 'imatürieca cuxineta tahüsierieyu. Cani-tahüsieriemücü, müquite mecananucu'uitüariecuni mecatipünivavetü, tameta tecanipasiecuni.

⁵³ Caneuyeveca 'icü mütipünive menecatüni tita mücatipünive, 'icü mumüxime menecatüni tita mücatimüve peuyevese.

⁵⁴ 'Anari, quepaucua 'icü mütipünive menecatüni tita mücatipünive, quepaucua 'icü mumüxime menecatüni tita mücatimüve, 'ana canaye'amücü mücü niuqui müpaü müre'uxa, Tacucuyame canitaxütüarieni 'a'ivarieca.

⁵⁵ Haqueva pepüra'iva, 'ecü pemütasicuicai 'acu.

Haqueva pepütasiheseni, 'ecü pemütasicuicai 'acu.

⁵⁶ 'Axa temüteyuricü tenicuseivani tecuitü. 'Inüari niuquiyari canitürüariyani tita 'axa temüteyurie.

⁵⁷ Pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari, mücü mütasipitüacü temüte'ata'ivanicü, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu tasipareviecacu.

⁵⁸ 'Ayumieme ne'ivama nemüxenaqui'erie, xeseiriyarietü xequenacüne, xepücauyütüarinüaca. Cuiüni mieme xequetene'uximayaca Ti'aitamesie mieme yuheyemecü, müpaü xetemaitü, Ti'aitamesie xeteviyatü sepa xemüteyu'uxitüa, xüanacüa püca'ayani.

16

Tumini que memüte'ucuxeürie Cacaüyari teüterimama vahesie mieme

¹ Tumini hepaüsita netinixetaxatüaniqueyu, que xemüte'icuxeüriexime Cacaüyari teüterimama vahesie mieme. Que xemütivaruta'aitüa Carasiya cuieyarisie memeyutixexeüriva, xemeta yaxaicüa xequeteneyurieca.

² Mexüacame tucarisie xexuime semanasie, yuxexütü xeme xeque'iti'uta yuhesüa, xe'ixeürietü 'aixüa que xemu'itüarie, 'ana xemüca'icuxeürivanicü quepaucua nemüniani.

³ Mana quepaucua nemeta'ani, müme memü'inüasie xemüvaranuyexeiya, müme xapa nevahuritüame nenivaranunü'amücü, xe'imiqüieri memanu'ünicü Querusaremepai.

⁴ Xüca 'aixüa 'aneni nemüyemiecü neta, müme mepünesiteütani.

Papuru que mütiuyeicaniquecai

⁵ Xehesüa necaneta'amücü Maseruniasie neheyeyame. Maseruniasie nepeuyeyanisü.

⁶ Xehesüa capüca nenehayeva yapämexa, ya macuhaütüsie naime. 'Arique xeme xecanenananunü'acuni que nemüreyune.

⁷ Ne'ivataneü xEICÜa nepücaheuyeimücü xehesüa. 'Enepüreuteviniqueyu masi xehesüa, xüca Ti'aitame müpaü netipitüaca.

⁸ 'Epesusie nepünehayeva 'auracacuque 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'ayuque.

⁹ Quitenie catiniuyepiyani 'amuyeyevasio nemüti'uximayacü, yumüiretü me'uxiva'acacu.

¹⁰ Timuteu xüca henuani, xequeneyumexütüaca mücü 'aixüa 'iyaricü xehesüa muyeicanicü. Cacaüyarisie mieme catini'uximayaca nehepäü.

¹¹ 'Ayumieme xevitü püca'itave'erieca. 'Aixüa xeteyuxexeyatü xequenunü'a nehesüa müyemiecü. Ne necanicuevieca 'ivamarixi vahamatü.

¹² Ta'iva 'Apuruxi hepaüsita nepütixetaxatüaniqueyu. Vaüriyarica necanipitüacaitüni xehesüa müyemiecü 'ivamarixi vahamatü. Hicü pücayuvaüriyacai yemecü, peru quepaucua tucari mühüca püyemie niu.

Vaürisica que müttivarunü'airixüa

¹³ Xequenayeneniereni. 'Aixüa xequeneuti'uti yuri xete'erietü. Se'imecü xequenyüaca. Xequenetürücavini xetürücariyarietü.

¹⁴ Nai que xemüteyurie, xeteyucanaqui'erietü yaxequetenecahuni.

¹⁵ Ne'ivama, 'ipaü netinixevavirica. Xeme xecanivamaica 'Esitepanaxi que quiecatari. 'Acaiya cuieyarisie nivesicayari mecanihümetüni. 'Ayumiemete mecanayuyeitüani memüvaporevienicü Cacaüyari teüterimama.

¹⁶ Xequeniva'enieca müya memü'anene, yunaime meta müya memüteparevie memüte'uximaya.

¹⁷ Necaninetemavieca 'Esitepanaxi Purutunatumatü 'Achicumatü memü'axüacü yunaitü. Xehesie mieme mepünesitemavieritüa, sepa xemücayüvavecai yunaitü xemahunicü.

¹⁸ Mecaneniu'uxipitüani ne'iyarisie, xe'iyarisie mecanixe'u'uxipitüanita. 'Ayumieme xequenivamateni müme müya memü'anene.

¹⁹ 'Asiyatari memeyutixexeüriva mecanixevaüritüaca. 'Aqira Pürisiramatü, müme vaquita memüyuyexexeüriva vahamatü, yunaitü menixevaüritüaca vaücava, Ti'aitamesie meteviyatü.

²⁰ 'Ivamarixi yunaitü menixevaüritüaca. Xequenyuvaüritüaca xemeta xeyuviyatü que xemütepasie.

²¹ Nemamacü neti'utüatü nenixevaüritüaca ne Papuru.

²² Xüca xevitü ca'inaqui'erieca Ti'aitame, 'axa que'u'itüarieni. Hepürayusixi que memüteniniuqui, Marana Ta, me'utiyuatü, taniuquicü nepaine, Que-naye'a Ti'aitame.

²³ Ti'aitame Qesusi xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme.

²⁴ Yunaime necanixenaqui'erieca, Cürisitu Qesusisie netiviyatü.

CURINITUTARI

Hutarieca Mieme Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Ne Papuru necanixevaüiritüaca. Cürisitu Quesusi nü'ari pünesi'ayeitüa, caneneyenü'ani müpaü mütinaquecü Cacaüyari. Ta'iva Timuteumatü tenixevaüiritüaca Curinitusie xemütama xemüyutixexeüriva, Cacaüyari teüterimama xemühüme. Yunaitü xemupasie hesiena mieme naisarie 'erisaruyarisie xemütama 'Acaiyasie tenixevaüiritüaca.

² Cacaüyari müta'uquiyari Ti'aitame Quesusi Cürisitumatü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

Papuru que müti'uximatüariecai

³ Que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, mücü hepaüsita 'aixüa queticuxaxasivani. Mücü ta'uquiyaritütü catiniyuca-nenimayaca, Cacaüyaritütü naimecü catiniyuparevieca.

⁴ Mücü taheyemecü cataniparevieca te'uximatüariecacu, tameta temüyüvavenicü naimecü temüvaporeviecacü hipame sepa que memüte'uximatüarie, Cacaüyari mütatipareviepaü tame.

⁵ Tame yemecü que temütecuine Cürisitu mütiucuiniüpü, müpaüta yemecü tecatanipareviyaca mücü yatatipitüacacu Cürisitu.

⁶ Sepa temü'uximatüarie, mücücü xecanipareviyacuni xeme, xenitavicueisitüariecuni que temüyüa. Me sepa temüpareviya, mücücü xecanipareviyacuni xemeta quepaucua xemüte'uca'eniva xete'ucacucuetü que temüte'ucacucuiine tame.

⁷ Yuri que temüte'erie xehepaüsita, tepütürüariyari. Müpaü tepütemate, xeme tahamatü que temüetaxevi yaxaicüa tete'ucacucuetü, müpaüta xeme tame tecanitaxeviacuni tanaitü tepareviyatü.

⁸ Ta'ivama peuyevese müpaü xemütemaicaü, cui tepe'uximatüariecai 'Asiya cuieyarisie te'u'uvatü. Cui ni mieme pütihetecai yemecü, tepüca'iquemacai. 'Asitepücatemaicai xüca tetavicuenequecaitüni ya temütecuiniquecai.

⁹ 'Asita ta'iyarisie müpaü tepütetacühüavecai, tepücuiniquecai. Peru müpaü tiniyuüni tahesie yuri temücate'eriecacü, Cacaüyarisie püta, que mü'ane müquite müvaranucu'uitüvasie, mücüsie yuri temüte'eriecacü püyü.

¹⁰ Mücü cataniutavicueisitüani capa müpaü tete'ucucinicü. 'Uxa'atüni varie pütasitavicueisitüanita, que mü'anesie yuri temüte'erie. Tavarita catanivavicueisitüamücü,

¹¹ xeme xetasipareviecacu xe'ivavirietü Cacaüyari tahesie mieme. Müpaü xeteyurieu, yumüretü pamüpariyusi mecanipitüacacuni tahepaüsita, yame-maitü que temütemique yumüretü memüyunenevicü.

Titayari Curinitusie pücahetüa Papuru

¹² 'Aixüa temutiyanenicü müpaü tepaitüca tahepaüsita, ta'iyarisie 'aixüa tepütetamate que temüyüa 'ena cuiepa. Müpaü tepütemate, Cacaüyarisie mieme tepasietü tepüyüa, 'aixüa tetehecüasietü tepüyüa Cacaüyari que mütatipitüa. Teüteri vahepaü que memütemaivave tepüca'yüa, masi Cacaüyari

yatatipitüacacu 'aixüa que mütiuca'iyari, müpäü püta tecaniyüaca cuiepa memütama vahesüa, xehesüa yemecü müpäü tepüyüa.

¹³ Taxapa que müti'eniüriücü xEICÜa, que xemütatemate, müpäü xEICÜa te'utiyaütü tepütexe'ütüirie. Siqueresü xepütasihetima peru 'esiva xEICÜa,

¹⁴ 'aixüa püyüniqueyu xüca naimecü püta xetasihetimanique, müpäü xetemaitü, mücü tucarisie quepaucua munuani Tati'aitüvame Quesusi, 'ana xepüyüvaveni 'aixüa xemutiyaanenicü xetasiha'erivatü, yaxEICÜa 'aixüa temutiyaaneniapäü tame texeha'erivatü.

¹⁵ Müpäü yuri nemüti'eriecaicü xehepäüsita, 'ayumieme müpäü nepütinemaicai, hutacüa xehesüa nepunuaniquecai xaüsie necaheta'aveme meri, tixaütü nemütixeminicü.

¹⁶ Xehesüa neheta'ame Maseruniya cuieyarisie nepüyemiecai, tavari Maseruniya neheyeyame xehesüa nepunuaniquecai xemünesi'anunü'anicü Cureya cuieyarisiepai.

¹⁷ Que xetecu'eriva, müpäü netinemaitü yacü xEICÜa netinepatacai. Teüteri vahepäü neyüanetü netinematetü, Hü ne'utaitü, que netinepata Tixaü ne'utaitü.

¹⁸ Yapüticamie Cacaüyari que maine. YaxEICÜa tame que temütexetahüave, taniüqui pücahuta, püyuxevi. Xüca müpäü reuyeveca Hü temutiyaanenicü, Tixaü tepüca'utiyaane, ya Tixaü xüca reuyeveca temutiyaanenicü, Hü tepüca'utiyaane.

¹⁹ Cacaüyari nu'aya Cürisitu Quesusitütü xehesüa canicuxaxasivacaitüni tetecuxatacacu ne Sirivanu Timuteu. Niuqui mücü hepäüsita manuyüne pücahuta, püyuxevi müpäü 'anetü mühücücü Cürisitu.

²⁰ Nai que mutayü Cacaüyari quename tiyurieni, mücüta niuqui pücahuta, püyuxevi Cürisitu meye'atüacü. 'Ayumieme quepaucua 'aixüa temutiyaane Cacaüyari hepäüsita, tepüyüvave müpäü temutiyaanenicü, Müpäü cani'aneni, te'utiyaütü, Cürisitu müpäü mütiyuricü.

²¹ Mücü Cacaüyaritütü canihücütüni que mü'ane mütasiseiriya xeme tame Cürisitusie temüteviyanicü. Mücü heiserie pütasi'upitüa,

²² yuhesie mieme pütasi'u'inüaritüa, ta'iyarisie yu'iyari pütasi'upitüa 'inüaritüme mümasiücünicü tita tahesie mütinaque.

²³ Ne nepitahüave Cacaüyari netucari münesinavairienicü xüca neti'itavani que nemaine. Nepacunua 'axa nemücaxeretahüavecü. 'Ayumieme Curinitu nepücahetüa tavari.

²⁴ Müpäü tepücahaitüca tetexe'aitüacutü yuri que xemüte'erie. 'Aixüa xecaneuti'uni yuri xete'erietü. Masi müpäü tepaitüca xehamatü tete'uximayatü xemüyutemamaviecacü.

2

¹ Müpäü nepütinemaicai 'ana, 'aixüa pücayüniqueyu xüca tavari nenuanique xehesüa nexehieveritüatü, netinecühüavetü.

² Xüca nexehieveritüacaque xeme, quepaicü pünesitemavieritüaniqueyu ne. Nexehieveritüacacu que xenetetemavieritüaniqueyu.

³ 'Ayumieme xapa müpäü nepütü'utüa, capa nenuayu mesi'uheieveritüanicü müme meuyevese masi memünesitatemavieritüanicü püta. 'Ipaü yuri nepütü'erie yunaime xehepäüsita, xüca nenetemavieca ne xemeta xepüyutemamavieca yunaitü.

⁴ Cui ne'uximatüarietü 'ana, nesaiüpüarrietü ne'iyarisie müpäü netinixe'u'ütüirieni väuca ne'utasuatü. Peru xemüheieveritüarievacü

yanepücatiu'utüa, masi müpaü xemütemaicacü vaüca que nemütixenaqui'erie yanepütü'utüa.

Papuru que müreiyehüviri tevi 'axa mütiyuriencai

⁵ Xevitü que mütiyuriencai pücanesi'uheiveritüa ne, masi neca'anuhaitüamütü nepaine siquere 'esiva püxeheiveritüa xeme yunaime.

⁶ Mücüsie catiniunaque que xemüte'itacuritüacai xe'uyu'enieca.

⁷ 'Ayumieme xepüyüvave masi xemüteheiyehüvirienicü hicü, xepüyüvave xemintüanicü mücü tevi, capa 'utaxütüarienicü yuheiverietü 'anayuhayevamecü.

⁸ 'Ayumieme vaüriyarica necanixepitüaca xemihecüasitüiyanicü que xemüte'inaqui'erie.

⁹ 'Ayumieme müpaü nepütixe'u'utüirie, yanemütimaicacü nex'e'inüatame xüca naime hepaüsita yaxetecahunü.

¹⁰ Que mü'ane xemüteheuyehüviri, neta yaxaicüa nepüreyehüviri. Que nemüreyehüviri, sepa hesiena nemücatihüpacai ne, nexeha'erivatü yanepüreyehüviri Cürisitu nesixeyacacu,

¹¹ capa Cauyumarie tasicuamanacü. 'Aixüa tepütimate que mütiyuruva 'iya.

Que mütiyu'iyaritüacai Papuru, Türuhasisie 'uyeicatü

¹² Mericüsü, Türuhasi necaninuani niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita para nemüticuxatanicü, peru quitenie sepa müreyepiyacai nehiesie mieme Ti'aitamesie que nemütiviya nemüticuxatanicü,

¹³ nepüca'uxipiecai ne'iyarisie, nemücaheitaxeiyavecaicü ne'iva Titu. Nevaru-tateütüaca masi necaneyeyani Maseruniya cuieyarisiepai.

Que mütatihēcütüa Cürisitusie teteviyacacu

¹⁴ Masi Cacaüyari pamüpariyusi quepitüarica. Mücü yuheycemcü pütasihēcütüa Cürisitusie que temüteviya, teüteri vahüxie tasicuvitünetü yu'utüma. Tacümana naisarie müpaü catinihecütani visi que mü'tüarie Cürisitu xüca maica.

¹⁵ Tame 'inüari tecanihümetüni 'üca visi mu'üapaü Cacaüyari que mütatixeiya, temi'eritüacü Cürisitu que müti'ane. Mümeta memütavicueisitüariexime que memütatexeiya, memücuixime meta que memütatexeiya tecani'inüaritüni.

¹⁶ Memücuixime vacü tepümüqui'üa temüva'eritüacü que memütecuini, peru müme memütavicueisitüariexime vacü tepütucari'üa temüva'eritüacü que memüte'ayeyurini. Mericüte, quepaicü piquema 'icü naime.

¹⁷ Tame yumüireme vahepaü tepüca'anene. Harerusixi vahepaü tepücatetacuamana Cacaüyari niuquieya tecuxatatü. Masi 'aixüa tetehecüasietü, Cacaüyari que mütareyenü'a, Cacaüyari tasixeyacacu teyüatü, Cürisitusie teteviyatü müpaü tetenicuxatani.

3

Que temüte'uhüritüarie türatu mühecua hepaüsita

¹ Müpaü te'utiyaatü tavari tete'isütüa para temühecüacacü xemütasimaicacü 'acu. Hipame vahepaü que teteheiyehüva xapa mütasihēcütüacacü temümariyanicü, yaxemüte'u'utüiyarienicü yaxemüteti'utüanicü nusu.

² Xeme taxapa xecanihümetüni ta'iyarisie müre'uxa. Yunaitü teüteri mepüyüvave memütiterüvanicü müpaü memütetimanicü mexexeyatü.

³ Xecanimasiücüni xeme Cürisitu xapaya xehümetütü yatetehürütüariēcacu tame. Mücü xapa tauxicü püca'utüarie, Cacaüyari mayeyuri 'iyarieyacü püta pü'utüarie. Tetesie pücare'uxa, vaisie püta teüteri va'iyarisie püre'uxa.

⁴ Cürisitu yatatipitüacacu, müpaü tetetamaitü, yuri teteni'erieca Cacaüyarisie.

⁵ Müpaü te'utiyaütü 'asitepücahaitüca quename tacümana tixaütü teyüvave, tacümana tixaütü temüte'usutüa tepücatecu'eriva. Masi que temüteyüvave, Cacaüyari yatatipitüacacu tepüyüvave.

⁶ Mücüri que mütatiupitüa, pütasi'uhürütüa türatu hecuame hepaüsita. Peru 'utüarica hepaüsita xeicüa pücatasi'uhürütüa, masi 'iyarisie mieme hepaüsita püta pütasi'uhürütüa. 'Utüarica hexeiyaütü xeicüa canimümücü, peru yu'iyarisie heixeiyaütü tucari canipitüariēcamücü.

⁷ Mücü türatu cümana mümüni visi 'anetü ninuani tetesie müre'uxacai Muisexi que mütiuhürütüarie. 'Ixaherisixi teüteriyari mepüca'yüvavecai memi'ixüarienicü Muisexi hüxieya, visi mayexavatücaicü sepa mayeiximecai.

⁸ Mericüte, masi vaücava visi cati'aneni türatu 'iyarisie mümieme xüca hepaüsitanana hürütüarieca.

⁹ Xüca visi 'uyüni yatihürütüariēcacu türatu hepaüsita cümana teüteri memütixani'eriva, masi vaücavamecü 'anayuhayevamecü visi pütüyüni yatihürütüariēcacu türatu hepaüsita cümana heiserie memüpitüarieca.

¹⁰ Mücü meta, tita visi müti'anecai visi pücatiyuxexeiya hicü, 'iya püta cuini mieme visi 'anetü me'ivacü.

¹¹ Tita mayeiximecai visi pü'anecai, peru masi vaücava visi cani'aneni tita mücatixüve.

¹² Müpaü yuri temüte'eriecü, 'ayumieme cui tetayetuätü tepütecuxata.

¹³ Muisexipaü tepüca'yüa, 'ixuriquicü que müreuyucunacai 'Ixaherisixi teüteriyari yuheyemecü memüca'ixeiyaücü, que mürayeyeiximecai.

¹⁴ Mücü teüteri me'u'itutupetü menacüne que memüteyu'iyarütüacai. Hicüque yaxeiçüa mücücü 'ixuriquicü heuyucunatü caniyuhayeva quepaucua mütitüerüvarüva Türatu Meripai Mieme xapayari. Pücaheucuyepiva, Cürisitusie tiviyacacu xeicüa püca'unarüva.

¹⁵ Masi hicüque Muisexi xapaya titerüvarüvacacu, mücü 'ixuriqui heuyucunatü canacavüre va'iyarisie.

¹⁶ Peru que maine, Quepaucua ta'aurie mave 'itahüaveque Ti'aitame, 'ana heucunatü caninavaiyariemücü, 'anuyütü, müpaü pü'ane.

¹⁷ Mericüsü Ti'aitame haitü 'iyari canixatani. Haque Ti'aitame 'iyarieya meyeica, tevi caniyünü'aca mana.

¹⁸ Tame tanaitü tahüxie caheucunacacu tepihēcüata Ti'aitame visi que müti'ane, sepa yüxaüyemecü, xicürisie que mütihecüata tevi. 'Ayumieme tepücupasiva, visi te'anenetü tepacünirüme, hepaüna te'anenetü tetetaxexeiyaütü tete'acünirüme. Ti'aitame 'iyarütütü müpaü catiniyurieneni.

4

¹ 'Ayumieme müpaü tetehürütüarietü tepücavaüripie, masi que temütenenimayasie tepüyüa.

² Peuyevese hipatü memüyuteteviyanicü 'avie que memüteyurie, peru tame tecateniutixani'erieni mücü naime. 'Atepüca'u'uva teteta'irüvivyatü, ha tepüca'inütüa Cacaüyari niuquieya, que mütivaiyacü püta tetecuxatatü. Masiücüme tepeyeitüa tita yuri müraine, Cacaüyari tasixeiyaçacu

tepütahecüata, yunaitü teüteri yu'iyarisie müpaü memütemaicacü quename yuri.

³ Taniuqui 'aixüa manuyüne sepa meucuname, memütümaiariexime que memüte'l'enie xeiçüa caneucunaca.

⁴ Hicü miemete vacacüyari canivacüpiriyaxüani müme yuri memücate'erie que memüteyumate yu'iyarisie, capa hecüariya me'uxeiyacü, niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu que mütimarive manuyüne que mütivahecüarivyaqueyu. Mücü Cürisitu Cacaüyari cani'inüariyatüni, hepaüna pütüyuxexeiya.

⁵ Mücü meta, tame tepücatecuxata tahepaüsita, masi müpaü püta tepütecuxata, quename Cürisitu Quesusi ti'aitame hücü te'utiyuatü, quename tame xeparevivamete tehüme Cürisitusüa temümiemetecü te'utiyuatü.

⁶ Que mü'ane Cacaüyaritütü müpaü mutayü, Hecüariya yüvipa que'uneni, 'utaitü, mücütütü catanihecüariyani ta'iyarisie. 'Ayumieme yatete'imaitü Cacaüyari que mütimarive, Cürisitusie que mütimasiücü, tecanihecüariviyarieca.

Que temüte'ayeyuyuri yuri tete'erietü

⁷ 'Icü naitü cui püraye'axe, peru haxuta tecaneixeiyani xeiçüa 'icü türücariya, mümasiücünicü Cacaüyarisüa mümiemetecü, tahesüa mücamiemecü.

⁸ Sepa naimecü temü'uximatüarie, tepücaha'ivarie. Sepa 'asitemücatemate que temüteyurieni, tepücavaüripie.

⁹ Sepa temeutaveiyariexüa, tepücacu'eiriva. Sepa tematixüriya, tepüca'utümaiyarie.

¹⁰ Taheyemecü tepücuixime tavaiyarisie, Quesusi que mütiumü. 'Ayumieme tucari canimasiücünü tavaiyarisie, Quesusi que mürayeyuri canimasiücünü.

¹¹ Tame temayeyuyuri taheyemecü teniyetuiyani temücuinicü Quesusisüa temümiemetecü, mümasiücünicü tavaiyarisie que mürayeyuri Quesusi, sepa temücuixime.

¹² 'Ayumieme tecuiximetü tecaniyüaca, xemesü xe'ayeyuyuritü xepüyüa.

¹³ Que müre'uxa, Yuri nepütiuta'erie, 'ayumieme neputaniu 'anuyütü, tameta yaxeiçüa tepüte'u'iyari. Yuri tepüte'erie, 'ayumieme teputiniuca

¹⁴ müpaü tetemaitü, que mü'ane menucuquetüa Ti'aitame Quesusi, mücü catananucu'uitüamücü tameta Quesusipaü, xehamame meta catanaye'atüamücü yuhesüa.

¹⁵ Müpaü naitü catiniyümücü xehesie mieme. 'Ayumieme mücü yeme 'aixüa tiuca'iyaritü yumüireme vahesie mieme, pamüpariyusi canipitüaricamücü. Mücücü Cacaüyari visi que müti'ane canicuxaxasivamücü.

¹⁶ 'Ayumieme tepücavaüripie. Sepa herie temütüpünirüme, tateüta tecanihecüariyarieca tucariçü.

¹⁷ Pücahahete, que temüte'uximatüarie hicü, 'epücareutere. Peru yatete'uximatüarieme, taheyemecü cui visi 'anemecü tepü'icatüarieca mücaxüvecü.

¹⁸ Peru tepüca'icuvautüve tita temütexeiya, tita temücatexeiyaavave püta tecanicuvautüveni. Tita temütexeiya 'apücatiterive, tita temücatexeiyaavave püta yuheyemecü 'apütiterive.

5

¹ Müpaü tecatenimaica, xüca ca'unarieni 'icü xamaru haque temayetei 'ena cuiépa, qui tecanexeiyani Cacaüyari mütasipitüa mamacü mücaveviya yuheyemecü 'amuve muyuavisie.

² Mücü meta, müpaü te'anenetü teniu'aivani te'itücutü haque temayeteni taheima mieme.

³ Mūpäü tete'itūme yemecū tepūcamamaveni.

⁴ 'Icū xamarutūa te'ayetetū teniu'aivani tesaipūnetū. Tasūari tecaheutaquemaripicutū, masi tepeitūcuni, tita mūrayeruri yuhesie mixeviriyanicū tita mütimūxime.

⁵ Mericūte, Cacaūyari canihūcūtūni que mū'ane mūta'utivevie mūpäü mütüyūnicū. Mūcūta yu'iyari cataniupitūāni 'inūaritūme mūmasiūcūnicū tita tahesie mūtinaque.

⁶ 'Ayumieme ta'iyari tepucayesa taheyemecū. Mūpäü tepūtemate, mexi tavaiyarisie te'u'uva, Ti'aitamesūa tepūca'u'uva.

⁷ Yuri tete'erietū tecaniu'uvani, te'ixeyatū tepūca'u'uva.

⁸ 'Ayumieme ta'iyari tepucayesa, tepūtavaūriya masi temicu'eirienicū tavaiyari, Ti'aitamesūa pūta teme'uvanicū.

⁹ 'Ayumiemeta tecanitamexūitūaca teminaqui'aritūanicū sepa 'uva temu'uva sepa hesūana temu'uva.

¹⁰ Caneuyevēcāni tanaitū temasiūcūtū temayeitūarienicū Cūrisitu 'uve-nieya hūxie haque mūtaticu'ivaviya, taxexūtū temūte'apiniyarienicū 'aixūa que temūte'uyuri'axa que temūte'uyuri, tavaiyarisie te'u'uvatū que temūte'uyuri.

Que temūtehūritūarie, temūtecuxatanicū, teūteri Cacaūyarimatū 'aixūa memūteyuxeiyanicū

¹¹ 'Ayumieme mūpäü tetemaitū, mūpäü que mūreuyevese mūreiyehūvirienicū Ti'aitame, yuri teteniva'eritūaca teūteri. Tecanimasiūcūni Cacaūyari que mūtaticxeiya. Yuri tepūte'erie quename temasiūcū xemeta que xemūtatexeiya, que xemūteyumate yu'iyarisie.

¹² Mūpäü te'utiyaatū tavari tepūca'isutūa tetahecūatatū xemūtasimaicacū. Masi mūpäü te'utiyaatū tecanixepitūaca 'aixūa xemūtiyuanenicū xetasiha'erivatū, niuqui xemexeyanicū cūmana xemūvata'eiyacū mūme herie mieme xēicūa meha'erivatū 'aixūa memūtiyuane yuhepaūsita, 'iyarisie mieme memūcaha'eriva 'aixūa me'utiyaatū yuhepaūsita.

¹³ Sepa 'asitemūcatemate, Cacaūyarisie mieme teniyūaca. Me sepa temūtemaivave, xehesie mieme tepūyūa.

¹⁴ Cūrisitu mūtāsinaqui'eriecū, 'ayumieme tinaquemecū tepūyūa, tepūcayūvave yūcū temūteyuriecacū. Mūpäü masi tepūtehetima, xevitū yunaimē vahesie mieme caniumūni, 'ayumieme yunaitū mepucui.

¹⁵ Mūcū meta, yunaimē vahesie mieme pumū, mūme memayeyuyuri yuhesie mieme memūca'ayeyuyurinicūri, que mū'ane vahesie mieme mumū manucuetūarie, mūcūsie memiemetētūtū pūta memūyūacacū.

¹⁶ 'Ayumieme hīcū xeime tepūcamate teūteri que memūte'imate. Sepa temimaicai Cūrisitu teūteri que memūtehe'eriva, hīcū mūpäü tetehe'erivatū tepūca'imate.

¹⁷ 'Ayumieme xūca Cūrisitusie tiviyani, yūcū 'anētū tiniūnetūarieni. Tita meripai mūtimieme cananucayune. Camū, naitū yūcū 'anētū nayani.

¹⁸ 'Icū naimē Cacaūyari catiniusutūāni. Mūcū pūtasī'upitūa 'aixūa temūtetaxeyanicū hamatūana, Cūrisitu mūpäü mūtiyuricū. Cataniuhūritūāni temūtecuxatanicū, hipatūta hamatūana 'aixūa memūteyuxeiyanicū,

¹⁹ mūpäü te'utiyaatū, Cacaūyari Cūrisitusie tiviyatū mūpäü pūtivapitūa cuiēpa memūtama hamatūana 'aixūa memūteyuxeiyanicū, vahesie pūcatiuhūpa 'axa memūte'uyuricū, masi pūtasī'uyetui ri mūcū niuqui 'aixūa que temūtetaxeyia hamatūana manuyūne, te'utiyaatū.

²⁰ 'Ayumieme Cūrisitu nū'arimama tecanihūmetūni, hesiēna mieme tecaniu-tiniucani, mūpäü tetemaitū, Cacaūyari canixetuicani mūpäü te'utiyanecacu,

Cürisitusie mieme te'utiniutü vaüriyarica tecanixepitüaca, Cacaüyari matü 'aixüa xemüteyuxeianicü.

²¹ Que mü'ane 'axa mücatiurievecai Cacaüyari müpaü piyuri 'axa tiyuru-vamepaü mü'itüarienicü tahesie mieme, tame hesiena teteviyatü heiserie temexeianicü Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva.

6

¹ Mücü meta, hamatüana müpaü tete'uximayatü, vaüriyarica tecanixepitüaca xeme, xe'itanaqui'erieme tita Cacaüyari mütxemicua 'aixüa tiuca'iyaritü, xüanacüa xemüca'itanaqui'erienicü.

² Müpaü paine,

Tucari 'aixüa mü'anesie

Nemaniu'enieni,

Tucari 'aye'acu

Xemütaviceisitüarienicü

Nemaniu'parevieni.

Camü hicü tucari 'aixüa mü'ane canihücütüni, camü hicü tucari canaye'ani xemütaviceisitüarienicü.

³ Ni xeime tepüca'ucununuitüva tixaütü hepaüsita, 'icü hüritüarica capa 'uveiximariecacü que temütehüritüarie.

⁴ Masi Cacaüyari teparevivamete tehümetütü naimecü tepütahecüata. Vaüca tepüte'uca'eniva te'uximatüarietü, teteheuyehüatü, tetatextietüvetü,

⁵ tecuveivatü, te'anutaxürivatü, teüteri meyuxamurietüvecacu, tete'uximayatü, tucari tecahütü cusicü 'icuaicü.

⁶ Tepü'itiya, tepütemate tita müreuyevese, müixa tepüvanevie hipame, 'aixüa tepüte'u'iyari, 'Iyari Mütiyupata tepexeiya, yacü tepücatetacanaqui'erie,

⁷ yuri tepütécuxata, Cacaüyari türücariyaya tepexeiya, heiserie temüpütüariécü cuya tepüaya tepupitüarie naisata mieme cümana temütacuitüveni.

⁸ Visi tetexeiarietü 'axa tetexeiarietü yaxecüa tepüyüa, 'axa tetecuxaxasivatü 'aixüa tetecuxaxasivatü yaxecüa tepüyüa. 'Irumari tepüxasiva peru yuri tepütécuxata,

⁹ quename tecamariva meputiyuane peru yunaitü mepütasimate, quename tecuixime meputiyuane peru camü tepayeyuyuri, quename tetatacüritüariexime meputiyuane peru tepücacui'iva,

¹⁰ tepütaheiveri peru taheyemecü tepütatemamavi, tepüpüvüresixi peru xicuxixi tepüvarayeitüva yumüireme, tixaütü tepücatehexeiya peru naitü pütitapini.

¹¹ 'Aixüa 'iyaricü tepütécuxaxatüva Curinitutari, yeme ta'iyari 'apüneüna que temütexenaqui'erie.

¹² Que temütexexeiya, ta'iyari pücasai'püne, xeme püta xepüyusaipüna yu'iyarisie.

¹³ Mericüte, netüriyama que nemütivacühüaveniqueyu, müpaü nepütixetahüave, yaxecüa xequeteneuyuri que temüxeyurie, xe'iyari 'amütanerecü.

Cacaüyari mayeyuri tuquieya que temütehüme

¹⁴ Yuri memücate'erie vahamatü xepüca'yuxeviriyani. Titari rexeiya tita mütiheiserie tita 'aisica mütitisanamatü. Que tiyuxevini hecüariyamatü yüriya.

¹⁵ Que meteyu'enie Cürisitu xeime cacaüyari 'axa mü'anematü. Tita tinaque tevi yuri müti'eriesie 'axeicüa yuri mücati'eriesie.

16 Cacaüyari tuquitana que metenaque tetexi cacaüyarixi. Pücaüyvesietü. Tame Cacaüyari mayeyuri tuquiya tecanühümetüni, que mutayü Cacaüyari, Vahesüa neniucamücü Vasata neniuyeicamücü Vacacaüyari nepühücütüni, Müme neteüterima mepühümetüni.

17 'Ayumieme müpaü paine, Vasata xequenayecüneca, Xequeneyupata Canaineni Ti'aitame, Xepüca'imayüani Tita mücati'itiya. Xüca müpaü xeteyurieca Neri nenixetanaqui'erimücü

18 Xe'uquiyari necanayeimücü, Xeme nenivema 'Uquisi 'ucari Xecanacünicuni Canaineni Ti'aitame Nai mütürücaüye.

7

1 Mericüte nenaqui'erima, müpaü temüte'utahüavariecü quename müpaü tiyurieni, tepüta'itica naime mütiyusevixima tavaiyarisie ta'iyarisie. Tepaye'axüaximieni tepasietü Cacaüyarisie mieme, teteheyehüvrietü.

Papuru que mütiyutemaviecai, Curinitutari mete'uhayevacu que memüteyuriecai

2 Yu'iyari 'axequeneutaneriya xemütasinaqui'eriecacü. Ni xeime 'axa tepüca'uyuri, tixaü tepücate'inavairi xeime, tepüca'icuananaxü ni xeime.

3 Müpaü que nemaine, xehesie nemütiuhüpanicü 'asinepücahaine. Meripai müpaü nepütixecühüavecai quename ta'iyarisie texeha'eriva, quename 'axeicüa tetaxevi sepa temücuini sepa temayeyuyurini.

4 Müiremecü nepücaneyaritä xehapaüsita, cui 'aixüa nepüticuxata xehapaüsita. Sepa naimecü temü'uximatüarie, nepaye'a nenütüarietü, panayuhayeva netemavierica.

5 Mericüsü Maseruniya cuieyarisie te'u'axüaca tepüca'uxipivavecai tavaiyarisie, naimecü masi tecani'uximatüariecaitüni. Ta'aurie pütüyucinecai, tateüta tepümamacai.

6 Perusü que mü'ane Cacaüyaritütü müvanütüva müme memüyuheiverie, mücü cataniunütüani tameta, Titu munuacü.

7 Munuacü xEICÜA pücatixaü, masi mücü munütüariecü xehapaüsita tepunütüarie tame, taticuxaxatüvacacu Titu que xemütatexeiyaqueyu, que xemüteyuheiverie, que xemüteyumexütüa nehesisie mieme. 'Ayumieme ne masi yemecü nepünetemaviecai.

8 Ne xapacü sepa nemüxe'uheiveritä, yücü nepücatinecühüave. Sepa yücü nemütinecühüavecai 'ana, müpaü netimaitü mücü xapa müxe'uheiveritüacü siqueresü yapaümexa,

9 peru hicü masi nepünetemavie. Xemuheiveritüariecü, mücücü nepücanetemavie. Masi yaxete'uheiveritüarieca xemüte'uhayevaxücü que xemüteyuriecai, 'ayumieme nepünetemavie. Cacaüyari tixepitüacacu

xecaniuheiveritüarieni, 'ayumieme tixaü xepücate'utümaiyaxü müpaü temüte'uyuricü.

¹⁰ Xüca yuheiverieca Cacaüyari tipitüacacu, pütihayeva que mütiyuriencai, pütaviceisütüarienita. Tihayevame que mütiyuriencai, tavari 'axa pücatiyüchühaveni yamütühayevaxücü. Me xüca yuheiverieca cuiepa memütama vahepaü xeicüa, püpütüarieni mumünicü.

¹¹ Neuxei que mütiuyü quepaucua Cacaüyari müxe'upitüa xemüyuheiveriecacü. Mücücü xepuyuvaüri, mücü meta, xepüyutahecüataxü yuniuqui, xepüyuehecaxü, xeputimama. 'Ana xepünesixeyiacuai, xepüyumexütüacai, 'aixüa xepiyuri naime. Naimecü xeniyuhecüatani xemü'itiyacü mücü que mütiuyücü.

¹² Mericüte, müpaü nepütixe'u'utüiri, peru que mü'ane yu'iva 'axa muyuri neha'erivatü xeicüa nepücatiu'utüa, que mü'ane 'axa mu'itüarie neha'erivatü xeicüa nepücatiu'utüa. Xeme yücümana müpaü xemütemaicacü que xemütüyuvaüriya tahesie mieme Cacaüyari xexeyiacacu, 'ayumieme yanepütü'utüa.

¹³ Müpaü mütiuyücü, 'ayumieme tepunütüarie tame.

Mücü meta, tame müpaü tete'unütüarieca, masi vaüca tenitatemamaviecaitüni Titu müyutemaviecaicü, yunaitü cayuvatü xemipitüacü 'iyarieyasie.

¹⁴ 'Aixüa que nemütitaxatüa xehepaüsita, nepüca'utevijasitüarie neniucü hepaüsita. Masi yaxaicüa yuri que temütexecuxaxatüvacai naimecü, müpaüta caniyuritücaitüni 'aixüa que temüte'itaxatüa Titu.

¹⁵ Mücüta cuini mieme masi canixenaqui'erieca xeha'erivatü yaxemütēcahucü yunaitü, xeha'erivatü que xemüte'itanaqui'eri xe'umamatü xe'uyüyüacatü.

¹⁶ Neta nepünetemavi nemüyüvecü ne'iyari nemeucayesacü xehepaüsita naimecü.

8

Tumini que memüte'ucuxeüri Cacaüyari teüterimama vahesie mieme

¹ Tepütexetaxatüaniquyeu ta'ivama, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü que mütiyarupitüa müme memeyutixexeüriva Maseruniya cuieyarisie memütevamicuanicü hipame.

² Vaücava mepü'inüasietüve me'uximatüarietü, peru cananayuhayevani vatemavierica. Sepa yemecü memüpüvüresixi, mepimüriyaxü 'aixüa 'iyaricü que memütevamicuacai.

³ Que nemütünierixü yanepütihēcüata. Que memütüyüvavecai xeicüa nepücahaine, masi yemecü mepüca'uyuticueri que memütevamicuacai hipame. Yücümana

⁴ vaüriyarica metasipitüatü mecatanitavavirieni müpaü temütevataunicü, mevaparevietü memüyuxevinicü Cacaüyari teüterimama vahamatü.

⁵ Que temütēu'erivacai müpaü memütēyurieniquecaicü yamepücate'uyuri. Masi memiyuyetüani meri Ti'aitame mütiva'aitüanicü, tameta temüteva'aitüanicü müpaü mütinaquecü Cacaüyari.

⁶ 'Ayumieme Titu vaüriyarica tecaniupitüani 'icü 'imiquieri müraye'atüanicü xeme xehesüata mücü meripai misutüacü 'ixeürietü.

7 Vaücava naitü tinimüiriyarümeni xehesie mieme que xemüteyurie, yuri xete'erietü, xetecuxatatü, xetematetü tita müreyeveve, naimecü xeyuvaüriyatü texenaqu'eriecacu. Mericüte, yaxecüa 'icü 'imiquierita xequeneutumüirya.

8 Netixe'aituatü 'asinepüca'utaine hicü. Masi hipatü müpaü memüteyuvaüriyacü, nexe'inüatatü nepaine, xüca hecüasieca quename xemeta xeteyucanaqu'erie.

9 Xeme müpaü xepütehetima 'aixüa que mütiuca'iyari Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu. Mücü sepa müxicutücai, xehesie mieme puvüre nayuyeitüani, xeme xicusixi xemacü necü, 'iya puvüre matüacü.

10 'Icü hepaüsita que nemüticu'eriva müpaü netinixe'utaxatüani. 'Aicü xepuyuvaüri xemisutüanicü müpaü xeteyurietü, 'anata xepisutüa. Mericüte, hicü 'aixüa caniyümücü xehesie mieme xüca müpaü xeteyurieni,

11 xüca müpaü xete'aye'atüani que xemüteyurie. Xe'iyari que mü'anencai müpaü xemüteyuvaüriyanicü, müpaüta xequetenaye'atüaca, que xemüteyüvave.

12 Xüca ra'iyari yati'aneni, tita mürexeyia pünaqu'erivani, sepa tixaütü mücarexeyia.

13 Peru müpaü nepücahaine hipatü memü'icapiyanicü xeme xemücuanimasitüarienicü,

14 masi müyeyesitüarienicü hicü nepaine. Tita müranuyuhayeva xehesie mieme hicü, mücücü xequenivaparevieca müme memüteheuyehüva, mümeta 'uxa'atüni varie vahesie mieme 'anayuhayevame mücücü memüxepareviecacü xeme que xemüteheuyehüaca meyeyesitüarienicü,

15 yaxecüa que müre'uxa, Que mü'ane vaüca mütiucuxeüri, püca'anayuhayevaxü. Que mü'ane 'esiva mütiucuxeüri, tixaütü pücareuyehüacai.

Titu

16 Pamüpariyusi necanipitüaca que mü'ane Cacaüyaritütü müpaü mipitüa Titu yu'iyarisie müpaü mütiyuvaüriyanicü xehesie mieme tahepaü.

17 Cataniu'enieni vaüriyarica que temüte'ipitüa, peru yemecü masi müyuvaüriyacai, yücümana xehesüa püyemie.

18 Hamatüana tenenunü'acuni ta'iva mümariva niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxata, yunaitü memüyutixexeüriva memeitima naisarie.

19 Mücü meta, memüyutixexeüriva mecanenayexeyia tahamatü muyeicanicü 'icü 'imiquieri manu'üiyanicü que temütehüritüarie, Ti'aitame hepaüsita 'aixüa müticuxaxasivanicü, temümasiücünicü tameta que temütetavaüriya.

20 Müpaü tepütetacuerivayurie, xevitü capa niuquixiecacü 'icü 'imiquieri hepaüsita que mütivaücava cümana temühüritüarie.

21 Tita 'aixüa müti'ane, mücücü tepütamexütüa Ti'aitame que mütatixeyia, teüteri meta que memütatexeyia.

22 Vahamame tenenunü'acuni xeime ta'iva. Müixa te'ita'inüataca müiremecü, tepeitima que mütiyuvaüriya. Hicüsüta masi püyuvaüriya, müiremecü yuri müti'eriecü xehesie.

23 Titu hepaüsita, müpaü nepütixecühüaveni nehamatü müyuxevicü, nehamatü müti'uximayacü xehesüa. Ta'ivama vahepaüsita, müpaü nepütixecühüaveni memüyutixexeüriva vanü'arima memühümecü, vacümana Cürisitu ve'eme mücuxasivacü.

24 'Ime xequenivahecüasitüiyani quename yuri que xemüteyucanaqui'erie, quename yuri 'aixüa que temütevacühüave xehepaüsita, xaüsie memeyutix-exeüriva mexexeyacacu.

9

Tuminicü que memütevaparevieniquecai 'ivamarixi

1 Mericüsü, müpaü que xemüte'icuxeürie Cacaüyari teüterimama vahesie mieme, tavari niuqui pücaheuyevese mücü hepaüsita para nemütixeti'utüiriacäü.

2 Ne müpaü nepütimate que xemüteyuväüriya, 'ayumieme 'aixüa nepütivacuxaxatüva Maseruniyatari xehepaüsita. Müpaü nepütivacühüave, 'Acaiyatari 'aicü mepüha'arisiecai müpaü memüteyuriecäü. Müpaü xemüteyümexütüacü xeme mümëta mepüyümexütüa yumüretü.

3 Nenivaranunü'amücü ta'ivama capa xüanacüa 'ayanicü tita 'aixüa nemütivacuxaxatüva xehepaüsita, tita xemüte'ucuxeürie, mücü nexatätü. Peuyevese masi xemücuha'arisienicü yaxecüa que nemütivacühüavecai xehepaüsita.

4 Maseruniyatari ne'utüma xüca me'u'axüani, müme xüca mexe'utaxeiyaque xecaha'arisiecame, tepütateteviyaniqueyu tame müpaü yuri tete'erieme xehepaüsita. Que xemüteyuteteviyaniqueyu xeme 'asitepüca'utiyuane.

5 'Ayumieme müpaü nepüticu'eriva meuyevesecü väüriyarica nemüvapiütanicü ta'ivama memünesi'anuhaisitüiyacü xehesüapai, memüxecuha'arisitüanicü müpaü 'aixüa que xemüteyuriecücai meripaitü xemüvamücuanicü hipame. Peuyevese mücuha'arisienicü xe'iyari ya'anecacu, yuhesie mieme xe'icueriecacu pücatixaü.

6 'Icü xecüa, que mü'ane 'esipaüme muca'esa 'icuerietü yu'imüari, 'esi-paüme xecüa canica'isanamücü. Que mü'ane naime tatuatü mica'esa, mücü 'anayuhayevame püca'isana.

7 Yuxexuitü matüaripai yücümana que memüteheitima yu'iyarisie, müpaü mequeteheyurieca, mecayuheiverietü mevyariecame mecayuerietü, müpaü püta mequetevamücuani. Cacaüyari caninaqui'erieca que mü'ane yutemavietü mütivamücu.

8 Cacaüyari caniyüveni mimüiriyani tita mütixepitüa 'aixüa tiuca'iyaritä, manayuhayevanicü. Xüca müpaü 'aneni, yuhayemecü naitü müreyevese xepütehaxeyani, xepüyüvaveni 'aixüa xemüteyuriecäü naimesie,

⁹que müre'uxa,

Canenuxürietüyani naisarie,

Tinivarumini memüteheuyehüacai,

Heiseriemecü yaticamietü

Tita mütiuyuri

Yuheyemecü 'epütiterive.

10 Que mü'ane 'imüari mimücu 'esame, 'icuai mütasimücu mütücuaiyanicü, mücü püxemicuanita xeme, pütimüiriyani tita xemüte'uca'esa pixuaveritüani tita mütiutixuxavere heiseriemecü yaxemütechacü.

11 Naime hepaüsita xicusixi xepayeiütarieni yeme 'aixüa 'iyaricü xemütevamücuanicü hipame. Que temüteyurie, müpaü xetevamücuayu, pamüpariyusi canipitüaricamücü Cacaüyari.

¹² Mûpaü xetevaparevietü yu'uximayasicacü xepüvaraye'atüani que memüteheuyehüva Cacaüyari teüterimama hicü. Mücü heima 'aixüa püyüniata, yumüretü pamüpariyusi memipitüacü Cacaüyari.

¹³ Xeme xepümasiücü que xemüte'u'inüasie müpaü xemütevapareviecü. 'Ayu-mieme 'aixüa meniutiuyaneni Cacaüyari hepaüsita yaxemütecahucü, yaxeciüa que xemüteyuhecüata quename niuquisie xeteviya Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyünesie, 'aixüa 'iyaricü xemüvarumicü müme hipameta yunaime.

¹⁴ Mümerita xehesie mieme quepaucua memüyutineneviva mecanixehive'eriecacuni, Cacaüyari cui 'aixüa mütiuca'iyaricü xehesie mieme.

¹⁵ Pamüpariyusi quepitüarieca Cacaüyari, müpaü mütatiumicü que temücateyüvave yatemütehecüatanicü.

10

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu, que müreye'atüa yühüritüarica 'utaitü

¹ Neri Papuru nehücütütü vaüriyarica necanixepitüacaqueyu. Cürisitu mümaxiücü müca'ayu'eriyacü, müpaü nepaine. Tahüxie te'utinierecacu tixaütü nepücatihücü xeniu xehesüa ne'uyeicatü, teva ne'uyeicatü nepane'erिया püta que nemütixecühüave xeniu. Yane'aretü xeniu nepaine.

² Mericüte, nepüxevaviri mücaheuyevencicü nemüxetahüavecü ne'ane'eriyatü xehesüa nenuame, sepa müpaü nemütimate, xüca 'aixüa 'aneme ne'erica nemüyüvecü nemane'eriyanicü hipame vahepaüsita, vaisie teteviyatü te'u'uvame memütasi'erie, müme vahepaüsita.

³ Sepa 'atemu'uva tavaiyarisie, vaisie teteviyatü tepücatacuitüve.

⁴ Vaisie pücamieme cuya tepüaya cümana temütacuitüve. Pütürücavi püta Cacaüyarisie mieme, temica'unaxüanicü cuyaxi vaqui.

⁵ 'Iyaritüarica tenica'unarümeni que memüteyücühüave teüteri, sepa que mütitita Cacaüyari müraye'unie memüca'imaicicü, mücü tecanica'unarümeni. Naime 'iyaritüarica tepanutahüva yamüticamienicü Cürisitu que maine.

⁶ Taheyemecü tepüha'arisie temüvatatacuritüanicü yunaime memücayuvaüriya yamemütecahunicü, xe'aye'atüarieyu xeme yaxetecahutü.

⁷ Xequeneuxeyia tita xehüxie müraniere. Xevitü xüca yu'iyarisie Cürisitusüa mieme yu'erica, müpaüta masi yu'iyarisie quetiycühüaveni, mücü Cürisitusüa que mütimieme, tameta hesüana tepümiemete.

⁸ 'Icü heiserie temexeyia tame, Ti'aitame müpaü pünetiupitüa nemüxetürücarianicü, nemüxeca'unaxüanicü müpaü pücanetiupitüa. Mericüte, xüca 'esiva ne'anuyehaitürüveni ve'eme nenexatatü 'icü heiserie temexeyiacü, nepücaneteviyani müpaü ne'utaitü.

⁹ 'Aixüa püca'yüni xüca nexemariutame ne'erivani xapacü.

¹⁰ Müpaü püraniuva, xapacü que maine pahete pütürücavi, peru yuvariarisie 'uva 'uyeicatü 'asipüca'yüve, yuniuquisie püxani'eriva.

¹¹ Müpaü quetiycühüaveni que mü'ane müya maine, que temü'anene taniuquisie xapa tevevietü teva te'u'uvatü, müpaü yaxeciüa tepüteyurieni 'ate'u'uvatü.

¹² Mücü meta, tame tepücatavaüriya temütacayasanicü müme va'aurie, temüta'inüatanicü vahepaü te'ananetü, müme yuhesie mieme memüyuhecüata memümarivanicü. Müme masi memüyuti'inüatacü yu'inüaricü, yücümana memüyuxeyiacü meyu'inüatatüvetü, 'asimepücatemaivave.

13 Tame püta ve'emetete que temütetaxata, que müreyü haque temücahe'aitüarie 'asitepücahaitüca. Masi Cacaüyari que mütare'inüasiri, mana que müreyü tepütecuxata tetaxatätü. 'Asita xehesüapaitü tepu'inüasiyarie.

14 Xüca xehesüa tecahüritüariecaque, tepanuyehaitürüveniqueyu müpaü te'utiyaütü, peru tame meri tepu'axüa xehesüa niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne tecxatätü.

15 'Ayumieme tahepaüsita que temütetecuxata, que müreyü haque temücahe'aitüarie 'asitepücatecuxata. Hipatü que memüte'uximaya hepaüsita, 'asitepücahaitüca quename tame püta müpaü tete'uyuri tehaitü. Mücü meta, müpaü yuri tecateni'erieca xehepaüsita, quepaucua xemütixuxuavereni yuri xete'erietü, 'ana tepücasaipüneni xehesüa xEICÜA temüte'uximayacacü. Naisarie püta haque teme'inüasiyarie, mana tepüte'uximayaca.

16 'Asita xeveritapaitü niuqui 'aixüa manuyüne tepütcuxatani. Peru haque xevitü meye'atüa yühüritüarica que müre'inüasiyarie, 'asitepücahaitücani quename tame püta müpaü tete'uyuri.

17 Masiü niuqui que maine, Que mü'ane ve'eme müxatamücü, Ti'aitame quexatani ve'emetüme.

18 Que mü'ane yücümana müyuecüata, mücü pücamasiücü que mütiu'inüasie, masi que mü'ane mütiuecüata Ti'aitame, mücü püta pümasiücü que mütiu'inüasie.

11

Müme yacü xEICÜA memütexaxatametücai

1 Xüca xenesitanevienique tüma yareutevitü mexi tevi 'asimücatimatepaü neticuxata 'esiva. Tasüari xepünesitanevieni.

2 Cacaüyari que mütiyümexütüta xehesie mieme, neta müpaü nepütinimexütüta xehesie mieme, 'ayumieme müpaü nepaine. Nepüxeyetua xeimesüa, Cürisimatü xemüyuxevinicü, yaxEICÜA 'üimari mücaxuriqui que mütiyüquitüariva 'uqui yuxevitü xEICÜA mitivitünicü.

3 Ne nepüma capa xe'useviximarienicü que xemütEyücühüave yu'iyarisie, yaxEICÜA mücü cu que müti'irüviyaxü 'Eva. Me xüca müpaü tiuyüniQue, xe'iyari pücaYuxeviniQueyu, Cürisitusie xEICÜA xepücateviyaniQueyu, xepüca'itiyacaQueyu.

4 Cari 'aixüa 'anemecü xecanitanevieni xüca xevitü nuani xeime Qesusi yücü mü'ane cuxatätü tame temüca'ixatacai, me xüca xecuxaxatüvani xeime 'iyari yücü mü'ane xeheixeyatü xemacüneCü xemüca'itanaqui'erivave, me xüca niuqui 'aixüa manuyüne yücü mü'ane xecuxaxatüvani xemüca'itanaqui'erivavecai. Xüari xepinevie müya müticuxata.

5 Ne müpaü nepüticu'eriva, müme cuini mieme vaniu memünü'arisixi, müme tixaütü mepücatehexeiyi neta que nemücareixeiyi.

6 Sepa que mü'ane mücaniuepaü nemüticuxata, tevi 'asimücatimatepaü nepüca'ane que nemütimaive. Masi naimecü, que temü'anene yatepütexehecüasitüiyi, yunaitü que memütatexeiyi.

7 Me queri 'axa netiyuri quepaucua tixaütü necatihücütütü nemaneyeitüa xeme püta tixaütü xehümetütü xemayeitüaricnicü. Queri 'axa netiyuri necaxecuetatütü nemüxecuxaxatüvanicü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne.

8 Xaüsie memeyutixexeüriva nenivanavaneCaitüni yacütütü, vatumini ne-naqui'erietü, xehesie mieme nemüti'uximayacacü.

9 Xehesüa ne'uyeicatü quepaucua nemüreyehüacai, nepücaxe'uximatüacai ni xeime. Que nemüreyehüacai mepünete'umicuacai ta'ivama

Maseruniyasie memeyecü. Müpaü netiyurienetü naimecü nepücanetaunieceai nemüxe'uximatüanicü, müpaüta yaxaicüa nepütiyurieneni.

¹⁰ Yuri que maine Cürisitu, neta yuri nepaine. 'Ayumieme müpaü nepaine, yemecü nepücanenarieca müpaü netinexatatü naisarie 'Acaiya 'erisaruyarisie.

¹¹ Titayari müpaü netinemate. Nemüxenaqui'eriecü 'ayumieme müpaü nepütinemate. Cacaüyari müpaü pütimate que nemütixenaqui'erie.

¹² Que nemütiyuriene, yaxaicüa müpaü nepütiyurieneni. Müme memisütüaniqueyu tahepaü metexeyarietü, ve'emete que memütüyuxataniqueyu, müpaü netiyurienetü necanivanenasitüiyamücü müme.

¹³ Müya memü'anene mepüte'itava, yacü xEICÜA mecaninü'arisixitüni. Mepü'irümarisixi masi que memüte'uximaya, sepa memuyupata Cürisitu nü'arimama vahepaü memütüyuxexeyanicü.

¹⁴ Mücücü tepücahüxiya. 'Asita Cauymarieta puyupata hecuaripa mieme niuqui tuayamepaü mütiyuxexeyanicü.

¹⁵ 'Ayumieme mariveme tepüca'erie xüca müme hesiena mieme memüte'uximaya me'uyupata, müme tita mütiheiserisie mieme memüte'uximaya vahepaü memütüyuxexeyanicü. Müpaü mepüte'aye'axüani, que memüte'uximaya müpaü mepüpütüarieni.

Papuru que mütiucuinxü nü'ari mühücütücaicü

¹⁶ Tavari müpaü nepütayüni, capa xevitü 'asinecatimaicame nesi'eriecacü. Mesü xüca müpaü neti'erivani, sepa 'asinemücatimate, siqueresü xequeneneutanaqui'erie, ve'eme nemünexatanicü 'esiva yacütütü.

¹⁷ Que nemüticuxata hicü, Ti'aitame que müticuxata 'asinepücahaine, masi que mü'ane 'asimücatimatepaü, que mü'ane ve'eme müyuxatapaü müpaü yuri ti'erietü yuhepaüsita, müpaü püta nepaine.

¹⁸ Yümüiretü ve'emete mepüyuxata tita yuvaïyarisie mütimieme meteha'erivatü xEICÜA. Mericüte neta xüari vahepaü yacütütü ve'eme nepünexatani.

¹⁹ Cari xeme xepütemaivave, 'ayumieme xeyutemamavietü xepüvanevie müme 'asimemücatemate.

²⁰ Xepinevie sepa xevitü müxeviya xemüte'uximayacacü vaüriyarica, sepa xepini mütiixe'utixütüiri, sepa müxe'anaviviya, sepa müxetave'erie, sepa müxetavaya xehüxie.

²¹ Tame xEICÜA müpaü temücaxeyuriecaicü xüari xeniu tepüveraranicai, 'ayumieme xüari xeniu peuyevese neneteviyatü nemütianiuni.

Mericüte, tevi 'asimücatimatepaü neticuxatatü cuxi müpaü nepaine, xevitü que mütiyuväüriya sepa cueriva'anemecü, neta müpaü nepüyüve sepa cueriva'anemecü.

²² Hepürayusixi teüteriyari metehüme. Neta nepühücü. 'Ixaherisixi teüteriyari metehüme. Neta. 'Apurahamisie meteyecü. Neta.

²³ Cürisitusie mieme mete'uximaya. 'Asimücatimatepaü nepaine, ne masi vaücava yanepüti'uximaya. Ne nepüvara'iva müixa neti'uximayatü masi, masi müixa ne'anutahüivatü, masi vaücava necuveivatü, masi müixa necueriva' Janetü nemümünicü.

²⁴ Huriyusixi püresusixi que memütevarutiva xei veiyari meuyevcanicü huta teivayari veiyari müca'ayanicü, ne 'auxümexa müpaü nepu'itüarie.

²⁵ Haicacüa cüyecü nepeucueiyaxü. Heiva neputuaxi tetexicü. Haicacüa haramarasie ne'uyeicacacu naviya pucayunixü. Xei tucari xei tucari nepuhaximecai 'amatiyevasio.

²⁶ Müixa ne'uyeicatü nehuyeta nepücueriva'ane, nemarima hatuxamesie, nemarima tenavayamete vacü, nemarima neteüterima vacü, nemarima teüteri memücahuriyusixi vacü, nemarima quiecarisie, nemarima macumavesie, nemarima haramarasie, nemarima müme 'ivamarixi memüyuterüva mete 'itavatü, müme vacü.

²⁷ Neti'uximayatü ne'uxetü, tucari necahütü cusicü, neheuhacamütü neheuharimütü, tucari necahütü 'icuaicü, neheuxerimütü nemavetü nepüyüane.

²⁸ Mücü pücanaitü, peru heimanata tucariçü nepüsaipüne, peuyevese nemüne'iyaritüanicü yunaitü memeyutixexeüriva vahesie mieme.

²⁹ Xevitü xüca veranini, neta neveranitü nepütinemaica. Xüca xevitü 'ucunütiarieni, mucunütiariecü nepüha'a neta.

³⁰ Mericüte xüca xeniu heuyeveca ve'eme müyuxatanicü, ne xüari ve'eme nepünexatani, que nemütiverani neticuxatatü.

³¹ Que mü'ane Ti'aitame Quesusi mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, que mü'ane hepaüsita 'aixüa müticuxaxasiva, mücü müpaü pütimate nemücati'itavacü que nemaine.

³² Ramasicu quiecarisie 'Aretaxi quepaucua müti'aitametücai, hesüana mieme 'isücame cuyaximame mepütehücai Ramasicutari vaquiecarü quitenie memünesiviyacü.

³³ Ne neputavicuei memücanesiviyacü, tesariya tenieyasie neheucatuiyaca quirivasie neyecaitü tesariya varita.

12

Que mütiupitüarie yuvaiyarisie mücuseivanicü

¹ Mericüte, xüari peuyevese ve'eme nemünexatanicü. 'Aixüa capüyüni siepüre, peru heinüsipaü que nemütünierixü, tita Ti'aitame masiücüme mürayeitüa, mücü hepaüsita nepüticuxatani.

² Ne nepimate tevi Cürisitusie mütiiviya. Tamamata heimana nauca vi-yari 'anuyeyacu, nanutihanieni mücü muyuavisie Cacaüyarisüa yemecü. 'Asinepücatimate xüca 'iyarieya xEICÜA 'utihanieni, me xüca vaiyarieya naitü 'utihanieni, Cacaüyari müpaü pütimate.

³ Mericüsü, müya 'aneme tevi nepümate, xüca 'iyarieya xEICÜA 'utihanieni, me xüca vaiyarieya naitü 'utihanieni 'asinepücatimate, Cacaüyari müpaü pütimate,

⁴ peru panutihanie visi müracu'anesiepai. Niuqui ne'enieni müpasie tevi müpaü mücatayünicü, tevi heiserie mücahexeiyacü müpaü mainenicü.

⁵ Mericüte müya 'aneme hepaüsita neticuxatatü ve'eme nepüxatani, peru necümana ve'eme nepücanexatani, me xüca nenexatani que nemütiverani nehaitü xEICÜA.

⁶ Süricüte xüca nenevaüriyanique ve'eme nemünexatanicü, tevi 'asimücatimatepaü nepücatayüniqüeyu, yuri nepaineniqueyu püta. Perusü nepücanevaüriya ve'eme nemünexatanicü, capa xevitü müpaü ticu'erivanicü quename yücü ne'ane, que münetixeiya que müneti'enie, müpaü neca'aneme capa 'eriecacü.

⁷ Capa ne'anuyehaitürüvenicü temavierica nera'erivatü ne'iyarisie, nera'erivatü marivemecü masiücütü que mürayeitüarie nehesisie mieme, 'ayumieme nepupitüarie nevaiyarisie nemücuseivanicü. Cayumarie tupirieya nepanayenü'aiyari münesicuvayanicü, capa ne'anuyehaitürüvenicü temavierica nera'erivatü.

8 Haicacüa vaüriyarica nenipitüani Ti'aitame 'icü hepaüsita, nehiesie mayeyanicü.

9 Peru mücü müpaü pünetiatahüavixü, 'Aixüa netiucayiaritü que nemasiyuriene, tavari tixaüt pepücareuyehüaca. Peveranicacu netürücarिया paye'atüariva. 'Ayumieme nenetemavietü masi nepünexatani que nemütiverani, Cürisitu türücarिया nehiesie müyuhayevanicü.

10 'Ayumieme nepeunaqui'a neveranitü 'axa neticühüavarüvatü nereuyehüatü netaveiyarietü nenetexienetü Cürisitusüa nemümiemecü. Müpaü nepütimate, quepaucua nemüverani, 'anari necanitürücaüyeni.

Papuru que mütiyu'iyaritüacai Curinitutari memüuyexexürivacai vahepaüsita

11 Mericüsü tevi 'asimücatimatepaü neticuxatatü nenayani. Xeme xecümana peuyevacai müpaü nemütüyurienicü. Peuyevacai masi xemünesihecüatanicü xeme püta que nemütimariva. Haquevari müme cuini mieme vaniu memünü'arisixi tixaütü mepücatehexeiyaya, neta que nemücareixeiyaya, sepa tixaütü nemücatihücü.

12 Siqueresü 'inüari cümana Cacaüyari nü'arieya mümasiücü puyü xehesüa, naimecü netiucavenivacacu, naimesie 'inüari nevevecacu mamarivave-mecü türücaüyemecü.

13 Ne necümana nepücaxe'uximatüacai tumini hepaüsita. Xüari müpaü netiyurienetü necaxe'uximatüatü, 'axa nepüxe'uyuri xeniu, yanetivavaviri-etü hipame xaüsie memeyutixexeuriva, 'axa nepücavaruyuri xeniu. Xequeneteneuyehüviri müpaü xeniu 'ana nemüxe'uyuricü.

14 Camüsü hicü hairieca nepüha'arisie xehesüa nemüyemiecü. Tavari nepücaxe'uximatüani. Nepücatihive'erie xepini, tucari xemexeyanicü püta nepütihive'erie. Vaüriyarica pücaheuyevese türü meme'ücacü yu'uquiyarima vahesie mieme, va'uquiyarima püta yutüriyama vahesie mieme meme'ücacü peuyevese.

15 Nesü nenetemavietü nepixütüani naime nemürexeiyaya, sepa yemecü nemutaxütüarieni ne, xeme xe'iyari 'aixüa mü'itüarienicü. Perusü xüca cuini mieme nexenaqui'erieca, queri 'esiva xEICÜA netinaqui'eriva mücücü.

16 Mericüte xeniu cuini mieme nepücaxeviyacai. Perusü xüari xeniu 'irümarü nemühücücü nenixetaviviyani nexe'irüviyatü.

17 Mericü müme nemüvareutanü'axüa xehesüa, queri nexera'ivaxü vacümana. Pücatixaüsietü.

18 Ne vaüriyarica nenipitüani Titu, hamatüana neneinü'ani mücü ta'iva xeime. Mericüte, que tixeha'ivaxü Titu. Havaicü. Camü yaxEICÜA tecate'u'iyari que temüte'u'uva, taqueta catiyuxevitütü. Puyuxevi.

19 Xüari müpaü xepütecu'eriva quename 'icü niuquicü naimecü tahesie mieme te'utiniuca xemütasi'enienicü xeme. Pücatixaüri. Masi Cacaüyari tasix-eiyacacu, Cürisitusie teteviyatü, müpaü püta tepütecuxata. Tanaqui'erima naime que temüteyurie, xemütürücariyarienicü pü'ayumieme.

20 Nepüma xEICÜA capa nenuame nexe'ucaxeiyacü que mücanetinaque xe'aneneme, xemerita capa xenesi'ucaxeiyacü que mücatixenaque ne'aneme. Nepüma capa xeyucuitüvenicü, capa xeyü'ütesatüvenicü, capa xe'uyuhecatüvenicü, capa xetecuvautüvenicü hipame xemüvara'ivanicü, capa xevaruniuquimanicü hipame, capa yunacata xeyuniuquimanicü, capa xeteyucatave'eriecacü, capa xeyuxamuruyanicü.

21 Nepüma nenuayu tavari capa necacaüyari tixaütü necatihücütüme nesi'ayeitüanicü xehesüa ne'uyeicacacu, capa neneheiveriecacü nevara'erivatü yumüreme 'ana meripai 'axa memütüyuriecaci yamemücatehayevaxü 'axa que memütüyuriecaci meca'itiyatücaütü,

mevacumaüvatü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, meyutatuatü memürucuyatüvenicü que memüteyucahive'erie.

13

Teutüarica

¹ Hairicari neniemieximeni xehesüa hicü. Yuhutatü ya yuhaicatü memunenierixü vaniuquicü naitü niseiriyariemücü.

² Meripai müpaü nepütivarutahüavixü müme 'ana 'axa memüteyuriecäi xehesüa ne'uyeicacäp hutarica nemunua, hicüta xehesüa neca'uyeicatü yaxaicüa müpaü nepütivacühüave hipameta yunaime, tavari xüca nenuani nepücavahayeva.

³ 'Inüari xepüvava quename Cürisitu 'u'inüasie maniuca neticuxatacacu ne, 'ayumieme nepücavahayeva. Mücüri pücaverani que müxeyuriene, masi canitürücaüyeni xehesie tiviyatü.

⁴ Sepa curuxisie mumierie müveranicaicü, Cacaüyari mütürücaüyecü canayeyuriniri masi. Tameta sepa hesiena temüteviya tepüverarani, masi Cacaüyari mütürücaüyecü hesiena teteviyatü tepayeyuyurini texeparevienique.

⁵ Xequeneuyu'inüata xüca 'acu 'axe'u'uvani yuri xete'erietü me xüca catixaütüni. Xequeneyu'iyaritüaca xüca 'acu müpaü xete'u'inüasieni. Yuxexütü yu'iyarisie tietü xecayumaica que xemü'anene, Quesusi Cürisitu xehesie mütiviyacü. Müpaü xüari xepütemate yuhepaüsita, me xüca xexani'erivani xEICÜA.

⁶ Neri nepüta'icueva yuri neti'erietü quename müpaü xetehetimani, quename tame texacani'eriva.

⁷ Nenevieri tepipitüa Cacaüyari, xeme 'axa xemücateyuriecacü haquevasü. Müpaü tepücate'ivaviri teüteri memü'inüasie vahepaü temütetaxexeiyanicü xEICÜA, masi xeme 'aixüa xemüteyuriecacü püta müpaü tepüte'ivaviri, sepa tame xani'erivamete temü'eriva.

⁸ Tame türücaria tepücahexeiya temeye'uniecacü tita yuri müraine, tita yuri mürainesie mieme temüte'uximayacacü xEICÜA türücaria tepexeya.

⁹ 'Ayumieme tepütatemamavie quepaucua temüverarani tame, xeme püta xetürücavicacu. Müpaüta tepütetaneneviva, xemaye'atüarienicü xeme.

¹⁰ 'Ayumieme müpaü nepütiuti'utüa xehesüa neca'uyeicatü, xehesüa nenuame türücaüyemecü nemücatiyurienenicü, sepa heiserie nemexeya müpaü nemütiyurienenicü. Ti'aitame mücü heiserie pünesi'upitüa nemüxetürücarianicü, nemüxeca'unaxüanicü müpaü pücanetiipitüa.

¹¹ Mericüte ne'ivama, xequeneyutemamavieca. Xequenaye'axüaca xemümanesiquitüarieni. Xequenene'enieca que nemütixetuica. Xequeneyuxevini que xemüteyücühüave yu'iyarisie. 'Aixüa xequeteneyuxeiyani. Müpaü xüca xeteyurica, que mü'ane Cacaüyaritütü mütasipitüa temütetacanaqui'eriecacü temüca'uximatüariyecacü ta'iyarisie, mücü xehamatü caniuyeicamücü.

¹² Xequeneyuvaüritüaca xeyuviyatü Cacaüyari teüterimama xemühümecü.

¹³ Cacaüyari teüterimama yunaitü menixevaüritüaca.

¹⁴ Ti'aitame Quesusi Cürisitu 'aixüa quetiuca'iyarini yunaime xehesie mieme, Cacaüyari quexenaqui'erica, 'Iyari Mütüyupata quexetaxeviriya yunaime.

CARASIYATARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiürisica

1 Ne Papuru nenü'ariecemetütü necanixevaüritüaca. Que nemütihüritüarie, teüteri mepücanesiheyenü'a, tevi pücanesi'ucaye. Quesusi Cürisitu püta caneniucayeni nü'ariecame nemayanicü. Que mü'ane 'umieriecu menutanierifüa, Cacaüyaritütü müta'uquiyari, mücü müpaü canetiniuhüritüani.

2 Ta'ivama nehamatü memü'uva tanaitü tecanixevaüritüaca xeme xemeyutixexeüriva Carasiya cuieyarisie miemete müpaü te'utiuyatü.

3 Que mü'ane müta'uquiyari Cacaüyaritütü, que mü'ane müti'aitame Quesusi Cürisitütütü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

4 Mücü Quesusi canihücütüni que mü'ane müyuyetua, tame 'axa temüteyurie temüxünarienicü. 'Ayumieme pütasitavicueisitüani, hicü miemetexi 'axa memüteyurie vasata te'u'uvacacu. Müpaü catininaqueni tacacaüyari ta'uquiyari.

5 Visi queticuxaxasivani 'iya hepaüsita yuheyemecü. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

Xevitü niqui pumave 'aixüa manuyüne

6 Nepü'iyarixi yanetimaitü yapaucua xemüyupatarümecü. Xenicu'eirieni que mü'ane müxe'uta'ini, Cürisitu 'aixüa tiuca'iyaricacu. Xeteniuviya niuqui yücü manuyünesie püta.

7 'Iya niuqui pücahücü 'aixüa manuyüne. Masi hipatü 'amepu'uva mexex-amurietü me'ipatacutü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita.

8 Sepanetü tame, sepa taheima mieme tupiri, xüca xecuxaxatüvanique niuqui 'aixüa niu manuyüne, xüca niuqui temüxecuxaxatüvacai paü ca'anuyünenique, püxani'erivaniqueyu 'iya.

9 Que temutiyanecai meripai, tavari hicü que nemaine, xüca xevitü xecuxaxatüvani, xüca niuquieya xemitanaqui'eripaü ca'anuyüneni, quex-ani'erivani.

10 Mericüte, 'ipaü neticuxatatü, queri neticuvaune teüteri que memünetenaqui'eriecacü. Cacaüyari püta que münetinaqui'eriecacü nepüticuvaune. Que netivanaqui'asitüamücü teüteri. Xüca nevarunaqui'asitüanique teüteri hicü, Cürisitusie mieme ti'uximayatame nepücahä cütüni queyu.

Papuru que müti'uximayacai

11 Ne'ivama, müpaü nepütixehécüatüaniqueyu 'icü niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata hepaüsita. Mücü niuqui tevi pücaveviyaya.

12 Neri quepaucua nemitanaqui'eri, tevi pücanesiyetuiiri. Nepeitima tevi caneti'üquitüacacu. Quesusi Cürisitu masiücütü 'ayacu püta neni-tanaqui'erieni.

13 Camüsü, xemeri xepu'enana que nemüticuyeicacai meripai, Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü. Ne cuini mieme nepüvataveviyacai Cacaüyari teüterimama memüyutixexeürivacai. Nepüvaruca'unacai.

14 Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü nepanuyehaitürüvecai yumüireme ne'ivama vahüxie nehepaü paümeme viyari memühücai nenuivarisie miemete, masi yemecü nenevaüriyatü netusima vayeiyaricü.

15 Masi que mü'ane munesi'upataxü necatinuivavecacu cuxi, que mü'ane 'aixüa tiuca'iyaritä munesi'uta'ini, mücü Cacaüyari, 'ana ninaquecaitäni

16 yunive masiücüme mayeitüanicü yanetimaicacu, hepaüsitana nemüticuxatanicü nuivarite memücahuriyusixi vasata. 'Ana teüteri memüvaite memüxuriyate xEICÜa 'asinepücativarahüavecai.

17 Müme nü'arisixi memühümetücai yanecatihüritüarievecacu cuxi, müme vahesüa nepücahetüa Querusaresie. Masi 'Araviya cuieyarisie necaneyani cuitü. 'Arique tavarü Ramasicu necaninuani.

18 'Arique haica viyari 'utixücu, Querusareme neneyani, nemeitimanicü Sepaxi. Tamamata heimana 'auxüme tucari nepuyuri hesüana.

19 Hipame nü'arisixi nepücavarexei, Cacuvu xEICÜa T'aitame 'ivaya nepexei.

20 Camü, Cacaüyari hÜxie, nepücati'itava que nemütixe'u'utüiri.

21 'Arique nepetüa Siriya cuieyarisie Sirisiya cuieyarisie.

22 Müme Cürisitusie meteviyatü memüyutixexeürivacai Cureya cuieyarisie, müme mepücaneshetimaivavecai cuxi.

23 Müpaü mepüte'enanacai xEICÜa, quename vaniu, que mü'ane mütasitaveveyacai meripai, mücü ticuxata hicü niuqui 'aixüa manuyüne tita yuri temüte'erie hepaüsita, quename vaniu ticuxata tita 'anapai mütica'unamücücai hepaüsita.

24 'Aixüa meniutiyanecaitüni Cacaüyari hepaüsita necümana.

2

Hipatü nü'arisixi que memüteheitima Papuru

1 'Arique tamamata heimana nauca viyari 'utixücu, tavarü neneyani Querusareme Verunavematü, Titu ne'avitütü.

2 Mana nepetüa Cacaüyari masiücüme mayeitüacü mana nemümiecü. Tahüciate te'ayetecacu mamarivavemete vahamatü, netinivarutaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, que nemüticuxata nuivarite memücahuriyusixi vasata, capa xüanacüa 'ayanicü ne'uximayasica que nemütimie que nemütimiecaita.

3 Peru Titu, sepa nehamatü muyeicacai, sepa Cüriyecu mühücü, pücaheuyevacai mücü mü'inüaritüarienicü Huriyusixi vaxitequiyacü,

4 sepa memi'inüaritüacucai hipatü yacü 'ivamarixi tahepaü memüteyuniniütüva. Müme menatahaxüani tasata que memütatehupienicü tame que temütetanü'a Cürisitu Qesusisie teteviyatü. Mepütasiviyacuai vayeiyarisie mieme temüte'uximayacacü.

5 Müme heiva xüca tevaru'enienique que memütate'aitüacucai, xeme xepücayhayevequeyu xeheixeyatü niuqui 'aixüa manuyüne, yuri que müraine.

6 Peru mamarivavemete, Cacaüyari yücü mücativaxeyacü teüteri, 'ayumieme neta 'asinepücatine'iyaritä que memü'anecai meripai. Müme mamarivavemete tixaütü mepücate'utihüpacai nenuiqui hesie.

7 Masisü müpaü metenimaicaitüni nemuhüritüariecü niuqui 'aixüa manuyüne nemütivataxatüanicü müme xitequiyacü memüca'inüasie, yaxEICÜa Pecuru que mütiuhüritüarie mütivataxatüanicü Huriyusixi xitequiya 'inüariyari memexeya.

8 Müpaü metenimaicaitäni, que mü'ane micuyuitüva Pecuru mütanü'arienicü müme memüxitequie vahesüa, mücüta canenicuyuitüvani ne, nuivarite memücahuriyusixi vahesie mieme.

9 Müpaü metemaitü que nemütiumiquiva Cacaüyari 'aixüa tiuca'yaricacu, Cacuvu Sepaxi Vanü, 'iquisaraüte que memütemarivacai, müme mepütasi'umayüa ne Verunave, temütaxeüvi me'utiyaütü, xeme nuivarite memücahuriyusixi vahesüa xemüyehücü, tameri Huriyusixi memüxitequie vahesüa temüyehücüta me'utiyaütü,

10 xemüvara'erivanicü xeicüa puvüresixi me'utiyaütü. Nesietü 'aixüa 'iyaricü müpaü nemütüyurienenicü nepünevaüriya.

Papuru que müreitati Pecuru 'Anutiyaquiyasie

11 Masi quepauca Sepaxi munua 'Anutiyaquiyasie, tahüxie te'utinenieretü nepye'uniecai, meuyevecaicü hesiena mütiuhüivanicü.

12 Hipatü Cacvusüa miemete meca'axüavavecacu cuxi, nuivarite memücahuriyusixi vahamatü pütüticua'acai. Masi me'u'axüacu müme, niyuti'imatüyani. Püyupatanecai vaniüquixiya macatü müme xitequiya 'inüariyarisie memüteviyacaicü.

13 Hipatü Huriyusixi yacü mepüte'uyuri hepaüna. Yaxeicüa Verunave pütü'irüvyarie yacü meteyuriecacu.

14 Perusü quepauca ne müpaü nemütivaruxei, ta'aurie me'axüriecu, heiseriemecü meca'u'uvacacu niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, yuri que müraine, müpaü nepütitahüavixü Sepaxi yunaime vahüxie, 'Ecü Huriyu pehücütü, xüca pe'uyeicani nuivarite memücahuriyusixi vahepaü peyüanetü, Huriyupaü pecayüanetü 'ecü, titayaricuta vaüriyariaca petivapitüa nuivarite memücahuriyusixi, Huriyusixi vahepaü memüyüacacü.

Yunaime vahepaü, Huriyusixi teüteriyari yuri mete'erietü xeicüa mepütavicueisitüarieni

15 Tame que temüte'ununuivaxü, Huriyusixi tecanihümetüni, nuivarite memücahuriyusixi, yamemücateyurie 'inüari niuquiyari que müti'aita, tame tepücahüme.

16 Peru tame müpaü tepütehetima, tevi xüca tiyurieneni 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü heiserie pücapitüarieni. Masi xeicüa xüca yuri ti'erieca Cürisitu Quesusisie, mücücü püta heiserie canipitüariemücü. 'Ayumieme tameta vahepaü yuri tepüte'uta'eri Cürisitu Quesusisie, heiserie temüpütüarienicü yuri tete'erietü Cürisitusie. Xüca yatete'uyurienique 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü masi heiserie tepücapitüarieniqueyü. 'Utüaricayari müpaü paine, Haquevasü heiserie pücapitüarieni yatiyurienetü 'inüari niuquiyari que müti'aita.

17 Tameri müpaü tepütetavaüriya, heiserie temüpütüarienicü. 'Ayumieme Cürisitusie teteniviyani. Mericüte, xüca müpaü tetetavaüriyani, quesü yüni xüca vahepaü temasiücünü yatemücateyuriecü, 'inüari niuquiyari que müti'aita. Cürisitu 'axa teyuruvamete tarayeitüa. Pücatixaüsietü.

18 Xüca tavari ne'enuquitüanique tita nemütüica'unaxü, 'axa tiyuruvamepaü nepünehecüataniqueyü masi, tita nemüranuquitüamücü yaxeicüa müpaü mainecü.

19 Neri yanetiuyurieca que müti'aita 'inüari niuquiyari, ne'icu'eirieca, necaniumüni. 'Ayumieme 'inüari niuquiyari tavari pücaneti'aitüani Cacaüyarisie mieme püta nemayeyurinicü.

20 Cürisumatü nenumierieni curuxisie. Hicüri que nemürayeyuri, ne necümana nepücahücü que mü'ane mayeyuri. Cürisitu masi canihücütüni

mayeyuri nehésie tiviyatü. Que nemürayeyuri hicü nevaiyarisie, nepayeyuri yuri neti'erietü Cacaüyari nu'ayasie, que mü'ane münésinaqui'erie, que mü'ane nehésie mieme müyuyetua, mücü hesie.

²¹ Nepüca'ixani'eri Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari. Xüca heiserie 'up-itüarienique yatiyurienetü que maine 'inüari niuquiyari, Cürisitu xüanacüa zeicüa canimüniqeyu.

3

Cacaüyari 'Iyarieya caniutanaqui'eriva yuri ti'eriecacu

¹ Cari 'asixepücatemate Carasiyatari. Qepai püxe'utiquevayaxü, xecunuitätü para yaxemücatecahunicü tita yuri mürainesie. Xeme yaxetemacacu, Quesusi Cürisitu putahecüasie, curuxisie que mütiümierie.

² Mericüte, 'ipaü zeicüa nepütixeta'ivaviyaqeyu. 'Iyari xete'utanaqui'eri yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Xepitanaqui'eri nusu yuri xemüte'uta'ericü que xemüte'u'enana.

³ Panasi 'asixecatemate. 'Iyarisie xeteviyatü, xepisütüa yuri xete'erietü. Hicü vaisie püta xeteviyatü, que xete'aye'axüani.

⁴ Cuini mieme xete'u'itüarie, yacü zeicüa. Xüari yacü xepüca'u'itüarie.

⁵ Hicümüsüari, 'iya que mü'ane 'Iyari müxemicua, que mü'ane türücaüyemecü müxecuyuitüva, müpaü tiyuriene yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Müpaü pütüyuriene nusu yuri xemüte'ericü que xemüte'u'enana.

⁶ Yaxeicüata 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari. 'Ayumieme heiserie hexeiyame cani'erivacaitüni.

⁷ 'Ayumieme müpaü xecatenimaica, müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme 'Apurahami mecanixiüyarimamatüni.

⁸ 'Utüaricayarisie meripai müpaü tinimasiücücaitüni, nuivarite memücahuriyusixi yuri metenita'erieniquecaitüni, mücücü Cacaüyari heiserie nivapitüaniquecaitüni. 'Ayumieme niuqui 'aixüa manuyüne 'Apurahami meripaitü müpaü tiniutahüavarieni, 'Acümana yunaitü nuivarite mepütémavieritüarieni.

⁹ 'Ayumieme müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme mepütémavieritüarie, que mü'ane 'ana yuri müti'eriecaimatü 'Apurahamimatü.

¹⁰ Müme püta 'amemu'uva yameteyurietü que müti'aita 'inüari niuquiyari, mücüsie meteviyatü, müme mecanixani'erivani. Müpaü catine'uca, Mecanixani'erivani yunaitü yamemücatecahu, nai que müre'uxa 'inüari xapayarisie.

¹¹ Müpaü catinihecüaca, Cacaüyari hüxie ni xevitü heiserie pücapitüarie 'inüari niuquiyarisie tiviyatü. Müpaü püta panuyüne, Que mü'ane heiserie mupitüarie yuri ti'erietü canayeyuricamücü.

¹² Peru que mü'ane 'inüari niuquiyari mexeiyä, mücü 'apüca'uyeica yuri ti'erietü. Müpaü panuyüne masi, Que mü'ane yamütüyuriene que maine, mücü canayeyuricamücü xüca yatiyurieneni.

¹³ Cürisituri cataniunaneni, cataniuxüna temücaxani'erivanicü 'inüari niuquiyari mainepaü. Mücü püta caniutixani'eriva tahésie mieme, que müre'uxa, Yunaitü cüyesie memacavüre menixani'erivani.

¹⁴ Müpaüri tiniuyurieni, nuivarite memücahuriyusixi memüta'axiyaricü hepäüna, 'Apurahami que mütiutahüavarie, mümeta meyutemamavietü memacüneçü, Quesusi Cürisitusie meteviyatü. Müpaüta tiniuyurieni temitanaqui'erienicü 'Iyari yuri tete'erietü, que temüte'utahüavarie temeix-eiyaniquecaicü.

Cacaüyari que mutayü que mütatipitüaniquecai, 'inüari niuquiyari caxuave-cacu cuxi

¹⁵ Ne'ivama nepütixetaxatüaniqueyu, que memüteyurie teüteri neticuxatatu. Tevi xüca tiyuta'utüirieni, tita türiyamama vahesie müтинаqueni 'utaitü, xüca 'aixüa 'aneni que maine, xevitü masi xüanacüa pücaheyeitüani türatuya, hesiena pücatihüpani.

¹⁶ Mericüte, 'Apurahamiri, que mü'ane hesiena müyeyaniquecaita, que maine 'utüaricayari, müme müpaü mepüte'utahüvarie tita vahesie müтинаqueniequecai. Pücavatatacai müme hesiena memüyecünequecai, yumüireme vaxatatu. Yuxevime püta nixatacaitüni hesiena müyeyaniquecai, Cürisitu xatatu.

¹⁷ Mericüsü que nemaine, Cacaüyari türatu niutavevieni Cürisitu hepaüsita. 'Inüari 'ariquemücaque caninuani, nauca sienituyari heimana xe'i teviyari heimana tamamata viyari 'anuyeyacu. 'Ayumieme pücayüve xüanacüa meyeitüanicü niuqui, Cacaüyari que mütitahüavixü hesiena müтинаqueniequecaicü.

¹⁸ Xüca hesiena tinaquenieque 'inüari niuquiyarisie tiviyacacu, yacü xecüa pütitahüavequeyu quename 'iminiquecai. Perusü Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü tiniunaquisitüani 'Apurahamisie, müpaü titahüaveca hesiena müтинаqueniequecaicü.

¹⁹ Mericüsü, titayari tixuave 'inüari niuquiyari. Mücü tiniuhüiyani niuquisie, mümasiücünicü teüteri que yamemücatecahu. Niuquisie tiniuhüiyani mexi canuavecai que 'ane 'Apurahamisie müyeyaniquecai, que mü'ane müpaü mütitahüvarie que mütimiqueniequecai. Cacaüyari tupirisiximama mepuhüritüarie memiyetuanicü 'inüari. Niucameta caniyetuiriyarieni teüteri vahesie mieme, müme meheixeyatü memacüneccü.

²⁰ Hicü tevi xüca yücümana yüaneni, pücaheiyehüva niucame. Peru Cacaüyari yuxevitü caniyüaneni.

Titayari 'inüari niuquiyari tixuave

²¹ Mericüte 'inüari niuquiyari catiyucuitüve mücumatü, Cacaüyari que mütitahüavixü que mütiminiquiecaicü. Pücatixaüsietü. Xüca 'inüari niuquiyari te'upitüarienieque, müyüve tucari mütasipitüanicü, xasunimeccü heiserie tepexeyaniqueyu 'inüari niuquiyarisie teteviyatü.

²² 'Utüaricayari masi nivananutaxürüvani yunaime, vahecüatüatü que memütexani'eriva 'axa memüte'uyuricü. Müpaü mütivananutaxürüvacü, 'ayumieme neuyevaca yuri memüteta'erienicü Qesusi Cürisitusie, para müme yuri memüte'erie müpaü memütepütüarienticü, Cacaüyari que mutayü que mütivaminiquecaicü.

²³ Titasie yuri temüte'erie 'acuxi canuavecacu, tenanutaxürüyacaitüni, 'inüari niuquiyari tasi'üviyacacu. Tepanutanamiecai yuri temüteta'erienicü 'arique, masiücütü mürayaniquecaicü titasie yuri temüteta'erienicüquecai.

²⁴ 'Ayumieme 'inüari niuquiyari ti'uximayatamepaü cani'anecaitüni, tahepaüsita mühüritüariecai mexi tetüritücai, Cürisitusie teteviyatü temacüneccü, heiserie temüpütüarienticü yuri tete'erietü.

²⁵ Hicürixüa caninuani titasie yuri temüte'erie. 'Ayumieme ti'uximayatame 'ari pücahüritüarie tahepaüsita.

²⁶ Yuri xecateni'erieca, 'ayumieme Cacaüyari nivemama xecanihümetüni, Cürisitu Qesusisie xeteniviyanü.

²⁷ Queyupaümetü xemuca'üyarie Cürisitusie xeteviyatü, xeme xecaniyupata, Cürisitupaü xe'anenetü xemacüneccü.

²⁸ Hicürixüa sepa mühuriyu sepa mücüriyecu, sepa müti'uximayatame sepa mütiyunü'avame, sepa mü'uqui mü'uca, yunaitü xecaniyuxevini Cürisitu Quesusisie xeteviyatü.

²⁹ Mericüsü, Cürisitusüa xecanimiemetetüni. 'Ayumieme que mü'ane 'Apurahamisie müyeyaniquecai, xeme xecanihümetüni. Xehesie pütianaquixü que mütiutahüavarie 'iya.

4

¹ Ipaü nepaine, quicame nu'aya mexi nunusitüni, ti'uximayatamepaü cani'aneni, sepa naitü mütipinieya, sepa hesiena mütiunaquixü.

² Hipatü masi meni'aitüaca mexicuxi, heiserie menexeyani piniteya hepaüsita. 'Arique tucarieya naye'amücü, 'uquiyarieya que mutayü.

³ Tameta yaxeciüa, quepaucua temütürütücai, vaüriyarica tetenyuriecaitüni que mütatü'aitüvacai 'üquitüarica cuiepa mieme, hecuamete que memüte'üquitüarie.

⁴ Peru quepaucua tucari 'aixüa mü'ane maye'a, 'ana Cacaüyari yunive caneyenü'ani, 'ucasie müyenuivaxü, müti'aitüariecai 'inüari niuquiyari que müti'aita.

⁵ Caneiyenü'ani müvananenicü müme memüte'aitüarie 'inüari niuquiyari que müti'aita, vaxünaque. Caneiyenü'anita, tame nivemama temacü necü.

⁶ Mücü meta, Cacaüyari yunive 'iyarieya neyenü'ani, ta'iyarisie müyecanicü müpaü tiuhivatü, Nequemasi, ne'uquiyari. Mücücü canimasiücüni xemünivemamacü.

⁷ Mericüsü hicürixüa ti'uximayatame pepücahücü. Pecaninu'ayatüni püta. Xüca penü'ayatüni, tita Cacaüyarisüa mütimieme catiniunaque 'ahesie, müpaü pe'aneme mümasi'ayeitüacü Cürisitu.

Ta'aurie xepüca'axürieni tavari xemüteta'aitüarienicü

⁸ 'Anapai xemüca'imaicaicü que mü'ane mücacaüyari, vaüriyarica xecateniyuriecaitüni que memütexe'aitüacai müme memücaayuricacaüyarixi.

⁹ Hicürixüa xecaneitimani que mü'ane müyuricacaüyari, masisü püta, Cacaüyari canixehetimani xeme. Mericüte, titayari ta'aurie xete'axüri, tavari mücü 'üquitüaricasie xeteviyacutü, hecuamete que memüte'üquitüarie, muverani, tixaütü mücarexeiya. Titayari xeteyuvaüriya, tavari vaüriyarica xemüteyuriecacü que mütxixe'aitüa mücü 'üquitüarica.

¹⁰ Cari tucari xepüvevite, semanasie, meserisie, 'ixüarari matineicasie, visie.

¹¹ Necanimaca, müpaü neticu'erivatü, xüari xüanacüa nayani que nemütiane'uxitüa xehesüa.

¹² Ne'ivama, 'ipaü nepütixetavirieniqueyu. Nehepaü xeteyurietü xequenayuyeitüa, ne xehepaü netiyurienetü nemaneyeitüacü. Xeme 'axa xepücanesi'uyuri.

¹³ Masi müpaü xepütemate, quepaucua matüaripai nemütixe'utaxatüa niuqui 'aixüa manuyüne, müpaü nepütiiyuri nemüticyeyacai nevaiyarisie.

¹⁴ Sepa nemüxecuanivesitüa müpaü ne'aretü nevaiyarisie, xeme xepücanesi'utitave'eri xepücanesi'utixani'eri. Xepünesi'utanaqui'eri püta, Cacaüyari tuprieyapaü, Cürisitu Qesusipaü.

¹⁵ Xeyetemamaviecame xecaniyu'eriecaitüni 'ana. Queri 'uyü. Ne nepütihecüata que xemüteyumaicai que xemüteyuvaüriyacai. 'Asita xüca xeyüvavenique, yühüxi xepüvatituniqueyu 'ana, xepünesiminiqueyu.

¹⁶ Xeneüquixivi neratüa, tita yuri müraine nemütixe'utahecüatüacü.

17 Müme meniyumexüitüaca mexehive'erietü, peru müpaü que memüteyuriecü, 'aixüa xepüca'itüarieni. Masi mepüxecunaniqueyu xemüpasienicü xevahive'erietü müme xeicüa.

18 Mericüsü 'aixüa cani'aneni yuheyemecü xüca hive'erievani para 'aixüa mü'itüarienicü, sepa xehesüa nemücaheycanique ne.

19 Xeme xepünenivema, peru xehesie mieme tvari necatinicuineni 'uca mütiniverümepaü, mexi Cürisitupaü xe'anenetü xetiverirüme.

20 Xüca tüma xehesüa ne'uyeicanique hicü. Xüari yücü nepüti'eniürüicüaniqueyu que nemaine. 'Asinepücatimate que nemütiyurieni xehepäüsita.

Sara Hacarimatü 'üquisica que memüte'acü

21 Mericüte, xeme xemüyuvaüriya xemüte'aitüariecacü 'inüari niuquiyari que müti'aita, 'ipaü xeicüa xequeneteneutahüavi. Xecateheitimaivave 'inüari niuquiyari que maine.

22 Müpaü catine'uca, 'Apurahami yuhutame nivarexeiyacitüni yunivema. Xevitü ti'uximayatameyasie caniyenuiva, xevitüta müyünü'asie tiyenuivaxü.

23 Que mü'ane ti'uximayatamesie müyenuivaxü, mücü canitunuiva teüteri que memüte'ununuiva, vaisie xeicüa. Que mü'ane müyünü'asie müyenuivaxü, mücü masi canitunuiva Cacaüyari müpaü mütitahüavixücü 'Apurahami, que mütinuivaquecaicü.

24 Mericüsü, mücü naitü que mütiyü, 'üquisica canayani. 'Ucari que mütivaxata, türatute canixatani hutame. Xevitü türatu yemurisie catini-utaxatüarieni, Sinahi mütitevasie. Müme mücü türatusie memüyenunuiva, vaüriyarica te'uximayatamete mecanacünicuni. 'Uca Hacari mütitevacai canixatani.

25 Mücü Hacari, yemuri canihücütünita 'Araviya cuieyarisie, Sinahi mütiteva. Yaxeicüata Querusareme canihücütüni, mücü quiecaricü 'emuve. Vaüriyarica catini'uximayaca, nivemamata vaüriyarica meteni'uximayaca.

26 Xevitü püta Querusareme taheima mieme, mücü müyünü'a canihücütüni, tame canitavarusitüni.

27 Müpaü catine'uca,
 Quene'atemavieca 'uca pemücaniveve,
 Türi pemücvarexeiya.
 Queneutacuica,
 Queneutahiva 'uca pemücatiucunixü.
 Que mü'ane türi mücvarexeiya,
 Mücü masi yumüireme püvarexeiyani yunivema,
 Que mü'ane mürecacüna
 Hipame xeicüa püvarexeiyani.

28 Xeme ta'ivama, Cacaüyari müpaü mutayücü 'ayumieme xeniutinunuiva, yaxecüa que mütiutinuvaxü 'Isahaqui, Cacaüyari yamutayücü.

29 Mericüsü, 'anapai que mü'ane mutinuivaxü que memüte'ununuiva teüteri xeicüa, mücü niveiyacitüni que mü'ane mutinuivaxü que mutayü 'Iyari. Hicüta yaxecüa cani'aneni.

30 Peru que haine ütüaricayari. Müpaü paine, Quenivarayenü'a ti'uximayatame nu'ayamame. Ti'uximayatame nu'ayasie tixaütü pücatinaque. Müyünü'a nu'ayasie püta catininaquimücü naitü.

31 'Ayumieme ne'ivama, ti'uximayatame tepücanivemama. Müyünü'a püta tecaninivemamatüni.

5

Xequeneuti'uti 'aixüa, xemuxünariecü

¹ Cürisitu cataniuxüna temütanü'acacü 'iyapaü. 'Ayumieme xequeneuti'uti 'aixüa. Tavari cüye xepüca'anuyetequiyarieni, vaüriyarica xemüte'uximayacacü.

² Camüsü ne Papuru müpaü nepütixehcüatüa, xüca xeyu'inüaritüani Huriyusixi vaxitequiyacü, Cürisitu pücaxeparevieni.

³ Tavari nepüvahcüatüa yunaime teüteri memüyu'aita müpaü memüte'inüaritüarienicü, caneyeveca yamemütecahunicü nai que müti'aita 'inüari niuquiyari.

⁴ Xeme müxenaque heiserie xemüpitüarienicü 'inüari niuquiyarisie xeteviyatü, xecaniupasieni, Cürisitusie xepücateviya. Xecanitatümaiya Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari.

⁵ Tame püta teta'icuevatü müpaü yuri teteni'erieca, tepaye'axüani heiserie temüpitüarienicü xüca yuri tete'erieca, 'Iyari tasipareviecacu.

⁶ Cürisitu Quesusisie xüca tiviyani, sepa mü'inüaritüarie sepa müca'inüaritüarie, 'aixüa caniyümücü xüca yuri ti'erieca xeiçüa. Peru yuri que müti'erie, tiyucanaqui'erietü caniyüanemücü.

⁷ 'Aixüa xepüte'unanausacai. Que mü'ane püxe'utiquetamüraxü, que mü'ane püxe'ucunuitüa yaxemücatecahunicü tita yuri müranesie.

⁸ Müpaü yuri que xemüte'uta'eritüarie, mücü que mü'ane müxe'iniesie pücamieme.

⁹ Ticuxanariyame 'esipemecü niutacuxanariyarieni pa naitü.

¹⁰ Ne müpaü yuri netini'erieca Ti'aitamesie xehepaüsita, quename xecayupata, yaxeiçüa xemüteyumaicacü meripaipaü. Masi que mü'ane müxemuina, tatacuri que mütipitüarie, müpaü catiniuca'enivamücü sepa que müpaicü.

¹¹ Neri ne'ivama, xüca müpaü cuxi neticuxatanique, quename heuyevese mü'inüaritüarienicü xitequiyacü ne'utaitü, titayari netitaveiyarieniqueyu cuxi. Niuqui Cürisitu que mütiümierie curuxisie que manuyüne, mücü 'ari pücavarucununüitüvaniqueyu teüteri, xüca müpaü neticuxatanique.

¹² Mecuxi memanuyuxiteni müme müpaü memütexexamurie.

¹³ Xeme ne'ivama, xeniuta'inierieni teyunü'avamete xemacüncü. Perusü xeiçüa, que xemüteyunü'a, xepüca'ipitüani yuvaiyari misütüanicü xecuyuitüvatü. Masi xeteyucanaqui'erietü xequetene'uximayaca yuxexuitü, yunaime vahesie mieme.

¹⁴ Caneye'atüamücü 'inüari niuquiyari naime, xüca xei niuquiyarisie yatiamieni. Mücü niuqui müpaü panuyüne, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi, yaxeiçüa que pemüti'anaqui'erie 'ecü.

¹⁵ Masi xüca xeyucümeni, xüca xeyuticuaiximeni, yumarima 'aixüa xeyutixütüani.

Que mütiyurienei yuvaiyarisie tiviyatü, que mütiuxuavereni 'Iyari 'icuyuitüvacacu

¹⁶ 'Ipaü nepaine, xequeneu'uvani 'Iyari xecuyuitüvacacu. Müpaü xüca xeteyurieca, xepücaheye'atüani tita xevaiyari mütihive'erie.

¹⁷ Tavaiyari catiniyucahive'erieca mücü 'Iyari que mücatiuyucahive'erie. 'Iyarita tiniyucahive'erieca tavaiyari que mücatiuyucahive'erie. Mecanayuye'unieca, yaxemücateyuriecacü que xemüteyuvaüriya.

¹⁸ Perusü xüca 'Iyari xecuvitüneni, xepücate'aitüarieca 'inüari niuquiyari que müti'aita.

¹⁹ Catinimasiücünü que mütiyurienei yuvaiyarisie tiviyatü. 'Ipaü catiniyuriemücü tevi. Que mü'ane mücayü'üya mücayücüna

nivacumaüvamücü, yacatiniyurienemücü que mücati'itiya, que mütiyucahive'erie canirucuyanemücü.

²⁰ Tetexi canivarayexeyacamücü, tiniyuquevayamücü. Tinayuye'uniecamücü, niyumienemücü, niyumexütüacamücü hipame vahepaüsita, niyuhaxüatüacamücü, yuhesie mieme xeicüa caniyüanemücü, niyuxamuriecamücü, yuxexuime vahesie catiniviyacamücü,

²¹ tinayu'ivacamücü, tiniyumemivamücü, canitavenemücü, nicu'ixüaranemücü, müpaü 'aneneme catiniyurienemücü. Mücü hepaüsita, que nemütixecu'imaiyacai, yaxecüa netinixecu'imaiyani, müme müpaü memüteturie, vahesie pücatinaqueni Cacaüyari tiva'aitüvame mühücütünicü.

²² Peru que mütxuaveriya 'Iyari, 'ipaü püta tiniyurienemücü tevi. Tiniyucanaqui'eriecamücü, niyutemaviecamücü, yu'iyarisie püca'uximatüarieca, tiniuca'enivamücü, 'aixüa tiniuca'iyaricamücü, 'aixüa nivayurienemücü hipame, yacatinicamiemücü que maine,

²³ yu'iyarisie tixaü pücareuyehüaca, caniseüyecamücü tiyu'aitüatü. 'Inüari pücaxuave mixani'erie, xüca müpaü tiyurieneni.

²⁴ Müme Cürisitu Qesusüsüa memümiemete, müme curuxisie mecanimieni yuvaiyari, mete'uhayevaca que memüteyumaicai que memütuyucahive'eriecai quepaucua yuvaiyarisie memütueviyacai.

²⁵ Mericüsü, 'Iyari tasicuyuitüvacacu tecanayeyuyurini.

²⁶ Yacü xeicüa tetetamaitü tepücahacüne, tetahaxüatüatü tetehata'ivacutü tepücahacüne.

6

Xequeneyuparevieca

¹ Peru ne'ivama, xüca tevi 'utaxeiyarieni ta'aurie 'avetü, xeme 'axemu'uva 'Iyarisie xeteyiatü, xequeneheiserietüaca que mü'ane müpaü mütiyuri, ve'emete xecayuxatatu yu'iyarisie. Quene'aüviya masi, capa pe'uta'inierienicü 'axa pemütuyurienicü 'ecüta.

² Yuxexütü xequenivaparevieca hipame yunaime va'icacü. Müpaü xeteyurietü xecaney'e'atüacuni Cürisitu 'Inüarieya.

³ Tixaü tihücütüme xüca yu'erieca, peru xüca tixaütü catihücütüni masi, yücümana niyucuanacamücü.

⁴ Yuxexütü mequeyu'inüatani que memüteturie. Mücücü niyutemaviecamücü yuhepaüsita, yuta'inüatame que mütiyuri yuxaütame, hipatü que memüte'uyuri yacara'erivatü.

⁵ Yuxexütü yu'ica meque'atücüni.

⁶ Que mü'ane müti'üquitüarie niuqui hepaüsita, mücü queyuxevini que mü'ane müti'üquitüamatü, naime 'aixüa müti'anicü 'iparevietü.

⁷ Xepücateyu'irüviyani, Cacaüyari pücayunainamarinüa. Que mütiuca'e tevi, müpaü pütü'isana.

⁸ Que mü'ane yuvaiyarisie xeicüa mütiuca'e, vaiyarieya pitixuavütürieni pünari, 'ica'isanayu. Que mü'ane 'Iyarisie mütiuca'e, 'Iyari pitixuavütürieni tucari mücaxüve, 'ica'isanayu.

⁹ Cümü tepüca'u'uxeni 'aixüa teteyurietü. Tucari 'aye'ayu tepü'isanani xüca teca'amüni mexi cuxi ca'aye'ave.

¹⁰ Hicümüsüari que temütüyüvave, 'aixüa tequevayurieca yunaime, masi yemecü müme Cacaüyarisüa memüquiecatari yuri memüte'erie.

Papuru que mütiyutemaviecai he'erivatü que mütiumerie Cürisitu curuxisie

¹¹ Neuxe, 'ütüaricate que mütipapa, nemamacü que nemütixe'ütüirie.

¹² Müme 'aixüa memütexeyarieniqueyu herie, müme mecanihümetüni vaüriyarica memüxepitüa xemü'inüaritüarienicü xitequiyacü. Peru müpaü metenyurieca xeicüa, memücaheutaveiyariexüanicü Cürisitu Qesusi curuxieya hepaüsita.

¹³ Müme memüyu'aita memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, ni müme yamepücatecahu 'inüari niuquiyari que müti'aita. Canivanaqueni xeicüa xeme xemü'inüaritüarienicü, müme mücücü memüyutemamaviecacü, meteha'erivatü herie que xemüte'u'inüaritüarie.

¹⁴ Perusü ne pücatixaü, yemecü nepücanetemavieca hipame vaücavame nera'erivatü. Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu que mütiümierie curuxisie nehe'erivatü, mücücü xeicüa nepünetemavieca. Mücü que mütiümierie curuxisie, tita cuiepa mütimieme pütiumierie que nemütixeiya. Neta nepümüerie 'anemüca'uyeicanicü tita cuiepa mütimiemesie netiviyatü.

¹⁵ Sepa mu'inüaritüarie, sepa müca'u'inüaritüarie, xüca xeicüa hecuamecü 'unetüarieni yücü 'anemecü, mücü xeicüa neuyeveca.

¹⁶ Queyupaümetü 'amemu'uva 'icü 'inüaricü püta, xüca meca'uximatüarieca yu'iyarisie, xüca menenimayasieca, müme Cacaüyari 'Ixaherisixi mütiyaruterüva.

¹⁷ 'Uxa'atüni varie xevitü pücanesi'uximatüaca. Nevaiyarisie 'inüari nepexeiya Qesusi 'uxaya.

¹⁸ Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu xüca 'iteütani xe'iyari, ne'ivama. Müpaü xeicüa.

'EPESUTARI Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiirisica

¹ Ne Papuru necanixevaüritüaca. Nü'ariecame necanihücütüni Cürisitu Quesusisüa mieme müpaü mütinaquecü Cacaüyari. Cacaüyari teüterimama nenixevaüritüaca 'Epesusie xemütama yuri xemüte'erie Cürisitu Quesusisie xemüteviya.

² Cacaüyari müta'uquiyari, Quesusi Cürisitu müti'aitameta 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

'Aixüa 'aneneme que temüte'upitüarie Cürisitusie teteviyatü, 'iyarisie mieme

³ 'Aixüa queticuxaxasivani Cacaüyari, que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mü'uquiyarieya. Cürisitusie teteviyacacu mücü 'aixüa cataniuyurieni tasi'upitüaca naime 'aixüa mü'ane 'iyarisie mieme, muyuavisie mieme tasip-itüatü.

⁴ Cuie canetüarievecacu cuxi, Cürisitu ha'erivatü 'aixüa cataniuyurieni tasi'anayexeyiaca hesiena mieme temüpasiecacü, tahesie mücarahüivanicü tasixeyiacacu.

⁵ Tasinaqui'erietü, meripai yatiyücühüaveca, pütasi'ucayasaxü nivemama temacü necü, Quesusi Cürisitu yatarayeitüacacu. Caninaqui'aca müpaü tiyurienetü.

⁶ Cataniucayasa 'aixüa temutiyanenicü hepaüsitana, visi que mütatimicua. Müpaü pütatüami, que mü'ane münaqui'erivasie temüteviyacü.

⁷ Mücü xuriyaya mutayeuriyacü, hesiena teteviyatü tecaniuxünarieni. Tecateneuyehüviyarieca 'axa temüte'uyuri. Müpaü catatineuyehüvirieni cuini mieme 'aixüa tiuca'iyaritü.

⁸ Tinimüriyacaitüni tita mütiyuriencai tahesie mieme 'aixüa tiuca'iyaritü. Naimecü temaivavemete catanayeitüaca catanipitüaca 'aixüa temütecu'erivanicü naime hepaüsita,

⁹ catatinihecüasitüaca tita mütinaque. Meripai pücatimasücücüai tita mütinaque, peru Cürisitu ha'erivatü yapütiyuvaüriya mütatihecüasitüanicü.

¹⁰ Müpaü catinaye'atüaniquecaitüni quepaucua tucari 'aixüa mü'ane maye'aniquecai, nitaxeviriyaquecaitüni naime Cürisitusie tiviyacame, naime taheima mieme cuiapa mieme.

¹¹ Mücü meta, mücüsie teteviyatü tecananayexeyarieni. Müpaü tepüte'ucayasarie teüterimama temacü necü, müpaü catiniyuriemüccaitüni meripai, müpaü tiniyücühüavecaitüni que mü'ane nai müticyuitüva yatiyücühüavetü que mütinaque.

¹² Tame meri yuri temüte'uta'eri Cürisitusie, tame tecananayexeyarieni 'aixüa temutiyanenicü 'iya hepaüsita visi que mü'ane.

¹³ Xemeta xecani'enieni niuqui yuri maine, mücü niuqui que xemütetavicueisitüarieni maine. Hesiena yuri xeteniuta'erieni. 'Ana xepu'inüaritüarie, 'Iyari Mütiyupatacü xepuseyumarie. Cacaüyari müpaü putayü xemeixeyaniquecaicü mücü 'Iyari,

¹⁴ mücüta canihücütüni tita temütepitüarie hicü mieme, mümasiücünicü tita tahesie mütinaque quepaucua mütasitaxüna yuteüterima. 'Ana 'aixüa teniutiyanecuni 'iya hepaüsita visi que mü'ane.

Que temüte'upitüarie ta'iyarisie temütemaivavenicü

¹⁵ 'Ayumieme ne neretimaica yuri que xemüte'erie Ti'aitame Quesusisie, ne'u'enaca que xemütevanaqui'erie yunaime Cacaüyari teüterimama,

¹⁶ nepücatihayeva pamüpariyusi ne'ipitüatü Cacaüyari xehesie mieme. Nenenenevietü nepehüave xehesie mieme,

¹⁷ müpaü netinenenevietü, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu Cacaüyarieya, ta'uquiyari visi mü'ane, xüca müpaü tixepitüaca yu'iyarisie xemütemaivavenicü, naitü mütimasücünicü xehesie mieme xe'imaicacu.

¹⁸ Müpaüta nepütinenenevie, yu'iyarisie xehcüariviyarieme xüca xe'imaica tita temütēcuevi mücü tasi'uta'iniecu, xemütemaicacü tita mütatipitüani, vaüca que mütipaüme visi que müti'ane tita tahesie mütinaque Cacaüyari teüterimama vahamatü,

¹⁹ xemütemaicacü meta marivemecü que mütitürücaüye tasiparevienique tame yuri temüte'erie. Yütürücariyacü müpaü caniyüveni, yemecü türücaüyetü,

²⁰ yaxecüa que mütiuyuri Cürisitusie mieme 'enucuquetütü müquite vasata, yuserieta 'icayetü muyuavisie.

²¹ Mana yunaime vaheima nacaveni teva, müme memüte'aita heiserie memexeiya memütürücavi memüva'uquiyarima, sepa que memüteteteva, yunaime vaheima nacaveni, hicü miemete vaheima, tucari 'umamiesie miemete vaheima.

²² Müpaüta pütüuyuri naime ra'ivatü mütita'aitacü. Müpaü tinipitüani nai müticuyütüanicü memüyutixexeüriva vahesie mieme, tevi mu'uya micuyütüvapaü yuvaiyari.

²³ Memüyutixexeüriva vaiyarieya mecanihümetüni. Müme mecaniuhüniyarieni, vahüniyacacu que mü'ane nai mütihüniya naisarie.

2

Que temüte'utavucueisitüarie Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü

¹ Xemeta hepaüna canixe'anutanieritüani sepa xemümüquitetücai xehueyxürietü 'axa xeteyurietü.

² 'Anapai xeniu'uvacaitüni müpaü xeteyurietü que memütēyurie hicü miemete cuiepa memütama, que mütiyuriene que mü'ane mütiva'aitüa müme heiserie memexeiya 'ecapa memanucuneniere. Que mütiyuriene mücü cacaüyari hicü müvacuyütüva müme memücauyuvaüriya yamemütēcahunicü, müpaü xecateniyuriecaitüni xeme.

³ Müme tevanütü 'anapai tecaniu'uvacaitüni tanaitü que temüteta'ucahive'eriecai vaisie tefeviyatü. Que mütinaquecai tavaiyari, que temütetacühüavecai, yatecatenyuriecaitüni. Que temü'anecai tacümana, tahesie catininaquequecaütüni temühecarienicü, yaxecüa hipame vahepaü.

⁴ Masi Cacaüyari vaüca cataninaqui'eriecaütüni, niyutatuacaitüni tasinenimayatü.

⁵ 'Ayumieme sepa temümüquitetücai teheuyexürietü, mücü Cürisitumame catananutanieritüani. 'Aixüa mütiuca'iyaricü xeputavucueisitüarie.

⁶ Hamatüana catananucu'uitüani, cataniucayasa muyuavisie Cürisitu Quesusisie teviyacacu.

⁷ Tucari 'umamiesie müthecüatanicü que mütiyutatua 'aixüa tiuca'iyaritü, 'ayumieme müpaü tiniuyurieni. Yatinihecüatamücücaütüni 'aixüa tasiyurienetü Cürisitu Quesusisie temüteviyacü.

8 Müpaü 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme xeputavicieisitüarie yuri xete'erietü. Peru que xemüte'utavicieisitüarie, yücümana xepüca'utavicieisitüarie. Cacaüyari püta yacatinixe'upitüani.

9 Tixaütü xemüte'uyuricü xepüca'utavicieisitüarie. 'Ipaü nepaine capa xevitü naqu'acacü yücümana.

10 Mücü 'ivevarimama tecanühümetüni. Cürisitu Qesusisie teteviyatü tecaniunetüarieni 'aixüa temütexuriecacü, Cacaüyari meripai que müticaye müpaü tetevuriyetü temu'uvanicü.

Curuxisie 'umierieca, 'aixüa que mütiuyuri, 'aixüa temütexeyariecacü

11 'Ayumieme xequetena'erivani xeme 'anapai que xemü'anenecai. Xepücahuriyusixitücai herie que xemü'anenecai. Müme 'inüasiecate memüte'uyuterüva, müme mecanixetave'eriecaitüni müpaü me'utiyuatü quename xeme vahepaü xeca'inüasievave, müme yuvaiyarisie memeixeyacaicü Huriyusixi va'inüari, mamacü que mütiuxiteque.

12 'Anapai xepücahexeyacai Cürisitu. Xepüyupatacai 'Ixaherisixi teüteriyari vahepaü heiserie xecahexeyatü. Quicame heiserie que mürexeyia, xeme xaüsie miemete vahepaü xepü'anenecai. 'Asixepücatemaicai tütatute hepaüsita, Cacaüyari que mainecai que mütivapitüaniquecai. Tixaü xepücatecueviecai, Cacaüyari xepücahexeyacai 'ena cuiepa.

13 Hicürixüa Cürisitu Qesusisie xeteviyatü 'aura xenacüne xeme teva xemu'uvacai 'ana, Cürisitu xuriyaya mutayeuricü.

14 Mücü canihücütüni que mü'ane mütasipitüa 'aixüa temütetaxeyanicü. Huriyusixi, mümeta memücahuriyusixi, nivarutaxeviriya yunaima. Quepau-cua temataca'uniecai, tesariya varita temuti'ucapaü tecani'anenecaitüni, peru Cürisitu nenuta'una tesariya.

15 Que temüte'ataca'uniecai, cataniunütüani quepauca mumierie. 'Inüari niuquiyari nanuyeitüani que temüte'aisiecai xexume 'aisiacü. Müpaü tiniuyurieni nuivari yücü mü'ane münetüanicü, tasitaxeviriya tame xeme hesiena teteviyacacu, que mütatipitüa 'aixüa temütetaxeyanicü.

16 Müpaü tiniuyurieni meta Cacaüyarimatü 'aixüa temütetaxeyanicü xei vaiyari tehümetütü. Müpaü catinaye'atüani curuxisie 'umierieca, tasinütüatü temataca'uniecaicü.

17 'Ana nuaca niuqui 'aixüa manuyüne nixecuxaxatüvacaitüni, xeme tepapai xemu'uvacai 'aixüa que xemütexeyarie tameta 'aura temu'uvacai catanicuxaxatüvacaitüni 'aixüa que temütexeyarie.

18 Müpaü mütiuyuricü, tanaitü heiserie tecanexeyani temaye'axüanicü ta'uquiyarisüa xei 'iyariyarisie teteviyatü.

19 Hicürixüa 'ayumieme xaüsie xepücaquiecatari, cücamete xepücahüme. Masi Cacaüyari teüterimama vahamatü heiserie xepexeyia, Cacaüyari quie xepüquiecatari.

20 Nü'arisixi texaxatamete que memütexaxatacai, tesariya quitüa miemepaü 'aneme mecaniutavevieni. Vahesie xeteviyatü xecanacüne, qui que mütiveviya tesariya heima. Cürisitu Qesusitütü canihücütüni sicurita mieme tete'amükena.

21 Mücüsie tiviyatü canixeviriyarieca naitü müveviya, Ti'aitamesie que mütiyaya tuqui payeica Cacaüyarisie mieme müpasie.

22 Xemeta hesiena xeteviyatü xecaniti'uitüarieximeni xei quiyari xemacü necü 'axeicüa, Cacaüyari xetaüta mayecanicü yu'iyaricü.

3

Papuru que müthürütüariecai teüteri memücahuriyusixitücai vahesie mieme

1 'Ayumieme nenevieri necanipitüani Cacaüyari. Ne Papuru necanihücütüni que mü'ane Cürisitu Qesusisie mieme nemanutahüiya xeme xemücahuriyusixi xehesie mieme.

2 Xüari xepu'enana que nemütühürütüarie, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu. Müpaü nepütüipitüarie xehesie mieme.

3 Xepu'enana que mütiüyü quepaucua nemütü'üquitüarie tita müti'aviesiecai hepaüsita. Cacaüyari yücümana masiücüme canayeitüani. Müpaü ne'utaitü nepütixe'uta'utüiri 'esiva.

4 Que nemainecai, xe'iterüvatü xecaniyüvaveni xemütemaicacü que nemütimaive 'icü niuqui mü'aviesiecai Cürisitu müxata hepaüsita.

5 Meripai teüteri memanoticü vavarita, 'ana müpaü mepücate'üquitüariecai teüteri, hicü masi nü'arisixi memupasie Cacaüyarisie mieme, texaxatame-temama meta, müme müpaü mepüte'üquitüarie 'Iyari yativahecüatüacacu.

6 Müpaü mepütehetima, teüteri memücahuriyusixi Huriyusixi vahamatü yax-
eicüa vahesie pütinaque, xe'i vaiyari mepacü Huriyusixi vahamatü, 'axeicüa
mepeixeiya tita Huriyusixi memüte'utahüavarie quename meheixeiyanique-
cai müme. Cürisitu Qesusisie meteviyatü müpaü mepu'itüarie niuqui 'aixüa
manuyü necü.

7 Neri mücü niuqui hepaüsita nepuhürütüarie Cacaüyari que münetiümi
'aixüa tiuca'iyaritü, yütürüariyacü que münetiuyuitüa.

8 Mericü sepa yunaime Cacaüyari teüterimama vahepaü nemücade'eme,
'aixüa tiuca'iyaricacu müpaü nepütiumiquie, niuqui 'aixüa manuyüne
nemüvacuxatüvanicü hipame nüivarite müpaü ne'utaitü, vaüca que
mürexeya Cürisitu, yatemücatemaivavepaü.

9 Müpaüta nepütiumiquie, nemütivahecüasitüiyanicü yunaime tita Cacaüyari
mütüyurieniquecai. Müpaü pücatimasücücücai, catini'aviesiecaitüni masi
matüaripai. Cacaüyari nai munetüa, mücü xecüa müpaü catinimaicaitüni
que mütüyurieniquecai. Yacatini'avietacaitüni

10 masiücütü mayanicü hicü, memüyütixexeüriva yametehecüatacacu,
müme muyuavisie memüte'aita heiserie memexeiya yamemütehetimanicü,
müiremecü que mütimaive Cacaüyari, tahesie yatimasücücücau.

11 Müpaü pütüyurieniquecai, yapütüyücühüavecai meripai, müpaüta
tinaye'atüani Tati'aitüvame Cürisitu Qesusi yatüyurienecacu.

12 Mücüsie teteviyatü heiserie tecanexeiyani temitahüavecü tetatatuatü,
'aixüa 'iyaricü temaye'axüanicü hüxiena, yuri temüte'eriecü hesiena.

13 'Ayumieme nepüxetavaviri xemücavaürüpiecacü ne'uximatüariecacu xehesie
mieme. Müpaü nemü'itüariecü, 'ayumieme xepaye'axüani visi xe'ananetü
zemacü necü.

Que temütetaxie tetemaitü vaüca que mütatinaqui'erie

14 'Ayumieme nenititunumaqueni nenevieri ne'ipitüanique Tati'aitüvame
Qesusi Cürisitu 'uquiariyea.

15 Mücü meha'erivatü yunaitü nuivarite yamecatenitetevaca cuiempa
memütama muyuavisie memütama.

16 Nepineneviya, mücü vaüca que mürexeya visi 'aneneme, müxepitüanicü
yemecü xemütürüariyarienicü yuhesie 'Iyarieya yatixetürüariyacacu,

17 mücü meta, quexepitüaca Cürisitu xe'iyarisie müyecanicü yuri xete'eriecacu. Xeteyucanaqui'erietü xequeseiriyarica, cüye que mütise'i hananatü, qui que mütise'i tesariyasie vetü.

18 Müpaü xeteyucanaqui'erietü 'axeicüa xequeyüvaveni xemütehemanicü, yunaime Cacaüyari teüterimama vahamatü, que macuyeva que meutateva que meutiteva que meucateva Cürisitu que mütiyucanaqui'erie,

19 xemimaicacü Cürisitu naqui'eriyaya, sepa tevi müyutexie yatimaitü. Xeque'utihünyarieni, hepaüna xemü'anenenicü, Cacaüyari que mü'ane.

20 Que mü'ane müyüve masi cuini mieme mütiyurienenicü sepa que mütitita, tame masi que temücate'ivavirievave que temücateta'iyaritüavave, türücariyaya que mütaticuyitüva,

21 mücü hepaüsita 'aixüa meque'utiyaneni metasih'a'erivatü tame temütatixexeüriva Cürisitu Quesusi meha'erivatü, yunaitü teüteri mexi me'anuticüca yuheyemecü. Canise'ini 'icü niuqui.

4

'Iyari que mütatixeviriya

1 'Ayumieme neri ne'anutahüiyacame nemühücücü Ti'aitamesie netiviyatü, vaüriyarica necanixepitüaca, 'aixüa 'anemecü xemu'uvanicü, que müreyeveve yamüticamienicü que mü'ane muta'inierie que xemüte'uta'inierie xeme.

2 Tixaütü xecatehümetütü xequenayuyeitüaca naimecü, xepüca'ayu'eririyani, 'axequeteneutevini xecaha'atü, xequeneyunevieca masi xeyunaqui'erietü.

3 'Iyari que mütatixeviriya, xequeneyumexütüaca xemüyuhayevacü xeyuxevitü 'aixüa xeteyuxeiyatü.

4 Xei vaiyari tecanühümetüni, 'Iyarita caniyuxevini. Yaxeicüa xeme quepaucua xemuta'inierie, tita xetecuevietü xemüte'acü, mücüta caniyuxevini.

5 Ti'aitame caniyuxevini, xeimesie yuri tecateni'erieca xeimesie teteviyatü tecaniuca'üyarieni.

6 Cacaüyari yunaime müva'uquiyari mücüta caniyuxevini. Mücü yunaime catiniva'aitüaca, yunaime canivacuyitüvani, yunaime vahesie catiniviyani.

7 Masisü taxexütü yatepütemiquie que temüte'inüasiyari, Cürisitu que mütatimicua.

8 'Ayumieme müpaü paine 'utüarica, Vapai 'anutiyaca

Me'anutaxüriyacame nivarehapani yumüireme, 'Imiquiericü tinivarumini teüteri.

9 Mericüte tita tixata, Vapai 'anutiyaca haitü. Müpaü xüari paine, peucayune meri 'emeucatevasie cuiepapaitü.

10 Que mü'ane meucayunixü, mücü canihücütünita que mü'ane muyuavi heima manutitüa teva, nai mühünyanicü.

11 Mücü müpaü pütivarumi, hipatü nü'arisixi memacüneccü, hipatüta texaxatamete, hipatü tehecüatamete, hipatü meta te'üviyamete te'üquitamete.

12 Yacatinivarumini varaye'atüanique yuteüterima yamemüte'uximayacacü que memüte'uhüritüarie. Vacümana Cürisitu vaiyarieya caniveriyaricamücü.

13 Müpaü tecatenipitüarieca mexi te'aye'axüaxime tanaitü temütaxevinicü yuri que temüte'erie Cacaüyari nu'ayasia, que temüte'imate. Müpaü tecatenipitüarieca tevi maye'ave temacüneccü, temüseseyenicü Cürisitu que müraye'avepaü, mücü Cürisitu ta'inüaritüacu.

14 'Ana tepütehayevani türi vahepaü teyüatü. Tepücacuyuitüarivani naime 'üquisicacü, hamevari que mütiyuane 'ecacü, teüteri que memüteyucuumana, que memüteyu'iyaritüa mete'irümatü memeuyexürenicü.

15 Masi yuri te'utiyuatü tetetacanaqui'erietü, tecanivericuni 'iyapaü te'enenetü temacü necü naimecü. 'Iya canítamu'utüni Cürisitutütü.

16 Tanaitü hesiena teteviyatü tecanítaverirümeni, tevi vaiyarieya yumu'usie tiviyatü que mütiwere naitü. Vaiyarieya navütüarieni niutaxeviriyarieni, turuyari naitü 'ixeviriyacacu, xexuitü vaiyariteya yatiyurienevacu que müreuyevese. Yaxeicüa tevi vaiyarieya que mütiyuveriya yücümana, tameta tetetacanaqui'erietü tecanítürücarieyecua vaiyarieya tehümetütü.

Yücü 'anemecü que mürayeyuri Cürisitusie tiviyatü

17 'Ayumieme 'ipaü nepaine, Ti'aitamesie netiviyatü 'ipaü nepütihecüata. Xepüca'a'uvani hipatü que memüyüa memücatateüterima. Yacü xeicüa metenicu'erivani müme,

18 mecaniuyüriyarieni que memüteyumate yu'iyarisie, heiserie mepücahexeiyca Cacaüyari tucari müvapitüanicü, müme 'asimemücatematecü va'iyari müsese'icü.

19 Que memü'anene, müme yu'iyarisie mecaniximümünani, mepüyuetua memürucuyatüvenicü que memüteyucahive'erie, yamemüteyuriecacü naime tita mücati'itiya yuhesie mieme metehive'erietü.

20 Peru xeme müpaü xepücate'u'üquitüarie Cürisitu hepaüsita.

21 Xüari hepaüsitana xepütémie, hesiena xeteviyatü xepüte'u'üquitüarie tita yuri müraine, Qesusisíe que mütimasiücü.

22 'Ayumieme que xemüte'u'üquitüarie, xequenanutihüna tita mütiye'i, xequeteneuhayeva que xemüyüacai meripai. Que mü'ane müpaü müyüane, mücü canítapünirümeni 'irümarí que mütihive'eritüa.

23 Yücü xe'enenetü püta xequenacüni, yu'iyarisie que xemüteyücühüave.

24 Xehecuariyarietü que xemüyüa hicü, xequenacatüqui tita yücü müti'ane, tita mütiunetüarie Cacaüyaripaü 'anetü. Müme tita yuri mürainesie memümiemete vahepaü heiseriemecü yaxequetenecahuni, Cacaüyari xe'ayexeyiatü xequeneyüaca.

25 'Ayumieme xequeteneuhayeva xete'itavatü. Yuxexuitü yuri xequeteneyutahüavi, tanaitü 'axeicüa temütaxevicü xeí vaiyarisie temiemetetütü.

26 Xüca xeha'aca, 'aixüa pücaüni xüca 'axa xeteyuriecua. 'Aixüa püca'ane tau macayune xecayunütüavavecacu.

27 Mücü meta, xepüca'ipitüaca Cauyumarie 'asimütiyurienicü.

28 Que mü'ane mütinavayame quetiuhayeva tinavanetü. Queticumaüvani masi yumamacü 'aixüa tiyurienetü, tixaütü mürexeyanicü mütivamicuanicü müme memüteheuyehüva.

29 Niuqui mütipünirüme xüca vayeyani xeteta, 'aixüa pücaüni, masi xüca 'aixüa 'aneni xenüqui 'iseiriyatü que mü'ane meiyehüva, müpaü xequeneuyuaneni püta, 'aixüa xemüvayurienicü 'enamete.

30 Xepüca'ihiveritüaca Cacaüyari 'Iyarieya Mütiyupata. Mücü canixeseyutüni cümana xemu'inüasie mexi tucari ca'aye'ave quepauca temüxünarieni.

31 Xequeteneuhayeva xehayusiüriyatü xeteyuca'uxive'erietü xeyuhaxüaviyatü xe'utihivatü 'axa xe'utiyuatü. Mücü naitü quetixani'erivani xehesüa, naitü 'axa müti'aneta.

³² 'Aixüa xete'u'iyaritü xequenacüni que xemüyuyurie, xequeneyuneni-mayaca, xequeteneuyuehüvirieca, Cacaüyari que mütixeheuyehüviri xeme Cürisitusie tiviyatü.

5

Hecüaripa miemete vahepaü xequenyüaca

¹ Mericüsü Cacaüyari xe'üquetü xequenacüni. Que mü'ane müxenaqui'erie nivemama vahepaü xequenyüaca.

² Xeteyucanaqui'erietü xequeneu'uvani, yaxaicüa Cürisitu que mütinatiaqui'erie, que mütiyuyetua tahesie mieme mümierienicü. Mavaritütü caniyuyetuanu 'ixatüatü Cacaüyari, 'inaqui'asitüatü.

³ Hipatü menivacumaüvani que mü'ane mücava'üya mücavacüna, mepüca'itiyatüca, yuhesie mieme metenihive'erieca naime. Masi que memüteyurie, mücü xepücacuxatani xeme, meuyevesecü müme Cacaüyarisie mieme memupasie müpaü memücateyuriecacü.

⁴ Hipatü müpaü mecateniyurieca, que temüteteviyasitüarieniqueyu xüca vahepaü teteyuriecaque. Yacü xEICÜA mecaniutiyaneni, mecaniyunánaimaca 'axa mü'anecü. 'Aixüa püca'ane müpaü xemüteyuriecacü, masi peuyevese pamüpariyusi xemipitüacacü Cacaüyari.

⁵ Teüteri mepüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna, mepüca'itiyatüca, nai mepütehive'erie yuhesie mieme. Tita mütihive'erie, mücü payexeiya yucacaüyari. 'Ipaü xequetenemaica, yunaitü müya memüteyurie, müme vahesie pücatinaque memaye'axüanicü Cürisitu tiva'aitüvame mayanicü, Cacaüyari meta.

⁶ Xevitü caxe'ucuamana 'eca niuqui vevietü. Müya memüteyuriecü, 'ayumieme Cacaüyari püvaheca müme memücayuvaüriya yamemütecahunicü.

⁷ Mericüte, xepücayuxeviriyani vahamatü que memüteyurie.

⁸ Meripai yüvipa xepümiemetetücai, hicürixüa masi hecüaripa xemieme-tetütü xenacüne Ti'aitamesie xeteviyatü. Hecüaripa miemete vahepaü xequenyüaca.

⁹ Hecüariya que mütixuaveriya, 'ipaü catiniyurienemücü tevi. Naimecü 'aixüa catiniyurienemücü, heiseriemecü yacatinicamiemücü, yuri caniu-tainemücü.

¹⁰ Xequenyü'üviya yaxemütehetimanicü tita mütinaque Ti'aitame.

¹¹ Xepücayuxeviriyani müme yüvipa mieme memüteyurie vahamatü. Tixaü pücatitixuavere que memüteyurie. Masi xequenivahecütani que memüteyurie.

¹² 'Avie que memüteyurie müme, püyuteviyasitüaniquyeu xüca 'icuxatanique.

¹³ Peru mücü naitü hecüsietü, masiücütü canayeitüarivani hecüaripa. Hecüariya canihücütüni tita masiücüme mürayeitüa naime.

¹⁴ 'Ayumieme müpaü paine,

'Ecü pemücsu
 Quenanutanieri,
 Müquite vasata
 Quenanucuquexi,
 Cürisitu
 Camanihecüariyamücü.

¹⁵ 'Ayumieme xequenyucuerivayurieca 'aixüa que xemüte'u'uva. 'Asimemücatemate vahepaü xepücayüaca, memütemaivave vahepaü xequenyüaca püta.

16 Quepaucua xemüyüvave 'aixüa xemüteyurienicü, yemecü müpaü xequeteneuyuri, teüteri hicü miemete 'axa memüteyuriecü.

17 'Ayumieme 'asixecatenyumatepaü xepüccayüaca, masi 'aixüa xequetene-maica tita mütnaque Ti'aitame.

18 Xepüccatarüvetüveni vinucü. Müpaü tiyurienetü pürucuyaneni xeicüa. Masi 'Iyaricü xequenehüpüneni püta.

19 Quepaucua xemüteyutahüave, Cacaüyari cuicariëya xequeneuticuica, nüavari Cacaüyari hepaüsita manuyüne, cuicari 'Iyarisie timieme hepaüsita manuyüne xequeneuticuica, xe'inüavatü Ti'aitame yu'iyarisie.

20 Yuheyemecü naimecü pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari müta'uquiyari, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitusüa xemümiemetecü.

Xeyuxevitü yaxequetenecahuni

21 Xeyuxevitü yaxequetenecahuni xemüteheiyehüviricü Cürisitu.

22 'Ucari yaxequetenecahuni xecünama que memaitüca, yaxaicüa que xemütecahu Ti'aitame ti'aitacacu.

23 'Uqui 'uca mu'uya canihücütüni, yaxaicüa Cürisitu memüyutixexeüriva vamu'u canihücütüni. Mücüta canihücütüni que mü'ane yuvaiyari mutavicueisitüa.

24 Memüyutixexeüriva yamecatenecahuni que müti'aita Cürisitu. Müpaürta yaxaicüa 'ucari yamequetecahuni que memaitüca vacünama sepa que mütitita.

25 Xeme 'uquisi xequenivanaqui'erieca yü'üitama, Cürisitu mütvanaqui'eripaü memüyutixexeüriva, müyuyetupaü mümierienicü vahesie mieme.

26 Yuhesie mieme müvapatacü müpaü tiniuyurieni, va'itietü hacü niuquicü.

27 Müpaü pütüuyuri yücümana, yühüxie müvati'uitüanicü memüyutixexeüriva visi me'aneneme, mecaheucuyüyüvime, mecaheuviviravime, sepa tita müpaü müti'ane, masi memüpasicacü püta vahesie mücarahüivanicü.

28 Yaxaicüa neuyeveca 'uquisi memüvanaqui'eriecacü yü'üitama, yuvaiyari memütenaqui'eriepaü. Que mü'ane minaqui'erie yü'üya, mücü caniyunaqui'erieca.

29 Tevi hasuacu püca'l'uxie yuvaiyari, masi piveriya piquemaritüa. Cürisitu yaxaicüa püvayurie memüyutixexeüriva,

30 vaiyarieya memühümeccü. Vaiyarieya 'umeyarieya tepühüme tame.

31 Que maine, 'Ayumieme tevi püyupata, yuquemasi yuvarusi vahesüa püyeyani, yü'üyasie pütiviya. Memüyuhutacai xei vaiyari mepacüne meyuxe-vitü.

32 'Icü niuqui masi canitürücaüyeni, sepa mü'aviesiecai. Cürisitu hepaüsita memüyutixexeüriva vahepaüsita nepaine.

33 Mericüte xemeta yuxexütü yunaitü yü'üitama xequenivanaqui'erieca xemüteyunaqui'eriepaü. 'Ucari meta, mequetevareuyehüvirieca yücünama.

6

1 Türi xequeniva'enieca yu'uquiyarima Ti'aitamesie xeteviyatü. Müpaü xüca xeteyurieca püheiserie.

2 Quetinivareuyehüvirieca 'aquemasi 'avarusi que maine, mücü 'aisica canive'emetüni. Müpaü paineta quename tixaütü tipitüarieni, müpaü haitü,

3 Müpaü petiyurienetü 'aixüa pepü'itüarieni 'eepüpüreutevini cuiëpa, haitü.

4 Xemeta xemüva'uquiyarima xepücavahaxüatüaca yütüriyama. Masi xequenivaveriyani xeteva'üquitüatü xevara'imaiyatü que müreuyevese yamütüyurienicü Ti'aitamesie tiviyatü.

5 Te'uximayatamete xequeniva'eniaca müme memüxecusiyarima cuiepa, xeheumamatü xe'utiüyüacatü. 'Aixüa 'iyaricü xete'uximayatü, Cürisitusie mieme masi xecateni'uximayacacuni.

6 Vahüxie xEICÜA xepücate'uximayaca teüteri xevanaqui'aritüanique. Masi Cürisitusüa miemete te'uximayatamete xemühümeccü, yu'iyaricü yaxequeteneyurieca tita mütinaque Cacaüyari.

7 Xeyuvaüriyatü xequetene'uximayaca, que mü'ane Ti'aitamesie mieme müti'uximayapaü xeyüatü, teüteri vahesie mieme pücatixaü.

8 Müpaü xequetenemaica, yuxexütü 'aixüa que memüteyurie, müpaü mecatenipitüaricuni Ti'aitame yatvapitüacacu, sepa te'uximayatamete memühüme, sepa memüyunü'a.

9 Xemerita xemüvacusiyarima, yaxEICÜA xequenivayurieca. Xequeteneuhayeva xevamarivecatüatü, müpaü xetemaitü, que mü'ane müvacusiyari müxecusiyari 'axeicüa, mücü taheima pacave Ti'aitametütü, yücü pücativaxeiya teüteri.

Cacaüyari que mütiva'ixiparatüa yucuyaxima

10 'Imatüriea ne'ivama, Ti'aitamesie xeteviyatü xequeneturücarriarieca, que mü'ane mütürücaüye xetürücarriyacacu.

11 Cacaüyari que mütiva'ixiparatüa yucuyaxima, müccü xequeneyucua'arütüaca cuyacü, xemüyüvavenicü xemütü'ucacü xecacuyuitüarietü Cayumarie 'irümarieyasata.

12 Tameri teüteri tevaraye'unietü tepücatacuitüve. Masi te'aitamete, heiserie hexeyamete, müme memüte'aita 'ena yüvipa naisarie cuiepa, 'iyarite memüyucuitüve tita 'axa müti'anesie mieme muyuavisie memuxuave, müme tevaraye'unietü püta tepütacuitüve.

13 'Ayumieme xequenanu'üi Cacaüyari cuyaximama vatepüa naime. Müccü xecaniyüvaveni xemeye'unieccü sepa tucari 'axa mü'ane, xecaniyüvavecuni xemütü'unicü xecacuyuitüarivatü, naime xe'aye'atüame.

14 'Ayumieme 'axequeneti'uca 'aixüa. Cuya que mürayühüa, xemeta tita yuri müraine xequenecuxatani. Cuya tepüa que müranacatüccü yutavie capa 'u'axienicü, xemeta heiseriemecü yaxequetenecahuni.

15 Yucacaisie que müreuxexüa, xemeta xequeneyucua'arütüaca niuqui 'aixüa manuyünesie xeteviyatü, 'aixüa que temütexeyarie manuyünesie.

16 Mücü meta, 'eyeume que müracaxu'u cümana müyucunarüma, xemeta yuri xequetene'erieca. Müpaü xepüyüvaveni xemitünicü naime 'axa mütiuca'iyari 'ürüteya mütaivave.

17 Cuya yumu'usie tepüa que müranaquesa, xemeta müpaü xequetenemaica, xemutavicueisitüaricü. 'Ixipara que müracue'e, Cacaüyari niuquieya xehexeyatü xequeneyucuitüveni, 'Iyari que mütiyumiene müccü.

18 Naimeccü xequeneyunenevieca xequenevavirieca. Yuheyemecü nenevieri xequenepitüaca 'Iyarisie xeteviyatü. Müpaü xemüteyurieccü, xequeneyühütüaca, yemecü xepücatehayevani xe'ivavirietü Cacaüyari yunaime teüterimama vahesie mieme.

19 Nehesie miemeta xequeneyunenevieca, niuqui nemüpütüaricacü quepaucua nemütaniuni, nenetatuatü nemiheccüatanicü tita müti'aviesiecai niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita.

²⁰ Mücüsie mieme necaniniucametüni sepa tepüacü nemanutahüiya. Xequeneyunenevieca nemünetatuanicü niuquisie mieme, que müreyevese nemütaniunicü.

Vaürisica que mütivareutanü'airixüa

²¹ Yaxemütemaicacü xemeta que nemüranayemie que nemütiyuriene, naime yacatinixetaxatüamücü Tiquicu. Mücü canita'ivatüni teminaqui'erie. Ti-parevivame yamüticamie canihücütüni Ti'aitamesie mütiyiya.

²² 'Ayumieme xehesüa nepenunü'ani yaxemütemaicacü que temüte'anayecü, xe'iyari mütuicariecacü.

²³ Cacaüyari müta'uquiyari, Ti'aitame Qesusi Cürisituta xüca mevapitüaca 'ivamarixi memüca'uximatüariecacü yu'iyarisie, xüca mevapitüaca memüyunaqui'eriecacü yuri mete'erietü.

²⁴ 'Aixüa mequete'u'iyarini müme yuheyemecü meminaqui'erie Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu vahesie mieme yunaime vahesie mieme.

PIRIPUTARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiirisica

¹ Papuru Timuteumatü tecanixevaüritüaca, te'uximayatamete tehümetütü Cürisitu Quesusisie mieme. Yunaitü Cacaüyarisie mieme xemupasie Cürisitu Quesusisie xeteviyatü Piripusie xemütama te'üviyamete teparevivamete, yunaime tecanixevaüritüaca.

² Cacaüyari mütä'uquiyari, Ti'aitame Quesusi Cürisimatü xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariēcäcü.

Papuru que mütiyunenevieca'i yuri memüte'erie vahesie mieme

³ Pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari quepaucua nemüxeha'erivani.

⁴ Quepaucua nemivavirie yunaime xehesie mieme, nenetemavietü necaninenenevieca neheyemecü.

⁵ Pamüpariyusi necanipitüaca xeme tame temütaxevicü hicü tanaitü niuqui 'aixüa manuyüne tecuxatatü yaxeicüa matüaripaü.

⁶ 'Ipaü yuri netin'erieca, que mü'ane misütüa xecuyuitüvatü 'aixüa xemüteyuriecäcü, mücütütü catinaye'atüamücü tita mütiyuriene tucari 'aye'ayu quepaucua Cürisitu Quesusi munuani.

⁷ Caniheiserietüni 'ipaü nemütinemaicacü yunaime xehepaüsita, nemüxenaqui'eriecü 'aixüa 'iyaricü. Xeme neta tanaitü tepütaxevi tetemaitü 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari, ne'anutahüiyacacu niuqui 'aixüa manuyünesie mieme ne'utaniucacacu ne'ihēcütätätü niuqui que mütiheiserie.

⁸ Cacaüyari catinihecütani que nemütixexeyamücü yunaime, Cürisitu Quesusipaü netinemaitü.

⁹ 'Ipaü necatininenenevieca, xeme masi yemecü xeteyucanaqui'erietü xemäcünecü heiseriemecü xetemaivavetü, nai xetemaitü que müreuyevese yaxemüteyuriecäcü,

¹⁰ xemüyüvavenicü xemipatacü tita 'aixüa müti'ane tita 'axa müti'ane que xemüte'imate. Müpaü xeteyurieyu, tucari 'aye'ayu quepaucua Cürisitu munuani canimasiücämücü que xemücateseviximarieca, xehesie que mücarahüivani.

¹¹ 'Ana heiserie xecanipitüariēcacuni, que mütiyupitüva Quesusi Cürisitu. 'Ana mücücü visi 'anetü canayeitüariemücü Cacaüyari, 'aixüa catinixaxasivamücü hepaüsitana.

Xüca ne'ayeyurini Cürisitu 'aixüa canixaxasivamücü, que mutayü

¹² Ne'ivama nepütixetaxatüaniqueyu que nemüranayetüa hepaüsita, müpaü xemütemaiecäcü, 'aixüa puyü masi vaüca mü'enierienicü niuqui 'aixüa manuyüne.

¹³ Yunaitü cuviyexunu quita miemete hipatüta yunaitü müpaü mepütehetima quename Cürisitusüa nemiemetütü ne'anutahüiya.

¹⁴ 'Ivamarixi 'esivatücacu yunaitü menesiha'erivatü que nemüranutahüiya, Ti'aitamesie meateviyatü mecaniyuvaüriyani masi vaüca Cacaüyari niuquieya memücuxatanicü mecaheumamatü meyutatatü.

¹⁵ Hipatü siepüre 'asita me'ütesatü meyucuicutü mepütēcuxata Cürisitu hepaüsita, hipatü püta 'aixüa mete'u'iyaritü mepütēcuxata.

16 Müme menesinaqui'erietü mepütecuxata müpaü metemaitü, ne niuqui 'aixüa manuyünesie mieme nemutaniucacü, 'ayumieme nepüyüane.

17 Hipatü püta mepütehecüata Cürisitu hepaüsita mevara'ivacutü hipame, va'iyari cayuxeicacu. Que memüteyurie, müpaü mepütecu'eriva, masi vaüca nepü'uximatüarieca ne'anutahüiyatü.

18 Sepanetü que memüteyurie, Cürisitu canicuxaxasivani. Ne 'ayumieme nepünetemavie, sepa memütecuxata yacü xeicüa meyüatü, sepa yuricü meyu-vaüriyatü memüyüa.

Mücü meta, nepücatihayevani nenetemavietü.

19 Müpaü nepütimate, 'icü naitü 'aixüa püyüni nemütavicueisitüarienicü xeyuneneviecacu xeme, Quesusi Cürisitu 'iyarieya nesituacacacu.

20 İpaü yemecü yuri nepüti'erie neta'icuevatü, 'uxa'atüni varie nepücateviyasitüarieni. Masi Cürisitu que mütime'eme canimasiücücümücü yaxaicüa meripaipaü. Menesixeyiatü nevaiyarisie que nemütüyeica nenetatuatü, teüteri müpaü mecatenimaicacunü sepa nemayeyurini sepa nemümü.

21 Sepa nemayeyuri, Cürisitu 'aixüa canicuxaxasivamücü. Sepa nemümü, masi 'aixüa caniyümücü.

22 Nevaiyarisie ne'uyeicacacu xüca tixaütü tiutixuavere neti'uximayacacu, quesü yüni. 'Asinepücatimate que mü'ane masi 'aixüa müyüniqeyu.

23 'Esimacuyeva nepüyüane. Nepünevaüriya nemüyemiecü Cürisitumatü mana nemeyeicanicü. Müpaü masi 'aixüa pü'aneniqueyu.

24 Perusü xehesie mieme caneuyeveca masi nemünehayevacü 'ena nevaiyarisie netiviyatü.

25 Hicürixüa nepüretima que nemütüyurieni, müpaü necatinimaica nemünehayevanicü. Yunaimexehesüa necaninehayevamücü nexeparevietü masi vaüca xemüyüvavenicü, xemüyutemamaviecacü yuri xete'erietü.

26 Müpaü xüca netiyurieneni, Cürisitu Qesusisie xeteviyatü yemecü xepüyüvaveni 'aixüa 'ane xemütemaicacü xenesiha'erivatü, quepaucua xehesüa nemunuani tavari.

27 İpaü xeicüa xequeteneyurieca, que müreuyevese yamütüyurienenicü heixeyiatü niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne, müpaü xequeteneu'uvani cuiepa. Xüca müpaü xeteyurieca, sepa xehesüa nemeyeicani nexexeyiatü, sepa tevapai nemeyeica xehepaüsita ne'enatü xeicüa, müpaü necatinimaicamücü xemüseseyüenicü 'iyari xehexeyiatü müyuxevi, yaxaicüa xetecu'erivatü yunaitü xemüyucuitüvecü capa xe'unavaiyarienicü titasie yuri xemüte'erie niuqui 'aixüa manuyüne que maine,

28 xepüca'tütyüyüacani quepaucua müme memüxe'aye'unie memüxemariutani. Müpaü xeteyurietü 'inüari xenacünicuni vahepaüsita, que memüteheuyexüriyani. Xemeta yuhesie mieme 'inüari xepacüne que xemütetavicueisitüarieni Cacaüyari xetavicueisitüayu.

29 Cürisitusüa xemümiemetecü xepupitüarie yuri xemüte'eriecacü hesiena, masisü cuxi xepupitüarie xemütectuinitüarieni hesiena mieme.

30 Yaxaicüa nehepaü xequeteneyucuitüveni hicü, que xemünetexeyiacai yanetinemiene, hicüta que xemüte'enana quename yanetinemiene.

2

¹ Caniyuritüni, Cürisitusie teteviyatü tecanituicarieca tecaninütüarieca que temütetacanaqui'erie, 'Iyarimatü tecanitaxeveni tanaitü, tetenitacanenimayaca que temüte'u'i'yari.

² 'Ayumieme nepaine, xüca müpaü 'aneni, xequenene'atüa xenesitemavieriyatü. Yaxeicüa xequeteneyumaica, yaxeicüa xequeteneyucanaqui'erieca, yuhepaü xequetenecu'erivani, xequeneyuvaüriyani yu'i'yarisie xemüyuxevinicü.

³ Hipame xevara'ivacutü xepüca'yüaca, teüteri xehepaüsita 'aixüa memuyuanenicü xeicüa xepüca'yüaca. Vavemete masi xequeniva'erieca hipame, xeme püta tixaütü xecatehümetüme xequeneyu'erieca yücümana.

⁴ Yuxexuitü xeme xepücatecuvautüveni tita xehesie mütimieme xeicüa. Tita hipame vahesie mütimieme püta xequetenecuvautüveni.

⁵ 'Ipaü xequeteneyumaica yu'ivama xevara'erivatü que mütiyumate Cürisitu Qesusisie tiviyatü.

⁶ Cacaüyari que mü'ane,
Mücü yaxeicüa pü'anecai.
Peru müpaü pücaticu'erivacai
Quename 'aixüa yüniqueyu
Xüca Cacaüyaripaü ve'eme
'Ayuyeitüanique,
Sepa müyüvecai.

⁷ Catiniuhayeva
Heiserie hexeyiatü
Que mü'ane vaüriyarica
Müti'uximayapaü 'anetü
Nayuyeitüani.
Teüteri vahepaü 'anetü
Nayani.

⁸ Mericüsü
Xeiyarietü
Tevüpaü 'anetü
Tixaütü catihücütütü
Canayuyeitüani.
Yacatinicamiecaitüni
Sepa mumü,
Curuxisie caniumierieni.

⁹ 'Ayumieme Cacaüyari
Ve'eme caneyeitüani.
Canipitüani
Visi mütimarivanicü
Que mü'ane mühücü
Hipatü que memücatemarivapaü.

¹⁰ 'Uxa'atüni varie
Quepaucua Qesusi
Mütahüavarieni
Que mü'ane mühücü,
Müpaü que mütimariva
'Ana yunaitü
Mecanicatunuma'uicuni
Nenevieri mecanipitüacuni
Taheima memütama
Cuipea memütama
Cuietüa memütama,

11 Yunaitü

Mecaniyutahecüatacuni,
 Que memüteheitima
 Quesusi Cürisitu
 Quename Ti'aitame hücü,
 Me'utiyyuatü.
 'Ana 'aixüa canicuxaxasivamücü
 Cacaüyari müta'uqiyari.

Cuiepa memütama que temütevahecüatüa

12 Xemeta nenaqui'erima, müpaü nepütixetahüave, yuheyemecü yaxetenicahucaitüni xehesüa neheyeicacacu. Hicü tevapai neheyeicacacu masi vaüca peuyevese yaxemütecahunicü Cürisitupaü. Yaxequeteneyurieca que müreyeveve yaxemüteyuriecacü mexi xetavicueisitiüariexime, peru xeheumatü xe'utiyyüacatü.

13 Cacaüyari canihücütüni que mü'ane yamütiyuriene xesata, xecuyuitüvatü xemüyuvaüriyanicü, 'arique meta yaxemüteyuriecacü. Que mütxecuyuitüva yacatinüymücü que mütinaque.

14 Müpaü nai yaxequetenecahuni, xecaniuquixietü niuqui xecaxüatüatü.

15 Müpaü xeteyuriecacu, xehesie pücarahüivani, xepüca'inüca tita 'axa müti'ane. Masi Cacaüyari nivemama xecanacünicuni, xepücaseviximarieca teüteri vasata xe'u'uvatü va'iyari müütuni memeuyexüri. Vasata xe'u'uvatü xecanivahecüarivyani, xuravesixi que memütehecüarivie cuiepa.

16 Niuqui xecanexeyiani varanutanieritüvame. 'Ayumieme 'aixüa 'ane netinimaicamücü nexeha'erivatü quepaucua tucari maye'ani, quepaucua Cürisitu munuani. Xehesie catinimasiücücamücü 'ana, xüanacüa que nemücatiunanausa xüanacüa que nemücati'uximaya.

17 Xeme yuri que xemüte'erie, Cacaüyari xecanayexeyia yaxecüa que mü'ane mavari müvevi meixeyapaü yucacaüyari. Hesiena mieme xeteni'uximayaca. Xüca ne'umierieni müpaü yuri xemüte'eriecacü, nexuriyacü xüca xemavari 'uxurimarieni, mücücü necaninaqui'acamücü. Xeme yunaitü que xemüteyutemamavie, ne xehepaü necaninetemavieca.

18 Mericüte xemerita yaxecüa xequeneyutemamavieca, 'axeicüa temütatemamaviecacü.

Timuteu 'Epaüruritu que memüteyurieniquecai

19 Ti'aitame Qesusisie netiviyatü 'ipaü nepüticu'eriva, yareutevitü xehesüa nepenunü'ani Timuteu, ne'iyarisie nemütürücarivyarienicü neretimaime xehepaüsita.

20 Xeime nepücahexeyia hepaüna tiuca'iyarime, mücücü xeicüa 'aixüa 'iyaricü caniyu'iyaritüacamücü xehesie mieme.

21 Hipatü yunaitü tita vahesie mütimieme xeicüa metenicuvautüveni, tita Cürisitu Qesusisie mütimieme mepücatecuvautüve.

22 Xeme xepimate 'iya, que müti'inüasie que mütimasiücü, xepütemate nehamatü que müti'uximaya niuqui 'aixüa manuyüne tetecuxatacacu, ranive yuquemasimatü müti'uximayapaü.

23 'Ayumieme 'ipaü nepüticu'eriva, nepenunü'ani cuitü neretimaime que mütiyüni nehapaüsita.

24 Ti'aitamesie netiviyatü yuri nepüti'erie cuitüva nemüyemiecü neta.

25 Müpaüta netinicu'erivani, peuyevese ta'iva nemanunü'anicü xehesüa 'Epaüruritu. Mücücü nehamatü catini'uximayaca, tahamatü tecanicuyaxitüni. Xeme xecaneyenü'ani nehesüa münesipareviecacü que müreyevecai.

²⁶ Yunaimē nixexeyamücüni, niyuhiveriecaitüni xemu'enanacü que müticuyecai.

²⁷ Tasüari catinicuyecaitüni, 'esivatücacu caniumüni. Masi Cacaüyari nitenimayata, 'axeicüa nesinenimayatü neta, capa nenetihiverieme tavari nenetihiveriecacü.

²⁸ 'Ayumieme necaninevaüriyani nemenunü'anicü xemüyutemamaviecacü xeme tavari xe'ixeyiatü, neta necanehiverietü nemayanicü.

²⁹ Hicüri xequeneutanaqu'erie Ti'aitamesie xemüteviyacü, vaüca xequenyutemamavieca xehe'erivatü. Müya memü'anene vavemete xequeniva'erieca.

³⁰ Cürisütisie mieme ti'uximayatü caniumüni tüma. Yücümana caniyucuerivayuriecaitüni meye'atüanicü que müreyuevecai xemünesiparevieniquecaicü.

3

Heiserie nepexeyia que mütivaiyacü

¹ Mücü meta ne'ivama, xequenyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü. Tavari 'ipaü netixe'utürietü, nepünevaiüriya, niuquicü nepüca'uxive. 'Aixüa caniyümcü masi xehesie mieme xecueriva'anenecacu.

² Xequenyucuerivayurieca müme nemüvaxatacai 'axa memüteyurie vahepaüsita, müme süicüri vahepaü memüca'itiyatüca, müme vahepaüsita. Xequenyucuerivayurieca que memütexe'inüaritüacu vitequiyacü.

³ Tame püta Cacaüyari 'inüarieya tepexeyia, tame püta tepühüme Cacaüyari temayexeyia 'Iyari que maine. Tame taheyemecü tecaninaqui'aca Cürisitu Quesusisie temüteviyacü. Mücü meta, yuri tepücate'erie herie miemesie.

⁴ Müme que memü'anene herie miemesie yuri memüte'erie, neta müpaü necani'aneñi. Xüca xevitü müpaü ticu'erivani quename yüve herie miemesie yuri müti'eriecacü, ne masi necaniyüveniqueyu.

⁵ Ne'utinuvaca 'atahairieca tucarisie necaniu'inüasieni Huriyusixi vaxitequiyacü. 'Ixaheri teüteriyari vahesie Venicamini nuivariyarisie necaniyeyani. Hepürayu teviyari necanihücütüni Hepürayusixi vahesie nemüyetüa. 'Inüari niuquiyarisie que nemütiviyacai, Pareseu necanihücütücaitüni.

⁶ Que nemütinevaüriyacai yaneticamietü, necanivataveviyacaitüni memüyutixexeürivacai. Heiserie que nemürexeyiacai 'inüari niuquiyarisie yaneticamietü, nehesisie pücarahüivacai yemecü.

⁷ Perusü Cürisütisie nemütiviyacü müpaü nepütinemate, mücü nai netiniutatümaiya, naime cümana 'aixüa nemü'itüarieniQuecai.

⁸ Mücü meta, sepa que mütitita, naitü tiniutatümaiarieni que nemütixeyia, müpaü nemütinematecü, masi yemecü 'aixüa necani'itüariemücü ne'imaitü neti'aitüvame Cürisitu Qesusi. Mücüsie nemümiemecü 'ari naime netiniutatümaiya. Sepanetü, mücü naitü xasi xeicüa canihücütüni que nemütixeyia. Necaninevaüriyani masi Cürisitu nehexeyiatü nemayanicü,

⁹ hesiena netiviyatü yanepütixeyariecaqueyu xeicüa. Necümana heiserie nepücahexeyia, 'inüari niuquiyarisie yaneticamietü heiserie nepücanepitüa necümana. Masi heiserie que nemürexeyia, Cürisütisie yuri nemüti'eriecü püta heiserie necanexeyiani, Cacaüyari heiserie que münepitüa yuri nemüti'eriecü.

¹⁰ 'Ipaü xeicüa nepütinevaüriya, nemimaicacü Cürisitu, nehesisie nemimaicacü türücariyaya cümana müranucuquetüarie, ne hamatüana

temütaxevinicü que mütiucuinixü netimaitü, hepaüna ne'aretü nemayanicü mücü que 'aretü matüa 'umierieca.

¹¹ Necanaye'aniqueyu xeicüa nemanucuquetüarienicü müquite vasata.

Que mütiunanausacai, he'ivanique

¹² 'Acuxi müpaü nepüca'ane, 'acuxi nepüca'aye'ave. Cürisitu Quesusi pünesi'u'axixü, neta nemi'axenicü tita münetimini. 'Ayumieme nepünemexütüa, yanemüraye'anicü.

¹³ Ne'ivama, ne'aye'ame nepücane'erie cuxi. Peru siqueresü 'ipaü netiniyurieneni, nenetümaiya nesütüa mieme, necaninetatuani masi hicü nemi'axenicü neyeta mieme.

¹⁴ Yanetiunanausatü nepünemexütüa neme'ivacü, Cacaüyari que münetiuta'ini taheima miemecü nemü'ayumiemetünicü Cürisitu Quesusisie netiviyatü.

¹⁵ Quetapaümetü temüseseyü 'ipaü tequetecu'erivani. Xüca yücü xetecu'erivani, Cacaüyari yacatinixehēcüatüamücü.

¹⁶ Que temüte'aye'axüavave, müpaü yatequetecahuni.

¹⁷ Ne'ivama 'axeicüa xequenene'üqueni ne que nemütiyuriene. Tame'inüari tecanihümetüni. Müme tahepaü memüte'u'uva, müme xequenivaxeyani.

¹⁸ Yümüiretü que memüte'u'uva, mecaneye'unieca Cürisitu que mütiümierie curuxisie. Vahepaüsita müixa netinixecuxaxatüvacaitüni, hicüta yaxaicüa nepaine ne'utasuatü.

¹⁹ Müme que memüte'aye'axüani, menica'unariecuni xeicüa. Yuhuca mecanayexeyani yucacaüyaripaü. Visi me'aneneme mecaniyuxatani quepaucua müpaü memüyüa que temüteteviyasitüarie. Cuiepa timiemecü xeicüa mecatena'erivani.

²⁰ Tame püta muyuavisie tecaniquiecatarütüni. 'Ayumieme tecanicuevieca tasivieisitüvame Ti'aitame Quesusi Cürisitu 'umamiecü.

²¹ 'Iya yücü 'aneneme caneyeitüamücü tavaiyari. Hicü tixaü tecatehümetütü 'icü tavaiyarisie tecaniu'uvani. Peru 'ana yuvaiyaripaü 'aneneme caneyeitüamücü, visi 'aretü que mütiuyeica mücü. Müpaü tiniyuriemücü yütürüariyacü. Müpaü titürücaüyetü caniyüveni naime yaticamieme mayeitüanicü, mücü que müti'aita.

4

Yuheyemecü xequeneyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü, que mutayü

¹ 'Ayumieme nepaine, Ti'aitamesie xeteviyatü xecacuyuitüarivatü xequeneuti'uti, nenaqui'erima. Müpaü nepütixecühüave nexexeyamütü ne'ivama nemüxenaqui'erie. Xeme xecanihümetüni xemünesitemaviritüa, xehesie catinimasiücüni que nemüreuyehüviyarie. Yaxeicüa ve'eme muma que mütiuhanitüariva, neta necanixehexeyani xeme ne'inüaritüme.

² Neuxei 'Euhuriva, neuxei Sinitique, vaüriyarica necanixepitüaniqueyu yaxaicüa xemütüyumaicacü xeca'ütesatü Ti'aitamesie xeteviyatü.

³ 'Ecü meta nehamatü yuricü pemicuhanane hararu, nepümasitavavirieniqueyu 'ecü pemüvavareviecacü mücü 'ucari. Nehamatü 'axeicüa tepütacuitüvecai niuquü 'aixüa manuyüne tecuxatatü, Cüremenitimatü hipameta vahamatü hehepaü te'uximayatamete. Müme mepacayasarie qipaname tucari mehexeyia.

⁴ Mericüte, yuheyemecü xequeneyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü. Tavari nepaine, xequeneyutemamavieca.

5 Yunaitü teüteri mequexexeyani xeca'ayu'eririyacacu. Ti'aitame hura caniuyeicani.

6 Xepüçayu'iyaritüaca tixaütü hepaüsita. Masi naimecü xeyunenevietü xe'ivavirietü pamüpariyusi xe'ipitüatü, yaxequeteneutahüavi Cacaüyari tita xemüte'ivavirie.

7 'Ana Cacaüyaritütü nixepitüacamücü yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü tixepitüatü cani'üviyacamücü xe'iyari, sepa xeme 'asixemücatemate que mütiyüveni mi'üviyanicü. Que xemüteyücühüavesie canixe'üviyacamücü Cürisitu Quesusisie xeteviyacacu.

Tcü hepaüsita xequeteneyücühüaveni, que mutayü

8 Mücü meta, ne'ivama, naitü yuri müraine, naitü müreueyhüviyarie, naitü mütheiserie, naitü müti'itiya, naitü visi mü'ane, naitü 'aixüa maine, sepa que mütitita xüca 'aixüa 'aneni xüca 'aixüa ticuxaxasivani, mücü hepaüsita yaxequeteneyücühüaveni xeme.

9 Que xemüte'u'üquitüarie, que xemüteyutiriyarie, que xemünete'u'eni, que xemünete'uxei yanetiuriencacu, müpaü yaxequeteneyurieca. 'Ana que mü'ane müxepitüa yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, mücü Cacaüyaritütü xehamatü caniuyeicamücü.

Piriputari que memüte'imicuacai

10 Ti'aitamesie netiviyatü yemecü nepünetemavie tavari xemisutüacü xenesiha'erivatü. Süricü xepünesiha'erivacai, masi pumavecai xevitü xeme müyüvecai tixaütü mütiyurienicü.

11 Ne nereueyhüatü nepücahaine. Nepü'iyamate ne'iyari 'aixüa müyünicü necümana, sepanetü que nemüranayemie.

12 Nepü'iyamate tixaü necatihücütütü, vaüca nerexeyatüta nepü'iyamate. Naimecü yanepüretima nemütahuxanicü nemühacamünicü vaüca nemürexeiyanicü tixaütü nemücarexeiyanicü nepü'iyamate.

13 Naime necaniquemaca Cürisitusie netiviyatü, 'iya nesitürücariyacacu.

14 Siepüre 'aixüa xepüte'uyuri nehamatü xeyuxeviriyatü que nemüti'uximatüariecaci.

15 Xeme Piriputari müpaü xepütemate que mütiyü quepaucua niuqui 'aixüa manuyüne musutüarie cuxaxasivatü, Maseruniya quepaucua nemyetüa. 'Ana memüyutixexeu'irivacai mepücanesipareviecai. Mepücanetemicuacai neheixeyatü nemayanicü, xeme xeixüa xepünetemicuacai.

16 Tesarunicapai neheycacacu tita nemüreueyhüacai xepünete'utanü'airi heiva hutarieca.

17 Neticuvaunetü tavari yaxemüneteminicü nepücahaine. Nepüticuvaune tita mütxemaquieri püta mayanicü.

18 Necanitanacui'erieniri xe'imiquieri naime, cananuyuhayevani. Catinaye'ani tita nemüreueyhüacai, 'Epapüruritu nesi'ü'ütüacu tita xemüteheyenü'a. Que xemüte'uyuri, mücü visi mu'üapaü caninaqui'erivani, mavari münaqui'eriva canihücütüni, caninaqueni Cacaüyari.

19 Mücü meta, necatüyaritütü catinaye'atüamücü tita xemüteheueyhüaca hepaüsita naime, vaüca mürexeiyacü visi 'aneneme, müpaü que mütimasiücü Cürisitu Quesusisie.

20 Cacaüyari müta'uquiyari 'aixüa queticuxaxasivani yuheyemecü. Canise'ini 'icü niuqui.

Vaürisca que mütivarunü'airixüa

²¹ Xequenivavaüritüaca Cacaüyari teüterimama yunaime, Cürisitu Quesusisie temüteviyacü. Nehamatü memü'uva ta'ivama menixevaüritüaca.

²² 'Ena yunaitü Cacaüyari teüterimama mepüxevaüritüa, müme meta Sesaxisüa miemete cuviyexunusixi.

²³ Ti'aitame Qesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xe'iyarisie mieme. Müpaü xeicüa cani'ani.

CURUSETARI Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

1 Ne Papuru, ta'iva Timuteumatü, tecanixevaüritüaca. Nü'aricame necanihücütüni Cürisitu Quesusisie mieme, müpaü mütinaquecü Cacaüyari.

2 Tecanixevaüritüaca ta'ivama yuri xemüte'erie Curusetari, Cacaüyari teüterimama xemühüme Cürisitusie xeteviyatü. 'Ipaü teputiyuane, Cacaüyari müta'uquiyari Tati'aitüvame Quesusi Cürisitumatü xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Que mütitavaviri Cacaüyari, müvapitüanicü memütemaicacü 'Iyarisie timieme

3 Tetanenevietü, taheyemecü xehepaüsita pamüpariyusi tecanipitüaca Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu 'uquiyarieya, Cacaüyari hücütüme.

4 Tenu'ena yuri que xemüte'erie Cürisitu Quesusisie, que xemütevanaqui'erie Cacaüyari teüterimama yunaime.

5 Müpaü xetenyurieca 'amuvecü tita xehesie mieme müti'üviyarie taheima, yaxete'icuevietü. Xeme meripai xeniu'enanani que müti'üviyarie, cuxaxasivacacu niuqui 'aixüa manuyüne que mütivaüyacü.

6 Mücü niuqui canixe'uta'axiyani. Naisarie cuiepa catinitixuaverirümeni, canitaverirümeni yaxecüca que mütiüyü xehesüa. Niuqui caniusütüarieni 'iya tucarisie quepaucua xemu'enana, quepaucua xemüthetima yuricü 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari,

7 'Epapüraxi que mütixe'uta'üquitüa. Mücü tahepaü catini'uximayatametüni, tecaninaqui'erieca, yacatinicamieni Cürisitu parevivameya hücütütü xehesie mieme.

8 'Iya cataniutahecüasitüiya que xemüteyucanaqui'erie 'Iyarisie xeteviyatü.

9 Yatetemaitü 'anapai hicüque, tame 'ayumieme tepücatehayeva tetanenevietü xehesie mieme, müpaü tete'ivavirietü Cacaüyari, xemühüpünenicü yaxetemaitü tita mütinaque Cacaüyari, naimecü xetemaivavetü, 'Iyarisie timieme xetemaitü naimecü,

10 'axemu'uvanicü meta que müreyeveve Ti'aitamesüa miemete memü'uvanicü, xe'inaqui'asitüatü naimecü. Tepivavirie mütiutixuxuaverenicü 'aixüa xeteyuriecacu naimecü, xemütivaverirümenicü que xemüte'imate Cacaüyari.

11 Tepivavirie xemütürücariyarienicü, naimecü xetürücavitü, 'iya que mütitürücaüye marivetü, para xemüyüvavenicü xemüte'uca'enivanicü, 'ex-emütheutevinicü xecaha'atü,

12 xeyutemamavietü pamüpariyusi xemipitüacacü ta'uquiyari. 'Iya yüvemete catanayeitüani, tahesie mütinaquenicü tita mütinaqueni Cacaüyari teüterimama vahesie, hecüaripa me'u'uvacacu.

13 Cataniutavicueisitüani Cacaüyari, yüriya heiserie mücahexeyanicü tahepaüsita. Cataniupata, que mü'ane münacu'erie tati'aitüvame mayanicü, nü'ayatütü.

14 Mücüsie teteviyatü tecaniuxünarieni, que mütareuyehüviri 'axa temüte'uyuricü.

Cürisitu mumücü, que temüte'upitüarie 'aixüa temütexeyarienicü

15 Tepüçayüvave temixeyacü Cacaüyari, peru 'iya cani'üquiscayatüni. Canive'emetüni heiserie hexeyatü tita mütiunetüarie hepaüsita.

16 Hesiena tiviyatü, naitü tiniunetüarieni, tita taheima mütimieme, tita cuiepa mütimieme, tita temütexeyia, tita temücatexeyia meta, vavemete, müme memüva'uquiyarima, te'aitamete, müme heiserie memexeyia, naitüri tiniunetüarieni 'iya 'inetüacu. Hesiena mieme tiniunetüarienita.

17 'Iya 'acaniyuycacaitüni tixaütü catinetüarievecacu cuxi. Naitü catiniyuxevini 'iyasie tiviyatü.

18 Mücü meta, tame temütatixexeüriva tevi vaiyarieyapaü te'anenecacu, 'iya canitamu'ütüni, tisütüvame hüçütütü. 'Iya müquite memanucu'uni vaxexüacame canihüçütüni, naimecü ve'eme mayanicü.

19 Cacaüyari que mütiyuvaüriya, naitü que 'anetü mühüçü Cacaüyari, mücü Cürisitusie 'acaniuveni.

20 Müpaüta tiniuyuvaüriya, mipatacü naime Cürisitu yatiyurienecacu, para naitü 'aixüa mütxeixarienicü 'iya que mütxeixia. Curuxisie yuxuriya que mütiutayauri, pipitüa tita cuiepa mütimieme tita taheima mütimieme hamatüana 'aixüa memütexuyexiyanicü.

21 Xemeta 'anapai xepüyupatacai xaüsie miemete xe'ayuyeitüatü. Que xemütexüçühüavecäi, xecani'uxive'eriecäitüni mexi 'axa xeteyuriecäi. Hicürixüa 'aixüa xetexeixarietü xecanayeitüarieni,

22 'iya tevitütü yuvaiyarisie mumücü. Müpaü tiniuyurieni müxe'aye'atüanicü Cacaüyari hüxie, hesiena mieme xepasiecacu, xecaseviximariyecacu, xehesie carahüivacacu.

23 Müpaü catiniyümücü xücate xeyuhayeva yuri xete'erietü, xetesariya türücaüyecacu xehetüa, xeseiriyarietü xecacuyaximetü, masi xe'icuevietü tita mütxata niuqui 'aixüa manuyüne. Xecani'enieni 'iya niuqui, canihücüasieca naisarie que müranetüarie muyuavitüa. Ne Papuru neniuhüritüarieni hepaüsitana.

Papuru que mütiuhüritüarie nuivarite vahesie mieme

24 Hicüsüari ne necaninetemavieca sepa nemü'uximatüarie xehesie mieme. Necaney'e'atüani tita müreyeveve nemü'uximatüariyecacü, Cürisitu que müti'uximatüarie. Nevaiyarisie müpaü netiniyurieneni 'iya vaiyarieyasie mieme, memütixexexeüriva mehümetücacu.

25 Ne vaparevivame necanayani, Cacaüyari que münetiuhüritüa xehesie mieme, 'aye'arücamecü nemüticuxatanicü Cacaüyari niuquieya.

26 'Iya niuqui cani'aviesiecäitüni. Tucari manucatüasie pücamasiücäi, teüteri quepaucua memanucicü müpaü mepücatemaicai. Masi hicü masiücütü canayani, Cacaüyari teüterimama müpaü memütemaicacü.

27 Cacaüyari niuyuvaüriya müpaü mütiva'üquitüanicü müme, vaüçavamecü visi que müti'ane 'icü niuqui mü'aviesiecäi, que mütimarive nuivarite vasata. Cürisitu xehesie catiniviyani, 'ayumieme xecanicuevieca visi müti'ane. Mücü canihüçütüni niuqui mü'aviesiecäi.

28 Tame tecanihecütatani Cürisitu, que temütövacu'imaiya yunaime teüteri, que temütöva'üquitüa yunaime teüteri tetemaivavetü naimecü, temüvaraye'atüanicü yunaime teüteri me'aye'arücame Cürisitusie meteviyame.

29 'Ayumieme netinine'uxitüaca, yemecü neti'uximayatü, 'iya türücaüyemecü que münetiyuitüa.

2

1 Neuyeveca xemütemaicacü vaüca que nemütine'uxitüa xehesie mieme, Rautiseyatari vahesie mieme meta, hipameta queyupaümetü memücanesixeiyavave vahesie mieme,

2 va'iyari mütuicarienicü, memüyutaxevirecü meyunaqui'erietü, memeuca'unicü yemecü yametemaitü que mütiheiserie, memeitimanicü tita Cacaüyari müti'avietacai. Mücü Cürisitu canihücütüniri,

3 hesiena mü'aviesiecü nai que müreucave Cacaüyari, que mütimate que mütimaive.

4 Ipaü nepaine, xevitü pücatixe'irüviyani visi tiuniütü xEICÜA.

5 Sepa nevaiyarisie xehesüa nemüca'uyeica, ne'iyarisie püta xehesüa ne-niuyeicani nenetemavietü, nexexeyatü 'aixüa xete'aitüarietame, xesese'ime yuri xete'erietü Cürisitusie.

6 Qesusi que xemüteyettuiriyarie Ti'aitametüme Cürisitutüme, yaxEICÜA hesiena xeteviyatü 'axequeneu'uvani.

7 Hesiena xequeteneviyani cüye que mütiyiya yunanayarisie, qui que mütiyiya tesariyasie. Heiseriemecü xequeneseiriyarieni yuri xete'erietü, xemüte'u'üquitüariepaü. Pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari, vaücava yuri xete'erietü.

Tucari que mürexeiya yemecü, Cürisitusie tiviyatü

8 Xequeneyucuerivayurieca capa xevitü xenavanicü, timaivemepaü tic-uxatatü, yacü xEICÜA tixe'irüviyatü teüteri que memüteyuyetüiri yuyeyari, hehecuamate cuiepa memütama que memüte'üquitüarie, peru Cürisitu que maine caticuxatatü.

9 Iya vaiyariyasie 'acaniuveni naitü que 'anetü mühücü Cacaüyari.

10 Xemeta hesiena xeteviyatü xecanaye'axüani. Yunaitü memüte'aita heiserie memexeiya canivamu'ütüni.

11 Hesiena xeteviyatü xecaniu'inüaritärieni yacütütü, peru ramamacü que mütxitequie pücatixaü. Cürisitu püta que mütxixe'u'inüaritä, canixe'upitüani xemütehayevecü yaxeteyurietü teüteri vavaiyari que mütivacuyuitüva.

12 Quepaucua xemuca'üyarie, hamatüana xepucateuqui. Mücü meta, quepaucua xemuca'üyarie, xecananucu'uitüarieni, yuri xete'erietü quename müpaü tixecuyuitüaniquecai Cacaüyari, yaxEICÜA que mürenucuquetüa Cürisitu müquite vasata.

13 Sepa xemümüquitetücai xeheuyexürüvetü xeca'inüaritärievavetü que xemüteteüteri, 'iya canixe'anutanieritüani Cürisitumame. Catatineyehüvirieni naime que temüteheuyexürüvecai.

14 Que temüte'ataca'ütüa yacütütü 'aitüaricasie yatemütecahunicü, mücü 'ütüarica hixüapa 'uvetü que mütatüca'unaquecai, Cürisitu neyeitüani heihurieca yacütütü, yucuruxisie 'icürapuximaca.

15 'Ixuriqui müye'ipaü nivarevivieni müme memüte'aita heiserie memexeiya, vahecüatütü yunaime vahüxie. Curuxisie 'uyevietü, nivarehapani yu'ütüma, vara'ivaca.

Taheima timiemecü xequeneyuvairiyani

16 Xevitü 'ayumieme pücacexanetani que xemütecua'a, que xemüte'uye'e, que xemüte'ivevie 'ixüarari ya mesa 'ixüarariyari ya 'uxipiya tucari, que xemücate'ivevie nusu.

17 Mücü tita 'umüramie 'etüriyaya canihücütüni, peru que mü'ane 'umamie, Cürisitu canihücütüni.

18 Xevitü pücaxetave'erieca, sepa 'iya müyuvaüriya müyu'usiviecacü, sepa müyuvaüriya müvarayexeiyanicü Cacaüyari tupirisiximama, sepa vaüca müyu'iyaritüa yuheinüsi hepaüsita. Que mü'ane müya mü'ane canihüserieca, tita vaiyarieyasie mütimieme xeicüa cana'erivani,

19 tamu'usie cativiyatü. Peru mücü tamu'utütü canihücütüni que mü'ane mütimicia yuvaiyari. Turuyaricü tatayaricü canitaxeviriyani yuvaiyari mütaverecü, Cacaüyari que mütiveriya.

20 Mericüte, Cürisimatü xüca xe'ucuini, para tavari xemücacuyuitüarienicü hehecuaemete cuiepa memütama que memüte'üquitüarie, titayari 'aumü 'axete'u'ua cuiepa memütama que memütexe'aitüa,

21 Tixaü pepüca'icumaüvani 'icü, pepüca'icuaca 'iya, pepüca'imayüani 'icü, que memutiyuane.

22 Mücü naitü canitixümücü mayüiyatücaitü. Xepücateyu'aitüarinüa teüteri que memüte'aita que memüte'üquita.

23 Que memüteyurie, timaiveme niuqueyapaü catini'eniürüicüni, que memüteyumaive'erie, que memüteyu'usiviva, carima que memiyurie yuvaiyari. Peru que memüteyurie, 'asimepücaüyave para memücateha'erivanicü tita vavaiyarisie mütimieme xeicüa.

3

1 Xüca Cürisimatü xe'anucu'uitüarieni, taheima timiemecü xequeneyuvaüriyani, haque meca Cürisitu, Cacaüyari serieta 'acaitü, mana timiemecü.

2 Taheima timiemecü xequeneyumaica, cuiepa timiemecü pücatixaü.

3 Xeme xecaniucuiniri. Que xemüte'ayeyuyuri, xecani'aviesieca Cürisimatü, Cacaüyarisie xemüteviyacü.

4 Cürisitu canitatucaütüni. Quepaucua masiücütü mayani, 'anata xeme hamatüana xemasiücütü xecanacünicuni visi müracu'anesie.

Que temüte'u'uvacai meripai, que temüte'uhecuaritarie

5 'Ayumieme müquite xequenayuyeitüaca que xemütēcumaüvacai yuvaiyarisie cuiepa timiemecü. Xepüca'icumaüvani que mü'ane mücaxe'üya mücaxecüna. Xepücateyucahive'erieca. Xepücate'ihive'erieca tita 'aixüa mücati'anene, tita mücatixepini. Que mü'ane müthive'erie tita mücatipinieya, tete 'ayexeiamepaü caniyüanemücü.

6 Müpaü memüteyuriecü, 'ayumieme Cacaüyari haxüa canivapitüamücü müme yamemücatecahu.

7 Xemerü quepaucua müpaü xeteyurietü 'axemu'uvacai 'anapai, yaxaicüa yaxecateniyuriecäitüni que memüte'u'uva.

8 Hicü masi xequeteneuhayeva que xemüteyuriecäi naime, que xemüteyuca'uxive'eriecäi, que xemüteyuhaxüatüacäi, 'axa que xemüteyuriecäi, 'axa que xemütiyuancäi hipame vahepaüsita, niuqui 'axa manuyüne que xemütexütüacäi yutetacü.

9 Xepücateyu'itaiyani. Xequenehüva mücü tevi müye'i, xecahe'erivatü que xemüteyuriecäi meripai.

10 Mühecua püta xequenacatüqui, xehecuaritarieximetü yemecü que xemüteyurie hicü, xemimaicacü Cacaüyari, xevevecamepaü xe'ananetü xemacü necü.

11 'Iyasie tiviyatü sepanetü mücüriyecu mühuriyu, sepa mu'inüasie Huriyusixi vaxitequiyacü, sepa müca'u'inüasie, sepa tahepaü mücaniüve, sepa müsitiyatanaca, sepa vaüriyarica müti'uximaya, sepa müyunü'a, Cürisitu naitü canihücütüni, yunaime vahesie catiniviyani.

12 'Ayumieme nepaine, Cacaüyari müxe'anuyexeicü, teüterimama xemühümeçü, xemünaqui'erivacü, xeteyucanenimayatü xequenacüni yu'iyarisie, mühecua xe'anacatütü. 'Aixüa xequeneuyuyurieca, xequenayuyeitüa, xepücateyucatave'erieca, 'axequeteneutevini xecaha'atü.

13 Xequeneyuneveca, xequeteneuyehüvirieca masi, xüca xevitü 'iniquimamüçüni xeime. Ti'aitame que mütixehueyhüviri, xemeta hepaüna xequeneyüaca.

14 Xe'ixeviriyatü naime, xequeteneyucanaqui'erieca, xemaye'axüanicü.

15 Cürisitu que mütixepitüa yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, que'tixe'aitüaca xe'iyarisie. Xecaniuta'inierieni yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, xe'i vaiyari xemühümeçü. Mücü meta, pamüpariyusi teyupitüvamete xequenacüni.

16 Cürisitu niuquieya xehesie queheyecani yemecü, naimeçü xetemaivavecacu. Mücüçü xequeteneyü'üquitüaca xequeneyutuicani, Cacaüyari cuicarieyacü, nüavari Cacaüyari hepaüsita manuyüneçü, cuicari 'Iyarisie timieme hepaüsita manuyüneçü xeteyüçühüavetü. Xequeneüticuicani, yu'iyarisie xe'inüavatü Cacaüyari, pamüpariyusi xe'ipitüatü.

17 Naime sepa tita xemüteyurie, sepa xemutiniuca sepa xemütēcumaüva, naime xequeteneyurieca Ti'aitame Quesusisüa xemiemetetütü. 'Iya xepareviecacu, pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari müta'uquiyari.

Que müreuyevese yamüvayurienicü hipame, xüca hecuameçü 'ayeyurini

18 'Ucari xequeniva'enieca yücünama, que müreuyevese Ti'aitamesie xeteviyacacu.

19 'Uqisi meta, xequenivanaqui'erieca yü'ütama, 'axa xepücatevacühüaveni.

20 Türi meta, yaxequetenecahuni naime que memütexecühüave xe'uquiyarima. Ti'aitamesie xeteviyacacu, müpaü püreuyevese. Müpaü xeteyuriecacu, caninaqui'aca.

21 Xeme meta xemüva'uquiyarima, xepücahavahxüatüaca yunivema, capa me'utivaüripienicü.

22 Xeme vaüriyarica xemüte'uximaya, yaxequetenecahuni naime que memütexe'aitüa xecusiyarima cuiepa memütama. Vahüxie xeicüa xepücateyurieca vanaqui'eriyacü, xevanaqui'asitüanique teüteri. 'Aixüa 'iyaricü püta xequetene'uximayaca Ti'aitame xeteheuyehüvirietü.

23 Sepa tita xemüteyurie, yu'iyaricü yaxequeteneyurieca Ti'aitamesie mieme, teüteri vahesie mieme pücatixaü,

24 müpaü xetemaitü, 'apuve yuri cusiyari. Que mütiunaquixü xehesie xemayüitaricü, xehesie catininaquisitüamüçü 'iya. Yucusiyarisie mieme xequetene'uximayaca Cürisitusie mieme.

25 Que mü'ane heiseriemecü yamücatiyurienne, mücü catinapiniyariemüçü que mütiyuri. Cacaüyuri yücü pücativaxeyia teüteri.

4

1 Xemeta xemüvacusiyarima, que mütiheiserie xequetenivapitüaca te'uximayatamete, yaxecüa xevayurietü, müpaü xetemaitü, xemeta taheima xemeixeyacü yucusiyari.

2 Xepücatehayevani xeyunenevietü. Neneviericü xequenayeneniereni, pamüpariyusi xe'ipitüatü.

³ Quepaucua xemüyunenevie, tahesie miemeta xequeneyunenevieca, Cacaüyari quitenie müreyepenicü tahesie mieme, niuqui temütecuxatanicü, tita müti'aviesiecai Cürisitu hepaüsita temütecuxatanicü. Müpaü nemütiyurienecü nepanutahüiya hicü.

⁴ Xequeneyunenevieca nemihecüatanicü tita müti'aviesiecai, que müreyeveşe yanemüticuxatanicü.

⁵ Xetemaivavetü xequeneyüaca tacua miemete xevacühüavetü. Quepaucua xemüyüvave 'aixüa xemüteyurienicü, yemecü müpaü xequeteneuyuri.

⁶ Que xemütecuxata, 'aixüa xete'u'iyaritü xequeteneucuxatani 'unacü yacütütü, xeniüqui cahamuricacu. Xequeteneyü'üquitüaca quepaü 'aixüa müyüni xemüvata'eiyacü yuxexuime.

Vaürisica que mütiyarunü'airixüa

⁷ Naime que nemütiuyuri catinixetaxatüamücü Tiquicu. 'Iya canita'ivatüni teminaqui'erie, tiparevivame yamüticamie canihücütüni, tahepaü catini'uximayaca Ti'aitamesie mieme.

⁸ Xemütemaicaü tahepaüsita, xe'yari mütuicarienicü, 'ayumieme necanenunü'amücü xehesüa,

⁹ 'Unesimumame. Mücüta canita'ivatüni teminaqui'erie, yacatinicamiemi, xehesüa miemetütü. 'Uva que mütiyüane naime mecatenixetaxatüacumi.

¹⁰ Canixevaüritüaca 'Arisitaricu nehepaü muviyarie. Maricuxita Verunave masuya püxevaüritüa. Xepüte'aitüarie hepaüsitana. Xüca xehesüa nuani, xequeneutanaqui'eri.

¹¹ Qesusi meta Cusitu mütiteva nixevaüritüaca. Huriyusixi vasata, 'ime xeciüa nehamatü meteni'uximayaca Cacaüyari 'ena ti'aitatü mayanicü. Mecanenivaüriyani müme.

¹² 'Epaüraxi xehesüa mümieme canixevaüritüaca, Cürisitu Qesusisie mieme ti'uximayatü. Yuheyemecü xehesie mieme tiniyu'uxitüaca yunenevietü, müpaü 'utaitü, xemücacuyuitüarienicü xe'aye'atü, yemecü xeyuvaüriyatü naimecü que mütinaque Cacaüyari.

¹³ Necanihecüataniqueyu, ca'uxetü que müti'uximaya xehesie mieme, Rautiseyatari vahesie mieme, Hierapuritari vahesie mieme.

¹⁴ Rucaxi canixevaüritüaca tiyu'uhayemavametütü neminaqui'erie, Remaxi meta püxevaüritüa.

¹⁵ Xequenivavaüritüaca 'ivamarixi Rautiseyatari, Nimüpamame, müme memüyuyexexeüriva quitana vahamame.

¹⁶ Quepaucua 'icü xapa mütiterüvariemi xehüxie, xequenivaruhüritüa Rautiseyatari memüyuyexexeüriva memiterüvanicü mümeta. Rautiseya mieme xapa xequeneterüvani xemeta.

¹⁷ 'Ipaü xequeteneutahüavi 'Aruquipu, Quene'acuerivayurieca pemeye'atüanicü 'ahüritüarica, que pemütihüritüarie Ti'aitamesie petiviyatü.

¹⁸ Ne Papuru nemamacü neti'utüatü necanixevaüritüaca. Xequenena'erivani ne'anutahüiyacame. 'Aixüa quetiüca'iyarini xehesie mieme.

TESARUNICATARI

Mexüacame Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiirisica

¹ Papuru Sirivanumatü Timuteumatü tecanixevaüiritüaca Tesarunicatari xemüuyexexeüriva Cacaüyari müta'uquiyarisie xeteviyatü, Ti'aitame Quesusi Cürisitusieta xeteviyatü. 'Aixüa xüca mete'u'iyarinini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüaricacü.

Tesarunicatari 'üquisica que memüte'acü

² Taheyemecü pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari yunaime xehesie mieme, texexatatu quepaucua temütatineneviva.

³ Tecatehayevatü yatetena'erivani que xemüteyurie yuri xete'erietü, que xemüte'uximaya xeteyucanaqui'erietü, que xemüte'uca'eniva xe'icuevietü Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu, tacacaüyari ta'uquiyari hüxie.

⁴ Neuxei ne'ivama Cacaüyari müxenaqui'erie, tepütemate xemanayexei-yaricü.

⁵ Müpäü tepütemate taniuqui 'aixüa manuyüne xehesüa mücanuacü ni-uquicü xeicüa. Türücariyacü püta punua, 'Iyari Mütiyupatacü punua, yuricü tetetamaicacu punua. Xeme xepütemate xesata que temü'anenecai xehesie mieme.

⁶ Xeme xetasi'üquetü xenacüne, Ti'aitameta xe'üquetü xepacü. Xepi-tanaqui'erie niuqui vaüca xe'uximatüarietetü, xeyutemamavietü siepüre 'Iyari Mütiyupata que mütixetemavieriya.

⁷ Müpäü xeyüatü 'üquisica xenacüne yunaime yuri memüte'erie vahesie mieme, Maseruniyatari 'Acaiyarita.

⁸ Xehesüa putiraurüca Ti'aitame niuquieya. Cacaüyarisie yuri que xemüte'erie xeme, Maseruniyasie 'Acaiyasie xeicüa pücaticuxasiva, masisü naisarie tinicuxasivani. 'Ayumieme tixaüri pücareyuevese tame temütiniunicü.

⁹ Mümetütü tahepaüsita metenicuxatani quietütü reyü quepaucua tame xehesüa temeta'axüa, que reyü quepaucua ta'aurie xemaxürie, quepaucua Cacaüyarisie xemüte'uviyaxü tetexi xavarucu'eirieca, xemüte'uximayacacü Ca-caüyari mayeyuri yuricü 'amuyeicasie mieme,

¹⁰ xemicueviacacü Nu'aya taheima macaneni. Cacaüyari yunive nanucuquietüani müquite vasata. Quesusi canihücütüni que mü'ane mütasü'utavicueisitüa haxüa maye'axime mücatasi'axixüanicü.

2

Papuru que müti vapareviecai Tesarunicatari

¹ Neuxei ta'ivama, xemetütü müpäü xepütemate, xüanacüa püca'uyü quepaucua xehesüa temu'axüa.

² Sepa temüte'uccinixü xehesüa tecata'axüavavetü cuxi, sepa 'axa temütecühüavarüvacai Piripusie, xeme que xemütemate, tacacaüyarisie teteviyatü tepücamacacai, 'ayumieme tetenixe'utaxatüani Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne cui tete'uxitüarietetü.

³ Que temütexetuica, temeuyexürüvecü temüca'itiyatücacü tepücatecuxata tete'irüvietü,

⁴ masi Cacaüyari que mütatiuta'inüataxü temühüritüariecacü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, müpaü püta tetenicuxatani. Teüteri tevatemavieritüacutü tepücatecuxata, que mü'ane ta'iyari müta'inüatane tetemavieritüacutü tetenicuxatani püta Cacaüyaritüme.

⁵ Tame hasuacu visi tete'uniutü 'irümaricü tepücaüyacai, que xemütemate xeme. Tixaü tepücatehive'eriecäi 'avie. Cacaüyari munierixü yacatinhecüatani.

⁶ Tepücatecuvautüvecäi teüteri tahepaüsita 'aixüa memutiyanenicü, ni xeme ni hipatü, sepa temüyüvavecai vaüriyarica temüxepitüanicü Cürisitu nü'arimama temühümeccü.

⁷ Masisüari xesata tepüyüacai carima tecateyurietü. Sisiveme yunivema müvaveriyapaü teniyüacaitüni.

⁸ Tame yaxecüa texehive'erietü tenitavaüriyacaitüni temüxeyetuirienicü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne, masisü cuxi tenitavaüriyacaitüni temüxeyetuirienicü ta'iyarita, tanaqui'erima xemacücü.

⁹ Camüsü ta'ivama, müpaü xetena'erivani que temüte'uximayacai que temüteta'uxitüacai. Tucaricü tücaricü tete'uximayatü capa tetexe'uxitüanicü ni xeime, tetenixecuxatüvacaitüni Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne.

¹⁰ Xeme xemunenierixü Cacaüyarimatü xetenihecüatani que temüyüacai xeme yuri xemüte'erie xehesie mieme, Cacaüyarisie mieme yatetecahutü, heiseriemecü teteyurietü, tahesie carahüivacacu.

¹¹ Müpaüta yaxecüa xecatenimaica que temütexetuicacai, va'uquiyari yunivema müvatuicapau, texteuicatü texe'imaiyatü yuxexuime,

¹² texehüritüatü 'axemu'vanicü que müreyuevese 'amuyeicanicü Cacaüyarisie mieme. Müc canixe'inieca 'axemu'vanicü 'iya tixe'aitüacacu, müxe'inie visi xe'enenetü xemayeitüarienicü hepaüna.

¹³ 'Ayumieme tameta tecatehayevatü pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari 'icücü, quepaucua xemitanaqui'eri Cacaüyari niuquieya xetasi'u'enieca, teüteri vaniüqui xe'erietü xemüca'itanaqui'ericü, yuricü Cacaüyari niuquieya que mütihücü püta xemitanaqui'ericü. Müc canixecuyuitüvani xeme yuri xemüte'erie.

¹⁴ Xeme ta'ivama, te'üquemete xenacüne xe'vä'üquetü müme Cacaüyarisie mieme memüyutixexeüriva Cüreya cuieyarisie Quesusi Cürisitusie memüteviya. Xeteniucüne xeteüterima mexe'uximatüacacu vahepaü, yaxecüa Huriyusixi memüva'uximatüacaipaü müme.

¹⁵ Huriyusixi Ti'aitame meniumieni Quesusi, menivarucüni Cacaüyari texaxatametamata. Mepütasi'anuyexüri tame. Mepüca'inaqui'aritüa Cacaüyari mepüvaraye'unie yunaime teüteri.

¹⁶ Mepücatasitaunie temütevacühüavenicü müme memücahuriyusixi memütavicueisitüarienicü. Müpaü mecateniyurieni yuheyemecü memeye'atüanicü tita 'axa memüteyurie. 'Imatüriea haxüa nivaru'axixüani müme.

Papuru que mücativeütacai memüyuyexexeürivacai

¹⁷ Masi ta'ivama, tame sepa yapaümexa xemütasinutuita tahüxi teca'utinierecava peru ta'iyarisie xecatasinutuitatü, masi cuini mieme tenitamexütüacaitüni temixeyacü xenierica, cui texehive'erietü.

¹⁸ 'Ayumieme xehesüa tepeucünicucai. Ne Papuru heivari tavarita nepeuyeimücücai, peru Cauyumarie pütasinencäi.

¹⁹ Tita tetecuevie, titacü tetetatemamavie, titacü 'aixüa tetetacühüaveni tahepaüsita, muma manamana 'aixüa mütiyücühüavepaü, Tati'aitüvame Quesusi hüxie 'aixüa tetetacühüavetü quepaucua munuani. Xemeri xecatehüme.

²⁰ Xeme xecümana visi tetenixeiyarieca, xeme xecatanitemavieritüaca.

3

¹ 'Ayumieme tecate'uca'enivatüri, 'aixüa tetenitamaicaitüni 'Atenasie temücu'eirivacü taxaüta.

² Timuteu tenenü'ani. Mücü canita'ivatüni, Cacaüyari caniparevivameyatüni, tahamatü catini'uximayaca niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne ticuxatätü. Teneinü'ani müxeseiriyanicü müxeväüriyanicü yuri xemüte'eriecacü 'aixüa,

³ ni xevitü mücacunuitüarienicü xe'uximatüarietacü hicü. Xemetütü müpaü xepütemate, tepucayasari 'uximatüarietacü.

⁴ Xehesüa te'u'uvatü, yacatiyüvecacu cuxi, müpaü tetenixe'utahüave que-name te'uximatüarietacüquecai. Müpaü tiniuyüni, müpaü xetenimaica xeme.

⁵ Nesü 'ayumieme necatiuca'enivatüri nepüretanü'a yanemüretimanicü yuri que xemüte'erie, cauca tiyu'isipavame xeta'isipave neticu'erivatü, cauca xüanacüa 'ayani tete'uta'uxitüacu neticu'erivatü.

⁶ Hicürixüa Timuteu xehesüa heyeyaca tahesüa caninuani. 'Aixüa catatiniutahecüatüani yuri que xemüte'erie, que xemüteyucanaqui'erie, 'aixüa que xemütatecu'eriva, yuheyemecü xetasixeyacutü tame temüxexeyiacupäü.

⁷ 'Ayumieme teniutuicarieni xehepaüsita yuri xemüte'eriecü ta'ivama, sepa temüteuyehüva temü'uximatüarie naimecü.

⁸ Hicüsüari tenayeyuyurini xüca 'axe'uti'uca xeme, Ti'aitamesie xeteviyatü.

⁹ Queri teteyüvave temütehepinirieni Cacaüyari pamüpariyusi te'ipitüatü xe-hepaüsita, temavierica xemütasi'upitüacü vaücavame tacacaüyari hüxie.

¹⁰ Tucaricü tücaricü panuyuhayeva ta'ivaurica, te'ivavirietacü temixeyiacü xenierica, temüxe'aye'atüirienicü tita müreuyevese yuri xete'eriecacu.

¹¹ Mücürütü Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi mütatü'aitüvame, xüca 'aixüa 'iyurieni tahuye xehesüa temeta'axüanicü.

¹² Xemeta xüca Ti'aitame xeve'eriyani xeteyucanaqui'eriecacu, xenaqui'eriya manuyuhayevanicü xeyunaqui'eriecacu yunaitü, xevanaqui'eriecacu yunaime, yaxecüa que temütexenaqui'erie.

¹³ Müpaü xeyüacacu, xe'iyari caniseiriyariemücü, xehesie carahüivacacu, xemeta Cacaüyarisie mieme xepasieyu Cacaüyari müta'uquiyari hüxie, quepaucua munuani Tati'aitüvame Qesusi yunaime Cacaüyarisüa miemete vahamatü.

4

Que mütiuyeicani Cacaüyari münaqui'acacü

¹ 'Imatüerica ta'ivama tepüxetavaviri, Tati'aitüvame Qesusisüa temieme-tetütü tepüxetuica 'axemu'uvanicü que xemütehetima tame tetexecuxax-atüvacacu que müreuyevese 'axemu'uvanicü xeminaqui'aritüanicü Cacaüyari, müpaütütü cuini mieme 'axemüte'u'uvanicü, 'axemüte'u'uvapäu.

² Xeme xepütemate que temütexe'uta'aitüa Ti'aitame Qesusi tasiparevievacu.

³ 'Ipaü pütinaque Cacaüyari, hesiena mieme xemüpasienicü. 'Ayumieme xepücavacumaüvani que mü'ane mücayü'üya mücayücüna.

4 Xeme yuxexuitü xequetenemaica xemüvaravitücünicü yü'üya, Cacaüyarisie mieme xepasietü, ve'eme xe'erietü,

5 xecateyucahive'erietü que mütixenaque xeicüa, nuivarite Cacaüyari memücamate vahepaü.

6 Xepüca'anuyehaitürüveni, xepüca'icuumana yu'iva que xemüteyurie. Ti'aitame 'apürapica mücü naimecü, meripai que temütexe'utahüavixü, que temütexecuhecüasitüiya.

7 Cacaüyari pücatasi'uta'inie teca'itiyatücaitü temacünecü. Hesiena mieme temüpasienicü püta pütasi'uta'inie.

8 'Ayumieme que mü'ane mixani'erie 'icü, tevi pücaxani'erie, masi Cacaüyari püta püxani'erie, que mü'ane mütatimicua Yu'yari Mütiyupata.

9 Xeme tixaü xepücateheuyehüva nemütixeta'utüirienicü tevi que mütivanaqui'erie yu'ivama ne'utaitü. Cacaüyari tinixe'üquitüaca xeme xemüyunaqui'eriecacü.

10 Müpaü xecatenivanaqui'erieca yunaime yu'ivama naisarie Maseruniyasie memütama. Camü ta'ivama, tenixevavirieca masi müpaü xemüteyuriecacü,

11 vaücava xemütecüvaunicü cayuvatü xemexeiyanicü, yuxexuitü yu'uximayasicacü xemüyüacacü, yumamacü xemüte'uximayacacü que temütexe'uta'aitüa.

12 Müpaü xeteyurietü 'aixüa xeni'uvacuni que müreyeveese müme vana memücu'u vahepaüsita, tixaü xepücateheuyehüaca.

Ti'aitame que mütinuani

13 Ta'ivama, müpaü pücatatinaquequeyu xüca 'asixecatemaicaque müme memücusu vahepaüsita. Pücatasinaquequeyu xüca xeyuheiveriecaque hipatü yuri memücate'erie meta'icuevatü vahepaü.

14 Tame yuri teteni'erieca Qesusi mumü peru manucuque. 'Ayumieme Cacaüyari yaxecüa niva'atüamücü Qesusisimame müme memecusixüa Qesusisie meteviyatü.

15 'Ipaü tetenixecühüaveni Ti'aitame niuquieya mühücücü, tame temütahayeva te'ayeyuyuritü cuxi Ti'aitame munuanique, tame tepücavaranyehaitüiyaxüani müme memecusixüa.

16 Mücü Ti'aitame taheima pacaneni 'utaniütü ti'aitatü, niuqui tuayamete tiva'aitüvame 'utaniucacacu, Cacaüyari cuxinetaya hüsiriecacu. Müme memecusixüa Cürisitusie meteviyatü menanucu'uicuni meri.

17 Tameta temücu'eirivani te'ayeyuyuritü cuxi, 'ana cuitü tecananutiv-itüquieicuni vahamatü 'axeicüa haisata, Ti'aitame temanunaquecü taheima. Müpaü tiyüyu, taheyemecü 'ateniu'uvacuni Ti'aitamematü.

18 'Ayumieme xequeneyünütüaca yuxexuitü 'icü niuquicü.

5

1 Ta'ivama, vitarite tucarite hepaüsita tixaü xepücateheuyehüva xemüteta'utüiyarienicü.

2 Xeme heiseriemecü müpaü xepütemate, Ti'aitame tucarieya müpaü catinaye'amücü tinavayame tücacüta mü'axepaü.

3 Quepaucua müpaü memutiyuaneni, Cayuvatü tepexeiya, tepücacueriva'a me'utiyyatü, 'ana menica'unariecuni. Yapaucua püva'axe 'uca mütiniverüme cuiniyaya mi'axepaü. Mepücatavicueni.

4 Xeme püta ta'ivama, yüvipa xepüca'u'uva, 'iya tucari pücaxe'axeni tinavayamepaü.

5 Xeme yunaitü hecuaripa xecanimiemetetüni, tucarisie xepümiemete que xemüte'ununuiva. Tücacüta tepücamiemete, yüvipa tepücamiemete.

6 Mericüte, 'ayumieme tepüca'u'itutupeni hipame vahepaü. Tepayeniereni püta, tepütamaica.

7 Cucusumete tücacüta mecanicusuni. Tarüvecarixi tücacüta mecanitarüveca.

8 Tame tucarisie püta temümiemete tenitamaicacuni. Yuri que temüte'erie, que temütetacanaqui'erie, müpaü tetenenacatücücuni cuya camixayapaü temütacuerienicü tatavisie. Tamu'usie cuya xupureruyapaü tepenacaqueni que temüteta'icuevacü temütavicieisitüarienicü.

9 Cacaüyari 'ena pücatasi'ucaye temühecarienicü. Pütasi'ucaye temaye'axüanicü püta que temütetavicieisitüarieni, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yatatipitüacacu.

10 Mücü tahesie mieme pümü, tame 'axeicüa temayeyuyurinicü hamatüana, sepa temayenieniere sepa temücucusu.

11 'Ayumieme xequeneyuvaüriyani, xequeneyuseiriyani xemüyutaxevirecü, yaxaicüa que xemüteyurie.

Papuru que mütivatuicacai 'ivamarixi

12 Ta'ivama, 'ipaü tetenixevavirieca, xemüvamatenicü müme memüte'uximaya xesata, müme memüxe'uquiyarima Ti'aitamesie meteviyatü, müme memüxe'imaiya.

13 Cui ve'emete xequeniva'erieca xevanaqui'erietü müpaü memüte'uximayacü. 'Aixüa xequeteneyuxeiyani yunaitü.

14 Ta'ivama, 'ipaüta tetenixetavavirieniqueyu, xequenivaruta'imaiya müme memi'üraxie 'aisica. Xequenivavaüriyani müme memücatürücvavi yu'iyarisie. Xequenivatuicani müme memüverarani. Müixa xequeteneucanenevieca yunaime vahesie mieme.

15 Xequeneyucuerivayurieca capa xevitü 'axa tipinirienicü xeime, 'iya 'axa miyuricü. Masi yuheyemecü xequetenecuvava 'aixüa xemüyuyuriecacü yuxexuitü, 'aixüa xemüvayuriecacü yunaime.

16 Xequeneyutemamavieca yuheyeme.

17 Xecatehayevatü xequeneyunenevieca.

18 Pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari naime hepaüsita. Müpaü catininaqueni Cacaüyari yaxemüteyuriecacü Cürisitu Qesusisise xeteviyatü.

19 'Iyari xepücacutüسانی.

20 Xepüca'itave'erieca texaxatamete vaniuqui,

21 masi xequeteneuta'inüata naime. Tita 'aixüa müti'anesie xequeteneviyani.

22 Nai 'axa müti'anene sepa que mü'ane xequeteneuhayeva.

23 Mücütütü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüariacacü, mücü xüca xe'aye'atüani xepatatü yuhesie mieme. Xüca xe'üviyarieni xe'aye'axüavavetü que xemüte'u'iyari que xemüteyumate que xemütevaiyarite, xehesie carahüivacacu quepauca Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu munuani.

24 Que mü'ane müxe'uta'inie yacatinicamieni, müpaü catiniyuridemücü.

Que mütivavaüritüa, que müreyenü 'aixüa 'utaitü vahepaüsita

25 Ta'ivama, tahesie miemeta xequeneyunenevieca.

26 Xequenivavaüritüaca ta'ivamarixi yunaime, pasiecate que memüteyuvaüritüa.

27 Ne nepüxehüritüa Ti'aitame nesi'eniecacu, yunaitü 'ivamarixi memüterüviyarienicü 'icü xapa.

²⁸ Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme. Müpäü xeicüa cani'aneni.

TESARUNICATARI

Hutarieca Mieme Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiürisica

¹ Papuru Sirivanumatü Timuteumatü tecanixevaüiritüaca Tesarunicatari xemüyuyexexeüriva Cacaüyari müta'uquiyarisie xeteviyatü, Ti'aitame Qesusi Cürisitusie xeteviyatü.

² Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi Cürisitu müti'aitame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Cacaüyari que mütiva'inüatani müme 'axa memüteyurie quepaucua Cürisitu munuani

³ Neuxei ta'ivama, neuyeveca tame taheyemecü pamüpariyusi temipitüacacü Cacaüyari xehepaüsita, que müreyuevese yatemüteyuriecacü xeme xemütetave'eriyarümecü yuri xete'erietü, yuxexütü yunaitü xemütetamüiriyarümecü xeteyucanaqui'erietü.

⁴ 'Ayumieme tameri 'aixüa te'utiyuatü xehepaüsita yatecatenivacuxaxatüvani müme memüyutixexeüriva Cacaüyarisie meteviyatü. Müpaü tetenivacühüaveni, que xemüte'uca'eniva, yuri que xemüte'erie mexi xetaveveiyarüva, mexi xe'uximatüarie, nai que xemü'itüarietüve.

⁵ Yaxe'itüariecacu canimasiücünü Cacaüyari heiseriemecü que müti'inüata 'isücametütü. Müpaü xeteta'inüasieme xemeta xecanimarivacacuni, xehesie que mütinaqueni 'axemu'uvanücü Cacaüyari tixe'aitüvametücacu. Müpaü mütiyünicü xetenicuineni xemeta.

⁶ Camüsü, Cacaüyari heiseriemecü catiniyurinemücü que mütivapinirieni va'uximatüatü müme memüxe'uximatüa,

⁷ que mütixepinirieni xemeta xe'uxipitüatü xeme xemü'uximatüarie, yatati'uxipitüatü tameta, quepaucua masiücütü mayani Ti'aitame Qesusi taheima 'acamietü, yuniuqui tuayamete memütürücavi vahamatü 'acamietü,

⁸ taipau merücaüyetü. Heiseriemecü canivaranutaxüriemücü müme memüca'imate Cacaüyari, müme yamemücatecahu Tati'aitüvame Qesusi niuquieya 'aixüa manuyünesie.

⁹ Müme müpaü memü'anene que memüte'anutaxüriyani, vahesie tinaquimücü memüca'unarienenicü yuheyemecü, Ti'aitame hüxieya mecaxeyatü, türücaüyetü que mütimarive meca'ixeyatü

¹⁰ quepaucua munuani. Caninuamücüsü visi mütixeyarienenicü yuteüterima vahesie tiviyatü, yunaitü yuri memüte'uta'erie memühüxiyanicü me'ixüarietü 'iya tucarisie. Müpaü catiniyümücü yuri xemüte'ita'eriricü tita temüthehecüatacai xehesüa.

¹¹ Müpaü mütiyünicü, xehesie mieme tenitanenevieca taheyemecü, tacaüyari müpaü mütixemaicacü xeme xe'u'uvame que müreyuevese 'amuyecanicü Cacaüyari 'ita'inieyu. Tepütanenevieta tacacaüyari yütürücariyacü meye'atüanicü naime que xemüteyuvaüriya 'aixüa xeteyuriecütü, naime que xemüteyurie yuri xete'erietü.

¹² Müpaü tiyüyu, que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi mühücü visi catinix-eyariemücü xehesie tiviyatü. Xemeta visi xecatenixeyariyecuni hesiena xeteviyatü, tacacaüyari Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu 'aixüa mütiuca'iyaricü.

2

Masiücütü que mürayani 'iya tevi yamütiyurienei que mücatiheiserie

¹ Hicü ta'ivamarixi, 'ipaü tetenixetavavirieniqueyu yaxemüteyuriecäcü xeteha'erivatü que mütinuani Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu, xeteha'erivatü hesüana que temütecuxeüriyani. Tepüxetavavirie

² yapaucua xemüca'ucuyuitüarienicü que xemüteyumate, xemücamuinariyecäcü sepa müxemuina xevitü 'iyari ya niuqui ya xapa tahesüa vanü mümieme, müpaü 'utaitü quename Ti'aitame tucarieya 'aye'ari.

³ Xüca tüma haquevasü xevitü caxe'ucuananaque. 'Asipücayüni mexi cuya cayusütüave meri, 'arique mexi masiücütü ca'ayeive mücü tevi yamütiyurienei que mücatiheiserie, que mü'ane müca'unarieni.

⁴ 'Iya neye'uniecamücü nitave'eriecamücü naime cacauyari mütiteva, naitü müraxeyari. Yücümana canayerümücü Cacaüyari tuquieyata, cacauyari yuxatätü.

⁵ Müpaü xecateha'eriva müpaü nemütixetaxatüacaicü quepaucua xehesüa nemeyleicacai cuxi.

⁶ Hicürita xecatenimaica tita mütinena, masiücütü müca'ayanicü mexi tucariyari ca'aye'ave.

⁷ Tita mücatiheiserie 'ari 'avie caniyüaneni. Masi hicü xeiçüa caniyüaneni mexi que mü'ane hixüatapai 'uветü minena ca'anuyevitüquieve cuxi.

⁸ Yemieyu, masiücütü nayeimücü 'iya yamütiyurienei que mücatiheiserie. Ti'aitame Quesusi canimiemücü 'iya yu'iyacü yuteta miemecü, canica'unamücü masiücütü 'ayuyeitüame quepaucua munuani.

⁹ 'Iya püta caninuamücü Cauyumarie 'icuyuitüvacacu. Nai türücaüyetü punuani 'inüarite müti'itava tiyurienetü mamarivaveme.

¹⁰ Yamütiyurieneçü que mücatiheiserie, naimecü nivacuanamücü müme memüca'unariexime, memücauyavüriyacaicü meminaqui'eriecacü tita yuri müraine memütavicueisitüarienicü.

¹¹ 'Ayumieme Cacaüyari püvaranü'airiva 'irüinari müvacuyuitüva, yuri memüteta'erienicü 'itaricasie,

¹² memanutaxüriyanicü yunaitü yuri memücate'ita'eriri tita yuri müraine, masi memünaqui'a yametyurietü que mücatiheiserie.

Que memüte'anayexeyarie memütavicueisitüarienicü

¹³ Masi neuyeveca tame taheyemecü pamüpariyusi tempitüacacü Cacaüyari xehepaüsita, ta'ivama Ti'aitame müxenaqui'erie. Sutüapai Cacaüyari nixe'anuyexeyia xemütavicueisitüarienicü hesiena mieme xepasietü 'Iyari que mütiçepata, yuri xete'erietü yuri que maine.

¹⁴ 'Ayumieme canixe'uta'inieni tame niuqui 'aixüa manuyüne tetexecuxatüvacacu, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitupaü visi xe'anenetü xemacüneçü.

¹⁵ Hicümüsüari ta'ivama, xequeneuti'uti 'aixüa. Xequeneuviya tita xemüteyeturiyari que xemüte'uta'üquitüarie ya niuquicü ya taxapacü.

¹⁶ Tati'aitüvame Quesusi Cürisitütütüri, Cacaüyari müta'uquiyari, que mü'ane mütasinaqui'erie, mütasituica yuheyeme, mütasipitüa 'aixüa temüta'icuevanicü yuri tete'erietü,

¹⁷ 'iya xüca xetuicani xe'iyarisie, xüca xeseiriyani nai que xemüteyurie que xemaitüca 'aixüa ti'aneme.

3

Cacaüyari niuquieya 'aixüa quecuxasivani

¹ Mericüsü 'ivamarixi, xequenyunenevieca tahesie mieme, Ti'aitame niuquieya cuitüva mü'enierienicü naisarie, 'aixüa mücuxasivanicü que müyüane xehesüa,

² tameta temütaviceisitüarienicü müme teüteri yamemüteyurie que mücareyuevese, 'axa memüte'u'iyari 'asimemücatasiyurienicü. Yunaitüsietü yuri mepücate'erie.

³ Masi Ti'aitame que maine yacatinicamieni. Mücü canixeseiriyamücü, canixe'üviyacamücü que mü'ane 'axa mütiuca'iyari 'asimücaxeyurienicü.

⁴ Ti'aitamesie teteviyatü 'ipaü yuri teteni'erieca xehepaüsita, müpaü xeteniuyurienicü que temüte'aita, müpaü xeteniuyuriecacunita.

⁵ Ti'aitame xüca 'aixüa 'iyurieni xe'iyari Cacaüyariपाü xemüteyucanaqui'eriecacü, Cürisitupaü xemüte'uca'enivanicü.

Que müreyuevese müti'uximayacäü

⁶ Ta'ivama, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitusüa temümiemetecü 'ipaü tetenixe'aitüaca, xemüvahayevacü yunaime ta'ivama 'amemu'uva meyü'üraxietü yamecatecahutü que temütexe'uyetuiiri.

⁷ Xeme yücümana xecatenaica que müreyuevese xemütasi'üquenicü tame. Xehesüa te'u'uvatü tepücata'üraxiecai.

⁸ Ni xeimesüa pa tepücatecuacai tecatetatuatü. Masi tete'uximayatü teteta'uxitüatü tucariçü tucariçü tecateni'uximayacaitüni xeme temütacaxe'uxitüanicü ni xeime.

⁹ Heiserie tecaxeiyatü tepücaüacai. Heiserie tecanexeiyanitütü temütexe'uxitüanicü, peru müpaü tecateni'uximayacaitüni masi 'üquisica tematayeitüanicü, xemütasi'üquenicü.

¹⁰ Mücü meta, quepaucua xehesüa teme'uvacai müpaü tetenixe'aitüacaitüni, xüca xevitü cayuvaüriyani müti'uximayacacü, mecuxi mücü tixaü mücaticuani.

¹¹ Tepü'enana quename hipatü 'ame'u'uva xesata meyü'üraxietü, mecate'uximayatü, yacü xEICÜA meniuquixietü püta.

¹² Müpaü tepüteva'aitüa müme müpaü memü'anene, Ti'aitame Quesusi Cürisitusüa temümiemetecü müpaü tepütevatuica, cayuvatü metitetü mete'uximayatü yu'icuai memütecuanicü.

¹³ Xemeta ta'ivama, xepüca'u'uxeni 'aixüa xeteyurietü.

¹⁴ Xevitü xüca ca'ienieni tita temüte'utiyuane 'icü xapasie tete'utüatü, xequenetimati 'iya, hamatüana xepüca'yünüca, 'iya müteviyasitüarienicü.

¹⁵ Xepücatecu'erivani hepaüsitana xemütecu'erivapaü que mü'ane müxe'aye'unie hepaüsita, masi xequene'imaiyani xemi'imaiyapaü yu'iva püta.

Imatüriea que mütvaxata 'aixüa memü'itüarienicü

¹⁶ Masi que mü'ane yu'iyarisie müca'uximatüarie Ti'aitametütü, yuheyemecü xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü sepa naimecü. Ti'aitame yunaime xehamatü xüca 'a'uyeicani.

¹⁷ Ne Papuru nenixevaüritüaca nemamacü neti'utüatü. 'Icü canine'inüaritüni naime xapasie, 'ipaü nepütü'utüa.

¹⁸ Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu 'aixüa xüca tiuca'iyarini yunaime xehesie mieme. Müpaü xEICÜA cani'aneni.

TIMUTEU

Mexüacame Xapayari Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru Cürisitu Qesusi nü'arieya necanihücütüni müpaü mütiu'aitaxücü tasivicueisitüvame Cacaüyari, que mü'anesie yuri temüte'erie mexi teta'icueva meta Cürisitu Qesusi müpaü mütiu'aitaxücü.

² Nemanivaüritüaca Timuteu. Yuricü pecaninenivetüni yuri temüte'eriecü. Cacaüyari müta'uquiyari, Cürisitu Qesusita mütatü'aitüvame, xüca 'aixüa mete'u'iyarini 'ahesie mieme, xüca memasinenimayaca, xüca memasip-itüaca 'a'iyarisie pemüca'uximatüariecacü.

'Uquisica 'axa mü'ane hepaüsita que müti'imaiyaxü

³ Maseruniya cuieyarisie quepaucua nemüyemieximecai, müpaü nepümatituicacai 'Epesusie pemü'ahayevacü, pemütiva'aitüanicü hipame capa yücü mete'üquitanicü

⁴ capa meva'enienicü yacü xeicüa que memüte'üxasita niuqui mücaparivecü xeime ramare hepaüsita. Que mü'ane müpaü müti'üquita niuqui xüatüarica püvevie xeicüa, pücaheye'atüa tita Cacaüyari mütiühürütüa para yuri ti'erietü yamütiyurienicü.

⁵ Icü 'ayumieme pucuyüane xasica, mütiyucanaqui'eriecacü 'iyarieya 'itiyacacua, ca'itate'acacu, yuri ti'erietü peru huta 'iyariyari cahexeyatü.

⁶ Hipatü xäüsie me'ucuyuneca mücü hepaüsita, ta'aurie menaxürieni. 'Ayu-mieme yacü xeicüa mecatenicuxatani.

⁷ Püvanaque 'inüari niuquiyari hepaüsita memüte'üquitanicü, peru 'asimepücatemate tita memütehaitüca. Mepücaheitimaivave tita memütexata, sepa türücaüyemecü müpaü memütexata.

⁸ Süricüte müpaü tepütimate, 'inüari niuquiyari 'aixüa cani'aneni tevi xüca yaticamieni he'erivatü 'inüari mühücücü,

⁹ müpaü timaitü, 'inüari pücaheuyevese xüca tevi heiseriemecü yaticamieni hesiena. Müme 'inüari memütisana vahepaüsita püta pücxasiva, müme memüca'enana vahepaüsita, müme Cacaüyari memüca'ayexeiya 'axa memüteyurie vahepaüsita, müme 'axa memü'anene Cacaüyari memüxani'erie vahepaüsita, müme memüvacuya yu'uquiyarima yuvarusima memüteyumemiva vahepaüsita,

¹⁰ memüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna vahepaüsita, 'uquisi hipame 'uquisi memüvacumaüva vahepaüsita, müme memüvanava teüteri vahepaüsita, müme memüteyu'itaiya vahepaüsita, müme memüühürütüa mete'itavatü müme vahepaüsita. Hipatü yunaitü memeye'unie 'uquisica müsetüye, müme vahepaüsita pücxasiva 'inüari,

¹¹ que maine mücü niuqui müpaü manuyüne visi que mütimarive Cacaüyari yutemavietü, que nemütiühürütüarie yanemüticuxatanicü ne.

Papuru que mütiühürütüarie

¹² Pamüpariyusi necanipitüaca que mü'ane münesitürücariya Qesusi Cürisitu mütatü'aitüvame, mücü yaneticamieme münesi'eriecü, münesi'ucayecü müpaü nemüti'uximayacacü,

¹³ sepa ne meripai nemiseviximecai 'axa ne'utaitü hepaüsitanana, sepa nemitaveiyarümecai, sepa nemitave'eriecai. Nepunenimayasie masi müpaü nemütiyurieneicacü 'asinecatimaitü quepaucua yuri nemücati'eriecai.

14 Tati'aitüvame cuini mieme 'aixüa pütiuca'iyaricai nehésie mieme, pünesi'upitüa yuri nemüti'eriecacü nemütinecanaqui'eriecacü Cürisitu Quesusisie netiviyatü.

15 'Icü niuqui yuricü paine, neuyeveca münaqui'erivanicü yemecü, que-name Cürisitu Qesusi cuiépa nua 'axa teyuruvamete vatavicueisitüanique. Ne 'axa teyuruvamete vasafa nepüve'eme.

16 Peru 'ayumieme nepunenimayasie, Qesusi Cürisitu masi vaücavamecü masiücüme mayeitüanicü nehésie, naimecü que müreuterive tiuca'enivatü, 'inüari nemayanicü mexüacame nehücütütü, memünesiha'erivanicü müme 'arique hesiana yuri memüteta'erieni yuheyemecü memayeyuyurinicü.

17 Que mü'ane cuie naime müti'aitame yuheyemecü, que mü'ane capünivetü caxeyarieveté yuxevitü timaivetü mücacaüyari, mücü ve'eme quexasivani, visi quetixeyarieca yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

18 Neuxei nenive Timuteu, 'ipaü nepümati'aitüa, nepümasihüritüa yaxecüa niuqui 'ahepaüsita que mütiexasivacai meripai quename müpaü petiyurieniquecai. Que pemütihécüasiecai, cuyapaü queneyüaneni, 'aixüa 'anemecü quene'amieneni yuri peti'erietü 'a'iyari camasi'utate'acacu.

19 Hipatü memitixani'ericü yu'iyari varutate'acacu, vacanuva pucayunixü yuri que memüte'eriecai.

20 Müpaü mecani'aneneni Himeneu Herecanituru. Nepüvayetua Cauyumarie müvaviyacü. Mücücü müpaü mepüte'üquitüarieca 'axa memüca'utiyanenicü.

2

Nenevieri hepaüsita que müti'üquitüa

1 'Ayumieme müpaü nepümatituica müpaü yemecü müreuyevsecü, xequenevavirieca Cacaüyari, nenevieri xequenepitüaca, vaüriyarica xequenepitüaca, pamüpariyusi xequenepitüaca yunaime teüteri vahésie mieme,

2 cuiépa te'aitamete vahésie mieme, yunaime vavemete vahésie mieme, tame cayuvatü te'umatü teca'uximatüarietü 'atemu'uvanicü, naimecü Cacaüyari te'ayexeyatü 'aixüa tetecahütü.

3 Xüca müpaü 'aneni, 'aixüa caniyümücü, catininaquimücü tasivicueisitüvame Cacaüyari que mütxeixia.

4 Müpaü pütinaque yunaitü teüteri memütavicueisitüarienicü, tita yuri müraine metemaitü memacü necü.

5 Cacaüyari caniyuxevini. Niucame meta que mü'ane Cacaüyari teüteri müvatahüave, mücüta püyuxevi tevitütü Cürisitu Qesusitütü.

6 Mücü püyuyetua yunaime vahésie mieme vaxünaque. Müpaü pütihécüasie tucari 'aixüa mü'ane 'aye'acu.

7 Neta 'ayumieme nepuqueri tixaxatame nü'ari. Yuri nepaine, nepücati'itava. Nepuqueri memücahuriyusixi nemütivata'üquitüanicü tita yuri temüte'erie hepaüsita tita yuri müraine hepaüsita.

8 'Ayumieme müpaü pünetinaque, haqueva memeyutixexeüriva 'uquisi mequeyunenievica yumamatecü meheutimetü mepasietü tixäu mecaha'atü niuqui mecaxüatüatü yu'iyarisie.

9 'Ucari yaxecüa, va'ixuriqui 'aixüa requemericacu mequeyuquemar-itüaca mecateyucatave'erietü que memütëyuxexeixia, meyumaivavetü püta. Sarica huru perüra 'ixuriqui cui müraye'axe mücü naitü pücaquamari.

¹⁰ 'Aixüa meteyurietü visi mequeteyuquemaritüaca püta. 'Aixüa caniyümücü müpaü memüteyuriecacü 'ucari xüca müpaü me'utiyaneni quename Cacaüyari me'ayexeiya.

¹¹ 'Uca cayuvatü 'umatü quetiü'üquitüaca, naimecü ti'aitüarietü.

¹² Nepüca'itauni 'uca müti'üquitanicü müti'aitüacacü 'uqui, masi peuyeve se cayuvatü mumacacü püta.

¹³ 'Arani meri putaveviya, 'arique 'Eva.

¹⁴ 'Arani meta pücatiu'irüviyarie, peru 'uca tiu'irüviyarieca 'aisica saname patüa.

¹⁵ Nitavicueisitüariemücü quepaucua mütiniveni, yuri mete'erietü meteyucanqui'erietü mepasietü xüca meyhayevani meyuamaivavetü.

3

Que müreyeve se 'üviyamate müpaü memü'anenenicü

¹ 'Icü niuqui yuricü paine. Que mü'ane ti'üviyame mayeimücü, mücü 'uximayasica 'aixüa mü'ane pühive'erie.

² 'Ayumieme caneuyevaca ti'üviyamesie tixaütü mücarahüivanicü, sepa mutaxanesie. Xeime hücüa pavitücüni 'uca, püyumaica, pütimaiveni, 'aixüa pütiquemaca, püvanaqui'erica tevanarixi, püti'üquitaveni,

³ tavecame pücahücütüni, pücavativayani, masi püca'ayu'eriyani, pücayumieneni, tumini pücahive'erica,

⁴ 'aixüa 'anemecü pütiva'aitüaca yuquie quiecatari, yütüriyama püvarexeiyani tiva'aitüatü naimecü 'aixüa ticamietü.

⁵ Que mü'ane 'asimücatimave yuquie quiecatari mütiva'aitüacacü, queri tiva'üviyani memüyuyexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

⁶ Xique yuri mütiuta'eri pücahücütüni, capa 'uhüsierieme 'acavenicü Cauyumariepaü tatacuri pitüarietü.

⁷ Caneuyevaca tacua miemete 'aixüa memüte'ihecüatanicü capa tatierivatü 'uviyarienicü Cauyumarie viniyarieyasie.

Que müreyeve se teparevivamate müpaü memü'anenenicü

⁸ Teparevivamate yaxecüa peuyeve se müpaü memü'anenenicü. 'Aixüa mepütecahuni, hutacüa mehaitücaitü yücü mepücahaitücani, yamepüca'ayumiemetetüni vaücava vinucü, tumini mepücahive'erica meteyucuanacutü,

⁹ va'iyari 'itiatücaicacu cavatate'acacu mepi'üviyani niuqui masiücütü mayeitüarie titasie yuri temüte'erie hepaüsita.

¹⁰ Mümeta yaxecüa vahepaü meque'uta'inüasieni meri xüca meyhüaveni, 'arique teparevivamate meque'acüne xüca vahesie carahüivani.

¹¹ Va'ütama yaxecüa 'aixüa mepütecahuni, niuquiperaxi mepücaüaca, mepüyumaica, yamepütecahuni naimecü que memaitüca.

¹² Teparevivamate 'ameque'u'uvani yuxexuime mevaravitütü yü'ütama, 'aixüa 'anemecü meteva'aitüatü yütüriyama yuquie quiecatari.

¹³ Müme teparevivamate 'aixüa memeye'atüa yühüritüarica, müme mepüte'iva 'aixüa memümarivanicü, cui meyuyetuatü yuri memüte'eriecacü Cürisitu Quesusisüa miemete vahepaü.

Niuqui masiücütü matüa, que müteheyexeiya Cacaüyari manuyüne

¹⁴ Müpaü nepütita'icueva, cuitüva 'ahesüa nemeta'anicü.

¹⁵ Me xüca 'enereutevini, müpaü nepümati'utüirie pemütimaicacü que müreyeve se yamütüyeicanicü Cacaüyari quie quiecatari vasata.

Müme mecanihümetüni memüyutixexeüriva Cacaüyari mayeyurisie memiemetetütü, 'iquisaraü tenari mecanihümetüni mitituica tita yuri müraïne.

¹⁶ Müpaü catinihecüaca, pümarive мүcü niuqui masiücütü matüa, que temüteheyexeiya Cacaüyari manuyüne.

'Iya masiücütü nayani

Yuvaiyarisie 'uyeicatü.

Heiserie pupitüarie

Yu'iyari hexeiyatü.

Niuqui tuayamete mepixei.

Pücuxaxasivacai

Nuivarite vasata.

Yuri mepüte'uta'eri hesiena cuiepa.

Visi 'anetü panutivitüque.

4

Que mutayü, 'arique que memütehayevani yuri mete'erietü

¹ Yacatinihecüaca 'Iyari que maine. 'Imatürieca 'aye'aximecacu, hipatü metenihayevacuni yuri que temüte'erie. Mepüva'enieni 'iyarite memüte'irüma, cacaüyarixi 'axa memü'anene que memüte'üquita,

² mete'itavatü yacü xEICÜa metecuxatatü. Cauyumarie 'inüariyacü mepütitepüatüarieni yu'iyarisie, 'ayumieme pücavarutate'ani va'iyari.

³ Müpaü mepüte'aitani memücanenëüquenicü memücaviquiecacü, memütehayevanicü hipame 'icuai metecuatü, sepa Cacaüyari minetüa 'icuai memenu'ünicü pamüpariyusi me'ipitüatü müme yuri memüte'erie, müme tita yuri müraïne memütehetima.

⁴ 'Aixüa cani'aneni naitü Cacaüyari mütiunetüa. Tixaütü pücatixani'eriva xüca 'utanaqui'eriva pamüpariyusi 'ipitüacacu Cacaüyari.

⁵ Cacaüyari niuqueiyacü nitipasivani nenevericü.

Cürisitu Qesusi parevivameya 'aixüa mü'ane

⁶ Müpaü xüca petiva'aitüaca 'ivamarixi, Cürisitu Qesusi parevivameya 'aixüa mü'ane pecaniyüanemücü, peveretü niuqui yuri que temüte'erie pe'enietü, 'üquisica müseüye pe'enietü que pemütiveiya 'inüaritüme.

⁷ Que memüte'u'üxasita Cacaüyari meca'ayexeyatü 'ucaravesixi va'üxasicü, мүcü quenexani'erica. Quetine'a'üquitüaca masi pemü'iyamacacü Cacaüyari pemayexeyanicü türücaüyemecü.

⁸ Xüca tiyü'üquitüaca vaiyari mü'iyamacacü, 'esiva püyüne, peru xüca Cacaüyari 'ayexeyani, 'aixüa püyüne naimecü, tucari mexeyiacü que temüte'utahüavarie temeixeyanicü. Payeyurini hicü, tucari 'umamiesieta payeyurini.

⁹ Mücü niuqui yuricü paine, neuyevca münaqui'erivanicü yemecü.

¹⁰ Müpaü mü'anecü, 'ayumieme tepüteta'uxitüa, 'axa tepütécühüavarüva, yuri temüte'uta'ericü Cacaüyari mayeyurisie teta'icuevatü. Mücü yunaime teüteri canivavicueisitüvemetüni, masi yemecü

¹¹ Müpaü quetine'aitatü quetine'üquitani.

¹² Xevitü pücamasitave'erica pemühecuacü. Masi müme yuri memüme yuri memüte'erie püvavicueisitüvame. müte'erie müpaü memü'anenenicü, 'inüari quena'ayeitüvani que pemütiutaniuca, que pemütiiyeica, que pemüti'acanaqui'erica, que yapemüticamie 'aniuquicü, que pemüti'itiya.

13 Nemunuanique quene'ayumiemetüni petiterüvatü niuqui memü'eniencü, pevatuicatü, peti'üquitatü.

14 Quetineuhayeva pe'itümayatü tita pemütiupitüarie 'iyarisie timieme. Müpaü pepütiupitüarie tixaxatame ticuxatacacu, quepaucua 'uquiravesixi 'axeicüa 'ahesie memutimeixüa.

15 Mücücü quene'ayumiemetüni, mücüsie queneuyeicani yunaitü memümasixeyacü que pemüraye'axime.

16 Quene'a'üviya quene'üviyani 'üquisica. Müpaü petiyurienetü quene'ahayeva. Mücücü pepü'atavicueisitüani pepüvatavicueisitüani müme memümasi'enieta.

5

Que müreyevese müpaü müvayurienicü hipame

1 'Uquirasi pepücatatieni, masi pepinütüani 'a'uquiyaripaü. 'Uquisi 'a'ivama vahepaü quetinivacühüaveni.

2 'Ucaravesixi 'ateteima vahepaü quetinivacühüaveni, 'ucari 'a'ivama vahepaü quetinivacühüaveni naimecü pe'itiatü.

3 Quetinivareuyehüvirieca 'ucari vacünama memucui xüca yemecü meyuxevini.

4 Que mü'ane cünaya 'umücu yütüriyama yumama'üma müvarexeiya, masi yemecü neyevaca müme yamemüteyü'üquitüanicü memütevreuyehüvirienicü yuquie quiecatari, 'amemüte'apicacü mevaparevietü yu'uquiyarima. Müpaü memüteyuriecacü pinaque Cacaüyari.

5 Que mü'ane cünaya mumü yuxaüta 'amuca yemecü, mücü yuri püti'erie Cacaüyarisie, 'ivavirietü nenevieri 'ipitüatü pü'ayumieme tucariçü tucariçü.

6 Peru 'ucatütü que mü'ane que mütiyüçühüave xeicüa 'amuyeica hive'ericacü, mücü müquitü 'apuyeica sepa mayeniere.

7 Müpaü quetiniva'aitüaca tixaü vahesie mücarahüivanicü.

8 Mesü, que mü'ane mücativamicua yumarema, yuquie quiecatari masi, mücü püyucu'imava, yuri temüte'eriesie camiemetütü püyuhecüata, tevi yuri mücati'erie hepaüna 'axa püçayüane.

9 'Uca cünaya mumü que'acayerieni xüca haica teviyari viyari hüca xeicüa, xüca yücünasie xeimesie tiviyacaitüni,

10 xüca 'aixüa timarivani 'aixüa mütiyuriencü, xüca türi vaveriyaveni, xüca tevanarixi vanaqu'erieca, xüca Cacaüyari teüterimama va'ücate hauxinaveni, xüca vapareviveni müme memü'uximatüariecai, xüca yaticamiecaitüni naimecü 'aixüa tiyurienetü.

11-12 Memüheheca vacünama memucui, pepücavaracayasa. 'Uxa'atüni varie mepüviquieconi, yunaqu'eriyacü mepüchapanieni. Mücücü yuhesie mepüte'ahüpani yamemücatecahucü que memüte'uyuhürütüa Cürisitu hesie mieme.

13 Mücü meta, müpaü mepüteyü'üquitüaca memüyü'üraraxiecacü quieta me'u'uvatü xeicüa. Meyü'üraraxietü, masicutari niuquiperaxi mepüyüaca, tita 'aixüa mücati'ane yamütayünicü, müpaü mepütecuxatani.

14 'Ayumieme müpaü nepüticu'eriva, peuyevese müme memüheheca vacünama memucui memütivitüquienicü, memütinivexüanicü, yuquita memüte'aitanicü. Xüca müpaü meteyurieca, tixaütü mepücate'ipitüaca que mü'ane mütasi'aye'unie misütüanicü 'axa taticühüavetü.

15 Hipatüsetü 'ari ta'aurie mepaxürie Cauyumarie me'anuveiyaque.

¹⁶ Que mü'ane yuri müti'erie 'uquitütü 'ucatütü xüca yumarema vorexeyani 'ucari vacünama memucui, quevaparevieca müme. Pücava'uximatüaca memüyuyexexüriva. Müme püta mepüvaparevieca 'ucari yemecü yuxaüta memü'üva.

¹⁷ Ta'uquiyarima 'aixüa 'anemecü memüte'aita 'aixüa mequete'uxeyarieni masi vaüca. Müme memüte'uximaya metecuxatätü mete'üquitatü masi yemecü mequeteheuyehüviyarieni.

¹⁸ 'Utüarica xapayari müpaü paine, Pepüca'isurihüaca puixi quepaucua türicu müquesinani mütihenarienicü. Müpaürita paine, Tüivamesie catininaqueni 'ivarica.

¹⁹ Heiserie haineme pepüca'erieca xüca 'itaxaneta mühürütüarie, me xüca yuhutatü yuhaicatü memunenierixü metehécütani xeicüa pepüva'enieca.

²⁰ Müme 'axa memüteyurie quenivarutati'a yunaitü memasi'eniecacu hipatüta marica memexeyanicü.

²¹ Nemanihürütüaca Cacaüyari masixeyiacacu Cürisitu Qesusi masixeyiacacu niuqui tuayamete memanayexeyarie memasixeyiacacu, müpaü yaquetinecamieni, cuitü pepüca'itahüave tevi petimarietü xeicüa peru peca'i'enievätü. 'Asipepücati'yurienei xeimesie petiviyatü xeime püta petave'rietü.

²² Cuitüva tevisie pepüca'utimemeni 'umarivacacuque. Mücü meta, 'axa que memüteyurie hipatü, 'ahesieta rahüivanicü. Pe'itiyatü quene'a'üviyani.

²³ Peru quetineuhayeva ha xeicüa peharetü, masi 'esiva vinu que-nanuye'eni 'ayuriepa pemüticuyecü müixa.

²⁴ 'Axa que memüteyurie hipatü mepanuhaitürüve, cuitü mepümasiücü sepa 'isücame mücavatahüavive. Hipatü 'axa que memüteyurie mepüimatü mepücaviyarievave cuitüva.

²⁵ Yaxeicüa müme 'aixüa memüteyurie cuitüva mepümasiücü, me sepa memücamasiücü, mepücayüvave memü'aviesiecacü yuheymecü.

6

¹ Vaüriyarica te'uximayatamete cüye memanuyetequiyarie, yemecü vavemete mequeva'erieca yucusiyarima. Xüca müpaü meteyurieca, 'axa pücaticuxasivani que mü'ane Cacaüyari mühücü, 'üquisicata 'axa pücaticuxasivani.

² Me vacusiyarima xüca yuri mete'erieca, mepücavatave'erieca yu'ivama mevaxeyiatü, masi 'aixüa 'iyaricü mequete'uximayaca vahesie mieme yuri memüte'eriecü memünaqui'erivacü müme 'aixüa memü'itüarie mete'uximayacacu. Müpaü quetine'üquitani müpaü quetinivatuicani.

Cacaüyari que mürayexeyia, que mütinacui'a

³ Xüca yücü ti'üquitani xevitü, xüca yaca'aneni, niuqui müseüye ca'eniemütü Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu müniquieya ca'eniemütü 'icü 'üquisica cümana Cacaüyari temayexeyia,

⁴ mücü pühüsierie, 'asipücatimate. Catinicuyeni niuqui xüatüarica cuvaunetü xeicüa, niuqui hepaüsita tiyumiemütü. Mücüsie payeneica que memüteyü'ütesa, que memüteyuheca, que memütevasevixima hipame 'axa me'utiyaütü vahepaüsita, 'axa que memüteyücühüave,

⁵ que memücatehayeva meniuquixietü. Müpaü mepüteyurie teüteri memütüpünirüme que memüteyumate memeivivi tita yuri müraine. Müpaü metenicu'erivani, que mü'ane mürayexeyia 'ivarica pexeyia.

⁶ Siepüre xüca Cacaüyari 'ayexeyiani tixaütü careuyehüatü, yemecü püti'iva.

7 Tixaütü tepücate'atücücai cuiepa temu'axüa, 'ayumieme tepüca'yüvave tixaütü temüte'anutüni temüyehu.

8 'Icuai quemari tehexeyatü, mücücü tequenaqui'aca.

9 Müme memeuca'unicü xEICÜa memüyüa, müme mepecaxürieni me'inüasietü, viniyaricü mepüviyarieni, vaüca mepüteyucahive'erieca 'asimecatemaitü, meteyucüinitüatü. Mücü hive'ericca teüteri püvacatuica memüca'unarienenicü memütatümaiyyarienenicü.

10 Teüteri que memüte'ihive'erie tumini, mücü nanarisie caniutineicani naitü 'axa müti'anene. Hipatü müpaü meteyuvaüriyatü mepeuyexüri, yuri mecate'erietü mepacü. Yu'iyarisie mepüyucuseve vaücava hivericacü.

Yuri ti'erietü quemütiunanausani yutatuatü

11 'Ecüsü Cacaüyari teviyari pecanihücütüni. Quene'ata'una mücücü. Müpaü püta quetine'amexüitüaca, heiseriemecü yapemüticamienenicü, Cacaüyari pemayexeyanicü, yuri pemüti'eriecacü, pemüti'acanaqui'eriecacü, pemütiuca'enivanicü, pemücaha'a'eriyanicü.

12 'Aixüa 'anemecü pe'atatuatü queneutanausani yuri peti'erietü, queneuviya tucari mücaxüve. Mücü 'ayumieme peputa'inierie, yumüiretü thecütamate memasixeyacacu 'aixüa 'anemecü pepü'ahecüatacai yape'aretü.

13 Cacaüyari nai mürayenieritüa masixeyacacu, Cürisitu Quesusi 'aixüa 'anemecü muyuhecüata ya'aretü Punisiyu Piratu hüxie, mücüta masixeyacacu müpaü nepümati'aitüa

14 yaquetinecamieni que pemütiu'aitüarie, peca'iseviximatü 'aisica, hesiena pecarahüpatü, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu masiücütü mayanique.

15 Tucari 'aixüa mü'ane 'aye'ayu, masiücüme canayeitüamücü

Que mü'ane yutemavietü yuxevitü Ti'aitame mühücü,

Que mü'ane te'aitamete mütiva'aitüvame

Cusiyarima müvacusiyari,

16 Que mü'ane yuxevitü mücamüve,

Hecüaripa meca haque mücayüve 'aura mayanicü xevitü,

Que mü'ane tevi müca'ixeyave

Mücayüve mixeyacü,

Mücü ve'eme quexasivani

Quehetürücaüyeni yuheyemecü.

Müpaü xEICÜa cani'aneni.

17 Müpaü quetiniva'aitüaca müme memeuca'u hicü cuiepa, mepücateyucatave'erieca, yuri mepücate'erieca yupinisie, 'asimücatimasiücücü xüca xuavecamücü, masi yuri mequete'erieca Cacaüyarisie püta. Mücü nai pütatipitüa yemecü masi temütatemamaviecacü.

18 Müpaü quetiniva'aitüaca meta 'aixüa memüte'uximayacacü, memeuca'unicü 'aixüa meteyurietü, 'aixüa memüte'u'iyarinenicü, hipame vahamatü memüyuxevinicü.

19 Müpaü meteyurietü mepüyutatatenaritüani 'aixüa 'aneme 'uxa'a varie maye'anisie mieme, tita yuricü mütitucari metehexeyatü mepacüne.

Papuru Timuteu que mütiuhüritüa

20 Neuxei Timuteu quene'üviyani 'ahüritüarica. Ta'aurie quenavesie pemücava'enienicü yacü xEICÜa que memutiyuane mecate'ayexeyatü. Vaniquisie pepücativiyani metas'aye'unietü que memutiyuane müme temaivavemete memüyuxata mete'itavatü.

²¹ Hipatü mücüsie mete'uviyaca xaüsie meneucuyunixüani yuri que memüte'eriecai.
'Aixüa que tiuca'iyarini xehesie mieme.

TIMUTEU

Hutarieca Mieme Xapayari Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru Cürisitu Qesusi nü'arieya necanihücütüni müpaü mütinaquecü Cacaüyari, müpaü mutayücü meripai quename tucari xuaveni Cürisitu Quesisise tiviyacacu.

² Nemanivaüritüaca Timuteu pemünenive nemümasinaqui'erie. Cacaüyari müta'uquiyari, Cürisitu Qesusi mütati'aitüvame, xüca 'aixüa mete'u'iyarini 'ahesie mieme, xüca memasinenimayaca, xüca memasipitüaca 'a'iyarisie pemüca'uximatüariecacü.

Que mütihecüatani Cürisitu hepaüsita

³ Mücü Cacaüyari nepayexeiya ne'iyari 'itiyacacu, ne'uquiyarimata que memüteheyexeiyacai. Mücü pamüpariyusi necanipitüaca nemasiha'erivatü necatihayeivatü tucariçü tucariçü quepaucua nemünenenevie.

⁴ Yuheyemecü nepümasiheuxeiyamücü nemasiha'erivatü que pemütütasuacacai pe'ahiverietü. Xüca nemasixeyaque, nepünetemaviecaqueyu yemecü.

⁵ 'Ahepaüsita niuqui nepü'atüiyarie yuri que pemüti'erie yacü pecaticux-atatü. Müpaü yuri tiuta'erieca meri 'apucatei 'acusi Ruhira, 'avarusita 'Eunisi. Yuri nepüti'erie 'ecüta vahepaü yuri pemüti'eriecü.

⁶ 'Ayumieme nepümati'eritüaniqueyu pemücaratütümaiyanicü, pe'atatuatü yaquetineyurienei Cacaüyari que matiupitüa 'ahesie ne'utimecu.

⁷ Cacaüyari que mütatiumi, pücatasi'upitüa ta'iyarisie temümamacacü, masi 'iyari pütasi'umi mütürücaüye püta, tasipitüatü temütetacanaqui'eriecacü temüseseyenicü.

⁸ 'Ayumieme 'uxa'atüni varie pepüca'ateviyani petihecüatatü Tati'aitüvame hepaüsita, pepücanesiteviyani ne, sepa nemanutahüiya hesüana nemümiemecü. Niuqui 'aixüa manuyünesie mieme masi quetineucüne 'ecüta, Cacaüyari masitürücariyacacu.

⁹ Mücü canihücütüni que mü'ane mütasi'utaviceisitüa, mütasi'uta'ini temüpasicacü hesiena miemecü. Tita temüteyuriecäi tame, mücücü 'asipücatiuyuri, masi müpaü mütiyuvaüriyacaicü yücümana, 'aixüa mütiua'iyaricü, 'ayumieme püta'utaviceisitüa. Müpaü tiniuca'iyaricaitüni tahesie mieme tucari caxuavecacu cuxi, tasiha'erivatü Cürisitu Qesusisise que temüteviyaniquecaicü.

¹⁰ Hicürixüa masiücütü nayani 'aixüa que mütiuca'iyari, munuacü tasiviceisitüvame Cürisitu Qesusi. Mücü que mütiuyuri, taheyemecü temücacui'inicü yatiniuyurienei. Tiniutahecüatani que temüte'ayeyuyurini que temücatetipüne. Müpaü catinimasiücünü niuqui 'aixüa manuyüne cuxasivacacu.

¹¹ Ne nepucayeri mücü niuqui hepaüsita nemüticuxatanicü, nü'ari nuivarite tiva'üquitüvame nemayanicü.

¹² Müpaü nemü'anecü, 'ayumieme 'ipaü nepü'itüariexime hicüpaü, peru nepücaneteviya nemimatecü que mü'anesie yuri nemütüta'erie. Yuri neca-tini'erieca mücü müyüvecü mü'üviyanicü tita münetiyetüiri 'iya tucari mexi ca'aye'ave.

13 Para pemimaicacü niuqui müseüye que mütivaiyacü, tita pemütü'eni yaneticuxatacacu quenexeiyani 'a'inüaritüme, yuri peti'erietü peti'acanaqui'erietü Cürisitu Qesusisie tiviyatü que mütiyüveni.

14 Quene'üviyani tita 'aixüa müti'ane temüteyeturiyarie, 'Iyari Mütiyupata tahesie müyeca masipareviecacu.

15 Müpaü que pemütimate, yunaitü 'Asiya cuieyarisie miemete mepünesi'ucu'eirie, Piqeru Herumuquenexi hipatüta.

16 Ti'aitame xüca vanenimayaca 'Unesipuru quie quiecatari. Mücü müixa pünesi'uxipitüa, pücanesiteviyacai sepa nemanutahüiyacai,

17 masi Xumasie 'uyeicatü püyumexütüacai nescuvaunetü, pünesi'utaxei.

18 Ti'aitame xüca 'ipitüaca münenimayasiecacü 'iya tucari 'aye'ayu Ti'aitame que mütxeiyani. Naime que mütiwapareviecai 'Epesusie heyeicatü, 'ecü 'aixüa 'anemecü yapepütimate.

2

Cuya 'aixüa mütiuca'iyaripaü yüanetü Qesusi Cürisitusie mieme que mütiyumieneri

1 Mericüte nenive quenetürücaüyeni Cürisitu Qesusi yamatipitüacacu 'aixüa mütiuca'iyaricü.

2 Tita pemütü'enie neticuxatacacu tehecüatamete yumüireme vahüxie, mücü quenivayeturieni teüteri yamemütecahu, mümeta memüyüvavenicü müpaü memütevati'üquitüanicü hipameta.

3 Quetineucüne 'ecüta pe'amienetü Cürisitu Qesusisie mieme, cuya 'aixüa mütiuca'iyaripaü peyüanetü.

4 Que mü'ane mücuya pücayuviyanüa yu'uximayasica cuvevienetü yücümana, masi ninaqui'aritäamücünü que mü'ane mitahüavixü cuya mayanicü.

5 Que mü'ane parecu münausame, sepa mürayu'ivaxü nausaricü, neuyeveca 'inüari manuyünepaü mütananausanicü muma manutiquesiyarienicü mürayu'ivaxücü.

6 Mücü meta, que mü'ane mü'esame müti'uximaya, caneuyeveca mücü meri mütipitüarienicü tita mütitixuavere.

7 Yaquetini'acühüaveni que nemaine mücü hepaüsita. Ti'aitame pümasipitüaca pemütimaivenicü naime hepaüsita.

8 Quena'erivani Qesusi Cürisitu. Mücü müquite vasata nanucuquetüarieni, Ravirisie niyeyani. Müpaü paine niuqui 'aixüa manuyüne que nemüticuxata ne.

9 Müpaü nemüticuxatacü 'axa nepü'itüariexime, 'asita nepanutahüiya 'axa tiyuruvamepaü. Peru Cacaüyari niuquieya tixaü püca'anutahüiva.

10'Ayumieme ne naime nepütünevi memanaxeyarie vahesie miemecü, mümeta memaye'axüanicü memütaviceisitüarienicü Cürisitu Qesusisie meteviyatü, müpaü memütepitüariecacü meta yuheymecü visi me'ananetü memacü necü.

11 Mücü niuqui yuricü paine, Xüca hamatüana te'ucuini Hamatüanata tepayeyuyurini.

12 Xüca tete'uca'enivani Hamatüanata tepüte'aitametetüni. Xüca tetacu'imavani Quename teca'imate te'utiyyatü, Mücürita püyucu'imavani

Quename catasimate 'utaitü.

¹³ Xüca tetehayevani yatetecahutü

Mücü yaticamietü 'apuve cayupatatü.

Pücaýüve yamütiyurienicü que mücatiuca'iyari.

Ti'uximayatame mümasiücü que müti'inüasie

¹⁴ Mücü hepaüsita quetiniva'eritüaca, quenivahüritüaca Cacaüyari hüxie memücaycuitüvenicü niuqui hepaüsita. Müpaü tiyurienetü 'asipücaýüni 'aixüa mü'anecü, püvaca'unaxüani memü'enana xeicüa.

¹⁵ Quene'amexüitüaca Cacaüyari hüxie pemümasiücünicü que pemüti'inüasie, ti'uximayatamepaü peýüanetü mücaheuyevese müyuteviyanicü 'aixüa müti'uximayacü, heiseriemecü peti'üqitatü niuqui yuri maine hepaüsita.

¹⁶ Yacü xeicüa que memütecuxata mecate'ayexeyatü, mücü hepaüsita quene'acuerivayurieca. Müpaü metecuxatafü masi yemecü Cacaüyari metümayatü mepayuyeitüaximieni xeicüa.

¹⁷ Vaniqui püyemie püniyapaü. Müpaü mepü'anene Himeneu Piretu.

¹⁸ Müme müpaü memüyüa xaüsie meneucuyunixüani tita yuri müraine hepaüsita, müpaü memutiyanecü quename 'ari te'anucu'ui. Hipame mepüvamuina 'aixüa mü'anecü yuri memücate'eriecacü.

¹⁹ Sepasü müpaü memüteyurie, Cacaüyari yutesariya caniutavevieni qui tutuicame. 'Apuve se'itü 'uxaya masiücücacu müpaü manuyüne, Ti'aitame püvamate yuteüterima, 'ipaü meta manuyüne, Yunaitü memehüave Ti'aitame mequeyucuerivayurieca tita mücatiheiserie hepaüsita.

²⁰ Qui 'amüyevata huru pürata xacürüteyari puxuave, peru cüye haxu xacürüteyari puxuaveta. Hipatü visi mü'anecü pü'ayumieme, hipatüta 'axa mü'anecü pü'ayumieme.

²¹ Mericüsü xüca 'uyu'itieni müpaü memü'anene vahesie mücativiyanicü, xacü visi mü'anecü mü'ayumieme payani pasietü, 'aixüa tinaqui'erivatü cusiyari quepaucua meiyehüva, ha'arisietü 'aixüa mütiyurienicü naimecü sepa que mütitita.

²² Quene'ata'una pemücati'acahive'eriecacü memühehecua vahepaü. Müpaü püta quetine'amexüitüaca, heiseriemecü yapemüticamienicü, que pemaine yapemütiyurienicü, pemüti'acanaqui'eriecacü. Müme memehüave Ti'aitame va'iyari 'itiyatücaicacu, müme vahamatü 'axeicüa yaxequeteneyurieca 'aixüa xemüteyuxeiyanicü.

²³ Memücatemaivave niuqui que memütexüatüa 'asimecatemaitü, mücü quenexani'erieca müpaü petimaitü, niuqui metixüatüame mepüyutacuini xeicüa.

²⁴ Caneuyevaca que mü'ane Ti'aitamesie mieme müti'uximayatame mücayumienenicü, masi que müvayuriene yunaime carima 'asimücatiyurienicü, müti'üquitavenicü, minevienicü tita 'axa müti'ane,

²⁵ 'iyarieya 'aixüa 'anecacu müvatiheiseriyanicü müme memeye'unie. Ti-etüsü Cacaüyari vapitüaca memütehayeivanicü que memüteyuriecai, tita yuri müraine memütehethimanicü,

²⁶ memanutahütüarienicü memütavicienicü Cauyumarie viniyarieyasie cümana memuviyarie yamemütecahunicü que mütinaque 'iya.

3

Teüteri que memüte'u'iyarini taparirümecacu

¹ Ipaü quetinemaica, tucari taparirümecacu 'ana cuanivemecü mepüyüaca.

² Teüteri yuhesie mieme mepütenaqui'erieca xeicüa, tumini mepühive'erieca, mepüyuxeümacani, mepüyuxani'erieca, mepüvaseviximani hipame 'axa me'utiyaütü vahepaüsita, mepücava'enieni yu'uquiyarima, pamüpariyusi mepüca'ipitüani xeime, 'axa mepü'aneneni,

³ mepücayunaqui'erieca, mepücayuhaxüapitüaca, mepüyuniuquimani, mepücateyu'aitüaca, mepayu'eririyani, mepihecani tita 'aixüa müti'ane,

⁴ mepüvayetuani hipame, mepüyuxünani, mepühüsierietücani, mepinaqui'erieca tita mütivanaque peru mepüca'inaqui'erieca Cacaüyari.

⁵ Cacaüyari mayexeiyapaü mepüteyuhecüaca, peru mepüyuhecüatani catürücaüyeme memü'eriecü tita memüte'ayexeiya.

Ta'aurie quenavesi müya memü'anene vahesüa pemüca'uyeicanicü.

⁶ Hipatü müme teüteri vaquita meneutahaqueni 'avie meteva'irüviyaque 'ucaravesixi 'asimemücatemate, müme mevaru'inecu va'ica mahetecü 'axa que memüteyuricai, memeuhapanietücacü naime metehive'erietü.

⁷ 'Ucaravesixi müpaü memü'anene yuheyemecü mepüteyü'üquitüatüve peru hasuacu mepücayüvave memeitimanicü tita yuri müraine.

⁸ Yaxeicüa Canesi Camüpüresi que memüteheye'uniecai Muisexi, 'imeta mentye'unieca tita yuri müraine. 'Icü teüteri mecanitipünirümeni que memüteyumate. Mepüxani'eriva yuri que memüte'erie, masi yuri memücate'eriecü.

⁹ Perusü masi vaücavamecü 'asimepücateyüvaveni. 'Asimemücatematecü memasiücütü mecanacünicuni yunaime vahüxie, meripai miemetexi memütemasiücücaipaü 'ana.

Papuru Timuteu que mütiuhürütüa

¹⁰ 'Ecü püta peniveiyani ne'inüari tita nemüti'üquitasie petiviyatü, que nemüticuyeica yapetiyurienetü, que nemütiyurimücü, que yanemüticamie, que nemüreuterive netiüca'enivatü, que nemütinecanaqui'erie, que nemütiüca'eniva,

¹¹ que nemütiuveiyarie, que nemütiucuinixü nai que nemu'itüarie 'Anu-tiyuquiyasie 'Icuniyusie Risitürasie. Sepa que nemütiucuinixü ne'uveyariatü, Tí'aifame caneniutavicueisitüani naimecü.

¹² Siere menitaveiyariexüacuni yunaitü memüyuvaüriya Cacaüyari me'ayexeiyaü memü'uvanicü Cürisitu Quesusisie meteviyatü.

¹³ Teüteri 'axa memüteyuricu memüteyucamana masi vaüca 'axa me'anenetü mepacünirümeni mete'irümatü mete'irüviariatü meta.

¹⁴ Peru 'ecü titasie pemüti'a'üquitüa tita pemüretima mütiyuricü, mücüsie petiviyatü quene'ahayevani. Pepüvamate quehate müpaü memate'üquitüacacu müpaü pemüretima,

¹⁵ müpaü pepütimate nunusiyaripai pemütimaicaicü que maine 'utüarica xapayari müpasie. Mücü püyüve petimaiveme mümasi'ayeitüanicü pemütavicueisitüarienenicü yuri peti'erietü, müpaü que mütiyüve Cürisitu Quesusisie tiviyatü.

¹⁶ Naitü 'utüarica xapayarisie müre'uxa Cacaüyari 'inetüacu, mücü peuyevese müti'üquitanicü mütatierivanicü mütaheiseriyarienenicü ti'üquitüarrietü mayanicü quepaü heiseriemecü yamüticamieni.

¹⁷ Mücü 'utüaricacü Cacaüyari teviyari paye'ani püha'arisieca 'aixüa mütiyurienenicü naimecü sepa que mütitita.

1 Cacaüyari hüxie, Cürisitu Quesusi hüxie que mü'ane 'isücametütü müvatahüaveni memayeyuyuri müquite yunaime, mücü munuaximecü ti'aitametütü, müpaü nematinihüritüaca.

2 Niuqui quenecuxatani. Mücücü quene'ayumiemetüni penaqui'erivatü pecanaqui'erivatü. Quenivarutati'a quenivacu'imaiyani quenivatuicani. Naimecü 'equetineutevini petiuca'enivatü, naimecü quetine'üquitani.

3 Tucari naye'amücü quepaucua memüca'inevieca 'üquisica müseüye, masi que mütvanaque mepüvaxexeürivani te'üquitamete, vanacate varusicuaquiva-cacu.

4 Ta'aurie mepaxürieni meca'i'eniecutü tita yuri mürraine. Xaüsie mepeu-cuyunixüani yü'üxasisie memüteviyanicü.

5 'Ecüsü naimecü quene'amaica. Quetineucanevieca sepa 'axa pemü'itüariene. Quetine'üximayaca peticuxatatü niuqui 'aixüa manuyüncü. 'Ahüritüarica quenaye'atüa yemecü.

6 Neri mavari nepayeitüariexime. Tucari canahuraniri nemüyemecü.

7 'Aixüa 'anemecü nenetatuatü nepünemienecai. Que nemütinausanecai nepeta'a. Nepücatihavevaxü yaneticamietü.

8 Hicü nepe'usiyarie muma nemümarivacü heiseriemecü yanemüticatüacü. Ti'aitame 'isücame canihücütüni heiseriemecü yamüticamie. Mücü müpaü pünetipitüani 'iya tucari 'aye'ayu. Ne xeücüame müpaü pücanetipitüani, masi yunaitü memünaqui'a münuaximecü müpaü pütivapitüani müme.

Que müti'aitüa

9 Quene'amexüitüaca cuitü nehesüa pemünüanicü.

10 Remaxi pünesi'ucu'eirie cuiepa timieme tinaqui'erietü. Tesarunicapaitü neyani. Cüreseniti Carasiya cuieyarisie petüa, Titu Tarümasiyasiepaitü retüa.

11 Rucaxi yuxaüta nehamatü puyeica. Quenavitüqui Maricuxi, 'a'utüma quene'atüa. Mücü 'aixüa pü'ane munesipareviecacü.

12 Tiquicu nepenü'a 'Epesupaitü.

13 Mücü 'ücarü Türuhasisie nemeicu'eirie Carüpusüa quenahuri pemamiecü. Xapate quenahuri navi müraye'utüca masi.

14 Herecanituru tepüa vevivame 'axa pünesi'uyuri vaücava. Ti'aitame 'epürepinirieni müpaü 'axa munesi'uyuricü.

15 'Ecüta quene'acuerivayurica hepaüsitana. Yemecü peye'uniecai tani-qui.

16 Nehesie mieme ne'utaniucacacu meri miemecü, ni xevitü neheima püca'utana. Yunaitü mepünesi'ucu'eirie. Mericüte xüca vahesie catiuhüiyani mücücü.

17 Ti'aitame masi ne'aurie puvecai nesitürücariyatü 'icü xasicaya yemecü mücuxaxasivanicü yaneticuxatacacu, yunaitü nuivarite memi'enienicü. Nep-utaviceuisitüarie maye pücanesi'utacuai.

18 Ti'aitame pünesitaviceuisitüani sepa que memüteyurie 'axa menisyuriecütü. 'Asineca'itüarievecacu pünesi'aye'atüani haque müre'aita muyuavisie, mana nemaye'anicü. Hepaüsitana 'aixüa queticuxaxasivani yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

Que mütivaruvaüritüa, 'aixüa que mutayü 'aixüa memü'itüarienicü

19 Quenivavaüritüaca Pürisira 'Aquiramame, 'Unesipuru quie quiecatari meta.

20 'Erasitu mana peyuhayevaxü Curinitusie. Türupimu nepecu'eirie Mire-tusie ticuyecacu.

21 Quene'amexüitüaca pemünüanicü ca'uhaütücacu cuxi. 'Eupuruxi Purenisi Rinu Cürauriya yunaitü ta'ivama mepümasivaüritüa.

²² Ti'aitame 'a'iyari xüca masiteütani. 'Aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme.

TITU Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

1 Ne Papuru ti'uximayatame necanihücütüni Cacaüyarisie mieme. Quesusi Cürisitu nü'arieya necanihücütüni, yuri neti'erietü yaxaicüa yuri que memüte'erie müme Cacaüyari müvaranayexei, müpaüta netimaitü tita yuri müraine, que müreyeveve yamütimaicacü Cacaüyari xüca 'ayexeyani.

2 Müpaü netiniyurieneni nemitacueviecü tucari mücaxüve nemexeyanicü. Cacaüyari pücati'itava. Meripai tucari caxuavecacu cuxi müpaü putayü tucari mütasipitüaniqueaicü.

3 Hicürixüa tucari 'aixüa mü'ane 'aye'acu, masiücüme canayeitüani yuniuqui, teüteri yametcuxatacacu. Necaniuhüritüarieni müpaü nemüticuxatanicü ne, müpaü mütiuta'aicü tativicueisitüvame Cacaüyaritütü.

4 Ne necamanivaüritüaca Titu. Yuricü pecaninenivetüni, yuri que temüte'erie tanaitü. Cacaüyari müta'uquiyari, Cürisitu Quesusi mütativicueisitüvame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini 'ahesie mieme, 'a'iyarisie xüca memasipitüaca pemüca'uximatüariecacü.

'Uquiravesixi te'üviyamate que müreyeveve müpaü memü'anenicü

5 Mücücü nemanecu'eirieni Cüretasie, pemeiheiserietüanicü tita müreyeveve, pemüvacuyasaxüanicü va'uquiyarima xexuime quiecarisie, yaxaicüa que nemümatiutahüavixü,

6 que mü'ane mücaniuquimarie, que mü'ane xeücüame mü'üya, que mü'ane yütüriyama müvarexeiya yuri mete'eriecame vahesie carahüivacacu, quename merucuyatüve quename meca'l'enie müpaü caraniuvacacu.

7 Cacaüyarisie mieme mühüritüariecü, neyveveca que mü'ane ti'üviyame mühücü mücaniuquimariecacü, yuxaüta xeicüa mücayüanenicü mayu'eriya mücahücütünicü, tavecame mücahücütünicü, mücavativayanicü, tumini mücahive'eriecacü tiyucuanamütü.

8 Masi peuyeveve müvatanaqui'erienicü teva quiecatari, minaqu'eriecacü tita 'aixüa müti'ane, mütimaivenicü, heiseriemecü yamüticamienicü, Cacaüyari mayexeyanicü cuini mieme, müseüyenicü yu'iyarisie que mütiyu'aitüa.

9 Peuyeveve mütiyivanicü niuqui yuri mainesie, 'üquisica manuyünepaü müyüvenicü müvatuicani ti'üquitatü que mütiyaiyacü yemecü, müyüvenicü meta müvahecüatanicü memüniuquixie.

10 Yumüiretü 'ameniu'uvani mecaheu'enanatü, yacü xeicüa metecuxatatü, meteyucuananatü. Müme xitequiya 'inüariyarisie memüteviya masi yemecü müya mepü'anene.

11 Peuyeveve memanunatücanicü que memütecuxata. Que memü'anene, mepüvamuina 'asita xeime qui quiecatari 'axeicüa yunaimé, mepüteti'üquita tita 'aixüa mücati'ane, mete'ivacutü 'axa ti'anemecü.

12 Vahesüa mieme tixaxatame xevitü müpaü niutayüni, Cüretatari yuheyemecü mecateni'itavani, yeutari memayu'eririyá mecanihümetüni, mecaniyu'üraraxieca yuhuriepa meteviyatü xeicüa.

13 Mücü yemecü yuricü catiniutahecüata. 'Ayumieme quenivarutatü'a türücaüyemecü, müme memüseüyenicü, yuri mete'eriecü que mütiyaiyacü,

14 mecava'enietü Huriyusixi yacü xeicüa que memüte'üxasita, mecahe'erivatü tita memüte'aita teüteri memixani'erie tita yuricü müraine.

¹⁵ Que memüte'ixeiya müme memü'itiatüca, naitü catini'itiyaca. Müme memüseviximarie yuri memücate'erie püta que memüte'ixeiya, tixaü pücatixuave müti'itiya, masi mecaniseviximarieca que memüteyumate, yu'iyari que memüte'enie vatate'acacu.

¹⁶ Mecaniyuecütani yutetacü quename vaniu me'imate Cacaüyari me'utiyaütü, peru que memüteyurie, mepüyuhecüata masi quename meca'imate. Cui ni mieme 'axa mecani'aneneni, yamepücatecahu, mecanixani'erivani sepa que memüteyurie 'aixüa memücateyuriecü.

2

'Üquisica müseüye

¹ 'Ecüsü püta müpaü quetynecuxatani que müreuyevese, seüyemecü pemüti'üquitanicü.

² 'Uquiravesixi mequeyumateni, 'aixüa mequetehecahuni, mequetehe-maivaveni que müreuyevese yamütiyurienenicü, mequeseseüyeni yuri que memüte'erie que memüteyucanaqui'erie, que memüte'uca'eniva.

³ Yaxeicüa 'ucaravesixi que memüte'u'uva, müpaü mequeteyurieca que müreuyevese yamütiyurienenicü Cacaüyarisüa miemetütü, niuquiperaxi mepücayüaca, vinucü mepüca'u'uvani xeicüa, tita 'aixüa müti'aneqü xeicüa mequete'üquitani

⁴ müpaü meteva'üquitüatü 'ucari, müme memüvanaqui'eriecacü yücünama yütüriyama,

⁵ memütemaivavenicü que müreuyevese yamütiyurienenicü, yücünama vahesie memüteviyanicü me'itiatücaütü, yuquie memüte'uximayacacü, 'aixüa memüte'u'iyarinicü, memüteyu'aitüarinüacacü vacünama que memaitüca. Xüca müpaü me'aneneni, Cacaüyari niuquieya pücaseviximarieca, 'axa pücatixaxasivani hepaüsitana.

⁶ Müpaü yaxeicüa quetinivatuicani 'uquisi memütemaivavenicü que müreuyevese yamütiyurienenicü.

⁷ Naime hepaüsita 'inüari quena'ayeitüvani 'aixüa petiyurienetü. Que pemüti'üquita, 'a'iyarisie 'aixüa peti'acühüvetü quetine'üquita 'aixüa peti-camietü.

⁸ Müpaü quetynecuxatani 'aniuqui seüyemecü, xevitü mücayüvenicü mi-tave'eriecacü, que mü'ane müxe'aye'unie müteviyasitüarienicü masi, cayüvetü mayanicü 'axa mainenicü xehepaüsita.

⁹ Müme vaüriyarica memüte'uximaya mequeteyu'aitüarinüaca vacusiyarima que memaitüca naimecü. Mequevanaqui'aritüaca masi, mepücaniuxixieca.

¹⁰ Mepücavanavatüveni, masi mequevahecüasitüiyani 'aixüa 'iyari yamemütecahucü, tativicueisitüvame Cacaüyari 'üquisicaya visi mütixeyariecacü que memüteyurie naimecü.

¹¹ 'Ari masiücütü canayani 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari. Müpaü mü'aneqü, yunaitü teüteri mecaniyüvaveni memütaviceisitüarienicü.

¹² 'Ayumieme müpaü teteni'üquitüarieni temütahecütanicü quename müme Cacaüyari memüca'ayexeiya vahesüa tecamiemete, quename tame teca'hive'eri tita cuipea memütama memüthive'eri. Masi yeme 'ipaü püta tepüte'üquitüarie que temüte'u'uvanicü, tetemaivavetü que müreuyevese yatemüteyuriecacü, heiseriemecü yatetecahutü, Cacaüyari te'ayexeyatü hicü temu'uvanicü 'ena cuipea,

13 meta temicueviecacü que mü'ane yemecü mütasitemavieritüani. Hicü tepicuevie, masiücütü mayanicü visi 'anetü que mü'ane Cacaüyaritütü mümarive tativicueisitüvame Cürisitu Quesusi hücütütü.

14 'Iya niyuyetüani tahesie mieme, mütasitaxünacü, yemecü temüca'itisanacü 'inüari, mücü müta'sitienicü masi yuhesie mieme, teüterimama temacü necü tetavaüriyatü 'aixüa temüteyuriecacü.

15 Müpaü quetinecuxatani, vaüriyarica quenivapitüaca, quenivahecüatüaca heiserie petiva'aitüatü, xevitü mücamasitave'eriecacü.

3

Heiserie tepupitüarie 'iya 'aixüa mütiuca'iyaricü

1 Quenivarata'eritüvani yamemütecahunicü te'aitamete heiserie memex-
eiya que memaitüca, memüteyu'aitüarinüacacü, memüyuvaüriyanicü 'aixüa
memüteyuriecacü sepa que mütitita 'aixüa müti'ane,

2 memücavaseviximacacü hipame 'axa me'utiuyatü vahepaüsita,
memücayucuitüvenicü, memüca'ayu'eririyanicü, mümasiücünicü quename
tixaütü mecatehüme que memütevaxeyia yunaime teüteri.

3 Tameri tanaitü meripai 'asitecatemaitü teniu'uvacaitüni,
yatepücatecahucai, tepeuyexüriecai, vaüriyarica tepüte'uximayacai tita
temütehive'eriecaisie mieme xecüa, müiremecü temünaqui'acacü xecüa
tepüyüacai, 'atepu'uvacai 'axa teteyuriecütü te'ütesatü. Tepü'uxive'erivacai,
tepüta'uxive'eriecai tanaitü.

4 'Anatütüri masiücütü canayani 'aixüa que mütiuca'iyari tativicueisitüvame
Cacaüyari, que mütatinaqui'erie teüteri.

5 Tame heiseriemecü yatetecahutü temüyüacacü 'asipücatiuyuri, masi
mücü mütasinenimayacacü püta pütasi'utavicueisitüa. Pütasi'u'iti hutarieca
tasitinuivitüaca, 'Iyari Mütiyupata tasihecuariyacacü.

6 Mücü 'Iyari niutatüani vaücavamecü temeixeiyanicü, tativicueisitüvame
Quesusi Cürisitu yatatiumicu.

7 Heiserie tepupitüarie 'iya 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme tahesie
catininaqueni tucari mücaxüve temexeyianicü. Müpaü yuri tete'erietü
tepüta'icueva.

8 Mücü niuqui yuricü paine. Müpaü nepüticu'eriva, peuyevese
türücaüyemecü müpaü pemütivatahüavecü. Peuyevese müme yuri
memüteta'erivave Cacaüyarisie memüyu'iyaritüacacü quepaü 'aixüa
memüteyurieca. 'Aixüa cani'anemücü nivapareviecamücü teüteri, müpaü
memüteyuriecacü.

9 Peru niuqui que memütexüatüa 'asimecatemaitü, que memütecuvauitüve
xeime ramare hepaüsita, que memüteyuheca, 'inüari niuquiyari hepaüsita
que memüteyucuitüve, mücü hepaüsita quene'acuerivayurieca. 'Axa 'anetü
payeica que memüteyurie, xüanacüa payeica.

10 Que mü'ane yuhesie mütivaviasitüa 'ivamarixi, mücü quenanuyehüva
hutaçüa pe'ita'ima'yame,

11 müpaü petimaitü, que mü'ane müpaü mütiyuriene neutunini, 'axa tini-
uyurieneni, yücümana yuhesie tiniuhüpani.

Que mütiyaruta'aitüa

12 'Ahesüa quepaucua menuani 'Arütema nehenunü'ayu, Tiquicu nusu,
quene'amexütüa nehesüa pemümiecü Nicupuripai. Müpaü nepüticu'eriva,
mana nepecani muhaütüsie.

¹³ Senaxi 'inüaricü müti'üquitame, 'Apuruxi yunaima quenivaparevieca vahuyeta, 'aixüa 'iyaricü pe'atuatü, tixaütü memücateheuyehüacacü.

¹⁴ Tateüterima müpaü mequeteyü'üquitüaca 'aixüa memüteyuriecacü memeixeiyanicü tita müreuyevese, capa meca'utixuxuaveretü me'acü necü.

Que mütivaruvaüritüa, 'aixüa que mutayü 'aixüa memü'itüarienicü

¹⁵ Yunaitü nehesüa memü'uva mecamanivaüritüaca. 'Ecüta
quenivavaüritüaca müme memütasinaqui'erie yuri mete'erietü. 'Aixüa
quetiuca'iyarini yunaima xehesie mieme tacacaüyari. Müpaü xeicüa.

QUIRIMUNI Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru, ne'anutahüiyatü Cürisitu Quesusisie mieme, ta'iva Timuteumatü, tecanixevaüritüaca, Quirimuni temümasinaqui'erie tahamatü pemüti'uximaya,

² tamita meta 'Apiya titevacame temünaqui'erie, 'Aruquipu meta tahepaü cuya, müme meta memüyuyexexeüriva 'aquita.

³ Cacaüyari müta'uquiyari, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitumatü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Quirimuni que mütiyucanaqui'eriecai, yuri que müti'eriecai

⁴ Pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari neheyemecü, quepaucua nemümasicuxata nenenenevietü,

⁵ nemü'enacü que pemütivanaqui'erie Cacaüyari teüterimama yunaime, Ti'aitame Quesusisie yuri que pemüti'erie.

⁶ 'Ipaü netininenenevieca, 'axeicüa temüpütüarienicü masi yemecü Cürisitusie teteviyatü temacü necü, 'ahamatü temütaxe vicü yuri tete'erietü. Xüca 'aixüa tetemaica tita temütehexeiya 'aixüa müti'ane naime, müpaü teni'itüariecacani.

⁷ Vaücava nepünetemavie nepütüicarie 'ecü pemüti'acanaqui'eriecü. Cacaüyari teüterimama mecani'uxipitüarica yu'iyarisie, 'ecü que pemütüyuriene ne'iva.

Papuru que mütitavavirie 'Unesimu hepaüsita

⁸ 'Ayumieme, Cürisitusie netiviyatü sepaü heiserie nemexeiya necamatü nemümati'aitüacacü tita müreyevece,

⁹ masi temütetacanaqui'eriecü, 'ayumieme vaüriyarica nemanipitüacaqueyu püta. Ne Papuru que nemü'ane, ne'uquirasitütü, ne'anutahüiyacame nehücütütü hicü Cürisitu Quesusisie mieme,

¹⁰ vaüriyarica necamanipitüaca nenive hepaüsita, que mü'ane ne'anutahüiyatü nemitinuivitüa. 'Unesimu necanixatani.

¹¹ Mücü 'asipücatiurienecai 'aixüa mü'ane 'ahesie mieme, perusü hicü 'ecü ne tecaneiyehüaca tanaitü.

¹² 'Ahesüa nenenunü'amücü ne'iyaritüme.

¹³ Nehesüa nepicayeniquecai, 'ahesie mieme münesiparevienicü ne'anutahüiyacacu niuqui 'aixüa manuyünesie mieme.

¹⁴ Masiri 'ecü 'asipecatimaicacu, nepücanevaüriyacai. Xüca ne'icayenique, 'aixüa pepütüyurieneiqueyu 'ecü, peru vaüriyarica yapepütüyurieneiqueyu. Mecuxi pemü'avaüriyani queyu püta.

¹⁵ Pepitatümaiya yareutevicacu, peru xüari müpaü tiniuyüni 'aheyemecü peheixeyatü pemayanicü.

¹⁶ Ti'uximayatame xeicüa pücahücü, masi vaücava peuyevece hicü. Ta'iva canayani münaqui'eriva. Ne yemecü nepinaqui'erie, 'ecüta masi vaüca peni-naqui'eriecacü tevitüme, Ti'aitamesie tiviyacameta.

¹⁷ 'Ayumieme xüca tetaxevime pe'erieca, queneutanaqui'eri que pemüneretanaqui'erieniqueyu ne.

¹⁸ Xüca 'axa masi'uyurieni, xüca tixaütü reuyeveca mütiyutuanicü, yaque-netineucuetatüa ne.

¹⁹ Ne Papuru nemamacü müpaü nepütü'utüa, ne nepürapica. Siquresü 'asinepücamarahüaveni que müreuyevese masi pemünerapiniriecacü 'ecü tucari pemexeiyacü.

²⁰ 'Eri ne'iva, Ti'aitamesie temüteviyacü nepaine, 'aixüa nepü'itüarieniqueyu 'acümana. Queneneu'uxipitüa ne'iyarisie, Cürisitusie que temüteviya.

²¹ Nepümatü'utüiri yuri neti'erietü quename yapeticamiene, müpaü netimaitü, que nemutaine ne, 'ecü pecananuyehaitürüvemücü.

²² Mücü meta, queneneucuha'arütüiri haque nemayecani. Nepüta'icueva müpaü yuri neti'erietü, xeyuneneviecacu nepüpütüarieni xehesüa nemüyemiecü.

Vaiürisica que müttivarunü'airixüa

²³ Mecamanivaüritüaca, 'Epaüraxiri nehepaü muviyarie Cürisitu Quesusisie mieme,

²⁴ Maricuxiri, 'Arisitaricuri, Remaxiri, Rucaxiri. Müme nehamatü meteni'uximayaca.

²⁵ Ti'aitame Quesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xe'iyarisie mieme.

HEPÜRAYSIXI Que Memüte'u'utüiyari

Cacaüyari pütatiutaxatüa nu'aya yaticuxatacacu

¹ Cacaüyari meripai tinivacuxaxatüvacaitüni ta'uquiyarima, texaxatame-temama yametecuxatacacu, yuxexuitü que memüte'upitüarie niuqui yücü mü'ane hepaüsita.

² Hicü tucari taparirümeccacu pütatiutaxatüa tame, yaticuxatacacu que mü'ane nu'aya mühücü püta. Mücü yunive caniuçayasa hesiena müтинаquenicü naitü. Mücü 'inetüacu meta Cacaüyari caninetüani tita 'amüticuma.

³ Mücüsie que mütxavatü canimasiücünü que mütimarive Cacaüyari, Cacaüyari cani'inüariyatüni que mütivaüyacü. Naime meta püratücü yuniuqui mütürücaüyecü. Mücü yücümana 'aixüa 'iyurieca tita 'axa temüte'uyuri hepaüsita mütas'i'tienicü, 'ana que mü'ane mümarive serieta nayerüni muyuavisie.

Nu'aya püve'eme, niuqui tuayamete taheima miemete hepaüna mecave'emetücacu

⁴ Mücü niupitüarieni yemecü mümarivanicü que mü'ane mühücü, peru taheima miemete niuqui tuayamete hepaüna mepücate'upitüarie. Yaxeicüata ve'emetütü nayani, müme hepaüna mecave'emetücacu.

⁵ Queri Cacaüyari müpaü tithüavive niuqui tuayamete xeime heiva, müpaü ticühüavetü,
'Ecü pepünenive,
Hicü 'a'uquiyari nepaneyeitüa,
'utaitü. Nusu queri 'utayü,
Ne 'uquiyarieya nepayani,
Mücü nenive payani,
'utaitü.

⁶ Masi tucari hepaüsita ticuxatatatü quepaucua cuiepa mi'atüani yumatüari müpaü püta canaineni,
Yunaitü Cacaüyarisüa miemete
Niuqui tuayamete
Meque'ineneviyani,
'utaitü.

⁷ Quepaucua niuqui tuayamete müvaxata müpaü paine,
Yuniuqui tuayamete
'Eca nivarayeitüvani,
Yutupirisixima meta
Tai nerücuari nivarayeitüvani.

⁸ Yunive püta xatatü müpaü paine,
'Ecü Cacaüyari 'a'uveni haque pemüra'aita
Yuheyemecü 'apuve,
Canixeuraüyeni

'A'isü pemacue'e pemüti'aitamecü
'Inüari canihücütüni
Heiseriemecü que pemüticamie 'ecü.

⁹ Pepinaqui'erie tita mütiheiserie,
Pepi'uxive'erie tita 'aisica mütitisana.

Cacaūyari 'acu
 Que mü'ane mü'acacaūyari
 Pūmasi'anayexei,
 Temavierica masipitūatū
 'Inūaritūme
 'Ahamicuma cavaratahūavetū.
¹⁰ Mūpaū paineta,
 'Ecū Tī'aitame sutūapai pepicaque cuie,
 Muyuavi peputavevie 'amamacū.
¹¹ Mūcū pūtiyūnare
 'Ecū pūta 'apeniuvemūcū.
 'Ixuriquipaū mūcū naitū nitaye'irimūcū.
¹² Muyuavi pepūtātuna 'ūcaripaū
 Camixapaū pūpasieni.
 Masi 'ecū yaxecūa pe'aretū pepū'ahayeva,
 'Atucari pūcatixūni.
¹³ Queri hasuacu titahūavive niuqui tuayamete xeime mūpaū ticūhūavetū,
 Neserieta mexicuxi quenacani
 Memūmasi'aca'unie nemūva'atūani 'ahetūa.
¹⁴ Camūšū niuqui tuayamete yunaitū 'iyarite mecanihūmetūni, Cacaūyari
 memūtupirisiximama. Mepūtanū'ariva memūvaparevienicū mūme vahesie
 mūtinaquirūme memūtavicueisitūarienicū.

2

'Tcū vicueisitūarica vaūca pūtūrūcaūye

¹ Mūpaū mü'anećū, 'ayumieme caneuyevaca masi vaūca teme'erivanicū
 tita temūte'u'eni capa yacū xecūa teyūatū teva te'u'uvanicū.
² Camū mūcū niuqui mutaxasie niuqui tuayamete taheima miemete
 yametecuxatacacu, mūcū niseūyecaitūni. Yunaitū memitisanaxūa yunaitū
 memūca'i'eniecai metenapiniyariecaitūni mecanimarī'itūariecaitūni, vahesie
 que mūtinaquecai, que mūreuyevcai.
³ Mericūte, xūca mūpaū 'aneni, quesū tetetavicueni tame xūca
 te'itave'erieca 'icū vicueisitūarica mūya mūtītūrūcaūye. Mūcū caniusutūarieni
 Tī'aitame yaticuxatacacu que temūtetavicueisitūarieni haitū. Niuquieya
 mepuseiriyaxū mūmeta memi'eniecai mūpaū temūtemaicacū tame.
⁴ Cacaūyarita 'axeicūa vahamatū mūpaū tinihecūatacaitūni 'inūari vevietū
 mamaritāvame, tūrūcaūyemecū tiyurienetū mūiremecū, 'Iyari Mūtiyupata
 vatapitūacacu yuxexuime, que mūtinaquecai Cacaūyari.

Que mū'ane misutūa temūtavicueisitūarienicū

⁵ Que mūtiu'aitaxū mūcū cuie 'umamie hepaūsita, niuqui tuayamete
 memūte'aitanicū muva 'asipūca'utayū. Mūcū cuie canihūcūtūni tita hepaūsita
 temūtecuxata.
⁶ Hecūasica canixuaveni xapasie mūpaū manuyūne,
 Teūteri que metetitamexi pemūvara'erivanicū.
 Teūteri vanivema quesū metetitamexi
 Pemū'avaūricū vahesie mieme.
⁷ Penivaranucayasa niuqui tuayamete vahepaū memūcatūrūcavinicū ya-
 pūmexa.
 Penivaranutimumatūani visi me'ananetū memacūnećū
 Ve'emecū memūxeiyarienicū.
⁸ Pepicayasaxū naime pehe'ivaca vahesie mieme

Mūme memūte'aitanicū hepaūsitana.

Mericūsū, que mūtīcayasaxū naime he'ivaca para teūteri memūte'aitanicū hepaūsitana, tixaū pūcaranuyuhayeva hepaūsitana memūcate'aitanicū. Peru hicū cuxi que temūte'vaxeyia teūteri, naitū 'acuxi pūcaha'ivarieve mūme memūte'aitanicū hepaūsitana.

⁹ Quesusi xeicūa que temūte'ixeyia, mūcū yapaūmexa niucayerieni niuqui tuayamete vahepaū mūcatūrūcaūyenicū. Mūcū mūtiucuīnixūcū quepaucua mumū, cananutimumatūarieni visi 'anetū mayanicū ve'emecū mūxeyarienicū. Cacaūyari 'aixūa mūtiuca'iyaricū mūpaū tiniuyūni, mumūnicū tanaima tahesie mieme.

¹⁰ Mūcū nisutūani naime, 'inetūacu caniuneni naitū. 'Aixūa caniuyūni Cacaūyari, varavitūtū yumūireme yunivema visi me'anenetū memacūnecū, meye'atūacū que mū'ane misutūa memūtavicueisitūarienicū, yatipitūatū mūtīcuīnecū para maye'anicū.

¹¹ Que mū'ane mūvapata, mūmeta memupasie, xeimesie mecaniyecūne yunaitū. 'Ayumieme pūcayuteviya yu'ivama vaterūvatū

¹² mūpaū 'utaitū,

Nepūmasihēcūatani que mū'ane pemūhūcū

Ne'ivama menesi'eniecacu

Memūyutixexeūriva vahixūapa ne'uvetū

Nemasinūavani.

¹³ Mūpaū paine meta,

Ne yuri nepūti'erieca hesiena.

Mūpaū meta paine,

Camū ne necaniyūaneni,

Nenivemata Cacaūyari que mūnetiuhūritūa mecaniyūaca.

¹⁴ Mericūsū, ranivema 'axeicūa mecaniyuxevini xei xuriyari xei vaiyari. 'Ayumieme mūcūta yaxecūa tahamatū yuxevitū nayani, tahepaū yemecū. Mūpaū mūtiuyuricū mumūcū meta pūyūvecai mica'unanicū que mū'ane tūrūcariya mexeyia yemecū mūtasicuīnicū Cauyumarietūtū.

¹⁵ Pūyūvecai meta mūvaxūnacū mūme mexi me'ayeyuyuricai meuyevecai vaūriyarica memūte'uximayacacū meteha'erivatū que memūtecuīnequecai.

¹⁶ Canimasiūcūni niuqui tuayamete memūcahūmecū mūvaparevie, masi 'Apurahamī xiūyarimama pūta pūvaparevie.

¹⁷ 'Ayumieme peuyevecai yu'ivama vahepaū 'anetū mayeitūarienicū naime hepaūsita. Mūpaū 'anetū caniyūvecaitūni mara'acame mayanicū tiyucaneni-mayatū yaticamietū, Cacaūyarisie mieme hūritūarietū, 'aixūa miyurienicū tita teūteri 'axa memūte'uyuri hepaūsita.

¹⁸ Mūcū mūtiucuīnixūcū mu'inūasiecū, caniyūveni mūvaparevienicū hipame mexi me'inūasie.

3

Quesusi pūve'eme, Muisexi hepaūna cave'emetūcacū

¹ Mericūte ne'ivama xemupasie Cacaūyarisie mieme, 'axeicūa xemuta'inierie que mū'ane taheima macave xehahūavecacu, mūpaū mū'anecū 'ayumieme mūpaū nepaine, xequena'erivani Quesusi. Mūcū nū'ari nayani, mara'acameta nayani cuini mieme mūtiuhūritūarie. Mūcū canihūcūtūni hesiena teteviyatū temūtahectūata.

² Mūcū yatīnicamieni que maine que mū'ane mihūritūa, yaxecūa que mūtīcamiecai Muisexi, Cacaūyari que quiecatari vahepaūsita hūritūarietū.

³ Peru 'icūsie pütinaquixū masi yemecū ve'emecū müxeiyarīenicū, Mui-sexi hepaūna catixeyarīevecacu, yaxēicūa qui vevivame cui ve'emecū que müticuxaxasiva, veviyaya hepaūna caticuxaxasivacacu qui.

⁴ Tevi pitivevie naime qui, peru que mü'ane nai mütiutieveie, mücū Ca-caūyari canihūcūtūni.

⁵ Mericūsū, Mui-sexi yapüticamiecai Cacaūyari quie quiecatari yunaime va-hepaūsita que mütiuhūritūarie, peru tiparevivame canihūcūtūcaitūni xēicūa mucayeri mütihecūatanicū tita 'arique müticuxaxasivāniquecai hepaūsita.

⁶ Cūrisitu pūta yapüticamie quiecame nu'aya hūcūtūtū, Cacaūyari quie quiecatari vahepaūsita que mütiuhūritūarie. Mericūsū tame quiēna quiecatari tepūhūme xūca tetahayeva tecamamatū 'aixūa te'utiyuatū tita temūtecuevie hepaūsita tecacuyuitūarivatū quepaucua mūtapareque.

Cacaūyari teūterimama que memūte'uxipitūarieca

⁷ 'Ayumieme que maine 'Iyari Mūtiyupata,

Hicū xūca xē'l'enieni 'utaniucacacu,

⁸ Xē'u'itutupetū xēpūca'acūne yu'iyarisie

Que memūte'acū mūme 'ana

Quepaucua memūyucuitūvecāi nehamatū

Que memūte'uyuri mücū tucarisie

Quepaucua memūnesi'uta'inūataxū

Macumavesie me'u'uvatū,

⁹ Haque xē'uquiyarima memūnesihe'isipatūvecāi,

Sepa ne'uximayasica memūxeiyacāi huta teviyari viyari.

¹⁰ 'Ayumieme nepuyeha'a 'ana miemetexi vahepaūsita.

Mūpaū neputayū,

Yuheyemecū yu'iyarisie meneuyexūrüveni, nehaitū.

Que nemūtiuyeica, 'asinepūcateheitimaivave.

¹¹ 'Ayumieme mūpaū nepūtinehūritūa neha'atū,

Mūpaū ne'utaitū,

Yemecū mēpūca'aye'axūani haque nemūvareca'uxipitūani.

¹² Xēqueneyucuerivayurieca xeme ne'ivama capa xevitū xeme 'iyarieya 'axa 'anenicū, capa yuri cati'eriecacū 'ihayevamūtū Cacaūyari mayeyuri.

¹³ Masisū xēxūime tucarisie xēqueneyutuicani mexicuxi hicū xasiva, capa 'u'ituperecū xevitū xeme, tita 'axā müti'ane xecuamanacacu.

¹⁴ 'Axeicūa tepūtaxēvi Cūrisitumatū xūca yuri tete'erietū tetahayeva, matūaripai yuri que temūte'uta'erie, 'asitecacuyuitūarivatū quepaucua mūtapareque,

¹⁵ mūpaū que manuyūne,

Hicū xūca xē'l'enieni 'utaniucacacu,

Xē'u'itutupetū xēpūca'acūne yu'iyarisie

Que memūte'acū mūme 'ana

Quepaucua memūyucuitūvecāi nehamatū.

¹⁶ Que hate mēpūyucuitūvecāi hamatūana sepa memi'eniecai. Mūme mecanihūmetūcaitūni yunaitū 'Equipitu cuiēyarisie memeyecū Mui-sexi varavitūcūcacu.

¹⁷ Mericūte, que hate vahepaūsita pūha'acāi huta teviyari viyari. Mūpaū catinimasiūcūni, mūme mecanihūmetūcaitūni 'axa memūte'uyuri 'ana. Mūme vacaxari 'apucuhetei me'atixūrieu macumavesie.

¹⁸ Mericūte, que hate tivarahūavētū tiyūhūritūa, mūpaū 'utaitū quename meca'aye'axūāniquecai yemecū haque müvareca'uxipietūaniquecai. Mūme mecanihūmetūcaitūni yuri memūcate'eriecai.

19 Mericüte 'ayumieme müpaü tepütimate, mepüyutatexi me'aye'axüanique yuri memücate'eriecaicü müme.

4

1 Mericüsü niuquieya puxuave cuxi que mutayü quename tevi yüve maye'anicü haque meica'uxipitüani. 'Ayumieme teque'umamaca capa xevitü xeme ca'aye'avemepaü tixeyariecacü.

2 Tamesietü niuqui 'aixüa manuyü necü tepüte'utaxatüarie yaxeicüa vahepaü. Peru mücü niuqui memü'eni 'asipücavaruyuri müme, mücayutaxe viriyaxücü müme memi'eniecai vahamatü yuri mecata'terivavecacu.

3 Tame püta yuri temüte'uta'eri tepaye'axüaxime haque mütasiheca'uxipitüani, müpaü que mutayü, Yanepütinehüritüa neha'atü, Müpaü ne'utaitü, Yemecü mepüca'aye'axüani müme Haque nemüvareca'uxipitüani. Müpaü putayü sepa 'uximayasicaya münürie cuie munetüariepai.

4 Xapasie niuqui puxuave mücü 'atahutarieca mieme tucari müxata müpaü 'anuyütü, Cacaüyari 'atahutarieca tucarisie niuca'uxipieni 'inüca yu'uximayasica naime.

5 Müpaü paine meta, Yemecü mepüca'aye'axüani müme Haque nemüvareca'uxipitüani.

6 Mericüsü 'uxipiya 'acuxi puxuave hipatü yamemüte'aye'axüanicü, peru müme matüari niuqui 'aixüa manuyü necü müpaü memütecühüavarüvacai mepüca'aye'axüa yuri memücate'eriecaicü.

7 Tavari tucari niupata xeime, Hicü müterüvarie. Raviri xapayasie müpaü putayü müixa viyari 'anuyeyacu, yaxeicüa meripai que mutayü müpaü utaitü, Hicü xüca xe'i'enieni 'utaniucacacu,

Xe'u'itutupetü xepüca'acüne yu'iyarisie.

8 Hicümüsü, xüca mücü Cusue vareca'uxipitüanique 'ana, Cacaüyari 'asipücahaineniqueyu xeime tucari hepaüsita 'arique maye'aniquecaicü.

9 'Ayumieme 'uxipiya tucari puxuave cuxi Cacaüyari teüterimama vahesie mieme.

10 Que mü'ane maye'ave haque meica'uxipitüa, mücü pütühayevaxü yu'uximayasica 'unüca, yaxeicüa Cacaüyari que mütiuhayevaxü 'inüca yu'uximayasica.

11 'Ayumieme tequetamexüitüaca temaye'axüanicü haque mütasiheca'uxipitüani, xevitü capa 'ativenicü capa masiücünicü hesiena yuri que mücati'erie yaxeicüa müme vahepaü.

12 Cacaüyari niuquieya payeyuri pütürücaüye. 'Aixüa püreutiquequema, hepaüna careutiquequemacacu 'ixipara sepa naisata meutixicacauni. Pitixiteque 'ipatatü ratucari ra'iyari, raturuyari ratutanayari naime. Pi'inüata tevi que mütiyumate que mütiyu'iyaritüa yu'iyarisie.

13 Sepa que mütitita munetüarie püca'yüve mü'aviesiecacü mücü que mütxeiyä. Naitüri masi pümasiücü panutiyepiya que mü'ane mütasitahüave 'ixeyacacu.

14 Mericūsü tepeixeiya mara'acame cuini mieme mūhūritūarie mūmarive muyuavi heima manutitūa Quesusitūtū Cacaūyari mūnu'aya. 'Ayumieme tequetahayevani yatetetahecūatatū hesiena que temūteviya.

15 Mara'acame que temūte'ayexeiya, tepūcaheixeiya que mū'ane mūcayūve tahepaū mūtiyumaicacū que temūtevararani tame. Tepeixeiya pūta que mū'ane naimē hepaūsita mū'inūasie yaxēcūa tahepaū, peru 'axa catiyurievētū.

16 'Ayumieme tecamamatū 'aura teque'acūne que mū'ane 'aixūa mūtiuca'iyari 'uvenieya manuve 'aurie, temūnenimayasiecacū, temūpareviyanicū quepaucua mūpaū temūteheuyehūva, mūcū 'aixūa tiuca'iyaricacu.

5

1 Mara'acate cuini mieme memūhūritūarie teūteri vasata mecananuyexeiariēca yunaitū, mecaniucayasarieni Cacaūyarisie mieme memūhūritūariecacū, teūteri vahesie mieme memixatūanicū 'imiquieri mavari, 'aixūa me'iyurienique tita 'axa memūteyurie hepaūsita.

2 Xūca mūpaū 'aneni mara'acame, caniyūveni mūvatahūave mūme 'asimecatemaitū memeyexūrūve carima cavayurienetū, vahepaū veranitū 'amuyeicacū.

3 Mūpaū mūveranicū quepaucua mixatūa Cacaūyari teūteri tita 'axa memūteyurie hepaūsita, mūpaūta pūreuyevese mavari mūvevienicū yūcūmana tita 'axa mūtiuyuri hepaūsita 'aixūa miyurienicū.

4 Mūcū meta, tevi yūcūmana pūca'uyucaye 'ipaū mūtihūritūariecacū, masi Cacaūyari yatitahūavecacu xēcūa pucayeri 'Arunipaū.

5 Yaxēcūa Cūrisitu visi 'aneme pūca'ayueitūa yūcūmana mara'acame mayanicū cui mūhūritūarie, masisū mūpaū pūtipitūa que mū'ane mūpaū mūtitahūavixū,

'Ecū pepūnenive,

Hicū 'a'uquiyari nepaneyeitūa.

6 Mūpaū puyū que maine xeime xapasie,
'Ecū 'aheyemecū pecanimara'acametūni,
Merūquiserequipaū que mūtiuhūritūarie
Yapepūtiūhūritūarie 'ecū.

7 Mūcū mexi tevitūtū 'a'uyeicacai carima niyutanenevieni 'ahivatū 'utasatū, nitavavirieni que mū'ane mūyūvecai mitaviceisitūanicū capa 'umūnicū. Pu'enierie mūreiyehūvirieicacū Cacaūyari.

8 Sepa nu'aya mūhūcūtūcai, tiucuineca yapūretima yamūticamienicū.

9 Mūpaū raye'atūarieca, yuheyemecū memūtaviceisitūarianicū vapitūatū nayani, yunaitū yamemūtecahu que maine,

10 Cacaūyari 'icayecu mara'acame cuini mieme mūhūritūarie mayanicū Merūquiserequi que mūtiuhūritūarie.

Que mūtivacu'imavacai memūcatehayevanicū yuri mete'erietū

11 Mūcū Merūquiserequi hepaūsita vaūcavame tepeixeiya niuqui mūcuanive yatemūtexehēcūasitūianicū, xeme xemūyu'ūraraxiecū que xemūte'u'enana.

12 Tamūsū, mūpaū pūreuyevese masi te'ūquitamete xemūhūmetūnicū, mūtxa manuyetūacū yuri xemūte'uta'eri, peru xecaneiyehūaca que mū'ane hūtarieca misutūani fixe'ūquitātū sutūapai mieme 'ūquisica Cacaūyari que maine, hecuamete que memūte'ūquitūarie. Resi xeheuyehūatū xecanacūne, 'icuai mūtūrūcaūye xequematū xepūca'acūnivave.

13 Yunaitü resi memüsise mecacani'iyamatücani niuqui müheiserie hepaüsita. Mepütüri cuxi.

14 'Icuai mütürücaüye 'amemütütü vahesie canimiemetüni, müme memü'iyamatücaü yu'iyarisie memüteyü'üquitüavavecü para memipatanicü tita 'aixüa müti'ane tita 'axa müti'ane, müme vahesie pümieme.

6

1 Mericüsü peuyevese temütehayevanicü hicü tetcucxatatu sutüa mieme niuqui hepaüsita Cürisitu hepaüsita manuyüne xeiçüa. Tepucüne püta temaye'axüanicü. Tavari tenari tepücatavevieni quitüa mieme, müpaü tepücatecuxatani que müreuyevese tevi müthayevanicü que mütiyuriencai cümana mümüniquecai, que müreuyevese yuri mütitata'erienicü Cacaüyarisie.

2 Müpaü tepücate'üquitani hicü 'üyarica hepaüsita, tevisie que memüte'utime hepaüsita, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita, yuheyemecü 'isücame que mütivaranutaxürieni hepaüsita.

3 Mericüte, temaye'axüanicü tepucüne, xüca Cacaüyari müpaü tatitaunieca.

4 Müme heiva memühecüariyari, yuhesie memeitima mücü 'imiquieri taheima mümieme, 'Iyari Mütiyupata mehexiyatü memacü 'axeicüa tahepaü,

5 yücümana müpaü memütehetima 'aixüa que müti'ane Cacaüyari niuquieya türücariya memetima tucari 'umamiesie mieme,

6 müme xüca ta'aurie me'axüriexüani, mepücaüyüvave tavari memühecuaritarienicü para memütehayevanicü que memüteyuriceai. Müme masi curuxisie mepimi Cacaüyari nu'aya yücümana, masiücüme mepeyeitüva münanaimarienicü.

7 Tamüsü, cuie xüca viyeri yatiyuineni hesiena mucaviviye, xüca 'itinetüani tupiriya 'aixüa mü'anene 'esamete vahesie mieme, Cacaüyari 'aixüa pütüpitüa.

8 Me cuie xüca xuya visaxa 'utinetüani püxani'eriva püta, pücueriva'ane hepaüsitana müticuxaxasivanicü para 'axa mü'titüarienicü. Mütatayarienicü pü'ayumieme xeiçüa.

Tepüseiriyari yateteta'icuevatü

9 Perusü sepa müpaü temaitüca, masi 'aixüa 'anemecü quename xeteyurie yuri tepüte'erie xehepaüsita tanaqui'erima, quename xetaviceuisitüariexime.

10 Cacaüyariri müpaü pücaüyane que mü'ane heiseriemecü yamücaticamiepaü. Pücaxetümaiya que xemüte'uximayacai que xemüteyuecüatacai xeteyucanaqui'erietü xeme'erivacaicü. Que xemüteyucanaqui'eriecai pümasiücücai xemüvavareviecaicü teüterimama, hicüta que xemütevavarevie.

11 Müpaü pütatinaque, yuxexütü xeme xemüyuecüatanicü yaxeicüa xeyumexütüatü yemecü yuri que xemüte'erie, xeta'icuevatü quepaucua mütapareque.

12 Peuyevese xemücayu'üraraxiecacü, masi peuyevese xemüva'üquenicü müme yuri mete'eriecacu 'emeteutevicacu mecavaürüpietü, müme vahesie mütinacurüme tita memütehahüavarüvacai quename meheixeyaniquecai.

13 Cacaüyari quepaucua müpaü mütitahüavixü 'Apurahami tita mürexiyaniquecai hepaüsita, xevitü masi vaüca mütürücaüyecai 'apüca'uyeicacai Cacaüyari mixatanicü yühürütatü. 'Ayumieme yuxatatu yücümana puyühürütüa müpaü 'utaitü,

14 Yemecü 'aixüa nemaniyuriecämücü, yemecü nemanimüriyacamücü.

15 Müpaü 'ereutereca cavaürüpietü 'Apurahami, que mütiutahüavarie, heixeyatü nayani.

16 Teūteri quepaucua memüyühritüa, mepixata que mü'ane masi vaüca mütürücaüye. Naimecū xüca yuhürütüani, мүcүcү пүseiriyarie niuqui, пүnami niuqui xüatüarica.

17 'Ayumieme Cacaüyari yaxecüa pütuyuri quepaucua muyuvaüri masi heiseriemecü müvahecüasitüiyanicü müme vahesie müтинаqueniequecai tita memütehahüavarüvacai, müpaü memütemaicacü que мүcatipasieve tita mütiyuriemүcү. 'Ayumieme pitaxeviriyaxü yuniuqui yühürütüatü.

18 Tame 'ayumieme tita мүcatipasieve tepexeyia hutame. Mücү hepaüsita Cacaüyari пүcayüve мүtatitaiyanicü. Mücүcү 'ayumieme түrүcaüyemecü tecanituicarieca, tame temütata'unaxü te'iviyatü tita temütecuevie.

19 Müpaü xüca teteta'icuevani yuri tete'erietü, tepeixeyia tiyuhaname tatucarisie mieme мүtasiseiriyanicü. Pücahateque пүse'i. Cacaüyari manuvesie pütiviya, tuquieyasie mieme 'ixuriqui reunacame varie peutahave,

20 haque tahesie mieme meutaha Quesusi tasi'anuyehaitüiyatü, mara'acame 'ayaca yuheyemecü, Merүquiserequipaü mütiuhürütüarie.

7

Merүquiserequi que mütiuhürütüarie mara'acametütü

1 Mücү Merүquiserequi, Saremetari пүtiva'aitүvametücai, Cacaüyari taheima macave пүmara'acameyatücai. Quepaucua 'Apurahami mamieximecai vara'ivaca te'aitamete, мүcү penucunaquixü, 'aixüa putayü hepaüsitana para 'aixüa mü'itüarienicü.

2 Mücү 'Apurahami tita мүtivarunavairi naimesie mieme yapaümeme tamatasie mieme xeime pimi. Merүquiserequi taniuquicü Ti'aitame Heiseriemecü Yamüticamie catinitevaca, Saremetari Tiva'aitүvame catinitevaca meta, Ti'aitame 'Aixüa Memүteyuxeiyanicü Mütivapitüa maine.

3 Quemasiya varusieya maremama mepүcaxasiva. Pumave niuqui que мүtisütüa 'ayenieretü, que мүtiutixü tucarieya hepaüsita. Cacaüyari nu'ayapaü cani'aneni, mara'acametütü 'acaniuveni catihayevatü yuheyemecü.

4 Mericüte, xequena'erivani que мүtimarivecai мүcү. 'Asita que mü'ane мүtatüsitücai 'Apurahamitütü xei tapari pimi tita cuyaxi мүtivarunavairisie mieme.

5 Mericүsü, hipatü Revi xiüyarimama mara'acariyacü memühürütüarie, müme 'aitüarica mecanexeyiani tamatasie mieme xei tapari memүvavaviriecacü teūteri yu'ivama 'inüari niuquiyari que maine, sepa mümeta yu'ivama vahepaü 'Apurahamisie memүyecü yunaitü.

6 'Icү masi 'asipүcativamaretücai, peru 'Apurahami xei tapari pimi, мүcүta 'aixüa putayü hepaüsitana para 'aixüa mü'itüarienicü. Que mü'ane мүtiutahüavarie tita мүtipitüarieniequecai, мүcү hepaüsita müpaü putayü.

7 Niuqui пүcayü'uxienüa, que mü'ane masi mütürücaüye canihүcütüni 'aixüa maine que mü'ane hepaüna мүcatürücaüye hepaüsita, мүcү 'aixüa mü'itüarienicü.

8 Mücү meta, 'icү teūteri memүcuixime mepitanaqui'eri xeime tapari tamatasie mieme. Mücү пүta müpaü xecüa пүtihecüasie quename 'ayeyuri.

9 Пүyüve müpaü мүtäyüni, que mü'ane xiüyarimama memitanaqui'eri hicü xei tapari, мүcүta Revitütü xei tapari pimi, 'Apurahami müpaü timicu.

10 Yu'uquiyarisie пүcayeyivecai cuxi quepaucua Merүquiserequi menunaquixü.

11 Mericүsü teūteri 'inüari niuquiyari mepupitüarie Revi xiüyarimama memүmara'acatetücaicü. Mericüte, xüca tevi yүvenique maye'anicü

memara'acatetücacu müme, titayari reuyevecaqueyu xevitü mara'acame yücü 'anetü manucuquenicü Merüquiserequipaü tihüritüarietü, 'Arunipaü catihüritüarietü mütahüavarienicü.

¹² Mara'acate va'inüari xüca 'upasieni, 'inüari niuquiyarita vaüriyarica pücupasiva.

¹³ Que mü'ane hepaüsita müpaü müticuniuva, mücü xeime nuivarisie canimemetücaitüni. Mücü nuivarisie mieme xevitü mavari pücaevive hasuacu.

¹⁴ Canimasiücüni Tati'aitüvame Curasie müyetüacü, sepa mücü nuivari hepaüsita Muisexi 'asimücahainecai quename memara'acatetüniyueyu.

¹⁵ Mücü meta, masi cuxi müpaü catinimasiücüni xüca mara'acame 'anucuqueni yücü mü'ane Merüquiserequipaü 'anetü.

¹⁶ Mücü püca'uqueri 'inüari müpaü mütiuta'aitaxücü quename ranivetütü heiserie hexeiya, masi puqერი მუტურცაიეცუ तुсарיעя мүсaxüvecü.

¹⁷ Müpaü pütihecüasie,
'Ecü 'aheyemecü pecanimara'acametüni
Merüquiserequipaü que mütiuhüritüarie.

¹⁸ 'Aisica meripai mümieme payeitüarie müveranicaicü 'asimüca'uyücü.

¹⁹ 'Inüari niuquiyari hasuacu pücaheye'atüave tevi. 'Utixani'eriecu tepupitüarie tita masi 'aixüa müti'ane müpaü püta temüteta'icuevanicü. Müpaü teteta'icuevatü 'aura tepacüca Cacaüyarisüa.

²⁰ Mücü meta, 'asipüca'uyü xevitü cayühüritüacacu. 'Ana mara'acate mepucayasarüvacai mecayuhüritüatü,

²¹ peru mücü que mütiucayeri, que mü'ane mitahüavixü niyühüritüani müpaü 'utaitü,
Ti'aitame puyuhüritüa,
Yücü pücatiyücühüaveni,

'Ecü 'aheyemecü pecanimara'acametüni
Merüquiserequipaü que mütiuhüritüarie.

²² 'Ayumieme yaxeiçüa Qesusi nitaseiriya xeime türatu masi mütürücaüye.

²³ 'Ana miemete mara'acate mecaniyümüirecaitüni, peru mecuicui'itü mepücapitüariecai memüyuhayevanicü.

²⁴ Peru mücü yuheyemecü 'amuyeicacü canimara'acametüni, hüritüaricaya mücayupatacü.

²⁵ 'Ayumieme caniyüveni müvatavicueisitüanicü yuheyemecü müme 'aura memacüca Cacaüyarisüa mücü vapareviecacu, yuheyemecü 'ayeyuritü püyüve yamütivaviriecacü vahesie mieme.

²⁶ 'Aixüa caniyüni temeixeiyacü mara'acame müpaü mü'ane. Canipasieca, 'axa pücatiyuriene, pücaseviximarie, 'axa teyuruvamete vahepaü püca'ane, muyuavi heima nanutiyeicani.

²⁷ Müme memümara'acate vahepaü püca'ane, pücareuyevese tucariçü mavari mütivevienicü yuhesie mieme meri 'axa mütiuyuricü, 'arique teüteri 'axa memüte'uyuricü. Masi xei mieme 'aixüa piyuri quepaucua mavari mayuyeitüa yücümana.

²⁸ 'Inüari niuquiyaricü meniucayasarieni mara'acate cui memühüritüarie peru memüverarani. Mücü niuquü cümana muyuhüritüa, 'inüari niuquiyari sepa mutaxasie meri, mücücü püta niucayerieni nu'ayatütü maye'atüarieve yuheyeme 'amuve.

¹ Mericūsü masi 'acuxi caneuyeveca yamütayünicü. Mūpaūta mü'ane tecanexeiyani mara'acame. Mücü mana paya muyuavisie, haque müre'aita que mü'ane mūmarive, mücü serieta paya.

² Haqueva miemecü mepasie, püti'uximaya mana. Que mü'ane yuricü tuqui mūhücü, que mü'ane Ti'aitame mitavevi tuqui, tevi pūcatixaū, mana pūta pūti'uximaya mücü.

³ Mericūsü yunaitü mara'acate meniuti'uitüarieni memütemavanicü. 'Ayu-mieme caneuyeveca mücüta tixaütü mürexeiyanicü mütixatüanicü.

⁴ Masi xüca cuiepa 'uyeicanique, pūcamara'acametüniqeyu, 'amemu'uvacü hipatü pūta memütemava que maine 'inüari niuquiyari.

⁵ Peru mūme haque memütehetimava, mücü pi'ūque xEICÜA tita taheima mütimieme, peru pūcahücü. 'Etüriyayapaū xEICÜA pū'ane. Yaxeicüa pū'ane hicü, que mütütaahüavarie Muisexi quepaucua mitaquetüaniquecai 'ixuriqui tuquiyari, yaticühüavecacu, Quene'acuerivayurieca pemitivevienicü naima yaxeicüa peti'ūquetü 'inüari que pemütüta'ūquitüarie yemurisie pe'uvetü.

⁶ Hicü masi Cürisitu tūratu 'aixüa mü'ane caniyetuiyarieni cani'atüani, tūratu meripai mieme 'aixüa müca'anecaicü hepaüna. 'Ayumieme mara'acame que mütihücü, visi pütihüritüarie, meripai miemete visi memücatehüritüariecaicü hepaüna. Tūratuya meta niuqui müse'isie pütiviya, Cacaüyari tūrūcaüyemecü müpaū mutayücü que mütüyurieni. Peru meripai mieme tūratu hepaüna pūcase'icai.

⁷ Mücü tūratu meripai mieme xüca 'aixüa 'anenique, xüca careuyevecaque mūniuquimariēcacü, tāvāri pūcaheuyevecaqueyu xevifü.

⁸ Siepüre canivanuquimaca teūteri mūpaū mainecü,
Camü tucari canaye'amücü,
Mūpaū canaineni Ti'aitame.
'Anā tūratu mühecua nepūvapitüani
'Ixaheri xiūyarimama
Cura xiūyarimama.

⁹ Mücü tūratu va'ūquiyarima nemūvarutaveviriepaū pūca'aneni
Meripai que nemütitavevi
Quepaucua nemūvaruviyaxüa vamamasie
Nevareyevitüniqē 'Equipitu cuieyarisie.
Mūme netūratusiasie yamepūcatecahucai.
'Ayumieme neta nepūvaratūmayaxü,
Mūpaū paine Ti'aitame.

¹⁰ Peru mūpaū paineta Ti'aitame,
Tūratu que nemütivatavevirieni
'Ixaheri xiūyarimama
Mücü tucari 'aye'ayu
Ne'inüari niuquiyari nepūvamini
Mücücü memüyu'iyaritüacacü.
Va'iyarisie nepütita'utüani ne'inüari niuquiyaricü.
Ne vacacaüyari nepüyāneni,
Mūme neteūterima mepühümetüni.

¹¹ Yuxexuitü mepūcatevati'ūquitüani 'auravatari,
Yuxexuitü mepūcatevati'ūquitüani yu'ivama
Mūpaū me'utiyaütü, Ti'aitame quenetimati.
Yunaitü masi mepūnesimatēni
Tūri 'uquiravesixi yunaitü.

¹² Ne nepūvanenimayaca
Sepa heiseriemecü yamemūcatecahucai,

Tavari nepücahe'erivani
Sepa 'axa memüte'uyuri.

¹³ Mericüte türatu yücü mü'ane xatatü, meripai mieme putayeitüa. Tita mütitaye'itüre mütiverani meripai mütimieme, mücü cuitü pütaxüni.

9

Tuqui cuiëpa mieme tuqui taheima mieme

¹ Mücü türatu meripai miemesie meteviyatü, mepeixeyacai 'inüari heiseriemecü que mütimavariëcai manuyünecai. Tuquita mepexeyacai müpasiecai 'ena cuiëpa.

² Mücü tuquipa xevitü hüksiena puvecai 'ixuriqui tuquiyari. Mana püti'ucal hecüarivivame, mexa, pa mexasie xatüariëcacu. Mücü Müpasie catinitevacaitüni.

³ 'Ixuriqui reunacame varie, mana puvecai 'ixuriqui tuquiyari taüta mieme, Yemecü Müpasie mütitevacai.

⁴ Mana püti'ucal 'ücua vivivame hurucü veviyatü, cacuni meta türatu mü'inüariyaritücai hurucü heuvesitüariëtü herie. Cacunisietä mana püyecatei xari huru xariyari manana payari muyemanëcai, 'Aruni mumuxieya mutaxutui cacunisie püyecateita, tete 'esimüsuye mana püyecatei türatucü müraye'uxacai.

⁵ Cacunisie naisata mepa'ucal Queruvinisixi memütetetevacai memamarivavetü. Müme meni'etüriviyacaitüni 'inüari cümana mühecüarecü Ca-caüyari 'aixüa mütiuyuricü 'aixüa temütexeyariënicü. Pücayüve naimecü hicü temütëcuxatanicü mücü hepaüsita.

⁶ Mücü naitü müpaü tiunüriëcu, mara'acate tucariëcü hüksiena mieme tuquita meneutahaqueni yametëcahutü yu'uximayasicasie.

⁷ Taütana mieme tuquita xei viyari 'anuyeyëcacacu xëicüa neutahaqueni yuxaüta mara'acame cui mühüritüarie mücü tucarisie. Quepaucua mana neutahaque, xuriya 'a'ütü xëicüa püyüve. Pütimava meri 'aixüa miyurienicü yuhesie mieme. 'Arique pütimava 'aixüa miyurienicü teüteri 'axa memüte'uyuricü 'asimecatemaitü. 'Anarique tiutimavaca mana peutahaque.

⁸ 'Iyari Mütiyupata müpaü catinihecüatani, huye cuxi pücamasiücü tevi maye'anicü que mü'ane müpasiesüa mexi 'a'uve mücü tuqui hüksiena mieme.

⁹ Mücü tuqui 'inüari patüa. Tita hicü mütimieme, mücü pühecüata. Mücü tuqui que mü'ane, 'imiqüieri mavari yapütiuxatüariva, sepa mücayüve meye'atüanicü que mü'ane mütiutimava, 'iyarieya müca'itate'anicü.

¹⁰ Que memüte'ayexëiya, yamepütecahu que mütiu'aisie ravaiyari hepaüsita, mepe'eriva que müticuani que mütiu'ieni que mütiucamaima que mütiuca'üva xëicüa. 'Aisica müpaü müti'aita putaxasie mexi tucari ca'aye'vecail naitü mütihecüarecü.

¹¹ Peru Cürisitu caninuani. Mara'acame canihücütücaitüni cui mühüritüarie. Cani'atüani tita 'umüramiecai 'aixüa müti'ane. Tuquita peutaha, peru tuquieya 'aixüa pü'ane masi, paye've, mamacü pücaveviya, 'ena cuiëpa pücamieme.

¹² Mücü tuquita quepaucua neutaha, sipuri siqüerüsixi vaxuriya 'a'ütü pücayüanëcai. Yuxuriya püta 'a'ütü xei mieme xëicüa mana neutahani Müpasietä. Müpaü tiuyurieca pütasitixünaxü taheyemecü temüxüninicü.

¹³ Meripai sipuri turusixi vaxuriyacü, vaquiya mumierë mutaiyari naxiyari cuamariyaricü, mücücü mepühapüsiriëcai teüteri, que mü'ane mu-seviximarie. Mücücü mepüpasiecai, yuvaiyarisie memü'itiyatücanicü.

14 Mericüsü xüca müpaü 'anecaitüni, masi vaücavamecü catati'itieni Cürisitu xuriyaya. Mücü mavari 'aixüa mü'ane mücaseviximarie nayuyeyitüani mix-atüanicü Cacaüyari, 'Iyari yuheyemecü 'amuyeica müpaü tipitüacacu. Mücü xuriyaya catani'iteca ta'iyari mücatasitate'anicü que mütatitate'acai quepau-cua müpaü temüteyuriecai cümana temütecuinequecai. Te'u'itiyaca, Cacaüyari mayeyurisie mieme tete'uximayatü tepacü.

15 'Ayumieme mücü canihücütüni que mü'ane mi'atüa türatu hecuame, müme memuta'inierie meheixeyatü memacü necü tita yuheyemecü vahesie mütinaque que memüte'utahüavarie. Müpaü tiniuyurieni quepaucaua mumü, püvarunanai müvataxünacü teüteri memitisanaxücü 'inüari mexi 'a'uvecai meripai mieme türatu.

16 Tevi xüca türatu 'utavevieni yupini hepaüsita, queyupaüme mütivamini quepaucaua mumüni, caneuyeveca mühecüarecü quename 'umü, 'ariqueque niseirimücü mücü türatuya.

17 Türatu müpaü mü'ane 'aixüa müyünicü, peuyevese tevi mümünicü meri. Mücü niuquieya 'asipücaüve mexi cuxi 'ayeyuri que mü'ane mitavevi.

18 'Asita mücü türatu meripai mieme quepaucaua mutaveviya, xuriya putayeyuriya.

19 Muisexi 'ana tinivarutaxatüani yunaime teüteri naime 'aisica que mütiu'aisie 'inüari niuquiyaricü. 'Arique siqeruserixi sipuri vaxuriya ha caniu-nütütüani. 'Urecanu cüeyeyari 'anahüaca vita mütaürayüecü, mücücü xuriyacü nivaruhapüsieni teüteri yunaime, niuqui xapayarita,

20 müpaü 'utaitü. 'Icü xuriya türatu 'inüariyari canihücütüni, que mütxe'utaveviri Cacaüyari.

21 Yaxeicüa xuriyacü nitahapüsieni 'ixuriqui tuquiyari, xacürüteta naime, mücüsie mütiutimavarüva.

22 'Inüari niuquiyari que maine, 'esivatücacu naitü xuriyacü caniti'itivani. Xüca xuriya catiyeuriveni pücareuyehüviyarüva.

Cürisitu que mütitayeitüa tita 'axa müti'ane, mavari mayuyeyitüacü

23 Mericüsü, caneuyeveca mü'itiyanicü tita müti'üquisica, mi'üquecü tita taheima mütimieme. Peru tita taheima mütimieme, mücü mavari masi yemecü 'aixüa mü'anecü caniu'itiyani püta.

24 Cürisitu quepaucaua meutaha Tuqui Müpasieta, mana pücaheutaha macacü müveviyata. Haque yuricü mütuqui, mücü 'üquisicayarita pücaheutaha. Muyuavisie miemeta püta neutahani. Hicü Cacaüyari huxie caniuyeicani, tahesie mieme mütaniunicü.

25 Mücü meta, quepaucaua mana meutaha müixa mavari 'ayuyeyitüvatü pücaüanecai, mara'acame cui mühüritarie que müreutahaque Tuqui Müpasieta xei viyari 'anuyeyecacacu, xeime xuriyaya 'a'ütü.

26 Xüca 'acu müpaü 'anenique, müixa pümüniqueyu cuie munetüari epaitü hicürique. Hicü masi xei mieme xecüa masiücütü canayani tucari taxüximecacu, mitayeitüanicü tita 'axa müti'ane, mavari mayuyeyitüacü.

27 Teüteri vahesie catininaquimücü xei mieme memücuinicü, 'ariqueta 'isücame nivatahüavimücü.

28 Yaxeicüata Cürisitu mecanixeyacuni müme memicuevi, canivatavicueisitüamücü. Que mü'ane xei mieme mavari mayeyitüarie hesiena mütiuhüivanicü tita 'axa memüte'uyuri yuvaücavatü, mücü 'arique mecanixeyacuni tita 'axa müti'ane caxuavecacu.

10

¹ Mücü 'inüari niuquiyarisie canimasiücünü tita 'aixüa ti'aretü 'umüramie, peru 'etüriyari paü catinimasiücünü xeicüa. Yemecü hepaüna püca'ane que mütvaiyacü. Mücü mavari yuheyemecü mücuxatüariva xei viyari 'anuyeyecacacu, mücü hasuacu püca'yüve müvaraye'atüanicü müme 'aura memacüca.

² Me xüca varaye'atüanique, mecatehayavequeyu memütemavatüvecai. Va'iyari que tivatate'aniqueyu tita 'axa memüte'uyuri hepaüsita, xüca xei mieme me'u'itiyanique müme müya memüte'ayexeiya.

³ Masi xexuime viyarisie mepa'eritüarivani 'axa memüte'uyuricü.

⁴ Turusixi sipuri vaxuriya püca'yüve tevi tita 'axa mütiuyuri menuyeitüirienicü.

⁵ 'Ayumieme quepaucua cuiepa munuaniquecai müpaü caniyutayüni, Mavari pepücanaqui'erie que pemütixatüarie. Masi pepünesi'ucuha'arütüiri nevaiyari.

⁶ Pepücanaqui'a sepa mavari mütaxüni taipa. Mavari menuyeitüaniqueyu tita tevi 'axa mütiuyuri, Mücü pücamasinaque.

⁷ 'Ana müpaü neputayü, Camüsü ne, Que müre'uxa xapa mücuicuiyasie nehepaüsita, Necaninuani yanemütiyurienenicü Que mümatinaque 'ecü Caca'yari.

⁸ Mericüsü mana müpaü paine, Pepüca'inaqui'erie mavari, que pemütixatüari, mavari mütaxüni taipa, mavari menuyeitüaniqueyu tita tevi 'axa mütiuyuri, mavari müxatüarie que maine 'inüari. Mücücü pepücanaqui'a.

⁹ 'Ana cuitüta müpaü canaineni, Camüsü ne necaninuani yanemütiyurienenicü que mümatinaque. Nitayeitüani meripai mieme, mitaseiriyacü 'arique mieme.

¹⁰ Müpaü mütinacü, 'ayumieme tepupasie tame, mavari mayeitüaricü xei mieme Qesusi Cürisitu yuvaiyarisie 'uyeicatü.

¹¹ Yunaitü mara'acate tucaricü mana meniuti'uni mete'uximayatü, mavari yaxecüa 'aneme me'icuxaxatüvatü. Peru mücü mavari müpaü mü'ane hasuacu püca'yüve mütasü'anuyeitüirienicü tita 'axa temüte'uyuri.

¹² 'Iya püta mavari puvevie xei mieme müta'anuyeitüirienicü tita 'axa temüte'uyuri. Mavarieya yuheyemecü 'aixüa miyuricü, 'ayumieme mücü Caca'yari serieta canayerüni.

¹³ Hicü xeicüari püta'icueva mexi me'a'ivariexime müme memeye'unie, mexi me'ahapava hüxiena.

¹⁴ Xei mieme mavari mayeitüaricü, yuheyemecü püvaraye'atüa müme memüpasietüve yuxexuitü.

¹⁵ 'Iyari Mütiyupata pütasihecüatüa yaxecüa 'utaitü. Müpaü canaineni,

¹⁶ Türatu müpaü 'aneme necanivataveviriemücü Mücü tucari 'aye'ayu.

'Arique müpaü paineta Ti'aitame. Ne'inüari niuquiyari nepüvapatüani Yu'iyarisie memeixeiyanicü.

Mana nepita'ütüani Mücücü memüyu'iyaritüacacü.

¹⁷ 'Axa que memüte'uyuri, 'Inüari que memüte'utisanaxü, Müpaü nepücara'erivaniri.

18 Mericüte mücü hepaüsita xüca reuyehüviyarieni, tavari mavari pücaxatüarieni, menuyeitüanicü tita 'axa mütiuyuri.

'Aurava teque'acücani

19 'Ayumieme nepaine ne'ivama, Quesusi xuriyaya mutaxüriyacü, heiserie tepexeyia tecamamatü temeutahaquenicü Tuqui Müpasieta.

20 Huye hicüque mümieme mücücü temayeyuyurinicü, mücü tecanex-eiyani, mücü mütahuyetaxücü tahesie mieme. Que mu'itüarie yuvaiyarisie, tahuye patüa, temeutahaquenicü tame haque müreunamecai mücü 'ix-uriquicü.

21 Mücü meta, tecaneixeyiani mara'acame mütürücaüye Cacaüyari quiya mühüritüarie.

22 Mericüsü müpaü mü'aneçü 'aurava teque'acücani, ta'iyari yemecü yux-evicacu, yemecü yuri tete'erietü, ta'iyari 'itiyacacu 'axa tecateyurietü capa ta'iyari tasi'utatienicü tita 'axa temüte'uyuri hepaüsita, tavaiyari meta hauxi-narietacu ha 'aixüa mü'aneçü.

23 Yatequetecahunü, müpaü tetetahecüatatü que temüte'icuevie ta'aurie teca'axürüvetü, müpaü tetemaitü, que mü'ane müpaü mütatiutahüavixü tita tanütimini, mücü yacatinicamieni que maine.

24 Tequehetata'eritüvani tanaitü, temütavaüriyanicü temütetacanaqui'erietacü 'aixüa temüteyurietacü.

25 Tepücatehayevani tepütacuxeürivani, hipame vahepaü tepücatehayevani. Tepütatuicani masi. Que xemüte'imate mücü tucari maye'aximecü, masi vaücava müpaü xequeteneyurietaca.

26 Ta'iyari ya'aneçacu xüca tetavaüriyani 'axa temüteyurietacü teheiti-maime tita yuri müraine, mavari pücaxave tavari menuyeitüanicü tita 'axa temüte'uyuri.

27 Xücarü müpaü 'aneni temamatü tepüta'icueva temüta'ivaviyarienicü xeicüa, yuhaxüacü quepaucua müvataxütüani müme memeye'unie, yumexütüatü taipaü.

28 Xüca 'itixani'erieni 'inüari niuquiyari Muisexi mi'atüa, caniumümcü canenimayasietü, yuhutatü ya yuhaicatü müpaü metetahecüatayu.

29 Que xetecu'eriva. Masi yemecü hesiena catinaque tataruri, que mü'ane minanaima Cacaüyari nu'aya, que mü'ane seviximarietacame mü'erie mücü xuriyaya türatu mutaseiriyari cümana, mupasie cümana, que mü'ane mi-tave'erie 'Iyari 'aixüa mütatipitüa.

30 Tame tepimate que mü'ane müpaü mutayü, Necümana nepünemieneni, 'anepürapica ne. Tavari müpaü putayü, Ti'aitame tataruri nivapitüamücü yuteüterima.

31 Pümariveni quepaucua Cacaüyari mayeyuri miviyani.

32 Xequena'erivani masi meripai que mütiuyü. 'Ana cuitü xe'uhecüariyietaca, cuini mieme xepüte'ucacucüinecai peru xepüteneviecei.

33 Sepa yarunime vahüxie xemütevinüariecai 'axa xetecühüavarüvatü xe'uximatüarietü, sepata hipame xemüvapareviecei quepaucua müpaü memü'itüarie, xeme xepüteneviecei.

34 Memanutaxüriyacai que memüte'ucüinitüarie, xemeta vahepaü xepüteyumaicai. Xeyutemamavietü xepüvaneviecei quepaucua memüxete'unavairi xepini, müpaü xetemaitü, yupini masi 'aixüa müti'anene 'emütiterive xemütehaxeyiacü xeme muyuavisie.

35 'Ayumieme nepaine, xepücahevivivani tita xemütehaxeyia. Heiserie xepexeyia xecamamatü xemüyüacacü. Mücücü vaücava xepüte'iva.

36 Caneuyeveca xemūte'ucaneviecacū, xeheixeyatū xemacūnecū que xemūte'utahūvarie quename mūpaū tixepitūani, yaxeteyurieyu que mūtinaque Cacaūyari.

37 'Esiva yareutevicacu cuxi,
Que mū'ane 'umamie caninuamūcū,
'Epūcareutere.

38 Mūcū heiserie mexeiya nehesūa miemetūtū
Mūcū canayeyuricamūcū yuri mūti'eriecū.
Xūca vaūripieca

Ne'iyarisie nepūcanaqui'aca que nemūtixeiya.

39 Peru tame mūpaū tepūca'anene. Tepūcavaūripietūca, tepūcatatūmaiarieni.
Masi yuri tepūte'erie tatucari temūcatatūmaiyaacū.

11

Que mū'ane yuri mūti'erie

1 Que mū'ane yuri mūti'erie mūpaū pūtimate, peixeiyani tita mūticidevi.
Mūpaūta catiniyumaica, 'apuve tita mūcatixeiariieve.

2 Mūpaū yuri memūte'eriecaicū mecanimarivacaitūni ta'uquisiema meripai
miemete 'aixūa memūteyuriecaicū.

3 Yuri temūte'eriecū mūpaū tepūtemate, cuie munetūariecū Cacaūyari mūpaū
'utayūcu. Tita mūtixeiariieve que mūtiuveviya, tita mūcarahecūacū catiniutive-
viyani.

4 Yuri mūti'eriecaicū Haveri mavari 'aixūa mū'ane pixatūa Cacaūyari, Caini
mavarieya 'aixūa ca'anecacu hepaūna. Mūpaū mūtiutimavaxūcū pūtahecūasie
quename heiserie hexeyacai, Cacaūyari mūpaū tihecūatacacu 'imiquierieya
hepaūsita. 'Ayumieme sepa mūmūqui, 'inūarieya pūticuxata cuxi.

5 Yuri mūti'eriecaicū, 'Enuqui pevitūque mūqui mūca'ayanicū. Pumave-
cai Cacaūyari heivitūcu. Cahevitūqueivetū cuxi, mūpaū pūtihecūasiecai mi-
naqui'aritūacaicū Cacaūyari.

6 Tevi yuri xūca cati'erieca, pūcayūve minaqu'i'aritūanicū. Caneuyeveca
mūpaū yuri mūti'eriecacū que mū'ane Cacaūyari 'aurie maye'amūcū, que-
name 'a'uyeica, quename tiva'ivisitūa mūme memicuvautūve.

7 Yuri mūti'eriecaicū Nuhexi yucuerivayurietū nitavevieni naviya
mūvatavicueisitūanicū yuque quiecatari, mūpaū tiutahūvarieca tīta
teūteri 'acuxi memūcatexeiavavecai hepaūsita. Mūpaū mūtiuyuricū,
cuiepa memūtama vahesie pūtiuhūiya, mūcūsie pūta pūtiunaquixū heiserie
mexeiyanicū yuri ti'erietū.

8 Yuri mūti'eriecaicū, 'Aurahami quepauca muta'inierie, yaticamietū
manapaitū caneyani haque hesiena mūrenaqueniequecai. Caneyani 'asicati-
maitū haqueva menuaniquecai.

9 Yuri ti'erietū mana caniyupata mūcū cuieyarisiepaitū que
mūtiutahūvarie hesiena mūtinaqueniequecaicū, peru xeime cuieyapaū
pūtimaicai. 'Ixuriqui quiyarita menayetecaitūni mūcū 'Isahaquimatū
Cacuvumatū. Mūmeta vahesie pūtiunaqueniequecai que memūte'utahūvarie,
yaxeicūa 'Aurahamipāū.

10 Canicueviecaitūni mūcū quiecarī qui hetūa mieme tenari mexeiya
yemecū, 'inūarieya metimacū Cacaūyari, mitavevicū.

11 Yuri mūti'eriecaicū, Saramatū tūrūcariya mepupitūarie nunusi meh-
exiyatū memacūnecū, sepa tucariya manutitūa sepa mū'ucarasitūcai. Mūpaū
pūtiuyū yaticamiecame mū'eriecaicū que mū'ane mūpaū mūtitahūvaxū que-
name mūpaū tipitūaniquecai.

12 'Ayumieme xeimesie meniyećüne, sepa mŭcŭ mumŭximecai. Taheima miemete xuravesixi vahepaŭ meyupaŭmetŭ mecanacŭne, xiecar i haramara tesita miemepaŭ meyupaŭmetŭ menacŭne mŭcayu'inŭasinŭapaŭ.

13 Yuri mete'erietŭ meneutacuixŭani mŭme yunaitŭ. Meheixeyatŭ mepŭca'acŭ que memŭte'utahŭavarie. Masi tevapai mepixei yuri mete'erietŭ, mepivaŭritŭa. Mŭpaŭ mepŭteyuhećŭatacai quename xaŭsie miemete cŭcamete mehŭmetŭcai xeicŭa 'ena cuiepa me'u'uvatŭ.

14 Que mŭ'ane vahepaŭ maine, mŭcŭ pŭyuhećŭata quename 'icuvaune yucuie.

15 Xŭca me'icuxatanique mŭcŭ cuie haque memeyecŭ, tucari mepŭhŭcaqueyu memŭcunuaŭxŭanicŭ mana.

16 Hicŭ masi mepihive'erie cuie masi 'aixŭa mŭ'ane taheima mieme. Cacaŭyari 'ayumieme pŭcayuateviya mŭme vacacaŭyari mŭmarivanicŭ. Quiecar i pŭvarunŭsir i.

17 Yuri mŭti'eriecaicŭ quepaucua muta'isiparie 'Apurahami, mavari payeitŭa tŭma 'Isahaqui. Que mŭ'ane mŭpaŭ mŭtiutahŭavarie que mŭrexeiyaniquecai, mŭcŭ mavari payeitŭaniquelai yunive muyuxevicai.

18 'Apurahami mŭpaŭ pŭtiutahŭavarie meripaitŭ, 'Isahaqui xiŭyarimama mepŭte'uterŭarŭvani mŭme 'ahesie memŭyecŭne.

19 'Apurahami mŭpaŭ tiniyŭcŭhŭavecaitŭni, Cacaŭyari mŭyŭvemetŭcaicŭ tavari menucuquetŭanicŭ mŭquite vasata. 'Ayumieme hutarieca heixeyatŭ que mŭratŭa, 'inŭari canayani.

20 Yuri mŭti'eriecaicŭ 'Isahaqui 'asita tita 'umŭramiecaicŭ mŭpaŭ ra'erivatŭ, 'aixŭa caniyatŭyŭni Cacuvu 'Esahu vahepaŭsita, 'aixŭa memŭ'itŭarianicŭ.

21 Yuri mŭti'eriecaicŭ Cacuvu quepaucua mŭmŭximecai 'aixŭa caniyatŭyŭni yuxexuime Cuse nivemama vahepaŭsita, mŭme 'aixŭa memŭ'itŭarianicŭ. Puyutanenevi yutuicatŭ yu'isŭcŭ.

22 Yuri mŭti'eriecaicŭ Cuse 'umŭximetŭ mŭpaŭ pŭra'erivacai mana memŭyecŭnequecaicŭ mŭcŭ cuieyarisie 'Ixaheri xiŭyarimama, puyuta'aitaxŭ caxarieya manutŭquienicŭ.

23 'Utinuivacu Muisexi yuri memŭte'eriecaicŭ 'uquiyarimama meniti'avieta haica mesayari visi memŭte'ixeiyacaicŭ nunusi, memŭcateheiyehŭviriecaicŭ cuiepa ti'aitame que mŭtiuta'ai.

24 Yuri mŭti'eriecaicŭ Muisexi 'e'utevitŭ, mŭcŭ cuiepa ti'aitame tevarieya pŭcayueterŭvanŭacai, pŭca'uyuvaŭri Parahuni nu'aya 'uca niveya mŭxasivanicŭ.

25 Puyuvaŭri masi 'axa mŭ'itŭarianicŭ Cacaŭyari teŭterimama vahamatŭ, cayuvaŭriyatŭ mŭnaqui'acacŭ 'axa tiyurienetŭ yapaŭmexa viyari.

26 He'erivatŭ tita mŭra'ivaquecai xeicŭa, mŭpaŭ pŭticu'erivacai, quename masi vaŭca hexeyaniquelai 'axa ticŭhŭavarŭvatŭ Cŭrisitupaŭ, quenameta tixaŭtŭ carexeiyaniquecai pini xŭca rexeiyanique 'Equipitusie timieme vaŭcava.

27 Yuri mŭti'eriecaicŭ 'Equipitu cuieyarisie neyeyani ca'imacatŭ cuiepa ti'aitame sepa mŭha'acai. Pŭtiucanevicai, que mŭ'ane Cacaŭyari mŭxeiyapaŭ pŭyŭnecai, sepa mŭcŭ mŭcaxeyarieve hasuacu.

28 Yuri mŭti'eriecaicŭ Pasicua 'ixŭarari pusutŭa memŭteha'erivanicŭ Cacaŭyari que mŭtivaruhayevaxŭ vateŭterima. 'Ana quitenie pŭ'ŭyaxŭ xuriyacŭ, que mŭ'ane mŭvaca'unarŭmecai vamatŭarima mŭcavamayŭanicŭ 'Ixaherisixi vamatŭarima.

29 Yuri memŭte'eriecaicŭ Haramara Muxuresie mecananucŭne macuvaquipaŭ 'anecacu. 'Equipitutari mŭpaŭ meteyuriecŭtŭ menehauŭani haramarasie.

³⁰ Yuri memüte'eriecaicü, Quericutari vatesariya nanaca'uni 'atahutamexa 'auriena me'acünecu.

³¹ Yuri müti'eriecaicü Xahavi püca'utatümaiari teüteri yuri memücate'eriecai vahamatü. Mücü 'uca tuminicü müyuvitünüacai canihücütücaitüni, peru 'ana yuquita cuyaxi nivarutanaqui'erieni mema'avienenierecai, 'aixüa pütivaxeyacai.

³² Mericüte, tita cuxi netitaxata. Quereuni Varaqui Sanisuni Quepite Raviri Samueri texaxatamete yunaima xüca mücü ne'üxasitanique, tucari nepücahücaqueyu.

³³ Müme yuri memüte'eriecaicü mepüvara'ivaxü cuiepa te'aitamete, heis-eriemecü mepüte'aitacai, meheixeyatü mepacü que memüte'utahüavarie, menivarata'imaiya mayesi memücavaticuanicü,

³⁴ menitüni tai sepa mütürücaüyecai, meniutavicueni cusiracü memücacui'ivacü, sepa memuveraranicai mepütürücaritarie, cuyacü yüvavemete mecanacüne, menivaranucuveiya cuyaxi xaüsie miemete.

³⁵ 'Ucari tavari menivarutanaqui'erieni yuhesüa miemete, me'uccuicu me'anucu'ucu.

Hipatü menitiveivacaitüni mecayuvaüriyatü memüxünarienicü. Müpaü mepüteyuriecäi memüpitüarienicü masi 'aixüa 'anemecü memanucu'unicü.

³⁶ Hipatüta que memüte'upitüarie, mecaninanaimariecaitüni mecani-tiveivacaitüni, meta mepütihüivacai mepanutaxüriyacai.

³⁷ Mepütituaxivacai tetexicü, sexusucü mepütixitevacai, mepü'inüasietüvecäi, mepücui'ivacai cusiracü. Menicu'uvacaitüni muxa naviyari sipu naviyari me'anacatütücaitü me'icuteüxütüvetü, meteheuyehuatü me'uximatüarietü 'axa me'itüarietüvetü.

³⁸ Cuiepa memütama 'aixüa mepücate'u'iyaricai vasata memüxuavenicü teüteri müya memü'anenecai. Macumavesie hürisie mecanicu'uvacaitüni meheuyexürietü, terüta meucatevasie meyetetücaitü.

³⁹ Mücü yunaitü sepa memühecüasiecäi yuri memüte'eriecaicü, 'acuxi tita memüte'utaxatüarie metehexeyatü mepüca'acü.

⁴⁰ Cacaüyari meripai tixaütü pütüutavevi masi 'aixüa müti'ane tahesie mieme, müme memaye'axüanicü 'ate'u'uvacacu tame xeicüa.

12

Qesusi xeicüa tepa'erivani

¹ 'Ayumiemicü hicü ta'aurie meyuxeüriecacu müya me'anenetü tehécüatamete cui meyuvaücavatü, tepeihüani naime mürahete, naime 'axa müti'ane mütasichapana. Tecavaüripietücaitü tepuhuni, tepütanausaxüani temeta'axüanicü haque temecueviya,

² cuini mieme Qesusi teha'erivatü, que mü'ane misütüa meye'atüa titasie yuri temüte'erie. Mücü müpaü ra'erivatü que mütiyutemaviecaquecai 'ariqueque, pitanevie curuxi sepa mutevinüarie. Hicü mana paca Cacaüyari 'uvenieya serieta.

³ Capa xe'u'uxenicü xeme, yu'iyarisie capa xe'vaüripiecäcü, xe'quenä'erivani mücü que mütiucaneviecai 'axa teyuruvamete cuini mieme meheye'uniecacu.

⁴ Xeme que xemüteyucuitüve tita 'axa müti'anematü, 'acuxi xexuriya püca'uhane.

⁵ Xüari xepücahetümai que mütixetuica tevi yunive müticuxaxatüvapaü, müpaü 'utaitü, Neuxei nenive,

Pepūcatiucatave'erieca

Ti'aitame mati'ūquitūacacu cuini mieme 'uximatūaricacū.

Pepūcavaūripieca mūcū masi'utate'acacu.

6 Ti'aitame 'uximatūaricacū

Pūti'ūquitūa que mū'ane mūnaqui'erie,

Yunaine pūvacuvaya yunivemā mūvarutanaqui'erie.

7 Quepaucua xemūte'uca'eniva, xete'ūquitūarietū xemacūnecū 'uximatūaricacū xepūyūa. Cacaūyari pūxeyuriene que mūvayurie yunivema. Quepai ranivetūcacu, mūcū 'uquiyarieya pūti'ūquitūa 'uximatūaricacū.

8 Me xūca 'uximatūaricacū xecate'ūquitūarieni yunaitū 'axeicūa que memūtepitūarie, cari 'avienuari xepūnivemama, Cacaūyari xepūcanivemama.

9 Mūcū meta, tepūvarexeiyacai ta'uquiyarima memūteūteritūcai. Mūme metate'ūquitūacacu 'uximatūaricacū tepūvareu'eniecai. Hicū yeme masi tepi'enieca 'iyarite va'uquiyari temayeyuyurinicū.

10 Mūme yapaūmexa tucari mepūtate'ūquitūacai que mūtivanaquecai 'uximatūaricacū. Mūcū masi 'aixūa temū'itūariecacū pūtati'ūquitūa 'uximatūaricacū, hepaūna tepasietū temacūnecū.

11 'Uximatūaricacū mexi tete'ūquitūarie, tetatemamaviecame tepūcata'erie, masi tetahiveriecame tepūta'erie. 'Ariqueque mūme mūpaū memū'itūarie mecanipitūarieca heiseriemecū yamemūtecahunicū, yu'iyarisie meca'uximatūarietū.

Mūme memixani'erie Cacaūyari 'aixūa tiuca'iyaricacu

12 'Ayumieme yumama xequeneuseiriyaxūa mūveraranicū, yutunuteta mūcatūrūcavicū xequeneutiseiriya mūtītūrūcaxūanicū.

13 Huye mūxexeuravi xequeneutivevi yū'ūcasie mieme, mūcatatunirecū tita mūtītunirive, mūranayehūyianicū pūta.

14 'Aixūa xemūtevaxeyianicū yunaimē xequenyumexūitūaca, xemūpasiecacū Cacaūyarisie miemecū meta. Xūca mūpaū catipasieca, hasuacu pūca'ixeiya Ti'aitame.

15 Xequeneyū'ūviyani xevitū ca'aye'avetū mūca'ayanicū, Cacaūyari 'aixūa tiuca'iyaritū que mūtiminiqueyu. Xequeneyū'ūviyani xevitū capa xemuinanenicū, nana cuiēpa mutineica hasivimecū mūtixuxuaverepaū yūanētū. Mūpaū xūca tiyurieneni, yumūiretū meniseviximariecacuni.

16 Xequeneyū'ūviyani capa xevitū 'icumaūvanicū que mū'ane mūcayū'ūya mūcayūcūna, capa Cacaūyari ca'ayexeyatū yūanenicū 'Esahupaū. Mūcū xei 'icuaiyaricū nipata heiserie mexeyacaicū mūmatūarietūcaicū.

17 Mūpaū xepūtemate, 'arique quepaucua heixeyatū mayeimūcūcai tita hesiēna mūtīutaxasie 'aixūa mūtīūarienicū, pūxani'erivacai. Mūpaū pūcatiupitūarie mūyupatanicū tavari, sepa 'utasuatū mūpaū mūtīvaucāi.

18 Haque xeme'axūa xeme, mana xepūca'u'axūa meripai miemetexi va-hepaū haque tevi mūyūve mimayūanicū yemuri, haque tai mūta'a, haque meyūvi, teūca haque meyeica,

19 cuxineta haque mehūsierie, haque xevitū me'enierie 'utaniu-cacacu. Mūme quepaucua memi'eni mepitavaviri xeime niuquicū memūcatahūavarienicū tavari.

20 Mepūca'iquemacai tita memūte'uta'aitūarie mūpaū metecūhūavarūvatū, Sepa yeutanaca mimayūa yemuri, tetexicū pūmierieni tituaxivatū.

21 Yemecū marivetū mūtīyuxexeyacaicū, 'asita Muisexi mūpaū niutayūni, Ne nepuma nepuyūyūaca.

22 Xeme masi xepu'axūa Siyuni yemuriyari haque meve, Cacaūyari mayeyuri quiecariena, Querusareme taheima mieme haque maniere,

yumüireme vahesüa xepu'axüa, taheima miemete niuqui tuayamete va'ixüararipa,

²³ mana matüarixi memutinunuiva muyuavisie memacayasari haque memeyuxeüeriva, mana xepu'axüa, que mü'ane 'isücametütü müvata'ivaviyani xunaima Cacaüyaritütü, mücüsüa xecaniu'axüani, müme heiseriemecü yamemütecahucai memaye'axüavave yu'iyarisie memu'uva, müme vahesüa xecaniu'axüani,

²⁴ que mü'ane türatu hecuame mu'atüa Qesusitütü, mücüsüa xecaniu'axüani, haque xuriyacü müre'üyarie cümana tevi mü'itiva xecaniu'axüani. Mücü xuriya masi 'aixüa 'anemecü catinihecüatani, Haveri xuriyaya hepaüna catihecüatacacu.

²⁵ Xequeneyucervayurieca capa xe'ixani'eriecacü que mü'ane mani- uca. Müme mepüca'utavicuei me'ixani'erieca que mü'ane 'ena cuiepa müpaü mütiyarutahüavixü que memü'itüarieniquecai. Tame masi yemecü tepücatavicueni xüca ta'aurie te'axürieni temüca'ienienicü que mü'ane taheima maniuca.

²⁶ Mücü 'utaniucacacu caniyutayuanu cuie 'ana. Hicüta que mütiyurieni müpaü paine ya'utaitü, Xei mieme cuxi cuie hücüa nepücatayuitüani, muyuavita nepütayuitüani naime masi.

²⁷ Xei mieme cuxi 'utaitü, müpaü pütihecüata, tita mütayuitüarieni pütitayeitüarieni, tita mütiutiveviya xatatü. Peru pütiyuhayevani tita mücatitayuitüarieni.

²⁸ 'Ayumieme pamüpariyusi teque'ipitüaca mücü temupitüariecü tati'aitüvame. Haque müre'aita mücü, mana pücatayuitüarieni. Müpaü tequete'uximayaca Cacaüyarisie mieme pamüpariyusi te'ipitüatü, 'aixüa 'anemecü que mütinaque, teheyexeyatü teteheyehüvirietü.

²⁹ Tacacaüyari tai naime mütitixüsitüvapaü cani'aneni.

13

Que müreuyevese yamütiyurienicü Cürisitusie tiviyatü

¹ Xepücatehayevani xevanaqui'erietü 'ivamarixi.

² Xepücatehatütümaiyanu xemüvatanaqui'erienicü teva quiecatari. Müpaü meteyurietü hipatü mepüvarutanaqui'erie niuqui tuayamete 'asimecatemaitü.

³ Xequenivara'erivani que mü'ane memantaxüriya, vahamatü xemanu- taxüriyapaü xeteyumaitü. Xequenivara'erivani müme 'axa memü'itüariexime müpaü xetemaitü, xemeta yuvaayaricü xemu'uvacü.

⁴ Teüteri xüca meneneüqueni, 'aixüa mequetexeyarieca naime hepaüsita, peru me'itüyatücaitü xeicüa mepüyucumätvani. Mesü, Cacaüyari tatacuri canivapitüamücü müme memicumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna, memicumaüva xeime 'üyaya, peru müme memü'itiya pücatixaü.

⁵ Müpaü xequeteneu'uvani tumini xecahive'erietü. Xequenenaqui'aca xeheixeyatü tita xemütehexeiya. Mücü canihücütüni que mü'ane müpaü mu- tayü, Ne yemecü nepücamasihayevani 'axaütame, nepücamasicu'erieni hasuacu.

⁶ 'Ayumieme tecamamatü müpaü teputiyuane, Ti'aitame canihücütüni que mü'ane münesiparevi.

Nepücamaca,
Qesü nesi'uyurieni tevi.

⁷ Xequenivara'erivatü müme memütexe'aitüacai. Que memü'anenecai, Cacaüyari niuquieyacü mepütexe'utaxatüa. Xevara'erivatü que

memūte'utiparixū, mūpaū que memūte'u'uvacai, xequeniva'ūqueni yuri que memūte'eriecai.

⁸ Qesusi Cūrisitu meripai hicūta yaxeixūa cani'aneni, yuheyemecūta.

⁹ Tēvapai xepūcayuvitūnūa, 'ūquisica yūcū 'aneneme xepūca'enietūveni hipame vayeiyarisie mieme. 'Aixūa caniyūmūcū yu'iyarisie mūseiriyaricicū 'iya 'aixūa tiuca'iyaricacu, peru 'icuaicū hasuacu pūcāseiriyarieni. Mūme 'icuaisie meteviyatū memū'uva havai mepūca'upareviya.

¹⁰ Tame mūrayutimavatūre tecanexeiyani. Mana mieme memūtecuacacū heiserie mepūcahexeiya mūme memūtemava 'ixuriqui tuquiyarita miemecū.

¹¹ Mara'acame cuini mieme mūhūritūarie Tuqui Mūpasieta quepaucua mi'atūva vatevama vaxuriya 'aixūa miyurienicū tita 'axa memūte'uyuri, caxari mana pūtaiyari quiecarī tesita.

¹² 'Ayumieme Qesusita quitenie 'aurie pūtiucuinixū tacua, Cacaūyarisie mieme mūvapatanicū teūteri, mūcū mumieriecū.

¹³ Hicūmū hesūana tepūyehu quiecarī tesitapai, niuquimarica tenevietū hepaūna.

¹⁴ 'Ena cuiēpa tepūcahexeiya quiecarī 'emūtiterive. Tepitacuevie quiecarī xevitū 'umamie.

¹⁵ 'Ayumieme mūcū tasipareviecacu, tamavari teque'ivevirieca Cacaūyari taheyemecū, 'aixūa te'utiyaatū hepaūsitana. Tateta mayeneiacū tequeta-hecūatani hesūana temiemetūtū que mū'ane mūhūcū, mūcū canihūcūtūni tamavari.

¹⁶ Mūcū meta, xepūcatehatūtūmaiyani 'aixūa xemūteyuriecacū xemūteyumicuanicū. Mavari mūpaū mū'ane pinaque Cacaūyari.

¹⁷ Yaxequetenecahuni que memutiyaane mūme memūtēxē'aitūa, xe'vā'enietū. Mūme mēpi'ūviya xē'iyari mūpaū metemaitū, yūhūritūarica hepaūsita memūta'ivaviyaricicū. Mūpaū xequeteniva'enieca, mūme mūpaū memūte'uximayacacū meyutemamavietū, me'uti'aivatū memūcayūacacū. Me xūca xevahiveritūaca, xeme masi xepūcapareviyani.

¹⁸ Tahesie mieme xequeneyunenevieca. Tame mūpaū tepūtetamate, ta'iyari 'aixūa pū'ane 'asipūcahaine, naimecū temūtavaūriyacū 'aixūa 'anemecū teme'u'vanicū.

¹⁹ Nepūxetuica mūpaū xemūteyuriecacū masi yemecū, cuitūva xemūpitūaricicū tahūxi temutinienierēcū.

'Aixūa que mutayū 'aixūa memū'itūaricicū, que mūtivaruvāiritūa

²⁰ Que mū'ane Cacaūyaritūtū mūtasipitūa ta'iyarisie temūca'uximatūaricacū, que mū'ane mūquite vasata menayevitū muxasi vahūveme mūmarive Tati'aitūvame Qesusi, mūcū 'itaseiriyaca tūratu yuheyeme 'amuve mūcū xuriyayacū,

²¹ mūcū xūca xē'aye'atūani que mūtinaque yaxemūteyuriecacū naimecū 'aixūa xeteyurietū, mūcū xūca xeyuitūani xeminagui'aritūanicū que mūtixexēiya, Qesusi Cūrisitu xepareviecacu. Mūcū hepaūsita 'aixūa queticuxaxasivani yuheyemecū. Mūpaū xeixūa cani'aneni.

²² Ne'ivama nepūxetuica, xequeneuyuvaūriya xemi'enienicū nenuiqui que nemūtixetuica. Yapaūmemecū nepūtixē'uta'utūiri.

²³ Mūpaū xequetenemaica, ta'iva Timuteu muxūnariecū. Cuitū xūca nuani tahamatū tepūxexēiyayū tanaitū.

²⁴ Xequenivavaūritūaca yunaime memūtēxē'aitūa, yunaime Cacaūyari teūterimama. 'Itariya cuiēyarisie miemete mepūxevaūritūa.

²⁵ 'Aixūa xūca tiuca'iyarini yunaime xehesie mieme. Mūpaū xeixūa.

SATIYACU Meitanü'axüa

Vaürisica

1 Ne Satiyacu Cacaüyarisie mieme necatini'uximayatametüni Ti'aitame Qesusi Cürisitusie mieme. Naisarie xemeutayeixüa necanixevaüritüaca yunaime tamamata heimana yuhutame nuivarite.

Cacaüyari que mütatipitüa temütemaivavenicü

2 Ne'ivama naimecü xeyutemamaviecame xequeneyu'erieca quepaucua xemüta'inüasieni 'inüari yücü mü'anecü,

3 müpaü xetemaitü, müpaü xete'inüasieme yuri xüca xete'erieca yemecü, mücücü xete'uca'enivatü xepacüne.

4 Xequenaye'axüa xete'uca'enivatü müpaü xemütemasiücünicü müyuxevicü xe'iyari, tixaü mücareuyeveseçü.

5 Me xüca xevitü xeme ca'aye'aveni mütimaivenicü, müpaü quetitavirieni Cacaüyari. Müpaü catinapitüamücü. Cacaüyari 'aixüa 'iyaricü catinivamicuani yunaime cavatate'atü.

6 Müpaü quetitavirieni yuri ti'erietü xeicüa, tixaü huta 'iyariyari cahex-eyatü. Que mü'ane huta 'iyariyari mexeiya, mücü hamevaripaü caniyüüeni haramarasie mieme mu'equepaü muyuanepaü.

7 Mücü müya mü'ane mecuxi pütihayeva müpaü ticu'erivatü quename tipitüarieni. Ti'aitame tixaü pücatipitüani

8 tevi huta 'iyariyari mexeiya mühücücü, müyuxamurie yuyeyacü naimecü.

9 Ta'iva tixaü mücatihücü ve'eme queyuxatani müpaü ra'erivatü ve'eme que mürayeitüarie.

10 Xicutütü meta ve'eme queyuxatani müpaü ra'erivatü tixaü catihücütütü que mürayeitüarieni, müpaü timaitü, 'üxa xuturipaü peuyani.

11 Tau panaica xücatü, 'üxa pütivasiüxa. Xuturiyari pücaxürüve, visi mütiyuxexeyacai putiyünaxü. Yaxeicüata tevi müxicu pütavaxime yuyeyacü sepa que mütiyuriene.

Que mütiuca'eniva 'inüasietü

12 'Aixüa cani'itüarieca que mü'ane mütiuca'eniva 'inüasietü. Mücü 'inüasieme tucari canipitüariemücü 'inüaricü, yaxeicüa muma que müranutimaniyarie que mü'ane müvara'iva nausaricü, müpaüta catinitamarivamücü, Cacaüyari que mutayü quename vamini müme meminaqui'erie.

13 Tevi mexi 'inüasiexime müpaü pücahaineni, Cacaüyari püta caniyüaneni nesi'inüatatü haitü. Cacaüyari pücayüve müta'inierienicü para 'axa mütiyurienenicü. Yaxeicüa mücü püca'ita'inieni tevi, para mücü 'axa mütiyurienenicü.

14 Yuxexütü masi yücümana mepü'inierie 'axa memüteyurienicü. Meteyucahieve'erietü mepüyuyivanüa mepüyuhapaninüa yücümana.

15 Tiyucahive'erietü cuitü 'axa pütiyurieneni. 'Aye'ame 'axa tiuyurienetü, vaüriyarica pümüni, yaxeicüa 'uca 'ayehucatü vaüriyarica mütinivenipaü.

16 Xepücate'irüviyarieca ne'ivama nenaqui'erima.

17 Naitü 'imiquieri 'aixüa mü'ane, nai temüte'umiquie müraye'axe, mücü taheima canimietüni. Canacaneicani hecuarivivamete va'uquiyarisüa

miemetütü. Mücü pücaypata, ni 'etüriya que mütiyupata tau 'acayunirümecacu, müpaü pücatiyupata.

¹⁸ Yücümana müpaü tiuyühüaveca püta'utavevie, müpaü 'utayüca niuquicü yuri mainecü, para tame tita mütiunetüasie mieme visi temütexeyariyacü, tame nivesicapau temütexeyariyacü yacütüniquetü.

Que müreyevese yatemüteyuriecä niuqui que maine

¹⁹ 'Ipaü xequetenemaica ne'ivama nenaqui'erima. Peru yunaitü teüteri mequeyumexütüaca memü'enananicü. 'Emequeteheutevini püta memütiniunicü memüyeha'anicü.

²⁰ Tevi ha'atü yapücaticamieni heiseriemecü, Cacaüyari que mütxeiya.

²¹ 'Ayumieme xequenevivi nai mütiyusevixima, nai 'axa müti'ane naisarie manayuhayeva. Xeca 'ayu'eririyatü xequeneutanaqui'eri niuqui xe'iyarisie muca'iteüsü. Mücü caniyüveni xe'iyari mütaviceuisitüani.

²² Niuqui que maine yaxetecahutü xequenacüni. Xe'ienietü xeicüa xepüca'yüaca capa xeyucuananicü yücümana.

²³ Xüca niuqui 'enieni xeicüa, xüca yacaticamieni, tevipaü caniyüaneni xicürisie müyu'ixüari yühüxie que mütiyuxexeya.

²⁴ Yu'ixüarieme caniyemieni, yapaucua que mütiyuxexeyacai püratümaiya.

²⁵ Que mü'ane masi mütanriere mücü 'inüarisie müraye'axesie mütasixünasie, que mü'ane mücüsie mü'ayumieme, xüca 'u'ename caratümaiya, masi xüca yatícamieni müpaü tiyurienetü, mücü 'aixüa cani'itüariacamücü yatiyurienetü.

²⁶ Tevi xüca rayexeyame yu'erieca, peru xüca ca'ipirenutüaca yuneni, mücü masi yücümana caniyucuananani, yacü xeicüa catinayexeyani.

²⁷ Me xüca rayexeyani 'itiyatü caseviximarietü, Cacaüyari müta'uquiyari que mütxeiya, müpaü püta caniyüanemücü. Caniva'üviyacamücü memünutuixietüca viyurasixi meta mexi me'uximatüarie. Püyü'üviyanita, tita cuipepa mütimieme ca'iseviximanicü.

2

Que mütivaru'imaixü yücü memücatevaxeyacü teüteri

¹ Ne'ivama, Qesusi Cürisitu Tati'aitüvame visi mü'anesie yuri que xemüte'erie, xequeteneuhayeva yücü xetevaxeyatü teüteri.

² Mana tevi xüca heutahani xemüyuyexexeurivasie huru hanirayari vatímanatücaitü visi mü'ane 'anacatütü, xücarita mana heutahani xevitü cui mavetü 'anacatünitü, quesü 'uyüni.

³ Xücarí cui xe'ixeyani que mü'ane visi mü'ane manacatücü, xüca müpaü xete'icühüaveni, 'Ecü xüa 'ena quenacani 'aixüa mü'anesie, xüca müpaü püta xete'icühüaveni tevi mümave, 'Ecüsü 'umapaitü queneuveni, mesü 'ena nehétüa queneucani,

⁴ cari huta 'iyariyari xepexeya, cari 'isücate xepayuyeitüa, peru 'axa xeteyücühüavetü.

⁵ Xequenene'enieca ne'ivama nenaqui'erima. Tamüsü Cacaüyari püvaranuyeteüxixü müme cui memümamave cuipepa memütama que memütevaxeya. Müme masi meheuca'ucame püvarayeitüa yuri que memüte'erie, para vahesie mütiñaquenícü müme memaye'axüanicü tiva'aitüvame mayanicü, que mutayü quename vapitüani müme meminaqui'erie.

⁶ Xeme püta ca'aye'aveme xepüxata mümave. Tamüsü xicusixi mecatehüme memütexe'uxitüa. Müme mecatehüme memüxehapa 'isücate vahesüa.

7 Tamüsü mümetütü mecatehüme memisevixima que mü'anesüa xemümiemete, 'axa me'utiyuatü hepaüsitana. Mücü que mü'ane mühücü, mücü 'aixüa pü'ane.

8 Me xüca 'acu xeheye'atüani Ti'aitame 'inüarieya, 'utüarica que maine, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi yaxecüa que pemüti'anaqui'erie manuyüne, 'aixüa cani'aneni.

9 Me xüca yücü petivaxeyiani teüteri, 'axa xecaniyüaca. 'Inüari niuquiyari püxehecüata que xemüte'itisana.

10 Que mü'ane naimesie yamüticamie 'inüari niuquiyari que mainesie peru xüca xei niuquiyari hepaüsita 'utiquetamüre, masi hesiena pütühüivani mis-eviximacü 'inüari naime.

11 Que mü'ane müpaü mutayü, Pepüca'icumävani xeime 'üyaya haitü, mücürita müpaü niutayüni, Pepücare'amemivani. Mericüsü sepa xeime 'üyaya pemücacumaüva, perusü xüca peti'amemivani, pepitisanaxü 'inüari niuquiyari.

12 Que xemutiyuane, que xemüteyurie, müpaü xequetenemaica, 'isücame canixeta'ivaviyamücü 'inüari mütasixüna que maine.

13 Que mü'ane mücatiycananimaya, 'isücame ca'inenimayatü pitahüave. Perusü que mü'ane mütiycananimaya, mücü püra'iva sepa 'isücame mitahüave.

Xüca yuri ti'erieca niu tixaü catiyurienetü, yuri que müti'erie canimüquini xecüa

14 Qesü 'uyüni ne'ivama, tevi xüca yuri ti'eriecame yuxatani, peru tixaü 'asicatiyurienetü. Müpaü niu yuri que müti'erie, queri tiyüveni para mütavicueisitüarienicü.

15 Ta'iva 'uquitütü 'ucatütü xüca 'anacavixurieca, xüca 'icuai heuyehüaca tucarisie mieme,

16 xevitü xeme xüca müpaü ticühüaveni, 'Aixüa pereu'rietü quenemie. 'E'ayesuime quenanacatüqui, queneutahuxai, 'utaitü, peru xüca xeca'imini tita müreyehüva yuvaiyarisie mieme, quesü 'uyünicuta, 'aixüa pücaüyüni.

17 Yaxecüa xüca niu yuri ti'erieca, peru xüca tixaü 'asicatiyurieneni, yuri que müti'erie pümücü xecüa, yücümana 'asimücaývecü.

18 Perusü xevitü xüari müpaü pütayüni, Mericüte 'ecü xeniu yuri pepüti'erie, ne masi tixaütü nepütiyuriene. Quene'ahecüata yuri que pemüti'erie tixaü 'asipecatiycurienetü, ne masi tixaütü 'asinetiyurienetü nepünehecüatani yuri que nemüti'erie.

19 Xüari yuri pepüti'erie xeniu quename Cacaüyari yuxeve. Mericüte 'aixüa pepaine, peru 'asita cacauyarixi 'axa memü'anene müpaü yuri mepüte'erieta. 'Ayumieme mepuyüyacatüca maricacü.

20 Cari yacü xecüa pepüticuxata. Tietüsü pe'avaüriyani müpaü pemüretimanicü, tevi 'asimücaývecü xüca yuri niu ti'erieca tixaü 'asicatiyurienetü.

21 Mericüsü ta'quiyari 'Apurahami heiserie pupitüarie tixaütü mütiyuricü quepaucua yunive 'Isahaqui mavari mayeitüaniquecai müratimavarüvasie.

22 Müpaü xüari pepütimate, yuri ti'erietü 'iya, 'axeicüa tixaü 'asipütiyurienecai. Yuri que müti'eriecai, paye'atüarie müpaü tiyurienetü.

23 Müpaü tiyurienecacu 'utüarica naye'ani müpaü manuyüne, 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari, 'ayumieme heiserie hexeyiame cani'erivacaitüni. Cacaüyari hamicuya niutaterüvariene.

24 Müpaü xüari xepütimate, 'asitiyurienetü xecüa heiserie püpütüarieni tevi, yuri ti'erietü xecüa pücatixaü.

²⁵ Múcüríta yaxecüa pütüuyuri 'asita Xahavi 'ucatuütü tuminicü muyu-
vitünüacai. Tamüsü tixaütü mütiuyuricü heiserie caniapitüarieni, quepaucua
cuyaxi müvarutanaqui'eri niuqui tuayamete, quepaucua xaüsie müvarentü'a
xeime huyeyari 'utüa.

²⁶ Ravaiyari canimüquini careca'iyarütü. Yaxecüata yuri ti'erietü, peru
tixaü 'asicatiyurienetü, canimüquinita yuri que müti'erie.

3

Taneni que mütiyuruva

¹ Ne'ivama te'üquitamete xepüca'acüne yunaitü, hipatü xecüa, müpaü
xetemaitü, tame temüte'üquitamete tahesie masi vaüca pürahüivani.

² Vaücavamecü tepecaxürüve tanaitü. Xüca tevi niuquisie cahecavauseni,
mücü canaye'aveni. Caniyüveni müyupirenütüanicü yuvaiyarisie naime.

³ Xüca pirenu tevarutaqueisitüani cavayasixi memütasi'anu'enienicü,
mücücü vavaiyari naime ta'aurie tepahüpani.

⁴ Neuxeita naviyasixi 'ememüene. Sepa memue'guetüca 'eca
mütürücaüyecü, ta'aurie mepaxüriva titunisitüvame 'esimüyevacü, que
mütiyuvaüriya ta'aurie mehüanicü 'inü'avame.

⁵ Yaxecüa taneni püyuxevi xecüa 'esipetü, peru marivemecü caniyüveni
ve'eme müyuxatanicü. Camü macucüyexiyasie xüca 'utinaini tai 'esipemecü,
mücü caniyüveni 'e'acuyeueme mütaxüsitüani.

⁶ Taneni meta taipäu caniyüveni. Cuiepa timieme tixatatu 'epüyeca tavai-
yarisie, tita mücatiheiserie naime tixatatu. Tavaiyari püsevixima naime.
Pütasixürimüsütüa tatucari naime. Xasi taiyariyarisie mieme panunetüarie
mütacacü.

⁷ Yunaitüri que memü'anene yeutari, viquixi, cuterixi, haramarasie
quiecatari, yunaitü mecanimaxiusievaveni, teüteri yücümana menivamaxi-
utavaveni.

⁸ Peru tevi pücaüve mimaxiutani yuneni. 'Axa catiniyurieneni,
püyuxamuriene xecüa. 'Uhaye mümüiyacü xecüa pühüne.

⁹ Tanenicü 'aixüa teputiyuane Ti'aitame müta'uquiyari hepaüsita. Tanenicü
meta teüteri tepüvaruxaxata 'axa memü'itüarienicü, sepa Cacaüyaripaü
me'anenetü memutiveviya.

¹⁰ Xei tetayarisie püvayeneica niuqui para 'aixüa mü'itüarienicü para 'axa
mü'itüarienicüta 'axecüa. Mücü 'aixüa püca'ane ne'ivama.

¹¹ Haixapa que tivatineica heuxeicüa ha hacacatu hacucutu.

¹² Ne'ivama xapasie que tiyüve huriva tacariyari mütxixuuavere, 'icü meta,
caxie nanayarisie que tiyüve mütxixuuavere xapa. Yaxecüata haixa ma'usivi
müvatineica 'aixüa ha'aneme mayuyeitüani pücaüve.

Que mütimaive müpaü tiupitüarieca taheima miemecü

¹³ Xevitü xeme xüca timaiveni, xüca vaüca timaica, 'aixüa 'anemecü
yüanetü queyuhecüatani, quename ca'ayu'eriyatü yatiyuriene, que
müreyeveve müpaü mütiyurienenicü timaivetü.

¹⁴ Me xüca hasivimecü xe'ütesaca xüca yuhesie mieme xecüa xeyüaca
yu'iyarisie, mecuxi xepücateyucatave'erieca, mecuxi xepücate'itavani xeh-
eye'unietü tita yuri müraine.

¹⁵ Müpaü que xemütemate xüca müpaü 'aneni, taheima miemecü
xepüca'upitüarie. Cuiepa püta canimiemetüni, teüteri va'iyarisie pümieme,
cacaüyarixi 'axa memü'anene vahesüa pümieme que xemütemaivave.

¹⁶ Haque memü'ütesa haque yuhesie mieme xeicüa memüyüa, manarita mecaniyuxamuriecuni, naime 'axa müti'anecü mepüyüaca.

¹⁷ Masi que mütimaive taheima miemecü 'upitüarieca, pü'itiya meri, meta 'aixüa pütivaxeiyasitüa hipame, püca'ayu'eriya, pütüyu'aitüarinüa, yuheyemecü pütüycananimaya, 'aixüa pütüyuriene, 'uximayasica que müreuyevese, huta 'iyariyari pücahexeiyä, yacü xeicüa pücati'itava.

¹⁸ Müme 'aixüa memütevaxeyiasitüa teüteri, yu'uximayasica que memüte'u'esa cayuvatü mehexeiyatü yu'iyarisie, que mütitixuavere, mücücü heiserie mecanipitüariecuni.

4

Tepüca'inaqui'erieca tita cuiëpa mütimiëme

¹ Titayari xeteyucuyatatüve, mücü haque pemieme. Titayari xeteyucuitüve. Tamüsü xemünaqui'acacü xeicüa xepüyüa, 'ayumiëme müpaü xepüteyurie, mücü naqui'eriya müyumië necü xevariyarisie.

² Tixaütü xepütehive'erie, peru xepücahexeiyä, 'ayumiëme xepüteyumemiva. Mücü meta, xepüyümexütüa hipame vahepaüsita xevara'ivacutü, peru xepüyutexie tixaütü xetehexeiyatü xemacü necü, 'ayumiëme xepüyucuitüve xepüyucuyatatüve. Masi xepücahexeiyä xemüca'ivavacü.

³ Sepa xemütevava, tixaü xepücateyetuiriyarüva, xe'iyari 'axa 'anecacu xemütevavacü, xemicasitaruvanicü xenaqui'acutü xeicüa.

⁴ Cari xeme teüteri hipame va'üitama memüvacumaüva vahepaü xepüyüa. Xüari müpaü xepücatemate, xüca 'inaqui'erieca tita cuiëpa mütimiëme, pi'uxive'erie Cacaüyari. 'Ayumiëme que mü'ane müyuvaüriya minaqui'eriecacü tita cuiëpa mütimiëme, mücü Cacaüyari 'aye'unietü payuyeitüva.

⁵ Mesü müpaü püta xetecu'eriva 'acu, quename xeniu 'utüarica yacü xeicüa haine, Cacaüyari 'ütesatü pihive'erie mücü 'iyari mütsasi'utuitüa tataüta, que maine.

⁶ Peru mücü vaücavamecü masi 'aixüa tiuca'iyaritü pütasiyurie. 'Ayumiëme müpaü paine, Cacaüyari nivaraye'unieca müme memüte'ucatave'erie, 'aixüa tiuca'iyaritü püta püvayurie müme tixaü memücatehüme.

⁷ 'Ayumiëme xequeneyuvaüriyani Cacaüyari mütxe'aitüacacü. Xequenaye'unieca Cauyumarie. Xüca müpaü xeteyurieca, mücü Cauyumarie püyuta'una xehesüa.

⁸ 'Aura xequenacüni Cacaüyarisüa, mücüta 'aura payani xehesüa. Xequeneyu'itiexüa yumamasie xeme 'axa teyuruvamete. 'Aixüa 'ane xequenayeitüa yu'iyari xeme huta 'iyariyari xemexeiycü.

⁹ Xequene'uximatüarieca yu'iyarisie masi, xequeneyuhiverieca xequeneutisuanani. Xenanaí quepasieca hiverica mayanicü. Xetemavierica quehüiyani xexüxünitü püta xequenacüne.

¹⁰ Tixaü xecatehümetütü xequenayuyeitüani Ti'aitame hüxie. 'Ana mücü vavemete püxe'ayeitüani.

Ta'ivama vahesie tepücate'uhüpani

¹¹ Xepücayuniquimaca ne'ivama. Que mü'ane miniuquima yu'iva, que mü'ane yu'ivasie mütiuhüpa, müpaü tiyurienetü piniuquima 'inüari niuquiyari, pütüuhüpa 'inüari niuquiyarisie. Mericüsü xüca 'inüari niuquiyarisie petiuhüpani, que mü'ane 'inüari niuquiyarisie yamüticamiëpaü pepücaüyane, 'isücamepaü xeicüa pepüyüane.

¹² Que mü'ane 'inüari niuquiyari mucaye, que mü'ane mü'isücame, mücü caniyuxevini. Mücü caniyüveni mütiyutavicueisitüanicü mütiyuca'unanicü. Quecuta 'ecü pe'ane 'ahepaü tevisie pemütiuhpanicü.

'Asixepücatemate 'uxa'atüni que mütiyüni hepaüsita

¹³ Neuxei xeme müpaü xemutiyuane, Hicüri 'uxa'a nusu tepüyehu mücü quiecarisie ya mücüsie, mana xei viyari tepeyurieni, mana tepetahare-rutatüveni tepüte'ivatüveni xeniu xemutiyanepaü.

¹⁴ Xeme 'asixepücatemate 'uxa'atüni que mütiyünicü. Quesü titita xetucari. 'Aüxi xecanihümetüni xeicüa. 'Aüxi 'epücareutere xeiyarietü, cuitü caxeiyari-etü payeica.

¹⁵ Masi peuyevese müpaü püta xemutiyanenicü, Xüca müpaü tinaqueni Ti'aitame, tepayeyuyurini, meta 'ipaü ya müpaü tepüteyurieca, müpaü xe'utiyaütü.

¹⁶ Peru hicü masi ve'emete xepüyuxata xeteha'erivatü que xemüteyucatave'erie xeicüa. Naime müpaü que xemutiyuane yuhepaüsita, 'axa xepüteyurie.

¹⁷ Mericüsü que mü'ane müpaü mütimate 'aixüa mütiyurienicü, peru müpaü mücatiuriene, mücü 'axa pütiyuriene püta xeicüa.

5

Xicusixi memüteyuca'uximatüa

¹ Hicümüsü xeme xemeuca'u. Neuxei, xequeneutisuani xequeneutihivani müpaü xeteha'erivatü 'uximatüarica müxe'axirümeçü.

² Titacü xemüteheuca'u, mücü pütitipüque. Xe'ixuriqui püticümiva cüpsi mepiyuine.

³ Xehuru tepüayari xepürata tepüayari püyucuitamatüca. Cuitayari pütihecüta xehepaüsita. Xepüyuhiveritüa, yaxaicüa tai que mütiyucucuinecü xevaiyarisie. Sepa tucari mütaparirüme xepeyuca'uitüa xeicüa.

⁴ Camü te'uximayatamete va'ivarica. Mepicuxeüri xevaxata mieme, peru xepüvacuamana xeme. Va'ivarica pümasiücü meuyevesecü. 'Isanamete meti-hivacacu, que mü'ane Yumüireme Tiva'aitüvame mühücü nivaru'enieni.

⁵ Xemerü hive'ericacü xeicüa xeyüatü 'axepu'uvacai cuiepa, xerucuy-atüvetü xeicüa xepü'ayumiemetetücai. Xepüyuvaiyatüacai vacaisixi vahepaü xemücü'ivanicü xeicüa.

⁶ Xepixanetacai que mü'ane heiseriemecü yamüticamiecai. Xepe'ivaxü, xepimi. Peru mücü pücaxe'aye'uniecai.

Xepücavaüripieca xete'uca'enivatü, xequeneyunenevieca

⁷ 'Ayumieme ne'ivama xete'uca'enivatü xepücavaüripietücani, Ti'aitame mexi canuave. Camü cuiepa 'esame picuevie 'icuaxi cuiepa mieme cui müraye'axe. Pücavaüripi sepa 'emüreutere 'auracacu mieme 'icürixa mieme ha tacuevietü.

⁸ Xemeta xepücavaüripietücani xete'uca'enivatü. Xequeneyutürücarayani yu'iyarisie. Canaye'aximeni Ti'aitame munuanicü.

⁹ Neuxei ne'ivama, xeme niuqui xepücaxüatüaca yu'ivama vahepaüsita, capa 'isücame xetixani'erienicü. Camü mücü quitenie püta'axime.

¹⁰ Texaxatamete Ti'aitamesüa memiemetetütü memütecuxatacai, müme xequenivara'erivani ne'ivama 'üquisica memühümetücaicü, 'axa mü'ane menevietü que memüte'uca'enivacai temüva'üquenicü.

¹¹ Camü müme memüte'uca'eniva 'aixüa me'itüaricame tepü'erie. Xepu'enana que mütiuca'enivacai Cuvi. Müpaüta xepütehetima 'arique Ti'aitame que müreye'atüa, Ti'aitame cuini mieme que mütiyucananimaya.

¹² Sepa naimecü ne'ivama, xepüca'yühürütüaca. Sepa taheima mieme xexatatü sepa cuie xexatatü sepa que tita müti'hücü xexatatü, xepüca'yühürütüaca. Xüca xeyuvaüriyani, hü xequeneutiyaneni xeicüa. Me tixaü xüca xecayu-vaüriyani, tixaü xequeneutiyaneni xeicüa, capa xehesie tiuhüivatü 'ayanicü.

¹³ 'Axa mü'ane xüca nevieximeni xevitü xeme, queyutanenevieni. Me xüca yutemavieca que'utacuicani.

¹⁴ Xüca ticuyeni xevitü xeme, yu'aurie quevaretacuevieni memüyuyexexeüriva va'uquiyarima. Müme meque'ineneviani me'icavirivatü haseiti, que mü'ane müti'aitame mücü mehahüavetü.

¹⁵ Que memüteyunenevie yuri mete'erietü, mücücü pütaviceisitüarieni ticuicame, Ti'aitame penucuquetüani. Mücü meta, xüca 'axa tiuyurieni, mücücü püreuyehüviyarieni.

¹⁶ 'Ayumieme hipatü mexe'eniecacu xequenyuhecüatani xüca 'axa xete'uyurieni, xemüyunenevniecä yuxexuime yuhesie mieme yunaitü, müpaü xete'ivautü xemanayexüriyanicü. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie, mücü nenevierieya vaüca caniyüvemücü Cacaüyari müpaü xüca ticuyuitüvani.

¹⁷ 'Eriyaxi canitevitücaitüni tahepaü tiuca'iyaritä. Mücü cuini mieme püyunenevniecä mücacaviyecü. Püca'ucaviyexü mana cuiepa haica viyari heimana 'ataxeime meseri.

¹⁸ Tavari puyutanenevi, 'ana muyuavisie pucaviyexü, cuie pitixuavitüa 'icuaxi.

¹⁹ Ne'ivama xüca xevitü xeme heuyevauseri tita yuri mürainesie cativiyatü, xüca xevitü ta'aurie hehüani,

²⁰ müpaü xequetenemaica, que mü'ane ta'aurie mehüa 'axa tiyuru-vame haque meuyeve müca'uyeicanicü, mücü pitaviceisitüani tucarieya müca'umünicü. Sepa vaüca 'axa mütiuyuri, mücü canayeitüariemücü.

PECURU

Meitanü'axüa Mexüacame Xapayari

Vaiirisica

1 Ne Pecuru necaninü'aritäni Quesusi Cürisitusüa nemiemetütü. Necanix-evaüritüaca xeme xemanayexeyarie xemeucuyaxixüa teüteri vasata, Punitutari Carasiyatari Caparusiyatari 'Asiyatari Vitiniyatari vasata xemetitei hicü.

2 Xecananayexeyarieni Cacaüyari que mütimaicai meripaitü ta'uquiyaritütü. 'Iyarieya xepatacacu Cacaüyarisie mieme xecaniyüaca. Quesusi Cürisitu mumieriecü, xemeta xecaniu'itiyani xuriyayacü, xemüyuvaüriyanicü yaxemütecahunicü que maine. Cuini mieme 'aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Tucari que temütepitüarie mexi teta'icueva yuri tete'erietü

3 Que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, mücü hepaüsita 'aixüa queticuxaxasivani. Mücü vaücavamecü tatinenimayatü, hutarieca cataniufinüvitüani tucari temexeyanicü mexi teta'icueva yuri tete'erietü. Quesusi Cürisitu müquite vasata manucuquecü yunivema catanayeitüani.

4 'Ayumieme tahesie catininaquimücü tita mücatipünive mücatiyüvi mücatiyeve, tita muyuavisie müre'üviyarie xehesie mieme.

5 Xemesü yuri xete'erietü xecani'üviyarieca Cacaüyari türücariyayacü. 'Ayumieme xecanitavicueisitüariecuni, Cacaüyari que mütiha'arisie hicü, que mütimasiücünü xevicueisitüatü tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

6 Müpaü xetemaitü xecaniyutemamavieca, sepanetü müreuyevese hicü yapäumexa xemüyeheiveriecacü xeta'inüasietüvetü müiremecü.

7 Xüca xemasücünü yuri yemecü que xemüte'erie, Cacaüyari 'aixüa pütayünü xehepaüsita, visi pütixexeiya, ve'emecü 'aixüa pütixexeiya quepaucua masiücütü mayani Quesusi Cürisitu. Xüca müpaü xetemasiücünü xeta'inüasietü, cuini mieme 'aixüa püyüni. Ni huru tuminiyari mütüpünive mücüpaü 'aixüa püca'ane, sepa taipa mü'inüasieve.

8 Sepa hasuacu xemüca'ixeyavave Quesusi Cürisitu, xepinaqui'erie. Xeca'ixeyatü cuxi, hesiena yuri xepüte'erie. 'Ayumieme xepüyutemamavie 'anuyuhayevamecü visi 'aneme que xemütepitüarie.

9 Titayari yuri xete'erie. Xe'iyari mütavicueisitüarienicü, 'ayumieme yuri xeteni'erieca. Mericüte, müpaü xe'itüarietü xenacünirümeni.

10 Mücü vicueisitüarica hepaüsita mepüyu'iyaritüatüvecai mepütevautüvecai Cacaüyari niucametemama quepaucua memütecuxatacai que xemütemiquieniquecai hepaüsita.

11 Mepütevautüvecai quepaucua müxatacai, que mü'ane tucari mühecüatacai Cürisitu 'Iyarieya vahesie mütiviyacai. Yacatiyüvecacu cuxi 'Iyari pütihécüatacai Cürisitu que müticinequecai, 'arique visi 'anetü que mürayaniquecai.

12 Mümeri müpaü mepüte'u'üquitüarie, yuhesie mieme müpaü mepüca'yüacai que memütehürütüariecai, tame püta tahesie mieme mepüyüacai mücü hepaüsita. Xemesü hicü vicueisitüarica hepaüsita xepüte'utahüavarie vahepaü, texaxatamete yametenixecuxaxatüvacaitüni, 'Iyari Mütiyupatasie

meteviyatü taheima meyenü'ariesie. Cacaüyari niuqui tuayametemama müpaü mepütemaicaqueyu que xemüte'utahüavarie.

Que xemüte'upasie, müpaü xequeteneu'uvani

13 'Ayumieme xequeneyuha'aritüaca yu'iyarisie 'aixüa 'anemecü xetecu'erivatü. Xequeneyumateni. Naimesie xequetenecuevieca tita xemütemiquieni quepaucua masiücütü mayani Quesusí Cürisitu.

14 Türi yamemütecahu vahepaü xeyüatü, müpaü xepücayumaica meripaü, que xemüteyucahive'eriecai 'asixecatemitü 'ana.

15 Que mü'ane müxe'uta'ini canipasieca. 'Ayumieme xemeta mücüpaü püta xe'anenetü xequenacüni, hesiena mieme xequenepasieca naimesie que xemüte'u'uva,

16 müpaü müre'uxacü, Xeme xequenepasieca nehiesie mieme, ne nemupasiecü.

17 Mücü yücü cativaxeyiatü niva'inüatani que memüteyurie yuxexuitü. Müya mü'ane xüca xe'utahüave yu'uquiyaritüme, xeteheiyehüvirietü xequeneyüaca mexi 'uva xe'utitei

18 müpaü xetemitü, tita mütipünivecü cumu püratacü huru tuminiyaricü, mücücü xepüca'unanaiya quepaucua xemuxünarie 'uxa'atüni varie yacü xeciüa xemüca'u'uvanicü, xetevarima que memütexe'üquitüacai yututuyari.

19 Xepuxünarie Cürisitu xuriyayacü püta cuini mieme masi müraye'axecü. Mücü mavaripaü muxa nususipaü caniumierieni, hesiena carahüivacacu 'asicatiyüvitü, 'aixüa 'anetü mavari mayanicü.

20 Cuie canetüarievacacu cuxi, Cacaüyari yacatinimaicaitüni que mütyurieniquecai 'iya. Tucari 'aye'aximecacu, xeiyarietü nayani xehesie mieme

21 yuri xemüte'erie Cacaüyarisie Cürisitu yatixepitüacacu, xeme xehesie mieme. Cacaüyari canenucuquetüani müquite vasata. Visi 'aneme nayeitüani yuri xemüteta'erienicü Cacaüyarisie, xemicueviecacü Cacaüyari.

22 Xecaniyu'itirieni yu'iyari, tita yuri mürainesie yaxetecahutü 'Iyarieya xepareviecacu, 'ayumieme xecanivanaqui'erieca yu'ivama yacü xeciüa xecateva'itaiyatü. Mericüte, 'aixüa 'iyaricü xequeneyunaqui'erieca müiremecü.

23 Hutarieca xeniutinunüiva. 'Imüari müpünivesie xecaputinexüa. Mücapünivesie püta xeputinexüa, Cacaüyari niuquieya yatixepitüacacu mayeyuri yuheyemecü 'emütiterive.

24 Tamüsü,

Yunaitü teüteri

'Üxapaü mecani'aneneni.

Nai visi que memü'anene,

'Üxapa mieme tuturipaü

Mecani'aneneni.

'Üxa pütayüna,

Tuturiyari pücaxürieni.

25 Perusü Ti'aitame niuquieya püta

Yuheyemecü 'apütiterive.

Mücü niuqui müxata, niuqui 'aixüa manuyüne canihücütüni xemuxatüarie.

2

1 Xequetenehayeva 'axa xeteyurietü naime, xepücate'irümaca, yacü xeciüa xepücatecuxatani, xepüca'ütesaca, xepücavaniuquimaca hipame.

² Türi xique memutinunuivaxü vahepaü püta xequenehive'erieca resi 'iyarisie mieme mücahatuivarie. Mücücü xecanitivericuni, xetavicueisitüarietü xecanacünicuni.

³ Xüari xecane'inüatavaveni, müpaü xepütehetime 'aixüa que mütiuca'iyari Ti'aitame.

Tetepaü que mü'ane mayeyuri

⁴ Mücüsie xequeteneviyani. Tetepaü cani'aneni mayeyuri. Teüteri menixani'erieca, Cacaüyari püta nenayexeyia, ve'emecü 'aixüa tinixeyiani.

⁵ Xeme meta, tetexi que mütiu'uitüariva qui mayanicü, yaxaicüa xeme xe'ayeyuyuritü xequeneti'uitüarie qui xemacü necü 'iyarisie mieme. Mara'acate xequenacüni Cacaüyarisie mieme xemupasiecü, xemixatüanicü mavari 'iyarisie mieme que mütinaque Cacaüyari, Qesusi Cürisitu xepareviecacu.

⁶ Tamüsü 'ayumieme müpaü püre'uxa, Neuxei, Siyunisie nenitaqueni Tete manayexeyarie Sicurita mieme, Cui ve'eme.

Que mü'ane yuri müti'erie hesiena Tixaü pücauteviyani.

⁷ Cuiüni mieme ve'emecü 'aixüa que mütixeyarie, xemeta yuri xemüte'erie yaxaicüa xepütexeyarie hepaüna. Yuri memücate'erie vahepaüsita püta que maine, Mücü tete qui vevivamete memixani'eri, Mücütütü sicurita mieme tutuicame nayani.

⁸ Mücü metatü,

Mücü tetesie mepüti'ücamüre

Tete mürecaxürütüre canihücütüni.

Müme meniuti'ücamüre niuquisie yamemücatecahucü. Müpaü memüteyurienicü meniucayasarieni.

Cacaüyari teüterimama

⁹ Xeme püta xeime nuivari xecanihümetüni xemanayexeyarie. Mara'acate xepühüme xemüte'aitamete meta, xeime nuivari Cacaüyarisie mieme mupasie xepühüme, Cacaüyari yuteüterima püxe'ayeitüa. Müpaü xepü'anene xemütehecüatanicü marivemecü que mütiyuriene que mü'ane müxe'uta'ini xemütehayevacü yüvipa xe'u'uvatü, mücü hecüariyayasie püta xemu'uanicü mümarivesie.

¹⁰ Anapai nuivari xepücahümetücai, hicüsü Cacaüyari teüterimama xecanihümetüni. Xepücanenimayasiecai, hicü xeputinenimayasie.

Cacaüyari te'uximayatametemama xequeneüyüaca

¹¹ Nenaqui'erima cücamete xecanihümetüni cu'uvamete xecanihümetüni. 'Ayumieme müpaü necatinixetuicaniqueyu, xemütehayevacü yaxeteyurietü que mütiyucahive'erie vaisie tiviyatü. Mücü hive'erieca ta'iyarimatü caniyu-cüütüveni.

¹² Hipame nuivarite vasata 'aixüa 'anemecü xequeneüyüaca. Xüca müpaü xeteyurieca, sepa memüxeniukuima 'axa xemüteyurie me'utiuyatü, 'aixüa 'anemecü xemüteyuriecü, mexexeyiatü 'aixüa me'utiuyatü mecanacünicuni masi Cacaüyari hepaüsita, mücü tucari 'aye'ayu quepaucua müvaxeyia.

13 Ti'aitamesüa xemümiemetecü, yaxequetenecahuni que memutiyuane yunaitü heiserie memexeiya teüteri vasata. Yaxequetenecahuni cuiépa ti'aitame que maine mücü müve'emecü.

14 Yaxequetenecahuni 'isücate que memutiyuane, cuiépa ti'aitame müvareyenu'axüacü memüvatamari'itüanicü müme 'axa memüteyurie, 'aixüa memütevatahüavecü müme 'aixüa memüteyurie.

15 'Ipaü cani'aneni tita mütinaque Cacaüyari, xeme 'aixüa xeteyurietü xemencunacacü tita yacü xEICÜa memüte'utiyuane teüteri 'asimemücatemate.

16 Xecanixüxünini, peru xexüxünitü, heiserie xehexeiame 'axa memüteyuriecacü xepücayu'erieca. Cacaüyari te'uximayatametemama xecanihümetüni püta.

17 Ve'emecü 'aixüa xequetenivaxeiyani yuxexuime. Xequeni-vanaqui'erieca 'ivamarixi. Xequeteneuyehüvirieca Cacaüyari. Cuiépa ti'aitame ve'emecü 'aixüa xequetenexeiyani.

Cürisitu ta'inüari patüa mütiucuinixücü

18 Te'uximayatamete yaxequetenecahuni que memutiyuane xecusiyarima naimecü xetevareuyehüvirietü. 'Aixüa memüte'u'yari memüca'ayu'eririyá nepücavaxata xEICÜa, masi memüses'e'ita que memutiyuane yaxequetenecahuni.

19 'Aixüa püticühüavarüvani xüca hiveritüarieca Cacaüyari ha'erivatü, xüca tiucacucuineni heiseriemecü ca'itüarietü.

20 Titacü 'aixüa xetecühüavarüvani xüca xete'uca'enivani 'axa xete'uyurieme xEICÜa, xe'utiveiyame. Masi 'aixüa püta xete'uyurieme xe'utiveiyame xüca xete'uca'enivani, Cacaüyari 'aixüa pütixetahüave.

21 Müpaü mütiyünicü xeputa'inierie, Cürisituta mütiucuinixücü xehesie mieme, 'inüari xepitüatü, xemiveiyanicü 'iya que mütiyurienecai.

22 Mücü 'axa pücatuyuri. 'Irumari pücaxuavecai tetana.

23 'Axa ticühüavarüvatü 'axa pücativarutahüavixü. Ticuinetü 'asipücahainecai quename 'axa vayurieniquecai. Masi caniyuyetuani, que mü'ane heiseriemecü müva'inüata 'aixüa miyuririenicü.

24 Mücü yuvaiyarisie canititüni tita 'axa temüte'uyuri cüyesie 'ucavivatü, tame te'utixünarieme 'axa temücateyurienicü 'uxa'atüni varie, temayeyurinicü püta heiseriemecü yatetecahutü. Mücü meuceveyaxüacü, xepanayexüriya xeme.

25 Masi muxasi memeyexüripaü xepüyüacai. Hicürixüa ta'aurie xe'axürieca muxasi vahüvemesie xepüte'uvi, que mü'ane xe'iyari mü'üviyasie.

3

Que müreyevese yamemüteyuriecacü meyu'üitatü

1 'Ucari yaxEICÜa, yaxequetenecahuni que memutiyuane xecünama. Müpaü xeteyuriecacu, sepa hipatü yamemücatecahu niuqui que maine, va'ütama 'aixüa 'anemecü xe'u'uvacacu yuri mepütefa'eritüarieni 'asixeca'utiyanecacu,

2 mexexeiya'tü que xemüte'u'uva Cacaüyari xeteheuyehüvirietü xe'itiatücaitü.

3 Que xemüteyucemaritüa, herie miemecü xEICÜa xepücamarivani, que xemüteyusa'a yücüpásie, hurucü que xemüte'aticuca, que xemüte'enacatücü 'ixuriqui.

4 Masi xequenemarivani que xemü'anene yutaüta haque mücahemasiücü herie, yu'iyarisie püta. Xüca xe'iyari ca'ayu'eriyani xüca cayuvatü 'umaca,

mücü masi visi pürequemarie mücapünivecü. Que mü'ane müpaü mü'ane, Cacaüyari cuini mieme ve'emecü 'aixüa pütixeiya.

⁵ 'Ucari meripaitü 'amemu'uvacai memüpasiēcai Cacaüyarisie miemecü, memüta'icuevacai yuri mete'erietü hesiena, müme müpaü mepütējuquemaritüacai yameteçahutü que memutiyanecai vacünama.

⁶ Sara meta yacatinicamiecaitüni 'Apurahami que mainecai, ti'aitame tinitamare. Xemeta nivemama xecanacüne hepaüna 'aixüa xeteyurietü, xecamamatü xüca xemariusieca.

⁷ 'Uquisita yaxeciüa, xetemaivavetü yu'üitama vahamatü xequeneutiteni, müpaü xetemaitü, xehepaü memücatürücavicü yuvaiyarisie. Ve'emecü 'aixüa xequetenivaxeyiani, müpaü xetemaitü, mexeteütacacu vahesieta pütinaque tucari memümiqüienicü xehamatü. Müpaü xüca xeteyurieca xenenevieri püca'anunamieni.

Yaxequeteneyurieca xe'iyari caxe'utatienicü

⁸ 'Imatürieca yunaitü xequenyuxevini que xemüteyücühüave, xequenyuxevini 'axeicüa xeyutemamavietü xeyuhiverietü nusu, xequenivanaqu'erieca 'ivamarixi, xequeteneyucanenimayaca, xepüca'ayu'eririyani.

⁹ 'Axa xete'upitüarieme 'axa xepücavayurieni. 'Axa xete'utahüavarieme 'axa xepücatevacühüaveni. Masisü xequeneutavaviri Cacaüyari 'aixüa memü'itüarienicü püta. 'Ayumieme xeputa'inierie, xehešie mütinaquenicü 'aixüa xemü'itüarienicü.

¹⁰ Que mü'ane minaqu'erimücü tucari, Que mü'ane mixeyiamücü tucari 'aixüa mü'ane, Quetihayevani 'axa 'utaitü yunenicü, Quetihayevani yutetacü cuamarica ticuxatatü.

¹¹ Que'icue'irieni tita 'axa müti'ane, 'Aixüa quetiurieneni püta. Queticuvauni 'aixüa mütivaxeyianicü teüteri. Queyumexütüaca mücücü.

¹² Ti'aitame nivaxeyiani müme heiseriemecü yamemüteçahu, Nacaya vaneneviericü pü'ayumieme. 'Axa pütivaxeyia müme 'axa memüteyurie.

¹³ Mücü meta, quepaicüsü 'axa püxeyurieni xüca xeyuvaüriyani hicü xemüyumexütüacacü tita 'aixüa müti'ane hepaüsita.

¹⁴ Mesü xüca xete'ucacucuieneni heiseriemecü yaxemüteçahucü, xequenyutemamavieca masi. Xepücavamacarüca, xepücayuxamurieca.

¹⁵ Masi yu'iyarisie xequeteneuyehüvirieca Ti'aitame Cürisitu que mütiupasie. Yuheyemecü xequeneha'arisieca xemütiniunicü tita xemüteçueviesie mieme, yaxete'icühüavetü que mü'ane müxeta'ivaviya. Müpaü xetecuxatatü xepüca'ayu'eririyani xEICÜA, xequeteneuyehüviri masi que mü'ane müxeta'ivaviya,

¹⁶ xe'iyari 'aixüa 'anecacu caxetate'acacu. Müpaü que memütexeniuquima, mücü hepaüsita mepüyuteteviyani müme memüxeniuquima que xemüteyurie 'aixüa 'anemecü, Cürisitusie xeteviyatü que xemüyüa.

¹⁷ 'Aixüa caniyümücü 'axa xete'ucacucuieneni 'aixüa xemüteyuriecü, xücate müpaü tinaqueni Cacaüyari, peru 'axa xemüteyuriecü pücatixaü.

¹⁸ Cürisitütütü xei mieme xEICÜA caniumüni tita teüteri 'axa memüteyurie hepaüsita. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamiecai, mücü caniumüni

tame heiseriemecü yatemücatecahu tahesie mieme, mütasi'aye'atüanicü Cacaüyarisüa. Que mütitevitücai, caniumierieni. Yu'iyari que mürexeiyacai, panutanieritüarie.

¹⁹ Müpaü 'anetü 'asita caneyani, püvarutaxatüa 'iyarite memanutaxüriyacai.

²⁰ Müme meripai mepücayuvaüriyacai yamemütecahunicü quepaucua Cacaüyari müta'icuevacai tiuca'enivatü 'ana Nuhexi 'amuyeicacaisie, mexi naviya veviecai. Mücüsie meyetetü yayupaümetü 'atahaicatü meputavicuei memutihausie.

²¹ Mücü 'inüari canayani, 'üyarica cani'inüaritäni. 'Üyaricacü xevaiyari xepücahaxina que mütücüiema, mücücü masi xe'iyari caxetate'acacu xepüyuhüritüa Cacaüyari xe'eniecacu. Müpaü xepüteyuvicueisitüa hicü, Quesusi Cürisitu manucuquecü.

²² Mücü Cacaüyari serieta 'apuve muyuavisiepai heyaca. Niuqui tuayamete heiserie hexeyiamete türücariya hexeyiamete yunaitü yamepütecahu que maine.

4

'Aixüa xequetenaye'atüa que xemüte'uhüritüarie Cacaüyari 'imiquierieya hepaüsita

¹ 'Ayumieme, Cürisitu yuvaiyarisie que mütiucuinixü tahesie mieme, xemeta xequeneyuha'aritäaca que xemüteyucuinicü, hepaüna xeteyumaitü. Tamüsü que mü'ane yuvaiyarisie mütiucuinixü catiniuhayeva 'axa tiyurienetü.

² 'Ayumieme mexi yuvaiyarisie 'uyeica cuxi, tiucahive'erietü pücayuäneni, teüteri que memüte'ucahive'erie, Cacaüyari que mütinaque püta yatiniyurienemücü.

³ Senecatü tucari manuyetüasie tucari xepühücai yaxemüteyurienicü que mütivanaque nuivarite. 'Axecaniu'uvacaitüni xerucuyatüvetü, xete'ucahive'erietü xetarüvetü xe'ixüaratüvetü xecu'ietüvetü tetexi xevayexeyiatü que mücatitauniva.

⁴ Müpaü xemücateyuriecü hicü mecanihüxiyaca, xeme vahamatü xemüca'utanausacü vahepaü xeyutatuatü xemütümaiarienicü. 'Axa metenicuxatani.

⁵ Caneuyevacamücü müme niuqui memütaniunicü yuhesie mieme quepaucua müvata'ivaviya que mü'ane 'amuve ha'arisietü müvata'ivaviyacü memayeyuyuri müquite yunaitü.

⁶ 'Ayumieme teüteri memucui mecaniutaxatüarieni hepaüsitana niuqui 'aixüa manuyüncü, memüta'ivaviyarienicü yuvaiyarisie teüteri que memü'itüariva, yu'iyarisie püta memayeyuyurinicü Cacaüyari que mürayeyuri.

⁷ Mücü meta, canaye'aniri naitü mütiparecü. 'Ayumieme xetemaivavetü xequeneyüaca. 'Aixüa xequeneyumateni xemüyuneneviecacü.

⁸ Sepa naimecü, xequeneyunaqui'erieca yuheyemecü. Tiyucanaqui'eriecacu canayeitüarivani vaüca 'axa mütiyuyuri.

⁹ Yuquita xequeneyunaqui'erieca niuqui xecaxüatüatü.

¹⁰ Cacaüyari que mütxepitüa yuxexuime, müpaü xequeteneyuparevieca. Que xemüte'uhüritüarie Cacaüyari 'imiquierieya hepaüsita mümüire hepaüsita, müpaü 'aixüa xequetene'uximayaca.

¹¹ Xüca niucametüni, Cacaüyarisie mieme 'utaniütü queticuxatani. Xüca tiparevivametüni, müpaü quetivaparevieca Cacaüyari que mütitürücariya.

Müpaü xeteyuriecacu, Quesusi Cürisitu yatixepitüacacu, Cacaüyari visi catinicuxaxasivamücü naimecü. Mücü visi queticühüavarüvani, türücarिया quepitüarica yuheyemecü. 'Icü niuqui caniseüyeni.

Cürisitusie tiviyatü que mütiyurieni tiucacucuiinetü

12 Nenaqui'erima, xepücahüxyaca xeta'inüasietüvetü sepa taicü. Xe'iyarixitüaricame xepücayu'erieca müpaü xemü'itüariximecü.

13 Masisü que xemüteyuxevi Cürisitumatü, xete'ucacucuiinetü 'iya mütiucuinixüpaü, mücücü xequeneyutemamavieca. Mücü meta, xüca müpaü 'aneni, cui xecaniyutemamaviecacuni quepauca masiücütü mayani visi 'anetü.

14 Xüca 'axa xete'utahüavarieni Cürisitusüa xemümiemetecü, xequeneyutemamavieca, müpaü xetemaitü, 'Iyari visi mü'ane xehesie pütiviya, Cacaüyari 'Iyarieya hücütütü. Vaheüsü 'axa püticuxaxasiva, xehesüa 'aixüa püticuxaxasiva püta.

15 'Aixüa pücaüni xüca xevitü xeme tiucacucuieneni mütiyumemivacü mütinavayacü 'axa mütiyuriencü maniuvecü.

16 Masi xüca tiucacucuieneni Cürisitusie mütiyiyacü, pücaüteviyani. Cürisitusüa miemetütü müpaü que'itüarieni masi, Cacaüyari 'aixüa müticuxaxasivanicü.

17 Tucari naye'ani 'ivaurica müsütüarienicü, Cacaüyari quie quiecatari meri temüta'inüasienicü. Xüca tahesie sutüarieni meri 'ivaurica, quesü me'u'itüarieni müme memücaüvaüriya yamemütecahunicü niuqui que maine Cacaüyari hepaüsita 'aixüa manuyüne.

18 Müme heiseriemecü yamemütecahu Xüca haveri mieme xeiçüa me'utavicueisitüarieni, Haquevari müme Cacaüyari memüca'ayexeya, Haquevari müme 'axa memüteyurie.

19 'Ayumieme müme memüte'ucacucuiene müpaü mütinaquecü Cacaüyari, müme caneuyeveca 'aixüa meteyurietü memüyuetuanicü, que mü'ane müvarunetüa müva'üvyanicü va'iyari. Mücü yacatinicamieni que maine.

5

Cacaüyari muxasimama xequeniva'üviyani

1 'Ayumieme 'ipaü nepütivatuaicaniqueyu xe'uquiyarima. Neta xehepaü necani'uquirasitüni, necaniuniere Cürisitu tiucui necu, neta neheixeyatü necanayani tita 'umüramie visi 'anetü que temütexeisitüarieni, 'ayumieme nepaine.

2 Cacaüyari muxasimama xehesie memüte'unaquixü xequeniva'üviyani. Vaüriyarica xecayüatü, xe'iyari ya'anecacu püta xequeniva'üviyani que mütinaque Cacaüyari. Tumini xehive'erietü xeiçüa xepücaüaca xeteyucamanatü, yaxequeteneyuvaüriyani püta.

3 Xevamarivecatüatü müme xehesie memütinaque xepücaüaca, masi 'inüari xequenayuyeitüaca muxasi vahesie mieme.

4 Quepauca müxasi vahüvemetete va'uquiyari xeyarrietü mayani, muma xecananutimaniyariecuni mücayeive, visi xe'anenetü xepayeitüarieni.

5 Xeme xemühehecu yaxeiçüa, que memutiyuane 'uquiravesixi yaxequetenecahuni. Xeca'ayu'eririyatü xequeneyüaca yunaime vahepaüsita naimecü.

Cacaüyari nivaraye'unieca
Müme memüte'ucaxani'erie,

'Aixüa pütüca'iyari püta

Tixaütü memücatehüme vahesie mieme.

⁶ 'Ayumieme Cacaüyari yütürücarıyacü xetuicacacu, tixaütü xecatehümetütü xequenacüne, mücü yemecü tixaü xetehümetüme müxe'ayeitüanicü tucari 'aye'ayu.

⁷ Que xemüteyu'iyaritüa, xequeteneyetuiiri naime, mücü xehepaüsita müyu'iyaritüacü.

⁸ Xequeneyumateni xequenayeneniereni. Xeneüquixivi pücuyeica maye mahivapaü 'icuvaunetü que mü'ane mütacuani Cauyumarietütü.

⁹ Xequenaye'unieca, xequeneyuseiriyani yuri xete'erietü, müpaü xetemaütü, caneuyeveca yaxaicüa memüte'ucacucuinenicü yunaitü 'ivamarixi naisarie cuiepa.

¹⁰ Mücü meta, Cacaüyari naimecü 'aixüa catiniuca'iyarini. Mücü canixe'uta'inieni hepaüna visi xe'ananeme müxe'ayeitüanicü yuheyemecü Cürisitusie xeteviyacacu. Mücüri yapaümexa xetecuineyu canixemanesiquitüamücü, canixeseiriyamücü, canixetürücarıyamücü, xequitüa mieme tesariya canitaquemücü.

¹¹ Mücü türücarıya quepitüarieca yuheyemecü. 'Icü niuqui caniseüyeni.

Teutüarica

¹² Sirivanu ta'iva yamüticamie que nemüticu'eriva nesipareviecacu, yapaümemecü 'ipaü netinixe'uta'utüirieni nexetuicatü netixehécüatüatü que-name yuricü 'ipaü 'aixüa tiuca'iyari Cacaüyari. Mücü 'aixüa tiuca'iyaricacu xehesie mieme xequeneti'uca.

¹³ Müme Vavirunıyatari memüyutixexeürıva xehepaü memanayexeyarie mecanixevaürıtüaca. Nenive Marıxıci meta canixevaürıtüaca.

¹⁴ Xeteyucanaqui'erietü xequeneuyuvaürıtüaca xeyunaquetü.

Yunaitü Cürisitusie xemüteviya xüca xepitüarieca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü xeicüa canı'aneni.

PECURU

Meitanü'axüa Hutarieca Mieme Xapayari

Väürisica

¹ Ne Simuni Pecuru Qesusi Cürisitusie mieme necatini'uximayatametüni necaninü'aritüni. Necanixevaüritüaca xeme xemupitüarie yuri xemüte'eriecacü tahepaü, tacacaüyari tasivicueisitüvame Qesusi Cürisitu que mütxepitüa heiseriemecü yamüticamiecü.

² Cuini mieme xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme vaücavamecü, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, que xemüte'imate Cacaüyari, Qesusi meta Tati'aitüvame.

Hamatüana tepütataxevire que müti'ane Cacaüyaritütü

³ Mücü Cacaüyaritütü mütürücaüyecü, pütasi'upitüa naime que müreuyevese temayeyuyurinicü 'aixüa 'anemecü temüte'ayexeianicü. Müpaü tecateni-upitüarieni temeitimanicü que mü'ane mütasita'ini visi 'anetü marivetü.

⁴ Müpaü mü'anecü 'iya pütasi'umi tita mütatitahüavixü temeixeianicü cuinie raye'arücame mariveme. Müpaü pütatiumi, mücücü hamatüana xemüyutaxevirecü que müti'ane Cacaüyaritütü, quepaucua xemütavicueni capa xeseviximariyecacü, cuiepa memütama que memütayusevixima memüte'ucahive'eriecü.

⁵ Mücü 'ayumiemeyaricü yuri xete'erietü cuini mieme xe-queenyumexütüaca 'aixüa xe'anenetü xemayueitüanicü. 'Aixüa xe'anenetü, tita müreuyevese xetematetü xequenacünita.

⁶ Yaxetemaitü, xeseseüyetü xequenacünita yu'iyarisie que xemütayu'aitüa. Xeseseüyetü que xemütayu'aitüa yu'iyarisie, yaxaicüa xecayupatatü xequenacünita sepa 'axa xemü'itüarie. Xecayupatatü, xete'ayexeyatü xequenacünita.

⁷ Xete'ayexeyatü, yu'ivama xevanaqui'erietü xequenacünita. Yu'ivama xevanaqui'erietü, yeme xeteyucanaqui'erietü xequenacünita.

⁸ Müpaü xüca xeteyurieca, cuini mieme xüca yaxeteyurieca, yacü xEICÜA xete'uximayatü xepüca'ayeitüarieni, masi pütitixuavere püta que xemüte'imate Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu.

⁹ Que mü'ane müpaü müca'ane, mücü 'aura xEICÜA caniniereni, masi canacüpeni. Catinatümaiya que mütiu'itiya, tita meripai 'axa mütiuyuri mütiunavaiyari.

¹⁰ 'Ayumieme ne'ivama masi vaüca xequeneyumexütüaca xemitürücarıyacü mücü 'uximayasica para münürecü que xemüte'uta'inierie que xemüte'anayexeiyarie. Müpaü xüca xeteyurieca hasuacu xepücaheuyexürieni.

¹¹ Müpaü xeteyurietü, yemecü masi xecanipitüariecacuni xemaye'axüanicü haque yuheyemecü müre'aita Tati'aitüvame Tasivicueisitüvame Qesusi Cürisitu.

¹² 'Ayumieme ne sepa müpaü xemütemate, 'icü hepaüsita neheyemecü necanixeha'eritüvamücü, sepa xemutürücarıyari tita yuri müraine müxe'a'axixücü.

¹³ Müpaü nepüticu'eriva, mexi 'icü vaisie neyeca püheiserie para nemüxe'anutahütüanicü müpaü xemüteha'erivanicü

¹⁴ müpaü netimaitü, cuitü nepenutihüna 'icü nevaiyari, que münetiuecüsitüa Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu.

15 Nepünemexüitüa yuheyemecü xemüyüvavenicü müpaü xemüteha'erivanicü neyemiyu.

Tepixei que mütimarive Cürisitu

16 'Üxasi cuamanarica mütavevijasie, mücüsie tepücatevivyacai tame quepauca temütexe'utaxatüa, müpaü te'utiyuatü que mütitürücaüye Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu, que mütinuani meta. Masi tame temunenierixü tepühüme, temixeicü que mütimarive 'iya.

17 Quepauca Cacaüyari müta'uquiyari ve'eme mixatacai, visi 'aneme quepauca mayeitüa, quepauca xevitü mutaniu visi 'anemesie marivemesie 'ayevetü müpaü 'utaitü hesiena mieme, 'Icü nenive canihücütüni münaqui'eriva, hepaüsitana nemünaqui'a, 'utaitü,

18 'ana tame teni'enieni 'utaniucacacu taheima, quepauca hamatüana temu'uvacai yemurisie Cacaüyarisie mieme müpasiecaisie.

19 Mücü meta, tita masi väuca mütise'i tecanexeiyanita texaxatamete vani-uquitüme. 'Aixüa xepüteyurie xüca xe'i'enieca. Macuyüvisie mühecüariviepaü cani'aneni. Xepi'enieca mexi cacatarive, tuxacüta mieme xurave mexi ca'atineve xe'iyarisie.

20 Yemecü peuyevese müpaü xemütemaicacü, texaxatamete vaniüqui naitü 'utüarica xapayarisie müre'uxa, tevi pücaüyve yücümana mihecüatanicü.

21 Mücü niuqui quepauca munua, tevi müpaü mütinaqueaicü xEICÜa hasuacu püca'atüarie. Masi pü'atüarie 'Yari Mütiyupata vacuyüitüvacacu teüteri memüpasiecai. Müme yametenicuxatacaitüni Cacaüyarisüa miemecü.

2

Müme texaxatamete te'üquitamete memüyuterüva peru memücahüme (Cura 4-13)

1 Hipatü texaxatamete memüyuterüvacai peru memücahümetücai meripai mepanucu'ui teüteri vasata. Yaxeicüata hicü xeme xesata hipatü te'üquitamete mepüyuterüvani, peru mücü mepücahümetünita. Niuqui mecani'atüacuni 'avie cümana teüteri memütatümaiarienicü yücü manuyü necü. 'Asita mepüyucu'imavani, müpaü me'utiyuatü quename meca'imate yucusiyari que mü'ane müvaruxünaxü müvarunanai. Yapaucua meyütümayatü menayuyeitüacuni.

2 Yümüretü vahesie mecateniviyacuni vahepaü memüyutatuanicü merucuyatüvetü xEICÜa. Müme vacümana, tita yuri müraine huyeyari püpevivimarieca 'axa ticuxaxasivacacu hepaüsitana.

3 Pinite metehive'erietü, yacü xEICÜa me'tutiniütü xecümana mepüte'ivani. Sepa meripai 'amemu'üva, xüanacüa pücaüyane 'isücame 'arique müvatahüave, que mü'ane müvaca'una pücacusu.

4 Camüsü, Cacaüyari pücavaruhayevaxü 'asita niuqui tuayamete taheima miemete 'axa memüte'uyuri. Masi püvayetua tatacuri müvaxuavesie memüta'üviyarienicü meucatevasie müvatiyüvisie mexi cavatahüavive 'isücame.

5 Pücavaruhayevaxüta cuiempa memütama meripai miemete, masi pita'üviyaxü Nuhexi 'atahutame vahamame. Mücü pütixaxatametücai mütivacuxaxatüvacai heiseriemecü yamemütecahunicü. Pita'üviyaxü Cacaüyari, peru püvarutihaisitüa cuiempa memütama Cacaüyari memüca'ayexeiyacacü.

6 Mücü meta, tatacuri nivarupitüani memüca'unarienicü Surumasie Cumuxasie quiecatari, naxi nayeitüani vaquiecarite. 'Inüari nivarayeitüani,

müme 'arique 'amemu'uvaniquecai Cacaüyari meca'ayexeyatü memüvara'erivanicü que memüte'anayecü.

7 Siepüre tevi heiseriemecü yamüticamecai niutavicueisitüani Ruti titevacame. Mücü cuinie tiniuti'uxitüarivacaitüni, 'inüari sanamete que memüte'u'uvacai merucuyatüvetü.

8 Mücü heiseriemecü yacatinicamecaitüni, peru que mütinieresai que müti'enacai mexi vasata 'ayecatei, tucarcü yu'iyarisie pü'uximatüariecai vax-eiyatü que memüteyuriceai 'inüari memüsanacaicü.

9 Caniyüveni Ti'aitame müvatavicueisitüanicü müme Cacaüyari memayexeiya quepaucua memüta'inüasie. Püyüveta müme heiseriemecü yamemücatecahu müvata'üviyacü va'uximatüatü, 'isücame 'arique müvata'ivaviyacü.

10 Müme masi püvaquema, müme 'amemu'uva yuvaizarisie meteviy-atü, mete'ucahive'erietü memüseviximarienicü, me'ixani'erietü que mü'ane ti'aitame mühücü. Mümeri mepücayuuerivayurie, masi yuhesie mieme xeicüa mepüyutata. Mepücamama sepa memüvasevixima mamarivavemete 'axa me'utiuyatü.

11 Taheima miemete niuqui tuayamete sepa masi cuini mieme memümalarivave meyüvavetü metürücvitü, peru müme mepücvasevixima quepaucua yamemutiya, mevaxanetatü müya memü'anene Ti'aitame hüxie.

12 Müme tatevama memücate'u'iyari vahepaü me'anenetü, yücümana xe-icüa mepüte'u'iyari, mepütinunuiva memütiviyarienicü memücü'ivacü xeicüa, müme 'axa me'utiuyatü mepisevixima tita 'asimemücatemate hepaüsita. Mer-icüte, tatevama vahepaü mepütatümaiarieni müme.

13 'Axa me'itüarietü yamepütepiniarieni 'axa memüvaruyuricü hipame. Naqu'eriya mepü'erie hecüta merucuyatüvetü müme. Mepüyusevixima mepüyuyüriya sepa xehamatü memütecua'a xeicüa, memünaqui'acü mete'irümatüvetü.

14 Yühüxicü 'ucaravesixi memüvacuvautüvenicü püvanaque xeicüa memüvacumaüvanicü sepa hipame va'ütama. Mepücatehayeva metecuvautüvetü 'axa que memüteyurienicü. Mepüteva'irüviya mepüvaviya müme va'iyari mücasese'i. Müme masi yu'iyarisie mepü'iyamate hipame vapinite memütehive'eriecacü. Vahesie pütinaque 'axa memütetahüavarienicü para 'axa memü'itüarienicü.

15 Huye me'ucu'eirica müxauraüye, meneuyexürieni. Varami Vehuri nu'aya huyetana meniuyune masi. Mücü pihive'eriecai tita müti'ivaniquecai sepa mücaheiseriecai,

16 peru niutatierieni 'inüari mütisanacaicü. Puxuri sepa memücaniuvave tevi niuquieyacü tiuniütü puxu caninena tixaxatame que mütiyuriencieai cayumaitü.

17 Mümetütü haixapaü mecani'aneneni peru memayevavaqui. 'Aüxipaü mecani'aneneni teücacü mü'equetücapaü. Yüriya cui müyüvi vahesie mieme cani'üviyariecamücü.

18 Marivemecü que memütecuxata peru yacü xeicüa me'utiuyatü, mepüteva'irüviya mepüvaviya müme haveri mieme memutavicuei, teüteri memeuyexürie vahepaü 'amemu'uvacai. Mepüteva'irüviya mevahive'ericasitüatü, teüteri yuvaizarisie meteviyatü que memüte'ucahive'erie, para memürucuyatüvenicü xeicüa.

19 Müpaü mepütevacuxaxatüva quename vaniu meyüvaveni memüyunü'acacü yücümana me'utiuyatü, peru mümetütü müya memutiya

masi yemecü vaüriyarica mepüte'uximaya tita mütipüpünisie miemecü. Tita müre'iva tevi, mücüsie mieme vaüriyarica catini'uximayacamücü.

²⁰ Müme memutavicuei mepüte'uhayevaxü que memüteyusevixima cuiepa memütama, memeitimacü Ti'aitame Tiyuvicueisitüvame Quesusi Cürisitu, peru müme xüca me'aivarieni tavari me'uviniyarietü meripaipaü, 'imatürieca masi yemecü 'axa me'itüarietüvetü menacünicuni, memüca'itüarietüvecaipaü matüaripaü.

²¹ Masi 'aixüa püyüniqeyu xüca mecaheitimanique huye que mü'anesie 'uyeicatü heiseriemecü yamüticamienicü, peru 'aixüa püca'yüniqeyu xüca me'ucunuaxüanique meheitimaine, me'icu'eirieme 'aisica memüyetuiriyari müpasie Cacaüyarisie mieme.

²² Müpaü meniuyüni, mücü xasica que maine, Sücü pucunua yuhari müticuanicü. Mücü meta, 'Uca'üarieca tuixu niucunuani hutarieca müyutahaxumanicü. Yuri paine xasica.

3

Tucari paye'ani quepaucua Ti'aitame munuani

¹ Hicüri nenaqui'erima 'icü pühücü hutarieca mieme xapa nemutavevie nemüxe'uta'utüirie. 'Icüsie mieme 'iyasie mieme yanepütixe'utaxatüa tita xemüteha'eriva, nex'e'anutahütüatü nex'e'iyaritüatü xe'iyari müyuxevicü

² xeme'erivanicü que memutiyuanecai texaxatamete Cacaüyarisie mieme memüpasiecai, yacatiyüvecacu cuxi, xeme'erivanicüta Ti'aitame tiyuvicueisitüvame que müti'aitacai müme memenu'arie xehesüa que memütexecuxaxatüvacai.

³ Yemecü peuyevese müpaü xemütemaicacü, tucari taparirümecacu teyunanaimavamete mecanitixuavericuni. 'Ameniu'uvacuni que memüte'ucahive'erie xEICÜA

⁴ müpaü me'utiyaatü, Haquevasü püca'aye'ave cuxi mücü que mutayü quename nuani. Ta'uquiyarima memeucusixüapai hicüque, naitü yaxecüa 'anetü 'acanitamaca que müti'anecai sutüapai quepaucua munetüarie, me'utiyaatü.

⁵ Müpaü me'utiyaatü, mepüyuvaüriya müpaü memütehatümaiyaacü, Cacaüyari ya'utayücu muyuavi mütaripaü 'apuyemacai, cuie meta hapa pune, putaveviya hacü.

⁶ Mücücüta 'ana miemete cuiepa memütamacai mecaniutatümaiarieni ha 'utahü necu.

⁷ Mücü müpaü mutayücüta, hicü mieme muyuavi cuie ni'üviyarieca mütatayarienicü, tucari 'aye'ayu quepaucua teüteri memücaheyeXEIYA Cacaüyari memüta'ivaviarieni memütatümaiarieni.

⁸ Müpaü xEICÜA xepücatehetütümaiyaeni xeme nenaqui'erima, Ti'aitame que mütxeiyi, xei tucari xei miriyari viyaripaü cani'aneni, xei miriyari viyari meta xei tucaripaü pü'ane.

⁹ Ti'aitame 'ereutevitü püca'yüane yuniuqui hepaüsita que mutayü quename müpaü tiyurieni, sepa hipatü caheye'atüaveme memü'erie. Masi püca'auiripie 'emüreuterecü xecuevietü xeme. Püca'yuvaüriya teüteri memütatümaiarienicü ni xevitü, masi püyuvaüriya yunaitü memaye'axüanicü para memütehayevanicü que memüteyuriecai.

¹⁰ Peru tucari canaye'amücü quepaucua Ti'aitame munuani, tinavayame mü'axepaü yüvicüta. 'Ana muyuavi canitayemücü carima 'utayuanecacu, titacü mütiitiveviva naitü canicumaveriyariemücü taicü. Cuie, tita meta cuiepa memütama memüte'utivevie, naitü masiücütü catinayeimücü.

¹¹ Mericüte, naitü müpaü xüca tiucumaveriyarieni, quepaü reuyevese que xemü'anenenicü xeme, naimecü xepasietü Cacaüyarisie mieme que xemüte'u'uva, xeheyexeyatü,

¹² xe'icuevietü mücü tucari, xe'imexüitüatü cuitüva maye'anicü para Cacaüyari munuanicü. 'Anasü muyuavi tana'iyarieme pütaxüsitüarieni, titacü mütiutiviveviva naitü canitavesitüarimücü taicü.

¹³ Mücü meta, tame tecanicuevieca muyuavi mühecuva cuie mühecuva, mücü que mütatiutahüavixü. Mana quiecatari heiseriemecü yamecateniyurieca-cuni.

¹⁴ 'Ayumieme nenaqui'erima, xemicueviecü müya 'aneme, xequeneyumexüitüaca mücü xeta'ivaviyame müxexeyacü xecasevixi-mariecame xecayüyüvime 'aixüa xeteyuxeyacame püta.

¹⁵ Tati'aitüvame que müreuterive tiuca'enivatü, tucari xehüme xequeneyu'erieca para xemütavicueisitüarienicü. Ta'iva Papuru teminaqui'eri yaxaicüa 'utaitü catinixe'uti'utüirieni, que mütipitüarie müpaü mütimaivenicü.

¹⁶ Naime xapasie yaxaicüa paine 'icü xatatü. Xapateyasie niuqui canixu-aveni mücuanive. Müme 'asimemücateyü'üquitüavave memücaseseüye menei-tatunani niuquieya, yaxaicüa que memüte'ituna 'utüarica hipame. Peru müpaü meteyurietü yücümana mepüyatatümaiya xaicüa.

¹⁷ Mericüsü nenaqui'erima, müpaü xepütemate yacatiyüvecacu cuxi. 'Ayumieme xequeneyucuerivayurieca capa xecaseseüyetü xe'acünecü, 'inüari sanamete metexe'irüviyacacu que memüteheuyexürie müme.

¹⁸ Masisü xequenevevereni vaücava masi 'aixüa xete'u'iyaritü xemacünirümenicü, xe'imatetü xemacünirümenicü Tati'aitüvame Tasivicueisitüvame Qesusi Cürisitu. Mücü ve'emecü quecuxaxasivani hicü, tucari mücaxüve mexi ca'aye'ave. Müpaü xaicüa cani'aneni.

VANI

Meitanü'axüa Mexüacame Xapayari

Niuqui tucari tiyupitüvame hepaüsita

¹ Tita matüaripai mütimieme, tita temüte'u'enie, tita temüte'uxei tahüxicü, tita temütexeyacai, tita tamamacü temüte'umayüa, mücü tecanixecuxaxatüvani niuqui tucari tiyupitüvame hepaüsita.

² Tucari masiücütü nayani. Tame tecanixeyia, tecanihecütani, tetenixe'utaxatüani mücü tucari mücaxüve hepaüsita. Mücü yu'uquiyari caniteütacaitüni, tepuxeisitüarie tame.

³ Tita temüte'uxei, tita temüte'u'enie, mücü tecanixecuxaxatüvani xemeta tanaitü temütaxevinicü. Que temütetaxevi tame, ta'uquiyarimatü tepütaxevi nu'ayamatüta Quesusi Cürisitumatü tepütaxevi.

⁴ Ipaü tecateniu'utüani xemaye'axüanicü xeyutemamavietü.

Cacaüyari hecüariyapaü cani'aneni

⁵ Ipaü panuyüne niuqui hesüana mümieme temi'enie temüxecuxaxatüva. Cacaüyari hecüariyapaü cani'aneni, yüriya pumave hesiena haquevasü.

⁶ Xüca yate'utiyuani quename hamatüana tetaxevi, yüvipa xüca te'u'uvani, tepüte'itava, yuri yatepücatecahu.

⁷ Masisü hecüaripa xüca te'u'uvani 'iya hecüaripa macavepaü, tanaitü tecanitaxevicacuni. Mücü meta, Quesusi Cacaüyari münü'aya xuriyaya naima 'axa temütayurie catani'itirieca.

⁸ Xüca yate'utiyuani quename tita 'axa müti'ane tecatehexeyia, tacümana tepelayexürüva, tita yuri müraine tahesie pumave.

⁹ Me xüca te'itahecüata tita 'axa temüte'uyuri, 'iya que maine yapüticamie, que mütheiserie yapütiyuriene, tita 'axa temüte'uyuri pütareuyehüvirieni, catani'itirieca naima mücatitheiserie.

¹⁰ Xüca yate'utiyuani quename 'axa tecateyurievave, mücü ti'itavame tenayeitüvani, niuquieya tahesie pumave.

2

Cürisitu tahesie mieme pütaniuni

¹ Nenivema 'icü nepüxe'utüirie 'axa xemücateyuriecacü. Me xüca 'axa tiyurieni xevitü, tame tepeixeyia que mü'ane tahesie mieme pütaniuni yu'uquiyari hüxie, Quesusi Cürisitu hücütütü que mütheiserie yamütüyuriene.

² 'Iya canihücütüni que mü'ane 'aixüa mütiyuri 'aixüa temütexeyiarieacü tame 'axa temütayurie. Tita tame temütayuriecü xEICÜa püca'uyü, masi yunaitü cuiepa memütama vahesie mieme puyü.

³ Xüca yatetecahuni que müti'aita, müpaü tecatenimaica temeitima.

⁴ Que mü'ane ne nemeitima maine, yacaticamietü que müti'aita, mücü tini'itavani, tita yuri müraine hesiena pumave.

⁵ Que mü'ane yamüticamie 'iya niuquieyasie, yuricü mücü naye'ani tiyucanaqui'erietü Cacaüyariyapaü. Ipaü tecatenimaica hesiena temütiveiya.

⁶ Que mü'ane hesiena tiviyatü 'emuyeica maine, caneuyevaca hepaüna müyüaneni 'iya müyüanecaipaü.

'Aisica hecuame

7 Nenaqui'erima, hecuamecū netixe'aitūatū nepūcatixe'utūiri. 'Aisica meripai canimiemetūni pūta matūaripai xemeixeiya. 'Icū 'aisica meripai mūmieme, niuqui canihūcūtūni matūaripai xeme'enie.

8 Mesūte hecuamecū netixe'aitūatū netinixe'utūirica, tita yuri mūraine 'iya hepaūsita xehepaūsitata, yūriya macuyeiximecū, tita yuricū mūtihecūariya mūhecūariyacūri.

9 Que mū'ane hecūaripa muyeica maine, yu'iva mu'uxie, mūcū yūvipa cuxi caniuyeicani.

10 Que mū'ane yu'iva mūnaqui'erie hecūaripa caniuveni, pūcatiquetamūre yūcūmana.

11 Que mū'ane yu'iva mu'uxie yūvipa caniuveni, yūvipa tiuyeica, 'asipūcatimate que mūtimie yūriya mecūpiriyacū.

12 Nenivema nepūtixe'utūirie tita 'axa xemūte'uyuri xemūteuyehūviyariecū 'iyasūa xemūmiemetecū.

13 Xeme xemūva'uquiyarima nepūtixe'utūirie xemeitimacū 'iya matūaripai 'amuyeica. 'Uquisi nepūtixe'utūirie xeme'ivaxūcū 'iya 'axa mūtiyuriene.

Tūri nepūtixe'uta'utūiri yu'uquiyari xemetimacū.

14 Xeme xemūva'uquiyarima nepūtixe'uta'utūiri xemeitimacū 'iya matūaripai 'amuyeica. 'Uquisi nepūtixe'uta'utūiri xemūtūrūcavicū, Cacaūyari niuquieya xehešie mūtiviyacū, 'iya 'axa mūtiyuriene xema'ivaxūcū.

15 Tita cuiēpa mūtimieme xepūcatenaqui'erieca. Quepaūmetū cuiēpa mūtixuave xepūcatenaqui'erieca. Tita cuiēpa mūtimieme xūca tinaqui'erieca, haquevasū yu'uquiyari pūcanaqui'erie.

16 Tamūsū naitū cuiēpa mūtixuave, tevitūtū tita mūtihive'erie, tita yūhūxicū mūtihive'erie, yacū xeiēca que mūtiyucatave'erie yupini hepaūsita, mūcū ta'uquiyarisūa pūcatimieme, mūcū cuiēpa pūtimieme pūta.

17 'Icū cuiē canacuyeiximeni. Tita cuiēpa memūtama memūtehive'eri canacuyeiximenita. Masi que mū'ane yamūticamie que mūtinaque Cacaūyari, mūcū caniyuhayevani yuheyemecū.

Que mū'ane Cūrisitu maye'unie

18 Neuxei tūri, hicū tucari canaye'aniri quepaucua mūtapare. Que xemūte'enanacai quename xevitū 'uhamie Cūrisitu 'aye'unietū, hicūtūtūri yumūretū Cūrisitu memaye'unie mecanixuaveni. 'Ayumieme tepūtemate tucari maye'a quepaucua mūtapare.

19 Tasata mepayecū, masiri tahesūa mepūcamiemetecūcai. Xūca tahesūa memiemetecūcaitūnique, tahamatū mepuyuhayevaquēyu. Mecanayecūnesūari memūmasiūcūnicū tahesūa memūcamiemetecū.

20 Mūcū mūpasie heiserie canixe'upitūani, yunaitū xepūtemate.

21 Nepūcatixe'uti'utūiri tita yuri mūraine xemūcamatecū, tita yuri mūraine xemūmatecū pūta nepūtixe'uti'utūiri, naitū 'itarica yurisie mūca'ayeneica xemūtematecū.

22 Quepai pūti'itava. Que mū'ane mūyuhēcūata mūpaū 'utaitū quename Qesusi heiserie cahexeiya Cūrisitūtūtū, mūcūri catinī'itavani. Que mū'ane mūyuhēcūata 'uquiyarieya cahexeiya'atū ni nu'ayata, mūcū Cūrisitu maye'unie canihūcūtūni.

23 Yunaitū nu'aya mecahexeiya'atū memūyuhēcūata, 'uquiyarieyata mepūcahexeiya. Que mū'ane 'iya nu'aya hexeiya'atū muyuhēcūata, mūcū 'uquiyarieyata canexeiyani.

24 Xeme tita xemūte'enie matūaripai, xehešie tiviyatū queyuhayevani. Xūca xehešie tiviyatū yuhayevani tita matūaripai xemūte'enie, xemerita nu'ayasiē 'uquiyarieyasieta xeteviyatū xecaniyuhayevacuni.

²⁵ Tucari mücaxüve canihücütüni tita 'iya mütiatiuhävaxü temeixeiyanicü.

²⁶ 'Icü 'ipaü nepütixe'u'utüiri memüxeheuyexürüva vahepaüsita.

²⁷ Xëmeri heiserie que mütxe'upitüa 'iya, mücü heiserie xemexeiya xehesie tiviyatü caniyuhayeva. Tixaü xeime xepücaheuyehüva mütxeti'üquitüanicü. Mücü heiserie xemupitüarie 'iyasüa mieme mütxe'üquitüapaü naime hepaüsita, yuri mainepaü, mücati'itavapaü, mütxe'uti'üquitüapaü, müpaü hesiena xeteviyatü xequeneyuhayeva.

²⁸ Hicüsüari nenivema hesiena xeteviyatü xequeneyuhayeva. Xüca müpaü xeteyurieca, quepaucua masiücütü mayani 'iya, 'aixüa tepütetamaica tecateteviyatü hüsiena quepaucua munuani.

²⁹ Xüca xetemaica 'iya yamütiyuriene que mütiheiserie, xequetenemaica yunaitü yamemüteyurie que mütiheiserie hesiena memüyecü.

3

Cacaüyari nivemama

¹ Neuxeï ta'uquiyari que tatinaqu'erie. Mücücü Cacaüyari nivemama teputaterüvari, nivemama tepühüme. 'Ayumieme cuiepa memütama mepücatasimate memücaheitimaivavecaicü 'iya.

² Nenaqu'erima hicütütüri Cacaüyari tecaninivemamatüni. Tixaü cuxi pücamasiücü que temü'aneneni. Müpaü tepütimate, quepaucua masiücütü mayani Cürisitu, mücü que mü'ane, hepaüna tepü'aneneni, te'ixeyatü mücü que mü'ane.

³ Yunaitü 'ipaü memüte'icuevi mepuyu'itie yücümana 'iya que müti'itiyapaü.

⁴ Yunaitü 'axa memüteyurie 'aisica menitisanani. Tita 'axa müti'ane 'aisica saname canihücütüni.

⁵ Xeme müpaü xepütimate 'iya masiücütü matüacü mütasinavairienicü tita 'axa temüteyurie. Tita 'axa müti'ane pumave hesiena.

⁶ Yunaitü hesiena memüteviya 'axa mepücateyurie. Yunaitü 'axa memüteyurie mepüca'ixeyavave mepücaheitimaivave.

⁷ Nenivema xüca tüma xevitü caxehueyexürienique. Que mü'ane yamütiyuriene que mütiheiserie, mücü heiserie canexeiyani 'iya heiserie mexeyapaü.

⁸ Que mü'ane 'axa mütiyuriene Cauyumariesüa canimietüni, Cauyumarie 'axa mütiyurienecü matüaripai. Cacaüyari nu'aya 'ayumieme masiücütü nayani mita'unacü Cauyumarie tita mütiyuriene.

⁹ Yunaitü Cacaüyarisie memüyecü 'axa mepücateyurie 'iya 'imüarieya vahesie müyuhayevacü. 'Axa memüteyuriene mepüca'yüvave Cacaüyarisie memüyecü.

¹⁰ 'Ipaü mepütemasücü Cacaüyari nivemama Cauyumarie nivemama. Yunaitü yamemücateyurie que mütiheiserie, que mü'ane yu'iva mücanaqu'erieta, mücü Cacaüyarisüa mepücamietete.

Xequeneyunaqu'erieca yunaitü

¹¹ Müpaü canaineni niuqui matüaripai xemi'enie. Tanaitü tepütanaqu'erieca paine.

¹² Cainipaü tepüca'yüaca. 'Iya 'axa mütiyurienesüa canimietücaitüni, yumuta caniumieni. Titayari timi. Tita mütiyurienecai 'axa müti'anecaicü, mutaya tita mütiyurienecai müheiseriecaicü.

¹³ Ne'ivama xepücahüxiyaca xüca cuiepa memütama mexe'uxieca.

14 Tame ta'ivamarixi temüvanaqui'eriecü 'ayumieme tepütimate temütapataxü tecamüquitetütüri te'ayeyuyuritü püta. Que mü'ane mücatiycanaqui'erie müquitü 'apuyeica cuxi.

15 Yunaitü yu'ivama memüva'uxie teyumemivamete mecanihümetüni. Xeme xepütimate tiyumemivame yücümana tucari mücaxüve pücahexeiyä.

16 'Icücü tepeitama naqui'eriya, 'iya tahesie mieme yutucari müyetuacü. Caneuyeveca tameta ta'ivama vahesie mieme tatucari temüyetuani.

17 Que mü'ane yupini cuiepa timieme mürexeyä, mixeiyä yu'iva reuyehüacame, xüca yu'iyari 'anunaca hepaüsitana, queri tinaqui'erieca Cacaüyari.

18 Neuxei nenivema tepücatanaqui'erieca niuquicü xEICÜA yacü xEICÜA. Que temüteyurie püta yuricü püta tepütanaqui'erieca.

'Aixüa tepütemaica Cacaüyari hÜXIE

19 Müpaü tetenimaicacuni tita yuri mürainesie temümiemetecü. Cacaüyari hÜXIE müpaü ta'iyari tepütenütüaca

20 xüca ta'iyari tasi'utatieni. Tita ta'iyari mücatimate Cacaüyari püta catini-maica, naime pütimate.

21 Nenaqui'erima ta'iyari xüca catasi'utatieni 'aixüa tepütemaica Cacaüyari hÜXIE,

22 naime temitavaviricü tepütanaqui'eri yatemütecahucü que müti'aita, tita mütinaque yatemüteyuriecü.

23 'Ipaü catini'aitani, yuri temüteta'erienicü que mü'ane Cacaüyari nu'aya mühücüsie Qesusi Cürisitusie, temütanaqui'eriecacü tanaitü mücü que mütatiu'aitüa.

24 Que mü'ane yamüticamie que müti'aita, Cacaüyarisie tiviyatü puyuhayeva, Cacaüyarisie hesiena tiviyatü tiyuhayeva. 'Ipaü tecatenimaica tahesie tiviyatü muyuhayeva, yu'iyari mütasi'umicü.

4

'Yari yuri maine, 'iyari meuyuyehüpa

1 Nenaqui'erima yunaime 'iyarite yuri xepücateva'erierieca. Xequeteneuta'inüataxüa 'iyarite masi, siparasü xüca Cacaüyarisüa memiememetetüni. Yumüiretü yacü xEICÜA texaxatamete meneutayeixüani cuiepa.

2 'Ipaü xepüteheitimani Cacaüyari 'Iyarieya. Yunaitü 'iyarite memüyuhecüata Qesusi Cürisitusie tevi matüasie meteviyatü, müme Cacaüyarisüa mecanimemetetüni.

3 Yunaitü 'iyarite memücayuhecüata Qesusisie meteviyatü Cacaüyarisüa mepücamiemete. Mücü Cürisitu mu'uxiesüa mecanimemetetüni. Xeme xepu'enana quename 'uhamie, hicüri cuiepa caniuyeicani.

4 Nenivema xeme Cacaüyarisüa xecanimemetetüni, xepüvara'ivaxü. 'Iya xehesie mütiviya canitürücaüyeni. Mücü cuiepa memütama vahesie mütiviya masi pücatürücaüye 'iyapaü.

5 Müme cuiepa mecanimemetetüni. 'Ayumieme cuiepa mieme metenicux-atani, 'ayumieme cuiepa memütama mecaniva'enieca.

6 Tamesü Cacaüyarisüa tecanimemetetüni. Que mü'ane Cacaüyari mümate catani'enieca. Que mü'ane Cacaüyarisüa mücamieme pücatasi'enie. 'Icücü tepüvamate 'iyari yuri maine 'iyari meuyuyehüpa.

Cacaüyari catiniyucanaqui'erieca

7 Camüsü nenaqui'erima tepütanaqui'erieca tanaitü. Naqui'eriya Cacaüyarisüa canimiemetüni. Yunaitü memüteyucanaqui'eri Cacaüyarisie mecaniyecüne, Cacaüyari mecanimaica.

8 Que mü'ane mücatiycanaqui'eri Cacaüyari pücahetimaive Cacaüyari mütiyucanaqui'eriecü.

9 'Icücü tahesie masücütü nayani Cacaüyari que mütatinaqui'eri, Cacaüyari yunive muyuxevi meyenü'acü cuiepa, mücücü temayeyuyurinicü.

10 Müpaü cani'aneni naqui'eriya. Tameri tepüca'inaqui'eriecai Cacaüyari. Mücü püta pütasinaqui'eriecai, yunive reyenü'a 'aixüa miyurienicü 'aixüa temütexeyarienicü tame 'axa temüteyurie.

11 Nenaqui'erima Cacaüyari xüca müpaü tatinaqui'eriecaitüni, caneyeveca tameta müpaü temütetanaqui'eriecacü tanaitü.

12 Xevitü püca'ixeyave Cacaüyari hasuacua. Xüca tetanaqui'erieca tanaitü, Cacaüyari tahesie tiviyatü caniyuhayeva. Mücü que mütiyucanaqui'eri, naqui'eriya naye'ani tahesie.

13 'Ipaü tepütamate hesiena temüteviya mücürta tahesie mütiyiya, yu'iyari mütasi'umicü taxexuime.

14 Tame tepunenierixü tecatenihécüatani ta'uquiyari yunive meyenü'acü cuiepa memütama vavicueisitüvame.

15 Que mü'ane müyuhécüata müpaü 'utaitü quename Qesusi Cacaüyari nu'aya hücü, Cacaüyari hesiena tiviyatü caniyuhayeva, mücüta Cacaüyarisie tiviyatü tiyuhayeva.

16 Tame tecatenetimani que mütatinaqui'eri Cacaüyari, yuri teteniuta'erieni naqui'eriyaive que mütatinaqui'erie. Cacaüyari catiniyucanaqui'erieca. Que mü'ane tiyucanaqui'erietü muyuhayeva, mücü Cacaüyarisie tiviyatü caniyuhayevamücü, Cacaüyarita hesiena tiviyatü tiyuhayeva.

17 Naqui'eriya müpaü tinaye'ani tahesie 'aixüa temütetamaicacü mücü tucarisie quepaucua 'isücame mütasita'inüata, hepaüna temü'anecü tame 'ena cuiepa 'iya mü'anepäü.

18 Xüca tiyucanaqui'erieca marica pücaxüave. Naqui'eriya maye'axe marica payeveveiya. Que mü'ane müma cani'uximatüarieca. Que mü'ane müma püca'aye'ave tiyucanaqui'erietü.

19 Tame tepütetacanaqui'erie mücü meri mütasü'utanaqui'ericü.

20 Xüca xevitü ya'utayüni, Ne Cacaüyari nepünaqui'erie häitü, xüca yu'iva 'uxieca, mücü catini'itavani. Que mü'ane yu'iva xeyiatü müca'inaqui'erie, capüyüve minaqu'erieca Cacaüyari ca'ixeyavetü.

21 'Icü 'aisica tecanexeyani hesüana mümieme. Que mü'ane Cacaüyari münaqui'eri, yu'ivata quenaqui'erieca.

5

Yuri ti'erietü, tita cuiepa mütimieme püra'iva

1 Yunaitü yuri memüte'erie quename Qesusi heiserie 'upitüarie Cürisitütütü Cacaüyarisie mecaniyecüne. Que mü'ane 'iya 'uquiyarieya münaqui'erie, 'iya hesiena müyetüata caninaqui'erieca.

2 Tame 'ipaü tepütamate Cacaüyari nivemama temüvanaqui'erie, quepaucua Cacaüyari temünaqui'erie, quepaucua yatemütécachu que müti'aita.

3 'Ipaü teteniurieca xüca Cacaüyari tenaqu'erieca, yatepütécachuni que müti'aita. 'Aisicaya pücahahete.

4 Naitü Cacaüyarisie müyetüa cuiepa mieme cana'ivarümeni. Tita yuri temüte'erie, mücü canihücütüni tita 'ari müre'iva cuiepa timieme.

⁵ Quepaicü pühücü cuiepa mieme ma'ivarüme. 'Icüri pühücü, que mü'ane yuri müti'erie quename Qesusi Cacaüyari nu'aya hücü.

'Iyari catinihecüatani

⁶ 'Icü Qesusi Cürisitutütü canihücütüni que mü'ane ha xuriya 'inüariyaricü munua. Ha 'inüariyari hexeiyaatü xeiçüa pücanua, masi ha xuriya 'inüariyari hexeiyaatü punua. 'Iyari müpaü tinihecüatanita, 'Iyari yuri mainecü.

⁷ Mepüyuhaica memütehecüata taheima, ta'uquiyari, Nu'aya, Iyarieya Mütiyupata mepühüme. 'Icü yuhaicatü mecaniyuxevini.

⁸ Mepüyuhaica memütehecüata cuiepa. Cacaüyari 'Iyarieya, ha, xuriya mepühüme. Yuhaicatü 'axeicüa mepütehecüata.

⁹ Teüteri que memütehecüata tecaniva'enieca. Mericüte, Cacaüyari que mütihecüata masi caniheiserietüni. 'Ipaü catinihecüatani Cacaüyari, yunive hepaüsita tiniutahecüata.

¹⁰ Que mü'ane yuri müti'erie Cacaüyari Nu'ayasie mücü hecüsasica pexeiya yuhesie. Que mü'ane Cacaüyari yuri mücati'eriri, mücü Cacaüyari ti'itavame canayeitüvani, yuri mücatiuta'ericü que mütiutahecüataxü Cacaüyari yunive hepaüsita.

¹¹ Müpaü paine tita mütihecüata. Cacaüyari cataniupitüani tucari mücaxüve. Nu'ayacü canixuaveni mücü tucari.

¹² Que mü'ane 'iya nu'aya mexeiya, tucari pexeiya. Que mü'ane Cacaüyari Nu'aya mücaxexeiya, tucari pücahexeiya.

Xepütemate tucari mücaxüve xemexeyacü

¹³ 'Icü nepütixe'uti'utüiri xeme yuri xemüte'erie que mü'ane Cacaüyari nu'aya mühücüsie xemütemaicacü tucari xemexeiya mücaxüve.

¹⁴ 'Ipaü 'aixüa tepütetamate hüxiena. Xüca tixaütü tete'itavavirieni que mütiñaque, pütasi'enie.

¹⁵ Mücü meta, xüca müpaü tetemaica mütasie'enie tita temüte'ivaviri, tepütemate temeixeiya tita temüte'ivaviri.

¹⁶ Xüca xevitü 'ixeiya yu'iva 'axa tiyurieneme que mücatimüni, canitavaviriemücü yu'ivasie mieme. Tucari mecanipitüariecuni müme 'axa memüteyurie que mücatimüni. Tita 'axa müti'ane puxuave 'axa xüca tiyurieni mümünicü. Mücüsie mieme xemitavavirieni 'asinepücahaine.

¹⁷ Naitü mücatiheiserie 'axa cani'aneneni. Tita 'axa müti'ane puxuave 'axa xüca tiyurieni mücamünicü.

¹⁸ Tame tepütemate yunaitü Cacaüyarisie memüyecü 'axa mepücateyurie. 'Iya Cacaüyarisie müyetüa caniva'üviyani, 'iya 'axa mütiyuriene pücavamayüa.

¹⁹ Tepütemate Cacaüyarisüa temümiemete, naitü cuiepa mütimieme 'iya 'axa mütiyurienesie tiviyatü 'amuve.

²⁰ Tepütemate Cacaüyari nu'aya munua, mütasie'ematüa temimaicacü mücü muyuri. Tame 'iya muyurisie tepüteviya nu'ayasie Qesusi Cürisitusie. 'Icü yuricü canicacaüyaritüni, tucari mücaxüve canihücütüni.

²¹ Nenivema xequeneyucuerivayurieca cacaüyarixi vahepaüsita.

VANI

Meitanü¹axüa Hutarieca Mieme Xapayari

Vaürisica

¹ Ne nemüxe'uquiyari necanixevaüritüaca 'uca pemanayexeyari 'anivemata. Yuricü nenixenaqui'erieca. Ne xEICÜa pücatixaü, masi tanaitü temeitima tita yuri müraINE tepüxenaqui'eri

² tita yuri müraINE tahesie tiviyatü muyuhayevacü, mütsiteütacü yuheyemecü.

³ Cacaüyari ta'uquiyari, Qesusi Cürisitu ta'uquiyari münu'aya, yuricü me'utiyaütü meteyucanaqui'erietü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexenenimayaca, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

⁴ Vaüca nepünetemaviecai nemütimariecü 'anivema hipatü tita yuri müraINesie meteviyatü memü'uvacü, 'aisica ta'uquiyarisüa mieme que temüte'upitüari.

⁵ Hicüri 'uca hecuamecü nemati'aitüatü nepücamati'utüirrie, mücü 'aisica matüari temeixeyacai nepümati'utüirrie püta. 'Ipaü nepümativaviri, tanaitü temütanaqui'eriecacü.

⁶ 'Ipaü tetenyurieca xüca tetetacanaqui'erieca, tepu'uvani que müti'aita. 'Icü cani'aisicayatüni, xeteyucanaqui'erietü xemu'uvanicü, matüaripai que xemüte'u'enana.

Memeuyuyexürüva

⁷ Yumüiretü memeyuyexürüva mecaneutayeixüani cuiEpa. Müme mepücayuhecüata quename Qesusi Cürisitusie tevi matüasie meteviya. Müya 'anetü canihücütüni reuyuyehüpame, müya 'anetü tihücü 'iya Cürisitu maye'unie.

⁸ Xequeneyucuerivayurieca capa xeheyexürienicü ta'uximayasica, masi yu'ivarica näime xemüpitüarienicü.

⁹ Yunaitü memanuyehaitürüve, tita Cürisitu müti'üquitasie meteviyatü memücayuhayeva, mücü Cacaüyari mepücahexeiya. Que mü'ane tita müti'üquitasie tiviyatü müyuhayeva, mücü yu'uquiyari pexeya nu'ayata rexeiya.

¹⁰ Xevitü xüca xehesüa nuani 'icü 'üquisica cahexeyatü, xepüca'i'iniEca yuquie, xepüca'ivaüritüaca.

¹¹ Que mü'ane mitvaüritüani, mücü 'uximayasicaya 'axa que mü'anene, müpaü 'anetü canayeimücü.

Xehesüa nepeuyeimücü

¹² Sepanetü müireme nemütixeti'utüirieniquecai, nepücanaEvaüriya xapacü tauxicü. Masisü xehesüa nepeuyeimücü püta, tahüxi te'ütinenieretü temütetaxatacü xemaye'axüani xeyutemamavietü.

¹³ 'A'iva 'uca manayexeyari nivemama mepümasivaüritüa. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

VANI

Meitanü'axüa Hairieca Mieme Xapayari

Väürisica

¹ Ne nemü'a'uquiyari nepümati'utürie nemümasinaqui'erie Cayu. Yuricü nepümasinaqui'erie ne.

² Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, nepünenenevie naimecü 'aixüa pemüremienicü, 'aixüa pemüreu'eriecacü 'a'iyari 'aixüa mütimiepaü.

³ Väüca nepünetemaviecai me'u'axecacu ta'ivama metehecüatacacu 'ahepaüsita yuri que pemaine. Yaxeicüa 'ecü tita yuri mürainesie petiviyatü pepuyeica.

⁴ Que yanemücatinetemavi, väüca masi nepünetemavi yanetimaitü quename nenivema hipatü me'u'uva tita yuri mürainesie meteviyatü.

⁵ Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, yamüticamiepaü peniyüaneni naime ta'ivama vahesie mieme pemütiyuriene sepa memücü'uvamete.

⁶ Müme mecateniutahecüata meyucuxeüriequ que pemüti'acanaqui'erie. 'Aixüa penivayurimücü pevaparevietü vahuyeta, Cacaüyaripaü petiüca'iyaritü.

⁷ Que mü'ane Qesusi Cürisitu mühücüsie mieme meteta'uximayataque menayecüne. Tixaü mepücatevarutanaqui'eriri hipame nuivarite.

⁸ 'Ayumiemicü caneuyeveca müya memü'anene temüvatanaqui'erieni tame, tanaitü tita yuri mürainesie mieme temüte'uximayacacü.

Riyütürepexi que mütiyaraye'uniecai

⁹ Ne 'esiva nepütivaruta'utüiri memüyutixexeüriva, peru mücü Riyütürepexi va'uquiyari mayuyeitüamücü pücatasi'upitüa.

¹⁰ 'Ayumieme xüca nehenuani neneye'eritüamücü que mütiyuriene niuqui 'axa mü'anecü tasiniuquimatü. Mücücü xeicüa pücanaqui'a, masi müireme pütiyurieniqueyu. Ta'ivama pücapapitüa, pücvatauni müme memüvapitüacu, memüyutixexeüriva vasata püvaranuyenü'ava.

¹¹ Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, 'axa müti'ane pepüca'üqueni, 'aixüa müti'ane püta quene'üqueni. Que mü'ane 'aixüa mütiyuriene Cacaüyarisüa canimietüni. Que mü'ane 'axa mütiyuriene püca'ixeyave Cacaüyari.

Remetüriyu hepaüsita mepütehecüata

¹² Yunaitü mepütehecüata Remetüriya hepaüsita, tita yuri müraine tihecüatacacuta hepaüsitana, tameta tepütehecüata hepaüsitana. 'Ecü pepütimate yuricü temütehecüata.

Teutüarica

¹³ Nesü väüca nepümatiti'utürieniquecai peru tauxicü ti'utüvamecü nepücamati'utüiriemücü.

¹⁴ Nepümasiheuxeiyamücü püta yareutevitü, tahüxie te'utinenieretü tepütetaxata.

¹⁵ 'Aiyarisie xüca peca'uximatüarieca. Müme temüvanaqui'erie mepümasivaüritüa. 'Ecüta quenivavaüritüaca müme temüvanaqui'erie yuxexuime que memüteteteva.

CURA Meitanü'axüa

Vaürisica

¹ Ne Cura Quesusi Cürisitusie mieme necatini'uximayatametüni Cacuvu 'ivaya nehücütütü. Necanixe'vaüritüaca xeme xemünaqui'eriva Cacaüyari müta'uquiyarisie xeteviyatü, Quesusi Cürisitu müxe'üviya xemuta'inierie.

² Xüca xenenimayasieca, xüca xepitüarieca yu'iyari xemücamüiriyanicü, xüca xenaqui'erivani yemecü.

Mete'itavatü que memüte'üqitani

(2 Pecuru 2:1-17)

³ Nenaqui'erima, cuini mieme necaninemexütüacaitüni nemütixeti'utüirienicü tanaitü 'axeicüa que temütetavicueisitüariexime hepaüsita, peru neuyeveca yanemütixeti'utüirienicü hicü vaüriyarica nexepitüatü xemüyucuitüvenicü tita yuri temüte'erie hesie mieme, tita Cacaüyari teüterimama xei mieme temüteyeturiyarie hesie mieme.

⁴ Hipatü teüteri tasata menatahaxüani 'avie. Meripai meniucayasariexüani müpaü memütemari'itüarienticü. Cacaüyari mepüca'ayexeiya, mecanipata tita Cacaüyari mütivamicua 'aixüa tiuca'iyaritü, para memüyutatuanicü merucuyatüvetü xeicüa. Mecaniyucu'imavani müpaü me'utiyaatü quename meca'imate que mü'ane hücüatü mütacusiari mütati'aitüvame Quesusi Cürisitu.

⁵ Sepa xei mieme müpaü xemütehetima naimecü, necanixe'eritüamücüni que mütiyuü hepaüsita quepaucua Ti'aitame müvarutavicueisitüa 'Ixaherisixi teüteriyari 'Equipitu cuieyarisie vareyevitüca. Varutavicueisitüaca 'arique nivaruca'una müme yuri memücate'eriecai.

⁶ Taheima miemete niuqui tuayamete meta hipatü mepüca'yü'üviyacai que memütehüritüariecai matüaripai, mepicu'eirie masi yuquie. Mücü Cacaüyari caniva'üviyani memütaxanesienicü tucari mümarive 'aye'ayu, ni-varanütaxürüvani yüriyasie tepüa mücaxüvecü.

⁷ Vahepaüsü mecaniuyüni Surumatari Cumuxatari va'aurie miemete quiecaritiesie quiecatari. 'Ameniu'uvacaitüni müme mevacumaüvatü que mü'ane mücava'üyatücai mücavacünatücai, me'icumaüvatü titacü memüteyuseviximacai. Mümeta meniucayasariexüani 'inüari memacü necü memari'itüarietüvetü taipa yuheyemecü mütaivesie.

⁸ Peru hicü miemeteta yaxeicüa mecani'aneneni. Que memüteheinüsa meniseviximaca yuvaiyari. Menixani'erieca que mü'ane ti'aitame mühücü, mecanivaseviximani mamarivavemete 'axa me'utiyaatü vahepaüsita.

⁹ Mücü Miyeri niuqui tuayamete tiva'aitüvame mühücü, quepaucua Cauymariematü mücü niuqui memüxüatüacai Muisexi caxarieya hepaüsita, mücü pücayuvaüriyacai miseviximanicü Cauymarie hesiena tiuhüpatü, masi müpaü niutayüni, Ti'aitame quematitieni.

¹⁰ 'Ime püta meniseviximaca tita 'asimemücatemate hepaüsita 'axa me'utiyaatü. Que memütemate, yücümana xeicüa mepütemate tatevama memücate'u'iyari vahepaü. Müpaü metemaitü 'ayumieme mecanitümaiaryieca.

¹¹ Xüa 'ui müme. Caini huyeta meneucayune hepaüna mete'u'uvatü. Tüminicü meniyyutatüani memeyexürienicü Varamipaü müti'ivamücücaipaü.

Meniutatümaiarieni yaxaicüa que mütiyü quepaucua Cure meye'uniecai Muisexi.

¹² 'Ime meniseviximaca xe'icuai quepaucua xeyunaqui'erietü xemütecua'a, memücateheuyuehüviriecü quepaucua xehamatü memütecua'a. Muxasi vahüvemete meyuterüvatü mepüteyumicua xEICÜA. Haivitüri mayevavaquipaü mecani'aneneni 'ecacü mecu'enetüvetü. Cüyexipaü mecani'aneneni memüca'utixuxuavere tucari maye'axesie. Hutacüa mepucui, mepüvatihunarietüca.

¹³ Memasiücütü mepayuyeitüva que memüteyurie meyutevijasitüatü, yaxaicüa hamevari mayu'eriya mücaaimuxa masiücüme que mürayuyeitüva hara-marasie. Xuravesixi memueyexürüve vahepaü mecani'aneneni. Yüriya cui müyüvi caniu'üviyarieni vahesie mieme yuheyemecü.

¹⁴ Müya memü'anene meripai catinivacuxaxatüvacaitüni 'Enuqui 'Arani müxiüyariyatücai 'atahutarieca mieme, müpaü 'utaitü, Nenixeiya Ti'aitame nuaximeme yuteüterima varavitütü müireme miriyari meyupaümeme,

¹⁵ yunaima vataxanetaque, yunaitü Cacaüyari memüca'ayexeiya vahesie tiuhüanique naima hepaüsita que memüte'uyuri Cacaüyari meca'ayexeyatü vatahüaveque, naima niuqui mü'aüxaüna hepaüsita, que memüte'iniuquima Cacaüyari hepaüsita 'axa teyuruvamete Cacaüyari memüca'ayexeiya.

¹⁶ 'Ime mecanihümetüni niuqui xüatüacate niuquixivivamete. Que memüte'ucahive'erie xEICÜA 'ameniu'uvani. Yutetacü vaüca mepütecuxata meteyucatave'erietü. Niuquicü me'utiniütü menivatemavieritüaca teüteri memüvara'ivanicü.

Que mütiva'imaiyacai que mütivatuicacai

¹⁷ Xemesü nenaqui'erima, niuqui xequena'erivani meripai que memuyia Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu nü'arimama yacatiyüvecacu cuxi.

¹⁸ Müpaü metenixecühüavecaitüni, Tucari taparirümecacu 'amenitamacacuni teyunanaimavamete. 'Ameniu'uvacuni que memüte'ucahive'erie xEICÜA Cacaüyari meca'ayexeyatü.

¹⁹ 'Ime mecanihümetüni memüvapata teüteri 'iyarisie vaniu memüteviya 'iyarisie vaniu memücateviya sepa yu'iyari xEICÜA memexeiya müme, yuri 'iyari memücahexeiya.

²⁰ Peru xeme nenaqui'erima, xequeneuyuseiriyani yunaitü, yuri que xemüte'erie tita mütipasiesie. Xequeneyunenevieca 'Iyari Mütiyupatasie xete-viyatü.

²¹ Xequeneyü'üviyani Cacaüyari xenaqui'eriecacu. Xequeneuta'icuevani maye'anicü Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu quepaucua müxenenimayacacü xepitüatü yuheyemecü xemayeyuyurinicü.

²² Xequenivanenimayaca hipame memeu'erietüve,

²³ xequenivatavicueisitüani müme xevaranayehapanatü taipa. Hipame meta que xemütevanenimaya xequeneumamaca masi, xe'ixeümatü 'asita va'ixuriqui xüca seviximarieca que memüte'uyuri yuvaizarisie meteviyatü.

'Aixüa que mutayü Cacaüyari hepaüsita

²⁴ Que mü'ane müyüve müxe'üviyani xemüca'atixürüvenicü, müyüve meta müxe'aye'atüanicü que mü'ane visi mü'ane hüxie xehesie catiuhüvacacu xeyutemamaviecacu,

²⁵ que mü'ane yuxevitü mücacaüyari mütimaive müta'si'utavicueisitüa, mücü visi quetixeyarieca que mariveni heiserie quehexeiyani quetürücaüyeni

tucari casutüarievacacu, hicüta, tucari catixüvecacu yuheyemecü. Müpaü
cani'ani.

MASIÜCÜTÜ QUE MÜRATÜA, Vani Que Mütixei

Tita Qesusi Cürisitu masiücüme mürayeitüa

¹ Qesusi Cürisitu 'icü masiücüme canayeitüani. Cacaüyari müpaü catinip-itüani müpaü mütivahecüatüacacü müme hesiena mieme memü'tuximaya, müpaü memütemaicacü yareutevitü que mütiyüni vaüriyarica. Masiücüme nayeitüani ne Vanitütü müpaü nemütimaicacü, nehesüa neiyenü'ani yuniuqui tuayame hesiena mieme nemüti'uximayacü.

² Cacaüyari niuqueiya que maine, müpaü necatinihecüatani, Qesusi Cürisitu que mütihecüata. Que nemütixei yanecatinihecüatani.

³ 'Aixüa cani'itüariemücü que mü'ane mititerüva, mümeta memi'enie 'icü niuquiyari 'aixüa mecani'itüariecuni xüca yametecahuni que müre'uxa 'icüsie. Tucari caneutihuraniri.

Que mütiवारuväuritüa memü'yutixexeürivacai 'atahutarieca quiecarisie

⁴ Ne Vani necanixevaüritüaca 'atahutarieca quiecarisie xemü'yutixexeüriva 'Asiya cuieyarisie. 'Aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme mücü, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü pütüyurieneni que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, mümeta 'atahuta 'iyari mücü 'uve-nieya hüxie memüti'u,

⁵ Qesusi Cürisitu meta que mü'ane yaticamietü müyuhecüatacai, que mü'ane müquite memanucu'uni vamexüacame mühücü, que mü'ane mütiva'aitüa cuiepa te'aitamete. Mücü canihücütüni que mü'ane mütasinaqui'erie, que mü'ane yuxuriyacü müta'utixünaxü tahesie mücarahüivanicü 'axa temüte'uyuricü,

⁶ que mü'ane teüterimama müta'ayeitüa tati'aitüvametütü, mara'acate müta'ayeitüa 'uquiyarieyasie mieme temüte'uximayacacü Cacaüyarisie mieme. Mücü 'aixüa quecuxaxasivani quetürücaüyeni yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

⁷ Camü, haisata pacaneni. Yunaitü yuhüxicü mecanixeyiacuni, mümeta memeitiseixüa mepixeyia. Yunaitü nuivarite cuiepa memütama meniyuti-heiveriecuni me'ixeyiatü. Müpaü cani'aneni, niuqui canise'ini.

⁸ Ti'aitame mücacaüyari müpaü paine, Ne Mexüacame 'Imatüreme netitevatü necanihücütüni que mü'ane misütüa minüni. Que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, que mü'ane nai mütürücaüye, ne necanihücütüni.

Que mütixei Yuri Tevi

⁹ Neri Vanitütü necanixe'ivatüni. Xhehepaü nepü'itüariene te'uximatüariecacu tete'aitametetücacu tete'uca'enivacacu Qesusiasie teteviyatü. Cuie Patümuxi müracutevasie haramara hixüapa mayemasie neneyeicacaitüni Cacaüyari niuqueiyasie nemütiviyacü Qesusi hepaüsita nemütihecüatacä.

¹⁰ Ti'aitame tucarieyasie 'Iyari nesi'uviyacu, nevarita 'uvecacu neni'enieni que mü'ane carima mutaniucacai cuxinetapaü ti'enüüricütü.

¹¹ Müpaü niutayüni, Ne que mü'ane misütüa minüni necanihücütüni, Mexüacame 'Imatüreme nepühücü. Tita pemütixeyia quetinaca'utüa xapasie, que neutanü'axüa memü'yutixexeüriva vahesüa 'atahutarieca quiecarisie

memetitei, müme 'Epesusie 'Esimirünasie Perücamusie Tiyatirasie Sarütixisie Piratepiyasie Rautiseyasie memetitei.

12 Hicü ta'aurie nenaveni niucame nexeiyaque, que mü'ane müneretahüavixü netinecühüavetü. Ta'aurie ne'aveca, cüxeme 'utame neniuxeiya 'atahutame huru tepüayaricü muveviya.

13 Ti'utame hixüapa 'uvecacu nepixei que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeiya. 'Etevime panacatücücai, yutavisie panayücühüacai huru hüiyameyaricü.

14 Mu'uya cüpayä pütuxacai muxa huxariyaripaü 'üvipaü. Hüxiteya tai mütacapaü cani'anecaitüni.

15 Quetateya tepüa müxavatüpaü pütüyuxexeiya huxunuta hüseriecamepaü. Niuquieya vaüca hapaü putatürarücacai.

16 Yuserieta xuravesixi nivaratücücaitüni 'atahutame. Tetana püvayeneicacai cusira naisata heutixicacaunitü. Tau que mütxivatü türücaüyemecü tatü, müpaü canaye'anecaitüni.

17 Quepaucua nemixei, hetüana neniucaveni müquipaü. Mücü yuseriecü nehiesie canütimeni müpaü 'utaitü, Pepücamaca. Ne mexüacame 'imatüreme necanihücütüni.

18 Que mü'ane mayenieme necanihücütüni sepa nemümüquicai. Neuxei, nepayenieme hicü neheyemecü. Nene'üca yaviyari heiserie nemexeiya müquite vahepaüsita, nereunarümatü nereuyepivatü haque meme'uva.

19 'Ayumieme nepaine, quetinaca'utüa tita pemütixeiya, hicüque mütiyüane, 'arique que mütiyüni.

20 'Ipaü catinimasiücüni niuqui mü'aviesiecai 'atahutame xuravesixi neserieta nevaratücüme pemüvaruxei vahepaüsita, 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya pemüvaruxei vahepaüsita. Mücü xuravesixi 'atahutatü, niuqui tuayamete mecanihümetüni müme 'atahutarieca quiecarisie memüyutixexeüriva vahesüa miemete. Cüxeme 'utamete, müme memüyutixexeüriva 'atahutarieca quiecarisie mecanihümetüni.

2

Que mütiyarunü'airi memüyutixexeürivacai 'atahutarieca quiecarisie 'Epesusie memüyutixexeürivacai que mütiyarunü'airi

1 Müpaü quetineu'tütüri niuqui tuayame 'Epesusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü paine que mü'ane yuserieta müvaratücü xuravesixi 'atahutame, que mü'ane 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya vahixüapa muyeica.

2 Neri müpaü nepütimate que pemütüyuriene peti'a'uxitüatü petiua'enivatü. Müpaüta nepütimate, pemücavaneviecü 'axa memü'anene. Pepüvaruta'inüataxü müme nü'arisixi memüyuxata peru memüchüme, pepüvaretima memüte'itavacü.

3 Pepütüca'eniva, vaüca pepütücanevie nehesüa pemümiemecü, pepüca'uxive.

4 Peru tixaütü püreuyevese nemasixeyacacu, pemütüihayevaxücü peti'acanaqui'erietü matüaripai que pemütü'acanaqui'eriecai.

5 'Ayumieme nepaine, quene'a'erivani que pemü'anecai haitüari, 'arique que pemüracave. Quetineuhayeva que pemütüyuriene hicü, matüaripaü püta quetineyuriene. Me xüca pecatüuhayeva, nepunuanü 'ahesüa, 'acüxeme 'utame nepüvatixüna huyeritana.

6 Siere tixaütü pepürexeyä 'aixüa ti'aneme, pemi'uxive'eriecü tita memüteyurie müme Nicuraitasixi vahesie memüteviya. Neta nepi'uxive'erie.

7 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini mürecuanicü mücü cüyesie mieme cümana mayeyurinicü, Cacaüyari haraveritana meve.

'Esimirünasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

8 Hicü müpaü quetine'utüiri niuqui tuayame 'Esimirünasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane mexüacame 'imatüreme mühücü, que mü'ane müqui matüa manutanierixüta.

9 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'uximatüariexime, que pemütimave. Masisüari pepeucave. Müpaü nepütimate que memütexesevixima hipatü Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva 'axa me'utiyuatü xehepaüsita. Huriyusixi masi mepücahüme, Cauyumarie tuquitana mepümiemetexi püta müme.

10 Pepücamaca sepa pemüticuineni. Camüsü Tücacame casariyanata püxe'anutaxürieni hipame xemüta'isiparienicü. Xepü'uximatüarieca tamamata tucari. Xüca yapeticamieni sepa pemümüni, ne tucari nemanipitüamücü pemümarivanicü, yaxeicüa muma que müranutiquestiyarie rayu'ivaca nausaricü mümarivanicü.

11 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, mücü 'axa püca'itüarieni, hutarieca pücamüni.

Perücamusie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

12 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Perücamusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane meixeyira cusira naisata meutixicacauni cui müreutiquematüca.

13 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Müpaüta nepütimate, haque pemeca, mana Cauyumarie 'uvenieya peve haque müre'aita. Sepa mücü, que mü'ane nemühücüsie pepütiviya, pepüca'acu'imava, quename nehiesie yuri pecati'erie pe'utaitü. Müpaü pepücati'acu'imavacai sepa 'iya tucarisie quepauca xehesüa mumierie 'Anütüpa. Mücü nehesüa miemetütü püyuhecüatacai yaticamietü que nemainecai, pumierie haque Cauyumarie manuca.

14 Perusü 'esiva püreuyevese tixaütü nemasixeyyacacu. Muva pepüvarexeiya müme Varami 'üquisicayasie memüteviya. Mücü müpaü pütita'üquitüa Varaqui müvacunuitüanicü 'Ixaheri xiüyarimama, memicuacacü tita cacaüyarixi memütemaviyarie, memüvacumaüvanicü hipame memüca'yü'ütamatücai memüca'yücünamatücai.

15 Yaxeicüa 'ecü pepüvarexeiya hipame Nicuraitasixi va'üquisicasie memüteviya, que nemüti'uxive'erie.

16 'Ayumieme nepaine, quetineuhayeva que pemütiyuriene. Me xüca pecatiuhayeva, cuitü nepunuanu 'ahesüa, vahamatü nepütinemienei necusira nehacuetü neteta mayeneicacü.

17 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini manana payari muti'aviesiecai. Tete mütuxa nepipitüanita, mücü tetesie püra'utüarieni hecuamecü que mütitevacu. Xevitü müpaü pücatimaica, que mü'ane mitanaqui'erieni, mücü xeicüa müpaü pütimaica.

Tiyatirasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

18 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Tiyatirasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni Cacaüyari Nu'aya, que mü'ane yühüxie tai mütacapaü maye'ane, que mü'ane yü'ücatiesie tepüa müxavatüpaü mü'ane.

¹⁹ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'acanaqui'erie, que yapemüticamie, que pemütivaparevie hipame, que pemütiuca'eniva. Müpaü nepütimateta, 'imatürieca masi vaüca pepütiyuriene hicü, matüaripai 'esiva xeiüca pepütiyurienecai.

²⁰ Perusü tixaütü püreuyevese nemasixeyiacacu, pemitaunicü mücü 'uca Quesaveri mütiteva yamütiyurienicü que mütinaque. Niucame püyuxata Cacaüyarisüa mieme, peru que müti'üquita, pütiva'irüviya nehesüa miemete te'uximayatamete memüvacumaüvanicü müme memücaü'ütama memücaücünama, memicuacacü tita cacauyarixi memütemaviyarie.

²¹ Ne tucari nepipitüa mütihayevanicü que mütiyuriene, peru pücaüvaüriya mütihayevanicü vacumaüvatü müme memücaünamama.

²² Tamüsü nepüticuinitüani, nepecahüani 'utayasie, müme memicumauva cava'üyatücacu nepüvareucaxürieni vaüca memü'uximatüarietacü xüca mecatehayevani hepaüna meteyurietü.

²³ Nivemama nepüvacuini. Müpaü netiyurieu yunaitü naisarie memüyutixexeüriva müpaü mepütemaica, ne nemühücücü que mü'ane xe'iyari müta'inüata que xemüteyücühüave. Yuxexuime nepütixe'apinirieni que xemüte'uyuri.

²⁴ Peru hipatü xeme Tiyatirasie xemütama, queyupaümetü 'icü 'üquisicasie xemücateviya, queyupaümetü teva xemücaheutahaxüavave xeteyü'üquitüatü Cauymarie 'üquisicayacü que memüteniniuqui, müpaü nepütixecühüave xeme, tavari cuanivemecü nepücaxe'icatüani.

²⁵ Mücü xeiüca, tita xemütehexeiya, mücü sequeneuviya nenuayuque.

²⁶ Que mü'ane mürayu'iva, que mü'ane mücatihayevani nehepaü tiyurienetü tapareyuque, mücü heiserie necanipitüamücü nuivarite mütiva'aitüacacü.

²⁷ Tepüa 'isüyari 'acuetü pütiva'aitüaca, haxu xariyaripaü püvatitara, neta heiserie que münetiupitüa ne'uquiyari.

²⁸ Neta nepimini xurave tuxacüta maneica.

²⁹ Xaütü netü mu'enaxü, que'ienieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

3

Sarütixisie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

¹ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Sarütixisie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyari 'iyariteya 'atahutame müvarexeiya, xuravesixi 'atahutame. Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Sepa pe'ayenieretü pemüxasiva, pepümüqui.

² Quenanutahütüa, queneutatürücarिया tita mücatimüve mütiyuhayevaxü mücü mümüximecü. Necacaüyari que matixeiya, nemasixeyiacacu ne, que pemütiyuriene peuyevese cuxi pemüraye'atüanicü.

³ 'Ayumieme nepaine, quetina'erivani que pemütiupitüarie que pemütü'enaxü. Müpaü yaquetinecamieni, quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü. Me xüca peca'anutahütüani, tinavayamepaü nepunuani. 'Asipepücatimaica quepaucaütücacu 'ahesüa nemunuani.

⁴ Siepüre hipame pepüvarexeiya teüteri Sarütixisie memütama yu'ixuriqui memücasevixima. Müme nehamatü meniu'uvacüni que me'anacatuxatü, 'aixüa memüte'u'iyaricü vahesie müpaü mütinaquenicü.

⁵ Que mü'ane mürayu'iva, mücü vahepaü pütiquemaritüarieni 'ixuriqui mütuxacü. Que mütiteva nepücaheyeitüani haque macayasarie queaname

tucari hexeiyä. Nepünehecüatani quename ne'imate, müpaü ne'utaitü ne'uquiyari hüxie hesüana miemete niuqui tuayamete vahüxie.

⁶ Xäütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Piratepiyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

⁷ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Piratepiyasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, que mü'ane yuri maine, que mü'ane Raviri yavieya macue'e. Mücü reuyepieyu xevitü pücareunani, reunayu xevitü pücareuyepieni.

⁸ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Camüsü, quitenie müreyepie nepümasi'uxeiyasitüa. Xevitü pücaüve müreunanicü. 'Esiva xEICÜA türücaria pepexeiya peru neniuguisie yapepüticamie, pepüca'acu'imava quename pecanesimate pe'utaitü.

⁹ Tamüsü müpaü nepütivapitüaca müme Cauyumarie tuquitana memümiemete, müme Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva peru memücahüme, memüte'itava xEICÜA. Tamüsü müme nepüvarahapani, me'a'ivarieme memütihüxima'unicü 'ahetüa. 'Ana müpaü nepütehetimani, nemümasinaqui'eriecü 'ecü.

¹⁰ Neniuguisie yapemüticatüacü petiuca'enivatü nehepaü, neta nepümasi'üviyani quepaucua tucari maye'ani cuiepa naisarie, quepaucua cuiepa memütama memü'inüasieni.

¹¹ Cuitü nepunuanı. Queneuviya tita pemürexeyia, xevitü 'amuma camasi'unavairienicü 'a'inüari.

¹² Que mü'ane mürayu'iva, necacaüyari tuquitana nepicaqueni 'iquisaraütüme. Yuheyemecü pücaüvayeyani hasuacu. Hesiena nepüra'utüani necacaüyari que mütiteva, necacaüyari quiecarieya Querusareme mühecua taheima macaneni necacaüyarisüa miemetütü que mütiteva, neta hecuamecü que nemütiteva.

¹³ Xäütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Rautiseyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

¹⁴ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Rautiseyasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, 'Ipaü canaineni que mü'ane Niuquieya Müse'i mütiteva, que mü'ane yaticamietü yuri haitü müyuhecüata, que mü'ane misütüa tita Cacaüyari mütiunetüa.

¹⁵ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Ni pepücase'i ha mühaütüpaü, ni pepücaüyuane ha mücuanaüpaü. Xüca tüma yemecü pehaütünique, xüca tüma pecuananique nusu.

¹⁶ Hicü masi 'esiva xEICÜA xücamepaü pepü'ane pecacuanatü pecahaütütü. 'Ayumieme ne nemananatihayamücü neteta.

¹⁷ 'Ecü müpaü pecanaineni, Cari ne nepeucave, nepütita'iva, tixaü nepücareuyehüva pe'utaitü. 'Asipepücatimate que pemü'ane. 'Axa pepü'itüarie pepünenimayasiva, tuminicü pepümave, pepacüpe, 'ixuriqicü pepümave.

¹⁸ Nepümasita'imaiya, nehESÜA queneunanai huru tuminiyari taipa mütaparivarieve. Mücücü pepeucaveni. 'Ixuriqui mütuxa queneunanaita pemencatünicü. Mücücü pücamasiücünü que pemü'teüviya pemavetü. Hüxi cuiniya 'uhayeyari queneunanaita pema'avirixüanicü 'ahüxita. Mücücü pepeuniereni.

¹⁹ Queyupaümeme nemüvanaqui'erie, müme nepüvatate'a nepütiva'üquitüa neva'uximatüatü. 'Ayumieme 'aixüa 'anemecü quene'avaüriyani, quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü.

²⁰ Neuxei 'itupari varita neputive neheihusunatü. Tevi xüca nesi'u'enieni ne'utaniucacacu, xüca reuyepieni, nepeutahani hesüana, hamatüana nepüticuani, 'iyata nehamatü püticuani.

²¹ Que mü'ane mürayu'iva, mücü necanipitüamücü nehamatü mayerünicü ne'üvenisie haque nemüti'aita, neta ne'uquiyarimatü que nemütiuya 'uve-nieyasie nerane'ivaca.

²² Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

4

Muyuavisie nenevieri que memüte'ipitüa Cacaüyari

¹ Mericüsü mücü ne'uxeiyaca, tavari neneutaniere, mana nenixeiya quite-nie reuyepiyacame muyuavisie. Que mü'ane nemu'eni matüaripaitü cuxine-tapaü ti'enüriücüme nehamatü ticuxatame, mücü müpaü canetiniutahüave, 'Uva quenatiye'a. Nepümasixeyasitüani que mütiyüni 'arique vaüriyarica.

² Yapaucua 'Iyari pünesi'uvi. Mericüsü ti'aitame 'uvenieya mana puvecai muyuavisie. Xevitü 'uvenisie nacateitüni.

³ Que mü'ane mana macatei que mütiyuxexeyacai, casüpe teteyaripaü cunarina teteyaripaü tiniyuxexeyacaitüni. Cuvivi 'uveni 'aurie punierecai 'esümerarüta teteyaripaü tiyuxexeyatü.

⁴ 'Uveni 'aurie niti'ucaitüni 'uvenite xei teviyari heimana naucatü. 'Uvenitesie 'uquiravesixi menatecaitüni xei teviyari heimana yunaucatü me'anacatuxatü, yumu'usie huru mumayari me'anamanatü.

⁵ Mücü 'uveni manuvecaisie mana nivayemerücaaitüni neyeyuanecaitüni neyetürarücaaitüni. Cüxeme mana canicutatavecaitüni 'uveni hüxie 'atahutatü. Cüxemete Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü.

⁶ 'Uveni hüxie haramarapaü tiyuxexeyatü pucumacai xicüripaü 'anetü tete manuyehécüapaü tiyuxexeyatü.

'Uveni 'aurie naisarie mana meniu'uvacaitüni memayeneniere yunaucatü, mehahüxitücaitü yuhüxie yuvarita naisarie.

⁷ Mexüacame mayepaü pütüyuxexeyacai, hutarieca 'utüana mieme puixipaü pütüyuxexeyacai, hairieca mieme tevipaü paye'anecai, naurieca mieme verica mütaviximepaü pütüyuxexeyacai.

⁸ Mücü yunaucatü memayeneniere yuxexuitü 'ataxeime 'anayari mecanexeyacaitüni, naisarie yuxetüapaitü menahüxitücateitüni. Tucaricü tücaricü mepüca'uxipivavecai müpaü me'utiyaütü,

Canipasieca, canipasieca, canipasieca
Ti'aitame mücacaüyari nai mütürücaüye,

Que mü'ane 'amuyeicacai,

Que mü'ane 'amuyeica,

Que mü'ane 'umamie.

⁹ Quepaucua müpaü memutiyuaneni müme memayeneniere, 'Aixüa que-cuxaxasivani, ve'emetütü quemarivani, pamüpariyusi quepitüarieca que mü'ane 'uvenisie maca, que mü'ane mayeniere yuheyemecü, me'utiyaütü,

¹⁰ 'uquiravesixita xei teviyari heimana yunaucatü mepütihüxima'uni que mü'ane 'uvenisie maca hüxie. Nenevieri menipitüaca que mü'ane mayeni-ere yuheyemecü, yumumate meneucamanani 'uvenieya hüxie müpaü me'utiyaütü,

11 Tati'aitüvame
 Tacacaüyari 'acu,
 'Aixüa pepütiuca'iyari
 'Ahesie mütinaquenicü
 'Aixüa pemücuxaxasivanicü
 Ve'eme pemümarivanicü
 Petürücaüyetü pemümarivanicü.
 'Ecü nai pepütiunetüa.
 Müpaü mümatinaquecü
 'Apütiuve naitü,
 'Ayumieme pütiunetüarie.

5

Xapa mutacuicüya, Muxa Nunusi

1 Mericüsü que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta hehuriecame neniux-eiya xapa mutacuicüya naisata müraca'utüarie 'atahuta seyuyaricü meumariexüa.

2 Hicü nenixeiya niuqui tuayame mütürücaüyecai müpaü mutayü carima, Quepaicü 'aixüa pütiuca'iyari hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari.

3 Muyuavisie cuiepa cuietüa ni xevitü pücaüvecai mitaveracü xapa, mix-eiyacü.

4 Ne vaüca neputasuacacai xevitü mücataxeiyarievecaicü 'aixüa tiuca'iyaritä hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, mixeiyacü.

5 Müme 'uquirasi xevitü müpaü netiniutahüave, Pepüca'utasuacani. Neuxei, mayepaü marivetü Cura nuivarieyasie miemetütü Raviri quie mutine nana, mücü pärayu'ivaxü, püyüve mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari 'atahutame.

6 Hicü mana neneutaniere. 'Uveni 'aurie yunaucatü memayeneniere vahixüapa 'uquiravesixi vahixüapa nenixeiya Muxa Nunusi mana 'uveme. Mumieriepaü pütüyexexeyacai, 'atahuta 'avayari 'atahuta hüxiyari pexeyacai. Hüxiteya Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü, naisarie cuiepa meutanü'ariexüa.

7 'Iya 'aura nayani, que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta mehuriecai xapa nihuritüani.

8 Quepaucua xapa muhuritüarie, yunaucatü memayeneniere xei teviyari heimana yunaucatü 'uquiravesixi yunaitü meniutihüxima'uni Muxa hüxie. Yuxexütü harupa meniu'ücaitüni huru xacüyari mepu'ücai 'ücuacü hüpüneme. 'Ücua Cacaüyari teüterimama vanenevieri canihücütüni.

9 Hicü cuicari hecuame meniutacuica müpaü me'utiuyatü,

'Aixüa pepütiuca'iyari
 'Ahesie mütinaquenicü
 Pemenuhurienicü xapa
 Pemexünaxüanicü seyuyari,
 'Ecü pemumieriecü.
 'Axuriya mutayeuricü
 Cacaüyarisie mieme
 Pepüvarutinana teüteri
 Pevaxünaque,
 Yunaima nuivarite
 Vahesüa miemete hipatü
 Naime niuquicü memutiniuca

Naisarie cuiepa quiecatari
Yunaime teüteriyari vahesüa miemete.

¹⁰ Tacacaüyari teüterimama
Pepüta'ayeitüa

Tati'aitüvametücacu 'iya.
Mara'acate pepüta'ayeitüa.

Cuiepa tepüte'aitani.

¹¹ Hicü neheutaniereca neni'enieni tita yumüreme niuqui tuayamete vaniuquipaü müti'eniüriücücai. 'Uveni 'aurie memayeneniere va'aurie 'uquiravesixi va'aurie meniti'ucaitüni müireme miyuniyari meyupaümetü.

¹² Müpaü carima meniutiyuanecaitüni,

Muxa mumierie

'Aixüa catiniuca'iyarini

Hesiena mütinaquenicü

Türücaüyetü heucavetü

Timaivetü yüvetü

Mümarivanicü

Ve'eme mücuxaxasivanicü

'Aixüa mücuxaxasivanicü

Visi müticühüavarüvanicü.

¹³ Hicü naitü mütiunetüarie muyuavisie cuiepa cuietüa haramarasie, naitü mana mütitama, nai neniuenieni müpaü 'utaineme,

Que mü'ane 'uvenisie maca,

Muxa meta,

Visi mequetecühüavarüvani,

Ve'emetete mequecuxaxasivani,

Visi mequecuxaxasivani,

Mequete'aitani yuheyemecü.

¹⁴ Memayeneniere yunaucatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Mücü niuqui canise'ini, me'utüyatü, 'uquiravesixi me'utihüxima'ucacu nenevieri me'ipitüacacu que mü'ane yuheyemecü mayeniere.

6

Xapa seyuyari

¹ Mericüsü neneutanierie quepaucua Muxa Nunusi mixünaxü xeime 'atahuta seyuyarisie mieme. Yunaucatü memayeneniere xeime neniuenieni müpaü haineme türanaripaü ti'eniüriücüme, Quenaye'a, queneuxeiya, 'utaineme.

² Hicü neneutanierie. Camüsü cavaya meutuxa mana panierecai. Que mü'ane hesiena macatei tupi pacuecai. Muma cananutimaniyarieni. Rayu'ivarümetü neyani, rayu'ivaque meta.

³ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hutarieca mieme, mayeniere neniuenieni hutarieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queneuxeiya.

⁴ Hicü xevitü cavaya nivayeyani heuxuretü. Que mü'ane hesiena macatei müpaü catiniupitüarieni müvamuinanicü cuiepa memütama 'aixüa memücateyuxeiyanicü, memüyucuinicü. 'Ixipara 'amütevi pucueitüarie.

⁵ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hairieca mieme, mayeniere neniuenieni hairieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queneuxeiya. Hicü neneutanierie. Camüsü cavaya meuyüvi mana panierecai. Que mü'ane hesiena macatei quiru ti'inünütame nahapacaitüni yumasasie.

⁶ Hicü xeime neniuenieni yunaucatü memayeneniere memati'ucai hixüapa heyeniucame que müti'eniüriücücai. Müpaü niutayüni, Türücu merie

cacuniyari müpaü quetinaye'atüa xei tucari que müti'iva tevi, sevara meta xei cacuniyari yaxeicüa raye'arücame. 'Asipepüca'iyurieni viya caxie xeicüa.

7 Hicü quepaucua mixünaxü seyu naurieca mieme, mayeniere neü'eni naurieca mieme müpaü 'utaineme, Quenaye'a queneuxeiya.

8 Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meucutuxie mana panierecai. Que mü'ane hesiena macatei Tacucuyame catinitevacaitüni. Müquite vahüveme 'utüana niveiyacaitüni. Heiserie mecaniupitüarieni cuiepa memütama vahepaüsita, nauca taparisie mieme, xei tapari vahepaüsita que memütayupaüme, memüvacuinicü 'ixiparacü hacacü cuiniyacü cuiepa miemete yeutari vacü.

9 Hicü quepaucua mixünaxü seyu 'auxüvirieca mieme, mürayutimavatüretüa me'ateme nenivaruxeiya 'iyarite, müme memucui'ivaxü Cacaüyari ni- quieyasie memüteviyacacü, hesiena memiemetetütü memüyuecüatacaicü, müme va'iyarite.

10 Carima meniutihivacaitüni müpaü me'utiyaütü, Cusiari 'acu pemüpasie yuri pemaine, quepaucuaque petivatahüaveni, quepaucuaque tatacuri peti- vapifüani cuiepa memütama taxuriya memutayeüricü.

11 Hicü yuxexütü mecaniuhuritüarieni 'ixuriqui mütuxa memenacatünicü. Müpaü mepüte'utahüavarie memü'uxipiecacü yareutevicacu 'acuxi, te'uximayatamete memücayunaitütücaicü cuxi va'ivama memücu'ivaquecai vahepaü.

12 Hicü neneutaniere quepaucua mixünaxü seyu 'ataxevirieca mieme. 'Ana cuie carima niutayanecaitüni. Tau puyürixü 'ücarü müyüvipaü. Meseri naitü xuriyapaü 'anetü nayani.

13 Xuravesixi muyuavisie memecatecai meniucaxürieni cuiepa, xapasie que müticaxürüve tacariyari carima 'ucu'ecacacu.

14 Muyuavi hixüapa pusanixü xapa mütacucuiyanipaü. Naitü yemurite cuiepa haramara hixüapa mayemata xaüsie püta pupasi, haque mütinierecai pumavecai.

15 Hicü cuiepa te'aitamete vavemete cuyaxi va'uquiyarima memeuca'ucai memütürücaicai, yunaitü vaüriyarica memüte'uximayatametetücai memüyünü'acaita, yunaitü meniuyuti'avietaxüani terüta 'aitüa hürisie.

16 Müpaü metenitahüave hürite 'aite, Quetanancanama, queta- neuti'avieta catisixeyacü que mü'ane 'uvenisie maca Muxa Nünusi catisihecanicü.

17 Tucari mümarive canaye'aniri quepaucua memüyeha'ani. Quepai püyüve 'amuveni, meputiyanecai.

7

Queyupaümetü memuseyumarie

1 Mericüsü 'ana niuqui tuayamete nenivaruxeiya yunaucame. Taseri- eta ta'utata tahixüapa tasutüa meti'utü meninenacaitüni 'eca, naisarie müca'uyeicanicü cuiepa haramarasie naimie cüyesie.

2 Hicü xeime nenixueiya niuqui tuayame tau manatineica 'utimiecame, Cacaüyari mayeniere seyuya 'acuetü. Hicü carima nivarutahivieni niuqui tu- ayamete yunaucame, müme müpaü memütepitüariecai 'axa memiyurienicü cuie haramara.

3 Müpaü niutayüni, Mexicuxi 'axa xepüca'iyurieni cuie haramara naimie cüye, tecavati'inüaritüavavecacu tacacaüyari te'uximayatametemama vacanata.

4 Hicü 'inüarite nenetimani, que memüteyupaümecai memuti'inüaritüarie. Xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü mecaniu'inüaritüarieni 'Ixaheri xiüyarimama. Xexuitü nuivarite mepuxuavecai.

5 Cura nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni, Xuveni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Cari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

6 Aseri nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Nepütari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Manasexi nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

7 Simiyuni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Revi nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, 'Isacari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

8 Savuruni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Cuse nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Venicamini nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni.

Meyümüretü memanacatuxacai

9 Mericüsü 'ana neneutaniere. Camüsü teüteri mecaniyümüirecaitüni, tevi pücaýüvecai müvaruti'inüatacú. Yunaime teüteriyari vahesüa mecanimiemetütücaitüni, yunaime nuivarite vahesüa mepümiemetütücai, naisarie cuiépa mepüquiecataritücai, naime niuquicü meputiniucacai. Mana meniti'ucaitüni 'uveni hüxie Muxa hüxie me'anacatuxatú, tacü me'a'ütü yumamasie.

10 Carima müpaü meniutiyuanecaitüni, Catiniyuvicueisitüvemetüni taca-caüyari 'uvenisie maca, Muxa meta.

11 Yunaitü niuqui tuayamete mana meniti'ucaitüni 'uveni 'aurie, 'uquiravesixi va'aurie, yunaucatü memayeneniere va'aurie. Hicü meniutihüxima'uni 'uveni hüxie. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari

12 müpaü me'utiyaütü, Niuqui canise'ini.

Visi queticühüavarüvani

'Aixüa quecuxaxasivani

Timaivetü quemarivani

Pamüpariyusi quepitüarieca

Ve'eme quexasivani

Türücaüyetü yüvetü quexasivani

Tacacaüyari yuheyemecü.

Müpaü xeicüa cani'aneni.

13 Mericüsü xevitü müme 'uquirasi müpaü canetiniutahüave, 'Ime memanacatuxa quehate. Haque mepeyecü.

14 Ne müpaü netinicühüaveni, Neuxei, masi 'ecü yapepütimate. 'Iya nerahüave, 'Ime mecanihümetüni memu'axüa vaücava me'uximatüarieca. Meniti'ecua yu'ixuriqui, menitituriya Muxa Nunusi mumieriecü.

15 'Ayumieme Cacaüyari 'uvenieya hüxie meniti'uni.

Tucaricü tücaricü

Hesiena mieme meteni'uximayaca tuquitana.

Que mü'ane 'uvenisie maca

Püvateütani va'üviyatü.

16 'Uxa'atüni varie

Mepücaheuhacacuicuni,

Mepücaheuharicuni.

Tau pücavoxürimütüaca,

Xüri püca'uximatüaca.

17 'Uveni manuve 'aurie
 Mücü Muxa mana 'uветü
 Mücü püva'üviyani
 Muxası vahüvemepaü yüanetü.
 Püvacuvitüeni
 Naisarie haixa mücuneniere
 Mana meharetü mepayeyuyurini.
 Cacaüyari naime va'ucai
 Cana'itixüamücü vahüxita.

8

Seyu 'atahutarieca mieme

1 Mericüsü quepauca mixünaxü seyu 'atahutarieca mieme, muyuavisie cayuvatü putamarixü merie hurayari yacütütü.

2 Hicü niuqui tuayamete Cacaüyari hüxie memüti'u necanivaruxeiya 'atahutame. Cuxineta meniuta'ütüarieni 'atahutame.

3 Hicü xevitü 'aura nayani niuqui tuayame. Mürayutimavatüre niutaqueni huru pusiyaari 'ahanatü. Vaüca 'üca visi mu'üa caniutütüarieni, yunaime Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, mimavanicü mürayutimavatüresie hurucü muveviya 'uveni hüxie maniere.

4 Hicü 'üca cuauniyari niuti'enirümeçaitüni Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, niuqui tuayame 'etucacu Cacaüyari hüxie.

5 Hicü niuqui tuayame 'enuhanaca pusi, 'itahüniyaca tai mürayutimavatüre mieme, neihüani cuiepa. Pecütürrarücaai putayuanecai pucumerücaai cuie putayua.

Cuxinetate

6 Hicü niuqui tuayamete 'atahutatü, 'atahuta cuxinetayari mema'ücai meniuyucuha'arütüani memitihüsienicü.

7 Hicü mexüacame nitahüsieni yucuxineta. Te taimatü xuriya nütü neucaxüriyani cuiepa. Cuie 'esivatücacu xei terisi niutataiyarieni cüyexi 'esivatücacu xei terisi meta, 'üxa müsisiüravi naitü niutataiyarieni.

8 Hicü hutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Yemuripaü tiyuxexeyatü 'enetü tatü neucahüiyani haramarasie. Haramara 'esivatücacu xei terisi xuriya nayani.

9 Haramarasie memüye'uva 'esivatücacu xei terisi meniucuini. Naviyasixi meniutatümayarieni 'esivatücacu xei terisi.

10 Hicü hairieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Taheima 'acaneça cuiepa niucaveni xurave 'enetü cüxemepaü tatü. Hatuxame haixa mücunenieresie 'esivatücacu xei terisise niucaveni.

11 Xurave Masivi catiniteçaitüni. Ha 'esivatücacu xei terisi hasivitü nayani. Yümüretü teüteri meniucuini ha masürixücü.

12 Hicü naurieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Tau puveiya 'esivatücacu xei terisi, meseri yaxeicüa, xuravesixi yaxeicüa. Niu-cuyüre, tucari mücaheçüacacü 'esivatücacu xei terisi, tücarita yaxeicüa.

13 Hicü neneutaniere. Niuqui tuayame nenu'enieni muyuavi hixüapa 'aviximeme, carima müpaü utaineme, Xüa 'ui, xüa 'ui, xüa 'ui que me'itüarieni cuiepa memütama quepauca hipatü cuxineta mütihüsierieni haicatü, quepauca niuqui tuayamete memitihüsieni.

9

¹ Hicü 'auxüvirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Xurave neniueyiya taheima mieme cuiépa 'ucavecu. Müvatixavasie mieme yaviyari caniucaeütüarieni cümana müreyepienicü meucatevasie.

² Hicü tineuyepieni müvatixavasie. Hicü meucatevasie cuauni nivatine-icani teca 'amüpa cuauniyaripaü 'anetü. Tau cahecüacacu pucuyürixü, ca'anuyehecüatü patüa cuauni müvatineicacaicü müvatixavasie.

³ Hicü cuaunisata mehatinexüaca, cuiépa menivacüne 'usicari. Türücariya mecaniupitüarieni yaxeicüa terücaxi cuiépa miemete que memütetürücavi.

⁴ Müpaü meteniutahüavarieni, 'asimemüca'iyurienicü cuiépa mieme 'üxa, naime müsisiüravi naime cüye, masi 'axa memüvayurienicü teüteri Cacaüyari seyuya memücahexeiya yucanata.

⁵ Müpaü meteniupitüarieni, memücavacuinicü, masi memüva'uximatüacacü 'auxüme meseri. Que memüteva'uximatüacai, yaxeicüa mecaniyüacaitüni cumu quepaucua tevi terüca miquei.

⁶ Mücü tucarisie teüteri mepeucucuni peru mepüyutaxeni memücuinicü. Mepüyuvautüveni memücuinicü, peru müüya püyuta'una, vahesie pumaveni.

⁷ 'Uscari que memüteyuxexeyacai, cavayasixi memücuha'arisie cuyacü mecani'anenecaitüni. Yumu'usie huru mumayaripaü 'aneneme menanuti-manacaitüni. Yühüxie teüteri que memüte'aye'anene müpaü mepaye'anenecai müme.

⁸ 'Ucari vahepaü mepüte'ucüpacai. Vatame mayesi vatamepaü pü'anenecai.

⁹ Tepüapaü 'aneneme mepanacatütücatei yutavisie. Yu'anacü meputix-uvarücacai, cuyaxi vacaxetatepaü que mütiyuatüca cavayasixi meheha-pacacu cuyacü meheutanausaxüaximetü.

¹⁰ Vacuaxi terücaxi vacuaxipaü cani'anenecaitüni 'anuyemümüsütü. Yu-cuaxicü mecanitürüvacaitüni, 'auxüme meseri 'axa memüvayurienicü teüteri.

¹¹ Que mü'ane mütiva'aitüvacai niuqui tuayame canihücütücaitüni mana müre'aitacai meucatevasie. Hepürayusixi vaniuquicü 'Avaruni catiniteva-caitüni, Cüriyecusixi vaniuquicü Tiyuca'uname titevatü.

¹² Naye'aniri, xüa 'ui matüari que mutayü. 'Arique cuxi canaye'amücü hutacüa xüa 'ui que mutayü.

¹³ Hicü 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Haqueva meve mürayutimavatüre 'nauca 'avayari mexeiya hurucü müvevyatüca Cacaüyari hüxie muve, 'ava hixüapa 'utaniucame xeime neniuenieni.

¹⁴ Müpaü tinitahüave 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame cuxineta macuecai, Niuqui tuayamete quenivarutixüna yunaucame, müme hatuxame 'amüpasie 'Eupürate mütevasie memanutaxüriya.

¹⁵ Hicü meniutixünarieni yunaucatü niuqui tuayamete memücuha'arisiecai mücü hurayari mücü tucari mücü meseri mücü viyari mecuevietü, memüvacuinicü teüteri 'esivatücacu xei terisi.

¹⁶ Vacuyaxima cavayasixi vahesie mematecai huta sienituyari miriyari miriyari mecaniyupaümecaitüni. 'Inüari nenetimani.

¹⁷ Hicü heinüsitapaü nepütünierixü, 'ipaü me'aneneme neni-varuxeiya cavayasixi, müme vahesie mematecai meta. Yutavisie menenacatütücateitüni tepüa mayetaimaüyetücatei mayecuauniyatücatei mayetataxavi 'asupürepaü. Cavayasixi vamu'u mayesi vamu'upaü cani'anenecaitüni. Vateta nivayeneicacaitüni tai cuauni 'asupüre.

¹⁸ Haica cuiniyayaricü meniucuieni teüteri 'esivatücacu xei terisi, taicü cuaunicü 'asupürecü vateta müvayeneicacaicü.

19 Cavayasixi yütürücariya mecanexeyacaitüni yuteta yucuaxisie. Vacuaxi cuterixi vahepaü cani'anenecaitüni 'anutimu'utücaitü. Mücücü 'axa mepüvayuriceai.

20 Hipatü teüteri mepüca'ucui'ivaxü mevacuicacu. Müme mepücatehayevacai mete'ayexeyatü tita yumamacü memütevevie. Mepücatehayevacai nenevieri mevapitüatü cacayarixi 'axa memü'anene, huru pürata vürunise tete cüye cacayarixiyari sepa memücaheuneniere memücaheu'enana memücaheucünivave.

21 Mepücatehayevacai que memüteyumemivacai que memüteyuquevayacai que memütevacumaüvacai müme memücava'üitamatucai memücvacünamatücai, que memütenavayacai.

10

Niuqui tuayame xapa mahuriecai

1 Hicü xeime niuqui tuayame neniuxeiya türücaüyeme taheima 'acamiecame, haivitüri 'anacatücüme, cuvivi 'anamacame yumu'usie. Taupaü nayexavatücaitüni yühüxie, 'ücateya tai 'iquisaraüyaripaü pütüyuxexeyacai.

2 Yumasie xapa nahuriecaitüni 'esiyeme verime. Yuserieta niutaqueni haramarasie, yu'utata cuiepa.

3 Hicü carima niutaniuni maye que mütiuhiva. 'Utaniucu, 'atahuta türanariyari niuyuani.

4 Quepaucua muyua 'atahuta türanariyari ne nepütiti'utüaniquecai. Xeime neniü'enieni taheima müpaü haineme, Seyücü queneunama tita pemütü'eni müretüranaxü 'atahuta türanariyari, yapepücaraca'utüani.

5 Hicü mücü niuqui tuayame nemuxei haramarasie cuiepa 'uveme, yuserieta neutimene muyuavisiepaütü.

6 Niuyuhüritüani 'ieniecacu que mü'ane yuheyemecü mayeniere, que mü'ane mitivevi muyuavi tita muyuavisie mütxuave cuie tita cuiepa mütxuave haramara tita haramarasie mütxuave naime mütiutivevi. Müpaü niutayüni, 'Ari hicürixüa neutipareri,

7 masi quepaucua 'atahutarieca mieme niuqui tuayame mütaniuni, quepaucua mitahüsieni yucuxineta, 'ana tita Cacaüyari mütiüti'avietaxü canaye'amücü caniünre, que mütivacuxaxatüvacai texaxatamete hesiena mieme memüte'uximayacai.

8 Hicü que mü'ane nemu'eni taheima 'utaniucame, mücü tavari pünesi'utahüavixü müpaü 'utaitü, 'Uma quenemie, quenahuri 'iya xapa 'esimüyeva muveri niuqui tuayame mehurie haramarasie cuiepa 'üvetü.

9 Hicü nenyani niuqui tuayamesüa müpaü neticühüavetü münesihuritüanicü xapa 'esimüyeva. 'Iya müpaü netinicühüaveni, Quenanuhurisü queneutacua'i. 'Ayuriepa pasiüre, peru 'ateta xietepaü pacacare.

10 Hicü xapa 'esimüyeva ne'anuhurieca niuqui tuayame mehuriecai, nentacuani. Neteta xietepaü pacacarixü. Quepaucua nemitacuai, neyuriepa hasivitü nayani.

11 'Iya müpaü pünetiutahüavixü, Neuyevaca 'ecü tavari Cacaüyarisie mieme pemüticuxatanicü yumüireme nuivarite vahepaüsita naisarie cuiepa miemete vahepaüsita müireme niuquicü memütiniuca vahepaüsita yumüireme te'aitamete vahepaüsita.

11

Tehecüatamete yuhutatü

1 Mericüsü haca necaniucueitüarieni ti'inünüatamepaü 'aneme. Müpaü netiniutahüavarieni, Quenanucuquexi, Cacaüyari tuquieya queneuti'inüata mürayutimavatüre meta, mümeta memüyunenevietüve tuquipa quenivaruti'inüata.

2 Tuqui tacua queneuhayeva xeicüa. Pepüca'iti'inüata, mana memupitüariécü nuivarite hipatü. Müme meniñquesicuni Cacaüyari quiecariena huta teviyari heimana huta meseri.

3 Neri yuhutame necanivarexeiyani tehecüatamete. Müme nepüvatiyasani que memüte'unenierixü müpaü memütecuxatanicü xei miriyari heimana huta sienituyari heimana haica teviyari tucari, maixa me'anacatütücaitü hiverica hepaüsita.

4 Huriva cüyeyari hutatü, cüxeme hutatü cuie cusiyari hüxie müti'u, 'ime mecanihümetüni.

5 Xüca xevitü 'axa vayuriemücüni, tai püvayeneica vateta, püvatixüsütüani müme memüvaraye'unie. Müpaü catinimieriemücü que mü'ane 'axa müvayuriemücü.

6 Müme heiserie mecanexeyani memeitinanicü muyuavi mücacaviyecü mexi metecuxata. Heiserie mecanexeyanita ha hepaüsita, xuriya memayeitüanicü, memüvativanicü cuiepa memütama naime cuiniyacü sepa quepaümexa mütivanaque.

7 Quepaucua meminüni müpaü metehécüatatü, yeutanaca meucatevasie matine vara'ivamütü püyumieneni. Vara'ivame nivacuumücü.

8 Vacaxarite quiecarí hixüapa pütiheni quiecarí 'amacuyevasie. 'Iyari que mütimate 'inüaricü, Suruma catinacutecava, 'Equipitu meta racuteva mücü quiecarí. Mana Tati'aitüvame curuxisie caniumierieni.

9 Hipatü naisarie cuiepa miemete, nuivarite vahesüa miemete müireme niuquitecü memutiniuca vahesüa miemete yumüireme teüteriyari vahesüa miemete yunaitü menixeyacuni vacaxari haica tucari heimana merie tuca. Mepücvataunieni memücateuquiyanicü vacaxari teuquiyapa.

10 Cuiepa memütama mepüyutemamavieca mevaxeyatü, temavierica mecanexeyacacuni, 'imiquieri mepüyutanü'airiexüani, texaxatamete yuhutatü memüva'uximatüacaicü cuiepa memütama.

11 Hicü haica tucari heimana merie tuca 'anucayacu 'iyari nieritüvame nivaruviya Cacaüyari heiyenü'acu. Yü'ücatecü menanucu'uni, müme memüvaruxei cuini mieme menitumamani.

12 Hicü xeime meniu'enieni taheima 'utaniucame müpaü mütiavarutahüavixü, 'Uva xequenanicüni. Muyuavisie menanuticüne haivitürisata, müme memüvaraye'uniecai mevaxeyacacu.

13 Anari cuie carima niutayuaní. Quiecarí tapa xeicüa nacaxürieni tamamata taparisie mieme xei tapari. 'Atahuta miriyari meyupaümetü teüteri meniucui'iva cuie 'utayuacu. Hipatü meneumamacaitüni, 'aixüa metenicuxatacaitüni Cacaüyari taheima macave hepaüsita.

14 Naye'ani xüa 'ui hutarieca que mutayü. Cuitüva canaye'amücü hairieca xüa 'ui que mutayü.

Cuxineta 'atahutarieca mieme

15 Hicü 'atahutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Hicü carima menetiniucacaitüni muyuavisie müpaü me'utiyuatü, Hicüsüari Tati'aitüvamematü hesüana mieme Cürisimatü, müme cuiepa mete'aitatü mecanacüne. Catini'aitacamücü yuheyecü.

¹⁶ Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucatü Cacaüyari hüxie mematecai 'uvenitesie, müme meniutihüxima'uni. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari

¹⁷ müpaü me'utiyuatü,
Pamüpariyusi tepümasipitüa
'Ecü Ti'aitame Cacaüyari
Naimecü pemütürücaüye 'acu,
Que mü'ane 'amuyeicacai
Que mü'ane 'amuyeica,
Que mü'ane 'umamie
'Ecü pecanihücütüni,
Penisutüani
'Acümana peyüanetü
Cuini mieme que pemütitürücaüye.
Penisutüani
Peti'aitatü.

¹⁸ Nuivarite meniha'acaitüni,
Peru 'ahaxüa canaye'ani,
Tucari raye'a
Pemüvatahüavecü müquite,
Va'ivarica pemüvaminicü
'Ahesüa miemete te'uximayatamete,
Texaxatamete,
Cacaüyari teüterimama,
Müme memümateheuyehüviri
Que mü'ane pemühücü,
Türi 'uquiravesixi yunaitü.
Naye'ani meta
'Ecü pemüvaseviximanicü
Müme cuie memüseviximacai.

¹⁹ Mericüsü Cacaüyari tuquieya caneuyepiere muyuavisie. Cacuni türatuya mü'inüariyari canimasiücücaitüni tuquita yecaitü. Nivayemerücacaitüni neyeyuanecaitüni neyetürarücacaitüni cuie niutayuani te 'enenetü niucaxürieni.

12

'Uca cumatü

¹ Mericüsü 'inüari masiücütü nayani muyuavisie marivetü. 'Uca mana nanierecaitüni tau 'anacatütü meserisie 'avetü, yumu'usie muma 'anamatü tamamata heimana huta xuravesixi mumayari

² nunusi 'ayetütü. Niutahivacaitüni 'icucuinecacu cui tinivenique.

³ Xevitüta masiücütü nayani muyuavisie 'inüaritätü, cu 'epatü heuxuretü 'atahuta mu'uyari hexeiyatü, tamamata 'avayari hexeiyatü, yumu'utesie 'atahuta mumayari 'anamanatü.

⁴ Yucuaxicü nivananacahapani xuravesixi muyuavisie 'esivatücacu xei teresi, nivareucaxürieni cuiepa. Cu 'amüpa 'uca mütiniverümecai hüxie niuhuni 'icuaimitü nu'aya quepaucua mütiniveniquecai.

⁵ Hicü 'uquitüme niutiniveni, que mü'ane yunaimie nuivarite tiva'aitüvame mayani, que mü'ane tepüa 'isüyari müticueni. Nu'aya panutivitüque Cacaüyarisüa 'uvenieya macavesiepaütü.

6 Hicü 'uca niuyuta'una macumavesiepai, haque Cacaüyari meicuha'arütüiri mana me'üviyarienicü xei miriyari heimana huta sienituyari heimana haica teviyari tucari.

7 'Ana cuya niutaveni muyuavisie. Miyeri, niuqui tuayametemama yunaitü menisütüani cumatü meyucuitüvetü. Cu niyumienecaitüni, niuqui tuayametemama hepaüna,

8 peru mepüyatexi, huyeri pumavecai memütenaquenicü muyuavisie.

9 Hicü mücü cu 'amüpa, mücü cu matüaripai mümieme Cauyumarie mütiteva Satanaxi mütiteva, que mü'ane mütiva'irüviya yunaime cuiepa memütama, mücü cananuyehüiyani mana. Cuiepapai neucahüiyani, niuqui tuayametemama 'utümana meneucaxüriyani mana.

10 Hicü xeime nenü'enieni müpaü mutayü carima, Hicürixüa canaye'ani, canimasiücünü tacacaüyari que mütiyuvicueisitüva que mütitürücaüye que müti'aita. Canimasiücünü Cürisitu heiserie que mürexeyia hesüana miemetütü. Que mü'ane müvaxaneta ta'ivamarixi, mücü cananuyehüiyani, que mü'ane tacacaüyari hüxie müvaxanetai tucaricü tücaricü.

11 Mümeri mene'iva Muxa xuriyayacü, memütecuxatacaicü meyuhecüatatü, yutucari memücauyucueriecaicü sepa memucü'ivaxü.

12 'Ayumieme quene'atemavieca muyuavi 'acu, xeme muyuavisie xemetitei xequeneyutemamavieca. Xüa 'ui cuiepa xemütama haramarasie xemütama. Cauyumarie neucahüiyani xehesüa cui ha'atü müpaü timaitü, yapaümexa xEICüa püyüveni.

13 Mericüsü quepauca cu müpaü müretima cuiepapai macahüiya, niveiyacaitüni mücü 'uca 'uqi mutinivexü.

14 Hicü 'uca canipitüarieni ma'anatücanicü verica 'amünenapaü, macumavesiepai manuvienicü yuhuyeri, haque müca'ixeyiacü cu, haque müremiquieca xei viyari, 'ariqueta huta viyari, 'ariqueta merie viyari.

15 Hicü cu hatuxamepaü pame ha nanatihayani 'uca 'utüma 'enuhausitüanique.

16 Peru cuie nipareviecaitüni 'uca. Nivatixavare, muva neucayeurieni hatuxame cu menatihayaxü yuteta.

17 Hicü cu niuyeha'ani 'uca hepaüsita. Neyani müyumienenicü, hipame hesiena memüyenuuiva varaye'unietü, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita, memüyuhecüata Quesusisüa memiemetetütü, müme varaye'unietü.

13

Yeutari yuhutatü

1 Mericüsü mana ne'utaqueca xiücaripa haramara tesita, yeutanaca ne-nuxeia haramarasie 'anatiyeiximeme. Tamamata 'avayari nexeyiacaitüni, 'atahuta mu'uyari meta, 'avateyasie tamamata mumayari nana-manacaitüni. Mu'uteyasie püra'utücatei que mütiyuseviximacai 'axa titevatü.

2 Mücü yeutanaca nemuxei tüvepaü catiniyuxexeyiacaitüni, husepaü re'ecatü, mayepaü retenitü. Hicü cu 'amüpa nipitüani yütürücariya, heiserie nipitüanita müti'aitanicü 'uvenisie 'acaitü haque cu müre'aitacai, heiserie vaüca nipitüanita.

3 Mu'uya xevitü mumieriepaü pütüyuxexeyiacai, peru que mütiucuinixü nanayehüiyani sepa mümüximecai. Yunaitü cuiepa memütama meni'iyarixiecaitüni me'ixeyiatü yeutanaca, hesiena mepüteviyacuai.

⁴ Nenevieri menipitüani cu, mücü heiserie mipitüacü yeutanaca. Yeutanacata nenevieri menipitüani müpaü me'utiyuatü, Quepaicü mücü yeutanacapaü pü'ane, quepaicü püyüve hamatüana müyumieneni.

⁵ Hicü niuqu niupitüarieni vaüca müticuxatanicü, miseviximanicü Cacaüyari 'axa 'utaitü hepaüsitana. Heiserie canipitüarienita huta teviyari heimana huta meseri müpaü mütiyurienenicü.

⁶ Hicü nisütüani 'axa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita, 'iseviximatü que mü'ane mühücü, 'iseviximatü tuqueiyata, mümeta muyuavisie memütitei vaseviximatü nisütüani.

⁷ Hicü müpaü tiniupitüarieni müyumienenicü Cacaüyari teüterimama müvaraye'uniecacü, müvara'ivanicü. Heiserie pupitüarie yunaime nuivarite vahepaüsita, naime cuiepa quiecatari vahepaüsita, naime niuquicü memütiniuca vahepaüsita, yunaime teüterixi vahepaüsita.

⁸ Yunaitü cuiepa memütama nenevieri menipitüacaitüni, müme xEICÜA cuie munetüariapai memacayasarie Muxa mumierie xapayasie quename tucari mehexeiya manuyünesie, müme xEICÜA nenevieri mepüca'ipitüacai.

⁹ Xaütü netü mu'enaxü.

¹⁰ Que mü'ane teüteri teva müvarahapa Vaviyatü,

Mücü nanuhaniemücü tevapai.

Que mü'ane 'ixiparacü mütiyumemiva,

Mücüta 'ixiparacü

Canimieriemücü vaüriyarica.

Müpaü metemaitü Cacaüyari teüterimama mepüte'uca'enivani yuri mete'erietü.

¹¹ Mericüsü 'ana xeime necaniuxeiya yeutanaca cuieta matine. Cana'avatücateitüni muxapaü. Cupaü tiniuxaxatacaitüni.

¹² Yeutanaca matüari müyüanecai heiserie que mürexeyacai, 'icü naimecü yaxEICÜA catiniyurieneni hüxiEña 'uветü. Nicuyütüani cuie, müme cuiepa memütamata nivarucuyütüani nenevieri memipitüanicü mücü yeutanaca matüari müyüanecai, que mü'ane manayehüiya müximetü quepaucua mütiucuinxü.

¹³ 'Inüari püvevie mamarivaveme, tai 'aitüatü taheima macanenicü cuiepa teüteri me'ixeyacacu.

¹⁴ Cuiepa memütama tiniva'irüviyani müireme 'inüari pitüarietü, yamütiyurienenicü yeutanaca hüxie 'uветü. Müpaü tinivaruta'aitüani cuiepa memütama 'üquisica memütavevienicü yeutanacapaü tiyuxexeyame, que mü'ane manutanerixü sepa 'ixiparacü mütiucuinxü, mücüpaü 'aneme.

¹⁵ Hicü müpaü catiniupitüarieni 'iyari mipitüanicü yeutanaca 'üquisicayari, mücü müticuxatanicü yeutanacapaü tiyuxexeyatü, müpaü müti'aitanicü memücüi'ivacü queyupaümetü nenevieri memüca'ipitüa yeutanaca 'üquisicayari.

¹⁶ Hicü müpaü tinivaruta'aitüani türi 'uquiravesixi yunaime, memeuca'u memümamave, müme memyünü'a müme vaüriyarica memüte'uximaya yunaime, yumamasie yuserieta memü'inüaritüarienicü yucanata.

¹⁷ Tevi pücaüve tixaütü mütinanenicü mütituanicü me xüca ca'inüaritüarieveni, ra'utü que mütitava yeutanaca, que müti'inüasie terüvaricaya 'inüariyari nusu.

¹⁸ 'Icücü yapüretimani, que mü'ane 'aixüa müremu'u que'iti'inüata yeutanaca 'inüasicaya. Tevi müpaü catini'inüasieca que mütitava. 'Inüasicaya 'ataxeime sienituyari heimana haica teviyari heimana 'ataxevi canipaümeni.

14

Mümüiremete vanüavari

¹ Mericüsü 'ana neneutaniere. Camüsü mücü Muxa Nunusi mana navecaitüni yemurisie Siyuni mütitevasie. Hamatüana mana meniti'ucaitüni xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü, yucanata mete'a'utücaitü mücü que mütiteva, 'uqui-yariyata que mütiteva.

² Yuariya neniuenieni muyuavisie haineme, ha 'amüpapaü ti'eniürüücüme, türanari mütürücaüyepaü ti'eniürüücüme. Yuariya nenu'eni, canarivivamete vacuicari canihücutücaitüni.

³ Cuicari müheca menicucacaitüni mana meti'utü 'uveni hüxie, yunau-catü memayeniere vahüxie, 'uquiravesixi vahüxie. Xevitü pücaüyecai meitimanicü mücü cuicari, müme xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari memüyupaümecai xeiçüa mepi-maica, queyupaümetü memutixünarie me'utinanaüyaca cuiepa memütama vasata.

⁴ Müme mecanihümetüni memücauyusevixima 'ucaravesixi mevaveiyatü, mepücauriquitüca. Müme mecanihümetüni memeveiya mücü Muxa que mütimie. Teüteri vasata meputinanaiya memütixünarienicü, Cacaüyari nivesicaya Muxa nivesicaya memacü necü.

⁵ Vateta 'itarica pumave, vahesie pücarahüiva.

Niuqui tuayamete haica niuquiyari memü'atüa

⁶ Hicü xeime neniuxeiya niuqui tuayame muyuavi hixüapa haviecame. Niuqui 'aixüa manuyüne yuheyemecü mücuxaxasiva nexeyacaitüni yamütivataxatüanicü cuiepa memütama, yunaime teüterixi yunaime nuivarite naime niuquicü memutiniuca naime cuiepa quiecatari.

⁷ Müpaü nainecaitüni carima, Xequeteneuyehüvirieca Cacaüyari, ve'eme xequene'erieca. Tucari canaye'ani müvatahüavecü 'isücametütü. Nenevieri xequenepitüaca que mü'ane mitivevi muyuavi cuie haramara haixate.

⁸ Hutariicata niuqui tuayame 'ütümana niemiecaitüni müpaü 'utaitü, Quiecarü mümarive niuca'unarieniri Vaviruniya quiecariyari. Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumauvanicü, mana quiecatari meniva'itüacaitüni yunaime nuivarite memühecarienicü. Hicürixüa vaquiecarü niuca'unarieni.

⁹ Hairiecata niuqui tuayame va'ütüma niemiecaitüni ya'utaitü carima, Que mü'ane nenevieri mipitüa yeutanaca, que mü'ane nenevieri mipitüa 'üquisica hepaüna mütiyuxexeiya, que mü'ane mitanaqui'erie seyuya yucanata yumamasie,

¹⁰ mücü nenu'iemücü Cacaüyari vinuya mucatuariva tecüxitana canütüarievetü, yapüretimani que mütiha'a Cacaüyari quepaucua mücü mühecani. Cani'uximatüariemücü taicü 'asupürecü Cacaüyari niuqui tuayametemama vahüxie Muxa hüxie.

¹¹ Yamete'uximatüariecacu cuauniyari yuheyemecü petineicani. 'Uxipiya mepücahexeiyani tucariçü tucariçü queyupaümetü nenevieri memipitüa yeu-tanaca, müme nenevieri memipitüa 'üquisica hepaüna mütiyuxexeiya, memi-tanaqui'erie seyuya que mütiteva ra'ucacu vahesie.

¹² Müpaü metemaitü mepü'euca'enivani Cacaüyari teüterimama, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita yuri memüte'erie Qesusisie.

¹³ Hicü xeime neniuenieni müpaü hetaineme taheima, Müpaü quetineu'ütüa, 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme Ti'aitamesie meteviyatü

memücuini hicü 'uxa'atüni varie. Hü, naineni 'Iyari, meni'uxipiecacuni que memüte'u'uximayacai. Tita memüte'uyuri pümasiücüni sepa haque meme'uva.

Cuiepa que mütiucaxirie

¹⁴ Hicü neneutaniere. Camüsü haivitüri mütuxa 'acananierecaitüni. Haivitüri heima nacateitüni que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeyacai, yumu'usie huru mumayari 'anamatü, yumamasie huxa mataxicaunical 'acuetü.

¹⁵ Hicü xevitü niuqui tuayame tuqita 'ayeneca nitahivieni que mü'ane haivitüri heima macatei, müpaü 'utaitü carima, 'Ahuxacü queneucaxica. Tucari naye'ani xirica, türicu müsese'icü cuiepa.

¹⁶ Hicü haivitüri heima 'acaitü yuhuxacü cuiepa necuxini. Cuiepa nacuxirieni naitü.

¹⁷ Hicü xevitü niuqui tuayame nivayeneni tuqita muyuavisie. Mücüta huxa mataxicaunical nacuecaitüni.

¹⁸ Xevitiüxa mürayutimavatüresie neyeyani niuqui tuayame heiserie mexeyacai tai hepaüsita. Carima nitahivieni que mü'ane huxa mataxicaunical macuecai ya'utaitü, 'Ahuxa mataxicaunicü queneucuxeüri caxie tacariyari cuiepa. 'Ari caxie caniuticuacuxeniri.

¹⁹ Hicü mücü niuqui tuayame yuhuxacü nicuxeürieni caxie cuiepa. Caxie pünameta 'amüyevata neicaxürieni, 'inüari mayanicü Cacaüyari que mütiha'a.

²⁰ Hicü caxie pünameta mieme niütiquesinarieni quiecarie tesie. Xuriya nivayeneicacaitüni caxie pünameta, cavayasixi vapirenupaü suitü, haica sienituyari heimana xei teviyari quirumeturuyari 'acuyeucacü.

15

'Atahuta cuiniyayari 'atahutatü memi'atüa niuqui tuayamete

¹ Mericüsü xeime 'inüari neniuxeiya muyuavisie mariveme tiyühüxiyatüvame. Niuqui tuayamete nenivaruxeiya 'atahutame 'atahuta cuiniyayari memexeyacai 'imatürieca miemete.

² Hicü haramarapaü 'aneme nepuxei xicüripaü tiyuxexeyame tai nücame. Mümeta nepüvaruxei meme'ivaxü yeutanaca, meme'ivaxü üquisica hepaüna mütiyuxexeyacai, meme'ivaxü seyuya 'inüasicaya cümana mü'inüasie que mü'ane mühücü. Xicüri haramarayari tesita meniti'ucaitüni harupa me'u'ütü Cacaüyari menüavatü.

³ Muisexi Cacaüyarisie mieme ti'uximayatü que mütinüavacai, Muxa que mütinüava, müpaü meteniucucacaitüni müpaü me'utiyuatü,

Que pemütyuriene

Pepümarive

Pepüti'ahüxisiyatüvame

Ti'aitame Cacaüyari

Nai pemüti'aita.

Heiseriemecü yapeticamietü

Yuri pehaitü 'apepuyeica,

Nuivarite tiva'aitüvame.

⁴ Yunaitü mepümateheuyehüvirieca Ti'aitame,

Visi mepümatexatani

Que mü'ane pemühücü.

'Ecü 'axaütame pepüpasie,

Yunaitü nuivarite meni'axüacuni,

Meniyuneneviecacuni

'Ahüxie meti'utü

Mümasiücücü

Tita pemütüyuriene

Heiseriemecü yapeticamietü.

⁵ Mericüsü 'ana neneutaniere. Haque masi yemecü mepasie tuquita muyuavisie, haque Cacaüyari mehecüasie, mana tineuyepiyani.

⁶ Tuquita menayenexüani niuqui tuayamete 'atahutatü memi'atüa 'atahuta cuiniyayari. Rinu 'ixuriquiyari mü'itiyacai müxavatücai mepanacatütücatei, yutavisie huru hüiyameyariçü mepühütücatei.

⁷ Hicü yunaucatü memayeneniene, xevitü mücü nivaruhanitüani niuqui tuayamete huru xacüyari 'atahutame haxüa hüpüneme, Cacaüyari yuheyemecü mayeyuri que mütiha'a 'inüariyari.

⁸ Hicü tuquita cüsi niutahüne, Cacaüyari que mütimarive que mütitürücaüye 'inüariyari puyü cüsiyari. Xevitü pücaüyüvecai tuquita meutahanicü mexi catiparivecai 'atahuta cuiniyayari, 'atahutatü niuqui tuayamete memi'atüa.

16

Haxüa que memüte'upitüarie xacürüte müpaü tihüpüneme

¹ Mericüsü xeime neniuenieni carima 'utaniucame tuquita müpaü tivacühüaveme niuqui tuayamete 'atahutame, Mana xequenehu, cuiëpa xequeneucatuaxüa 'atahuta xacüyari Cacaüyari haxüaya mühüpüne.

² Hicü mexüacame neyani. Neicatuani yuxacü cuiëpa. Hicü teüteri memüte'a'utücatei yeutanaca seyuyacü nenevieri memipitüacai 'üquisica yeutanacapaü mütiyuxexeyiacai, müme cuini mieme 'axa 'anemecü meni'ësata.

³ Hicü 'ütümana mieme neicatuani yuxacü haramarasie. Xuriya nayani müqui xuriyayapaü 'anetü. Yunaitü memayenenierecai meniucuiini haramarasie memü'üvacai.

⁴ Hicü hairieca mieme neicatuani yuxacü hatuxametesie haixatesie. Mücüta xuriya nayani.

⁵ Hicü mücü niuqui tuayame hacü mühürütüariëcai neniuenieni müpaü 'utaineme, 'Ecü 'apemuyeicacai 'apemuyeica pemüpasie, heiseriemecü pepütüyurie müya pemütivamari'itüacü.

⁶ 'Ateüterima vaxuriya niucamete vaxuriya memutiyeurixücü, 'ecüta xuriya pepüvaru'itüa. Müpaü pütüinaquixü vahesie.

⁷ Xeimeta neniuenieni mürayutimavatüresie müpaü 'utaineme, Hü, Ti'aitame Cacaüyari nai pemüti'aita, yuri pehaitü heiseriemecü yapeticamietü pepüti'amari'itüva.

⁸ Hicü naurieca mieme neicatuani yuxacü tausie. Tau müpaü catinipitüarieni müvativarücanicü teüteri taicü.

⁹ Teüteri menitivariqueaitüni cuini mieme, peru meniseviximacaitüni que mü'ane Cacaüyari mühücü, 'axa me'utiyuatü hepaüsitana heiserie mexeyacacü müpaü mütivacuiniyatüanicü. Mepücatehayevacai que memütüyuriecai, mepücaüyuväriyacai ve'eme memü'eriecacü.

¹⁰ Hicü 'auxüvirieca mieme neicatuani yuxacü yeutanaca 'uvenieyasie haque müre'aita. Naisarie müra'aitacai nacuyüre. Teüterimama yuneni menicüquevecaitüni müvarucucüinecacü 'ana.

¹¹ Cacaüyari muyuavisie macave mecaniseviximacaitüni 'axa me'utiyuatü hepaüsitana, mücü müvarucütücateicü memeu'esatücateicü. Peru mepücatehayevacai que memütüyuriecai.

¹² Hicü 'ataxevirieca mieme neicatuani yuxacü hatuxame 'amüpasie 'Eupürate mütevevasie. Ha mana niucavani macuha'arisenicü te'aitamete vahuye tau manatinecasie miemete.

13 Hicü necanivaruxeiya cacayarixi yuhaicame memüca'itiyatücatei, temusi vahepaü me'aneneme, cu teta yeutanaca teta tixaxatame müti'itavacai teta me'ayenexüacu.

14 Müme cacayarixi 'axa memü'ane va'iyarite mecanihümetüni. Marive-mecü metenyuriecaitüni, meneutayeixüani yunaime cuiepa memütama teva'aitüvamate vahesüa, memüvacuxeürüenicü cuyacü, mücü tucari mumarive 'aye'ayu que maine Cacaüyari nai ti'aitame.

15 Mücü müpaü paine, Neuxei, tinavayame mü'axepaü nepunuanı. 'Aixüa pü'itüarieni que mü'ane müyühütüa, que mü'ane müha'arisie yu'ixuriqui mücavaune capa mavetü 'uyeicanicü 'uxa'a varie me'ixeyacacu que mütiyuteviya.

16 Mericüsü teüteri menivarucuxeürüeni haque 'Arümaquetuni mütiyutevea Hepürayusixi teüteriyari vaniucücü.

17 Hicü 'atahutarieca mieme neicatuani yuxacü 'ecapa. Hicü muyuavisie niuqui nivayeyani tuquita 'uveni manuvesie carima 'utaitü, Canaye'aniri.

18 Caniucumerücaitüni necuyaneccaitüni necütürarücaitüni. Cuie carima niutayuanı, que mücatitayuaavecai quepaucua tevi cuiepa 'ucaitü matüa hicüque, cuini mieme tiutayuatü nayani.

19 Hicü quiecarı 'amacuyeva haicacüa niütitare. Hipame nuivarite vaquiecarite caniucaxürüeni. 'Ana Cacaüyari Vaviruniya quiecarı mumarive quiecatari püccavarutatümayaxü, masi yutecüxita mieme yuvinu nıvaru'itüani yuhaxüa.

20 Naitü cuie haramara hixüapa mayema niyupata, yemurite niutimamavere.

21 Teüteri vahesie niucaxürüeni te nauca haxuvayari rahetetücaitü. Teüteri meniseviximacaitüni Cacaüyari 'axa me'utiyaütü hepaüsıtana, te 'acaxürüecu memüte'ucuınixücü cuini mieme.

17

'Uca mumarı'itüarieni

1 Mericüsü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta xacüyari memexeiyacai, xevitü mücü 'aura canayani. Müpaü canetiniutahüave, Quenaye'a. Nepümasixeısitüani que mütimari'itüarieni mücü 'uca tuminicü müyuvitünüa marıvetü, hatuxame 'amüpa tesita 'acaitü.

2 Mücü menicumaüvacaitüni cuiepa te'aitamete cava'üyatücacu. Vinuyacü cuiepa memütama menitarüvecaitüni, mücü yuvitünüacacu.

3 Hicü 'Iyari nesi'uvıyacu mücü canenevitüni macumavesiepai. 'Uca nıuxeiya yeutanaca meutaüräüyesie 'acaime. Yeutanaca naisarie hesiena pürä'ucal 'axa que mütitevacal yuseviximatü. 'Atahuta mu'uyari tamamata 'avayari canexeyacaitüni.

4 'Uca taüräüyeme xureme panacatücücai. Hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü püqueamaritüarielai. Huru tecüxiyari pahanacal yumamasie hüneme. Pü'inüariyatücai que mütiyuseviximacal que mücati'itıyacal müpaü tiyuvitünüatü.

5 Canatana que mütitevacal na'ucaitüni 'üquisica mü'aviecü, Vaviruniya quiecarı 'amacuyeva, 'anuyütü, Cuiepa miemete tuminicü memüyuvitünüa, yunaitü memüyusevixıma, 'icü pühücü vavarusi, 'anuyütü.

6 Hicü mücü 'uca nııuxeiya tavecame Cacaüyari teüterımama vaxuriya 'anu'ieca, müme memüyuhecüatacal Quesusısüa memiemetetütü vaxuriya 'anu'ieca. Hicü ne'ixeyatü cuini mieme neni'iyarixiecaitüni.

7 Niuqui tuayame müpaü canetiniutahüave, Titayarisü peti'iyarixie. Nepümatihēcūatüani 'avie niuqui 'uca hepaüsita yeutanaca metücü 'atahuta mu'uyari tamamata 'avayari mexeiya hepaüsita.

8 Mücü yeutanaca pemüxeiya, mücü 'aniyueicacaitüni, hicü 'apüca'uyeica. Meucatevasie vatine, püyemie müca'unarienicü. Cuiepa memütama queyupaümetü memüca'acayasarie cuie munetüariapai xapasie tucari memexeiya manuyünesie, müme meni'iyarixieacuni quepaucua memixeiya mücü yeutanaca 'amuyecacai, hicü 'amüca'uyeica, mayeneni.

9 Üquisica 'ipaü cani'aneni meitimanicü que mü'ane 'aixüa müremu'u mütimaive. 'Atahuta mu'uyari, mücü 'atahuta yemuriyari canihücütüni hesiena maca 'uca.

10 Te'aitamete 'atahutatü mecanihümetüni meta. Yu'auxüvitü menacaxürieniri, xevitü 'apuyeica, xevitüta pücueviya pücanuave cuxi. Quepaucua munuani, peuyevese 'esiva yamüreuterecü xeicüa.

11 Mücü yeutanaca 'amuyecacai 'amüca'uyeica, mücü 'atahairieca mieme canihücütüni müme. 'Atahutatü vahesüa canimiemetüni. Caniyemieni müca'unarienicü.

12 Tamamata 'avayari pemuxei, mücü tamamata te'aitamete mecanihümetüni. Mete'aitatü mepüca'isutüavave cuxi. Heiserie mecanitanaqui'ericuni xei hurayari memüte'aitanicü yeutanacamatü.

13 Müme va'iyari caniyuxevini. Yütürücariya mecaniyetuiriecuni yeutanaca vatürücariya mexeiyanicü, heiserie mexeiyanicü müme heiserie memexeiypaü.

14 Cuya menivevecuni Muxa me'aye'unietü. Muxa nivara'ivamücü cusiyarite müvacusiyaricü te'aitamete mütiva'aitüvamecü. Müme hamatüana memü'uva meputa'inierie mepanayexeiyarie yamepütecahu.

15 Hicü müpaü netiutahüavixü, Ha pemuxei haque meca 'uca müyuvitünüa, mücü nuivarite mecanihümetüni mümüiremete teüterixi niuquitēcü memütiniuca mepühüme.

16 Tamamata 'avayari pemuxei, yeutanacata, 'axeicüa mecaniti'uxive'ericuni 'uca müyuvitünüa. 'Ucu'eirivame menayeitüacuni maveme. Menitacuaicuni vaiyarieya, menitataiyacuni taicü.

17 Cacaüyari müpaü pütiva'iyaritüani müpaü memüteyuriecacü mücü püta que mütiyuriemücü va'iyari yuxevicacu me'ipitüacacu yeutanaca mücü püta müti'aitametünicü vahesie mieme. Müpaü meteyurieyu catinaye'atüariemücü nai Cacaüyari que mutayü.

18 'Uca pemuxei, mücü quiecarü mümarive canihücütüni haque cuiepa te'aitamete meme'aitüarie.

18

Vaviruniya que mütiuca'unarie

1 Mericüsü 'ana nenixeiya xeime niuqui tuayame taheima 'acamicame cuini mieme heiserie mexeiycacai. Cuiepa canacuhecüare 'iya marivecacu.

2 Hicü türücaüyemecü niutahiva müpaü 'utaitü, Quiecarü mümarivecai niuca'unarieniri Vaviruniya. Cacaüyarixi 'axa memü'anene vaqui nayani, yunaitü 'iyarite memüca'itiatüca, yunaitü viquixi memüca'itiatüca yunaitü memü'uxive'eriva vatesariya ratüa.

3 Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumävanicü, mana quiecatari yunaimie nuivarite meniva'itüacaitüni cümana memühecarienicü. Cuiepa te'aitamete menicumävacaitüni

cava'üyatücacu. Tetuayamete cuiepa miemete meheuca'utü menayuyeyitüacaitüni visi 'ane müyupitüacaiçü 'anayuhayevameçü.

4 Hicü neni'enieni xeime müpaü mainecai taheima, Quiecarisie xequenevayecüni neteüterima 'acu, xehesieta rahüiyanicü tita 'axa memüte'uyuri mana quiecatari, xemücate'ucacucuinenicü 'iya que müticuine.

5 Tita 'axa mütiuyuri niucuxeüriyani muyuavisiepaütü. Cacaüyari püca'itatümai que mütiuyuri heiseriemecü yacaticamietü.

6 'Axequetenapiniri que mürapicai. Hepaüna capaümeme masi tavari cuxi 'axequetenapiniri müpaü mütiuyuricü. Tecüxitana haque meinütüacai yuvinu tavari cuxi yaxequeteneutanütüiri.

7 Marivetü que mürayuyeyitüacai visi 'ane que mütiyupitüacai, yaxecüa 'uximatüarica heiverica xequenepitüaca. Yu'iyarisie müpaü paine, 'Ena neti'aitametütü 'enepuca. Necarecacünatü nepüca'ayani, heiverica nepücahexeyiani.

8 'Ayumieme cuiniyaya xei tucarisie caninumücü, müyacü cuiniyacü hacacü püpütüarieni. Taicü nitataiyariemücü. Canitürücaüyeni que mü'ane mitamari'itüani ti'aitametütü Cacaüyaritütü.

9 Hicü cuiepa te'aitamete queyupaümetü memicumauvacai cava'üyatücacu hamatüana visi 'ane memüyupitüacai, müme meniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü quepaucua memixeiya cuauni 'atineicame tataiyarieximecacu.

10 Memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, teva meniti'ucuni müpaü me'utiyaütü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua quetiumari'itüarie Vaviruniya quiecar marivetü türücaüyetü.

11 Tetuayamete cuiepa miemete mecaniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü, müpaü metemaitü, xevitü tavari püca'inaneni va'icate.

12 Meneiye'icatacaitüni mana huru me'atüvatü pürata tete müraye'arü perüra rinu 'ixuriquiyari 'ixuriqui mütataüravi sera 'ixuriquiyari 'ixuriqui müxuxure, naine cüye visi mü'üa, naitü mutiveviya herepanite tameyariçü, naitü mutiveviya cüye müraye'arücü, tepüa müxeta tepüa mümerücavi marümuri teteyari

13 canera visi mü'uatüca 'üca mixaxi rivanu vinu viya harina türicu vacaisixi muxasi cavayasixi caxetate teüteri, teüteri va'iyarite meta.

14 Müpaü meputiyuaneni 'ana, Tita pemütihive'eriecai 'a'iyarisie cuacuaxiacu, 'ahesüa caniumaveni. Xavatütü marivetü naitü tiniutatümaiarieni 'ahesüa. Yuheyeme pütiumaveni.

15 Müme memitüacai müya 'aneneme, müme meheuca'utü memayuyeyitüacai cümana, yunaitü tevapai meniti'ucuni memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, me'utisuatü meyuheiverietü

16 müpaü me'utiyaütü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucuaque pumaveriyari quiecar marivetü. Rinu 'ixuriquiyari 'ixuriqui mütataüravi müxuxure nanacatüçücaitüni, yuquemaritüatü hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü.

17 Xei hurayarisie niutimavere cui que müreucavecai.

Naviya nü'avamete, yunaitü naisarie memü'axe naviyasie meyetetü, naviya vequemete, queyupaümetü haramarasie memüte'ivacai, mümeta tevapai meniti'ucaitüni.

18 Me'ixeyatü cuauni 'atineicame tataiyarieximecacu meniutihivacaitüni müpaü me'utiyaütü, Haquevasü xevitü quiecar mücü 'amacuyeucaipau 'anetü.

¹⁹ Tumuanari meneutivivacaitüni yumu'usie me'utisuatü meyuheiver-
ietü müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua que tumaveriyari
quiecarí marivetü. Mana meheuca'utü menacüne yunaitü naviyasixi
memüvarexeiya haramarasie, mücü vaüca mürexeiyacaicü.

²⁰ Muyuavisie xequeneyutemamavieca xehe'erivatü. Cacaüyari
teüterimama, nü'arisixi texaxatamete yunaitü xequeneyutemamavieca.
Cacaüyari 'imari'itüatü nixehécüatani heiserie xemexeyacü xeme.

²¹ Hicü niuqui tuayame mütürücaüye nenutuni tete matapaü necame.
Haramarasie neicahüani müpaü 'utaitü, Yaxeicüa carima tinica'unariemücü
Vaviruniya quiecarí mümarive. Tavari 'uxa'a varie pacumaveni.

²² Canarivivamete xavererusixi cürautavivamete cuxineta hüsivamete
mepüca'enierieni 'ahesie. Naime teevivamete mepücaxuaveni 'ahesie.
Tüxüme püca'enierieni 'ahesie.

²³ Cüxeme 'ahesie pücacüxeniri. Neneüqueme viquivame vaniüqui
püca'enierieni 'ahesie. 'Ahesüa quiecatari memütetuacai cuiepa memütama
va'isücate mecanihümetücaitüni. Peti'aquevayacacu meteni'irüvivyariacaitüni
yunaitü nuivarite.

²⁴ Mana mücü quiecarisie masiücütü nayani texaxatamete vaxuriya mu-
tayeüricü Cacaüyari teüterimama vaxuriya mutayeüricü, yunaitü cuiepa
memucui'ivaxü vaxuriya mutayeüricü mana.

19

¹ Mericüsü 'ana neni'enieni yuariya yumüireme teüteri vaniüquipaü
ti'eniürücüme türücaüyeme. Müpaü meniutiyuanecaitüni muyuavisie, 'Aixüa
xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita. Pütiyuvicueisitüvame püve'eme
pütürücaüye tacacaüyari.

² Yuri haitü heiseriemecü yaticamietü pütüyumari'itüva. Nitamari'itüani
mücü 'uca mümarivecai tuminicü müyuvitünüacai, que mü'ane müvaseviximacai
cuiepa memütama yuvitünüatü. Cacaüyari 'apürepiniri 'uca metayeüricü
teüterimama vaxuriya.

³ Hicü hutarieca müpaü meniutiyuani, 'Aixüa xequeneutiyuaneni Ca-
caüyari hepaüsita. Camü, cüsi yuheyemecü nivatineicani mana.

⁴ Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucame vahamatü yunau-
catü memayeneniere meniutihüxima'uni yunaitü. Nenevieri mecanipitüani
Cacaüyari 'uvenisie 'acaicu müpaü me'utiyuatü, Niuqui canise'ini. 'Aixüa
xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita.

⁵ Hicü niuqui nivayeneni 'uveni manuvecaisie müpaü 'utaitü,
'Aixüa xequeneutiyuaneni
Tacacaüyari hepaüsita
Yunaitü 'iparevivametemama
Yunaitü xemüteheiyehüviri
Türi 'uquiravesixi yunaitü.

Neüquiya 'ixüarariyari Muxa müvevie

⁶ Hicü mümüiremete vaniüqui neni'enieni. Ha 'amüpapaü
püti'eniürücücai, türanari mütürücaüyepaü. Müpaü mecaniutiyuanecaitüni,
'Aixüa xequeneutiyuaneni
Cacaüyari hepaüsita,

Ti'aitatü matüacü
Ti'aitame mütacacaüyari
Nai müti'aita.

⁷ Tequetatemamavieca

Temavierica tequehexeyiani
 Visi tequete'ixatani
 Maye'acü Muxa mütimeüquecü.
 'Üyaya puyucuha'aritä.

⁸ Canipitüarieni rinu 'ixuriquiyari

Müxavatü mü'itiya manacatünicü.

Rinu 'ixuriquiyari cani'inüaritüni, tita memüteyurie heiseriemecü yametec-
 ahütü Cacaüyari teüterimama va'inüariyari.

⁹ Hicü müpaü pünetiutahüavixü niuqui tuayame, 'Aixüa mecani'itüarieca
 müme memuta'inerie 'ixüaripa, Muxa neüquecacu. Müpaüta nerahüave, 'Icü
 Cacaüyari niuquieya müyuri canihücütüni.

¹⁰ Hicü hetüana neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique. Müpaü
 nerahüave, Quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatamätüni
 ne, 'aivama memüyuhecüata Qesusüsüa memiemeteütü vahepaü
 nepüti'uximaya. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta. Que mü'ane
 müyuhecüata Qesusüsüa miemetütü, mücü 'iyari canipitüarieca Cacaüyari
 texaxatametemama vahepaü.

Que mü'ane cavaya meutuxasie macatei

¹¹ Mericüsü muyuavi neniuxeiya reutenime. Cavaya meutuxa mana niu-
 vecaitüni. Que mü'ane hesiena macatei Yamüticamie catinitevacaitüni, Yuri
 Maine titevatü. Heiseriemecü yaticamietü catiniyumari'itüvametücaitüni
 caniyumiencaitüni.

¹² Hüxiteya tai mütacapaü pütüyuxexeyacai, yumu'usie müireme muma
 nanamanacaitüni. Que mütimeva naye'ucaitüni hesiena, peru xevitü
 'asipücatimaicai que mütimeva, 'iya xEICÜA yapütimaicai.

¹³ 'Ixuriqui xuriyacü müxure nanacatücücaitüni. Cacaüyari Niuquieya
 catinitevaca.

¹⁴ Cuyaximama muyuavisie miemete meneveyacaitüni 'utümana
 cavayasixi memeutuxa vahesie me'utetü, rinu 'ixuriquiyari mütimeva mü'itiya
 me'anacatütücaitü.

¹⁵ Tetana niyenicacaitüni 'ixipara meutixicaunicai cümana
 müvativiticü nuivarite. Pütiva'aitüa tepüa 'isüyari 'acuetü. Mücü
 canihücütüni que mü'ane mitiquesina caxie pünameta mieme, 'inüari
 vevienetü Cacaüyari nai müti'aita que mütiha'a que mütimevaca.

¹⁶ Camixayasie teurieyasie müpaü püre'uxacai que mütimeva, Te'aitamete
 Tiva'aitüvame titevacacu, Cusiyarima Vacusiyari titevacacu.

¹⁷ Mericüsü xeime neniuxeiya niuqui tuayame tause 'üveme. Carima
 niutahiva müpaü tivacühüavetü yunaima vixixi muyuavi hixüapa
 me'avüximecacu, Xequenacüni, xequeneyucuxeürie, Cacaüyari 'icuai
 püvevienü vaücava.

¹⁸ Xequetenecuaca te'aitamete vavaiyari, cuyaxi va'uquiyarima vavai-
 yari, memütürücvai vavaiyari, cavayasixi vavaiyari, müme vahesie memute-
 cai vavaiyari, yunaitü memüyünü'a memüte'uximayatamete türi 'uquiravesixi
 yunaima vavaiyari.

¹⁹ Hicü yeutanaca neniuxeiya, cuiepa te'aitamete vacuyaxima me'üarime.
 Yunaitü meniycuxeürieximecaitüni memüyutacünicü me'eye'unietü que
 mü'ane cavayasie macatei cuyaximama mevaraye'unietü.

²⁰ Hicü yeutanaca niuviyarieni, hamatüanata tixaxatame müti'itavacai
 niuviyarieni, que mü'ane 'inüari mütimevicaie yeutanaca hüxie cümana
 mütimeva'irüviyacai müme memitanaqui'eri yeutanaca seyuya müme nenevieri

memipitüacai 'üquiscaya hepaüna mütiyuxexeyacai. Mücü yuhutatü me'ayenenieretü meneucaxüriyani haracuna müta'asie 'asupürecü müta'asie.

²¹ Hipatü yunaitü meniucui'iva 'ixipara vayeneicacacu que mü'ane cavayasie macatei tetana. Yunaitü viquixi meniutihuxani vavaiyaricü.

20

Xei miriyari viyari

¹ Mericüsü niuqui tuayame neniuxeiya muyuavisie 'acamiecame yavi 'acuecame para mürevatiyepienicü meucatevasie, carena caunariyari 'amüpa 'ahurietü yumamasie.

² Hicü mücü cu niuviya meripai mümieme Cauyumarie mühücü Satanaxi mühücü. Canecuvieni xei miriyari viyari.

³ Meucatevasie heicachüaca nenunani, quiteniena niseyumani, mücative'irüviyanicü nuivarite mexi cataparivecai xei miriyari viyari. 'Anaque neuyeveca müxünarienicü yapaümexa.

⁴ Hicü te'aitamete va'avenite neniuxeiya mana 'aucame. Hesiena menayaxe müme heiserie memupitüarie. Mecani'isücatetücaitüni que memüte'upitüarie. Hicü hipameta nenivaruxeiya, müme vamu'u manutivitequietüca memüyuhecüatacaicü Quesusisüa memiemetetütü, Cacaüyari niuquieya memücuxatacaicü yeutanaca nenevieri mecapitüatü hepaüna 'aneme meta 'üquisca, seyuya mecanaqui'erietü yucanata yumamasie, müme va'iyarite neniuxeiya. Müme me'anutanenierera, Cürisitumatü te'aitamete menacüne xei miriyari viyari.

⁵ Hipatü müquite mepüca'anutanenierixü cuxi 'ana, xei miriyari viyari 'utaparecuque menanutaneniere 'imatüremete. Que memüte'anucu'uitüarie haitürüvemete, matüari mieme catinitevaca.

⁶ 'Aixüa cani'itüariecamücü, canipasiecamücü que mü'anesie müтинаque matüari miemecü manucuquenicü. Vacucuyame heiserie pücahexeiya va-hepaüsita hutarieca memücuinicü, müme masi mara'acate mepühümetüni Cacaüyarisie miemete Cürisitusie miemete. Hamatüana te'aitamete mehümetütü mepüte'aitani xei miriyari viyari.

⁷ Mericüsü quepacua mütapare xei miriyari viyari, Cauyumarie nixünariemücü manutahüiyasie.

⁸ Püvatineni mütiva'irüviyanicü nuivarite taserieta ta'utata tahixüata tasütüapai memetetei cuiepa, Cuquitari Macuquitari yunaime. Nivacuxeüriemücü memüyutacuinicü haramara tesita miemepaü xiücaripaü meyupaümetü.

⁹ Hicü cuie 'amacuyevasie meneutiyunixüani. Quiecarü münaqui'eriva 'aurie menicutecaitüni Cacaüyari teüterimama memütihipitecaisie, peru tai nacaneni muyuavisie nivarutixüsütüani müme.

¹⁰ Que mü'ane mütiva'irüviyacai Cauyumarietütü mana neucahüiyani haracuna 'asupürecü müta'asie, haque yeutanaca tixaxatame müti'itavamatü memüyetecai. Tucaricü tucaricü meni'uximatüariecacuni yuheymecü.

'Uveni mütxa hüxie memuhapanie 'isücame müvatahüavecü

¹¹ Hicü ti'aitame 'uvenieya neniuxeiya 'amüpa mütxa. Que mü'ane hesiena macatei mexeyatü cuie muyuavi naitü niyupataxüani hüxiena memücatitenicü. Vahuyeri pumavecai muva memücatitenicü.

¹² Hicü müquite nenivaruxeiya 'uquiravesixi türi yunaime, 'uveni manuvecai hüxie meti'ucame. Xapate niutiverarieni. Xevitüta niutaverarieni

xapa haque memacayasarie müme tucari memexeiya. Hicü müquite me-
niüta'ivaviyarieni que memüte'uyuri hepaüsita que müre'uxacai xapatesie,
müpaü meteniupitüarieni.

¹³ Mana müquite menivayecüne haramarasie memüyetecai,
Tacucuyamesüa, Müquite Vahüvemesüa menivayecüne müquite mana
memüyetecai. Yuxexuitü me'uta'ivaviyarieca que memüte'uyuri hepaüsita,
müpaü meteniupitüarieni.

¹⁴ Tacucuyame caneucahüiyani haracuna müta'asie Müquite Vahüveme
'üaritü. Müpaü que memüte'ucui'ivaxü müme, hutarieca müya catinitevaca.

¹⁵ Que mü'ane müca'acayerie xapasie tucari mexeiya manuyünesie, mücüta
haracuna müta'asie caneucahüiyani.

21

Muyuavi müheca cuie müheca

¹ Hicü muyuavi müheca cuie müheca neniuxeiya. Meripai mieme
muyuavi meripai mieme cuie neutayeixüani, haramara püca'anieresai.

² Cacaüyari quiecarieya Querusareme müheca neniuxeiya muyuavisie
'acamiename, Cacaüyari manucasie 'acamieme, ha'arisiecame viquivame
que mürequemarie yücünasie mieme. Ne Vanitütü necanixeiya.

³ Hicü neni'enieni que mü'ane carima müpaü mutayü muyuavisie,
Hicürixüa Cacaüyari teüteri vasata nitaquimücü, vasata 'uaitü
nayeimücü. Teüterimama mecanihümetücacuni, mücütütü nivateütacamücü
vacacaüyaritütü.

⁴ Naime va'ucai cana'itiexüamücü vahüxita. Tavari mepücacuini
mepücayuheiverieca mepüca'utihivani mepücate'ucacucuieni. Tita meripai
mütimiemetücai catinanacayaniri.

⁵ Hicü que mü'ane 'uvenisie macatei müpaü niutayüni, Camü, naime
hecuname nepayeitüaxime. Müpaüta netiniutahüave, 'İpaü quetineu'utüa,
müyüvecü 'icü niuquisie yuri müti'eriecacü, yuri mainecü.

⁶ Müpaüta pünetiutahüavixü, 'Ari tinaye'ani naitü. Ne Mexüacame
'Imatüreme netitevatü, ne necanihücütüni que mü'ane misütüa minüni.
Que mü'ane meuharimücü, ne neca'icuetatüatü neniharitüamücü nehaixacü
cümana tucari mexeiyanicü.

⁷ Que mü'ane mürayu'iva, hesiena catininaquimücü 'icü naitü. Neta Ca-
caüyarieya necanayeimücü, 'iyata nenive rayani.

⁸ Peru queyupaümetü memamatü memucunuaxüa, yamemücatecahu,
memüyusevixima, memüteyumemiva, memüvacumaüva müme
memücava'ütama memücavacünama, memüteyuquevaya, tetexi
memüvarayexeiya, yunaitü memüte'itava, yunaime vahesie pütinaqueni
haracuna 'asupürecü müta'asie memeucaxüriyanicü haque hutarieca
memecuni.

Querusareme quiecariyari müheca

⁹ Hicü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta xacüyari mema'ücai hüpüneme
'atahuta cuiniyayari 'imatüriece mieme, xevitü müme 'aura 'ayaca müpaü
pünetiutahüavixü, Quenaye'a. Viquivame nepümasixeisitüani Muxa 'üyaya
mayani.

¹⁰ Hicü 'iyari nesi'uviyacu, canenevitüni yemuri 'amünenasie 'emutevisie.
Cacaüyari quiecarieya pünesi'uxeisitüa Querusareme. Muyuavisie nacaneni
Cacaüyari manucasie 'acamietü

11 Cacaüyaripaü visi 'anetü. Que mütixavatücai, tete visi müraye'arüpaü catiniyuxexeyacaitüni casüpe teteyaripaü tete manuyehcüapaü.

12 Tesariyari 'enetü 'e'utevitü canitinierecaitüni tamamata heimana huta quiteniয়ারি hexeyatü. Maquitenietücateisie niuqui tuayamete meniti'ucaitüni tamamata heimana yuhutatü. Que memüteteteva nuivarite mana tina'ütücateitüni nuivarite 'Ixaheri nivemama vahesie memüyecü tamamata heimana yuhutatü que memüteteteva.

13 Tau manatineicasie haicacüa natetenicaitüni, ta'utata haicacüa, taserieta haicacüa, tasutüapai haicacüa.

14 Quiecarü tesariyari tamamata heimana hutame canexeyacaitüni 'ituicame. Hesiena que memüteteteva tamamata heimana yuhutatü teyü'üquitüvametemama Muxasie miemete catine'ucaitüni.

15 Que mü'ane müneticühüavecai ti'inüatame nacuecaütüni huru hacayari 'i'inüataque quiecarü, quiteniete, tesariyari naime.

16 Quiecarü 'uta'isiquinatü 'epuma yaxecüa heutatetevatü yaxecüa 'acuyeutü. Hicü niti'inüata quiecarü mücü hacacü xei meseri yeiyari heutatevacacu. Yaxecüa peutateteva 'apacuyeva 'apatitütü.

17 Tesariyari niti'inüata, xei sienituyari heimana huta teyari heimana nauca sicuriyari naye'ani tevi que müti'inüata, niuqui tuayame tevüpaü yati'inüatacacu.

18 Tesariyari casüpe teteyaricü püveviya. Quiecarü naitü huru tepüayari mü'itiyacü caniveviyaca xicüri maye'itüpaü tiyuxexeyatü.

19 Tetexi quiecarü tesariyari mütiuca xexütü tetexi visi müraye'arücü püquemaritärüe. Mexüacame tete 'ituicatü tesariya canicasüpetüni tuxatü, hutarieca mieme sapiru yuavitü, hairieca mieme 'acata teteyari yuavitü, naurieca mieme 'esimerarüta siüräyütü,

20 'auxüvirieca mieme 'unise teteyari tuxatü, 'ataxevirieca mieme curunarina xuretü, 'atahutarieca mieme cürisuritu taxaüyütü, 'atahairieca mieme veriru siüräyütü, 'atanaurieca mieme tupasiyu taxaüyütü, tamamata mieme cürisupürasu siüräyütü, tamamata heimana xevirieca mieme casinitu yuavitü, tamamata heimana hutarieca mieme 'amatisüta taüräyütü.

21 Quiteniete mieme tamamata heimana huta 'itupariyari tamamata heimana huta perüarayari canihücütüni. 'Itupari xexütü xei perüarayaricü putiveviya. Quiecarisie cayete huru mü'tiya canihücütüni xicüri mayehcüapaü mütiyuxexeya.

22 Mana tuqui nepüca'uxe quiecarisie. Ti'aitame mücacaüyari nai müti'aita yücümama canituquütüni, Muxa meta.

23 Quiecarisie mepücaheiyehüva tau meseri mühecüarivienicü mana. Cacaüyari visi 'anetü püvahecüariviya püta. Muxa canihücütüni vahecüarivivame.

24 Nuivarite metavicueisitüarieme 'ameniu'uvacuni müpaü metehcüariyarietü. Cuiepa te'aitamete tita memüthexeyia visi ti'aneneme meteni'atüacuni mana, ve'emete que memütemarivani.

25 Quitenie pücareunatücani tucaricü. Tücarü pücacuaveni muva.

26 Tita nuivarite memüthexeyia visi ti'aneneme raye'arücame mecateni'atüiricani.

27 Hasuacu hesiena pücaheutahani tita mütişeviximarie, tita mütiyusevixima meta müti'itava. Müme xecüa memacayasarie Muxa xapayasie quename tucari mehexeyia manuyünesie, müme meneutahaqueni mana.

22

¹ Mericüsü 'ana hatuxame pünesi'uxeisitüa cümana tucari memexeianicü. Tete manuyehcüpaü nixavatücaitüni ha Cacaüyari 'uvenieya manucasie Muxa 'uvenieya manucasie 'ayeneicatü.

² Caye hixüapa, hatuxame tesita 'anataüye 'anutaüye cüye niti'ucaitüni cümana tucari mexeiya. Tamamata heimana hutamexa niutixuxuavereni, xexuime meserisie niuticuacuaxeni. Cüye xavariyari nuivarite mem-anayexürüvenicü cani'ayumiemetüni.

³ Naitü mütixani'eriva pücaxuaveni hasuacu, muva catiniumavecamücü. Cacaüyari 'uvenieya Muxa 'uvenieya mana puveni, me'eyexeyacacu müme hesiena mieme memüte'uximaya.

⁴ Yühüxie meniutineniericuni, que mütiteva püre'uxani vacanata.

⁵ Tücarü pücaxuaveni muva, mepücaheiyehüaca cüxeme müvahecüarivienicü ni tau. Ti'aitame Cacaüyari püvahecüariviyani püta. Yuheyemecü te'aitamete mepüyüaca.

Canehuraniri Cürisitu munuani

⁶ Hicü müpaü netiniutahüave, 'Icü niuquisie caniyüveni yuri müti'eriecacü, yuri paine. Ti'aitametütü, que mü'ane Cacaüyaritütü 'iyari müvatuitüa texax-atamete, mücü neiyenü'ani yuniuqui tuayame yamütiva'üquitüacacü yuhesüa miemete te'uximayatamete, müme müpaü memütemaicacü que müreyevese yamütiyünicü cuitüva.

⁷ Neuxej, cuitü nepunuani.

'Aixüa cani'itüariecamücü

Que mü'ane yamüticamie

'Icü xapasie xasica que maine.

⁸ Nesü Vani necanihücütüni que mü'ane mi'eni mixei 'icü. Quepaucua nemu'enaxü nemunierixü, neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique niuqui tuayame müpaü münetiü'üquitüa, hetüana ne'ucaveca.

⁹ Müpaü nerahüave masi, Neuxej, quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatametüni, 'a'ivama Cacaüyarisie miemecü memütecuxata vahepaü, müme yamemütecahu 'icü xapa que maine vahepaü nepüti'uximayatame. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta.

¹⁰ Hicü müpaü netiniutahüave, Pepüca'inenaca tita mütixata 'icü xapasie, pepüca'iseyumaca niuquiyari. Tucari nehuraniri maye'anicü.

¹¹ Que mü'ane heiseriemecü yamücaticamie, yaxeixüa püyüaneni heiseriemecü yaticamietü. Que mü'ane müyusevixima yaxeixüa quetiyuseviximaca. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie meta heiseriemecü yaticamieni. Que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, yaxeixüa pasietü queyuhayevani.

¹² Camüsü, cuitü nepunuani. Nenuame nepürapica, yuxexuime netinivara-piniriemücü que memüte'uyuri.

¹³ Neri Mexüacame 'Imatüreme necatinitevaca, que mü'ane misütüa minüni nemühücücü.

¹⁴ 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme 'aixüa 'anemecü memü'uvani va'ixuriqui 'itiatücaicacu que memüteheye'ecua. Heiserie mecanexeyacacuni mücü cüyesie mieme memütecuacacü, cümana tucari memexeianicü heiserie mepexeyanita quiecarisie memeutahaquenicü quateniesie.

¹⁵ Quiecarü varie meniu'uvacuni müme süicüri vahepaü memüyüa teyuquevayamete müme memüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna memüteyememiva tetexi memüvarayexeyia, yunaitü 'itarica memünaqui'erie memüte'itava.

16 Neri Quesusitütü neneinü'ani nenuqui tuayame müpaü mütixehécüasitüiyanicü haque xemeyutixexeüriva. Ne nana necanihücütüni Ravirisie nemüyetüa nemutine. Xurave müxavatü tuxacüta mieme necanihücütüni.

17 'Iyari Quenaye'a canaineni, Viquivameta yaxaicüa paine. Que mü'ane mü'ena Quenaye'a que'utayüni. Que mü'ane meuharimücü, mücü que'ayani. Que mü'ane müyuvaüriya cacuetatüarietü que'anuhareni cümana tucari mex-eiyanicü.

18 Ne 'ipaü nepütivahecüatüa yunaime memi'enie 'icü xapasie xasica que maine. Xüca xevitü 'icü niuqui 'utanütüvani, Cacaüyari mücü pünütüani cuiniya 'ipitüatü 'icü xapasie que müre'utüca.

19 Xevitü 'icü xapasie que maine xasica xüca niuqui 'unavani, Cacaüyari pinavairienita tita hesiena mütinaquequecai. Müpaü pücatipitüarieni macay-erienicü xapasie tucari memexeiya manuyünesie, ni Cacaüyari quiecariena maye'anicü que müre'uxa 'icü xapasie yapücatipitüarieni.

20 Que mü'ane müpaü mütihecüata müpaü naineni, Hü, cuitü nepunuani. Mücü niuqui canise'ini. Quenaye'a Ti'aitame Quesusi.

21 Ti'aitame Quesusi 'aixüa quetiuca'iyarini yunaime xehesie mieme. Müpaü xaicüa cani'aneni.